Asasinul orb

Premiul BOOKER 2000

MARGARET ATWOOD

LEDA - GRUPUL EDITORIAL CORINT

MARGARET ATWOOD

ASASINUL ORB

Titlul original: *The Blind Assassin*, 2000
Traducere de Lidia Grădinaru
Prefaţă şi tabel cronologic de Florin Irimia

Cuprins

În pas cu Margaret Atwood

Asasinul orb, *câştigător bine meritat al prestigiosului Booker Prize în anul 2000, este un roman mozaicat, în interiorul căruia coabitează practic trei naraţiuni distincte care se întrepătrund, pe alocuri în mod surprinzător. Prima naraţiune este confesiunea retrospectivă a bătrânei Iris Chase, un testament-saga prin care octogenara îi lasă nepoatei sale, Sabrina, nu bani sau proprietăţi ci adevărul despre familia lor, o mărturie a peste jumătate de secol de minciuni, abuzuri şi speranţe năruite. A doua naraţiune, cuprinsă prin tehnica romanului în roman, este povestea de dragoste dintre un tânăr scriitor şi activist politic şi amanta sa, cei doi întâlnindu-se pe furiş, de fiecare dată în alt loc, şi nu mai mult de câteva ore. La fiecare întâlnire, el îi povesteşte câte un fragment din ceea ce am putea numi cronicile oraşului Sakiel-Norn, o povestire SF cu trimiteri alegorice la realitate, ce constituie cea de-a treia naraţiune. La toate acestea, se adaugă o serie de articole de ziar care anticipează sau confirmă anumite aspecte din relatarea bătrânei Chase, contribuind astfel la crearea şi menţinerea efectului de real.*

Când în 1969 Margaret Atwood publica *The Edible Woman,* scriitoarea canadiană era deja cunoscuta în mediile literare de peste Ocean prin cele cinci volume de poezie care îi apăruseră până atunci. Pentru unul dintre ele, *The Circle Game* (1964) primise şi The Governor General’s Award, cea mai importantă distincţie literară a Canadei. Pentru a participa la ceremonia de decernare, Atwood a trebuit să se întoarcă la Ottawa tocmai de la Harvard, unde îşi făcea la momentul respectiv doctoratul. Teza, *The English Metaphysical Romance,* nu a mai terminat-o, însă renunţarea la cariera academică a însemnat până în prezent publicarea a douăsprezece romane, însoţite de şapte volume de proză scurtă şi şaisprezece de poezie, plus un volum de critică literară, secondat de zeci, dacă nu sute, de cronici, recenzii, prefeţe, postfeţe, eseuri, conferinţe şi prelegeri, o selecţie a lor fiind adunată în două volume consistente, primul apărut în 1982, al doilea în 2005. La toate acestea se mai pot adăuga trei cărţi de *non-fiction,* cea mai interesantă fiind *Negotiating with the Dead: A Writer on Writing,* o încercare de descifrare a misterioaselor resorturi ale scrisului, ca să nu mai

vorbim şi de cele câteva cărţi pentru copii (da, Atwood şi-a adaptat talentul şi la rigorile acestui gen). Fără îndoială, la peste 40 de ani de la debutul său din 1961, Margaret Atwood a devenit una dintre cele mai cunoscute scriitoare nord-americane din lume, talentul şi prolificitatea extraordinare fiindu-i răsplătite prin premii pe măsură, Nobel-ul rămânând singurul deocamdată necâştigat.

Deşi s-a bucurat relativ de la început de succes şi recunoaştere (poate şi datorită faptului că, în mod tradiţional, scrisul, ca şi celelalte abilităţi artistice, a fost văzut în Canada ca fiind o ocupaţie oarecum mai potrivită pentru o femeie decât pentru un bărbat, ne spune într-un interviu autoarea), Atwood debutează într-o perioada nefastă carierei de scriitor (sfârşitul anilor ’50), când statutul colonial al Canadei de atunci (deşi sunt destule voci care consideră că acest statut s-a perpetuat până în prezent, manifestându-se cu predilecţie în raport cu Statele Unite) făcea ca în şcoli şi universităţi literatura canadiană ca atare să nu existe ca obiect de studiu, aici predându-se eminamente autori universali, britanici şi americani şi dacă se putea deja morţi. Pentru o tânără scriitoare, absenţa unor repere autohtone a reprezentat un factor nu neapărat descurajant cât mai ales bulversant. Îi era greu să creadă că unei naţiuni îi lipseau tocmai scriitorii, cei care au meritul de a contura, prin activitatea lor creatoare, acel sentiment de identitate şi apartenenţă a unui grup, altfel divergent, la o serie de valori şi reprezentări culturale comune. Mai târziu, când descoperea că talente literare existau dar ele nu erau câtuşi de puţin încurajate să se exprime pe plan naţional (mulţi scriitori canadieni publicau atunci în Marea Britanie şi Statele Unite, scriind despre Marea Britanie şi Statele Unite sau neprecizând clar locaţia în mijlocul căreia îşi plasau personajele), Atwood le citeşte cu atenţie opera, iar rezultatul este publicarea în 1972 a volumului *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature.* Cartea, controversată în epocă, susţine că *supravieţuirea,* văzută ca simbol cultural naţional, se regăseşte, într-un fel sau altul, în opera majorităţii scriitorilor canadieni, devenind astfel numitorul comun al unei literaturi pesimiste, negativiste, ai cărei „eroi” eşuează mai totdeauna în ceea ce şi-au propus pentru că, asemenea ţării care i-a produs, sunt dominaţi de o mentalitate de victimă. Viziunea lui Atwood, nu tocmai reconfortantă, a iritat

pe mulţi, dar important era faptul că, pentru prima oară, cineva vorbea clar despre particularităţile unei literaturi diferite de cea britanică şi americană cu care cel mai adesea era asimilată.

The Edible Woman, romanul de debut al scriitoarei, este terminat în doar cinci luni de zile în decursul anului 1965, dar Atwood nu trimite imediat romanul spre publicare. Când totuşi o face, după o scurtă revizuire în 1967, editura rătăceşte manuscrisul şi cartea apare cu doi ani întârziere. Critica reacţionează pozitiv (şi cumva paternalist-înţelegător pentru „derapajele” de atitudine ale autoarei, adaugă Atwood altundeva) la suferinţele tinerei Marian Mealpin, expusă dar nu şi victimă a canibalismului feroce al societăţii de consum patriarhale, care devorează femeia asemenea oricărui alt produs aflat în ofertă. Datorită rezistenţei personajului principal în faţa agresivităţii masculine de tip prădător, romanul va fi revendicat ulterior de feministe, ca şi multe din creaţiile viitoare ale autoarei, cu toate că Atwood a declarat în repetate rânduri că nu se consideră o scriitoare eminamente feministă. *”I would not deny the adjective but I don’t consider it inclusive”, Nu refuz adjectivul dar nici nu-l consider atotcuprinzător,* spunea ea într-un interviu din 1979.

În 1989, la Editura Univers, Margareta Petruţ traducea romanul sub titlul, impus de cenzură, *O femeie obişnuită.* Ce urmărea oare regimul prin această formulare? Citind cartea, ne dăm repede seama că, dimpotrivă, Marian este prin excelenţă un personaj cu totul neobişnuit, având în vedere că norma în roman e dată de femei prea puţin dispuse să reziste presiunilor culturii patriarhale sau nefiind nici măcar conştiente de ele. Atunci, oare ce dorea să demonstreze cenzura? Că în societatea comunistă gesturile eroice ale lui Marian sunt de o banalitate crasă? Că la noi *toate* femeile se opun îndârjit tentativelor masculine de acaparare în plasa domesticităţii servile şi prin urmare o asemenea reacţie este una obişnuită? Sau, dimpotrivă, vorbim de refuzul regimului de a recunoaşte excepţionalitatea unui personaj chiar şi atunci când aceasta era evidentă? Ce era atât de înfiorător şi intolerabil în adjectivul „comestibilă”? Până la urmă, e vorba de o banală prăjitură, chiar dacă una având forma unei femei…

Umorul, atât cât există el în romanul de debut, păleşte până la disoluţie în *Surfacing,* apărut în 1972, ca şi *Survival…,* şi de

aceea suspectat de critică a fi o punere în practică a observaţiilor făcute de autoare în volumul hermeneutic. De la primele pagini scriitura este dură, tăioasă, naraţiunea lacunară, fragmentară, contradictorie, încărcată de furia surdă a naratoarei (este interesant de ştiut că toate personajele principale ale lui Atwood sunt femei, cu excepţia lui Snowman, din *Oryx and Crake,* cel mai recent roman al autoarei), ca reacţie la continua degradare ecologică a pădurilor din nordul Quebecului, unde acum se întoarce pentru prima dată în postură de adult. Revenirea este prilejuită de vestea presupusei morţi a tatălui ei. Vecinii îi constataseră lipsa şi trimiseseră o telegramă la Toronto, declanşând astfel construcţia epică a romanului.

Surfacing inaugurează o serie de laitmotive atwoodiene: moartea, sau tentativa de sinucidere prin înec (apare în mai multe poezii şi povestiri şi cel puţin în alte trei romane), insuficienţa limbii ca mijloc de comunicare (multe din personajele lui Atwood se află într-o vădită stare de alienare lingvistică, neputând relaţiona cu ceilalţi prin limbă sau considerând-o din start nepotrivită pentru transmiterea mesajului), deteriorarea mediului înconjurător (ale cărei consecinţe le vom vedea cel mai bine în *Povestirea cameristei* şi *Oryx and Crake),* precaritatea relaţiilor de cuplu, fie ele maritale, non-maritale sau extraconjugale (toate cele trei ipostaze se întâlnesc frecvent la Atwood, şi nu este roman în care să nu asistăm la o despărţire sau la un divorţ cu urmări dramatice asupra celor în cauză), violenţa interumană dar şi prelungirea ei asupra a tot ce înseamnă viaţă (cu excepţia *Femeii comestibile,* nu există roman în care cineva să nu moară, şi nu de moarte bună), dominaţia masculină (bărbaţii nu sunt tocmai inofensivi şi de treabă în proza lui Atwood – deşi există şi excepţii – şi, pentru consolarea cititorului masculin, din acest punct de vedere nici femeile nu stau mai bine) şi, nu în ultimul rând, perpetua ameninţare americană (economică şi culturală – oricât ar părea de bizar pentru noi, care ne-am dorit de-a lungul timpului tocmai o mai mare şi mai implicată prezenţă americană în zonă, Canada este vădit incomodată de prezenţa gigantului vecin de la sud, care nu o dată de-a lungul istoriei şi-a manifestat pretenţiile expansioniste, ameninţând-o cu anexarea).

Lady Oracle (1976) ne propune reîntoarcerea la comedie prin parodierea stilului gotic, uzat şi abuzat din plin în roman. Joan Foster este o scriitoare feministă, autoare a unui volum de poezii mult prizat de publicul feminin intitulat *Lady Oracle.* În secret şi sub pseudonimul Louisa K. Delacourt, ea scrie şi *Costume Gothics,* literatură escapistă, de consum, care însă îi aduce sume frumoase în cont. Mai mult decât atât, nimeni n-ar recunoaşte-o în prezent pe adolescenta obeză de odinioară, pe numele ei Joan Delacourt, care la un moment dat ne declară fals-inocent că nici ea nu mai ştie cu siguranţă care dintre identităţile schimbate succesiv este şi cea reală. Romanul, captivant şi savuros prin forţa narativă, se bazează pe un edificiu epic impresionant, dar în egală măsură reuşeşte să fascineze şi printr-o continuă *mise en abyme* a actului scrierii, corespondenţa dintre evenimentele din lumea ficţională pe care o construieşte Joan în romanele sale şi ceea ce convenţional numim realitate fiind adesea izbitoare. Altfel spus, avem un personaj de roman care scrie romane şi atunci când nu scrie ne povesteşte viaţa ei (evident tot în interiorul unui roman), insistând asupra fragilităţii graniţelor dintre ficţiune şi realitate, asupra întrepătrunderii continue dintre viaţă şi artă, vorbind cu pseudocandoare despre disimulare, aparenţă şi iluzie, şi ţinând totodată să ne asigure că ceea ce citim acum este cât se poate de adevărat.

Tot aici observăm pentru prima oară prezenţa în acelaşi roman a două planuri narative diferite, unul dat de povestirea propriu-zisă a lui Joan, celălalt de acţiunea cuprinsă în romanul gotic la care aceasta lucrează şi la care avem acces prin câteva fragmente ce vin să perturbe continuitatea cadrului narativ principal, dar care, în mod paradoxal, evocă prin personajele sale o serie de acţiuni şi comportamente proprii vocii narative iniţiale. Tehnica va fi reluată dar şi perfectată în *The Blind Assassin,* nu degeaba ambele titluri se regăsesc distinct şi în interiorul paginilor care le conţin.

Life before Man (1979) schimbă cu totul registrul stilistic, aruncându-ne în plin realism social (Canada anilor ’70 dominaţi de criza economică), pe fundalul căruia ni se prezintă viaţa a trei personaje, două femei şi un bărbat care îşi împarte în mod inegal existenţa cu ele. Persoana I dispare cu totul, fiind substituită cu un ochi căruia nu-i scapă nicio nuanţă atitudinală,

niciun gest oricât de vag ar fi el schiţat. Atwood este faimoasă pentru exprimarea în tonuri extrem de articulate tocmai a acelor sentimente mai degrabă inefabile, a nebuloasei din spatele reacţiilor noastre de moment, doar aparent inexplicabile. Fiecare capitol poartă numele unuia dintre cei trei protagonişti, Elizabeth – soţia, Lesje (care se pronunţă „Laşia”) – iubita, şi Nate – soţ şi amant în acelaşi timp, dar şi bărbat înşelat, pentru că la Atwood lucrurile nu sunt niciodată prea complicate. Tocmai de aceea Elizabeth are şi ea un amant, Lesje, deşi necăsătorită, trăieşte cu William, iar Nate mai are şi o relaţie cu Martha, la care nu este dispus să renunţe imediat ce o cunoaşte pe Lesje. Promiscuitate totală, am putea spune, şi fără să greşim neapărat, deşi citind romanul ne dăm seama că Atwood nu de acest aspect este interesată. Mai degrabă ce o preocupă pe scriitoare este să relaţioneze micimea fiinţei umane, meschinătatea sa, cu dimensiunea tragică (pentru noi) a trecerii timpului, indiferentă în realitate la drama relaţiilor, la mizeria şi nefericirea lor. Când rasa umană însăşi va dispărea, ce va mai conta din tot ceea ce ni se pare că are însemnătate acum? Pe de altă parte, ni se sugerează că aşa cum ne prezentăm azi („Omul este un pericol pentru univers, o maimuţă răutăcioasă, răzbunătoare, distructivă şi răuvoitoare”, se spune în roman), chiar merităm să devenim o simplă amintire, asemenea dinozaurilor pe care Lesje, ca paleontolog, îi studiază cu atâta ardoare. Când omenirea va fi dispărut de mult, unei singure specii îi este garantată supravieţuirea: gândacului de bucătărie, cea mai adaptabilă insectă, găsită în viaţă până şi în interiorul unui reactor nuclear. Ironia este că deşi în marea schemă a universului contăm la fel de mult precum gândacii de bucătărie, noi nici măcar nu ne vom putea bucura de avantajele lor.

Bodily Harm o are în prim-plan pe Rennie, jurnalistă la o revistă de *lifestyle* a cărei viaţă neimplicată şi lipsită de griji este răvăşită în momentul în care află că are cancer. Mastectomia nu îi garantează însănătoşirea, iar când într-o seară, întorcându-se acasă, îşi găseşte apartamentul spart şi, în mod lugubru, o funie o aşteaptă simbolic pe patul din dormitor, femeia se hotărăşte să plece pentru o perioadă din Toronto. Destinaţia: insula St. Antoine din Caraibe, neinclusă pe harta destinaţiilor turistice de vacanţă, unde intenţionează să facă un reportaj despre plaje, restaurante şi obiceiuri locale. Ghinionul o însoţeşte însă şi aici

pentru că, la momentul descinderii sale, insula se află în plină convulsie electorală. Mai mult, e vorba de primele alegeri libere ale micii dar strategic amplasatei republici, şi spiritele sunt încinse. Femeia se lasă prinsă în tăvălugul politic şi sfârşeşte în închisoare, unde devine martora cruzimilor atroce la care este supusă Lora, o localnică cu care jurnalista ajunsese să se cunoască. Vederea corpului bătut, desfigurat, umilit, are darul de a o aduce la realitate pe femeie, care conştientizează acum, pentru prima dată, responsabilitatea ce îi revine ca fiinţă umană. Finalul este ambiguu, ca multe din finalurile lui Atwood, pentru că nu ni se spune clar ce se va întâmpla cu Rennie, dacă va supravieţui sau nu, dacă se va vindeca sau nu, însă înţelegem că aceste lucruri nu mai contează pentru ea. Important este că Rennie a fost pusă în legătură cu propria-i umanitate, atât în ipostazele sale degradante cât şi în cele sublime. *„Massive involvement”,* se pronunţase doctorul cu privire la gravitatea cancerului din corpul lui Rennie. Aceeaşi expresie poate acum reda gradul de implicare emoţională la care ajunge personajul la capătul experienţei sale pe insula caraibă.

The Handmaid’s Tale (1985) a fost cel de-al doilea roman al lui Atwood tradus la noi (de Monica Bottez), apărut prima dată în 1997 la editura Univers (sub titlul *Galaad 2195)* şi apoi reeditat în 2006 de Editura Leda. *Povestirea cameristei,* cum sună mai inspirat titlul actual, a însemnat un al doilea Governor General’s Award pentru Atwood şi romanul care i-a adus acesteia faima mondială. Feminismul ca mesaj şi postmodernismul ca tehnică se împletesc pe fondul scenariului distopic al unei Americi cufundate în teroarea unui regim totalitar de inspiraţie puritană în cadrul căruia femeia a fost redusă la funcţia ei reproductivă.

Atwood a susţinut întotdeauna că nimic din cadrul evenimentelor din roman nu este exclus să se întâmple în realitate, ba mai mult, că într-o formă sau alta multe deja s-au întâmplat: proliferarea fundamentalismelor religioase de dreapta, pe fondul expansiunii nu mai puţin agresive a industriei pornografice, poluarea galopantă a mediului, rata infertilităţii în continuă creştere, terorismul islamic, invocat în roman pentru a justifica instaurarea dictaturii militare etc.

Într-un interviu, Atwood ţinea să precizeze extrem de răspicat că răutatea umană există şi în forma ei feminină, femeile fiind şi

ele oameni, şi prin urmare ea nu trebuie edulcorată sau pur şi simplu eludată, aşa cum fac anumite feministe în încercarea lor de a demoniza exclusiv imaginea bărbatului. *Cat's Eye* (1987) reprezintă tocmai un asemenea exemplu de răutate gratuită în varianta ei feminină, deşi primele mostre le putusem întrezări în *Lady Oracle,* iar apogeul ei se va exprima prin Zenia din *The Robber Bride* (1992) *(Mireasa hoţomană,* în traducerea Gabrielei Nedelea, Editura Rao, Bucureşti, 2000) şi ulterior, deşi acolo miza e alta, prin Grace Marks din *Alias Grace* (1996). O precizare trebuie făcuta totuşi: în *Lady Oracle* şi *Cat's Eye* maliţiozitatea feminină este descrisă în varianta ei infantilă, Cordelia şi „aghiotantele" ei, Carol şi Grace, nefiind mai mari de doisprezece ani. Dincolo de această distincţie, în toate romanele, maleficul feminin, deşi se răsfrânge şi asupra masculinului, are ca ţintă predilectă tot segmentul feminin. Deşi bune prietene, femeile îşi sunt şi cele mai aprige duşmane. Atwood, trăind mare parte din copilărie în pădurile din nordul Quebecului (cele descrise în *Surfacing),* izolată de comunităţi umane mai largi, avea să constate şi să resimtă acest fapt poate mai acut decât alţii. Duplicitatea, măştile, ipocrizia o vor afecta pe viaţă, iar experienţa vieţii se va răsfrânge în artă. Elaine Rinsley, pictoriţa din *Cat's Eye,* e în multe privinţe însăşi Margaret Atwood. Asta nu înseamnă că, aşa cum a fost acuzată de anumite feministe, scriitoarea nu le ia partea femeilor. Dimpotrivă. Însă uneori lucrurilor trebuie să li se spună pe nume.

Rezultat al unei munci colosale, Asasinul orb *este un studiu în complementaritatea stilurilor, la prima vedere incompatibile. Realismul din cronica familiei Chase alternează cu comentariile autoreflexive, în cheie postmodernă, cu privire la imposibilitatea recreării trecutului decât în forma sa ficţională, fără însă ca acest lucru să-i ştirbească din relevanţă şi autenticitate. La toate acestea, se adaugă stilul alegoric al povestirilor SF care, vorbind despre lumi îndepărtate, nu fac altceva decât să trimită fin la realitatea imediată.*

Asasinul orb, personaj cheie în povestirea SF pe care Alex Thomas ar fi scris-o dacă n-ar fi fost ucis în război, devine simbolic, pe rând, tatăl naratoarei care, cu scopul de a salva afacerea familiei, închide ochii la mezalianţa dintre Iris şi

Richard Griffen; Iris, care nu vede când Richard se transformă în violatorul Laurei, sora ei mai mică; şi tot Iris, când, lăsându-se orbită de propria-i dragoste pentru Alex, cel care-i va deveni amant, nu realizează decât prea târziu intensitatea devoţiunii Laurei pentru acelaşi bărbat, cauzându-i acesteia inevitabila sinucidere. Nu în ultimul rând, însuşi creatorul asasinului orb, Alex Thomas, cel care nu are ochi pentru iubirea Laurei dar care nu vede nici câtă suferinţă îi provoacă lui Iris prin atitudinea doar aparent dezinteresată cu privire la un posibil viitor împreună, ajunge, paradoxal, să se transforme în propriul său personaj şi, de ce nu, în propriul său asasin.

S-a spus în repetate rânduri că protagoniştii lui Atwood sunt fie supravieţuitori, fie victime. Posibil. În Asasinul orb, *însă, ca şi în povestirea SF inclusă în roman, ei sunt atât supravieţuitori cât şi victime, la fel cum, la nivel stilistic, realismul nu exclude tehnicile postmoderne ci, dimpotrivă, le pune şi mai clar în valoare.*

Titlul acestei prefeţe este mai degrabă un deziderat. Dar primii paşi s-au făcut deja şi alţii vor urma. Fiecare roman al scriitoarei merită făcut cunoscut publicului din România, dar Asasinul orb *era aproape o datorie de onoare. Orice literatură trebuie să se deschidă altor literaturi, şi nu e ca şi cum literatura română nu o face. Doar că uneori surprizele vin de unde te aştepţi mai puţin, şi literatura canadiană, insuficient cunoscută la noi, ar putea reprezenta o surpriză plăcută.*

Tabel cronologic

1939 – 18 noiembrie: la Spitalul General din Ottawa se naşte Margaret Atwood. Nu e primul copil (Harold, fratele, se născuse doi ani mai devreme) şi nici ultimul (acesta va fi Ruth, în 1951) al lui Margaret Killiam Atwood şi Carl Edmund Atwood, dar avea să devină cel mai faimos. Copilăria până la şapte ani şi-o petrece în pădurile din nordul provinciei Quebec, unde tatăl ei, entomolog de profesie, conduce o mică staţiune de cercetare. Izolată de societate, Peggy, cum i se spunea atunci, îşi dezvoltă pasiunea pentru citit şi creşte într-un mediu emancipat, departe de stereotipurile culturale legate de rolul sexelor în societate: „Scuzele, când existau, nu ţineau de sex ci cel mult de vârstă”, îşi aminteşte scriitoarea. Când însă va începe să frecventeze constant cursurile şcolare, după vârsta de opt ani, Margaret va avea un şoc: „Eram acum confruntată cu realitatea sub forma altor fetiţe de vârsta mea – sclifoseala şi snobismul vieţii lor tipic bizantine, bazată pe şuşoteală şi bârfă şi incapacitatea lor de a lua o râmă în mână fără a scoate tot felul de sunete” urmărind-o multa vreme pe scriitoare, care redă cel mai bine inadecvarea sa la cutumele unei lumi pe care n-o bănuise posibilă în romanul semiautobiografic *Cat’s Eye (Bila de sticlă).*

1946 – Carl Atwood primeşte un post de profesor la Universitatea din Toronto şi familia se mută acolo.

1952 – Urmează timp de cinci ani cursurile liceului *Leaside* din Toronto.

1956 – Întorcându-se într-o zi de la şcoală, formează o poezie în minte şi din acel moment realizează că vrea să devină scriitoare.

Are „curajul” să declare colegelor de liceu că vrea să devină scriitoare într-un moment când sintagma „scriitor canadian” era considerată a fi oximoronică. Publică poezie şi proză în anuarul liceului, încurajată şi de profesoara ei de engleză, Miss Bessie Billings, care apare ca personaj într-una din povestirile din *Moral Disorder (Dezordine morală),* cea mai recentă publicaţie a autoarei.

1957 – Studentă la Victoria College din cadrul Universităţii din Toronto, unde îl va avea ca profesor pe Northrop Frye. Renumitul critic nu îi va deveni mentor, aşa cum s-a sugerat, dar va avea meritul, prin atitudinea sa responsabilă în faţa literaturii, şi în special în faţa poeziei canadiene, de a-i inocula lui Atwood sentimentul că a fi scriitor în Canada nu însemna automat marginalizare, excludere, anonimitate şi sărăcie. Până la sfârşitul facultăţii va publica în *Acta Victoriană, The Canadian Forum* şi *The Strand* şi va citi constant din creaţiile ei în cadrul cenaclurilor ce se ţineau în faimoasa *Ambasadă Boemă,* un restaurant unde scriitorii se întâlneau să-şi prezinte creaţiile.

1961 – Obţine diploma de licenţă cu distincţia *cum laude.* Publică două sute cincizeci de exemplare din primul său volum de poezie, *Double Persephone,* inaugurând astfel ceea va deveni o obsesie a scrisului atwoodian: dualitatea (toate personajele atwoodiene se autodefinesc ca naturi ambivalente, ambidextre, niciunul dintre cei doi poli identitari reuşind să-şi fie suficient sieşi). Un exemplar din ediţia originală, vândut la apariţie cu aproximativ 50 de cenţi, costă în prezent în jur de două mii de dolari. Atwood primeşte pentru volumul de debut premiul E.J. Pratt. Obţine o bursă de masterat la Colegiul Radcliffe din cadrul Universităţii Harvard, unde va studia cu Perry Miller (romantismul american) şi Jerome Buckley (literatură victoriană).

1962 – Obţine diploma de masterat şi se înscrie la doctorat. Pe perioada verii se angajează pe post de casieră şi chelneriţă într-un restaurant deoarece „[avea] nevoie de bani şi asta era singura slujbă pe care o puteai obţine atunci, şi asta dacă aveai noroc”. Experienţa acumulată îi va servi în *Lady Oracle (Doamna Oracol)* şi într-o serie de alte nuvele.

1963 – Pleacă de la Harvard pentru a lucra la *Canadian Facts Market,* o companie de sondare a pieţei din Toronto, detaliu ce va fi încorporat ulterior în romanul *Femeia comestibilă.* Scrie un roman rămas nepublicat.

1964 – Predă un an la Universitatea British Columbia din Vancouver, perioadă în care redactează prima variantă la *Femeia comestibilă.*

1965 – Revine la Harvard pentru a-şi susţine alte examene de doctorat. Scrie două treimi din teză, pe care în final o va lăsa neterminată. În anul 2004, Universitatea Harvard îi va acorda totuşi distincţia onorifică de doctor în litere. Cambridge University făcuse acelaşi lucru în 2001. O listă exhaustivă cu premiile şi distincţiile conferite lui Margaret Atwood poate fi consultată pe Internet.

1967 – Primeşte The Governor General's Award pentru volumul de poezie *The Circle Game (jocuri circulare),* apărut cu un an în urmă.

Se căsătoreşte cu scriitorul american James Polk, pe care-l cunoscuse la Harvard. Nunta lor din Montreal, descrisă de martori ca fiind cel puţin suprarealistă în organizare şi desfăşurare, va reprezenta punctul de plecare în realizarea nunţii lui Joan Foster din *Lady Oracle.*

Predă un an la Universitatea Sir George Williams (actualmente Concordia) din Montreal.

1968 – îi apare volumul de poezie *The Animals în That Country (Animalele din ţara aceea).*

1969 – Predă un an la Universitatea Alberta din Edmonton. Apare *The Edible Woman (Femeia comestibilă)* la doi ani de la depunerea manuscrisului, deoarece John McClelland de la McClelland & Stewart rătăcise volumul, fără însă să-i comunice acest lucru şi scriitoarei, care, în naivitatea sa, admisă deschis şi asumată până la capăt, credea că aşa merg treburile într-o editură.

1970 – Apare volumul de versuri *The Journals of Susanna Moodie,* un jurnal liric al cunoscutei (cel puţin în Canada) emigrante britanice care, pentru Atwood, reprezintă, *avant la lettre,* specificul canadian, dominat de ambivalenţa atitudinală faţă de ţară şi loc: respingere şi negare pe de o parte, ataşament şi acceptare, pe de altă parte.

Apare *Procedures for Underground,* volum de versuri în care procesul de creaţie este văzut drept o descindere periculoasă în lumea întunecată a inconştientului.

1971 – Apare *Power Politics (Politicile puterii),* o explorare a relaţiilor de putere dintre sexe.

Predă pentru un an la Universitatea York din Toronto.

1972 – Apare *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature (Supravieţuire: Un ghid tematic al literaturii canadiene).*

Apare *Surfacing (Ieşirea la suprafaţă).*

Începe să trăiască exclusiv din scris.

1973 – Divorţează de Polk şi se mută cu scriitorul canadian Graeme Gibson la o fermă din Alliston, Ontario. La vremea aceea, Gibson era căsătorit, iar divorţul propriu-zis va surveni de-abia după câţiva ani, timp în care relaţia lui Margaret cu părinţii ei nu va fi una dintre cele mai apropiate. Detaliile, deşi ficţionalizate în parte, se regăsesc în *Moral Disorder.*

1974 – Apare *You Are Happy (Eşti fericit),* un volum de versuri care conţine şi o rescriere a *Odiseii* homerice din perspectiva lui Circe. Aproape treizeci de ani mai târziu, *Odiseea* va cunoaşte o nouă rescriere, în proză de data aceasta şi din perspectiva Penelopei.

1975 – Timp de cinci ani, ţine o rubrică de caricatură cu titlul Kanadian Kulture Komics sub pseudonimul Bart Gerrard în *This Magazine.* De menţionat că în timpul liber, scriitoarei îi place să picteze.

1976 – Se naşte Eleanor Jess, singurul ei copil, deşi Atwood vorbeşte de băieţii lui Graeme Gibson din prima căsătorie ca de propriii ei fii. Apare *Lady Oracle.*

1977 – Apare prima sa culegere de povestiri, *Dancing Girls (Dansatoarele exotice).*

1978 – Apare *Two-Headed Poems (Poeme cu două capete),* volum de versuri în care Canada, întruchipată de cele două culturi, engleză şi franceză, este asemuită unor gemeni siamezi, fiecare dorindu-şi să acţioneze individual, dar imuabil „prinşi unul în identitatea celuilalt” (Barbara Godard).

1979 – Apare *Life Before Man (Viaţa înainte de Om),* cel de-al patrulea ei roman.

1981 – Apar *True Stories* (poezii) şi *Bodily Harm* (roman), ultimul ca urmare a implicării sale în activităţile organizaţiei Amnesty International.

Pentru un an deţine preşedinţia Uniunii Scriitorilor Canadieni.

1982 – Apare *Second Words (Cuvinte secundare),* o antologie a celor mai reprezentative cronici şi eseuri critice scrise de Margaret Atwood până în acel an.

1983 – Apar *Murder in the Dark (Crimă în întuneric)* şi *The Bluebeard’s Egg (Oul lui Barbă-Albastră),* prima o combinaţie de poeme în proză şi minificţiuni, al doilea, un volum de proză scurtă.

1984 – Apare volumul de poezii *Interlunar.*

Fondează asociaţia PEN Canada, a cărei preşedintă va fi timp de doi ani.

1985 – Apare *The Handmaid’s Tale (Povestirea cameristei),* roman ce va însemna un al doilea Governor General’s Award pentru Atwood şi pătrunderea cărţilor sale în circuitul mondial. În 1987, romanul va câştiga şi premiul Arthur C. Clarke.

1988 – Apare *Cat’s Eye,* finalist în competiţia pentru Governor General’s Award.

Primeşte distincţia de Companion to the Order of Canada.

1991 – Apare *Wilderness Tips (Sfaturi în sălbăticie),* cel de-al treilea volum de proză scurtă.

1992 – Apare *The Robber Bride (Mireasa hoţomană),* finalistă pentru Governor General's Award.

Apare *Good Bones (Oase sănătoase),* a patra colecţie de povestiri.

1995 – După un respiro liric de zece ani, apare volumul de versuri *Morning in the Burned House (Dimineaţa în casa arsă),* poeme elegiace, preocupate de trecerea timpului şi pierderea celor apropiaţi. Apare *Strange Things: The Malevolent North in Canadian Literature (Întâmplări stranii: maleficitatea Nordului în literatura canadiană),* o colecţie de patru prelegeri ţinute la Oxford în 1991.

1996 – Apare *Alias Grace,* câştigător al premiului Giller şi finalist pentru Governor General's Award şi Booker Prize.

2000 – Apare *Asasinul orb,* câştigător al Booker Prize şi finalist în cursa pentru The Governor General's Award; desemnat de revista *Time Magazine* drept cel mai bun roman al anului 2000 şi inclus în lista celor mai bune 100 de romane de limbă engleză din toate timpurile. Atwood donează suma aferentă premiului unor organizaţii pentru protejarea mediului.

2002 – Apare *Negotiating with the Dead: A Writer on Writing,* o incursiune în lumea celor care scriu şi o încercare de argumentare a motivaţiilor acestora.

2003 – Apare *Oryx and Crake,* câştigător al premiului Orange, primul roman în care naratorul este un personaj masculin şi cea de-a doua ficţiune speculativă a scriitoarei, după *Povestirea cameristei.*

2005 – Apare *The Tent (Foaia de cort)* şi *The Penelopiad (Penelopiada),* prima o colecţie de minificţiuni şi poeme în proză în tradiţia lui *Murder în the Dark,* al doilea un miniroman în care Odiseea este rediscutată din perspectiva celei care rămâne acasă. Apare *Writing with Intent,* o continuare la *Second Words* din 1982.

2006 – Apare *Moral Disorder (Dezordine morală),* o colecţie de povestiri interrelaţionate cu un puternic conţinut elegiac şi autobiografic.

2007, august – Va apărea *The Door (Uşa),* cel mai recent volum de poezii al autoarei după încă o pauză de aproape 10 ani de la ultima apariţie de gen.

Imaginaţi-vi-l pe monarhul Aga Mohammed Khan, care porunceşte ca întreaga populaţie a cetăţii Kerman să fie omorâtă sau lipsită de vedere – fără excepţii. Pretorienii lui se pun pe treabă plini de energie. Aliniază toţi locuitorii, retează capetele adulţilor, scot ochii copiilor… Mai târziu, procesiuni de copii orbi părăsesc cetatea. Unii dintre ei, rătăcind peste câmpuri, se pierd în deşerturi şi se sting de sete. Alte grupuri ajung în aşezări locuite… cântând cântece despre nimicirea locuitorilor Kermanului.

RYSZARD KAPUŚCIŃSKI

Înotam, marea era nemărginită, căci nu vedeam ţărmul.
Necruţătoare era Tanit, şi rugile mi-au fost ascultate.
O, voi ce vă înecaţi în iubire, amintiţi-vă de mine.

INSCRIPŢIE PE O URNĂ FUNERARĂ CARTAGINEZĂ

Cuvântul e o flacără ce arde într-un geam întunecat.

SHEILA WATSON

I

Podul

La zece zile de la sfârşitul războiului, sora mea Laura a căzut cu maşina de pe un pod. Podul era în reparaţii: ea a trecut drept prin indicatorul „Pericol”. Maşina s-a prăbuşit treizeci de metri în râpă, izbindu-se de vârfurile copacilor proaspăt înfrunziţi, apoi a luat foc şi s-a rostogolit în apa din fundul viroagei. Bucăţi de pod au căzut peste ea. Din sora mea n-au rămas decât fărâme carbonizate.

Am fost informată de accident de un poliţist: maşina era a mea, şi verificaseră numărul. Tonul lui era respectuos: fără îndoială recunoscuse numele lui Richard. Mi-a spus că era posibil ca pneurile să fi prins o linie de tramvai sau ca frânele să nu fi ţinut, însă s-a simţit dator să mă mai informeze că doi martori – un avocat pensionar şi un casier de bancă, oameni vrednici de crezare – afirmaseră că văzuseră toată treaba. Spuseseră că Laura cotise scurt şi hotărât, şi plonjase de pe pod la fel de firesc cum ar fi luat o curbă. Observaseră că avea mâinile pe volan datorită mănuşilor albe pe care le purta.

Nu frânele au fost de vină, m-am gândit. Avea motivele ei. Nu că ar fi fost aceleaşi motive ca ale oricui. În această privinţă era absolut necruţătoare.

— Presupun că vreţi s-o identifice cineva, am spus. Am să vin de îndată ce am să pot.

Îmi auzeam calmul glasului, ca de la depărtare. În realitate, abia puteam să rostesc cuvintele; aveam gura amorţită, toată faţa îmi era rigidă de durere. Mă simţeam de parcă fusesem la dentist. Eram furioasă pe Laura pentru ce făcuse, dar şi pe poliţist pentru că insinua că ea o făcuse. Un vânt fierbinte îmi bătea în jurul capului, ridicându-mi părul şi învârtejindu-l ca cerneala vărsată în apă.

— Mă tem că va fi o anchetă, doamnă Griffen, spuse el.

— Fireşte, am spus. Dar a fost un accident. Sora mea n-a fost niciodată un şofer bun.

Îmi imaginam ovalul neted al feţei Laurei, părul ei prins ordonat într-un coc, îmbrăcămintea pe care o purta – o bluză cu guler mic şi rotund, de o culoare sobră – bleumarin sau gri metalic sau verdele coridoarelor de spital. Culori de pocăinţă – mai puţin ca ceva ce alesese să îmbrace decât ca ceva în care era închisă. Zâmbetul ei solemn, pe jumătate schiţat; sprâncenele ei înălţate a uimire, de parcă admira priveliştea.

Mănuşile albe: un gest *à la* Pontius Pilat. Se spăla pe mâini de mine. De noi toţi.

La ce se gândea când maşina s-a năpustit de pe pod, apoi a atârnat suspendată în soarele după-amiezii, scânteind ca o libelulă în acel singur moment de răsuflare ţinută de dinaintea căderii în abis? La Alex, la Richard, la rea-credinţă, la tatăl nostru şi rămăşiţele lui; la Dumnezeu, poate, şi la învoiala ei triunghiulară, fatală. Sau la teancul de caiete ieftine de teme, pe care probabil le ascunsese chiar în acea dimineaţă în sertarul în care îmi ţin ciorapii, ştiind că eu aveam să fiu cea care le găseşte.

După plecarea poliţistului m-am dus sus să mă schimb. Ca să mă duc la morgă aveam nevoie de mănuşi şi o pălărie cu voaletă. Ceva cu care să-mi acopăr ochii. Puteau fi reporteri acolo. Trebuia să chem un taxi. Şi mai trebuia să-l înştiinţez pe Richard, la birou: ar fi vrut să aibă pregătită o declaraţie de durere. Am intrat în garderobă: aveam nevoie de negru, şi de o batistă.

Am deschis sertarul; am văzut caietele. Am desfăcut sfoara cu care erau legate. Am observat că îmi clănţăneau dinţii, şi că eram rece toată. Probabil că sunt în stare de şoc, am decis.

Apoi mi-am adus aminte de Reenie, din vremea când eram mici. Reenie era cea care ne oblojea zgârieturile şi tăieturile şi rănile neînsemnate. Mama poate se odihnea, sau făcea fapte bune altundeva, însă Reenie era întotdeauna acolo. Ne lua în braţe şi ne aşeza pe masa de bucătărie, acoperită cu melamină albă, alături de aluatul de plăcintă pe care îl întindea, sau de puiul pe care îl porţiona, sau de peştele pe care îl curăţa de maţe, şi ne dădea o bucată de zahăr nerafinat să ne facă să tăcem. *Spune-mi unde te doare,* zicea ea. *Nu mai urla. Linişteşte-te şi arată-mi unde.*

Însă unii nu pot spune unde îi doare. Nu se pot linişti. Nu pot deloc să nu mai urle.

The Toronto Star, 26 mai 1945

SEMNE DE ÎNTREBARE RIDICATE DE UN DECES ÎN ORAŞ

REPORTAJ SPECIAL PENTRU *THE STAR*

O anchetă a procuraturii a pronunţat un verdict de moarte accidentală în nenorocirea de săptămâna trecută de pe şoseaua St Clair. Domnişoara Laura Chase, 25 ani, mergea spre vest în după-amiaza zilei de 18 mai când maşina ei a trecut prin barierele care închideau o porţiune de pod aflată în reparaţie, şi s-a prăbuşit în râpa de dedesubt, luând foc. Domnişoara Chase a murit pe loc. Sora ei, doamna Richard E. Griffen, soţia proeminentului industriaş, a depus mărturie cum că domnişoara Chase suferea de dureri de cap severe care îi afectau vederea. Ca răspuns la interogatoriu, a negat orice posibilitate de ebrietate, deoarece domnişoara Chase nu bea.

Punctul de vedere al poliţiei a fost că un cauciuc prins într-o şină de tramvai expusă a fost un factor care a contribuit la producerea accidentului. S-au ridicat semne de întrebare cu privire la caracterul adecvat al măsurilor de siguranţă luate de municipalitate, dar după mărturia depusă de inginerul Gordon Perkins, specialistul primăriei, acestea au fost respinse.

Accidentul a provocat şi alte proteste legate de starea şinelor de tramvai de pe această porţiune de carosabil. Domnul Herb T. Jolliffe, reprezentantul contribuabililor locali, le-a declarat reporterilor *Star* că acesta nu e primul accident cauzat de şinele neglijate. Consiliul municipal trebuie să ia notă.

Asasinul orb. ***De Laura Chase***
Reingold, Jaynes & Moreau, New York, 1947
Prolog: Plante perene pentru grădina alpină

Are o singură fotografie de-a lui. A vârât-o într-un plic cafeniu pe care scrisese *decupaje din ziare,* şi a ascuns plicul între paginile cărţii *Plante perene pentru grădina alpină,* unde nimeni nu ar fi căutat vreodată.

A păstrat această fotografie cu grijă, pentru că e aproape tot ce i-a rămas de la el. Este alb-negru, făcută cu unul dintre acele aparate de fotografiat cu bliţ, în formă de cutie, greoaie, de dinainte de război, cu burduful lor cu pliuri de acordeon şi carcasa de piele, frumos lucrată, care semăna cu o mască de gaze, cu curele şi catarame complicate. Fotografia este cu ei doi, ea şi acest bărbat, la un picnic. *Picnic* scrie pe spate, cu creionul – fără numele lui sau al ei, doar *picnic.* Ştie numele, nu are nevoie să le scrie.

Stau sub un copac; poate un măr; la acea vreme n-a prea luat în seamă copacul. Poartă o bluză albă cu mânecile suflecate până la cot şi o fustă largă strânsă în jurul genunchilor. Probabil că adia vântul, după cum se lipea bluza de ea; sau poate că nu se mula de la vânt, poate că se lipea pentru că era foarte cald. Dacă ţine mâna deasupra fotografiei, încă mai simte dogoarea urcând din ea, ca dogoarea unei pietre încinse de soarele de la amiază.

Bărbatul poartă o pălărie de culoare deschisă, trasă pe-o parte şi ascunzându-i parţial faţa. Faţa lui pare mai bronzată decât a ei. Ea e întoarsă pe jumătate spre el şi zâmbeşte, cum nu-şi aminteşte să-i mai fi zâmbit cuiva de atunci. Pare foarte tânără în fotografie, prea tânără, cu toate că la acea vreme nu se considera prea tânără. Şi el zâmbeşte – albul dinţilor lui se vede ca o scăpărare de băţ de chibrit – dar ţine mâna ridicată, de parcă s-ar feri în joacă de ea, sau, dacă nu, de parcă s-ar apăra de aparatul de fotografiat, de persoana care era acolo şi făcea fotografia; sau dacă nu cumva de cei din viitor care ar fi putut să se uite la el, care ar fi putut să-l iscodească prin această fereastră pătrată, luminată, de hârtie lucioasă. De parcă s-ar apăra de ea. De parcă ar apăra-o. În mâna lui întinsă, protectoare, e chiştocul unei ţigări.

Scoate plicul cafeniu când e singură, şi lasă fotografia să lunece dintre tăieturile din ziare. O pune pe masă şi se uită lung

la ea, de parcă s-ar uita într-o fântână sau un eleşteu – căutând altceva dincolo de propria-i reflexie, ceva ce trebuie să fi scăpat sau să se fi pierdut, imposibil de atins dar vizibil, sclipind ca o nestemată pe nisip. Examinează fiecare amănunt. Degetele lui albite de bliţ, sau de lumina orbitoare a soarelui; cutele îmbrăcămintei lor; frunzele copacului şi micile forme rotunde care atârnau acolo – să fi fost, totuşi, mere? Iarba mare din fundal. Iarba era galbenă atunci, pentru că vremea era secetoasă.

Într-o parte – la început nici n-o vezi – e o mână, tăiată de margine, decupată cu foarfeca din încheietură, odihnind în iarbă ca aruncată.

Urma de nor dus de vânt pe cerul strălucitor, ca o pată de îngheţată pe crom. Degetele lui pătate de nicotină. Licărul îndepărtat al apei. Toate înecate acum.

Înecate, dar strălucitoare.

II

Asasinul orb: oul fiert tare

Ce va fi, aşadar? spune el. Smochinguri şi idile, sau naufragii pe o coastă golaşă? Poţi să alegi: jungle, insule tropicale, munţi. Sau altă dimensiune a spaţiului – la aceasta sunt cel mai bun.

Altă dimensiune a spaţiului? Oh, aiurea!

Nu te strâmba, e o adresă utilă. Acolo se poate întâmpla tot ce vrei. Nave spaţiale şi uniforme mulate, arme cu raze ucigătoare, marţieni cu trup de calmari uriaşi, lucruri de genul ăsta.

Tu alegi, spune ea. Tu eşti profesionistul. Ce zici de un deşert? Întotdeauna mi-am dorit să văd un deşert. Cu o oază, fireşte. Nişte curmali ar fi drăguţi. Ea rupe coaja de la sendvici. Nu-i place coaja.

Nu prea ai posibilităţi, cu deşerturile. Nu-s multe detalii de teren, doar dacă adaugi nişte morminte. Atunci ai putea avea un mănunchi de femei goale care sunt moarte de trei mii de ani, cu siluete bine făcute, mlădii, buze rubinii, păr azuriu într-o spumă de bucle revărsate şi ochi ca nişte hăuri pline de şerpi. Dar nu cred că te-aş putea păcăli cu astea. Sinistrul nu e stilul tău.

Nu poţi să ştii. S-ar putea să-mi placă.

Mă îndoiesc. Astea sunt pentru masele îngrămădite. Totuşi au succes pe coperţi – se încolăcesc claie peste grămadă pe om, trebuie respinse cu patul puştii.

Aş putea avea altă dimensiune a spaţiului şi, în plus, mormintele şi femeile moarte, te rog?

E o comandă exagerată, dar să văd ce pot face. Aş putea adăuga şi nişte fecioare de sacrificiu, cu platoşe de metal şi lanţuri de argint la glezne şi veşminte transparente. Şi o haită de lupi hămesiţi, pe deasupra.

Înţeleg că nu te vei da în lături de la nimic.

Vrei, în loc, smochingurile? Nave de croazieră, olandă albă, pupături de mâini şi plecăciuni ipocrite?

Nu. În regulă. Faci cum crezi că e mai bine.

O ţigară?

Ea clatină din cap. El şi-o aprinde pe a lui, scăpărând chibritul pe unghia de la degetul mare.

Ai să-ţi dai foc, spune ea.

Încă n-am făcut-o.

Ea se uită la mâneca lui suflecată, albă sau de un bleu pal, apoi la încheietura lui, la pielea mai oacheşă a mâinii lui. El

emană strălucire, probabil de la soarele reflectat. De ce nu se holbează toată lumea? Totuşi, el e prea remarcabil pentru a fi aici – aici, în spaţiul deschis. Sunt şi alţi oameni în jur, aşezaţi pe iarbă sau întinşi pe ea, sprijiniţi în cot – alţi participanţi la picnic, în haine deschise, de vară. Totul este foarte adecvat. Cu toate astea, ea simte că ei doi sunt singuri; de parcă mărul sub care stau n-ar fi un măr ci un cort; de parcă în jurul lor ar fi o linie trasă cu cretă. În interiorul acestei linii, sunt invizibili.

Spaţiu să fie, atunci, spune el. Cu morminte şi fecioare şi lupi – însă în sistem eşalonat. De acord?

Sistem eşalonat?

Ştii tu, ca ratele la mobila.

Ea râde.

Nu, vorbesc serios. Nu poţi să dai rasol, ar putea dura zile întregi. Va trebui să ne întâlnim din nou.

Ea ezită. Bine, spune. Dacă pot. Dacă reuşesc să aranjez.

Bun, spune el. Acum trebuie să mă gândesc. Îşi păstrează glasul nepăsător. Prea multă insistenţă ar putea s-o facă să se eschiveze.

Pe planeta… să vedem. Nu Saturn, e prea aproape. Pe planeta Zycron, aflată în altă dimensiune a spaţiului, se află un câmp presărat cu prundiş. La nord e oceanul, care e de culoare violet. La vest e un lanţ muntos cutreierat, se spune, după asfinţit de voracele locuitoare vii ale mormintelor dărăpănate de acolo. Vezi că am băgat mormintele chiar de la început.

Eşti foarte scrupulos, spune ea.

Eu mă ţin de învoielile făcute. La sud e o întindere de nisip arzător, iar la est mai multe văi abrupte care s-ar putea să fi fost râuri odată.

Bănuiesc că există canale, ca pe Marte?

Oh, canale, şi tot soiul de lucruri. Urme din belşug ale unei civilizaţii străvechi şi foarte dezvoltate cândva, deşi această regiune este acum puţin locuită şi doar de bande hoinare de nomazi primitivi. În mijlocul câmpului e o mare movilă de pietre. Pământul din jur e arid, cu câteva tufe pipernicite. Nu e chiar un deşert, dar pe-aproape. A mai rămas un sandviş cu brânză?

Ea caută în punga de hârtie. Nu, spune ea, dar e un ou fiert tare. N-a mai fost niciodată atât de fericită. Totul e iarăşi proaspăt, încă urmând a fi jucat.

Exact cum a cerut doctorul, spune el. O sticlă de limonadă, un ou fiert tare, şi Tu. Rostogoleşte oul între palme, îi sparge coaja, apoi îl curăţă. Ea se uită la gura lui, la maxilar, la dinţi.

Cântând lângă mine, în parcul public, spune ea. Uite sarea.

Mulţumesc. N-ai uitat nimic.

Această câmpie aridă nu e revendicată de nimeni, continuă el. Sau, mai exact, e revendicata de cinci triburi diferite, niciunul destul de puternic pentru a le anihila pe celelalte. Toate trec din când în când pe lângă acest morman de pietre, mânându-şi la păscut *thulk*-ile – nişte creaturi albastre, care seamănă cu oile, nărăvaşe din fire – sau transportând marfă de mică valoare cu animale de povară, un fel de cămile cu trei ochi.

În diferitele lor limbi, mormanul de pietre se cheamă Vizuina şerpilor zburători, Movila de pietriş, Sălaşul mamelor urlătoare, Uşa uitării şi Groapa oaselor roase. Fiecare trib are o poveste asemănătoare despre el. Se spune că sub pietre e îngropat un rege – un rege fără nume. Nu numai regele, ci şi resturile magnificei cetăţi peste care a domnit odată acest rege. Cetatea a fost nimicită în luptă, iar regele a fost capturat şi spânzurat de un curmal, în semn de triumf. La răsăritul lunii a fost dat jos şi îngropat, iar deasupra au fost îngrămădite pietre pentru a marca locul. Cât despre ceilalţi locuitori ai cetăţii, toţi au fost omorâţi. Măcelăriţi – bărbaţi, femei, copii, prunci, chiar şi animalele. Trecuţi prin sabie, făcuţi bucăţi. N-a fost cruţată nicio vietate.

E oribil.

Înfige o lopată aproape oriunde în pământ şi va ieşi la lumină un lucru oribil. E bine pentru comerţ, facem avere din oase; fără ele n-ar exista poveşti. Mai e limonadă?

Nu, spune ea. Am băut-o pe toată. Continuă.

Adevăratul nume al cetăţii a fost şters din memorie de către cuceritori, şi de aceea, spun povestitorii, locul e cunoscut în prezent numai după numele propriei distrugeri. Mormanul de pietre marchează astfel atât un act de aducere aminte voită, cât şi un act de uitare voită. În această regiune paradoxul e foarte îndrăgit. Fiecare dintre cele cinci triburi pretinde că a fost atacatorul victorios. Fiecare evocă măcelul cu plăcere. Fiecare crede că a fost menit de zeul lui ca dreaptă răzbunare, din cauza obiceiurilor profane practicate în cetate. Răul trebuie

curăţat cu sânge, spun ei. În ziua aceea sângele a curs ca apa, aşa că după aceea trebuie să fi fost foarte curat.

Fiecare păstor sau negustor care trece mai adaugă o piatră la morman. E un obicei vechi – o faci în amintirea celor morţi, a morţilor tăi – dar cum nimeni nu ştie cine au fost de fapt morţii de sub mormanul de pietre, toţi îşi depun pietrele în eventualitatea că sunt morţii lor. Ocolesc problema spunându-ţi că ce s-a întâmplat trebuie să fi fost voinţa zeului lor şi că, lăsând o piatră, cinstesc astfel această voinţă.

Mai există o poveste care pretinde că de fapt cetatea nu a fost deloc nimicită. În schimb, printr-o vrajă ştiută doar de rege, cetatea şi locuitorii ei au fost făcuţi nevăzuţi şi înlocuiţi cu fantomele lor, şi numai aceste fantome au fost arse şi măcelărite. Cetatea adevărată a fost redusă la dimensiuni foarte mici şi băgată într-o peşteră de sub marele morman de pietre. Tot ce a fost odată există încă, inclusiv palatele şi grădinile pline de copaci şi flori; inclusiv oamenii, nu mai mari decât furnicile, dar văzându-şi de viaţă ca înainte – purtând veşminte micuţe, dând banchete micuţe, spunând poveşti micuţe, cântând cântece micuţe.

Regele ştie ce s-a întâmplat şi asta îi dă coşmaruri, dar ceilalţi nu ştiu. Nu ştiu că au ajuns atât de mici. Nu ştiu că se crede că sunt morţi. Nu ştiu nici măcar că au fost salvaţi. Pentru ei tavanul de piatră arată ca cerul: lumina intră printr-o deschizătură mică dintre pietre, şi ei cred că e soarele.

Frunzele mărului foşnesc. Ea se uită la cer, apoi la ceas. Mi-e frig, spune ea. Şi am şi întârziat. Ai putea scăpa de dovezi? Adună cojile de ou, răsuceşte hârtia cerată.

Doar nu te grăbeşti? Aici nu e frig.

Dinspre apă vine o adiere, spune ea. Probabil că vântul şi-a schimbat direcţia. Se apleacă în faţă, dând să se ridice.

Nu pleca încă, spune el prea repede.

Trebuie. Or să mă caute. Dacă întârzii, or să vrea să ştie unde am fost.

Îşi netezeşte fusta, îşi cuprinde trupul cu braţele şi se îndepărtează, iar micile mere verzi o urmăresc asemenea unor ochi.

The Globe and Mail, 4 iunie 1947

GRIFFEN GĂSIT ÎN BARCA LUI CU PÂNZE

CORESPONDENŢĂ SPECIALĂ

PENTRU *THE GLOBE AND MAIL*

După o absenţă inexplicabilă de mai multe zile, cadavrul industriaşului Richard E. Griffen, patruzeci şi şapte de ani, considerat candidatul favorit al conservatorilor progresişti în districtul Sf. David din Toronto, a fost descoperit în apropiere de „Avilion”, reşedinţa lui de vară din Port Ticonderoga, unde îşi petrecea vacanţa. Domnul Griffen a fost găsit în barca lui cu pânze, *Water Nixie,* care era legată de debarcaderul său particular de pe râul Jogues. Se pare că a suferit o hemoragie cerebrală. Poliţia afirmă că nu suspectează o acţiune criminală.

Domnul Griffen a avut o carieră remarcabilă ca şef al unui imperiu comercial care cuprindea multe domenii, printre care textile, confecţii şi industrie uşoară, şi a fost elogiat pentru eforturile sale de a aproviziona trupele aliate cu uniforme şi componente de armament în timpul războiului. Era un oaspete frecvent la adunările ţinute la casa din Pugwash a industriaşului Cyrus Eaton, şi un membru de frunte atât al lui Empire Club cât şi al lui Granite Club. Era un pasionat jucător de golf, şi o figură bine cunoscută la Clubul Regal canadian de iahting; contactat la telefon la domeniul său particular Kingsmere, primul-ministru a comentat: „Domnul Griffen a fost unul dintre cei mai capabili oameni ai acestei ţări. Pierderea lui va fi adânc resimţită.”

Domnul Griffen era cumnatul răposatei Laura Chase, care şi-a făcut în această primăvară debutul postum ca romancieră, şi lasă în urmă o soră, doamna Winifred (Griffen) Prior, persoană publică de seamă, şi o soţie, doamna Iris (Chase) Griffen, precum şi o fiică, Aimee, în vârstă de zece ani. Funeraliile vor avea loc în Toronto, miercuri, la biserica Sf. Apostol Simion.

Asasinul orb: Banca din parc

De ce au existat oameni pe Zycron? Fiinţe umane ca noi, vreau să spun. Dacă e o altă dimensiune a spaţiului, n-ar trebui ca locuitorii să fi fost şopârle sau mai ştiu eu ce?

Numai în revistele S.F. Toate astea-s născociri. În realitate a fost aşa: Pământul a fost colonizat de zycroniţi care, pe parcursul a mai multor milenii după epoca despre care vorbim, şi-au dezvoltat capacitatea de a călători dintr-o dimensiune a spaţiului în alta. Aici au ajuns acum opt mii de ani. Au adus cu ei o mulţime de seminţe de plante, de aceea avem mere şi portocale, ca să nu mai vorbim de banane – e suficient să te uiţi la o banană ca să-ţi dai seama că provine din spaţiul cosmic. Au adus şi animale – cai şi câini şi capre şi aşa mai departe. Ei au fost întemeietorii Atlantidei. Pe urmă, de atâta deşteptăciune, au sărit în aer. Noi descindem din cei răzleţiţi.

Oh, spune ea. Aşa se explică. Foarte convenabil pentru tine.

La nevoie, merge. Cât despre celelalte ciudăţenii ale lui Zycron, are şapte oceane, cinci luni şi trei sori, de puteri şi culori diferite.

Ce culori? Ciocolată, vanilie şi căpşuni?

Nu mă iei în serios.

Scuză-mă. Ea îşi înclină capul spre el. Acum te ascult. Vezi?

El spune: Înainte de distrugere, cetatea – să-i spunem pe numele de odinioară, Sakiel-Norn, care în mare s-ar traduce prin Perla Destinului – era considerată minunea lumii. Chiar şi celor care pretind că strămoşii lor au ras-o de pe faţa planetei le face mare plăcere să-i descrie frumuseţea. Prin fântânile sculptate din curţile pardosite cu ceramică şi grădinile numeroaselor ei palate curgeau izvoare naturale. Florile abundau, iar aerul era plin de ciripit de păsărele. În apropiere se întindeau câmpii mănoase pe care păşteau turme de *gnarri* graşi, şi livezi şi dumbrăvi şi păduri cu copaci înalţi care încă nu fuseseră tăiaţi de neguţători sau arşi de duşmani pizmaşi. Albiile seci erau râuri pe atunci; canale ce porneau din ele irigau ogoarele din jurul cetăţii, iar solul era atât de bogat încât se spunea că spicele de grâu măsurau opt centimetri de-a curmezişul.

Aristocraţii din Sakiel-Norn erau numiţi snilfarzi. Erau metalurgişti pricepuţi şi inventatori de dispozitive mecanice ingenioase, ale căror secrete le păzeau cu grijă. Până la aceasta

vreme inventaseră ceasul, arbaleta şi pompa de mână, deşi nu ajunseseră încă la motorul cu combustie internă şi continuau să folosească pentru transport animalele.

Snilfarzii bărbaţi purtau măşti ţesute din fir de platină, care se mişcau odată cu pielea feţei, dar al căror rost era să le ascundă adevăratele emoţii. Femeile îşi acopereau faţa cu voaluri dintr-o ţesătură ca mătasea, făcută din cocon de fluture *chaz.* Dacă nu erai snilfard şi îţi acopereai faţa puteai fi pedepsit cu moartea, întrucât impenetrabilitatea şi subterfugiul erau rezervate nobilimii. Snifarzii se îmbrăcau luxos şi erau buni cunoscători ai muzicii, şi cântau la diverse instrumente pentru a-şi etala gustul şi talentul. Se ocupau cu intrigi de curte, dădeau ospeţe somptuoase şi făceau curte cu artă nevestelor altora. Din cauza acestor aventuri aveau loc dueluri, deşi era mai de acceptat la un soţ să se prefacă a nu şti.

Micii proprietari de pământ, şerbii şi sclavii se numeau ygnirozi. Purtau tunici cenuşii, ponosite, cu un umăr gol, şi un sân gol femeile, care – se înţelege de la sine – erau vânat legal pentru bărbaţii snilfarzi. Ygnirozii îşi urau soarta, însă ascundeau acest lucru sub masca prostiei. Când şi când puneau la cale o revoltă, care apoi era reprimată cu cruzime. Cei mai de jos dintre ei erau sclavii, care puteau fi cumpăraţi şi vânduţi dar şi omorâţi după placul inimii. Le era interzis prin lege să citească, însă aveau coduri secrete pe care le scriau cu pietre pe pământ. Snilfarzii îi înhămau la pluguri.

Dacă un snilfard se îngloda în datorii şi devenea insolvabil, putea fi retrogradat la condiţia de ygnirod. Sau putea evita o astfel de soartă vânzându-şi soţia sau copiii pentru a-şi răscumpăra datoriile. Mult mai rar se întâmpla ca un ygnirod să dobândească statutul de snilfard, întrucât ascensiunea este de obicei mai anevoioasă decât coborâşul: chiar dacă era în stare să adune banii necesari şi să cumpere o mireasă snilfardă pentru sine sau fiul său, se cerea şi o anumită mită, şi putea să mai treacă ceva timp până să fie acceptat de societatea snilfardă.

Presupun că aici se vede bolşevismul tău, spune ea. Ştiam eu că mai devreme sau mai târziu ai să ajungi la asta.

Dimpotrivă. Cultura pe care o descriu eu îşi are originea în vechea Mesopotamie. Este în Codul lui Hammurabi, legile hitiţilor şi aşa mai departe. Sau o parte din ea este. Partea

despre văluri este, oricum, ca şi vinderea soţiei. Ţi-aş putea da capitolul şi versetul.

Te rog să nu-mi dai azi capitolul şi versetul, spune ea. N-am forţa necesară, sunt prea lipsită de vlagă. Mă ofilesc.

E august, mult prea cald. Umiditatea îi învăluie într-o ceaţă invizibilă. Patru după-amiază, lumina e ca untul topit. Stau pe o bancă în parc, nu prea aproape unul de altul; deasupra lor, un arţar cu frunze istovite, sub picioarele lor pământ crăpat, iarbă uscată în jur. O coajă de pâine ciugulită de vrăbii, hârtii mototolite. Nu e cea mai bună zonă. O cişmea picură; lângă ea uneltesc trei copii soioşi, o fată în costum de baie şi doi băieţi în pantaloni scurţi.

Rochia ei este galbenă ca primula; braţele ei goale de la cot în jos, peri fini, deschişi la culoare, pe ele. Şi-a scos mănuşile de bumbac, le-a făcut ghem, cu mâini nervoase. Pe el nu-l deranjează nervozitatea ei: îi place să creadă că înseamnă deja ceva pentru ea. Ea poartă o pălărie de paie rotundă, ca de şcolăriţă; are părul prins la spate; o şuviţă umedă a scăpat. Oamenii obişnuiau să-şi taie şuviţe de păr, să le păstreze, să le poarte în medalioane; sau, dacă erau bărbaţi, lângă inimă. El n-a înţeles niciodată de ce, până acum.

Unde se presupune că eşti? întreabă el.

La cumpărături. Uită-te la sacoşa mea. Am cumpărat nişte ciorapi; sunt foarte buni – cea mai bună mătase. Sunt ca şi cum n-ai avea nimic în picioare. Schiţează un zâmbet. Mai am doar cincisprezece minute.

Ea scapă o mănuşă, e lângă piciorul ei. El stă cu ochii pe mănuşă. Dacă ea pleacă uitând-o, şi-o va însuşi. O va inhala, în absenţă.

Când te văd? întreabă el. Adierea fierbinte agită frunzele, lumina pătrunde, de jur împrejurul ei e polen, un nor auriu. Praf, de fapt.

Mă vezi acum, spune ea.

Nu fi aşa, spune el. Spune-mi când. Pielea din V-ul rochiei ei luceşte, o peliculă de sudoare.

Încă nu ştiu, spune ea. Se uită peste umăr, scrutează parcul.

Nu-i nimeni în jur, spune el. Nimeni pe care îl cunoşti.

Nu poţi să ştii când va fi, spune ea. Nu poţi să ştii pe cine cunoşti.

Ar trebui să-ţi iei un câine, spune el.

Ea râde. Un câine? De ce?

Atunci ai avea un pretext. Ai putea să-l scoţi la plimbare. Pe mine şi câinele.

Câinele ar fi gelos pe tine, spune ea. Iar tu ai crede că ţin mai mult la câine.

Însă n-ai ţine mai mult la câine, nu-i aşa? spune el.

Ea face ochii mari. De ce nu?

El spune: Câinii nu vorbesc.

The Toronto Star, 25 august 1975

NEPOATĂ DE ROMANCIERĂ VICTIMĂ A CĂDERII

CORESPONDENŢĂ SPECIALĂ PENTRU *THE STAR*

Aimee Griffen, treizeci şi opt de ani, fiica răposatului Richard E. Griffen, cunoscutul industriaş, şi nepoata scriitoarei Laura Chase, a fost găsită moarta miercuri, în apartamentul ei de la subsol din Church Street, ca urmare a unei căderi în care şi-a rupt gâtul. Vecinii Jos şi Beatrice Kelley au fost alertaţi de Sabrina, fiica în vârstă de patru ani a domnişoarei Griffen, care venea adeseori la ei după mâncare când mama ei nu putea fi găsită.

Se zvoneşte că domnişoara Griffen a dus o luptă îndelungată cu dependenţa de droguri şi alcool, fiind spitalizata în mai multe rânduri. Fiica ei a fost dată în grija doamnei Winifred Prior, sora bunicului ei, până la anchetă. Nici doamna Prior, nici mama lui Aimee Griffen, doamna Iris Griffen din Port Ticonderoga, n-au fost abordabile pentru comentarii.

Acest nefericit eveniment este încă un exemplu al slăbiciunii actualelor noastre servicii sociale, şi al nevoii unei legislaţii mai bune pentru sporirea protecţiei copiilor aflaţi în pericol.

Asasinul orb: Covoarele

Linia bâzâie şi pârâie. Tună sau ascultă cineva pe fir? Dar e un telefon public, n-au cum să-i dea de urmă.

Unde eşti? întreabă ea. N-ar trebui să suni aici.

El nu-i aude răsuflarea, respiraţia. Vrea ca ea să-şi lipească receptorul de gât, dar nu-i va cere asta, nu încă. Sunt prin preajmă, spune. La două străzi. Pot veni în parc, în cel mic, cel cu ceasul solar.

Oh, nu cred…

Ieşi pe furiş. Spune că simţi nevoia să iei aer. El aşteaptă.

Am să încerc.

La intrarea în parc sunt doi stâlpi de piatră cu patru laturi şi vârf teşit, cu aspect egiptean. Totuşi, fără inscripţii triumfale, fără basoreliefuri cu duşmani îngenuncheaţi, legaţi în lanţuri. Doar Hoinăritul interzis şi Ţineţi câinii în lesă.

Vino aici, spune el. Departe de felinarul din stradă.

Nu pot să stau mult.

Ştiu. Vino aici, în spate. O ia de braţ, călăuzind-o; ea tremură ca varga.

Aşa, spune el. Nimeni nu ne poate vedea. Nu sunt bătrâne care să-şi plimbe canişii.

Nu sunt poliţişti cu bastoane de cauciuc, spune ea. Râde scurt. Lumina felinarului se filtrează prin frunze; în ea, albul ochilor ei străluceşte. N-ar trebui să fiu aici, spune. Riscul e prea mare.

Lângă nişte tufe e o bancă de piatră. El îi înfăşoară umerii în haina lui. Tweed vechi, tutun vechi, miros de pârlit. Un uşor iz de sare. Lângă stofă a fost pielea lui, iar acum e a ei.

Gata, o să-ţi fie mai cald. Acum o să sfidăm legea. Vom hoinări.

Cum e cu Ţineţi câinii în lesă?

Vom sfida şi asta. Nu o cuprinde cu braţul. Ştie că ea asta vrea. Ea o aşteaptă; simte dinainte atingerea, aşa cum simt păsările umbra. El trage din ţigară. Îi oferă şi ei una; de data asta, ea o ia. Flacăra chibritului pâlpâie scurt în mâinile lor făcute căuş. Vârfuri roşii de degete.

Ea se gândeşte: O flacără mai mare şi am vedea oasele. E ca razele X. Suntem doar un fel de ceaţă, doar apă colorată. Apa

face ce vrea. Întotdeauna merge la vale. Gâtul ei se umple de fum.

El spune: Acum am să-ţi povestesc despre copii.

Copii? Care copii?

Următoarea rată. Despre Zycron, despre Sakiel-Norn.

A, da.

E vorba şi de copii.

N-am spus nimic despre copii.

Sunt copii sclavi. E nevoie de ei. Nu pot să continui fără ei.

Nu cred că vreau copii în povestea asta.

Îmi poţi spune oricând să mă opresc. Nu te obligă nimeni. Eşti liberă să pleci, cum spune poliţia când ai noroc. El îşi păstrează glasul egal. Ea nu pleacă.

El spune: Sakiel-Norn este acum un morman de pietre, însă odată a fost un înfloritor centru de comerţ şi schimb. Era la o răscruce în care se întâlneau trei drumuri – unul de la est, unul de la vest, unul de la sud. La nord era legat printr-un canal lat chiar de mare, unde avea un port bine fortificat. N-a rămas nici urmă din aceste şanţuri şi ziduri de apărare: după distrugere, duşmanii sau străinii au cărat blocurile de piatră cioplită pentru a le folosi la ţarcuri de animale, la troace de apă şi la forturile lor rudimentare, sau au fost îngropate de valuri şi vânt sub dunele de nisip.

Canalul şi portul au fost construite de sclavi, ceea ce nu-i de mirare: cu ajutorul sclavilor şi-a dobândit Sakiel-Norn măreţia şi puterea. Însă era renumit şi pentru artele lui meşteşugăreşti, mai ales ţesutul. Secretele vopselelor folosite de meşteşugarii lui erau păzite cu grijă: postavul strălucea ca mierea lichidă, ca strugurii purpurii zdrobiţi, ca o cupă de sânge de taur turnat la soare. Vălurile lui delicate erau uşoare ca pânza de păianjen, iar covoarele lui erau atât de moi şi de fine încât ţi se părea că mergi pe aer, un aer făcut să semene cu florile şi apa curgătoare.

Foarte poetic, spune ea. Mă uimeşti.

Gândeşte-te la asta ca la un magazin universal. La o adică, acestea sunt mărfuri de lux. Atunci e mai puţin poetic.

Covoarele erau ţesute de sclavi care erau invariabil copii, pentru că numai degetele copiilor erau suficient de mici pentru o astfel de muncă migăloasă. Însă neîncetata trudă complicată

la care erau supuşi aceşti copii îi făcea să orbească la vârsta de opt sau nouă ani, iar orbirea lor era măsura cu care vânzătorii de covoare îşi evaluau şi preamăreau marfa: *Acest covor a orbit zece copii,* spuneau ei. *Acesta a orbit cincisprezece, acesta douăzeci.* Întrucât preţul creştea corespunzător, întotdeauna exagerau. Obiceiul era ca orice cumpărător să ia în derâdere afirmaţiile lor. *Sigur numai şapte, numai doisprezece, numai şaisprezece,* spunea el, pipăind covorul. *E aspru ca o cârpă de vase. Nu-i decât o pătură de cerşetor. A fost făcut de un* gnarr.

Odată orbi, copiii erau vânduţi deţinătorilor de bordeluri, fetele şi băieţii deopotrivă. Serviciile copiilor orbiţi în acest fel aduceau sume mari; se spunea că atingerea lor era atât de suavă şi îndemânatică încât, sub degetele lor, simţeai florile înflorind şi apa curgând din pielea ta.

Erau pricepuţi şi la spargeri. Aceia dintre ei care scăpau îmbrăţişau profesia de cuţitari în întuneric, şi erau la mare cerere ca asasini tocmiţi. Aveau auzul ascuţit, păşeau fără zgomot şi se strecurau prin cele mai mici deschizături; miroseau diferenţa dintre un om care dormea adânc şi unul care se agita în vis. Ucideau la fel de fin ca atingerea unei molii de gâtul tău. Erau consideraţi lipsiţi de milă. Erau foarte temuţi.

Poveştile pe care şi le şopteau copiii între ei – în timp ce ţeseau covoare interminabile, în timp ce încă mai vedeau – erau despre această posibilă viaţă viitoare. Printre ei circula o vorbă, că numai orbii sunt liberi.

E prea trist, şopteşte ea. De ce îmi spui o poveste atât de tristă?

Acum sunt mai adânciţi în umbră. Braţele lui o cuprind în sfârşit. Ia-o uşor, îşi spune el. Fără mişcări bruşte. Se concentrează asupra respiraţiei.

Îţi spun poveştile la care mă pricep. Şi cele pe care le vei crede. N-ai crede nimicuri dulci, nu-i aşa?

Nu. Nu le-aş crede.

În plus, nu-i o poveste tristă întru totul – unii dintre ei scăpau.

Dar deveneau ucigaşi.

Nu prea aveau de ales, nu-i aşa? Nu puteau deveni ei înşişi negustori de covoare sau patroni de bordeluri. N-aveau capitalul necesar. Aşa că erau nevoiţi să se apuce de munca murdară. Ghinionul lor.

Termină, spune ea. Nu-i vina mea.

Nici a mea. Să zicem că nu putem scăpa de păcatele strămoşilor.

Asta este o cruzime inutilă, spune ea cu răceală.

Când e cruzimea necesară? spune el. Şi cât din ea? Citeşte ziarele, nu eu am inventat lumea. În tot cazul, sunt de partea cuţitarilor. Dacă ar trebui să ucizi sau să mori de foame, ce ai face? Sau te prostituezi ca să ai din ce trăi, întotdeauna e şi asta.

Acum a mers prea departe. A lăsat să i se vadă mânia. Ea se desprinde de el. Uite că vine, spune ea. Trebuie să mă întorc. Frunzele din jurul lor se agită spasmodic. Ea întinde mâna, cu palma în sus: sunt câţiva stropi de ploaie. Tunetul e acum mai aproape. Ea îşi dă jos de pe umeri haina lui. Nu a sărutat-o; n-o s-o facă, nu în seara asta. Ea percepe asta ca pe-o păsuire.

Să stai la fereastră, spune el. Fereastra dormitorului tău. Să laşi lumina aprinsă. Doar stai acolo.

A uimit-o. De ce? La ce naiba?

Aşa vreau eu. Vreau să mă asigur că eşti în siguranţă, adaugă el, deşi siguranţa nu are nimic de a face cu asta.

Am să încerc, spune ea. Doar un minut. Unde ai să fii?

Sub copac. Sub castan. N-ai să mă vezi, dar am să fiu acolo.

Ea se gândeşte: ştie fereastra. Ştie ce fel de copac. Probabil că a dat târcoale. Urmărind-o. Se înfioară un pic.

Plouă, spune ea. O să toarne cu găleata. Ai să te uzi.

Nu e frig, spune el. Am să aştept.

The Globe and Mail, 19 februarie 1998

Prior, Winifred Griffen. La vârsta de 92 ani, la locuinţa sa din Rosedale, după o boală îndelungata. În doamna Prior, renumită filantroapă, oraşul Toronto a pierdut cea mai loială şi mai veche binefăcătoare a sa. Soră a defunctului industriaş Richard Griffen şi cumnată a eminentei romanciere Laura Chase, doamna Prior a făcut parte din conducerea Orchestrei simfonice din Toronto în anii săi de formare şi, mai recent, din Comitetul benevol al Galeriei de Artă din Ontario şi Societatea canadiană de luptă împotriva cancerului. A mai activat în Granite Club, Heliconian Club, Liga de juniori şi Festivalul de teatru Dominion. Lasă în urmă o nepoată, Sabrina Griffen, care în prezent se află în călătorie în India.

Funeraliile vor avea loc marţi dimineaţă la biserica Sf. Apostol Simion, urmate de înmormântarea la Cimitirul Mount Pleasant. În loc de flori, donaţii la Spitalul Prinţesa Margareta.

Asasinul orb: Inima de ruj

Cât timp avem? întreabă el.

Mult, spune ea. Două sau trei ore. Sunt plecaţi toţi undeva.

Ca să facă ce?

Nu ştiu. Să facă bani. Să cumpere lucruri. Spre filantropie. Ce fac ei de obicei. Ea îşi dă o şuviţă de păr după ureche, îşi îndreaptă spatele. Se simte ca şi cum ar fi venit la un fluierat. Un sentiment ieftin. A cui e maşina asta? întreabă.

A unui prieten. Sunt persoană importantă, am un prieten cu maşină.

Râzi de mine, spune ea. El nu răspunde. Ea trage de degetele de la o mănuşă. Şi dacă ne vede cineva?

O să vadă numai maşina. Maşina asta e o rablă, e o maşină de om sărac. Chiar dacă se uită direct la tine n-o să te vadă, pentru că o femeie ca tine nu ar trebui să fie prinsă nici moartă într-o maşină ca asta.

Uneori nu mă prea placi, spune ea.

În ultima vreme nu prea mai pot să mă gândesc la altceva, spune el. Dar plăcutul e diferit. Plăcutul ia timp. N-am timp să te *plac.* Nu pot să mă concentrez asupra acestui lucru.

Nu acolo, spune ea. Uită-te la indicator.

Indicatoarele sunt pentru alţii, spune el. Aici – chiar aici.

Poteca nu e decât o brazdă. Şerveţele mototolite, ambalaje de gumă, prezervative folosite, ca nişte băşici de peşte. Sticle şi pietricele; noroi uscat, crăpat şi străbătut de făgaşe. Ea nu are pantofii potriviţi, tocurile potrivite. El o apucă de braţ, o ţine să nu se împiedice. Ea dă să-şi tragă braţul.

Practic, e câmp deschis. Cineva o să vadă.

Cine? Suntem sub pod.

Poliţia. Nu. Nu încă.

Poliţia nu da târcoale în plină zi, spune el. Numai noaptea, cu farurile lor proiectoare, căutând perverşi nelegiuiţi.

Atunci vagabonzi, spune ea. Maniaci.

Aici, spune el. Aici, dedesubt. La umbră.

Este iederă otrăvitoare?

Deloc. Promit. Şi nici vagabonzi sau maniaci, în afară de mine.

De unde ştii? De iedera otrăvitoare. Ai mai fost aici?

Nu-ţi face atâtea griji, spune el. Întinde-te.

Nu. Ai s-o rupi. Stai o clipă.

Ea îşi aude glasul. Nu e glasul ei, e prea gâfâit.

Pe ciment e o inimă desenată cu ruj de buze, care înconjoară patru iniţiale. Un I le leagă: I de la *Iubire.* Numai cei implicaţi ştiu ale cui sunt iniţialele – că au fost aici, că au făcut asta. Proclamând iubirea, tăinuind datele exacte.

În afara inimii, alte patru litere, ca cele patru puncte cardinale:

F U
T E

Cuvântul despărţit, distanţat: implacabila topografie a sexului.

Gustul de fum pe gura lui, sare în a ei; de jur împrejur, mirosul de pisică şi bălării zdrobite, de unghere neglijate. Umezeală şi vegetaţie, pământ pe genunchi, negru şi bogat; prăpădii cu picioarele lungi întinzându-se spre lumină.

Mai jos de locul în care stau culcaţi, susurul unui pârâu. Deasupra, crengi înfrunzite, lujeri subţiri de viţă cu flori purpurii; pilonii înalţi ai podului ridicându-se, traversele de fier, roţile trecând deasupra capului; cerul senin în crăpături. Pământ tare sub spatele ei.

El îi netezeşte fruntea, îşi trece un deget pe obrazul ei. N-ar trebui să mă venerezi, spune el. N-am singurul cocoş din lume. Într-o zi vei descoperi asta.

Nu e vorba de asta, spune ea. Oricum nu te venerez. Deja el o îndepărtează, în viitor.

Mă rog, indiferent cum e, vei mai avea, odată ce eu n-o să te mai plictisesc.

Asta însemnând ce, mai exact? Nu mă plictiseşti.

Că există viaţă după viaţă, spune el. După viaţa noastră.

Să vorbim despre altceva.

Bine, spune el. Întinde-te la loc. Pune capul aici. Îşi dă la o parte cămaşa umedă. Braţul lui în jurul ei, cealaltă mână a lui caută în buzunar ţigările, apoi scapără chibritul cu unghia de la degetul mare. Urechea ei în scobitura umărului lui.

El spune: Ei bine, unde rămăsesem?

Ţesătorii de covoare. Copiii orbiţi.

Oh, da. Îmi amintesc.

El spune: Bogăţia din Sakiel-Norn se baza pe sclavi, şi mai ales pe sclavii copii care ţeseau renumitele lui covoare. Dar nu

era bine să vorbeşti despre asta. Snilfarzii pretindeau că bogăţiile lor nu se datorau sclavilor, ci propriei lor iscusinţe şi înţelepciuni – adică, faptului că zeilor li se aduceau sacrificiile corespunzătoare.

Existau o mulţime de zei. Zeii prind bine întotdeauna, ei justifică aproape orice, iar zeii Sakiel-Norn-ului nu făceau excepţie. Toţi erau carnivori; le plăceau sacrificiile animale, dar ce preţuiau cel mai mult era sângele de om. Se spunea că la întemeierea oraşului, care a avut loc atât de demult încât a intrat în legendă, nouă taţi devotaţi şi-au oferit propriii copii să fie îngropaţi sub cele nouă porţi ale cetăţii, ca paznici sfinţi.

Fiecare dintre cele patru direcţii avea două porţi, una pentru intrare şi una pentru ieşire: să ieşi pe aceeaşi poartă pe care ai intrat însemna moarte timpurie. Uşa celei de a noua porţi era o lespede orizontală de marmură în vârful unui deal din centrul cetăţii; se deschidea fără să se mişte, şi pendula între viaţă şi moarte, între carne şi spirit. Aceasta era uşa pe care veneau şi plecau zeii: ei nu aveau nevoie de două uşi pentru că, spre deosebire de muritori, puteau fi concomitent de ambele părţi ale unei uşi. Profeţii din Sakiel-Norn aveau o zicală: *care este adevărata respiraţie a omului – inspiraţia sau expiraţia?* Aşa era natura zeilor.

Această a noua poartă era şi altarul pe care se vărsa sângele jertfei. Copiii băieţi erau oferiţi Zeului celor Trei Sori, care era zeul zilei, al luminilor strălucitoare, palatelor, ospeţelor, cuptoarelor, războaielor, băuturii, intrărilor şi vorbelor; copiii fete erau oferiţi Zeiţei celor Cinci Luni, patroana nopţii, a ceţurilor şi umbrelor, a foametei, peşterilor, naşterii, ieşirilor şi tăcerilor. Băieţilor li se spărgea capul pe altar cu o bâtă, şi apoi erau aruncaţi în gura zeului, care ducea la un cuptor ce vuia. Fetelor li se tăia gâtul şi cu sângele lor erau alimentate cele cinci luni în descreştere, ca să nu se stingă şi să dispară pentru totdeauna.

În fiecare an erau sacrificate nouă fete, în cinstea celor nouă fete îngropate la porţile cetăţii. Cele jertfite erau cunoscute ca „fecioarele Zeiţei” şi li se ofereau rugăciuni şi flori şi tămâie, ca să intervină în favoarea celor vii. Ultimele trei luni ale anului erau numite „luni fără chip”; erau lunile când nu creşteau grânele, şi se spunea că Zeiţa postea. În această perioadă, zeul-Soare, sub formă de război şi cuptoare, deţinea conducerea, iar

mamele de băieţi îi îmbrăcau în veşminte de fete ca să-i protejeze.

Legea cerea ca cele mai nobile familii snilfarde să-şi sacrifice cel puţin o fiică. Era o insultă adusă Zeiţei să oferi fete cu onoarea pătată sau cu defecte şi, pe măsură ce timpul trecea, snilfarzii au început să-şi mutileze fetele pentru a fi cruţate; le tăiau un deget sau lobul unei urechi, sau altă parte neînsemnată. Curând mutilarea a devenit doar simbolică: un tatuaj lunguieţ, albastru, în V-ul claviculei. Era un păcat capital ca o femeie care nu era snilfardă să aibă unul dintre aceste semne de castă, însă patronii de bordeluri, veşnic doritori de câştig, le aplicau cu cerneală acelora dintre cele mai tinere târfe ale lor care puteau să dea impresia de semeţie. Acest lucru îi atrăgea pe clienţii care doreau să aibă sentimentul că violau nişte prinţese snilfarde cu sânge albastru.

În acelaşi timp, snilfarzii s-au apucat să adopte copii de pripas – odraslele sclavelor şi ale stăpânilor lor, în cea mai mare parte – şi îi foloseau pentru a-şi înlocui fiicele legitime. Era o înşelăciune, însă familiile nobile erau puternice, aşa că autorităţile închideau ochii.

Apoi familiile nobile au devenit şi mai leneşe. N-au mai vrut să se deranjeze să crească fetele în gospodăria lor, aşa că le predau pur şi simplu Templului Zeiţei, plătind bine pentru întreţinerea lor. Întrucât fata purta numele familiei, creditul pentru jertfire le revenea lor. Era la fel ca deţinerea unui cal de curse. Această practică era o versiune pervertită a celei iniţiale, însă la acea vreme, în Sakiel-Norn totul era de vânzare.

Fetele închinate Zeiţei erau închise în templu, hrănite cu ce era mai bun pentru a rămâne pietroase şi sănătoase, şi instruite riguros astfel încât să fie pregătite pentru ziua cea mare – capabile să-şi îndeplinească îndatoririle cu decenţă şi fără să tremure de frică. Teoria era că sacrificiul ideal trebuia să semene cu un dans: maiestuos şi liric, armonios şi graţios. Nu erau animale, ca să fie măcelărite cu cruzime; trebuiau să-şi dea viaţa de bunăvoie. Multe credeau ce li se spunea: că binele întregului regat depindea de altruismul lor. Îşi petreceau multe ore în rugăciune, intrând în starea de spirit potrivită; erau învăţate să meargă cu ochii în pământ, să zâmbească cu blândă melancolie şi să cânte cântecele Zeiţei, care erau despre

absenţă şi tăcere, despre iubire neîmplinită şi regret neexprimat şi muţenie – cântece despre imposibilitatea de a cânta.

A mai trecut timpul. Acum numai câţiva oameni îi mai luau în serios pe zei, şi oricine era excesiv de pios sau reverenţios era considerat trăsnit. Cetăţenii continuau să îndeplinească vechile ritualuri pentru că o făcuseră mereu, însă astfel de lucruri nu erau adevărata ocupaţie a cetăţii.

În ciuda izolării lor, unele fete ajungeau să-şi dea seama că erau omorâte ca recunoaştere de formă a unui concept perimat. Unele încercau să fugă când vedeau cuţitul. Altele se apucau să ţipe când erau luate de păr şi îndoite pe spate pe altar, iar altele îl blestemau pe rege însuşi, care, în aceste ocazii, slujea ca Mare Preot. Una chiar l-a muşcat. Aceste manifestări intermitente de panică şi furie nu erau pe placul populaţiei, pentru că avea să urmeze cea mai cumplită nenorocire. Sau ar fi putut să urmeze, presupunând că Zeiţa exista. În tot cazul, astfel de izbucniri puteau strica festivităţile: tuturor le plăceau sacrificiile, chiar şi ygnirozilor, chiar şi sclavilor, pentru că li se dădea voie să fie liberi în acea zi şi să se îmbete.

De aceea a devenit o practică să li se taie limba fetelor, cu trei luni înainte de a fi jertfite. Asta nu era mutilare, spuneau preoţii, ci perfecţionare – ce putea fi mai potrivit pentru slujitoarele Zeiţei Tăcerii?

Astfel, fără limbă şi umflată cu vorbe pe care nu le mai putea pronunţa niciodată, fiecare fată era purtată în procesiune, în acordurile muzicii solemne, înfăşurată în văluri şi împodobită cu ghirlande de flori, până la treptele în spirală ce duceau la cea de a noua uşă a cetăţii. Azi ai putea spune că arăta ca o mireasă răsfăţată din societatea mondenă.

Ea se îndreaptă de spate. E chiar supărător, spune ea. Vrei să râzi de mine. Îţi place ideea uciderii acelor sărmane fete cu voaluri de mireasă. Pun pariu că erau blonde.

Nu de tine, spune el. Nu întocmai. Oricum, nu inventez toate astea, au o bază solidă în istorie. Hitiţii…

Sunt sigură, cu toate astea îţi lingi buzele de plăcere. Eşti răzbunător – ba nu, eşti gelos, deşi Dumnezeu ştie de ce. Nu-mi pasă de hitiţi şi de istorie şi de toate astea – sunt doar un pretext.

Stai o clipă. Ai fost de acord cu fecioarele de sacrificiu, le-ai trecut în meniu. Eu doar ascult ordinele. Care e obiecţia ta – garderoba? Prea mult tul?

Să nu ne certăm, spune ea. Simte că îi vine să plângă, îşi strânge pumnii să se abţină.

N-am vrut să te supăr. Hai, lasă!

Ea îi dă braţul la o parte. Ba ai vrut să mă superi. Îţi place să ştii că poţi.

Credeam că o să te amuze. Ascultându-mă interpretând. Jonglând cu adjectivele. Făcând pe măscăriciul pentru tine.

Ea îşi trage fusta în jos, îşi bagă bluza înăuntru. Fete moarte cu văluri de mireasă, de ce m-ar amuza asta? Cu limba tăiată. Probabil că mă crezi o brută.

Retractez asta. Am s-o schimb. Voi rescrie istoria pentru tine. Ce zici?

Nu poţi, spune ea. Vorbele au fost rostite. Nu poţi să tai nicio jumătate de rând. Plec. Ea e acum în genunchi, gata să se ridice în picioare.

E timp berechet. Întinde-te. O apucă de încheieturile mâinilor.

Nu. Dă-mi drumul. Uite unde e soarele. Probabil că s-au întors. Aş putea da de bucluc, deşi cred că pentru tine nu-i deloc un bucluc – nu contează. Nu-ţi pasă – tu nu vrei decât un rapid, un rapid…

Hai, zi!

Ştii ce vreau să spun, zice ea cu un glas obosit.

Nu-i adevărat. Îmi pare rău. Eu sunt bruta, m-am lăsat dus de val. Oricum e doar o poveste.

Ea îşi lasă fruntea pe genunchi. După un minut, spune: Ce am să mă fac? După… când n-ai să mai fii aici?

Ai să treci peste asta, spune el. Ai să trăieşti. Uite, am să te scutur.

Nu iese, nu doar cu scuturatul.

Să-ţi închei nasturii, spune el. Nu fi tristă.

Buletinul Asociaţiei Şcolii şi Absolvenţilor Liceului Colonel Henry Parkman, Port Ticonderoga, mai 1998

PREMIUL MEMORIAL LAURA CHASE URMEAZĂ A FI ACORDAT

DE MYRA STURGESS, VICEPREŞEDINTE,
ASOCIAŢIA ABSOLVENŢILOR

Liceul Colonel Henry Parkman a fost înzestrat cu un nou premiu valoros prin generosul testament al regretatei doamne Winifred Griffen Prior din Toronto, al cărei renumit frate, Richard E. Griffen, va fi păstrat în amintire, deoarece îşi petrecea deseori vacanţele aici, în Port Ticonderoga, şi îi plăcea să navigheze pe râul nostru. Premiul este Premiul Memorial Laura Chase pentru creaţie literară, în valoare de două sute de dolari, şi urmează a fi acordat unui elev din anul terminal pentru cea mai bună nuvelă, care va fi decisă de trei membri ai Asociaţiei Absolvenţilor, ţinându-se cont de valoarea literară, dar şi morală. Directorul nostru, dl. Eph Evans, declară: „Îi suntem recunoscători doamnei Prior că şi-a adus aminte de noi odată cu multe alte binefaceri ale ei”.

Instituit în cinstea celebrei scriitoare locale Laura Chase, primul premiu va fi acordat la absolvirea din iunie. Sora ei, doamna Iris Griffen din familia Chase care a contribuit atât de mult la binele oraşului nostru în zilele sale de început, a consimţit, cu amabilitate, să ofere premiul norocosului câştigător, şi au mai rămas doar câteva săptămâni, aşa că spuneţi-le copiilor dumneavoastră să-şi suflece mânecile creativităţii şi să treacă repede la treaba!

Asociaţia Absolvenţilor va sponsoriza un ceai în sala de sport imediat după absolvire, biletele putându-se procura de la Myra Sturgess la Gingerbread House, toate încasările mergând la noile echipamente de fotbal, care sunt categoric necesare! Donaţiile în produse de patiserie sunt bine venite, cu nuci şi alune din belşug, vă rugăm.

Înmânarea premiului

Azi-dimineaţă m-am trezit cu un sentiment de groază. La început n-am putut să mi-l lămuresc, dar pe urmă mi-am adus aminte. Azi era ziua ceremoniei.

Soarele era sus pe cer, în cameră era deja prea cald. Lumina se filtra prin perdelele de plasă, atârnând suspendată în aer, ca un sediment într-un eleşteu. Îmi simţeam capul ca un sac cu terci. Încă în cămaşa de noapte, umedă de la spaima pe care o împinsesem deoparte ca pe un frunziş, m-am ridicat şi m-am dat jos din patul răvăşit, apoi m-am înhămat la obişnuitele ritualuri din zori – ceremoniile pe care le îndeplinim pentru a ne face să arătăm normale şi acceptabile în faţa altora. Părul trebuie netezit după apariţiile care l-au făcut măciucă în timpul nopţii, expresia de neîncredere mirată spălată din ochi. Dinţii spălaţi, aşa cum sunt. Dumnezeu ştie ce oase am ros în somn.

Apoi am intrat sub duş, ţinându-mă de bara de prindere pe care Myra m-a forţat să o instalez, atentă să nu scap săpunul: mi-e teamă să nu alunec. Totuşi, corpul trebuie spălat bine, pentru a înlătura de pe piele mirosul de întuneric nocturn. Mă suspectez că am un miros urât pe care eu însămi nu-l mai pot detecta – o duhoare de carne râncedă şi pipi tulbure, învechit.

Ştearsă, unsă şi pudrată, pulverizată ca mucegaiul, eram într-un anumit sens refăcută. Mai exista doar senzaţia de imponderabilitate, sau mai degrabă de a fi pe cale să păşesc de pe o stâncă. De fiecare dată când pun piciorul jos îl pun temporar, ca şi cum podeaua ar putea ceda sub mine. Doar tensiune superficială care mă ţine în loc.

Îmbrăcatul mi-a fost de ajutor. Nu mă simt în elementul meu fără schelărie. (Totuşi, ce s-a întâmplat cu hainele mele adevărate? De bună seamă aceste haine pastelate fără formă şi pantofii ortopedici aparţin altcuiva. Dar sunt ai mei; mai rău, acum mi se potrivesc.)

Apoi au venit treptele. Mi-e groază să nu vin de-a dura pe ele – să-mi rup gâtul, să zac cu picioarele răşchirate cu lenjeria la vedere, apoi să mă topesc într-o baltă în descompunere dinaintea oricui s-o gândi să vină să mă caute. Ar fi un mod foarte dizgraţios de a muri. Am abordat fiecare treaptă pe rând, îmbrăţişând balustrada; apoi pe hol spre bucătărie, degetele de la mâna stângă atingând peretele ca nişte mustăţi de pisică. (Încă mai văd, în general, încă mai pot să merg. *Fii*

recunoscătoare pentru micile binecuvântări, ar spune Reenie. *De ce am fi?* spunea Laura. *De ce sunt aşa de mici?)*

N-am vrut să iau micul dejun. Am băut un pahar cu apă, şi mi-am omorât vremea foindu-mă. La nouă şi jumătate a venit Walter să mă ia.

— E îndeajuns de cald pentru tine? a spus el, introducerea lui standard.

Iarna e *îndeajuns de frig. Umed* şi *uscat* sunt pentru primăvară şi toamnă.

— Ce mai faci azi, Walter? l-am întrebat, ca întotdeauna.

— Sunt atent să nu dau de bucluc, a spus el, ca întotdeauna.

— E cel mai bun lucru la care poate spera oricare dintre noi, am spus.

A schiţat versiunea lui de zâmbet – o crăpătură subţire pe faţă, ca de noroi care se usucă – mi-a deschis portiera maşinii şi m-a instalat pe locul pasagerului.

— Mare zi azi, 'ai? a spus el. Pune-ţi centura, altfel aş putea să fiu arestat.

A spus *pune-ţi centura* de parcă era o glumă; e destul de bătrân să ţină minte zilele de demult, mai lipsite de griji. A fost probabil genul de tânăr care conduce cu un cot ieşit pe geam şi o mână pe genunchiul iubitei. E uimitor să te gândeşti că această iubită a fost de fapt Myra.

A desprins cu delicateţe maşina de bordură şi am pornit în tăcere. E un bărbat masiv, Walter – lat în spate ca un soclu de coloană, cu un gât care nu-i atât gât cât un umăr suplimentar; emană un miros nu tocmai neplăcut de cizme de piele uzată şi gazolină. După cămaşa lui în carouri şi şapca de baseball am înţeles că nu avea de gând să ia parte la ceremonia de absolvire. Nu citeşte cărţi, ceea ce ne face pe amândoi mai liniştiţi: în ceea ce îl priveşte, Laura e sora mea şi e păcat că a murit, şi asta-i tot.

Trebuia să mă fi măritat cu cineva ca Walter. Are mâini pricepute.

Ba nu: N-ar fi trebuit să mă mărit cu nimeni. Asta m-ar fi scutit de multe necazuri.

Walter a oprit maşina în faţa liceului. E modern, de după război, vechi de cincizeci de ani, dar pentru mine încă nou: nu mă pot obişnui cu monotonia clădirii, cu lipsa ei de haz.

Seamănă cu o ladă. Tinerii şi părinţii lor veneau în valuri pe trotuar şi pe pajişte şi intrau pe uşile din faţă, îmbrăcaţi în toate culorile verii. Myra ne aştepta, strigând la noi de pe trepte, într-o rochie albă acoperită cu uriaşi trandafiri roşii. Femeile cu fundul atât de mare n-ar trebui să poarte imprimeuri cu flori foarte mari. Ar fi ceva de spus şi în privinţa corsetelor, nu că le-aş vrea înapoi. Se coafase, numai bucle strânse, cărunte, ce păreau false ca o perucă de avocat englez.

— Ai întârziat, i-a spus ea lui Walter.

— Nu, n-am întârziat, a spus Walter. Dacă am făcut-o, atunci toţi ceilalţi au venit devreme, asta-i tot. Nu avea rost să stea pe aici şi să aştepte.

Au obiceiul să vorbească despre mine la persoana a treia, de parcă aş fi un copil sau un animal de casă.

Walter mi-a predat braţul în custodia Myrei, şi am urcat împreună treptele din faţă, ca o alergare în trei picioare. Mi-am dat seama ce trebuie să fi simţit mâna Myrei: un radius fragil acoperit neglijent cu păsat de ovăz şi sfoară. Ar fi trebuit să-mi aduc bastonul, dar nu mă vedeam cărându-l cu mine pe scenă. Cineva s-ar fi împiedicat sigur de el.

Myra m-a dus în culise şi m-a întrebat dacă vreau să merg la toaletă – întotdeauna îşi aminteşte de asta – apoi m-a instalat în vestiar.

— Acum nu te clinteşti din loc, a spus.

Apoi a plecat în grabă, cu fundul săltând, să se asigure că totul e în ordine.

Luminile din jurul oglinzii din vestiar erau becuri mici şi rotunde, ca la teatru; răspândeau o lumină măgulitoare, dar eu nu eram măgulită: arătam bolnavă, cu pielea lipsită de sânge, precum carnea înmuiată în apă. Era din cauza fricii, sau era chiar boală? Nici vorbă să-mi dau seama sută la sută.

Am dibuit pieptenele, am încercat să dau o lovitură de mântuială în vârful capului. Myra mă tot ameninţă că mă duce la „fata ei”, la ceea ce încă se mai numeşte Salon de frumuseţe – The Hair Port este numele lui oficial, cu Unisex ca imbold suplimentar – însă continui să rezist. Cel puţin încă mai pot să-mi numesc părul „al meu”, deşi stă zbârlit de parcă m-aş fi electrocutat. Sub el se întrezăreşte din loc în loc scalpul, rozul cenuşiu de labe de şoareci. Dacă m-ar prinde vreodată un vânt

puternic, tot părul mi-ar zbura ca puful de păpădie, lăsând în urmă numai o gămălie micuţă de cap chel, ciupită de vărsat.

Myra îmi lăsase una dintre prăjiturile ei speciale – o tăbliţă de chit, acoperită cu mâl de ciocolată, făcută în grabă pentru Ceaiul Absolvenţilor – şi un pahar de plastic, cu capac care se înşurubează, de cafea acid de baterie, de-a ei. Nu puteam nici să mănânc, nici să beau, dar de ce a făcut Dumnezeu toalete? Am lăsat câteva firmituri maronii, pentru autenticitate.

Apoi a năvălit Myra şi m-a luat pe sus şi m-a condus afară, şi m-am pomenit cu directorul strângându-mi mâna şi spunându-mi ce amabil era din partea mea că am venit; apoi am fost pasată directorului adjunct, preşedintelui Asociaţiei Absolvenţilor, şefei catedrei de engleză – o femeie în costum-pantalon – reprezentantului Camerei Inferioare de Comerţ şi, în cele din urmă, membrului local al Parlamentului, puţin dispus, cum sunt parlamentarii, să piardă o scamatorie. N-am mai văzut o etalare de atâţia dinţi lustruiţi din zilele politice ale lui Richard.

Myra m-a însoţit până la scaunul meu, apoi mi-a şoptit: „Am să fiu chiar în culise”. Orchestra şcolii a început cu scârţâituri şi bemoli şi am cântat cu toţii „O Canada!”, ale cărui cuvinte nu pot să le ţin niciodată minte pentru că le tot schimbă. În ziua de azi o parte din imn e în franceză, lucru de care odată nu s-ar fi auzit. Ne-am aşezat, după ce ne-am declarat mândria colectivă în ceva ce nu ştim să pronunţăm.

Pe urmă preotul şcolii a înălţat o rugăciune, dojenindu-l pe Dumnezeu pentru multele provocări fără precedent cu care se confruntă tinerii de azi. Dumnezeu trebuie să mai fi auzit astfel de lucruri, probabil că e la fel de plictisit de ele ca noi toţi. Ceilalţi au vorbit despre încheierea secolului douăzeci, sărbătorirea noului mileniu, cetăţeni ai viitorului, pentru voi de la mâini care nu mai pot, şi aşa mai departe. Mi-am lăsat mintea să zboare; aveam destulă experienţă ca să ştiu că singurul lucru care se aştepta de la mine era să nu mă fac de ruşine. Puteam la fel de bine să mă aflu iarăşi în trecut lângă podium, sau la vreun dineu interminabil, stând lângă Richard, ţinând gura închisă. Dacă eram întrebată, ceea ce se întâmpla rar, spuneam că hobby-ul meu este grădinăritul. Un adevăr spus doar pe jumătate, în cel mai bun caz, deşi destul de anost ca să pară acceptabil.

Apoi a venit vremea ca absolvenţii să-şi primească diplomele. S-au adunat sus, solemni şi radioşi, de multe mărimi, toţi frumoşi cum numai tinerii pot fi frumoşi. Chiar şi cei urâţi erau frumoşi, chiar şi cei posaci, cei graşi, chiar şi cei plini de coşuri. Niciunul dintre ei nu înţelege asta – ce frumoşi sunt. Cu toate acestea, sunt enervanţi tinerii. Ţinuta lor e groaznică de regulă şi, judecând după cântecele lor, se sclifosesc şi se bâţâie, *zâmbeşte şi suportă* luând calea foxtrotului. Ei nici nu ştiu ce noroc au.

Nu mi-au aruncat decât o privire. Trebuie să le fi părut ciudată, dar presupun că soarta tuturor e să fie reduşi la ciudăţenie de cei mai tineri decât ei. În afară de cazul când e sânge pe podea, desigur. Război, molimă, crimă, orice fel de chin sau violenţă, asta respectă ei. Sângele înseamnă că am fost serioşi.

Pe urmă au venit premiile – informatică, fizică, ceva mormăit, pricepere în afaceri, literatură engleză, ceva ce n-am prins. Apoi omul de la Asociaţia Absolvenţilor şi-a dres glasul şi a terminat cu un pios discurs rapid şi convingător despre Winifred Griffen Prior, sfântă pe pământ. Cum mai mint cu toţii când e vorba de bani! Presupun că javra bătrână şi-a imaginat tot spectacolul când şi-a făcut testamentul, aşa meschin cum e. Ştia că o să mi se solicite prezenţa; voia să mă crispez sub privirea aspră a oraşului, în timp ce generozitatea ei era lăudată. *Înghite asta în amintirea mea.* Nu voiam să-i dau satisfacţie, dar nu m-aş fi putut eschiva fără să mă simt speriată sau vinovată, dacă nu indiferentă. Mai rău: fără ţinere de minte.

Apoi a fost rândul Laurei. Politicianul şi-a asumat sarcina să facă onorurile: aici se cerea tact. S-a spus câte ceva despre originile locale ale Laurei, despre curajul ei, despre a ei „dăruire unui ţel ales”, ce-o fi vrut să însemne şi asta. Nimic despre felul în care a murit, pe care toată lumea din acest oraş – în ciuda verdictului de la anchetă – îl crede la fel de aproape de suicid ca blestemul de înjurătură. Şi absolut nimic despre carte, pe care în mod sigur cei mai mulţi dintre ei considerau că ar fi mai bine să fie uitată. Cu toate că nu e, nu aici: chiar şi după cincizeci de ani îşi păstrează aura de pucioasă şi tabu. Greu de înţeles, după părerea mea, deoarece carnalitatea poartă vechea pălărie, limbajul urât nu e nimic ce nu poţi să auzi în orice zi la colţ de

stradă, sexul e la fel de decent ca dansatoarele care îşi ascund goliciunea cu evantaie – excentric aproape, ca portjartierele.

Pe atunci era altă poveste. Ce ţin minte oamenii nu e cartea în sine cât vâlva: preoţii în biserică o denunţau ca obscenă, şi nu numai aici; biblioteca publică a fost nevoită s-o scoată din rafturi, singura librărie din oraş a refuzat s-o achiziţioneze. Era vorba să fie cenzurată. Oamenii plecau pe furiş la Stratford sau London sau chiar la Toronto, şi îşi procurau pe şest exemplarele, cum era obiceiul cu prezervativele. Întorşi acasă, trăgeau draperiile şi le citeau cu dezaprobare, cu plăcere, cu aviditate şi încântare – chiar şi cei care nu se gândiseră niciodată până atunci să deschidă un roman. Nimic nu încurajează ştiinţa de carte ca o lopată de murdărie.

(Fără doar şi poate s-au exprimat şi câteva sentimente drăguţe. *N-am putut s-o termin – nu prea e o chestie pentru mine. Dar biata fiinţă era atât de tânără! Poate s-ar fi descurcat mai bine cu altă carte, dacă nu se ducea.* Asta era cel mai bun lucru pe care puteau să-l spună.)

Ce voiau de la carte? Lascivitate, obscenitate, confirmarea celor mai rele bănuieli ale lor. Dar poate că unii dintre ei voiau, în ciuda lor înşişi, să fie seduşi. Poate căutau pasiune; poate cercetau amănunţit această carte ca pe un pachet misterios – o cutie de cadouri la fundul căreia, ascuns în straturi de foiţă foşnitoare, era ceva după care tânjiseră mereu dar pe care nu putuseră niciodată să pună mâna.

Dar mai voiau şi să atingă cu degetele oamenii adevăraţi din ea – în afară de Laura, adică: realitatea ei nu era pusă la îndoială. Voiau trupuri adevărate, să corespundă trupurilor evocate pentru ei de cuvinte. Voiau senzualitate adevărată. Mai presus de toate, voiau să ştie: *cine era bărbatul?* În pat cu tânăra, fermecătoarea tânără moartă; în pat cu Laura. Unii dintre ei credeau că ştiu, desigur. Circulaseră bârfe. Pentru cei care ştiau să pună lucrurile cap la cap, totul se potrivea. *Făcea pe pura. Nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i miroase. Asta îţi dovedeşte că nu poţi să judeci o carte după copertă.*

Dar pe atunci Laura era inaccesibilă. Eu eram cea la care puteau ajunge. Au început scrisorile anonime. De ce aranjasem să fie publicată aceasta obscenitate? Şi la New York, pe deasupra – Marea Sodomă! O astfel de mizerie? Nu aveam pic de ruşine? Permisesem ca familia mea – atât de respectată! – să

fie dezonorată, şi împreună cu ea întregul oraş. Laura nu fusese niciodată sănătoasă la cap, toată lumea bănuise mereu asta, iar cartea o dovedea. Ar fi trebuit să-i apăr memoria. Ar fi trebuit să dau foc manuscrisului. Uitându-mă la negura de capete, de acolo de jos din auditoriu – capetele mai bătrâne – îmi imaginam înălţându-se din ele, ca dintr-un smârc în răcire, o miasmă din vechiul dispreţ, vechea invidie, vechea condamnare.

Cât despre cartea în sine, ea a rămas nemenţionată – îmbrâncită din vedere, ca o rudă de proastă calitate, de care îţi este ruşine. O carte atât de subţire, atât de neajutorată! Oaspetele neinvitat la acest ospăţ ciudat, fâlfâia la marginea scenei ca un fluture nepriceput.

În timp ce visam cu ochii deschişi, am fost apucată de braţ, săltată în sus şi mi s-a îndesat în mână cecul într-un plic împodobit cu panglică aurie. A fost anunţată câştigătoarea. Nu i-am reţinut numele.

S-a îndreptat spre mine, cu tocurile ţăcănind pe scenă. Era înaltă; toate sunt foarte înalte în ziua de azi, tinerele, trebuie să fie ceva în alimentaţie. Era îmbrăcată într-o rochie neagră, severă printre culorile de vară, cu fire argintii, sau mărgele – un oarecare fel de sclipici. Avea părul lung şi închis la culoare. O faţă ovală, o gură dată cu ruj cireşiu; era uşor încruntată, concentrată, atentă. Pielea ei avea o vagă tentă gălbuie sau maronie – să fi fost indiancă, sau arăboaică, sau chinezoaică? Aşa ceva era cu putinţă chiar şi în Port Ticonderoga: în ziua de azi toţi sunt peste tot.

Inima mi s-a strâns: dorul m-a străbătut ca o crampă. Poate că nepoata mea… poate că Sabrina arată aşa acum, m-am gândit. Poate da, poate nu, de unde era să ştiu? Poate nici n-aş mai fi recunoscut-o. E de atâta timp ţinută la distanţă de mine; ferită. Ce se poate face?

— Doamnă Griffen, a sâsâit politicianul.

M-am balansat, mi-am recăpătat echilibrul. Oare ce voiam să spun?

— Sora mea Laura ar fi fost tare încântată, am icnit în microfon. (Aveam glasul strident; m-am gândit că leşin.) Îi plăcea să ajute oamenii. (Asta era adevărat, jurasem să nu spun niciun lucru neadevărat.) Era pasionată de cărţi şi de citit. (De asemenea adevărat, până la un punct.) Ţi-ar fi dorit numai succese în viitor. (Tot adevărat.)

Am reuşit să înmânez plicul; fata a trebuit să se aplece. I-am şoptit la ureche, sau am avut de gând să-i şoptesc – *Fii binecuvântată. Ai grijă.* Oricine intenţionează să fie în relaţii intime cu cuvintele are nevoie de o astfel de binecuvântare, de o astfel de avertizare. Oare chiar vorbisem, sau doar deschisesem şi închisesem gura ca un peşte?

Ea a zâmbit, şi pe toată faţa ei şi în păr au fulgerat şi scânteiat paiete micuţe. Era o iluzie a ochilor mei, şi a luminilor scenei, care erau prea puternice. Trebuia să-mi fi pus ochelarii de soare. Am rămas acolo clipind mărunt. Apoi ea a făcut ceva neaşteptat: s-a aplecat şi m-a sărutat pe obraz. Prin intermediul buzelor ei mi-am simţit textura pielii: moale ca pielea de mănuşi glase, zbârcită, pudrată, bătrână.

A şoptit la rândul ei ceva, dar n-am prea înţeles. Era un simplu mulţumesc, sau vreun alt mesaj într-o – oare? – limbă străină?

S-a întors să plece. Lumina pe care o răspândea era atât de ameţitoare încât a trebuit să închid ochii. Nu auzeam, nu vedeam. Întunericul s-a strâns. Aplauzele mi-au bătucit urechile ca nişte aripi care bat. M-am clătinat şi am fost cât pe ce să cad.

Un funcţionar vigilent m-a prins de braţ şi m-a târât înapoi pe scaunul meu. Înapoi în obscuritate. Înapoi în lunga umbră aruncată de Laura. La o parte din calea răului.

Dar vechea rană s-a deschis, sângele invizibil ţâşneşte. Curând voi fi golită.

Cutia argintie

Se desfac lalelele portocalii, mototolite şi zdrenţuite ca soldaţii rătăciţi de o armată ce se întoarce. Le întâmpin cu uşurare, de parcă le-aş face cu mâna dintr-o clădire bombardată; totuşi, trebuie să răzbească aşa cum pot, fără prea mult ajutor din partea mea. Uneori scormonesc în sfărâmăturile din grădina din spate, îndepărtând tulpinile uscate şi frunzele căzute, dar asta e cam tot ce pot să fac. Mi-e destul de greu să îngenunchez, nu pot să-mi bag mâinile în pământ.

Ieri am fost la doctor să văd ce e cu crizele astea de ameţeală. Mi-a spus că am ceea ce în mod obişnuit se numeşte *inimă,* de parcă oamenii sănătoşi n-ar avea una. Se pare că totuşi n-am să trăiesc veşnic, ci doar voi deveni tot mai mică şi mai căruntă şi mai prăfuită, ca sibila în sticla ei. După ce cu mult în urmă şopteam *Vreau să mor,* acum îmi dau seama că această dorinţă îmi va fi cu adevărat îndeplinită, şi mai devreme decât mai târziu. Nu contează că m-am răzgândit în privinţa asta.

M-am înfăşurat într-un şal ca să stau afară, apărată de ieşindul verandei din spate, la o masă de lemn scrijelită pe care l-am pus pe Walter s-o aducă din garaj. În garaj se găsesc obişnuitele lucruri, resturi de la foştii proprietari: o colecţie de cutii de tablă cu vopsea uscată, o stivă de carton asfaltat, un borcan plin pe jumătate cu cuie ruginite, un colac de sârmă. Vrăbii mumificate, cuiburi de şoareci din umplutură de saltele. Walter a spălat-o bine cu Javex, dar tot mai miroase a şoareci.

În faţa mea, pe masă, se află o ceaşcă de ceai, un măr tăiat în patru, şi un bloc de foi de scris cu linii albastre, cum erau odată pijamalele bărbăteşti. Mi-am adus şi un pix nou, unul ieftin, de plastic negru, cu bilă în vârf. Îmi amintesc de primul meu stilou, ce lucios era, şi cum îmi mai albăstrea cerneala degetele. Era Bakelite, cu ape argintii. Era în anul 1929. Aveam treisprezece ani. Laura a împrumutat acest stilou – fără să întrebe, aşa cum împrumuta totul – şi l-a spart, fără efort. Am iertat-o, desigur. Mereu o făceam; trebuia, pentru că eram doar noi două. Noi două pe insula noastră încercuită de spini, aşteptând salvarea; iar pe uscat, toţi ceilalţi.

Pentru cine scriu asta? Pentru mine? Nu cred. Nu mă văd recitind-o cândva mai târziu, cândva mai târziu a devenit problematic. Pentru vreun străin, din viitor, după ce voi fi murit? Nu am astfel de ambiţii, sau astfel de speranţe.

Poate că nu scriu pentru nimeni. Poate pentru aceeaşi persoană pe care o aşteaptă copiii, când îşi mâzgălesc numele pe zăpadă.

Nu mai sunt iute cum eram, degetele îmi sunt stângace şi ţepene, pixul oscilează şi o ia razna, îmi ia mult să formez cuvintele. Şi totuşi insist, aplecată asupra foii de parcă aş coase la lumina lunii.

Când mă uit în oglindă văd o bătrână; sau nu bătrână, pentru că nimeni nu mai are voie să fie bătrân. Mai în vârstă, atunci. Uneori văd o femeie mai în vârstă care poate că seamănă cu bunica pe care n-am cunoscut-o, sau cu mama, dacă ar fi reuşit să ajungă la vârsta asta. Dar câteodată văd în schimb chipul fetei pe care cândva îmi petreceam atâta timp deplângându-l şi rearanjându-l, înecat şi plutind chiar sub actualul meu chip, care pare – mai ales după-amiaza, cu lumina în declin – atât de slăbit şi de transparent încât l-aş putea scoate ca pe un ciorap.

Doctorul spune că am nevoie de plimbare – zilnic, spune el, pentru inimă. Aş prefera să nu mă plimb. Nu ideea plimbării mă deranjează, ci ieşitul din casă: mă simt prea expusă. Să fie o închipuire de-a mea, holbatul, şuşotitul? Poate da, poate nu. La urma urmei sunt un accesoriu local, ca un teren viran presărat cu cărămizi unde se înălţa odată o clădire importantă.

Tentaţia e să stau în casă; să devin genul de pustnică pe care copiii din vecini o privesc cu ironie şi puţin respect amestecat cu uimire; să las tufişurile şi bălăriile să crească, să las uşile să ruginească închise, să zac în pat în ceva sub formă de mantie, şi să-mi las părul să crească lung şi să se reverse peste pernă şi unghiile să mi se prefacă în gheare, în timp ce ceara lumânării picură pe covor. Însă cu mult timp în urmă am ales între clasicism şi romantism. Prefer să fiu verticală şi reţinută – o urnă la lumina zilei.

Poate nu trebuia să mă întorc să trăiesc aici. Însă la acea vreme nu mi-a venit în minte alt loc în care să mă duc. Cum spunea Reenie, *E mai bun dracul pe care îl cunoşti.*

Azi am făcut efortul. Am ieşit din casă, m-am plimbat. Am mers pe jos până la cimitir: îţi trebuie un scop pentru aceste excursii altfel prosteşti. Mi-am pus pălăria de paie, cu borul lat, să mai reducă lumina orbitoare, şi ochelarii de soare, şi mi-am

luat bastonul ca să bâjbâi bordurile. Şi o pungă de plastic pentru cumpărături.

Am luat-o pe Erie Street, am trecut pe lângă o curăţătorie chimică, un studio fotografic, celelalte puţine magazine de pe strada principală care au reuşit să supravieţuiască drenajului cauzat de mall-urile de la marginea oraşului. Apoi pe lângă braseria Betty’s, care are din nou alţi patroni: mai devreme sau mai târziu proprietarii lui se satură, sau mor, sau se mută în Florida. Betty’s are acum o grădină interioară, unde turiştii pot să stea la soare şi să se prăjească bine; e în spate, acel pătrăţel de ciment crăpat unde erau înainte tomberoanele de gunoi. Se oferă tortellini şi cappuccino, anunţate cu îndrăzneală în vitrină, de parcă e absolut firesc ca toată lumea din oraş să ştie ce sunt. Ei bine, acum lumea ştie; a făcut o încercare, măcar să dobândească dreptul de a zâmbi batjocoritor. *Nu vreau cafea cu puf din ăla. Seamănă cu crema de ras. Înghiţi şi faci spume la gură.*

Plăcinta cu carne de pui era cândva specialitatea casei, dar s-a dus de mult. Acum sunt hamburgeri, dar Myra spune să îi evit. Spune că se folosesc turtiţe precongelate făcute din praf de carne. Praful de carne, spune ea, este făina care rămâne pe jos după ce vacile congelate sunt tăiate cu ferăstrăul electric. Citeşte o grămadă de reviste, la coafor.

Cimitirul are o poartă de fier forjat, cu o arcadă complicat ornamentată cu cartuşe deasupra, şi o inscripţie: *Căci şi de voi umbla în mijlocul morţii nu mă voi teme de rele; că Tu cu mine eşti.* Da, aparent e mai sigur în doi; însă Tu e un personaj alunecos. Fiecare *Tu* pe care l-am cunoscut a avut un mod de a tot scăpa. O întind din oraş, sau devin perfizi, dacă nu cumva cad ca muştele, şi atunci unde eşti?

Cam pe aici.

Monumentul familiei Chase e greu de ratat: e mai înalt decât toate celelalte. Are doi îngeri, marmură albă, victorieni, sentimentali dar foarte bine făcuţi, cum se fac astfel de lucruri, pe un cub mare de piatră, cu colţuri împodobite cu cartuşe. Primul înger stă în picioare, cu capul înclinat într-o parte într-o atitudine de durere, cu o mână aşezată gingaş pe umărul celui de al doilea. Cel de al doilea stă în genunchi, rezemat de coapsa celuilalt, privind drept în faţă, ţinând la piept, ca pe un prunc, un

mănunchi de crini. Trupurile lor sunt cuviincioase, contururile ascunse în falduri de mineral impenetrabil, vag drapat, însă îţi dai seama că sunt de sex feminin. Ploaia acidă îşi pune amprenta: ochii lor odată pătrunzători sunt înceţoşaţi acum, înmuiaţi şi poroşi, de parcă ar avea cataractă. Dar poate că doar vederea mea se duce.

Înainte veneam cu Laura aici. Ne aducea Reenie, care considera că vizitarea mormintelor de familie le face cumva bine copiilor, iar mai târziu veneam singure: era un pretext pios şi prin urmare acceptabil de evadare. Când era mică, Laura spunea că îngerii ne reprezintă pe noi, pe noi două. I-am spus că nu putea să fie adevărat, fiindcă îngerii au fost puşi acolo de bunica noastră, înainte ca noi să ne naştem. Însă Laura nu a acordat niciodată multă atenţie acestui fel de raţionament. Pe ea o interesau mai mult formele – ce erau lucrurile, nu ce nu erau. Ea voia esenţa.

În timp, mi-am făcut un obicei de a veni aici cel puţin de două ori pe an, să fac curat, dacă nu din alt motiv. O dată am venit cu maşina, dar n-o mai fac: vederea mi-e prea slabă pentru asta. M-am aplecat cu greu şi am adunat florile veştede ce se strânseseră acolo, lăsate de admiratorii anonimi ai Laurei, şi le-am îndesat în punga de plastic pentru cumpărături. Aceste ofrande sunt mai puţine decât înainte, dar încă mai mult decât suficiente. Azi unele erau foarte proaspete. Uneori am găsit beţişoare de tămâie, precum şi lumânări, de parcă Laura ar fi fost invocată.

După ce m-am ocupat de buchete, am dat ocol monumentului, citind catalogul defuncţilor Chase gravat pe feţele laterale ale cubului. *Benjamin Chase şi iubita lui soţie Adelia; Norval Chase şi iubita lui soţie Liliana. Edgar şi Percival, ei n-or să îmbătrânească aşa cum îmbătrânim noi cei care am rămas.*

Şi Laura, la fel cum e peste tot. Esenţa ei.

Praf de carne.

În ziarul local de săptămâna trecută era o fotografie a ei, împreună cu un articol favorabil despre premiu – fotografia standard, cea de pe supracopertă. Singura care a fost tipărită vreodată, căci e singura pe care le-am dat-o. Este un portret, cu bustul răsucit într-o parte, şi capul întors spre fotograf pentru a-i

conferi gâtului o curbă graţioasă. *Încă puţin, acum ridică privirea, spre mine, bravo, acum să vedem zâmbetul ăla.* Părul ei lung e blond, cum era şi al meu pe atunci – pal, aproape alb, de parcă nuanţele roşii ar fi ieşit la spălat – fierul, cuprul, toate metalele grele. Un nas drept; o faţă în formă de inimă; ochi mari, luminoşi, inocenţi; sprâncenele arcuite, cu o ridicare nedumerită la marginile interioare. O tentă de încăpăţânare la maxilar, dar n-ai vedea-o dacă n-ai şti. Nici vorbă de machiaj, ceea ce îi conferă feţei un ciudat aspect nud: când te uiţi la gură, eşti conştient că priveşti carnea.

Drăguţă; frumoasă chiar; înduioşător de neatinsă. O reclamă pentru săpun, numai ingrediente naturale. Faţa pare surdă: are acea impenetrabilitate absentă, prefăcută, a tuturor fetelor bine crescute ale vremii. O *tabula rasa* care nu aşteaptă să scrie, ci să se scrie pe ea. Acum numai cartea o face de neuitat.

Laura s-a întors într-o cutie mică, argintie, ca o tabacheră. Ştiam ce avea de spus oraşul despre asta, de parcă aş fi tras cu urechea. *Fireşte că nu e chiar ea, doar cenuşa. N-ai fi zis că cei din neamul Chase or să fie incineraţi, n-au mai fost până acum, nu s-ar fi coborât la asta când erau în culmea gloriei, dar se poate şi să fi trebuit să meargă înainte şi să termine treaba, asta pentru că era deja mai mult sau mai puţin arsă. Totuşi, cred că au considerat că ar trebui să fie cu familia. O vor la monumentul ăla mare al lor, cu cei doi îngeri. Nimeni nu mai are doi, dar asta era când banii le ardeau buzunarele. Pe atunci le plăcea să se dea mari, să facă pe grozavii; să se aşeze în frunte, ai putea zice.*

Întotdeauna aud astfel de lucruri rostite cu glasul lui Reenie. Ea era cea care ne traducea oraşul, mie şi Laurei. La cine altcineva puteam să apelăm?

În spatele monumentului e un spaţiu gol. Mă gândesc la el ca la un loc rezervat – rezervat permanent, aşa cum avea Richard la Royal Alexandra Theatre. Ăsta e locul meu; acolo am să mă duc în pământ.

Biata Aimee e la Toronto, în cimitirul Mount Pleasant, chiar lângă Griffeni – cu Richard şi Winifred şi vulgarul lor megalit de granit şlefuit. Winifred s-a ocupat de asta – şi-a formulat pretenţiile legate de Richard şi Aimee dând fuga imediat şi

comandându-le sicriele. Cine îl plăteşte pe antreprenorul de pompe funebre poate să dicteze. M-ar fi exclus de la funeraliile lor dacă putea.

Dar Laura a fost prima dintre ei, aşa că Winifred nu ajunsese încă să-şi perfecţioneze obiceiul de înşfăcare a cadavrului. Am spus „Merge acasă”, şi cu asta basta. Am împrăştiat cenuşa pe pământ, dar am păstrat cutia argintie. Noroc că n-am îngropat-o: până acum ar fi şterpelit-o vreun fan. Oamenii ăia fură orice. Acum un an am prins unul cu un borcan de gem şi o mistrie zgârmând pământ din mormânt.

Mă întreb unde va sfârşi Sabrina. Ea e ultima dintre noi. Presupun că încă mai este pe acest pământ: n-am auzit să fie altfel. Rămâne de văzut de care parte a familiei alege să fie îngropată, sau dacă o să se retragă într-un colţ, departe de noi toţi. N-aş condamna-o.

Prima dată când a fugit, la treisprezece ani, Winifred a dat telefon cu o furie rece, acuzându-mă de ajutor şi instigare, deşi nu a mers până într-acolo încât să pronunţe cuvântul *răpire.* A dorit să ştie dacă Sabrina venise la mine.

— Nu cred că sunt obligată să-ţi spun, i-am răspuns, ca s-o chinuiesc.

Ce-i drept e drept: cele mai multe prilejuri de chinuire fuseseră până atunci ale ei. Îmi trimitea înapoi cărţile poştale şi scrisorile şi cadourile de ziua de naştere pentru Sabrina – *Returnaţi expeditorului* scris pe ele cu scrisul ei de tirană scundă şi îndesată.

— Oricum, sunt bunica ei, am adăugat. Poate să vină la mine când vrea. E oricând bine-venită.

— Cred că nu e nevoie să-ţi reamintesc că eu sunt tutorele ei legal.

— Dacă nu e nevoie să-mi reaminteşti, atunci de ce îmi reaminteşti?

Totuşi, Sabrina nu a venit la mine. N-a făcut-o niciodată. Nu-i greu de ghicit de ce. Dumnezeu ştie ce i s-a povestit despre mine. Nimic bun.

Fabrica de nasturi

Căldura verii a venit cu toată seriozitatea, depunându-se peste oraş ca o supă-cremă. Vreme de malarie, ar fi fost odată; vreme de holeră. Copacii pe sub care trec sunt umbrele ofilite, hârtia e umedă sub degetele mele, cuvintele pe care le scriu se împreunează la capete ca rujul pe o gură îmbătrânită. Chiar şi numai urcatul scărilor face să-mi încolţească o mustaţă de sudoare.

N-ar trebui să mă plimb pe o astfel de căldură, îmi face inima să bată mai tare. Observ asta cu răutate. N-ar trebui să-mi supun inima la astfel de teste, acum că am fost informată de imperfecţiunile ei; totuşi, îmi face o plăcere perversă să fac asta, de parcă aş fi un bătăuş, iar ea un copil care scânceşte, a cărui slăbiciune o dispreţuiesc.

Seara tună, un bubuit îndepărtat şi şovăitor, pesemne Dumnezeu la un chef crâncen. Mă scol să fac pipi, mă întorc în pat, mă răsucesc în cearşafurile umede, ascultând zumzetul monoton al ventilatorului. Myra spune că ar trebui să-mi pun aer condiţionat, dar nu vreau. Şi nici nu-mi pot permite. „Cine ar plăti pentru aşa ceva?” îi spun. Probabil că ea crede că am un diamant ascuns în frunte, ca broaştele ţestoase din basme.

Ţinta plimbării mele de azi a fost Fabrica de nasturi, unde intenţionam să-mi beau cafeaua de dimineaţă. Doctorul m-a avertizat cu privire la cafea, însă el are numai cincizeci de ani – aleargă în pantaloni scurţi, dându-se în spectacol cu picioarele lui păroase. Nu ştie chiar totul, deşi asta ar fi o noutate pentru el. Dacă nu mă omoară cafeaua, mă va omorî altceva.

Erie Street era moleşită de turişti, între două vârste în cea mai mare parte, care îşi băgau nasul în magazinele de suveniruri, făceau pe preţioşii prin librării, neavând ce face înainte de a pleca după masa de prânz la festivalul teatrului de vară din apropiere, pentru câteva ore relaxante de trădare, sadism, adulter şi crimă. Unii dintre ei se îndreptau în aceeaşi direcţie ca mine – spre Fabrica de nasturi, să vadă ce rarităţi demodate puteau achiziţiona în amintirea vacanţei lor de o noapte din secolul douăzeci. Capcane de praf, ar fi numit Reenie asemenea articole. Acelaşi termen l-ar fi aplicat şi turiştilor.

Am mers în compania lor colorată, până în locul în care Erie Street devine Mill Street şi duce în lungul râului Louveteau. Port

Ticonderoga are două râuri, Jogues şi Louveteau – numele fiind relicve ale punctului comercial francez situat odinioară la confluenţa lor, nu că prin părţile astea am avea o pasiune pentru franceză; pentru noi sunt Jogs şi Lovetow. Louveteau, cu curenţii lui repezi, a fost atracţia pentru primele mori, şi pe urmă pentru uzinele electrice. Jogues, pe de altă parte, e adânc şi leneş, navigabil pe o distanţă de treizeci de mile mai sus de lacul Erie. Pe el se transporta calcarul care a fost prima industrie a oraşului, mulţumită uriaşelor depozite lăsate de mările interioare în retragere. (Din permian, din jurasic? Cândva ştiam.) Cele mai multe case din oraş sunt făcute din acest calcar, inclusiv a mea.

Carierele abandonate mai există încă la periferie, pătrate adânci şi alungite tăiate în piatră, de parcă clădiri întregi au fost ridicate din ele, lăsând în urmă forma lor goală. Uneori îmi imaginez întregul oraş înălţându-se din oceanul preistoric puţin adânc, desfăcându-se ca o anemonă de mare, sau ca degetele unei mănuşi de cauciuc când sufli în ea – încolţind intermitent ca acele filme maro, grunjoase, cu flori care se deschid, care se dădeau înainte în sălile de cinematograf – când a fost asta? – înaintea filmelor de lung metraj. Vânătorii de fosile adulmecă pe acolo, în căutare de peşti dispăruţi, frunze străvechi, spirale de coral; şi dacă puştii adolescenţi vor să chefuiască, acolo o fac. Aprind focuri în aer liber, şi beau prea mult şi fumează droguri, şi se bâjbâie unul pe altul prin haine de parcă tocmai ar fi inventat asta, şi fac zob maşinile părinţilor lor pe drumul de întoarcere în oraş.

Grădina mea din spate se învecinează cu Defileul Louveteau, unde râul se îngustează şi plonjează brusc. Căderea e destul de abruptă să provoace ceaţă, şi puţină uimire. În weekendurile de vară, turiştii se plimbă pe poteca de pe malul stâncos sau stau chiar pe margine făcând fotografii; le văd inofensivele pălării plictisitoare din canava albă trecând pe acolo. Stânca e fărâmicioasă şi periculoasă, dar oraşul nu vrea să cheltuiască banii pe un gard, părerea pe aici încă fiind că dacă faci o prostie meriţi consecinţele. Paharele de carton de la gogoşerie se adună în bulboanele de jos, şi din când în când apare un cadavru, e greu de spus dacă a căzut sau a fost împins sau a sărit, decât dacă, fireşte, există un bilet.

Fabrica de nasturi se află pe malul estic al Louveteau-ului, la un sfert de milă în amonte de defileu. Mai multe decenii a stat abandonată, cu ferestrele sparte, cu acoperişul găurit, un sălaş de şobolani şi beţivi; apoi a fost salvată de la demolare de un comitet de cetăţeni energici, şi transformată în buticuri. Straturile de flori au fost reconstituite, exteriorul sablat, ravagiile timpului şi vandalismului reparate, deşi aripi negre de funingine se mai văd încă în jurul ferestrelor de jos, de la incendiul de acum mai bine de şaizeci de ani.

Clădirea e din cărămidă roşie-maronie, cu marile ferestre cu multe ochiuri de geam, cum se foloseau odată la fabrici ca să se facă economie la lumină. E foarte graţioasă, în măsura în care sunt fabricile: decoraţiuni falnice, fiecare cu un trandafir de piatră în mijloc, ferestre cu frontoane, un acoperiş mansardat din ardezie verde cu purpuriu. Lângă ea e o parcare îngrijită. „Bun venit vizitatorilor Fabricii de nasturi”, spune indicatorul, cu litere de firmă veche de circ; şi, scris mai mic: „Parcarea peste noapte e interzisă”. Iar sub asta, mâzgălit cu un marker negru şi furios: *Nu eşti Dumnezeu iar Pământul nu e aleea ta.* Autentica amprentă locală.

Intrarea din faţă a fost lărgită, s-a instalat o rampă pentru scaune cu rotile, uşile grele originare au fost înlocuite cu unele cu geamuri-oglindă. Ba Înăuntru, ba Afară, Împinge şi Trage, despoticii cvadrupli ai secolului douăzeci. Înăuntru cântă muzica, scripci în marş rural, acel un-doi-trei al unui vals vioi, îndurerat. Deasupra unui spaţiu central pardosit cu imitaţie de piatră cubică, cu bănci de parc proaspăt vopsite în verde şi hârdaie conţinând câţiva arbuşti nemulţumiţi, e un luminator. Buticurile diverse sunt aranjate în jurul spaţiului central: efect de mall.

Pereţii de cărămidă goală sunt decoraţi cu uriaşe fotografii vechi, mărite din arhivele oraşului. Pe primul loc e un citat dintr-un ziar – un ziar din Montreal, nu al nostru – având data 1899.

> Nu trebuie să-ţi imaginezi întunecatele mori satanice ale Vechii Anglii. Fabricile din Port Ticonderoga sunt situate în mijlocul unei abundenţe de verdeaţă înviorată de flori viu colorate, şi sunt mângâiate de susurul curenţilor repezi; sunt curate şi bine aerisite, iar muncitorii voioşi şi eficienţi. Stând la apus pe noul şi graţiosul Pod Jubilee cu arcuiri ca un

curcubeu de dantelă din fier forjat peste cascadele învolburate ale râului Louveteau, ai priveliştea unui fermecător ţinut de basm, în vreme ce luminile fabricii de nasturi Chase clipesc mai departe şi se reflectă în apele scânteietoare.

Asta nu era întru totul o minciună când a fost scrisă. Cel puţin pentru scurt timp, aici au fost prosperitate şi destule lucruri de văzut.

Apoi urmează bunicul meu, cu redingotă şi joben şi favoriţi albi, aşteptând cu un grup de demnitari la fel de lustruiţi să-l întâmpine pe ducele de York în timpul voiajului său prin Canada din 1901. Apoi tata cu o jerbă, în faţa Memorialului Eroilor Războiului, la inaugurarea lui – un bărbat înalt, cu faţa solemnă, cu mustaţă şi plasture pe un ochi; în prim-plan, o colecţie de puncte negre. M-am dat în spate să văd dacă devine mai clar – încerc să-i prind ochiul bun – dar nu se uită la mine; priveşte în zare, cu şira spinării dreaptă şi umerii traşi spre spate, de parcă ar fi în faţa unui pluton de execuţie. Brav, ai zice.

Apoi o fotografie cu fabrica însăşi, din 1911, spune legenda. Maşini cu braţe zăngănitoare ca picioarele de lăcustă, şi came de oţel şi roţi acoperite cu dinţi şi pistoane de ştanţare mergând în sus şi în jos, stanţând formele; mese lungi cu şiruri de muncitori aplecaţi în faţă, lucrând cu mâinile. Maşinile sunt acţionate de bărbaţi, cu cozoroc şi vestă, şi mânecile suflecate; muncitorii de la mese sunt femei, cu coafuri montante şi şorţuri. Femeile erau cele care numărau nasturii şi îi ambalau în cutii, sau îi coseau pe cartoane cu numele Chase tipărit pe ele, şase sau opt sau doisprezece nasturi la un carton.

În capătul spaţiului deschis pardosit cu piatră cubică e un bar. Whole Enchilada, cu muzică live sâmbăta, şi bere care, se spune, este din microfabricile de bere locale. Decorul e alcătuit din blaturi de masă, de lemn, aşezate pe butoaie, cu separeuri de pin ca pe vremuri înşirate pe o latură. În meniu, afişat în fereastră – n-am fost niciodată înăuntru – sunt mâncăruri pe care le găsesc exotice: sendviciuri cu chiftele şi brânză, coji de cartofi coapte, *nachos*[1]. Produsele saturate de grăsimi ale tinerilor mai puţin respectabili, sau aşa mi-a spus Myra. Ea are

[1] Mâncare mexicană din turte de mălai şi brânză, fripte pe foc. (Toate notele din acest volum aparţin traducătoarei.)

un magazin chiar alături, şi dacă în Whole Enchilada se întâmplă vreo poznă, n-o scapă niciodată. Zice că acolo merg să mănânce un proxenet şi un traficant de droguri, ambii ziua-n amiaza mare. Mi i-a arătat cu degetul şuşotind foarte emoţionată. Proxenetul purta un costum din trei piese, şi arăta ca un agent de bursă. Traficantul de droguri avea o mustaţă căruntă şi era îmbrăcat într-un costum de doc, ca un organizator sindical de pe vremuri.

Magazinul Myrei este Gingerbread House, Cadouri şi articole de colecţie. Are acel parfum dulce şi picant – vreun tip de spray de cameră cu miros de scorţişoară – şi oferă multe lucruri: borcane de dulceaţă cu capac de bumbac imprimat, perne în formă de inimă umplute cu ierburi deshidratate care miros ca fânul, cutii cu balamale prinse stângaci sculptate de „meşteşugari tradiţionali”, cuverturi cusute, chipurile, de menonite, perii de curăţat toaleta cu capete de raţe cu zâmbet superior. Ceea ce crede Myra că ar crede orăşenii despre viaţa la ţară, viaţa strămoşilor lor păstori provinciali – o fărâmă de istorie pe care s-o iei cu tine acasă. Istoria, din câte ţin eu minte, n-a fost niciodată atât de cuceritoare, şi mai ales nu atât de curată, dar realitatea nu s-ar vinde niciodată – majoritatea oamenilor preferă un trecut în care nimic nu miroase.

Myrei îi place să-mi facă daruri din tainiţa ei de comori. Altfel spus, scapă de articolele pe care lumea nu le cumpără din magazin aruncându-mi-le mie. Deţin o cunună din rămurele strâmbă, un set incomplet de inele de lemn pentru şerveţele, cu ananaşi pe ele, o lumânare obeză parfumată cu ceea ce pare a fi petrol lampant. De ziua mea mi-a dăruit o pereche de mănuşi pentru cuptor, în formă de cleşti de homar. Sunt sigură că a fost cu intenţii bune.

Sau poate mă pregăteşte sufleteşte: ea e baptistă, ar vrea să-l găsesc pe Iisus, sau invers, înainte să fie prea târziu. Treburile de genul ăsta nu merg în familia ei: mama ei, Reenie, nu prea s-a dat în vânt după Dumnezeu. Exista un respect reciproc, şi dacă dădeai de necaz fireşte că apelai la El, la fel ca la avocaţi; dar, ca şi cu avocaţii, trebuia să fie un necaz mare de tot. Altfel nu merita să te încurci prea mult cu El. Cu siguranţă nu îl voia în bucătăria ei, căci şi aşa avea destulă treabă.

După o oarecare deliberare, am cumpărat o prăjitură la The Cookie Gremlin – terci de ovăz şi o aşchie de ciocolată – şi o

ceaşcă din polistiren expandat de cafea, şi m-am aşezat pe o bancă din parc, sorbind şi lingându-mi degetele, odihnindu-mi picioarele, şi ascultând muzica înregistrată pe bandă, cu bâzâitul ei ritmat, jelitor.

Bunicul meu Benjamin a fost cel care a construit fabrica de nasturi la începutul anilor 1870. Era mare cerere de nasturi, pentru îmbrăcăminte şi tot ce era legat de ea – populaţia continentului se mărea într-un ritm fantastic – şi nasturii puteau fi făcuţi ieftin şi vânduţi ieftin, şi asta (spunea Reenie) era tocmai ce îi trebuia bunicului meu, care a văzut ocazia şi şi-a folosit creierul pe care i l-a dat Dumnezeu. Strămoşii lui veniseră din Pennsylvania în anii 1820 să profite de pământul ieftin şi de oportunităţile de construcţii – oraşul fusese ars în timpul războiului din 1812, şi era nevoie de o considerabilă muncă de reclădire. Aceşti oameni erau într-o oarecare măsură germanici şi sectari, încrucişaţi cu puritani de a şaptea generaţie – un amestec harnic dar pios care a dat, pe lângă obişnuita colecţie de fermieri butucănoşi şi virtuoşi, trei preoţi metodişti, doi speculanţi de pământ nepricepuţi, şi un delapidator mărunt – găinari cu o trăsătură vizionară şi un ochi pe orizont. La bunicul meu asta a părut un joc de noroc, deşi singurul lucru pe care a mizat vreodată a fost el însuşi.

Tatăl lui deţinuse una dintre primele mori din Port Ticonderoga, o modestă moară cu uium, pe vremea când totul era acţionat de apă. Când a murit, de apoplexie, cum i se spunea pe atunci, bunicul avea douăzeci şi şase de ani. A moştenit moara, a împrumutat bani şi a importat din State utilaje pentru nasturi. Primii nasturi erau făcuţi din lemn şi os, iar cei mai şic din coarne de vacă. Aceste ultime două materiale puteau fi obţinute pe mai nimic de la diferitele abatoare din vecinătate; cât despre lemn, acesta se afla peste tot, împovărând pământul, şi oamenii îl ardeau doar ca să scape de el. Cu materii prime ieftine şi mână de lucru ieftină şi cu o piaţă în expansiune, cum ar fi putut el să nu prospere?

Nasturii fabricaţi de compania bunicului nu erau genul de nasturi care îmi plăceau cel mai mult când eram mică. Nu erau ca cei micuţi de sidef, nici ca cei delicaţi de abanos, nici din piele albă pentru mănuşi de damă. Nasturii familiei erau în comparaţie cu nasturii cum erau galoşii de cauciuc în

comparaţie cu încălţămintea – nasturi practici, impasibili, pentru paltoane şi halate şi cămăşi de lucru, având ceva robust şi chiar grosolan. Ţi-i puteai imagina la lenjerie intimă lungă, fixând bine la spate clapa, sau la prohaburile pantalonilor bărbăteşti. Lucrurile pe care le ascundeau erau atârnătoare, vulnerabile, ruşinoase, de neevitat – categoria de obiecte de care lumea are nevoie dar pe care le dispreţuieşte.

E greu de înţeles câtă fascinaţie se putea revărsa peste nepoatele unui om care făcea astfel de nasturi, în afară de bani. Dar banii sau chiar zvonul despre ei aruncă întotdeauna un fel de lumină ameţitoare, aşa că eu şi Laura am crescut cu o anumită aură. Iar în Port Ticonderoga, nimeni nu considera că nasturii familiei erau caraghioşi sau de dispreţuit. Acolo nasturii erau luaţi în serios: slujbele prea multor oameni depindeau de ei ca să fi fost altfel.

De-a lungul anilor bunicul a cumpărat alte mori şi le-a transformat tot în fabrici. Avea o fabrică de tricotat flanele de corp şi combinezoane, alta de şosete, iar alta care făcea obiecte mici din ceramică, precum scrumierele. Se mândrea cu condiţiile din fabricile lui: asculta reclamaţiile când cineva era destul de curajos să le facă, regreta nedreptăţile când îi erau aduse la cunoştinţă. Ţinea pasul cu îmbunătăţirile mecanice, ba chiar cu îmbunătăţirile de tot felul. El a fost primul patron de fabrică din oraş care a introdus iluminatul electric. Considera că straturile de flori erau bune pentru moralul muncitorilor – cârciumăresele şi gura-leului erau preferatele lui, întrucât erau ieftine, de efect şi ţineau mult. Declara că femeile din slujba lui aveau condiţii la fel de sigure ca în propriile lor salonaşe. (Presupunea că aveau salonaşe. Presupunea că aceste salonaşe erau sigure. Îi plăcea să stimeze pe toată lumea.) Refuza să tolereze starea de ebrietate la slujbă, sau limbajul vulgar, sau comportamentul imoral.

Sau asta se spune despre el în *Industriile Chase: O istorie,* o carte pe care bunicul a comandat-o în 1903 şi a dat-o la tipărit în secret, cu coperţi din piele verde, cea din faţă având nu numai titlul ci şi propria lui semnătură candidă, greoaie, imprimată cu aur. Avea obiceiul să dăruiască exemplare ale acestei cronici inutile asociaţiilor săi de afaceri, care trebuie să fi fost surprinşi, deşi poate nu. Probabil că se considera că era un

gest potrivit, pentru că dacă n-ar fi fost, bunica Adelia nu l-ar fi lăsat să-l facă.

Stăteam pe bancă, ronţăind prăjitura. Era uriaşă, de mărimea unei balegi de vacă, aşa cum se fac acum, fără gust, fărâmicioasă, unsuroasă – şi nu părea că reuşesc să-i dau de cap. Nu era chiar ce trebuia pe o astfel de vreme caldă. Mă simţeam şi puţin ameţită, ceea ce putea să fie de la cafea.

Am pus ceaşca lângă mine şi bastonul a căzut zăngănind pe pardoseală. M-am aplecat într-o parte, dar n-am ajuns la el. Atunci mi-am pierdut echilibrul şi am răsturnat cafeaua. Am simţit-o prin materialul fustei, călâie. Avea să fie o pată maro când mă ridicam, de parcă aş fi fost incontinentă. Asta aveau să creadă oamenii.

De ce întotdeauna, în astfel de momente, presupunem că toată lumea se holbează la noi? De obicei nu se uită nimeni. Dar Myra se uita. Trebuie să mă fi văzut intrând; trebuie să fi stat cu ochii pe mine. A ieşit în grabă din magazinul ei.

— Eşti albă ca varul! Arăţi vlăguită, a spus ea. Să ştergem asta! Cerule, ai venit pe jos tocmai până aici? Nu poţi să te întorci pe jos! Mai bine îl sun pe Walter – te repede el acasă.

— Mă descurc, i-am spus. N-am nimic.

Dar am lăsat-o s-o facă.

Avilion

Oasele mă dor iarăşi, ca de multe ori pe vreme umedă. Dor ca istoria: lucruri terminate de mult, care tot mai reverberează ca durerea. Când durerea e foarte mare, mă împiedică să dorm. În fiecare noapte tânjesc după somn, mă lupt pentru el, totuşi continuă să fâlfâie dinaintea mea, ca o perdea negricioasă. Există somnifere, desigur, dar doctorul m-a avertizat să nu iau.

Noaptea trecută, după ceea ce au părut ore întregi de agitaţie umedă, m-am sculat şi m-am furişat pe scări fără papuci, orbecăind la lumina slabă a felinarului de stradă din faţa ferestrei casei scării. Odată ajunsă cu bine jos, am intrat târşâit în bucătărie şi am iscodit în lumina orbitoare şi ceţoasă a frigiderului. Nu era mai nimic din ce voiam să mănânc: resturile jalnice ale unui mănunchi de frunze de ţelină, un colţ de pâine cu nuanţă albăstruie, o lămâie fleşcăită. Şi un rest de brânză, învelit în hârtie unsuroasă şi tare şi translucid ca unghiile de la picioare. Am luat obiceiurile singuraticilor, mănânc pe apucate şi la nimereală. Gustări furişe, trataţii furişe şi picnicuri. M-am mulţumit cu puţin unt de arahide, luat direct din borcan cu arătătorul: de ce să murdăresc o lingură?

Stând acolo cu borcanul într-o mână şi cu degetul în gură, am avut sentimentul că cineva e pe cale să intre în cameră – o altă femeie, stăpâna nevăzută autorizată – şi să mă întrebe ce naiba caut în bucătăria ei. Mi s-a mai întâmplat, chiar în cursul celor mai legitime şi cotidiene acţiuni – decojind o banană sau spălându-mă pe dinţi – să am senzaţia că încalc o proprietate.

Noaptea casa era mai mult ca niciodată ca a unui străin. Am rătăcit prin camerele din faţă, prin sufragerie, prin camera de zi, cu mâna pe perete pentru echilibru. Diversele mele posesiuni pluteau în propriile lor iazuri de umbră, detaşate de mine, negându-mi dreptul de proprietate asupra lor. M-am uitat la ele cu ochi de spărgător, hotărând ce putea să merite riscul furtului, ce, pe de altă parte, aş fi lăsat. Hoţii ar lua lucrurile evidente – ceainicul de argint care a fost al bunicii, poate porţelanurile pictate manual. Lingurile monogramate rămase. Televizorul. Nimic ce vreau cu adevărat.

De toate astea se va alege praful, vor fi aruncate de unul sau altul, când am să mor. Myra va monopoliza treaba, fără îndoială; ea crede că m-a moştenit de la Reenie. Îi va face plăcere să facă pe sluga de încredere a familiei. Nu o invidiez: orice viaţă e un

morman de gunoi chiar în timp ce e trăită, şi cu atât mai mult după aceea. Numai un morman de gunoi, unul surprinzător de mic; când ai făcut curat după cei morţi, ştii ce puţini saci verzi de plastic de gunoi este probabil să ocupi tu însuţi la rândul tău.

Spărgătorul de nuci în formă de aligator, butonul de manşetă, de sidef, desperecheat, pieptenele din carapace de broască ţestoasă cu dinţi lipsă. Bricheta de argint stricată, ceaşca fără farfurioară, serviciul pentru oţet minus oţetarul. Oasele împrăştiate ale *căminului,* zdrenţele, relicvele. Hârburi duse la mal după naufragiu.

Astăzi Myra m-a convins să cumpăr un ventilator electric – unul pe un stativ înalt, mai bun decât flecuşteţul scârţâitor pe care mă bazam până acum. Genul pe care îl aveam în minte era la vânzare în noul mall de dincolo de podul peste râul Jogues. Avea să mă ducă ea cu maşina acolo: oricum se ducea, nu avea să fie niciun deranj. Felul în care inventează pretexte e descurajant.

Drumul nostru trecea pe lângă Avilion, sau ce a fost odată Avilion, acum foarte trist transformat. Valhalla, e acum. Ce cretin birocrat a hotărât că ăsta e un nume potrivit pentru o casă de bătrâni? Din câte îmi amintesc, Valhalla era acolo unde te duceai după ce mureai, nu imediat înainte. Dar poate că a existat o logică.

Locaţia este excelentă – malul estic al râului Louveteau, la confluenţa cu Jogues – combinând astfel priveliştea romantică a defileului cu un loc de amarare în siguranţă a velierelor. Casa e mare, dar pare îngrămădită acum, împinsă la o parte de bungalourile fragile care s-au ridicat pe terenul din jur după război. Trei femei în vârstă stăteau pe veranda din faţă, una într-un scaun cu rotile, fumând pe furiş, ca nişte adolescenţi răi în toaletă. Sigur într-una din zilele astea or să dea foc casei.

N-am mai intrat în Avilion de când l-au transformat; fără îndoială că duhneşte a pudră de talc şi urină stătută şi cartofi fierţi de o zi. Prefer să-l ţin minte cum era, chiar la vremea când l-am cunoscut, când dărăpănarea se instala deja – holurile reci, spaţioase, întinderea lustruită a bucătăriei, bolul de Sevres plin cu petale uscate de pe mica masă rotundă din lemn de vişin aflată în holul din faţă. La etaj, în camera Laurei, era o ciobitură în poliţa căminului, unde a aruncat ea cu un cleşte de fier pentru

lemne; atât de tipic! Sunt sigura persoană care mai ştie asta. Ţinând seama de înfăţişarea ei – pielea translucidă, aspectul de maleabilitate, gâtul lung, de balerină – oamenii se aşteptau să fie fermecătoare.

Avilion nu e calcarul în ediţie standard. Proiectanţii lui au vrut ceva mai neobişnuit, şi astfel este construit din pietre de râu rotunjite, îmbinate cu ciment. De la distanţă efectul e de verucozitate, ca pielea de dinozaur sau fântânile fermecate din cărţile cu poze. Mausoleul ambiţiei, aşa îl consider acum.

Nu e o casă deosebit de elegantă, dar a fost considerată odată impunătoare în felul ei – un palat de negustor, cu o alee curbă ce ducea la el, un turn gotic bondoc, şi o verandă largă, ce ocolea casa semicircular, care domina cele două râuri şi unde, la cumpăna dintre veacuri, în după-amiezile moleşite de vară, li se servea ceai doamnelor cu pălării împodobite cu flori. Cândva erau instalate acolo cvartete de coarde, pentru petreceri în grădină; bunica şi prietenele ei o foloseau ca scenă, pentru spectacole de teatru de amatori, în amurg, cu făclii puse în jur; eu şi cu Laura ne ascundeam sub ea. A început să se lase, acea verandă; trebuie vopsită.

Cândva exista un chioşc, şi o grădină de zarzavat împrejmuită cu zid, şi mai multe parcele cu plante ornamentale, şi un eleşteu limpede cu caraşi aurii, şi o seră de sticlă încălzită cu aburi, acum demolată, în care creşteau ferigi şi fucsii şi ocazionalul lămâi fusiform şi portocalul neroditor. Exista o cameră de biliard, şi un salon, şi un salonaş pentru doamne, folosit dimineaţa, şi o bibliotecă ce avea o Meduză de marmură deasupra căminului – tipul de Meduză din secolul al nouăsprezecelea, cu o fermecătoare privire impenetrabilă, cu şerpi ieşind contorsionat din capul ei ca nişte gânduri chinuite. Poliţa căminului era franţuzească: fusese comandată alta, ceva cu Dyonisos şi viţă-de-vie, însă a venit în schimb Meduza, iar Franţa era prea departe ca s-o trimită înapoi, aşa că au folosit-o pe asta.

Există o sufragerie mare şi întunecoasă cu tapet William Morris, modelul Hoţul de căpşuni, şi un candelabru cu nuferi de bronz împletiţi, şi trei ferestre înalte cu vitralii, aduse cu vaporul din Anglia, înfăţişând episoade din povestea lui Tristan şi a Isoldei (oferirea poţiunii de dragoste, într-o cupă rubinie; îndrăgostiţii, Tristan într-un genunchi, Isolda aplecată îndurerata asupra lui, cu părul galben revărsându-se în cascadă – greu de

transpus în sticlă, cam prea ca o mătură care se dizolvă; Isolda singură, abătută, în veşminte purpurii, cu o harpă alături).

Proiectarea şi decorarea acestei case au fost supervizate de bunica Adelia. A murit înainte să mă nasc eu, dar din câte am auzit era o femeie plăcută şi imperturbabilă, dar cu o voinţă ca un ferăstrău de oase. Era şi pasionată de Cultură, ceea ce îi conferea o anumită autoritate morală. Acum n-ar fi aşa; însă pe atunci oamenii credeau că Cultura te poate face mai bun – o persoană mai bună. Credeau că poate să te înalţe, sau cel puţin femeile credeau asta. Nu-l văzuseră încă pe Hitler la Operă.

Numele de fată al Adeliei era Montfort. Era dintr-o familie statornicită, sau ce trecea drept asta în Canada – a doua generaţie de englezi din Montreal încrucişaţi cu francezi hughenoţi. Aceşti Montforţi fuseseră prosperi cândva – dar prin speculaţii riscante şi inerţie erau deja la jumătatea pantei alunecoase. Aşa că atunci când timpul începuse să expire pentru Amelia, fără niciun soţ cu adevărat acceptabil în zare, s-a măritat pentru bani – bani vulgari, bani din nasturi. Era de aşteptat ca ea să rafineze aceşti bani, ca pe petrol.

(Nu s-a măritat, a fost măritată, spunea Reenie, întinzând aluatul de biscuiţi cu ghimbir. Familia a aranjat asta. Aşa se făcea în astfel de familii, şi cine hotărăşte că era mai rău sau mai bine decât să alegi singură? În orice caz, Adelia Montfort şi-a făcut datoria, şi noroc că a avut ocazia, căci pe-atunci începea să fie cam bătrâioară – trebuie să fi avut douăzeci şi trei de ani, ceea ce pe vremea aia se socotea trecut de floarea vârstei.)

Încă mai am un portret al bunicilor mei; e pus într-o ramă de argint, cu flori de volbură, şi a fost făcut curând după nunta lor. În fundal se văd o draperie de catifea cu franjuri şi două ferigi pe piedestaluri. Bunica Adelia stă întinsă pe un şezlong, o femeie frumoasă, cu pleoape grele, cu multe drapaje şi un şirag dublu şi lung de perle şi un decolteu adânc brodat cu dantelă, cu antebraţele albe lipsite de oase ca rulada de pui. Bunicul Benjamin stă în spatele ei în ţinută protocolară, solid dar stânjenit, de parcă fusese dichisit pentru ocazie. Amândoi par încorsetaţi.

Când aveam vârsta potrivită pentru asta – treisprezece, paisprezece ani – obişnuiam să-mi imaginez o viaţă romanţioasă pentru Adelia. Mă uitam noaptea pe fereastră, peste pajişti şi straturile de plante ornamentale argintate de lună, şi o vedeam

plimbându-se visătoare pe domeniu într-o rochie lungă de seară, din dantelă albă. Îi atribuiam un surâs uşor batjocoritor, languros, plictisit de viaţă. Curând am adăugat un amant. Se întâlnea cu acest amant în faţa serei, care la acea vreme era neglijată – pe tata nu îl interesau deloc portocalii încălziţi cu aburi – dar eu am refăcut-o în minte, şi am dotat-o cu flori delicate. Orhidee, îmi închipuiam, sau camelii. (Nu ştiam cum arată o camelie, dar citisem despre ele.) Bunica şi amantul dispăreau înăuntru, şi făceau ce? Nu prea ştiam.

În realitate, şansele ca Adelia să fi avut un amant erau nule. Oraşul era prea mic, principiile lui etice erau prea provinciale, trebuia să se lupte cu prea multe. Nu era proastă. De asemenea, nu avea banii ei.

Ca gazdă şi administratoare a gospodăriei, Adelia îl trata foarte bine pe Benjamin Chase. Se mândrea cu gustul ei, iar bunicul ţinea cont de părerea ei în asta, pentru că gustul ei era unul dintre lucrurile pentru care se însurase cu ea. El avea atunci patruzeci de ani; muncise din greu să-şi facă averea, iar acum intenţiona să plătească preţul, ceea ce însemna să fie tratat de sus de proaspăta lui soţie în privinţa garderobei sale şi certat cu privire la manierele lui la masă. În felul lui, şi el voia Cultură, sau cel puţin dovada concretă a ei. Voia porţelanurile bune.

Le-a primit, şi dineurile cu douăsprezece feluri de mâncare, care corespundeau perfect cu ele: ţelină şi nuci sărate la început, ciocolată la sfârşit. Consommé, crochete de carne sau peşte, budinci de brânză sau pui, peşte, fripturi, brânză, fructe, struguri – trufanda revărsată peste marginea fructierei de sticlă gravată. Mâncare de vagon-restaurant, aşa o consider acum; mâncare de transatlantic, în Port Ticonderoga veneau prim-miniştri – la acea vreme oraşul avea mai mulţi fabricanţi proeminenţi, al căror sprijin acordat partidelor politice era valoros – şi Avilion era locul unde stăteau. Existau fotografii ale bunicului Benjamin cu trei prim-miniştri pe rând, înrămate în aur şi atârnate în bibliotecă – Sir John Sparrow Thompson, Sir Mackenzie Bowell, Sir Charles Tupper. Probabil că preferau mâncarea de acolo oricărei alte oferte.

Sarcina Adeliei era să conceapă şi să comande aceste dineuri, apoi să evite să fie văzută devorându-le. Obiceiul dicta ca ea doar să ciugulească din mâncare când era în societate:

mestecatul şi înghiţitul erau activităţi ostentativ carnale. Probabil că cerea să i se trimită o tavă în camera ei, după aceea. Probabil că mânca cu zece degete.

Avilion a fost terminat în 1889, şi botezat de Adelia. Numele l-a luat din Tennyson:

Valea-insulă Avilion;
Unde nu cade grindina, sau ploaia, sau zăpada,
Nici vântul nu suflă vreodată cu zgomot; ci ea se întinde
În lunci cufundată, fericită, plină de pajişti cu livezi
Şi văi umbroase încununate de marea verii…

A pus să se tipărească acest citat pe partea interioară stângă a felicitărilor ei de Crăciun. (Tennyson era întrucâtva demodat, după standardele englezeşti – Oscar Wilde era în ascensiune atunci, cel puţin în societatea mai tânără – dar, pe de altă parte, totul în Ticonderoga era întrucâtva demodat.)

Probabil că oamenii – oamenii din oraş – au râs de ea pentru acest citat: chiar şi cei cu pretenţii sociale o numeau Înălţimea Sa sau Ducesa, deşi sufereau dacă nu se mai găseau pe listele ei cu invitaţi. Despre felicitările ei de Crăciun trebuie să fi spus: *Ei bine, n-are noroc cu grindina şi zăpada. Poate o să discute cu Dumnezeu despre asta.* Sau poate în fabrici: *Aţi văzut vreo vale umbroasă pe aici, altundeva decât în josul părţii din faţă a rochiei ei?* Le cunosc stilul, şi mă îndoiesc că s-a schimbat mult.

Adelia se fălea cu felicitările ei de Crăciun, dar eu cred că mai era ceva. Avilion era locul în care regele Arthur s-a dus să moară. Fără îndoială, alegerea numelui de către Adelia semnifică ce disperat exilată se considera: o fi putut ea să insufle viaţă doar prin puterea voinţei unei reproduceri de proastă calitate a unei insule fericite, dar nu avea să fie niciodată ceva veritabil. Voia o sală de expoziţii; voia oameni de artă, poeţi şi compozitori şi oameni de ştiinţă şi alţii de genul ăsta, aşa cum văzuse când fusese în vizită la verişoarele ei de gradul trei din Anglia, când familia ei încă mai avea bani. O viaţă de aur, cu pajişti largi.

Dar astfel de oameni nu erau de găsit în Port Ticonderoga, iar Benjamin refuza să călătorească. Trebuia să fie aproape de fabricile lui, spunea el. Foarte probabil, nu voia să fie târât într-o

societate care şi-ar fi bătut joc de el pentru că fabrica nasturi, şi unde ar fi putut exista tacâmuri necunoscute care aşteptau să-l prindă în capcană, şi unde Adeliei i-ar fi fost ruşine cu el.

Adelia refuza să călătorească fără el, în Europa sau altundeva. Ar fi putut fi prea tentant – să nu se întoarcă. Să se depărteze, lepădând bani treptat ca pe un blindaj care se dezumflă, o pradă pentru ţopârlani şi ticăloşi fermecători, cufundându-se în ceea ce nu se poate menţiona. Cu un decolteu ca al ei, ar fi fost foarte posibil.

Printre altele, Adelia se dădea în vânt după sculptură. Existau doi sfincşi de piatră care flancau sera – eu şi cu Laura obişnuiam să ne căţărăm pe spinarea lor – şi un faun zburdalnic care se uita pofticios de după o bancă de piatră, cu urechi ascuţite şi o uriaşă frunză de viţă înfăşurată peste părţile intime ca un ecuson; lângă eleşteu şedea o nimfă, o fată pură cu sâni mici de adolescentă şi o funie de păr de marmură pe un umăr, încercând cu un picior apa. Noi obişnuiam să mâncăm mere lângă ea, şi să ne uităm la caraşii aurii care îi ronţăiau degetele de la picior. (Se spunea că aceste piese de artă statuară erau „autentice”, dar ce autentice? Şi cum le dobândise Adelia? Bănuiesc un lanţ de furtişaguri – un intermediar dubios european le-a căpătat pentru o nimica toată, le-a falsificat provenienţa, apoi i le-a vârât pe gât Adeliei la mare distanţă şi şi-a însuşit diferenţa, judecând corect că o americancă bogată – căci aşa a etichetat-o – n-o să se prindă.)

Adelia a proiectat şi monumentul din cimitirul familiei, cu cei doi îngeri ai lui. Voia ca bunicul să-şi dezgroape strămoşii şi să pună să fie mutaţi acolo, pentru a da impresia de dinastie, dar el nu a marşat niciodată la asta. Până la urmă, ea însăşi a fost prima care a fost înmormântată acolo.

A scos bunicul Benjamin un oftat de uşurare când s-a prăpădit Adelia? Poate că obosise să ştie că nu putea să se ridice niciodată la standardele ei exigente, deşi e limpede că o admira până la veneraţie. Nimic legat de Avilion nu trebuia schimbat, de exemplu: niciun tablou din el mutat, nicio mobilă înlocuită. Poate că el considera casa însăşi adevăratul ei monument.

Şi astfel Laura şi cu mine am fost crescute de ea. Ne-am făcut mari în casa ei; cu alte cuvinte, în concepţia ei despre sine. Şi în concepţia ei despre cine se cuvenea să fim, dar n-am fost. Cum atunci era moartă, n-am avut cum să protestăm.

Tata era cel mai mare dintre trei fii, fiecare primind ideea Adeliei despre un nume pretenţios: Norval şi Edgar şi Percival, renaştere arthuriană cu o urmă de Wagner. Cred că ar fi trebuit să fie recunoscători că n-au fost botezaţi Uther sau Sigmund sau Ulric. Bunicul Benjamin îşi iubea grozav fiii, şi voia ca ei să înveţe afacerea cu nasturii, dar Adelia avea ţeluri mai înalte. I-a expediat la Trinity College School din Port Hope, unde Benjamin şi utilajele lui nu puteau să-i vulgarizeze. Aprecia foloasele bogăţiei lui Benjamin, dar prefera să îi ascundă sursele.

Fiii veneau acasă în vacanţele de vară. La internat şi apoi la universitate au deprins un dispreţ binevoitor pentru tatăl lor, care nu ştia să citească latineşte, nici chiar prost, ca ei. Vorbeau despre oameni pe care el nu-i ştia, cântau cântece de care el nici nu auzise, spuneau glume pe care el nu le pricepea. Navigau la lumina lunii cu micul lui iaht, *Water Nixie*[2], botezat de Adelia – încă un goticism nostalgic de-al ei. Cântau la mandolină (Edgar) şi banjo (Percival), şi beau bere pe furiş, şi dădeau peste cap tachelajul, şi i-l lăsau lui să îl descurce. Se plimbau cu unul dintre cele două automobile noi ale lui, chiar dacă drumurile din oraş erau atât de proaste jumătate de an – zăpadă, apoi noroi, apoi praf – încât nu prea aveai unde să te plimbi cu maşina. Existau zvonuri despre fete destrăbălate, cel puţin în legătură cu cei doi băieţi mai mici, şi despre bani care treceau dintr-o mână în alta – mă rog, doar era potrivit să le plătească pe aceste doamne ca să-şi poată rezolva problemele, şi cine voia o mulţime de prunci Chase nelegitimi mergând de-a buşilea prin preajmă? – însă nu erau fete din oraşul nostru, aşa că fiii nu erau condamnaţi; ba dimpotrivă, printre bărbaţi cel puţin. Oamenii cam râdeau de ei, dar nu prea mult: se spunea că erau destul de serioşi, şi că aveau bun-simţ. Edgar şi Percival erau cunoscuţi ca Eddie şi Percy, însă tata, fiind mai timid şi mai demn, a fost întotdeauna Norval. Erau băieţi plăcuţi la înfăţişare, cam nebunatici, cum era de aşteptat să fie băieţii. Ce însemna „nebunatici”, mai exact?

— Erau pungaşi, dar nu erau ticăloşi, mi-a spus Reenie.

— Care-i diferenţa? am întrebat.

A oftat.

— Sper să nu afli niciodată.

[2] Nimfa apelor (lb. engl.).

Adelia a murit în 1913, de cancer – o varietate nenumită şi de aceea foarte probabil ginecologică. În ultima lună de boală a Adeliei, a fost adusă mama lui Reenie ca ajutor suplimentar la bucătărie, şi Reenie odată cu ea; avea atunci treisprezece ani, şi toată treaba a impresionat-o profund. „Durerea era atât de mare încât trebuia să i se dea morfină, din patru în patru ore, aveau infirmiere zi şi noapte. Însă ea nu voia să stea în pat, strângea din dinţi, şi era mereu în picioare şi frumos îmbrăcată ca de obicei, chiar dacă îţi dădeai seama că îşi pierduse pe jumătate minţile. O vedeam plimbându-se pe domeniu, în culorile ei deschise şi o pălărie mare cu voal. Avea o ţinută încântătoare şi mai multă tărie de caracter decât majoritatea bărbaţilor. La sfârşit au trebuit s-o lege în pat, spre binele ei. Bunicul tău era distrus, îţi dădeai seama că asta îl dărâmase.” Când timpul a trecut şi am devenit mai greu de impresionat, Reenie a adăugat la această poveste ţipete înăbuşite şi gemete şi jurăminte pe patul de moarte, deşi n-am ştiut niciodată care îi era intenţia. Îmi spunea că şi eu ar trebui să manifest asemenea tărie – asemenea sfidare a durerii, asemenea strângere din dinţi – sau doar se desfăta cu amănunte chinuitoare? Ambele, fără îndoială.

La vremea când a murit Adelia, cei trei băieţi erau aproape adulţi. Au simţit lipsa mamei lor, au jelit-o? Bineînţeles. Cum puteau să nu fie recunoscători că li s-a dedicat lor? Totuşi, îi ţinuse strâns în lesă, sau atât de strâns cât reuşise. Probabil că zgarda şi lesa au mai slăbit după ce a fost înmormântată cum se cuvine.

Niciunul dintre cei trei fii nu a vrut să intre în afacerea cu nasturi, pentru care moşteniseră dispreţul mamei lor, deşi nu-i moşteniseră şi realismul. Ştiau că banii nu cresc în copaci, însă nu aveau idei prea strălucite despre unde ar putea creşte. Norval – tatăl meu – se gândea să se facă jurist şi apoi să se apuce de politică, întrucât avea planuri pentru îmbunătăţirea ţării. Ceilalţi doi voiau să călătorească: odată ce Percy termina colegiul, aveau de gând să întreprindă o expediţie de prospectare în Africa de Sud, în căutare de aur. Drumul deschis le făcea cu mâna.

Şi atunci, cine urma să ia în primire industriile Chase? Nu avea să mai fie niciun Chase şi Fiii? Dacă nu, de ce îşi tocise

Benjamin degetele muncind? Până atunci se convinsese singur că o făcuse dintr-un motiv separat de propriile ambiţii, de propriile dorinţe – un scop nobil.

Asta trebuie să fi fost nuanţa de reproş a mai multor discuţii, la masă, la un pahar de vin de Porto. Dar băieţii s-au ţinut tare. Nu poţi obliga un tânăr să-şi dedice viaţa fabricării de nasturi, dacă nu vrea. Nu erau chitiţi să-şi dezamăgească tatăl, nu intenţionat, dar nici nu doreau să ducă pe umeri bolovănoasa, enervanta povară a celor lumeşti.

Trusoul

Noul ventilator a fost de acum cumpărat. Părţile lui au venit într-o cutie mare de carton, şi au fost asamblate de Walter, care şi-a adus trusa de scule şi a îmbinat totul cu şuruburi. Când a terminat, a spus: „Asta ar trebui s-o rezolve.”

Bărcile sunt de genul feminin pentru Walter, la fel ca motoarele de maşină stricate şi veiozele şi radiourile defecte – obiectele de orice fel cu care se pot juca bărbaţii îndemânatici cu toate sculele, şi care pot fi readuse într-o stare la fel de bună ca nouă. Oare de ce consider că lucrul ăsta e liniştitor? Poate pentru că, în vreun colţişor copilăros, plin de încredere din fiinţa mea, cred că Walter ar putea să-şi scoată patentul şi setul de burghiuri şi să facă acelaşi lucru pentru mine.

Ventilatorul cel înalt este instalat în dormitor. Pe cel vechi l-am cărat jos pe verandă, unde îmi bate în ceafă. Senzaţia e plăcută dar enervantă, de parcă o mână din aer rece stă cu blândeţe pe umărul meu. Astfel aerată, stau la masa de lemn, zgâriind de zor cu pixul. Nu, nu zgâriind – pixurile nu mai zgârie. Cuvintele se rostogolesc lin şi aproape silenţios pe pagină: să le fac să curgă în josul braţului, să le storc printre degete, asta e foarte greu.

Acum e aproape întuneric. Nu bate vântul; zgomotul vârtejurilor care trec prin grădină seamănă cu o răsuflare lungă. Florile albastre se apleacă în aer, cele roşii sunt negre, cele albe strălucesc, fosforescente. Lalelele şi-au lepădat petalele, lăsând pistilurile goale – negre, ca nişte ciocuri, senzuale. Bujorii sunt aproape trecuţi, fleşcăiţi şi blegiţi ca un şerveţel umed, dar crinii au înflorit; la fel şi brumărelele. Ultimele tufe de iasomie şi-au scuturat florile, smălţuind iarba cu confetti albe.

În iulie 1914, mama s-a măritat cu tata. Ţinând seama de toate, am considerat că lucrul acesta necesită o explicaţie.

Cea mai mare speranţă a mea era Reenie. Când eram la vârsta la care să mă preocupe astfel de lucruri – zece, unsprezece, doisprezece, treisprezece ani – stăteam la masa din bucătărie şi o trăgeam de limbă.

Avea mai puţin de şaptesprezece ani când venise la Avilion cu normă întreagă, dintr-o casă aflată într-un şir de case lipite una de alta, de pe malul sud-estic al râului Jogues, unde trăiau muncitorii de la fabrică. Spunea că e scoţiancă şi irlandeză, nu

irlandeză catolică, desigur, asta însemnând că bunicile ei erau. Începuse ca bonă a mea, dar ca urmare a schimbărilor şi a greutăţilor, era acum principalul nostru sprijin. Câţi ani avea? *Nu e treaba ta. Destul ca să nu fiu proastă. Şi cu asta basta.* Dacă o îmboldeam să vorbească despre viaţa ei, refuza. *Viaţa mea mă priveşte pe mine,* spunea. Ce înţelept mi se părea lucrul ăsta odată! Ce zgârcit, acum!

Dar ştia evenimentele familiei, sau cel puţin ceva despre ele. Ceea ce îmi povestea varia în funcţie de vârsta mea, sau în funcţie de cât de zăpăcită era la acea vreme. Totuşi, în acest fel am adunat destule fragmente ale trecutului pentru a-l reconstitui, iar rezultatul trebuie să fi avut tot atâta legătură cu realitatea ca un portret mozaicat cu originalul. Oricum, nu voiam realism: voiam ca lucrurile să fie foarte colorate, simple în linii mari, fără ambiguităţi, asta fiind ceea ce vor cei mai mulţi copii când e vorba de poveştile părinţilor lor.

Tata făcuse cererea în căsătorie (spunea Reenie) la o petrecere la patinaj. Exista un golfuleţ – un vechi iaz de moară – mai sus de praguri, unde apa curgea mai încet. Când iernile erau destul de geroase, se forma acolo un strat de gheaţa suficient de gros pentru a se patina pe el. Aici grupul tinerilor de la biserică îşi ţinea petrecerile de patinaj, care nu se chemau petreceri ci ieşiri.

Mama era metodistă, însă tata era anglican: astfel, mama era social sub nivelul tatei, aşa se socotea pe atunci. (Dacă ar fi trăit, bunica Adelia n-ar fi îngăduit niciodată căsătoria, sau aşa am înţeles eu mai târziu. Mama ar fi fost mult prea jos pe scara socială pentru ea – şi prea pudică, prea serioasă, prea provincială. Adelia l-ar fi târât pe tata la Montreal – l-ar fi cuplat cu o debutantă în înalta societate, cel puţin. Cineva cu haine mai frumoase.)

Mama era tânără, avea numai optsprezece ani, dar nu era o fată aiurită, frivolă, spunea Reenie. Preda la şcoală; pe atunci puteai să fii învăţătoare când aveai sub douăzeci de ani. Nu preda de nevoie: tatăl ei era şeful avocaţilor care se ocupau de Chase Industries, şi erau „destul de bogaţi”. Dar, la fel ca mama ei, care murise când ea avea nouă ani, mama şi-a luat în serios religia. Socotea că trebuie să-i ajuţi pe cei mai puţin favorizaţi de soartă decât tine. Se apucase să-i înveţe pe cei săraci ca un fel de misionariat, spunea cu admiraţie Reenie. (De multe ori

Reenie admira fapte ale mamei pe care ar fi considerat o prostie să le facă ea însăşi. Cât despre cei săraci, crescuse printre ei şi îi considera inutili. Puteai să îi înveţi până te învineţeai la faţă, dar cu cei mai mulţi doar îţi răceai gura de pomană, spunea ea. *Însă mama ta, binecuvântată fie-i inima bună, nu vedea asta.)*

Există o fotografie a mamei la Şcoala Normală din London, Ontario, împreună cu alte două fete; toate trei stau în picioare pe treptele din faţă ale internatului, râzând, ţinându-se de braţ. Zăpada iernii e strânsă morman de o parte şi de alta; din acoperiş, ţurţurii picură. Mama poartă o haină din blană de focă; de sub pălărie i se iţesc vârfurile părului blond. Trebuie să fi avut deja pince-nez-ul care a precedat ochelarii de bufniţă pe care îi ţin eu minte – a fost mioapă de mică – dar în fotografia asta nu e cu el. I se vede un picior în gheata cu căpută de blană, cu glezna întoarsă cochet. Pare curajoasă, impetuoasă chiar, ca un pirat băieţandru.

După absolvire, a acceptat un post la o şcoală cu o singură sală de clasă, mai la nord-vest, în ceea ce era pe atunci un colţ uitat de lume. A fost şocată de experienţă – de sărăcie, de ignoranţă, de păduchi. Copiii de acolo erau cusuţi în lenjeria intimă toamna şi descusuţi abia primăvara, un detaliu care mi-a rămas în minte ca deosebit de sordid. *Fireşte,* spunea Reenie, *nu era un loc pentru o doamnă ca mama ta.*

Însă mama considera că realizează ceva – *că face ceva* – cel puţin pentru câţiva dintre acei copiii nefericiţi, sau spera că face; şi apoi a venit acasă în vacanţa de Crăciun. S-a comentat despre paloarea ei şi cât era de slabă: se cerea să aibă bujori în obraji. Aşa că s-a dus la patinaj, pe iazul de moară îngheţat, în tovărăşia tatălui meu. El a legat mai întâi şireturile patinelor ei, stând într-un genunchi.

Se cunoşteau de ceva vreme prin intermediul taţilor respectivi. Avuseseră întâlniri anterioare, decente. Jucaseră împreună în ultima piesă de teatru din grădina Adeliei – el fusese Ferdinand, ea Miranda, într-o versiune cenzurată a *Furtunii,* în care atât sexul cât şi Caliban fuseseră reduşi la minimum. Într-o rochie roz-pal, spunea Reenie, cu o cunună de trandafiri; şi rostea cuvintele perfect, exact ca un înger. *O, splendidă lume nouă, care are astfel de oameni în ea!* Şi privirea vagă a ochilor ei miopi, limpezi, orbiţi. Ai putea înţelege cum s-a întâmplat totul.

Tata ar fi putut căuta altundeva o soţie cu mai mulţi bani, dar probabil că a vrut ce era încercat şi veritabil: pe cineva pe care se putea baza. În ciuda jovialităţii lui – fusese jovial odată, se pare – era un tânăr serios, spunea Reenie, sugerând că altfel mama l-ar fi respins. Amândoi erau serioşi în felul lor; amândoi voiau să realizeze ceva care să merite, să schimbe lumea în bine. Ce idealuri ispititoare, periculoase!

După ce au patinat în jurul iazului de mai multe ori, tata i-a cerut mamei să se mărite cu el. Bănuiesc că a făcut-o stângaci, însă pe atunci stângăcia la bărbaţi era semn de sinceritate. În acest moment, cu toate că probabil îşi atingeau umerii şi şoldurile, niciunul nu se uita la celălalt; erau alături, cu mâinile împreunate – dreapta în faţă, stânga la spate. (Cu ce era îmbrăcată ea? Reenie ştia şi asta. Un fular împletit, albastru, fes şi mănuşi împletite, în ton. Le împletise chiar ea. O haină de iarnă, de lungime sport, verde-închis. O batistă vârâtă pe mânecă – un articol de care nu a uitat niciodată, conform lui Reenie, spre deosebire de unele pe care le ştia ea.)

Ce a făcut mama în acest moment crucial? A studiat gheaţa. Nu a răspuns pe loc. Asta însemna da.

De jur împrejurul lor pietrele acoperite de zăpadă şi ţurţuri albi – totul alb. Sub picioarele lor era gheaţa, şi ea albă, iar sub asta apa râului, cu bulboanele şi curenţii ei de fund, întunecată dar nevăzută. Aşa îmi imaginez eu acea vreme, vremea de dinainte să ne naştem eu şi Laura – foarte albă, foarte inocentă, foarte solidă după toate aparenţele, şi totuşi gheaţă subţire. Dedesubtul suprafeţei lucrurilor era nespusul, fierbând domol.

Apoi au venit inelul şi anunţul în ziare, iar pe urmă – după ce mama a terminat anul de învăţământ, ceea ce era de datoria ei, şi s-a întors – au fost ceaiuri protocolare. Erau frumos prezentate, cu sendviciuri cu sparanghel rulat şi sendviciuri cu măcriş în ele, şi trei feluri de checuri – unul deschis la culoare, unul închis, şi unul cu fructe – ceaiul turnat în servicii de argint, cu trandafiri pe masă, albi sau roz sau poate galben-pal, dar nu roşii. Roşul nu era pentru ceaiurile de logodnă. De ce nu? *Ai să afli mai târziu,* spunea Reenie.

Apoi a fost trusoul. Lui Reenie îi făcea mare plăcere să repete detaliile acestuia – cămăşile de noapte, neglijeurile, felurile de dantelă de pe ele, feţele de pernă brodate cu monograme, cearşafurile şi jupoanele. Vorbea despre şifoniere şi sertare de

birou şi dulapuri de lenjerie, şi despre ce fel de lucruri se ţin în ele, frumos împăturite. Nicio menţiune despre trupurile pe care toate aceste textile aveau să le împodobească în cele din urmă; nunţile, pentru Reenie, erau în primul rând o chestiune de cârpe, cel puţin la suprafaţă.

Apoi a trebuit să fie întocmită lista de oaspeţi, scrise invitaţiile, alese florile şi aşa mai departe până la nuntă.

Iar apoi, după nuntă, a fost războiul. Iubire, apoi căsătorie, apoi catastrofă. În versiunea lui Reenie, părea inevitabil.

Războiul a început în august 1914, la scurt timp după căsătoria părinţilor mei. Toţi cei trei fraţi s-au înrolat imediat, nicio îndoiala în privinţa asta. Când te gândeşti acum, această lipsă de îndoială e uimitoare. Există o fotografie a lor, un trio frumos în uniformă, cu frunţi grave, naive, şi mustăţi firave, zâmbete nonşalante, ochi hotărâţi, pozând în soldaţii ce nu deveniseră încă. Tata e cel mai înalt. Ţinea întotdeauna fotografia asta pe biroul său.

Au intrat în Royal Canadian Regiment, singurul în care intrai dacă erai din Port Ticonderoga. Aproape imediat au fost trimişi în Bermude să schimbe regimentul britanic staţionat acolo şi, astfel, în primul an de război, şi-au petrecut timpul participând la parade şi jucând cricket. Şi rozând zăbala, sau aşa afirmau scrisorile lor.

Bunicul Benjamin citea cu aviditate aceste scrisori. Pe măsură ce timpul trecea fără o victorie de o parte sau alta, devenea din ce în ce mai nervos şi mai nesigur. Nu aşa ar fi trebuit să meargă lucrurile. Ironia era că afacerea lui înflorea. Se extinsese recent în celuloid şi cauciuc, pentru nasturi adică, ceea ce permitea cantităţi mai mari; şi datorită relaţiilor politice pe care îl ajutase Adelia să şi le facă, fabricile lui primeau o mulţime de comenzi de aprovizionare a trupelor. Era la fel de cinstit cum fusese întotdeauna, nu livra bunuri de proastă calitate, în acest sens nu era un profitor de război. Dar nu se poate spune că nu a profitat.

Războiul e bun pentru comerţul cu nasturi. Atâţia nasturi se pierd în război şi trebuie să fie înlocuiţi – lăzi întregi, dintr-odată. Sunt făcuţi fărâme, intră în pământ, sunt arşi în foc. Din punct de vedere financiar, războiul a fost un incendiu miraculos: o uriaşă conflagraţie alchimică, iar fumul care se ridica din ea s-a

transformat în bani. Sau aşa a fost pentru bunicul. Dar acest fapt nu-i mai bucura sufletul şi nici nu-i mai susţinea conştiinţa propriei corectitudini, cum poate ar fi făcut-o în anii de mai multă mulţumire de sine, de mai înainte. Îşi voia fiii înapoi. Nu că ar fi plecat în vreun loc periculos: erau tot în Bermude, defilând la soare.

După luna de miere (la Finger Lakes, în statul New York), părinţii mei au stat la Avilion până şi-au putut întemeia propria gospodărie, şi mama a rămas acolo să supravegheze gospodăria bunicului. Duceau lipsă de personal, pentru că de toată mâna de lucru aptă era nevoie fie pentru fabrici, fie pentru armată, dar şi pentru că s-a considerat că Avilion trebuie să dea un exemplu reducând cheltuielile. Mama a stăruit asupra meselor simple – friptură înăbuşită miercurea, fasole albă cu sos de roşii duminica seara – ceea ce i-a convenit de minune bunicului. El nu fusese niciodată cu adevărat mulţumit de meniurile extravagante ale Adeliei.

În august 1915, Royal Canadian Regiment a primit ordin să se întoarcă la Halifax, să se echipeze pentru Franţa. A stat în port mai bine de o săptămână, luând provizii şi noi recruţi şi schimbând uniformele tropicale cu îmbrăcăminte mai călduroasă. Bărbaţii au fost dotaţi cu puşti Ross, care mai târziu aveau să se înţepenească în noroi, lăsându-i neajutoraţi.

Mama a luat trenul până la Halifax să-l conducă pe tata. Era înţesat de bărbaţi în drum spre front; nu a găsit loc la vagonul de dormit, aşa că a călătorit într-un vagon obişnuit. Pe intervale erau picioare şi boccele şi scuipători; tuse, sforăit – sforăit de beţivi, fără îndoială. În timp ce se uita la feţele copilăreşti din jur, războiul a devenit real pentru ea, nu ca idee ci ca prezenţă fizică. Tânărul ei soţ putea să fie ucis. Trupul lui putea pieri; putea fi sfârtecat; putea deveni parte a sacrificiului care – acum era limpede – trebuia făcut. Împreună cu această înţelegere au venit disperarea şi o groază paralizantă, dar şi – sunt sigură – o umbră de mândrie tristă.

Nu ştiu unde au stat cei doi în Halifax, sau cât. A fost un hotel respectabil sau, din cauză că erau puţine camere, o tavernă ieftină, un hotel mizerabil de la marginea portului? Au fost câteva zile, o noapte, câteva ore? Ce s-a petrecut între ei, ce s-a spus? Lucrurile obişnuite, presupun, dar care au fost ele? Nu se mai poate şti. Apoi vaporul cu regimentul în el a plecat – era *SS*

Caledonian – şi mama a rămas pe cheu cu celelalte neveste, făcând cu mâna şi plângând. Sau poate că nu plângând: ar fi considerat asta o slăbiciune.

Undeva în Franţa. Nu pot să descriu ce se petrece aici, scria tata, *aşa că nu voi încerca. Nu ne rămâne decât să avem încredere că acest război e cu folos, şi că prin el civilizaţia se va păstra şi va avansa. Victimele sunt* (cuvânt mâzgălit) *numeroase. N-am ştiut până acum de ce sunt în stare oamenii. Ceea ce trebuie să înduri este dincolo de* (cuvânt mâzgălit).*În fiecare zi mă gândesc la toţi de acasă, mai ales la tine, scumpa mea Liliana.*

La Avilion, mama şi-a pus voinţa în mişcare. Credea în serviciul public, considera că trebuie să-şi suflece mânecile şi să facă ceva util pentru efortul de război. A organizat un Cerc de sprijin, care aduna bani prin licitaţii de vechituri. Aceştia erau cheltuiţi pe cutii mici cu tutun şi bomboane, care erau trimise în tranşee. Pentru aceste activităţi a deschis larg Avilionul, care (spunea Reenie) gemea de lume. Pe lângă licitaţiile de vechituri, în fiecare după-amiază de marţi grupul ei tricota pentru trupe, în salon – şerveţele de şters faţa începătoarele, fulare semi-avansatele, şi mănuşi şi căciuli ca nişte măşti de schi specialistele. Curând s-a alăturat încă un batalion de recruţi – femei mai în vârstă, cu mai puţină carte, de la sud de Jogues, care puteau să tricoteze şi dormind. Acestea făceau îmbrăcăminte de bebeluşi pentru armeni, despre care se spunea că mor de foame, şi pentru ceva numit Refugiaţi de peste ocean. După două ore de tricotat, în sufragerie se servea un ceai frugal, Tristan şi Isolda privind vag în jos.

Curând au început să apară soldaţii mutilaţi, pe străzi şi în spitalele din oraşele din apropiere – Port Ticonderoga nu avea încă spital – şi mama îi vizita. Opta pentru cazurile cele mai grave – bărbaţi care era puţin probabil (spunea Reenie) să câştige vreun concurs de frumuseţe – şi se întorcea din aceste vizite secătuită şi zguduită, şi poate chiar plângea, în bucătărie, bând cacaoa pe care i-o făcea Reenie ca să o întărească. Nu se cruţa, spunea Reenie. Îşi distrugea sănătatea. Îşi depăşea puterile, mai ales ţinând cont de starea ei.

Ce virtute îi era ataşată odinioară acestei noţiuni – de a-ţi depăşi puterile, de a nu te cruţa, de a-ţi distruge sănătatea!

Nimeni nu se naşte cu acel gen de altruism; el se poate dobândi numai prin cea mai necruţătoare disciplină, o nimicire a înclinaţiei naturale, şi până în vremea mea şpilul sau secretul acestui lucru trebuie că s-a pierdut. Sau poate n-am încercat, după ce am suferit din cauza efectelor pe care le-a avut asupra mamei mele.

Cât despre Laura, ea nu era altruistă, deloc. În schimb nu era zgârcită, ceea ce e altceva.

M-am născut la începutul lui iunie în 1916. La scurt timp după aceea, Percy a fost ucis în bombardamentul de artilerie de la Ypres, iar în iulie a murit Eddie în bătălia de pe Somme. Sau s-a presupus că a murit: unde fusese văzut ultima dată era acum un crater mare. Acestea au fost evenimente dure pentru mama, dar mult mai grele pentru bunicul. În august a făcut o congestie cerebrală devastatoare, care i-a afectat vorbirea şi memoria.

Neoficial, mama a preluat conducerea fabricilor. S-a interpus între bunicul – despre care se spunea că e în convalescenţă – şi toţi ceilalţi, şi se întâlnea zilnic cu secretarul şi cu diverşi maiştri din fabrici. Deoarece era singura care înţelegea ce spunea bunicul, sau care pretindea că înţelege, a devenit traducătoarea lui; şi ca singura care avea voie să-l ţină de mână, îi călăuzea semnătura; şi cine poate spune că nu şi-a folosit uneori propria judecata?

Nu că n-ar fi existat probleme. Când a început războiul, o şesime din muncitori erau femei. La sfârşitul lui, numărul femeilor era de două treimi. Bărbaţii rămaşi erau bătrâni, sau parţial infirmi, sau în vreun alt fel inapţi pentru război. Aceştia nu vedeau cu ochi buni ascensiunea femeilor, şi bombăneau sau făceau glume vulgare despre ele, şi, la rândul lor, femeile îi considerau slăbănogi sau chiulangii şi aveau pentru ei un dispreţ prost mascat. Ordinea firească a lucrurilor – ce considera mama a fi ordinea firească – se răsturna. Totuşi, leafa era bună, şi banii ung roţile, şi, una peste alta, mama a reuşit să facă lucrurile să meargă destul de lin.

Mi-l imaginez pe bunicul, stând noaptea în bibliotecă în fotoliul lui tapiţat cu piele verde şi bătut cu ţinte de alamă, la birou, care era de mahon. Are vârfurile degetelor împreunate, cele ale mâinii care simte şi cele ale mâinii care nu simte. Ascultă cu atenţie. Uşa e pe jumătate deschisă; vede o umbră în

faţa ei. Spune „Intră” – asta intenţionează să spună – dar nu intră nimeni, nici nu răspunde.

Soseşte infirmiera repezită. Îl întreabă la ce se gândeşte, stând aşa singur pe întuneric. El aude un sunet, dar nu sunt cuvinte, mai degrabă corbi; nu răspunde. Ea îl ia de braţ, îl ridică de pe scaun cu uşurinţă şi îl duce repede la culcare. Fustele ei albe foşnesc. El aude un vânt uscat, bătând pe câmpiile năpădite de buruieni ale toamnei. Aude şoapta zăpezii.

Ştia că doi fii ai lui erau morţi? Şi-i dorea iarăşi vii, cu bine acasă? Ar fi fost un sfârşit mai trist pentru el, să i se fi împlinit dorinţa? Poate – de multe ori este – dar astfel de gânduri nu consolează.

Gramofonul

Aseară m-am uitat pe canalul meteorologic, cum am obiceiul, în altă parte a lumii sunt inundaţii: apă furioasă, maro, vaci umflate duse de puhoaie, supravieţuitori îngrămădiţi pe acoperişuri. Mii s-au înecat. Încălzirea globală e considerată răspunzătoare: oamenii nu trebuie să mai ardă lucruri, se spune. Gaz, petrol, păduri întregi. Dar ei nu vor să înceteze. Lăcomia şi foamea îi mână de la spate, ca de obicei.

Unde rămăsesem? Dau pagina înapoi: războiul e în plină dezlănţuire. Dezlănţuire se spunea înainte, pentru războaie; încă se mai spune, din câte ştiu. Dar pe pagina asta, o pagină nouă, curată, am să pun capăt războiului – eu singură, dintr-o trăsătură de pix negru, de plastic. Tot ce trebuie să fac e să scriu: *1918. 11 noiembrie. Ziua Armistiţiului.*

Gata. S-a terminat. Armele tac. Bărbaţii rămaşi în viaţă se uită la cer, cu feţele mânjite, cu hainele îmbibate de apă: ies din adăposturi şi vizuine murdare. Ambele părţi simt că au pierdut. În oraşe, la ţară, aici şi peste ocean, clopotele tuturor bisericilor încep să bată. (Ţin minte asta, dangătul clopotelor. E una dintre primele mele amintiri. Era foarte ciudat – aerul era atât de plin de răsunet şi, în acelaşi timp, atât de gol! Reenie m-a dus afară să ascult. Pe faţă îi curgeau lacrimi. *Slavă Domnului,* a spus. Era o zi friguroasă, pe frunzele căzute era chiciură, pe eleşteu o pojghiţă de gheaţă. Am spart-o cu un băţ. Unde era mama?)

Tata fusese rănit pe Somnie, dar se restabilise şi fusese făcut sublocotenent. A fost rănit din nou la Vimy, însă nu grav, şi a fost făcut căpitan. A fost rănit iarăşi la Bourlon, de data asta mai rău. Era în Anglia şi se refăcea când s-a sfârşit războiul.

A ratat primirea triumfală făcută în Halifax trupelor ce se întorceau, paradele de biruinţă şi aşa mai departe, dar în Port Ticonderoga a fost o primire specială, doar pentru el. Trenul s-a oprit. Au izbucnit ovaţiile. S-au ridicat mâini să-l ajute să coboare, apoi au şovăit. A ieşit. Avea un ochi bun şi un picior bun. Faţa îi era suptă, brăzdată, fanatică.

Despărţirile pot fi zguduitoare, dar întoarcerile sunt cu siguranţă mai rele. Carnea solidă nu poate fi niciodată la înălţimea umbrei strălucitoare aruncate de absenţa ei. Timpul şi distanţa estompează contururile; apoi dintr-odată, cel iubit s-a întors, şi e amiază cu lumina ei nemiloasă şi fiecare coş şi por şi rid şi fir de păr ţepos se văd clar.

La fel a fost cu mama şi tata. Cum putea fiecare dintre ei să ispăşească faţă de celălalt pentru faptul că s-a schimbat atât de mult? Pentru faptul că nu a reuşit să fie cum era de aşteptat? Cum puteau să nu existe resentimente? Resentimente nutrite în tăcere şi pe nedrept, pentru că nimeni nu era vinovat, sau nimeni pe care să-l arăţi cu degetul. Războiul nu era o persoană. De ce să condamni un uragan?

Stau acolo, pe peronul gării. Fanfara oraşului cântă, alămurile cel mai mult. El e în uniformă, medaliile sunt ca nişte găuri împuşcate în stofă, prin care se poate vedea licărul vag al trupului său real, metalic. Lângă el, invizibili, sunt fraţii lui – cei doi băieţi dispăruţi, cei pe care simte că i-a pierdut. Mama e în cea mai bună rochie a ei, o chestie cu cordon şi revere, şi o pălărie cu panglică apretată. Zâmbeşte tremurător. Niciunul dintre ei nu prea ştie ce să facă. Aparatul de fotografiat de la ziar îi prinde în străfulgerarea lui orbitoare; ei se holbează, de parcă ar fi surprinşi comiţând un delict. Tata are pe ochiul drept un petic de pânză neagră. Ochiul stâng are o căutătură aspră, rea. Sub peticul negru, dar fără să se vadă, e o ţesătură de carne cicatrizată, păianjenul ochiului care nu mai e.

„Eroul moştenitor Chase se întoarce”, va trâmbiţa ziarul. Asta e altă treabă: tata e acum moştenitorul, ceea ce înseamnă că n-are nici tată, nici fraţi. Împărăţia e în mâinile lui. E ca noroiul.

Oare mama a plâns? Tot ce se poate. Probabil că s-au sărutat cu stângăcie, ca la un eveniment monden, unul la care el cumpărase biletul nepotrivit. Nu asta ţinea el minte, pe această femeie roasă de griji, eficientă, cu pince-nez pe un lanţ de argint la gât, ca o podoabă de mătuşă celibatară. Acum erau străini, şi – trebuie să le fi trecut prin minte – întotdeauna fuseseră. Ce nemiloasă era lumina! Cât îmbătrâniseră! Nu mai rămăsese nici urmă din tânărul care odată îngenunchease pe gheaţă atât de respectuos ca să-i lege patinele, sau din tânăra care acceptase cu drăgălăşenie această atenţie.

Altceva se materializa ca o sabie între ei. Bineînţeles că el avusese alte femei, genul care dă târcoale câmpurilor de luptă, profitând. Târfe, ca să spun pe şleau un cuvânt pe care mama nu l-ar fi pronunţat niciodată. Probabil că ea şi-a dat seama, de prima dată când el a atins-o: timiditatea, respectul dispăruseră. Probabil că el rezistase tentaţiei în Bermude, apoi în Anglia, până când Eddie şi Percy au fost ucişi şi el însuşi a fost rănit.

După aceea se agăţase de viaţă, de pumnii de viaţă care puteau să-i fie accesibili. Cum ar fi putut ea să nu-i înţeleagă această nevoie, astfel stând lucrurile?

A înţeles, sau cel puţin a înţeles că trebuia să înţeleagă. A înţeles şi n-a spus nimic despre asta şi s-a rugat pentru puterea de a ierta, şi a iertat. Însă pentru el viaţa cu iertarea ei nu a fost probabil deloc uşoară. Micul dejun într-o ceaţă de iertare: cafea cu iertare, fulgi de ovăz cu iertare, iertare pe pâine cu unt. A fost neajutorat în faţa acestui lucru, căci cum poţi să respingi ceva ce nici nu e rostit? Ea îi purta pică şi infirmierei, sau multelor infirmiere care îl îngrijiseră pe tata în diversele spitale. Ar fi vrut ca el să-i datoreze numai ei vindecarea – grijii ei, devotamentului ei neobosit. Asta este cealaltă faţă a altruismului: tirania lui.

Totuşi, tata nu era chiar atât de sănătos. De fapt, era o epavă sfărâmată, martore stând strigătele pe întuneric, coşmarurile, accesele bruşte de furie, castronul sau paharul aruncat în perete sau podea, însă niciodată în ea. Era stricat şi trebuia reparat: prin urmare, ea mai putea fi încă de folos. Avea să creeze în jurul lui o atmosferă de calm, avea să-l răsfeţe, avea să-l menajeze, avea să-i pună flori pe masă la micul dejun şi să-i pregătească mâncărurile preferate. Cel puţin nu se molipsise de vreo boală rea.

Totuşi se întâmplase un lucru mult mai rău: tata era acum ateu. Deasupra tranşeelor Dumnezeu explodase ca un balon, şi nu mai rămăseseră din el decât fărâmiţe de ipocrizie, murdare. Religia era doar un băţ de bătut soldaţii, şi oricine declara altfel era plin de aiureli evlavioase. La ce servise vitejia lui Percy şi Eddie – bravura lor, morţile lor hidoase? Ce se realizase? Fuseseră ucişi de gafele unei clici de boşorogi incompetenţi şi criminali, care la fel de bine puteau să le taie gâtul şi să-i arunce peste bordul lui *SS Caledonian.* Toată vorbăria despre lupta pentru Dumnezeu şi Civilizaţie îl făcea să vomite.

Mama era îngrozită. Oare el spunea că Percy şi Eddie nu muriseră pentru niciun scop nobil? Că toţi acei bieţi bărbaţi muriseră degeaba? Cât despre Dumnezeu, cine altcineva îi ajutase în toată această perioadă de chin şi suferinţă? Îl imploră ca măcar să-şi ţină pentru sine ateismul. Apoi îi fu foarte ruşine că îi ceruse asta – de parcă ce conta cel mai mult pentru ea era

părerea vecinilor, şi nu în ce relaţie cu Dumnezeu era sufletul viu al tatei.

Totuşi, el i-a respectat dorinţa. A înţeles necesitatea ei. Oricum, spunea astfel de lucruri numai când era beat. Înainte de război nu obişnuise să bea, nu într-un mod regulat, stabilit, dar acum bea. Bea şi măsura podeaua, târându-şi piciorul bolnav. După un timp, începea să tremure. Mama încerca să-l liniştească, dar el nu voia să fie liniştit. Se urca în foişorul bondoc al Avilionului, spunând că vrea să fumeze. În realitate era un pretext să fie singur. Acolo sus vorbea singur şi se izbea de pereţi, şi sfârşea prin a se îmbăta criţă. Pleca din prezenţa mamei să facă asta pentru că încă era un gentleman în concepţia lui, sau se mai agăţa de zdrenţele costumului. Nu voia s-o sperie. Se simţea şi rău, presupun, că îngrijirile ei bine intenţionate îl râcâiau atât de tare.

Pas uşor, pas greoi, pas uşor, pas greoi, ca un animal cu un picior în capcană. Gemete şi strigăte înăbuşite. Sticlă spartă. Acest zgomote mă trezeau; podeaua foişorului era deasupra camerei mele.

Apoi se auzeau paşi ce coborau; apoi linişte, un contur negru întrezărindu-se nedesluşit în faţa dreptunghiului închis al uşii dormitorului meu. Nu-l vedeam acolo, dar îl simţeam, un monstru cu mers târşâit şi un singur ochi, foarte trist. Mă obişnuisem cu zgomotele, nu credeam că mi-ar fi făcut vreodată rău. Totuşi mă purtam cu el cu băgare de seamă.

Nu vreau să dau impresia că făcea asta în fiecare noapte. De asemenea, aceste intervale – accese, poate – au devenit, cu timpul, mai puţine şi mai rare. Dar îţi dădeai seama că vine unul după înăsprirea gurii mamei. Ea avea un fel de radar, putea să detecteze undele mâniei lui în acumulare.

Vreau să spun că nu o iubea? Nicidecum. O iubea; în unele privinţe, îi era devotat. Însă nu putea să ajungă la ea, şi acelaşi lucru era valabil şi din partea ei. Era ca şi cum băuseră nu ştiu ce licoare fatală care îi ţinea veşnic la distanţă, deşi trăiau în aceeaşi casă, mâncau la aceeaşi masă, dormeau în acelaşi pat.

Oare cum ar fi asta – să doreşti cu înfocare, să tânjeşti după cineva care este chiar sub ochii tăi, zi şi noapte? N-am să ştiu niciodată.

După nişte luni tata şi-a început scandaloasele hoinăreli. Nu în oraşul nostru, totuşi, sau nu la început. Lua trenul de Toronto

„cu treburi”, şi bătea străzile în căutare de femei. Vestea s-a răspândit, surprinzător de repede, cum se întâmplă când e vorba de un scandal. Foarte curios, atât mama cât şi tata au fost mai respectaţi în oraş din cauza asta. Ţinând seama de situaţie, cine putea să-l condamne? Cât despre ea, în ciuda a ceea ce trebuia să suporte, niciun cuvânt de acuzare nu a fost auzit vreodată ieşindu-i de pe buze. Ceea ce era întru totul cum trebuia să fie.

(De unde ştiu toate aceste lucruri? Nu le ştiu, nu în sensul obişnuit al cuvântului. Dar în case ca a noastră tăcerile sunt adesea mai grăitoare decât vorbele – buzele strâns lipite, capul întors într-o parte, privirea iute aruncată pieziş sunt mai grăitoare. Umerii traşi în sus ca şi cum ar purta o greutate mare. Nu e de mirare că începusem să tragem cu urechea pe la uşi, Laura şi cu mine.)

Tata avea o mulţime de bastoane cu mânere speciale – de fildeş, de argint, de abanos. Avea mare grijă să se îmbrace îngrijit. Nu se aşteptase niciodată să ajungă să conducă afacerea familiei, dar acum că o preluase avea de gând să o facă bine. Ar fi putut să o vândă dar, întâmplător, n-au existat cumpărători, nu atunci, sau nu la preţul lui. În plus, considera că are o obligaţie, dacă nu faţă de memoria tatălui său, atunci faţă de cea a fraţilor săi morţi. A pus să fie schimbat antetul în Chase şi Fiii, chiar dacă nu mai rămăsese decât un fiu. Voia să aibă fii ai săi, doi de preferinţă, pentru a-i înlocui pe cei pierduţi. Voia să persevereze.

Bărbaţii din fabricile lui l-au venerat la început. Nu doar datorită medaliilor. De îndată ce războiul s-a terminat, femeile se dăduseră la o parte, dacă nu cumva fuseseră îmbrâncite, şi slujbele lor fuseseră ocupate de bărbaţii întorşi – adică, de acei bărbaţi care mai erau încă în stare să deţină o slujbă. Dar nu erau slujbe suficiente pentru toată lumea: cererea din vremea de război se sfârşise. În toată ţara se închideau fabrici şi se făceau concedieri, dar nu şi în fabricile tatălui meu. El angaja, angaja în exces. Angaja veterani. Spunea că lipsa de recunoştinţă a ţării era vrednică de dispreţ, şi că oamenii ei de afaceri trebuiau acum să restituie ceva din ce datorau. Însă foarte puţini dintre ei o făceau. Se prefăceau că nu văd, dar

tata, care chiar nu vedea cu un ochi, nu putea s-o facă. Astfel a început reputaţia lui de renegat, şi un pic nătâng.

După toate aparenţele, eram copilul tatei. Semănăm mai mult cu el; îi moştenisem privirea încruntată, scepticismul încăpăţânat. (Precum şi, în cele din urmă, medaliile. Mi le-a lăsat mie.) Reenie spunea – când eram recalcitrantă – că am o fire dificilă şi ştie de unde mi se trage. Laura, în schimb, era copilul mamei. În unele privinţe, avea aceeaşi pioşenie; avea aceeaşi frunte înaltă, pură.

Însă aparenţele înşală. Eu n-aş fi putut niciodată să sar cu maşina de pe pod. Tata da. Mama nu.

Iată-ne în toamna anului 1919, toţi trei – tata, mama, eu – făcând un efort. E noiembrie; e aproape vremea de culcare. Stăm în salonaşul de la Avilion. În el e un şemineu, în care arde focul, întrucât vremea s-a răcit. Mama se reface de pe urma unei boli recente, misterioase, despre care se spune că are legătură cu nervii ei. Cârpeşte haine. Nu e nevoită să facă asta – putea să angajeze pe cineva – dar vrea s-o facă; îi place să aibă o ocupaţie. Coase un nasture, rupt de la una dintre rochiile mele – se spune că port foarte rău hainele. Pe masa rotundă de alături e coşuleţul ei de cusut, bordat cu iarbă parfumată, împletit de indieni, în care se află foarfeca, mosoare de aţă şi oul de lemn pentru ţesut; de asemenea, noii ei ochelari rotunzi, stând de veghe. Nu are nevoie de ei pentru lucrul de aproape.

Poartă o rochie azurie, cu guler mare, alb şi manşete albe tivite cu pichet. Părul a început să-i albească înainte de vreme. Mai degrabă şi-ar tăia mâna decât să-l vopsească, şi astfel are o faţă de femeie tânără într-un cuib de puf de scaiete. Părul e pieptănat cu cărare pe mijloc, şi se revarsă spre spate în onduleuri mari, flexibile, prinse la ceafă într-un complicat nod de răsuciri şi spirale. (La vremea morţii ei, cinci ani mai târziu, era tuns scurt, mai la modă, mai puţin fascinant.) Are pleoapele coborâte, obrajii rotunjiţi, la fel ca stomacul; zâmbetul ei pe jumătate schiţat e blajin. Veioza cu abajurul roz-auriu aruncă pe faţa ei o lumină dulce.

Vizavi de ea e tata, pe o canapea. Stă rezemat de pernuţe, dar nu are astâmpăr. Ţine o mână pe genunchiul piciorului rău; piciorul se bâţâie în sus şi în jos. *(Piciorul bun, piciorul rău* – aceşti termeni prezintă interes pentru mine. Ce a făcut piciorul

rău ca să i se spună rău? E starea lui tainică, mutilată, o pedeapsă?)

Eu stau lângă el, chiar dacă nu prea aproape. Braţul lui e întins pe speteaza canapelei, în spatele meu, dar nu mă atinge. Eu ţin abecedarul; îi citesc din el, să arăt că ştiu să citesc. Totuşi, nu ştiu, doar am memorat forma literelor şi cuvintele care însoţesc pozele. Pe o masă laterală e un gramofon, cu o pâlnie acustică înălţându-se din el ca o uriaşă floare de metal. Mi se pare că vocea mea seamănă cu vocea care iese uneori din ea: slabă şi subţire şi îndepărtată; ceva ce ai putea opri cu un deget.

A e de la Azimă,
Proaspăt scoasă din cuptor:
Unii primesc puţină
Iar alţii cât vor.

Mă uit la tata să văd dacă îmi dă vreo atenţie. Uneori când vorbesc cu el, nu aude. Mă prinde uitându-mă, îmi zâmbeşte slab.

B e de la Bebeluş,
Atât de rozaliu, atât de dulce,
Cu două mâini mititele
Şi două picioare micuţe.

Tata şi-a reluat privitul pe fereastră. (S-a plasat oare în afara acestei ferestre, privind înăuntru? Un orfan, exclus pe vecie – un pribeag nocturn? Pentru asta se presupune că a luptat – această idilă la gura sobei, această scenă confortabilă luată dintr-o reclamă: soţia cu obraji rotunzi, trandafirii, atât de drăguţă şi bună, copilul ascultător, plin de respect şi admiraţie. Această monotonie, această plictiseală. Oare simţea o anumită nostalgie după război, în ciuda împuţiciunii lui şi a carnagiului fără sens? După acea viaţă certă, din instinct?)

F e de Foc,
Bun servitor, stăpân afurisit.
Când e lăsat în voia lui
Arde din ce în ce mai grăbit.

Poza din carte reprezintă un bărbat care sare învelit în flăcări – aripi de foc îi ies din umeri şi călcâie, din cap îi răsar cornițe de foc. Se uită peste umăr cu un zâmbet ştrengăresc, ademenitor, şi nu are haine pe el. Focul nu-i poate face rău, nimic nu poate să-i facă rău. Din acest motiv sunt îndrăgostită de el. Am mai adăugat cu creioanele colorate nişte flăcări.

Mama trece acul prin nasture, taie aţa. Citesc mai departe cu un glas tot mai neliniştit, trec de suavele M şi N, de capriciosul Q şi de asprul R şi de ameninţările şuierătoare ale lui S. Tata priveşte lung în flăcări, urmărind cum dispar în fum câmpiile şi pădurile şi casele şi oraşele şi bărbaţii şi fraţii, şi piciorul bolnav i se mişcă singur, ca al unui câine care aleargă în vis. Acesta e căminul lui, acest castel asediat; el este vârcolacul lui. Apusul rece, de culoarea lămâii, se estompează în cenuşiu. Încă n-o ştiu, dar Laura e pe cale să se nască.

Ziua pâinii

Nu plouă destul, spun fermierii. Greierii străpung aerul cu ţârâitul lor încins, pe o singură notă; praful se învârtejează pe drumuri; din peticele cu bălării de pe margini, zbârnâie lăcuste. Frunzele arţarilor atârnă de crengi ca nişte mănuşi mototolite; pe trotuar, umbra mea trosneşte.

Îmi fac plimbarea devreme, înainte ca soarele să dogorească din plin. Doctorul mă împinge de la spate. Fac progrese, spune el. Dar înspre ce? Mă gândesc la inima mea ca la o tovarăşă într-un marş forţat, nesfârşit, în care suntem legate cu funii una de alta, conspiratoare fără de voie într-un complot sau o tactică în care nu avem niciun amestec, încotro mergem? Către ziua următoare. Nu mi-a scăpat că obiectul care mă ţine în viaţă este acelaşi care mă va omorî. În această privinţă e ca dragostea, sau un anumit fel de dragoste.

Azi am fost iarăşi la cimitir. Cineva lăsase pe mormântul Laurei un buchet de cârciumărese roşii şi portocalii; flori în culori fierbinţi, departe de a fi liniştitoare. Erau ofilite când am ajuns la el, dar încă mai emanau mirosul lor piperat. Bănuiesc că au fost furate din straturile de flori din faţa Fabricii de nasturi de un admirator zgârcit, dacă nu de unul cam nebun; însă e drept că şi Laura ar fi făcut un lucru ca acesta. Pentru ea, noţiunea de proprietate e foarte vagă.

Pe drumul de întoarcere m-am oprit la gogoşerie: afară se făcea arşiţă, şi voiam puţină umbră. Locul e departe de a fi nou; ba chiar e aproape ca vai de lume, în ciuda modernităţii lui nepăsătoare – gresie galben-pal, mese albe, de plastic, fixate în podea, la care sunt ataşate scaune turnate. Asta mă duce cu gândul la o instituţie oarecare; poate la o grădiniţă dintr-un cartier mai sărac, sau un centru de asistenţă socială pentru cei handicapaţi mintal. Nu prea ai cu ce să arunci sau să înjunghii: până şi tacâmurile sunt de plastic. Miroase a ulei prăjit amestecat cu dezinfectant cu parfum de pin şi, peste toate, un iz de cafea călâie.

Am luat un ceai mic cu gheaţă şi o prăjitură glasată care îmi scârţâia între dinţi ca polistirenul expandat. După ce am consumat jumătate din ea, ceea ce a fost tot ce am putut înghiţi, mi-am croit drum cu atenţie pe podeaua lunecoasă spre toaleta pentru femei. În cursul plimbărilor mele mi-am întocmit în cap o hartă a tuturor toaletelor uşor accesibile din Port

Ticonderoga – foarte utilă când eşti luat pe nepregătite – şi cea din gogoşerie este favorita mea actuală. Nu că ar fi mai curată decât restul, sau că ar exista mai multe şanse să aibă hârtie igienică, dar oferă inscripţii. Toate oferă, însă în majoritatea localurilor aceste sunt acoperite frecvent prin zugrăvire, în timp ce în gogoşerie rămân la vedere mult mai mult timp. Astfel ai nu numai textul, ci şi comentariul la el.

Cea mai bună secvenţă în momentul de faţă se află în cabina din mijloc. Prima propoziţie e scrisă cu creionul, cu litere rotunjite ca cele din mormintele romane, gravate adânc în vopsea: *Nu mânca nimic ce nu eşti pregătit să ucizi.*

Apoi cu marker verde: *Nu ucide nimic ce nu eşti pregătit să mănânci.*

Sub asta, cu pix: *Nu ucide.*

Sub asta, cu marker purpuriu: *Nu mânca.*

Iar sub asta, ultimul cuvânt la zi, cu litere negre groase: *La dracu' cu vegetarienii – „Toţi zeii sunt carnivori" – Laura Chase.*

Astfel Laura continuă să trăiască.

Laurei i-a luat mult să se nască pe lumea asta, spunea Reenie. *De parcă nu se putea hotărî dacă asta era sau nu o idee chiar atât de inteligentă. Apoi a fost bolnavă la început, şi era s-o pierdem – cred că încă mai delibera. Dar în cele din urmă a decis să facă o încercare, aşa că a apucat viaţa, şi s-a făcut ceva mai bine.*

Reenie credea că oamenii hotărăsc când le e vremea să moară; tot aşa, au un cuvânt de spus dacă vor sau nu să se nască. Odată ajunsă la vârsta răspunsurilor obraznice, spuneam: *Eu n-am cerut să mă nasc,* de parcă ar fi fost un argument decisiv; iar Reenie replica: *Ba bineînţeles ca ai cerut. La fel ca toată lumea.* În ceea ce o privea pe Reenie, odată ce eşti în viaţă, eşti în capcană.

După naşterea Laurei, mama era mai obosită ca de obicei. Pierdea altitudine; pierdea energie. Voinţa i se clătina; părea că îşi târăşte zilele. Trebuia să se odihnească mai mult, spunea doctorul. Nu era o femeie sănătoasă, îi spunea Reenie doamnei Hillcoate, care venea să ajute la spălat rufe. Era ca şi cum mama de altădată fusese furată de spiriduşi, şi această altă mamă – una mai bătrână şi mai căruntă şi mai încovoiată şi mai descurajată – fusese lăsată în locul ei. Eu aveam atunci numai

patru ani, şi eram speriată de schimbarea ei, şi voiam să fiu ţinută în braţe şi liniştită; dar mama nu mai avea energie pentru asta. (De ce spun *nu mai?* Purtarea ei ca mamă fusese mereu mai degrabă instructivă decât drăgăstoasă. În adâncul sufletului a rămas învăţătoare.)

Curând am descoperit că dacă stăteam cuminte, fără să pretind zgomotos atenţie şi, mai presus de toate, dacă eram de folos – mai ales în ceea ce privea bebeluşul, Laura, să stau de veghe lângă ea şi să-i mişc încet leagănul ca să doarmă, lucru pe care nu-l făcea uşor sau pentru mult timp – mi se permitea să rămân în aceeaşi cameră cu mama. Dacă nu, eram expediată. Aşa că asta a fost învoiala pe care am făcut-o: linişte, utilitate.

Trebuia să fi ţipat. Trebuia să fi făcut crize de isterie. Roata care scârţâie e unsă, cum spunea Reenie.

(Iată-mă pe noptiera mamei, în ramă de argint, într-o rochie de culoare închisă cu guler alb, de dantelă, mâna vizibilă apucând într-o strânsoare stângace, feroce păturica albă, croşetată a pruncului, ochii acuzând aparatul de fotografiat sau pe cel care îl ţinea. În această fotografie Laura aproape că nu se vede. I se văd numai vârful cu puf al capului şi o mână micuţă, cu degetele încolăcite după degetul meu mare. Oare eram supărată că mi se spusese să ţin în braţe pruncul, sau îl apăram, de fapt? Îl protejam – nu voiam să-i dau drumul?)

Laura a fost un bebeluş dificil, deşi mai mult neliniştit decât irascibil. A fost şi un copil mic dificil. Uşile de la dulap o nelinişteau, ca şi sertarele de la birou. Era ca şi cum asculta mereu, ceva în depărtare sau sub podea – ceva care se apropia fără zgomot, ca un tren făcut din vânt. Avea crize inexplicabile – o cioară moartă o făcea să plângă, o pisică strivită de maşină, un nor negru pe un cer senin. Pe de altă parte, avea o rezistenţă supranaturală la durerea fizică: dacă se frigea la gură sau se tăia, de regulă nu plângea. Ce o făcea să sufere era reaua voinţă, reaua voinţă a universului.

Era deosebit de speriată de veteranii mutilaţi de la colţul străzilor – trântorii, vânzătorii de creioane, cerşetorii, prea sfărâmaţi ca să muncească ceva. Un bărbat roşu la faţă şi căutătura urâtă, fără picioare, care se împingea de colo-colo pe un cărucior plat o făcea întotdeauna să izbucnească în plâns. Poate din pricina furiei din ochii lui.

Ca majoritatea copiilor mici, Laura credea că vorbele înseamnă ce spun, însă ea ducea asta la extreme. Nu puteai să spui *Dispari* sau *Du-te şi sari în lac* şi să nu te aştepţi la consecinţe. *Ce i-ai spus Laurei? Nu te mai înveţi minte?* mă certa Reenie. Dar nici chiar Rennie nu se-nvăţa minte de tot. Odată i-a spus Laurei să-şi muşte limba ca să împiedice întrebările să iasă, şi după aceea Laura n-a putut să mestece zile întregi.

Acum ajung la moartea mamei. Ar fi banal să spun că acest eveniment a schimbat totul, dar ar fi şi adevărat, aşa că voi scrie:

Acest eveniment a schimbat totul.

S-a întâmplat într-o marţi. O zi a pâinii. Toată pâinea noastră – un cuptor de pâine destul cât să ajungă toată săptămâna – era făcută în bucătăria de la Avilion.

Cu toate că atunci exista o mică brutărie în Port Ticonderoga, Reenie spunea că pâinea de prăvălie e pentru leneşi, şi că brutarul punea cretă în ea ca să lungească făina, şi mai punea şi drojdie în plus ca să umfle pâinile cu aer şi tu să crezi că primeşti mai multă. Aşa că pâinea o făcea ea.

Bucătăria din Avilion nu era întunecoasă, precum caverna victoriană murdară de funingine ce trebuie să fi fost cândva, cu treizeci de ani mai înainte. Era albă – pereţi albi, mese emailate albe, maşină de gătit cu lemne albă, podea cu gresie albă şi neagră – cu perdele de culoarea narciselor galbene la ferestrele noi, mărite. (Fusese refăcută după război, ca unul dintre darurile timide, de împăcare ale tatei pentru mama.) Reenie considera această bucătărie cel mai modern lucru şi, ca urmare a faptului că mama o învăţase despre microbi şi obiceiurile lor scârboase şi ascunzătorile lor, o ţinea într-o stare de curăţenie perfectă.

În zilele de pâine Reenie ne dădea bucăţele de aluat pentru oameni din pâine, cu stafide drept ochi şi nasturi. Apoi ni-i băga la cuptor. Eu îi mâncam pe ai mei, dar Laura îi punea bine pe ai ei. Odată Reenie a găsit un şir întreg în sertarul de sus al Laurei, tari ca piatra, înfăşuraţi în batiste ca nişte mumii micuţe cu feţe de chec cu stafide. Reenie a spus că atrag şoarecii şi trebuie să meargă direct la gunoi, dar Laura a insistat pentru o înmormântare în grup în grădina de zarzavaturi, în spatele tufei

de rubarbă. Spunea că trebuie să se rostească rugăciuni. Dacă nu, nu mai mânca niciodată. Întotdeauna se tocmea la sânge, odată ce ajungea la asta.

Reenie a săpat groapa. Era ziua liberă a grădinarului; folosea cazmaua lui, care era interzisă oricui, dar asta era o urgenţă.

— Dumnezeu să aibă milă de bărbatul ei, spunea Reenie în timp ce Laura aşeza oamenii de pâine într-un şir ordonat. E încăpăţânată ca un porc.

— Oricum n-am să am un bărbat, spunea Laura. Am să trăiesc singură în garaj.

— Nici eu n-am să am, spuneam eu, ca să nu fiu mai prejos.

— Slabe speranţe, spunea Reenie. Vă place patul moale. Ar trebui să dormiţi pe ciment şi să vă umpleţi de unsoare şi benzină.

— Eu am să dorm în seră, spuneam eu.

— Nu mai e încălzită, spunea Reenie. Iarna ai muri de frig.

— Eu voi dormi în unul dintre automobile, spunea Laura.

În acea marţi oribilă luaserăm micul dejun în bucătărie, cu Reenie. Am mâncat porridge de fulgi de ovăz şi pâine prăjită cu marmeladă. Uneori luam micul dejun cu mama, dar în ziua aceea era prea obosită. Mama era mai drastică, şi ne punea să stăm drept şi să mâncăm cojile de pâine. „Gândiţi-vă la armenii care mor de foame”, spunea ea.

La vremea aceea probabil că armenii nu mai mureau de foame. Războiul se sfârşise de mult, ordinea fusese restaurată. Dar mizeria lor trebuie să fi rămas în mintea mamei ca un fel de slogan. Un slogan, o invocaţie, o rugăciune, o vrajă. Cojile de pâine prăjită trebuiau mâncate în amintirea acestor oameni, oricine ar fi fost ei; să nu le mănânci era un sacrilegiu. Laura şi cu mine trebuie să fi înţeles greutatea acestei vrăji, pentru că n-a dat greş niciodată.

În ziua aceea mama nu şi-a mâncat cojile de pâine. Ţin minte asta. Laura s-a tot luat de ea cu privire la asta – *Cum e cu cojile, cum e cu oamenii care mor de foame?* – până când, în cele din urmă, mama a recunoscut că nu se simte bine. Când a spus asta, am simţit că mă străbate un fior electric, pentru că am ştiut. O ştiusem tot timpul.

Reenie spunea că Dumnezeu i-a făcut pe oameni aşa cum făcea ea pâinea şi că de asta se îngraşă burta mamei când urma să aibă un copil: creştea aluatul. Spunea că gropiţele din obraji erau urmele lăsate de degetele mari ale lui Dumnezeu. Spunea că ea are trei şi unii nu au niciuna pentru că Dumnezeu nu îi face pe toţi la fel, altfel s-ar plictisi de toată treaba, aşa că distribuie inegal lucrurile. Nu părea corect, dar în cele din urmă avea să iasă echitabil.

Laura avea şase ani la vremea de care vorbesc. Eu aveam nouă. Ştiam că pruncii nu se fac din aluat de pâine – asta era o poveste pentru ţânci ca Laura. Totuşi nu mi se oferise nicio explicaţie amănunţită.

După-amiaza mama stătea în chioşcul din grădină, tricotând. Împletea un pulover mititel, ca cele pe care încă le mai împletea pentru refugiaţii de peste ocean. Era şi acesta pentru un refugiat? *Poate,* spunea ea, şi zâmbea. După un timp aţipea, ochii i se închideau greoi, ochelarii rotunzi îi alunecau de pe nas. Ne spunea că are ochi în ceafă, şi că de asta ştie când facem ceva rău. Îmi imaginam aceşti ochi plaţi şi lucioşi şi incolori, ca ochelarii.

Nu-i stătea în fire să doarmă aşa de mult după-amiaza. Existau multe lucruri care nu-i stăteau în fire. Laura nu era îngrijorată, însă eu eram. Puneam lucrurile cap la cap, din ce mi se spusese şi din ce auzisem fără să vreau. Ce mi se spusese era: „Mama ta are nevoie de odihnă, aşa că ia-i-o pe Laura de pe cap.” Ce auzisem fără să vreau (Reenie către doamna Hillcoate) era: „Doctorul nu e mulţumit. Ar putea să fie şi aşa, şi aşa. Bineînţeles că ea n-ar spune o vorbă, dar nu e o femeie sănătoasă. Unii bărbaţi nu prea pot să renunţe.” Astfel am ştiut că mama era într-un pericol de vreun fel, ceva care avea legătură cu sănătatea ei şi ceva care avea legătură cu tata, cu toate că nu ştiam care putea fi acest pericol.

Am spus că Laura nu era îngrijorată, dar se agăţa de mama mai mult ca de obicei. Stătea cu picioarele încrucişate în spaţiul răcoros de sub chioşc când mama se odihnea, sau în spatele scaunului ei când scria scrisori. Când mama era în bucătărie, Laurei îi plăcea să stea sub masa de bucătărie. Îşi trăgea acolo o pernuţă şi abecedarul, cel care înainte era al meu. Avea o grămadă de lucruri care înainte erau ale mele.

Laura ştia să citească acum, sau cel puţin ştia să citească abecedarul. Litera ei preferată era L, poate pentru că era litera ei, cea cu care începea numele ei, *L e de la Laura.* Eu nu am avut niciodată o literă preferată cu care să înceapă numele meu – *I e de la Iris* – pentru că I este litera tuturor[3].

L e de la Lăcrimioară,
Atât de pură şi de parfumată,
Cu flori ca nişte mărgăritare,
De un alb fără pată.

Poza din carte era cu doi copii cu pălării de paie demodate, lângă o floare albă pe care stătea o nimfă – goală puşcă, cu aripi străvezii, lucitoare. Reenie spunea că dacă ar fi dat de un lucru ca acesta s-ar fi luat după el cu pliciul de muşte. Mi-o spunea mie, în glumă, însă Laurei nu i-o spunea pentru că Laura putea s-o ia în serios şi să se supere. Laura era *altfel. Altfel* însemna *ciudată,* ştiam asta, însă o sâcâiam pe Reenie.

— Cum adică, altfel?

— Nu la fel ca ceilalţi oameni, spunea Reenie.

Dar poate că Laura nu se deosebea prea mult de ceilalţi oameni. Poate că era la fel – la fel ca cine ştie ce element straniu, pervertit din ei pe care cei mai mulţi oameni îl ţin ascuns, dar Laura nu, şi de asta îi speria. Pentru că îi speria – sau dacă nu îi speria, atunci îi alarma în vreun fel; deşi mai mult, bineînţeles, când a crescut.

Marţi dimineaţă, aşadar, în bucătărie. Reenie şi mama făceau pâinea. Ba nu: Reenie făcea pâinea, iar mama bea o ceaşcă de ceai. Reenie îi spusese că n-ar mira-o ca mai târziu să fie furtună, aerul e foarte greu, şi că mama ar trebui să stea afară la umbră, sau să se întindă; dar mama spusese că nu-i place să stea degeaba. A spus că asta o face să se simtă inutilă; a spus că îi place să-i ţină de urât lui Reenie.

În ceea ce o privea pe Reenie, mama putea să meargă pe apă; şi, în orice caz, ea nu avea nicio putere să o comande. Aşa că mama şedea bându-şi ceaiul în timp ce Reenie stătea în picioare la masă, întorcând movila de aluat de pâine, împingând în ea cu ambele mâini, îndoind, întorcând, împingând în jos.

---

[3] În limba engleză *I* este pronume personal pers. I singular. *I* = eu.

Avea mâinile pline de făină; arăta de parcă avea mănuşi albe ca făina. Avea făină şi pe platca şorţului. Sub braţe avea semicercuri de sudoare, care întunecau margaretele galbene de pe rochia ei de casă. Câteva pâini erau deja modelate şi puse în forme, fiecare acoperită cu un ştergar de vase curat şi umed. Mirosul de ciupercă jilavă umplea bucătăria.

În bucătărie era foarte cald, deoarece cuptorul avea nevoie de un strat bun de cărbuni, şi deoarece venea un val de căldură de afară. Fereastra era deschisă, valul de căldură se rostogolea înăuntru. Făina pentru pâine venea din butoiul cel mare din cămară. Nu trebuia să te caţeri în acel butoi pentru că făina putea să îţi între în nas şi în gură şi să te sufoce. Reenie ştia de un bebeluş care fusese vârât cu capul în jos în butoiul cu făină de fraţii şi surorile lui şi era să moară sufocat.

Laura şi cu mine eram sub masa de bucătărie. Eu citeam o carte ilustrată pentru copii, care se chema *Oameni mari ai istoriei.* Napoleon se afla în exil pe insula Sf. Elena, stând în picioare pe o stâncă, cu mâna băgată în haină. Eu mă gândeam că trebuie să-l fi durut stomacul. Laura nu avea astâmpăr. A ieşit de-a buşilea de sub masă să bea o gură de apă.

— Vrei puţin aluat să faci un om de pâine? a întrebat-o Reenie.

— Nu, a spus Laura.

— Nu, *mulţumesc,* a spus mama.

Laura s-a întors de-a buşilea sub masă. Vedeam cele două perechi de labe ale picioarelor, cele înguste ale mamei şi cele mai late, în pantofi solizi, ale lui Reenie, şi picioarele slabe ale mamei şi cele dolofane, în ciorapi maro-rozalii, ale lui Reenie. Auzeam întorsul înăbuşit şi bufnitul surd ale aluatului de pâine. Atunci, absolut din senin, ceaşca de ceai s-a făcut ţăndări şi mama era jos pe podea, iar Reenie îngenuncheată lângă ea.

— Oh, sfinte Dumnezeule! spunea ea. Iris, du-te să-l aduci pe tatăl tău.

Am alergat în bibliotecă. Telefonul suna, dar tata nu era acolo. Am urcat scările spre foişorul lui, de obicei un loc interzis. Uşa nu era încuiată – în cameră nu erau decât un scaun şi mai multe scrumiere. Nu era în camera din faţă, nu era în salonaş, nu era în garaj. Trebuie să fie la fabrică, m-am gândit, dar nu prea ştiam drumul, şi era şi prea departe. Nu ştiam unde să mai caut.

M-am întors în bucătărie şi m-am furişat sub masă, unde Laura stătea cu genunchii la piept. Nu plângea. Pe podea era ceva care semăna a sânge, o dâră, pete de un roşu-închis pe gresia albă. Am pus degetul, am lins – era sânge. Am luat o cârpă şi l-am şters.

— Nu te uita, i-am spus Laurei.

După un timp, Reenie a coborât scările din spate şi a întors manivela telefonului şi l-a sunat pe doctor – nu că ar fi fost acasă, hoinărea pe undeva, ca de obicei. Apoi a telefonat la fabrică şi l-a cerut pe tata. Nu se putea da de el.

— Găsiţi-l, dacă puteţi. Spuneţi-i că e ceva urgent, a zis ea.

Apoi s-a întors în grabă sus. Uitase de tot de pâine, care a crescut prea mult, şi pe urmă s-a lăsat, şi n-a mai fost bună de nimic.

— Nu trebuia să stea în bucătăria aia încinsă, i-a spus Reenie doamnei Hillcoate, nu pe vremea asta când se apropie furtuna, dar nu vrea să se cruţe, nu poţi să-i spui nimic.

— A avut dureri mari? a întrebat doamna Hillcoate, cu interes şi compătimire în glas.

— Am văzut şi mai rău, a spus Reenie. Mulţumesc lui Dumnezeu pentru micile milostenii. A ieşit exact ca un pisoi, însă trebuie să spun că ea a pierdut găleţi de sânge. Va trebui să ardem salteaua, nu ştiu cum am putea s-o curăţăm.

— Vai de mine, mă rog, poate oricând să aibă altul, a spus doamna Hillcoate. Probabil că aşa i-a fost scris. Trebuie să fi avut el ceva.

— Din câte am auzit, nu poate, a spus Reenie. Doctorul spune că mai bine ar pune capăt, fiindcă altul ar omorî-o şi ăsta era cât pe ce s-o facă.

— Unele femei n-ar trebui să se mărite, a spus doamna Hillcoate. Nu sunt potrivite pentru asta. Trebuie să fii vânjoasă. Mama a avut zece, şi nici n-a clipit când i-a făcut. Nu că ar fi trăit toţi.

— A mea a avut unşpe, a spus Reenie. Asta a băgat-o în pământ.

Din experienţa trecută, ştiam că acesta era preludiul la o întrecere cu privire la care dintre mamele lor a avut o viaţă mai chinuită, şi că în curând aveau să treacă la subiectul spălării rufelor. Am luat-o pe Laura de mână şi am urcat în vârful picioarelor scările din spate. Eram îngrijorate, dar şi foarte

curioase: voiam să aflăm ce păţise mama, dar voiam să vedem şi pisoiul. Era acolo, într-un lighean smălţuit, lângă un maldăr de cearşafuri îmbibate de sânge de pe podeaua holului din faţa camerei mamei. Dar nu era un pisoi. Era cenuşiu, ca un cartof fiert învechit, cu un cap prea mare; era încreţit tot. Ochii îi erau închişi pe jumătate, de parcă lumina îi făcea rău.

— Ce e? a şoptit Laura. Nu-i pisoi.

S-a lăsat pe vine, uitându-se atent.

— Să mergem jos, am spus.

Doctorul mai era încă în cameră, îi auzeam paşii. Nu voiam să ne prindă, pentru că ştiam că această creatură ne era interzisă; ştiam că n-ar fi trebuit s-o vedem. Mai ales Laura – era genul de privelişte, asemenea unui animal strivit, care de regulă o făcea să ţipe, şi atunci eu aveam să fiu învinuită.

— E un copil, a spus Laura. Nu e terminat. Era surprinzător de calmă. Biata fiinţă! N-a vrut să se nască.

Spre sfârşitul după-amiezii Reenie ne-a dus s-o vedem pe mama. Zăcea în pat cu capul sprijinit pe două perne; braţele subţiri îi ieşeau de sub cearşaf; părul ei albit era transparent. Pe mâna stângă îi licărea verigheta, pumnii strângeau cearşaful pe lângă corp. Avea buzele strâns lipite, de parcă se gândea la ceva. Era expresia pe care o avea când întocmea liste. Ochii îi erau închişi. Cu pleoapele arcuite, coborâte peste ei, ochii păreau şi mai mari decât atunci când erau deschişi. Ochelarii stăteau pe noptieră lângă carafa cu apă, fiecare ochi rotund al lor strălucitor şi gol.

— Doarme, a şoptit Reenie. Să nu o atingeţi.

Ochii mamei s-au deschis. Gura ei a tremurat scurt. Degetele mâinii apropiate s-au desfăcut.

— Puteţi s-o îmbrăţişaţi, a spus Reenie, dar nu prea tare.

Eu am făcut ce mi s-a spus. Laura şi-a îngropat cu violenţă capul în coasta mamei, sub braţul ei. În aer plutea mirosul de levănţică albăstrie şi apret al cearşafurilor, mirosul săpunului mamei şi, sub asta, un miros iute de rugină amestecat cu mirosul dulce-înţepător de frunze umede dar care mocnesc.

Mama a murit cinci zile mai târziu. A murit de febră; şi că era slăbită, pentru că n-a reuşit să-şi recapete forţele, spunea Reenie. În acest timp doctorul venea şi pleca, şi o suită de

infirmiere dificile şi scorţoase ocupau fotoliul din dormitor. Reenie cobora şi urca scările în grabă cu ligheane, cu prosoape, cu ceşti de supă. Tata făcea fără răgaz naveta între casă şi fabrică, şi apărea la masă tras la faţă ca un cerşetor. Unde se aflase în acea după-amiază când nu fusese găsit? Nimeni nu spunea.

Laura pândea ghemuită pe holul de sus. Mi s-a spus să mă joc cu ea ca să nu facă vreo prostie, însă ea nu voia. Stătea cu braţele pe după genunchi şi cu bărbia pe ei, şi avea o expresie gânditoare, ascunsă, de parcă sugea o bomboană. Nu aveam voie să mâncăm bomboane. Dar când i-am cerut să-mi arate, era doar o pietricică albă, rotundă.

În această ultimă săptămână mi s-a permis s-o văd pe mama în fiecare dimineaţă, dar numai câteva minute. Nu aveam voie să vorbesc cu ea, pentru că (spunea Reenie) bătea câmpii. Asta însemna că se credea în altă parte. Cu fiecare zi se împuţina. Pometţii îi ieşeau în afară; mirosea a lapte şi a ceva crud, ceva înăcrit, ca hârtia maro în care venea învelită carnea.

Eram posacă în cursul acestor vizite. Vedeam cât de bolnavă era şi eram supărată pe ea pentru asta. Consideram că mă trăda în vreun fel – că se sustrăgea de la îndatoririle ei, că abdicase. Nu-mi trecea prin cap că putea să moară. Mă temusem de această posibilitate mai devreme, dar acum eram atât de îngrozită că mi-o scosesem din minte.

În ultima dimineaţă, care nu ştiam că avea să fie ultima, mama părea să-şi mai fi venit în fire. Era mai fragilă, dar în acelaşi timp mai legată – mai compactă. Se uita la mine de parcă mă vedea.

— Lumina e foarte puternică aici, a şoptit ea. Ai putea să tragi draperiile?

Am făcut ce mi s-a spus, apoi m-am întors la căpătâiul ei, răsucind batista pe care mi-o dăduse Reenie în caz că plângeam. Mama m-a luat de mână; a ei era fierbinte şi uscată, degetele ca sârma moale.

— Să fii cuminte, a spus ea. Sper că vei fi o soră bună pentru Laura. Ştiu că te străduieşti să fii.

Am dat din cap. Nu ştiam ce să spun. Mă consideram victima unei nedreptăţi: de ce întotdeauna eu trebuia să fiu sora bună pentru Laura, şi nu invers? Cu siguranţă mama o iubea mai mult pe Laura decât mă iubea pe mine.

Poate că nu; poate că ne iubea pe amândouă în mod egal; sau poate că nu mai avea energia să mai iubească pe cineva: trecuse dincolo de asta, în stratosfera rece ca gheaţa, dincolo cu mult de câmpul magnetic cald, dens al iubirii. Însă eu nu-mi puteam imagina aşa ceva. Iubirea ei pentru noi era un tot – solidă şi tangibilă, ca o prăjitură. Singura întrebare era care dintre noi urma să primească felia mai mare.

(Ce născociri mai sunt şi mamele! Sperietoare de ciori, păpuşi de ceară în care să înfigem bolduri, scheme grosolane. Le refuzăm o existenţă a lor, le inventăm să corespundă cu noi – cu dorurile noastre, cu dorinţele noastre, cu lipsurile noastre. Acum că sunt eu însămi mamă, ştiu.)

Mama nu mă slăbea cu privirea ei azurie. Ce efort trebuie să fi fost pentru ea să ţină ochii deschişi! Ce departe trebuie să-i fi părut eu – o picătură roz îndepărtată, tremurătoare. Ce greu trebuie să fi fost pentru ea să se concentreze asupra mea! Totuşi, nu vedeam nimic din stoicismul ei, dacă asta era.

Îmi venea să-i spun că se înşela în privinţa mea, în privinţa intenţiilor mele. Nu întotdeauna mă străduiam să fiu o soră bună – ba dimpotrivă. Uneori o făceam pe Laura „pacoste” şi îi spuneam să mă mai lase în pace, şi nu mai departe de săptămâna trecută o găsisem lingând un plic – unul dintre plicurile mele speciale, pentru scrisori de mulţumire – şi îi spusesem că lipiciul de pe ele era făcut din cai fierţi, ceea ce o făcuse să vomite şi să fornăie. Uneori mă ascundeam de ea în golul unei tufe de liliac din spatele serei, unde citeam cărţi cu degetele băgate în urechi în timp ce ea umbla de colo-colo căutându-mă, strigându-mi zadarnic numele. Aşa că de multe ori scăpăm uşor cu minimumul necesar.

Dar nu aveam cuvinte să exprim asta, dezacordul meu cu versiunea mamei. Nu ştiam că eram pe cale să mi se lase moştenire ideea ei despre mine; ideea ei despre bunătatea mea fixată pe mine ca o insignă, şi fără nicio şansă să i-o arunc înapoi (aşa cum ar fi fost cursul normal al lucrurilor cu o mamă şi o fiică – dacă ar fi trăit, când mă făceam mai mare).

Panglicile negre

În seara asta e un apus sângeriu, care nu se grăbeşte să moară. Spre răsărit, un fulger brăzdează cerul suspendat, apoi tună neaşteptat, ca o uşă trântită brusc. Casa e ca un cuptor, în ciuda noului meu ventilator. Am adus afară o veioză. Uneori văd mai bine la lumina slabă.

Săptămâna trecută n-am scris nimic. Nu m-a tras inima. De ce să aştern pe hârtie evenimente atât de triste? Dar am reînceput, observ. Mi-am reluat mâzgălitul negru: se desfăşoară pe hârtie într-o aţă lungă de cerneală, încurcat dar lizibil. La urma urmelor, am vreo idee de a lăsa o semnătură? După tot ce am făcut să evit asta, *Iris, semnul ei distinctiv,* oricât de trunchiat: iniţiale scrise cu creta pe trotuar, sau un X de pirat pe hartă, dezvăluind plaja unde a fost ascunsă comoara.

Oare de ce dorim atât de mult să ne comemorăm? Chiar şi în timp ce încă suntem în viaţă. Dorim să ne afirmăm cu putere existenţa, ca nişte câini care se uşurează pe hidranţii de incendiu. Ne expunem la vedere fotografiile înrămate, diplomele de pergament, cupele argintate: ne înscriem monograma pe lenjerie, ne scrijelim numele pe copaci, le mâzgălim pe pereţii toaletelor publice. O facem din acelaşi impuls. Ce aşteptăm de la asta? Aplauze, invidie, respect? Sau pur şi simplu atenţie, de orice fel putem căpăta?

Vrem un martor, cel puţin. Nu suportăm ideea ca glasurile noastre să amuţească în cele din urmă, ca un radio care se opreşte.

În ziua de după înmormântarea mamei am fost expediată cu Laura în grădină. Reenie ne-a expediat; spunea că trebuia să-şi odihnească picioarele, fiindcă alegase toată ziua.

— Sunt la capătul puterilor, spunea ea.

Avea pete purpurii sub ochi, şi am bănuit că plânsese, pe furiş ca să nu tulbure pe nimeni, şi că avea s-o mai facă odată ce plecam.

— O să fim cuminţi, am spus.

Nu voiam să merg afară – era prea multă lumină, o lumină orbitoare, şi îmi simţeam pleoapele umflate şi roz, dar Reenie a spus că trebuie să ieşim, şi oricum aerul curat o să ne facă bine. Nu ni s-a spus să ieşim să ne jucăm, fiindcă asta ar fi fost o lipsă

de respect atât de curând după moartea mamei. Ni s-a spus doar să ieşim.

Ceremonia de înmormântare s-a ţinut la Avilion. Nu se numea priveghi – priveghiurile se ţineau de cealaltă parte a râului Jogues, şi erau gălăgioase şi urâte, cu băutură. Nu: a noastră a fost ceremonie. Înmormântarea a fost aglomerată – veniseră muncitorii de la fabrică, nevestele lor, copiii lor, clericii, avocaţii, doctorii – însă ceremonia nu a fost pentru toţi, cu toate că ar fi putut să fie. Reenie i-a spus doamnei Hillcoate, care fusese angajată să ajute, că o fi înmulţit Iisus pâinile şi peştii, dar căpitanul Chase nu era Iisus şi nu trebuia să i se ceară să hrănească mulţimile, deşi, ca de obicei, nu ştiuse unde să se oprească, şi ei nu-i mai rămânea decât să spere că nimeni nu avea să moară strivit sub picioare.

Cei invitaţi se înghesuiseră în casă, respectuoşi, lugubri, morţi de curiozitate. Reenie numărase lingurile şi înainte şi după, şi spunea că ar fi trebuit să le folosim pe cele de calitatea a doua şi că unii ar întinde-o cu orice nu e bătut în cuie doar ca să aibă o amintire şi, socotind după cum mâncau, ar fi putut la fel de bine să pună la masă lopeţi în loc de linguri.

În ciuda acestui lucru, a mai rămas ceva mâncare – jumătate de şuncă, o grămăjoară de prăjiturele, diverse checuri distruse – iar Laura şi cu mine ne strecuram pe furiş în cămară. Reenie ştia ce facem, însă în acele momente nu avea energia să ne oprească – să spună „O să vă stricaţi pofta de mâncare” sau „Nu mai ronţăiţi în cămara mea, altfel o să vă prefaceţi în şoareci” sau „Mai mâncaţi un pic şi o să plesniţi” – sau să rostească vreuna din celelalte avertizări sau preziceri care întotdeauna mă linişteau în secret.

De data asta fusesem lăsate să ne îndopăm în voie. Eu mâncasem prea multe prăjiturele, prea multe feliuţe de şuncă, mâncasem o felie întreagă de prăjitură cu fructe uscate. Mai eram încă în rochiile noastre negre, şi ne era prea cald. Reenie ne împletise strâns părul la spate, cu o fundă de rejansă neagră şi ţeapănă în partea de sus a fiecărei cozi şi una în partea de jos: patru fluturi negri şi sobri pentru fiecare dintre noi.

Afară, soarele m-a făcut să mijesc ochii. Mă supăra verdele intens al frunzelor, galbenul viu al florilor şi roşul lor aprins: siguranţa lor, parada sclipitoare pe care o făceau, de parcă aveau dreptul. Îmi venea să le decapitez, să le devastez. Mă

simţeam părăsită şi, în plus, morocănoasă şi puhavă. Zahărul îmi bâzâia în cap.

Laura a vrut să ne căţărăm pe sfincşii de lângă seră, dar am refuzat. Pe urmă a vrut să mergem să ne aşezăm lângă nimfa de piatră şi să ne uităm la caraşii aurii. N-am văzut nimic prea rău în asta. Laura a întins-o înaintea mea pe pajişte. Era supărător de voioasă, de parcă n-avea nicio grijă pe lume; aşa fusese toată înmormântarea mamei. Părea nedumerită de durerea celor din jur. Ce mă rodea şi mai mult era că oamenilor părea să le fie mai milă de ea, din cauza asta, decât de mine.

— Sărmana mieluşea, spuneau ei. E prea mică, nu-şi dă seama.

— Mama e la Dumnezeu, spunea Laura. Adevărat, asta era versiunea oficială, semnul tuturor rugăciunilor înălţate; dar Laura avea un mod de a crede astfel de lucruri, nu în dublul sens în care le credeam toţi ceilalţi, ci cu o sinceritate calmă care mă făcea să vreau s-o scutur.

Ne-am aşezat pe bordura din jurul eleşteului; fiecare frunză de nufăr strălucea în soare precum cauciucul verde, ud. Trebuise s-o ajut pe Laura să urce. S-a rezemat de nimfa de piatră, legănându-şi picioarele, băgându-şi degetele în apă, fredonând în surdină.

— N-ar trebui să cânţi, i-am spus. Mama a murit.

— Ba nu, a spus mulţumită Laura. Nu a murit cu adevărat. E în cer cu copilaşul.

Am împins-o de pe bordură. Nu în eleşteu, totuşi – aveam ceva minte. Am împins-o în iarbă. Înălţimea nu era mare iar pământul era moale, şi n-ar fi avut cum să se lovească prea tare. A căzut întinsă pe spate, apoi s-a rostogolit şi s-a uitat la mine cu ochii mari, de parcă nu-i venea să creadă ce făcusem. Gura i s-a deschis într-un O perfect, de mugure de trandafir, ca a unui copil care suflă în lumânările de ziua de naştere, dintr-o carte cu poze. Pe urmă a început să plângă.

(Trebuie să recunosc că asta m-a satisfăcut. Voisem să sufere şi ea – la fel de mult ca mine. Mă săturasem s-o văd că scapă uşor cu faptul că era foarte mică.)

Laura s-a ridicat din iarbă şi a luat-o la fugă pe aleea din spate către bucătărie, zbierând de parcă fusese înjunghiată. Am fugit după ea: era mai bine să fiu la faţa locului, când ajungea la cineva cu răspundere, în caz că mă acuza. Fugea caraghios – cu

braţele întinse ciudat, cu picioruşele ca fusul aruncate în lateral, fundele ţepene i se bălăbăneau la capetele cozilor, fusta neagră îi sălta. A căzut o dată, şi de data asta chiar s-a rănit – s-a julit la mână. Când am văzut asta, m-am simţit uşurată: puţin sânge avea să îmi ascundă răutatea.

Limonada

Cândva în luna de după moartea mamei – nu-mi amintesc exact când – tata a spus că o să mă ia în oraş. Niciodată nu-mi acordase prea multă atenţie, şi nici Laurei – ne lăsase în seama mamei, şi apoi a lui Reenie – aşa că această propunere m-a uimit.

Pe Laura nu o lua. Nici măcar n-a insinuat asta.

A anunţat apropiata excursie la micul dejun. Începuse să insiste ca eu şi cu Laura să luăm micul dejun cu el şi nu la bucătărie cu Reenie, ca înainte. Noi ne aşezam la un capăt al mesei lungi, el se aşeza la celălalt. Vorbea puţin cu noi: în schimb citea ziarul, iar noi îl admiram şi îl respectam prea mult ca să-l întrerupem. (Îl veneram, bineînţeles. Când nu-l admiram, îl uram. Nu stârnea sentimente mai moderate.)

Soarele intra prin vitralii, îmbrăcându-l în lumini colorate, de parcă fusese înmuiat în tuş de desen. Încă mai ţin minte cobaltul obrazului lui, merişorul sângeriu al degetelor. Şi Laura şi eu aveam la dispoziţie astfel de culori. Ne mutam farfuriile cu porridge puţin în stânga, puţin în dreapta, astfel încât până şi terciul de ovăz cenuşiu şi tern se transforma în verde sau albastru sau roşu sau violet: mâncarea magică, fie vrăjită, fie otrăvită, în funcţie de fantezia mea sau de toanele Laurei. Pe urmă ne strâmbam una la alta în timp ce mâncam, dar pe muteşte, în tăcere. Scopul era să ne facem de cap fără să-i atragem atenţia. Mă rog, trebuia să facem ceva ca să ne distrăm.

În acea zi neobişnuită, tata s-a întors devreme de la fabrică, şi am plecat în oraş. Nu era aşa de departe – pe atunci, nimic din oraş nu era prea departe de ceva. Tata prefera să meargă pe jos decât la volanul maşinii sau să fie dus cu maşina. Presupun că din cauza piciorului bolnav: voia să arate că poate. Îi plăcea să meargă cu paşi mari prin oraş, şi chiar mergea, în ciuda şchiopătatului său. Eu alergam pe lângă el, încercând să mă ţin de ritmul lui inegal.

— O să mergem la Betty’s, a spus tata. Am să-ţi iau o limonadă.

Niciunul dintre lucrurile astea nu se mai întâmplase până atunci. Braseria Betty’s era pentru obşte, nu pentru Laura şi pentru mine, spunea Reenie. Nu se făcea să ne coborâm

standardele. De asemenea, limonada era un răsfăţ dezastruos şi îţi strica dinţii. Faptul că acele două lucruri interzise erau oferite simultan, şi cu atâta nonşalanţă, aproape că m-a făcut să intru în panică.

Pe strada principală din Port Ticonderoga erau cinci biserici şi patru bănci, toate din piatră, toate bondoace. Uneori trebuia să citeşti ce scrie pe ele ca să-ţi dai seama care ce era, deşi băncile nu aveau turle. Braseria Betty's era lângă o bancă. Avea în faţă o copertină cu dungi albe şi negre, şi în vitrină o poză cu plăcintă cu carne de pui, care semăna cu o pălărie de copil mic făcută din aluat de foi, cu un volănaş pe margine. Înăuntru, lumina era de un galben şters, iar aerul mirosea a vanilie şi cafea şi brânză topită. Tavanul era făcut din tablă stanţată. De el atârnau ventilatoare cu palete ca nişte elice de avion. Mai multe femei care purtau pălării stăteau la mese mici, împodobite cu alb; tata a dat din cap către ele, ele au răspuns la fel.

Pe o latură erau separeuri din lemn de culoare închisă. Tata s-a aşezat în unul, iar eu m-am strecurat vizavi de el. Tata m-a întrebat ce fel de limonadă voiam, însă nu eram obişnuită să fiu singură cu el într-un loc public, şi din cauza asta eram timidă. În plus, nu ştiam de care aveau. Aşa că a comandat o limonadă de căpşuni pentru mine şi o ceaşcă de cafea pentru el.

Chelneriţa avea o rochie neagră şi o bonetă albă şi sprâncenele pensate în arcuri subţiri, şi o gură roşie lucioasă ca dulceaţa. Îi spunea tatei căpitane Chase, iar el îi spunea Agnes. Din asta, şi din felul în care îşi sprijinea coatele pe masă, mi-am dat seama că era deja obişnuit cu acest loc.

Agnes a întrebat dacă asta e fetiţa lui, şi ce dulce e; mi-a aruncat o privire plină de antipatie. I-a adus cafeaua aproape imediat, bălăbănindu-se puţin pe tocurile înalte, iar când a pus-o jos, i-a atins scurt mâna. (Am luat notă de această atingere, deşi nu ştiam încă să o interpretez.) Pe urmă a adus limonada pentru mine, într-un pahar în formă de con, ca o tichie de măgar cu susul în jos; avea şi două paie. Bulele mi-au intrat în nas şi m-au făcut să lăcrimez.

Tata a pus în cafea un cub de zahăr, şi a amestecat, şi a scuturat uşor linguriţa de marginea ceştii. L-am studiat peste buza paharului cu limonadă. Dintr-odată arăta altfel; arăta ca cineva pe care nu-l mai văzusem niciodată – mai subţire, cumva

mai puţin solid, dar mai detaliat. Rareori îl vedeam de atât de aproape. Avea părul pieptănat peste cap şi tuns scurt în părţi, şi începea să chelească la tâmple; ochiul lui bun era de un albastru stins, ca hârtia heliografică. Faţa lui ridată, încă frumoasă, avea acelaşi aer distrat pe care îl avea deseori dimineaţa, la micul dejun, de parcă asculta un cântec, sau o explozie îndepărtată. Mustaţa îi era mai căruntă decât observasem înainte, şi, acum că mă gândeam la asta, părea ciudat că bărbaţilor le cresc pe faţă astfel de peri ţepoşi, iar femeilor nu. Chiar şi hainele lui obişnuite se transformaseră misterios în lumina chioară cu miros de vanilie, de parcă erau ale altcuiva şi el doar le împrumutase. Erau prea mari pentru el, asta era. Se împuţinase. Însă în acelaşi timp era mai înalt.

Mi-a zâmbit şi m-a întrebat dacă îmi place limonada. După aceea, a rămas tăcut şi gânditor. Apoi a scos o ţigară din tabachera de argint pe care o avea întotdeauna la el, şi a aprins-o, şi a suflat fumul.

— Dacă se întâmplă ceva, a spus în cele din urmă, trebuie să-mi promiţi că o să ai grijă de Laura.

Am dat solemn din cap. Ce era *ceva?* Ce se putea întâmpla? Mi-a fost groază de vreo veste proastă, deşi nu mă puteam gândi la una anume. Poate că pleca – pleca peste hotare. Poveştile despre război nu rămăseseră fără ecou în mintea mea. Oricum, nu a dat explicaţii.

— Batem palma? a spus el.

Ne-am întins mâinile peste masă; a lui era tare şi uscată, ca mânerul unui geamantan de piele. Unicul lui ochi albastru mă cântărea, de parcă reflecta dacă se putea baza pe mine sau nu. Am ridicat bărbia, mi-am îndreptat umerii. Voiam cu disperare să merit părerea lui bună.

— Ce se poate cumpăra de cinci cenţi? a întrebat apoi.

Întrebarea asta m-a luat prin surprindere, lăsându-mă fără glas: nu ştiam. Mie şi Laurei nu ni se dădeau bani de cheltuială, pentru că Reenie spunea că trebuie să învăţăm valoarea dolarului.

Din buzunarul interior al costumului său de culoare închisă şi-a scos agenda cu coperte de piele de porc şi a rupt o foaie. Apoi a început să vorbească despre nasturi. Niciodată nu era prea devreme, a spus el, să învăţ principiile simple ale economiei, pe

care trebuia să le ştiu ca să pot acţiona în mod responsabil când mă făceam mare.

— Să presupunem că începi cu doi nasturi, a spus.

A spus că cheltuielile reprezintă costul de fabricaţie al nasturilor iar venitul brut este dat de preţul de vânzare al nasturilor, iar profitul net este acea cifră minus cheltuielile, într-o perioadă de timp dată. Pe urmă poţi să păstrezi pentru tine o parte din profitul net, iar restul să-l foloseşti ca să faci patru nasturi, şi apoi să-i vinzi pe aceia şi să faci opt. A desenat o mică diagramă cu creionul lui de argint: doi nasturi, apoi patru nasturi, apoi opt nasturi. Nasturii se înmulţeau uluitor pe pagină; în coloana de lângă ei, banii se îngrămădeau. Era ca dezghiocatul mazării – boabele în castronul ăsta, păstăile în ăla. M-a întrebat dacă înţeleg.

I-am cercetat faţa să văd dacă vorbeşte serios. Îl auzisem destul de des vorbind despre fabrica de nasturi ca fiind o capcană, un nisip mişcător, un blestem, o povară, dar asta era când bea. În momentul de faţă era foarte treaz. Parcă nu explica, parcă se scuza. Voia ceva de la mine, în afară de un răspuns la întrebarea lui. Parcă voia să-l iert, să-l absolv de o nelegiuire; dar ce îmi făcuse? Nimic care să-mi vină în minte.

Eram derutată şi, pe lângă asta, mă simţeam aiurea: ce îmi cerea sau dorea să afle mă depăşea. Asta a fost prima dată când un bărbat a aşteptat de la mine mai mult decât puteam să ofer, dar nu avea să fie şi ultima.

— Da, am spus.

În săptămâna de dinainte de a muri – într-una din acele dimineţi îngrozitoare – mama a spus un lucru ciudat, deşi la acea vreme nu l-am considerat ciudat. A spus: „În adâncul lui, tatăl vostru vă iubeşte”.

Nu avea obiceiul să ne vorbească despre sentimente, şi mai ales despre iubire – iubirea ei sau a altcuiva, în afară de cea a lui Dumnezeu. Însă părinţii trebuie să-şi iubească copiii, aşa că probabil că am luat acest lucru spus de ea drept o asigurare: în ciuda aparenţelor, tata era cum erau ceilalţi taţi, sau erau consideraţi că sunt.

Acum că mă gândesc, era mai complicat. Poate era o avertizare. Putea să fie şi o povară. Chiar dacă iubirea era *în adânc,* deasupra erau multe îngrămădite, şi ce ai fi găsit când

săpai? Nu un simplu dar, aur pur şi strălucitor; mai degrabă ceva vechi şi posibil primejdios, precum o amuletă de fier ruginind printre oase vechi. Un fel de talisman, iubirea asta, dar unul greu; un lucru greu pe care să-l car cu mine, atârnat la gât pe lanţul lui de fier.

IV

Asasinul orb: Cafeneaua

Plouă uşor, dar constant, de la amiază. Ceaţa se ridică din copaci, din drumuri. Ea trece pe lângă vitrina din faţă pe care e pictată o ceaşcă de cafea, albă cu o dungă verde în jur, şi cu trei dâre de abur care ies din ea în linii unduitoare, ca şi cum pe geamul ud ar fi lunecat în jos trei degete făcute cârlig. Pe uşă scrie CAFENEA cu litere aurii care se cojesc. O deschide şi păşeşte înăuntru, scuturând umbrela. E de culoare crem, la fel ca haina ei de ploaie, din poplin, îşi aruncă pe spate gluga.

El e în ultimul separeu, lângă uşa batantă a bucătăriei, aşa cum a spus. Pereţii sunt îngălbeniţi de fum, separeurile sunt vopsite într-un maro mohorât, fiecare având un cârlig metalic în formă de gheară de găină pentru haine. În separeuri stau bărbaţi, numai bărbaţi, în jachetele lăbărţate ca nişte pături uzate, fără cravată, tunşi neuniform, cu picioarele desfăcute, încălţate cu bocanci bine fixaţi în podeaua de scândură. Mâini ca nişte butuci: mâinile acelea puteau să te salveze sau să te bată măr, şi ar fi arătat la fel şi într-un caz, şi în celălalt. Instrumente nesimţitoare, ca şi ochii lor. În încăpere miroase a scânduri în putrezire şi a oţet vărsat şi a pantaloni de stofă de lână stătuţi şi a carne veche şi un duş pe săptămână, a zgârcenie şi înşelăciune şi duşmănie. Ea ştie că e important să se poarte ca şi cum nu remarcă mirosul.

El ridică o mână, şi ceilalţi bărbaţi se uită la ea cu suspiciune şi dispreţ în timp ce se grăbeşte spre el, cu tocurile păcănind pe lemn. Se aşază vizavi de el, zâmbeşte cu uşurare: e aici. E încă aici.

Doamne sfinte, spune el, puteai la fel de bine să porţi nurcă!

Ce-am făcut? Ce nu-i bine?

Haina ta.

E doar o haină de ploaie. O haină obişnuită, spune ea, şovăind. Ce are?

Hristoase, spune el, uită-te la tine. Uită-te în jur. E prea curată.

După tine, nimic din ce fac nu-i bine, nu-i aşa? spune ea. Niciodată n-o să fac ceva bine.

Ba da, spune el. Ştii ce faci bine. Însă nu gândeşti nimic de la cap la coadă.

Nu mi-ai spus. N-am mai fost niciodată aici – într-un loc ca acesta. Şi nici nu pot să ies din casă arătând ca o femeie cu ziua – te-ai gândit la asta?

Dacă aveai măcar o eşarfă sau ceva. Să-ţi acoperi părul.

Părul, spune ea, disperată. Ce mai urmează? Ce are părul meu?

E prea blond. Sare în ochi. Blondele sunt ca şoarecii albi, îi găseşti numai în cuşti. În natură n-ar rezista mult. Sunt prea bătători la ochi.

Nu eşti amabil.

Detest amabilitatea, spune el. Detest oamenii care se mândresc că sunt amabili. Nişte mucoşi de doi bani care se dau amabili şi împart cu ţârâita amabilitatea. Sunt demni de dispreţ.

Eu sunt amabilă, spune ea, încercând să zâmbească. Sunt amabilă cu tine, în orice caz.

Dacă aş fi crezut că asta e tot – amabilitate călâie şi insipidă – aş fi plecat. Aş fi fugit mâncând pământul, cu trenul de la miezul nopţii. Nu am nevoie de mila nimănui, nu caut pomeni sexuale.

E într-o dispoziţie cumplită. Ea se întrebă de ce. Nu l-a văzut de o săptămână. Sau poate ploaia o fi de vină.

Atunci, poate nu e amabilitate, spune ea. Poate este egoism. Poate sunt nemilos de egoistă.

Aş prefera asta, spune el. Te prefer lacomă. Îşi stinge ţigara, întinde mâna după alta, se răzgândeşte. Fumează tot ţigări la pachet, un lux pentru el. Probabil că şi le drămuieşte. Ea se gândeşte dacă are destui bani, dar nu poate să-l întrebe.

Nu vreau să stai aşa în faţa mea, eşti prea departe. Ştiu, spune ea. Dar nu avem unde să mergem. E prea multă umezeală.

Am să găsesc eu un loc. Undeva unde nu ninge.

Nu ninge.

Dar o să ningă. O să bată vântul de nord.

Şi o să avem zăpadă. Şi ce-or să facă atunci tâlharii, bieţii de ei? Cel puţin, l-a făcut să zâmbească, deşi e mai mult o strâmbătură. Unde dormi? întreabă ea.

Nu contează. Nu trebuie să ştii. Aşa, dacă vor pune vreodată mâna pe tine şi te vor lua la întrebări, nu va trebui să minţi.

Nu mint chiar atât de prost, spune ea, încercând să zâmbească.

Poate nu pentru un amator, spune el. Dar profesioniştii te-ar prinde cu mâţa-n sac, nicio grijă. Te-ar deschide ca pe-un pachet.

Tot te mai caută? N-au renunţat?

Nu încă. Aşa am auzit.

E îngrozitor, spune ea. Totul e îngrozitor. Totuşi, suntem norocoşi, nu-i aşa?

De ce suntem norocoşi? A revenit la dispoziţia lui posacă.

Cel puţin suntem amândoi aici, cel puţin am…

Chelnerul stă în picioare lângă separeu. Are mânecile de la cămaşă suflecate, un şorţ lung a cărui culoare este neclară din cauza murdăriei vechi, şi şuviţe de păr aranjate de-a curmezişul ţestei ca nişte şireturi unsuroase. Degetele de la mână seamănă cu degetele de la picior.

Cafea?

Da, te rog, spune ea. Simplă. Fără zahăr.

Aşteaptă până ce chelnerul pleacă. E sigur?

Cafeaua? Te referi la microbi? N-ar trebui să aibă, fierbe de ore întregi. Îşi bate joc de ea, dar ea alege să nu-l bage în seamă.

Nu, vreau să spun dacă e sigur aici.

E prietenul unui prieten. Oricum, stau cu ochii pe uşă – aş putea ieşi prin spate. E o alee.

Nu tu ai făcut-o, spune ea.

Ţi-am zis. Deşi aş fi putut, am fost acolo. Oricum nu contează, pentru că sunt exact ce le trebuie. Tare le-ar mai plăcea să mă pună la zid. Pe mine şi ideile mele proaste.

Trebuie să fugi, spune ea cu disperare. Se gândeşte la cuvântul *îmbrăţişare,* ce demodat e. Totuşi, asta vrea – să-l strângă în braţe.

Nu încă, spune el. Încă nu trebuie să plec. Nu trebuie să iau trenuri, nu trebuie să trec graniţe. Se zice că acolo pândesc ei.

Îmi fac griji pentru tine, spune ea. Am ajuns să şi visez asta. Îmi fac griji tot timpul.

Nu-ţi face griji, iubito, spune el. Ai să slăbeşti şi atunci frumoasele tale ţâţe şi fundul tău straşnic or să se micşoreze de tot. Atunci n-ai să mai fii bună pentru nimeni.

Ea îşi duce mâna la obraz de parcă i-ar fi tras o palmă. Aş vrea să nu vorbeşti aşa.

Ştiu, spune el. Fetele cu haine ca a ta chiar au astfel de dorinţe.

The Port Ticonderoga Herald and Banner, 16 martie, 1933

CHASE SPRIJINĂ EFORTUL DE AJUTORARE

DE ELWOOD R. MURRAY, REDACTOR-ŞEF

Într-un gest patriotic la care acest oraş a ajuns să se aştepte, căpitanul Norval Chase, preşedintele Chase Industries Ltd., a anunţat ieri că Chase Industries va dona trei vagoane de mărfuri „de calitatea a doua” pentru eforturile de ajutorare a acelor regiuni ale ţării cel mai greu lovite de Criză. Printre acestea vor fi pături pentru bebeluşi, pulovere de copii şi un sortiment de lenjerie de corp practică, atât pentru bărbaţi cât şi pentru femei.

Căpitanul Chase a spus pentru *The Herald and Banner* că în această vreme de criză naţională toţi trebuie să contribuie, aşa cum s-a făcut în război, mai ales cei din Ontario, care sunt mai norocoşi decât alţii. Atacat de cel mai renumit dintre adversarii săi, domnul Richard Griffen de la Royal Classic Knitwear din Toronto, care l-a acuzat că îşi aruncă pe piaţă surplusurile ca produse gratuite şi îl lipseşte astfel pe muncitor de leafă, căpitanul Chase a afirmat că, întrucât cei care primesc aceste produse nu îşi permit să le cumpere, el nu împiedică pe nimeni să vândă.

A adăugat că toate zonele ţării au suferit opriri în dezvoltare, şi că în prezent Chase Industries se confruntă cu o reducere a activităţii, cauzată de cererea scăzută. A spus că va face totul pentru ca fabricile să continue să lucreze, dar s-ar putea ca în curând să fie nevoit fie să recurgă la concedieri, fie să reducă programul şi salariile.

Nu putem decât să aplaudăm eforturile căpitanului Chase, un om care se ţine de cuvânt, spre deosebire de tacticile de grevă patronală şi spargere de grevă din centre precum Winnipeg şi Montreal, ceea ce a făcut ca Port Ticonderoga să rămână un oraş care respectă legea şi nu cunoaşte scenele de revolte sindicale, violenţă brutală şi vărsare de sânge de inspiraţie comunistă care au tulburat alte oraşe, provocând pagube şi distrugeri de proprietăţi considerabile, precum şi pierderi de vieţi omeneşti.

Asasinul orb: Cuvertura de lasetă

Aici trăieşti? întreabă ea. Îşi răsuceşte mănuşile în mâini, de parcă ar fi ude şi le stoarce.

Aici stau, spune el. Asta e altceva.

Casa e una dintr-un şir, toate din cărămidă roşie înnegrită de murdărie, înguste şi înalte, cu acoperişuri ascuţite. În faţă are un dreptunghi de iarbă prăfuită, câteva buruieni arse de soare cresc lângă potecă. O pungă de hârtie cafenie ruptă.

Patru trepte duc la verandă. La fereastra din faţă atârnă perdele de dantelă. El scoate cheia.

Ea se uită în urmă, peste umăr, în timp ce păşeşte înăuntru. Fii fără grijă, spune el, nu ne pândeşte nimeni. Oricum, asta e casa prietenului meu. Azi sunt aici, mâine am plecat.

Ai o mulţime de prieteni, spune ea.

Nu o mulţime. Nu-ţi trebuie mulţi dacă nu ai belele.

E un vestibul cu un şir de cârlige de alamă pentru haine, o podea acoperită cu linoleum uzat, în carouri maro şi galbene, o uşă interioară cu geam mai pe care sunt schiţaţi bâtlani sau cocori. Păsări cu picioare lungi care îşi îndoaie graţioasele gâturi ca de şarpe printre trestii şi crini, rămăşiţă dintr-o epocă mai îndepărtată: iluminatul cu gaz. El deschide uşa cu altă cheie şi păşesc în holul interior, întunecat; el apasă scurt comutatorul electric. În tavan, o lustră cu trei flori de sticlă roz, cu două dintre becuri lipsă.

Nu fi atât de speriată, iubito, spune el. Nu o să se ia nimic pe tine. Doar să nu te atingi de nimic.

Oh, s-ar putea, spune ea cu un râs slab, întretăiat. Trebuie să te ating pe tine. Ai să te cojeşti.

El trage uşa de sticlă după ei. În stânga, altă uşă, lăcuită şi neagră; ea îşi imaginează o ureche critică lipită de ea pe dinăuntru, un scârţâit, ca de greutate mutată de pe un picior pe altul. Vreo babornіţă pizmaşă cu părul cărunt – nu s-ar potrivi cu perdelele de dantelă? Un şir lung de trepte tocite duce sus, cu fâşii de covor bătute în cuie şi o balustradă ştirbă. Tapetul are un model tip împletitură, cu lujeri de viţă-de-vie şi trandafiri îngemănaţi, roz cândva, acum cafeniul-deschis al ceaiului cu lapte. El o cuprinde în braţe cu grijă, îşi trece buzele pe gâtul ei; nu pe gură. Ea se înfioară.

Sunt uşor de dat jos după aceea, spune el, în şoaptă. Doar te duci acasă şi faci un duş.

Nu spune asta, zice ea, tot în şoaptă. Mă iei peste picior. Niciodată nu crezi că vorbesc serios.

Acum vorbeşti foarte serios, spune el. Ea îşi strecoară braţul pe după mijlocul lui şi amândoi urcă scările cam stângaci, cam greoi; trupurile lor îi fac să se mişte mai încet. La jumătatea scării e un vitraliu: lumina cade prin albastrul-cobalt al cerului, prin strugurii de un purpuriu ca al magazinelor cu produse de zece cenţi, prin roşul nevralgic al florilor, pătându-le feţele. Pe palierul de la etajul al doilea el o sărută iar, de data asta mai apăsat, ridicându-i fusta pe picioarele mătăsoase până la marginea de sus a ciorapilor, pipăind micii bumbi de cauciuc de acolo, lipind-o de perete. Ea poartă întotdeauna portjartier: scoaterea lui e ca jupuirea unei foci.

Pălăria ei cade, braţele ei îi înconjoară gâtul, capul şi trupul ei se arcuiesc spre spate de parcă cineva ar trage-o de păr. Părul i s-a desprins din agrafe, s-a descolăcit. El îl netezeşte plimbându-şi mâna pe palida întindere a lui care se îngustează, şi se gândeşte la o flacără, flacăra pâlpâitoare a unei lumânări albe, întoarsă cu susul în jos. Dar o flacără nu arde în jos.

Camera e la etajul al treilea, unde trebuie să fi fost odinioară încăperile servitorilor. Odată intraţi, el pune lanţul.

Camera e mică şi înăbuşitoare şi întunecoasă, cu o singură fereastră deschisă câţiva milimetri, storul e tras aproape până jos, de o parte şi de alta atârnă perdele de plasă albe, prinse la mijloc cu un şnur. Soarele după-amiezii bate în stor, aurindu-l. Aerul miroase a putregai uscat, dar şi a săpun: într-un colţ e o chiuvetă triunghiulară micuţă, o oglindă cu pete roşcate atârnă deasupra ei; înghesuită sub ea, cutia neagră, pătrată, a maşinii lui de scris. Periuţa lui de dinţi e într-o cană de tablă emailată; nu este o periuţă de dinţi nouă. E prea intim. Ea îşi întoarce privirea. Există un birou lăcuit într-o nuanţă închisă, cu urme de arsuri de ţigară şi pahare ude, dar majoritatea spaţiului e ocupată de pat. Este genul acela de alamă, demodat şi feciorelnic şi vopsit în alb, în afară de măciuliile picioarelor. Probabil că va scârţâi. Gândindu-se la asta, ea roşeşte.

Îşi dă seama că el şi-a dat osteneală cu patul – a schimbat aşternutul sau cel puţin feţele de pernă, a netezit bine cuvertura de lasetă de un verde-Nil decolorat. Aproape că îşi doreşte ca el să n-o fi făcut, pentru că vederea acestui lucru îi provoacă o strângere de inimă asemănătoare milei, ca şi cum un ţăran

înfometat i-ar fi oferit ultima lui bucata de pâine. Nu milă vrea ea să simtă. Nu vrea să simtă că el e în vreun fel vulnerabil. Numai că nu are încotro. Îşi pune pe birou poşeta şi mănuşile. Îşi dă seama dintr-odată că situaţia pare mondenă. Ca situaţie mondenă, e absurdă.

Scuze pentru lipsa majordomului, spune el. Vrei ceva de băut? Whisky ieftin.

Da, mulţumesc, spune ea.

El păstrează sticla în sertarul de sus al biroului; o scoate, şi două pahare, şi toarnă.

Să spui cât.

Atât, mulţumesc.

N-am gheaţă, spune el, dar pot să-ţi dau apă.

Nu, e bine aşa. Ea dă whisky-ul pe gât, tuşeşte puţin, îi zâmbeşte, stând în picioare cu spatele lipit de birou.

Puţin şi tare şi pe loc, spune el, aşa îţi place. Se aşază pe pat, cu paharul. În sănătatea faptul că îţi place! Ridică paharul. Nu îi întoarce zâmbetul.

Eşti neobişnuit de rău astăzi.

Autoapărare, spune el.

Nu îmi place, tu îmi placi, spune ea. Cunosc diferenţa.

Până la un punct, spune el. Sau aşa crezi tu. Asta salvează aparenţele.

Dă-mi un motiv bun de ce să nu plec imediat de aici.

El rânjeşte. Atunci vino încoace.

Cu toate că ştie că ea asta aşteaptă, nu vrea să-i spună că o iubeşte. Poate că asta l-ar lăsa fără armură, ca o recunoaştere a vinovăţiei.

Am să-mi scot ciorapii mai întâi. Li se duc firele doar cât te uiţi la ei.

Lasă-i. Vino încoace acum.

Soarele a înaintat pe cer; n-a mai rămas decât o dungă de lumină, în stânga storului tras. Afară, trece huruind un tramvai, cu clopotul zăngănind. În tot acest timp, trebuie să fi trecut tramvaie. De ce atunci efectul a fost linişte? Linişte şi răsuflarea lui, răsuflarea lor, îngreunată, reţinută, încercând să nu facă zgomot. Sau nu prea mult zgomot. De ce seamănă plăcerea atât de mult cu suferinţa? Cu cineva rănit? El îşi pune mâna pe gura ei.

Acum în cameră e mai întuneric, totuşi ea vede mai bine. Cuvertura de pat căzută grămadă pe podea, cearşaful răsucit în jurul lor şi peste ei, ca un lujer de viţă-de-vie gros, din cârpă; unicul bec, fără abajur, tapetul de culoare crem cu violete albastre, micuţe şi caraghioase, pătat cu bej acolo unde trebuie să fi plouat prin acoperiş; lanţul care protejează uşa. Lanţul care protejează uşa: e foarte firav. Un brânci bun, o lovitură de bocanc. Dacă ar fi să se întâmple asta, ce ar face ea? Simte pereţii subţiindu-se, prefăcându-se în gheaţă. Sunt nişte peşti într-un bol.

El aprinde două ţigări, îi întinde una. Amândoi trag fumul în piept. El îşi plimbă mâna liberă pe ea, apoi iarăşi, apreciind-o cu degetele. Se gândeşte cât timp are ea; nu întreabă, în schimb, îi cuprinde încheietura mâinii. Ea poartă un ceas mic de aur. El îi acoperă cadranul.

Aşadar, spune el. Un basm de adormit copiii?

Da, te rog, spune ea.

Unde rămăseserăm?

Tocmai tăiaseşi limba acelor sărmane fete cu voaluri de mireasă.

A, da. Iar tu ai protestat. Dacă nu-ţi place povestea asta, pot să-ţi spun alta, dar nu promit că o să fie mai civilizată. Ar putea să fie mai rea. Ar putea să fie modernă. În loc de câţiva zycronieni morţi, am putea avea acri de noroi împuţit şi sute de mii de…

Am să rămân la asta, spune ea repede. Oricum e cea pe care vrei să mi-o spui.

Ea îşi stinge ţigara în scrumiera de sticlă maro, apoi se lipeşte de el, cu urechea pe pieptul lui. Îi place să-i audă glasul aşa, de parcă ar veni nu din gât ci din trup, ca un zumzet sau un mârâit sau ca un glas ce vorbeşte din adâncul pământului. Ca sângele care circulă prin inima ei: un cuvânt, un cuvânt, un cuvânt.

The Mail and Empire, 5 decembrie, 1934

APLAUZE PENTRU BENNETT

CORESPONDENŢĂ SPECIALĂ PENTRU *THE MAIL AND EMPIRE*

Aseară, într-un discurs ţinut la Empire Club, domnul Richard E. Griffen, afacerist din Toronto şi preşedinte franc al Royal Classic Knitwear, a avut laude moderate la adresa primului-ministru R. B. Bennett şi l-a atacat făţiş pentru criticile lui.

Referindu-se la zgomotoasa adunare de la Maple Leaf Gardens de duminică din Toronto, când 15.000 de comunişti i-au organizat o primire isterică liderului lor Tim Buck, închis pentru conspiraţie sediţioasă dar eliberat condiţionat sâmbătă din Kingston's Portsmouth Penitentiary, domnul Griffen s-a declarat alarmat de „cedarea la presiune" a guvernului sub forma unei petiţii semnate de 200.000 de „inimi sângerânde amăgite". Politica domnului Bennett, a „călcâiului de fier al neîndurării", este corectă, a spus el, deoarece întemniţarea celor care complotează să răstoarne guverne alese şi să confişte proprietatea privată este singura cale de a lupta împotriva subversiunii.

Cât despre zecile de mii de imigranţi deportaţi în baza articolului 48, inclusiv cei trimişi înapoi în ţări precum Germania şi Italia unde îi aşteaptă internarea în lagăre, aceştia susţinuseră guvernarea tiranică, iar acum au s-o guste nemijlocit, a afirmat domnul Griffen.

Întorcându-se la economie, a spus că deşi şomajul rămâne ridicat, ceea ce stârneşte îngrijorare, iar comuniştii şi simpatizanţii lor continuă să profite de el, există semne optimiste şi e convins că Depresiunea se va termina până în primăvară. Între timp, singura politică sănătoasă este să rezistăm până la capăt şi să lăsăm sistemul să se corecteze singur. Trebuie să ne opunem oricărei înclinaţii spre socialismul cu faţă umană al domnului Roosevelt, deoarece asemenea eforturi n-ar face decât să agraveze boala economiei suferinde. Deşi starea şomerilor este de compătimit, mulţi sunt leneşi din fire, şi trebuie folosită forţa prompt şi eficient împotriva greviştilor ilegali şi a agitatorilor din afară.

Comentariile domnului Griffen au fost puternic aplaudate.

Asasinul orb: Mesagerul

Să vedem. Să spunem că e întuneric. Sorii, toţi trei, au apus. Au răsărit două luni. La poalele dealurilor bântuie lupii. Fata aleasă îşi aşteaptă rândul să fie sacrificată. I s-a dat să mănânce ultima oară, o masă aleasă, a fost parfumată şi unsă, s-au cântat cântece întru lauda ei, s-au înălţat rugăciuni. Acum e culcată pe un pat de brocart roşu cu auriu, închisă în cea mai tainică odaie a Templului, care miroase amestecat a petale de flori şi tămâie şi a condimente aromate zdrobite care sunt în mod obişnuit presărate pe catafalcurile morţilor. Patul e numit Patul de o noapte, pentru că nicio fată nu a petrecut două nopţi în el. Printre fete, când încă mai au limbă, i se spune Patul lacrimilor mute.

La miezul nopţii va fi vizitată de Stăpânul Infernului, care se spune că e îmbrăcat în armură ruginită. Infernul este locul sfâşierii şi dezintegrării: toate sufletele trebuie să treacă prin el în drum spre tărâmul zeilor, iar unele – cele mai păcătoase – trebuie să rămână acolo. Fiecare fecioară închinată Templului trebuie să primească vizita Stăpânului ruginit în noaptea dinaintea sacrificării, căci dacă nu, sufletul ei va fi nemulţumit, şi în loc să călătorească spre tărâmul zeilor va fi silită să se alăture grupului de moarte frumoase goale cu păr azuriu, siluete opulente, buze roşii ca rubinul şi ochi ca nişte hăuri pline de şerpi, care dau târcoale vechilor morminte în ruinele din munţii sterpi de la apus. Vezi, n-am uitat de ele.

Îţi apreciez minuţiozitatea.

Nimic nu e prea bun pentru tine. Orice mărunţiş mai vrei să adaug, dă-mi de ştire. În fine. La fel ca multe popoare, străvechi sau moderne, zycronienii se tem de virgine, de cele moarte mai ales. Femeile trădate în dragoste, care au murit nemăritate, au tendinţa să caute în moarte ceea ce, din nefericire, le-a lipsit în viaţă. Ziua dorm în mormintele ruinate, iar noapte îi vânează pe drumeţii imprudenţi, mai ales pe tinerii destul de nesăbuiţi să se ducă acolo. Sar pe aceşti tineri şi le sug miezul, şi îi prefac în zombi ascultători, meniţi să satisfacă la cerere poftele nefireşti ale moartelor despuiate.

Ce ghinion pentru tineri! spune ea. Nu există nicio apărare împotriva acestor creaturi vicioase?

Poţi să le străpungi cu suliţa, sau să le faci chisăliţă cu pietre. Însă sunt foarte multe – e ca şi cum ai ţine la distanţă o

caracatiţă – sunt grămadă pe flăcău înainte ca el să ştie. Oricum, te hipnotizează – îţi distrug voinţa. E primul lucru pe care îl fac. Cum ai dat ochii cu una, rămâi încremenit în loc.

Îmi imaginez. Mai vrei whisky?

Cred că i-aş putea ţine piept. Mulţumesc. Fata – cum zici s-o cheme?

Nu ştiu. Tu alegi. Tu cunoşti teritoriul.

Am să mă mai gândesc. Oricum, stă întinsă pe Patul de o noapte, o pradă în aşteptare. Nu ştie ce va fi mai rău, să i se taie gâtul sau următoarele câteva ore. Unul dintre secretele ştiute de toţi este faptul că Stăpânul Infernului nu e real, ci doar unul dintre curteni, deghizat. La fel ca toate celelalte din Sakiel-Norn, această funcţie se vinde, şi se spune că se dau sume mari – pe sub masă, desigur. Primitoarea mitelor este Marea Preoteasă, care e la fel de venală ca toţi, şi cunoscută a fi iubitoare de safire. Se scuză jurând să folosească banii în scopuri caritabile, şi chiar foloseşte o parte din ei pentru asta, când îşi aduce aminte. Fetele nu au cum să se plângă de această parte a chinului lor, neavând limbă, sau măcar materiale de scris, şi oricum a doua zi sunt moarte toate. *Bănuţi pentru rai,* îşi spune Marea Preoteasă în timp ce socoteşte gologanii.

Între timp, în depărtare e în marş o hoardă mare de barbari zdrenţăroşi, porniţi să cucerească vestita cetate Sakiel-Norn, apoi s-o prade şi s-o ardă până la temelii. Au făcut deja acelaşi lucru cu mai multe cetăţi mai de la vest. Nimeni – niciuna dintre naţiunile civilizate, adică – nu îşi poate explica succesul lor. Nu sunt nici bine îmbrăcaţi, nici bine înarmaţi, nu ştiu să citească, şi nu deţin nicio drăcie metalică ingenioasă.

Nu numai asta, n-au nici rege, doar un conducător. Acest conducător nu are un nume ca atare; a renunţat la numele său când a ajuns conducător, şi a primit în schimb un titlu. Titlul lui este Servitorul Veseliei. Camarazii lui îi mai spun şi Biciul Celui Atotputernic, Pumnul Drept al Celui Invincibil, Curăţitorul Nedreptăţilor, şi Apărătorul Virtuţii şi Dreptăţii. Ţara de origine a barbarilor nu se cunoaşte, dar se ştie că vin de la nord-vest, unde îşi au originea şi vânturile rele. Duşmanii lor îi numesc Poporul Pustiirii, însă ei îşi spun Poporul Bucuriei.

Actualul lor conducător poartă semnele bunăvoinţei divine: s-a născut cu căiţă, este rănit la picior, şi are un semn în formă de

stea pe frunte. Cade în transă şi comunică cu lumea cealaltă ori de câte ori nu ştie ce să facă mai departe. E pe cale să distrugă Sakiel-Norn-ul din cauza unui ordin ce i-a fost adus de un mesager al zeilor.

Acest mesager i-a apărut deghizat în flacără, din care ţâşneau numeroşi ochi şi aripi de foc. Se ştie că asemenea mesageri vorbesc în parabole întortocheate şi iau multe forme: *thulk*-uri incandescente sau pietre care vorbesc, sau flori umblătoare, sau creaturi cu cap de pasăre şi trup de om. Sau ar putea să arate absolut ca oricine. Poporul Pustiirii spune că e foarte probabil ca astfel de mesageri să fie drumeţi care umblă câte unul sau câte doi, bărbaţi despre care se zvoneşte că sunt hoţi sau magicieni, străini care vorbesc mai multe limbi, şi cerşetori de la marginea drumului: de aceea, cu toţi aceştia trebuie să se umble cu mare precauţie, măcar până li se descoperă adevărata natură.

Dacă se dovedesc a fi emisari divini, e mai bine să li se ofere mâncare şi vin şi o femeie dacă e nevoie, să li se asculte cu respect mesajele, iar apoi să fie lăsaţi să-şi vadă de drum. Altminteri, trebuie omorâţi cu pietre, iar posesiunile lor confiscate. Fii sigură că toţi drumeţii, magicienii, cerşetorii sau străinii care se află în preajma Poporului Pustiirii au grijă să se doteze cu o provizie de parabole obscure – *cuvinte nebuloase,* li se spune, sau *mătase cu noduri* – suficient de enigmatice pentru a fi folosite în diverse ocazii, după cum o dictează împrejurările. Să umbli în mijlocul Poporului Bucuriei fără o cimilitură sau o poezie rimată încurcată ar însemna să-ţi atragi o moarte sigură.

Conform vorbelor flăcării cu ochi, cetatea Sakiel-Norn a fost aleasă pentru distrugere din pricina luxului ei, a venerării zeilor falşi şi, mai ales, a dezgustătoarelor sacrificări ale copilelor. Din cauza acestei practici, toţi oamenii din cetate, inclusiv sclavii şi copiii şi fecioarele destinate sacrificării, trebuie trecuţi prin tăişul săbiei. Poate nu pare drept să omori chiar şi pe cele a căror moarte plănuită este motivul acestui măcel, însă pentru Poporul Bucuriei nu vinovăţia sau nevinovăţia stabileşte asemenea lucruri, ci dacă eşti sau nu întinat, iar în ceea ce priveşte Poporul Bucuriei, fiecare om dintr-o cetate pângărită e la fel de întinat ca oricare altul.

Hoarda înaintează ca tăvălugul, ridicând în trecerea ei un nor de praf negru; acest nor fâlfâie deasupra ei ca un steag. Totuşi, nu e destul de aproape pentru a fi reperată de străjile postate

pe zidurile Sakiel-Norn-ului. Alţii care ar putea să dea alarma – păstori aflaţi în afara zidurilor cetăţii, neguţători în trecere şi aşa mai departe – sunt hăituiţi necruţător şi ciopârţiţi, cu excepţia celor care ar putea fi mesageri divini.

Servitorul Veseliei călăreşte în frunte, cu inima curată, cu fruntea încruntată, cu ochii arzând. Pe umeri are o mantie din piele netăbăcită, pe cap un coif roşu. În urma lui vin camarazii de luptă, cu caninii dezgoliţi. Ierbivorele fug dinaintea lor, animalele ce se hrănesc cu hoituri îi urmează, lupii înaintează în salturi alături de ei.

Între timp, în cetatea care nu bănuieşte nimic e în curs de desfăşurare un complot de răsturnare a regelui. Complotul a fost iniţiat (ca de obicei) de mai mulţi curteni de mare încredere. Ei l-au angajat pe cel mai îndemânatic dintre asasinii orbi, un tânăr care a fost cândva ţesător de covoare iar apoi prostituat, dar care de când a scăpat a devenit renumit pentru modul lui de a se furişa neauzit şi pentru lipsa de milă cu care mânuie cuţitul. Numele lui e X.

De ce X?

Oamenilor ca el li se spune întotdeauna X. Numele nu le sunt de niciun folos, numele nu fac decât să-i singularizeze. Oricum, X e de la raza X – dacă eşti X, poţi să treci prin ziduri compacte şi să vezi prin îmbrăcămintea femeilor.

Dar X e orb, spune ea.

Cu atât mai bine. Vede prin îmbrăcămintea femeilor cu ochiul interior care e binecuvântarea solitudinii.

Sărmanul Wordsworth! Nu huli! spune ea, încântată.

N-am ce face, de mic am hulit.

X trebuie să pătrundă în incinta Templului celor Cinci Luni, să găsească uşa de la odaia în care e ţinută fecioara sacrificiului de a doua zi, şi să taie beregata străjii. Trebuie apoi s-o omoare şi pe fată, să-i ascundă corpul sub legendarul Pat de o noapte, şi să se îmbrace în vălurile ceremoniale ale fetei. Trebuie să aştepte până vine curteanul care joacă rolul Stăpânului Infernului – care, de fapt, nu e nimeni altul decât conducătorul iminentei lovituri de palat – să ia marfa şi să plece iar. Curteanul a plătit bani frumoşi şi vrea să merite cheltuiala, ceea ce nu

înseamnă o fată moartă, oricât de proaspăt omorâtă. El vrea ca inima fetei încă să mai bată.

Dar aranjamentele s-au încurcat. Coordonarea acţiunii a fost greşit înţeleasă: aşa cum stau lucrurile, asasinul orb va fi primul care nu se ţine de cuvânt.

E prea înspăimântător, spune ea. Ai o minte perversă.

El îşi trece un deget pe braţul ei gol. Vrei să continui? De obicei fac asta doar plătit. Tu o primeşti pe gratis, ar trebui să fii recunoscătoare. Oricum, nu ştii ce-o să se întâmple. Eu nu fac decât să complic intriga.

Aş zice că e deja destul de complicată.

Intrigile complicate sunt specialitatea mea. Dacă vrei un gen mai simplu, caută în altă parte.

Bine. Continuă.

Deghizat în veşmintele fetei omorâte, asasinul trebuie să aştepte până dimineaţă, şi apoi să se lase condus pe trepte până la altar unde, în clipa sacrificării, îl va înjunghia pe rege. Va părea astfel că regele a fost doborât de Zeiţa însăşi, iar moartea lui va fi semnalul pentru o răzmeriţă orchestrată cu grijă.

După ce au fost mituite, anumite elemente mai turbulente vor înscena o răscoală. După asta, evenimentele vor urma şablonul tradiţional. Preotesele Templului vor fi luate sub pază – pentru siguranţa lor, se va spune – dar în realitate pentru a le sili să susţină pretenţiile complotiştilor în faţa autorităţii spirituale. Nobilii loiali regelui vor fi străpunşi pe loc cu lancea; odraslele lor de sex masculin vor fi şi ele omorâte, pentru a se evita răzbunarea de mai târziu; fetele lor vor fi măritate cu învingătorii, pentru a se legitima acapararea averii familiilor lor, iar nevestele lor răsfăţate şi fără îndoială adulterine vor fi azvârlite gloatei. Odată cei puternici căzuţi, e o deosebită plăcere să poţi să-ţi ştergi picioarele pe ei.

Asasinul orb plănuieşte să fugă în confuzia iscată, şi să se întoarcă mai târziu să ceară cealaltă jumătate a generosului onorariu. În realitate, complotiştii au de gând să-l răpună imediat, întrucât s-ar zice cu ei dacă ar fi prins şi – în eventualitatea eşuării complotului – forţat să vorbească. Cadavrul lui va fi ascuns bine, pentru că toată lumea ştie că asasinii orbi lucrează numai năimiţi, şi s-ar putea ca mai devreme sau mai târziu oamenii să întrebe cine l-a tocmit. Una

e să pui la cale moartea unui rege, dar cu totul alta e să fii descoperit.

Fata care până acum nu are nume stă culcată pe patul de brocart roşu, aşteptându-l pe falsul Stăpân al Infernului, şi spunându-i acestei vieţi un adio mut. Asasinul orb se furişează pe coridor, îmbrăcat în straiele cenuşii ale unei slujitoare a Templului. Ajunge la uşă. Straja e femeie, întrucât bărbaţii nu au voie să slujească în incintă. Prin vălul cenuşiu, asasinul îi şopteşte că aduce un mesaj de la Marea Preoteasă, numai pentru urechea ei. Femeia se apleacă, cuţitul porneşte pe dată, fulgerul zeilor e milostiv. Mâinile lui nevăzătoare ţâşnesc spre zornăitul de chei.

Cheia se răsuceşte în broască. În încăpere, fata o aude. Se ridică în capul oaselor.

Glasul lui se opreşte. Ascultă ceva afară în stradă.

Ea se ridică într-un cot. Ce e? spune ea. E doar o portieră de maşină.

Fă-mi un serviciu, spune el. Pune-ţi furoul ca o fată cuminte şi aruncă o privire pe fereastră.

Şi dacă mă vede cineva? spune ea. Suntem în plină zi.

N-are nimic. Nu vor şti cine eşti. Vor vedea doar o femeie în furou, şi nu e o privelişte neobişnuită pe aici; vor crede doar că eşti o…

O femeie de moravuri uşoare? spune ea pe un ton neserios. Asta crezi şi tu?

O fecioară decăzută. Nu-i acelaşi lucru.

Eşti foarte galant.

Uneori îmi sunt cel mai rău duşman.

Dacă n-ai fi fost tu, aş fi fost mult mai decăzută, spune ea. Acum e la fereastră, ridică storul. Furoul ei are culoarea verde rece a gheţii de la mal, gheaţă sfărâmată. El nu o să se poată ţine de ea, nu pentru mult timp. Ea se va topi, se va îndepărta, îi va aluneca din mâini.

E ceva acolo, afară? întreabă el.

Nimic deosebit.

Întoarce-te în pat.

Dar ea se uită în oglinda de deasupra chiuvetei, se cercetează. Faţa nudă, părul răvăşit. Se uită la ceasul ei de aur. Doamne, ce epavă! spune ea. Trebuie să plec.

The Mail and Empire, 15 decembrie 1934

ARMATA ÎNĂBUŞĂ VIOLENŢA GREVEI

PORT TICONDEROGA, ONTARIO

O nouă violenţă a izbucnit ieri în Port Ticonderoga, ca o continuare a turbulenţelor din această săptămână legate de încheierea negocierilor, greva şi încetarea activităţii la Chase and Sons Industries Ltd. După ce forţele poliţieneşti s-au dovedit depăşite numeric şi adunarea legislativă a provinciei a solicitat întăriri, primul-ministru a autorizat intervenţia în interesul siguranţei publice a unui detaşament al Royal Canadian Regiment, care a sosit după-amiază la ora două. Acum situaţia a fost declarată stabilă.

Înainte ca ordinea să fie restabilită, un miting al greviştilor a scăpat de sub control. Vitrinele magazinelor de pe strada principală a oraşului au fost sparte, înregistrându-se jafuri de proporţii. Mai mulţi patroni de magazine, care au încercat să-şi apere proprietatea, se află în spital din cauza contuziilor. Se spune că un poliţist e în stare gravă, după ce a fost lovit în cap cu o cărămidă. La primele ore, în Fabrica Unu a izbucnit un incendiu, care însă a fost stins de pompierii oraşului. Se fac investigaţii, fiind bănuită premeditarea. Paznicul de noapte, domnul Al. Davidson, a fost îndepărtat din calea flăcărilor, însă s-a constatat că murise din cauza unei lovituri în cap şi a inhalării de fum. Sunt căutaţi autorii acestei atrocităţi, şi au fost identificaţi deja mai mulţi suspecţi.

Redactorul-şef al ziarului din Port Ticonderoga, domnul Elwood R. Murray, a afirmat că tulburările au fost cauzate de băutura introdusă în mulţime de mai mulţi agitatori din afară. El a susţinut că muncitorii locali respectă legea şi nu s-ar fi răzvrătit dacă nu ar fi fost provocaţi.

Domnul Norval Chase, preşedintele companiei Chase and Sons Industries Ltd., nu a fost disponibil pentru comentarii.

Asasinul orb: Caii nopţii

Săptămâna asta altă casă, altă cameră. Măcar aici ai loc să te mişti între uşă şi pat. Draperiile sunt mexicane, cu dungi galbene şi albastre şi roşii; patul are tăblia de la căpătâi din arţar cu ochi de păun; pătura Hudson's Bay, stacojie şi aspră, zace aruncată pe podea. Pe perete, un poster cu o coridă spaniolă. Un fotoliu, din piele maro; un birou, stejar afumat; un borcan cu creioane, toate bine ascuţite; un suport de pipe. Mirosul distinctiv de tutun îngroaşă aerul.

Un raft cu cărţi: Auden, Vehlen, Spengler, Steinbeck, Dos Passos. *Tropicul Racului,* la vedere, trebuie să fi fost strecurată la vamă. *Salammbô, Evadatul ciudat, Amurgul zeilor, Adio arme.* Barbusse, Montherlant. *Hammurabis Gesetz: Juristiche Erläuterung.* Acest alt prieten are preocupări intelectuale, se gândeşte ea. Şi mai mulţi bani. Prin urmare, mai puţin demn de încredere. Are trei pălării diferite în vârful curbat al cuierului de lemn, precum şi un halat ecosez, caşmir pur.

Ai citit vreuna dintre cărţile astea? întrebase ea după ce intraseră şi el încuiase uşa. În timp ce îşi scotea pălăria şi mănuşile.

Câteva, a spus el. Nu a dezvoltat. Întoarce-ţi capul. I-a scos din păr o frunză.

Cad deja.

Ea se întreabă dacă prietenul ştie. Nu doar că există o femeie – vor fi aranjat ceva între ei ca prietenul să nu dea peste ei, bărbaţii fac asta – ci cine e ea. Cum o cheamă şi aşa mai departe. Speră că nu. Îşi dă seama după cărţi, şi mai ales după posterul cu corida, că acest prieten i-ar fi ostil din principiu.

Astăzi el e mai puţin impetuos, mai îngândurat. Ar vrea să zăbovească, să întârzie. Să examineze minuţios.

De ce te uiţi aşa la mine?

Te memorez.

De ce? a întrebat ea, punându-i mâna la ochi. Nu-i place să fie examinată aşa. Pipăită cu privirea.

Ca să te am mai târziu, a spus el. După ce voi fi plecat.

Termină! Nu strica ziua.

Bate fierul cât e cald, a spus el. Acesta e mottoul tău?

Mai curând, nu cheltui tot ce ai, mâine nu ştii de ce dai, a spus ea. Atunci el a râs.

Acum e înfăşurată bine în cearşaful tras peste sâni; e lipită de el, cu picioarele ascunse în lunga şi sinuoasa coadă de peşte de bumbac alb. El are mâinile sub cap; se uită în tavan. Ea îi dă să soarbă din băutura ei, whisky cu apă de data asta. Mai ieftin decât whisky-ul scoţian. Avusese de gând să aducă de la ea ceva bun – ceva băubil – dar până acum a uitat.

Continuă, spune ea.

Trebuie să am inspiraţie, spune el.

Ce să fac ca să ai inspiraţie? Nu trebuie să fiu acasă până la cinci.

Am să amân pe altă dată adevărata inspiraţie, spune el. Trebuie să-mi adun forţele. Dă-mi o jumătate de oră.

O lente, lente currite noctis equi!

Poftim?

Încet, încet alergaţi, cai ai nopţii. E din Ovidiu, spune ea. În latină, versul zice în galop uşor. Asta a fost o stângăcie, el o să creadă că se dă mare. Niciodată nu ştie ce ar putea el recunoaşte, sau nu. Uneori pretinde că nu ştie un lucru, şi după ce ea îi explică, destăinuie că îl ştie, că l-a ştiut tot timpul. O face să iasă din cochilie, iar apoi se descotoroseşte de ea.

Eşti o răţuşcă ciudată, spune el. De ce sunt cai ai nopţii?

Trag rădvanul Timpului. El e cu domniţa lui. Asta înseamnă că vrea ca noaptea să se lungească, pentru a putea să stea mai mult cu ea.

De ce? întreabă el, leneş. Nu-i ajung cinci minute? Nu are nimic mai bun de făcut?

Ea se ridică în capul oaselor. Eşti obosit? Te plictisesc? Să plec?

Culcă-te la loc. N-ai să pleci nicăieri.

Ea îşi doreşte ca el să nu facă asta – să vorbească precum un cowboy din filme. O face ca s-o pună într-o situaţie neplăcuta. Totuşi, se întinde, îşi strecoară braţul peste el.

Pune mâna aici, doamnă. Aşa e bine. El închide ochii. Domniţă, spune el. Ce termen demodat! De mijloc de epocă victoriană. Ar trebui să-ţi sărut pantoful elegant, sau să te îndop cu ciocolată.

Poate eu sunt demodată. Poate eu sunt de mijloc de epocă victoriană. *Amantă,* atunci. Sau *obiect al plăcerii.* E mai de perspectivă? Mai corect pentru tine?

Sigur. Însă cred că prefer *domniţă.* Pentru că lucrurile nu sunt corecte, nu-i aşa?

Nu, spune ea. Nu sunt. Oricum, continuă.

El spune: La căderea nopţii, Poporul Bucuriei şi-a aşezat tabăra la o zi de mers de cetate. Sclavele, prizoniere din cuceririle precedente, toarnă *hrang*-ul stacojiu din burdufurile de piele în care a fost lăsat să fermenteze, şi se ploconesc şi se apleacă şi servesc, cărând castroane cu zgârciuri, tocană puţin fiartă făcută din *thulk*-uri furate. Nevestele oficiale stau în umbră, cu ochii strălucind în ovalurile negre ale şalurilor puse pe cap, atente la obrăznicii. Ştiu că vor dormi singure la noapte, dar le pot biciui mai târziu pe fetele capturate, pentru stângăcie sau lipsă de respect, şi o vor face.

Bărbaţii stau ghemuiţi în jurul focurilor firave, înfăşuraţi în mantiile de piele, mâncând, mormăind între ei. Nu sunt într-o dispoziţie veselă. Mâine sau poimâine – în funcţie de viteza lor şi de vigilenţa duşmanului – vor trebui să lupte şi, de data asta, s-ar putea să nu învingă. Adevărat, mesagerul cu ochi focoşi care i-a vorbit Pumnului Celui Invincibil a promis că victoria le va fi acordată dacă vor fi pe mai departe pioşi şi supuşi şi viteji şi isteţi, însă în aceste chestiuni există întotdeauna o mulţime de dacă.

Dacă pierd, vor fi omorâţi, şi femeile şi copiii lor la fel. Nu se aşteaptă la îndurare. Dacă înving, ei înşişi trebuie să omoare, ceea ce nu e întotdeauna atât de plăcut cum se crede uneori. Trebuie să-i omoare pe toţi din cetate. Acestea sunt instrucţiunile. Niciun băiat nu trebuie lăsat în viaţă, să crească tânjind să-şi răzbune tatăl măcelărit; nicio fată, să corupă Poporul Bucuriei cu depravarea ei. Din cetăţile cucerite mai înainte le-au păstrat pe fetele tinere şi le-au împărţit printre soldaţi, câte una sau două sau trei, după bravură şi merit, dar acum mesagerul divin a spus că ajunge.

Tot acest măcel va fi obositor, şi zgomotos totodată. Omorul la o scară atât de mare este foarte solicitant, şi pângăritor, şi trebuie executat perfect, altminteri Poporul Bucuriei va fi în mare încurcătură. Cel Atotputernic are obiceiul de a insista asupra literei legii.

Caii sunt priponiţi mai încolo. Sunt puţini la număr, şi călăriţi numai de căpetenii – cai supli, nervoşi, cu guri nesimţitoare şi

feţe triste şi ochi blajini, temători. N-au nicio vină în toate astea: au fost târâţi în ele.

Dacă deţii un cal, ai voie să-l loveşti cu picioarele şi să-l baţi, dar nu să-l omori şi să-l mănânci, deoarece cu mult timp în urmă un mesager al Celui Atotputernic a apărut sub forma primului cal. Caii ţin minte asta, se spune, şi sunt mândri. De asta numai căpeteniile au voie să îi călărească. Sau ăsta e motivul oferit.

Mayfair, mai 1935
BÂRFA DE AMIAZĂ DIN TORONTO
DE YORK

Primăvara şi-a făcut o intrare veselă în acest aprilie, vestită de o veritabilă cavalcadă de limuzine cu şoferi angajaţi, în timp ce oaspeţi eminenţi se îngrămădesc spre una dintre cele mai interesante recepţii ale sezonului, minunatul banchet de 6 aprilie dat de doamna Winifred Griffen Prior la impunătoarea ei reşedinţă din Rosedale, cu grinzi din epoca dinastiei Tudorilor, în onoarea domnişoarei Iris Chase din Port Ticonderoga, Ontario. Domnişoara Chase este fata căpitanului Norval Chase, şi nepoata răposatei doamne Benjamin Montfort Chase, din Montreal. Ea urmează să se căsătorească cu fratele doamnei Griffen Prior, domnul Richard Griffen, considerat mult timp unul dintre cei mai doriţi burlaci ai acestei provincii, într-o strălucitoare nuntă de mai, care promite a se număra printre evenimentele de neratat din calendarul nunţilor.

„Debutantele” ultimului sezon şi mamele lor erau nerăbdătoare să-şi arunce privirea asupra tinerei viitoare mirese, care era fermecătoare într-o cuminte creaţie Schiaparelli din crep cafeniu-deschis gofrat, cu fustă strâmtă şi peplu, împodobită cu accente de catifea neagră şi negru strălucitor. Pe fundalul unui decor cu narcise albe, chioşcuri albe din împletitură de nuiele, şi lumânări aprinse în felinare de argint împodobite cu ciorchini de struguri tămâioşi negri falşi decoraţi cu panglică argintie spiralată, doamna Prior şi-a primit invitaţii într-o elegantă rochie roz-stins, cu fustă drapată şi corsajul împodobit cu discrete boabe de perle. Sora domnişoarei Chase şi domnişoară de onoare, domnişoara Laura Chase, în diftină verde-frunză cu accente de satin harbuz, a fost şi ea prezentă.

Printre distinşii oaspeţi s-au numărat locţiitorul guvernatorului şi soţia sa, doamna Herbert A. Bruce, colonelul şi doamna R.Y. Eaton şi fiica lor, domnişoara Margaret Eaton, deputatul W.D. şi doamna Ross şi fiicele lor, domnişoara Susan Ross şi domnişoara Isobel Ross, doamna A.L. Ellsworth şi cele două fiice ale ei, doamna Beverley Balmer şi domnişoara Elaine Ellsworth, domnişoara Jocelyn Boone şi domnişoara Daphne Boone, şi domnul şi doamna Grant Pepler.

Asasinul orb: Clopotul de bronz

E miezul nopţii. În cetatea Sakiel-Norn, un singur clopot de bronz bate pentru a marca momentul când Zeul Sfărâmat, avatarul nocturn al Zeului celor Trei Sori, ajunge în cel mai de jos punct al coborârii lui în beznă şi, după o luptă feroce, este făcut zob de Stăpânul Infernului şi banda lui de războinici morţi care trăiesc acolo jos. El va fi adunat de Zeiţă, readus la viaţă, şi îngrijit pentru a-şi recăpăta sănătatea şi vigoarea, şi va apărea în zori ca de obicei, refăcut, plin de lumină.

Cu toate că Zeul Sfărâmat este o figură populară, nimeni din cetate nu mai crede cu adevărat această poveste despre el. Totuşi, femeile din fiecare gospodărie îi fac imaginea din lut, iar bărbaţii îl fac bucăţi în cea mai întunecoasă noapte a anului, iar pe urmă, a doua zi, femeile îi fac altă imagine; pentru copii există zei mici din pâine îndulcită, care le sunt daţi să-i mănânce; căci copiii cu guriţele lor lacome reprezintă viitorul care, la fel ca timpul însuşi, va devora tot ce acum e viu.

Regele stă singur în cel mai înalt turn al somptuosului său palat, din care cercetează stelele şi interpretează semnele bune şi rele pentru săptămâna viitoare. Şi-a lăsat deoparte masca ţesută din platină, deoarece nu e de faţă nimeni de care trebuie să-şi ascundă emoţiile: poate să zâmbească şi să se încrunte după pofta inimii, exact ca orice ygnirod de rând. E o mare uşurare.

În clipa de faţă zâmbeşte, un zâmbet melancolic: se gândeşte la ultima sa legătură amoroasă cu soţia durdulie a unui neînsemnat slujbaş civil. E proastă ca un *thulk,* dar are o gură densă şi mătăsoasă ca o pernuţă de catifea îmbibată de apă şi degete lunguieţe iuţi ca peştele, şi ochi înguşti şi hâtri, şi o iscusinţă cultivată. Totuşi, devine prea pretenţioasă şi, în plus, indiscretă. Îl tot bate la cap să compună un poem pentru ceafa ei, sau vreo altă parte a anatomiei ei, deoarece asta e moda printre amanţii mai sclivisiţi de la curte, însă el nu are niciun talent în direcţia aceasta. De ce sunt mereu femeile la vânătoare de trofee, de ce vor ele suveniruri? Sau doreşte ca el să se acopere de ridicol, ca o dovadă a puterii ei?

Păcat, dar va trebui să scape de ea. Îl va ruina financiar pe bărbatul ei – îi va face onoarea să ia masa în casa lui, cu toţi curtenii săi cei mai de încredere, până când resursele bietului idiot se vor fi epuizat. Atunci femeia va fi vândută ca sclavă

pentru a plăti datoriile. Ba chiar s-ar putea ca asta să-i facă bine – să-i întărească muşchii. E o adevărată plăcere să şi-o imagineze fără văl, cu chipul dezgolit în faţa tuturor privirilor trecătoare, cărând scăunelul pentru picioare al noii ei stăpâne sau *wibular*-ul favorit, cu cioc albastru, al acesteia, şi încruntându-se tot timpul. Ar putea oricând să pună să fie asasinată, dar asta pare o măsură cam severă: în realitate, singura ei vină este setea de poezie proastă. El nu e un tiran.

Dinaintea lui zace un *oorm* eviscerat. Îi împunge leneş penele. Nu-i pasă de stele – nu mai crede toate prostiile astea – însă va trebui să se holbeze un timp la ele şi să vină cu o declaraţie. Înmulţirea bogăţiei şi o recoltă abundentă ar nimeri bine pe termen scurt şi, în afară de cazul când se adeveresc, oamenii uită întotdeauna profeţiile.

Se întreabă dacă informaţia pe care a primit-o dintr-o sursă particulară, de încredere – bărbierul lui – are vreun temei, şi anume că se urzeşte încă un complot împotriva sa. Va trebui să facă iarăşi arestări, să recurgă la tortură şi execuţii? Fără doar şi poate. Moliciunea aparentă este la fel de rea pentru ordinea publică precum moliciunea reală. E de dorit o mână forte. Dacă trebuie să cadă capete, al lui nu va fi printre ele. Va fi silit să acţioneze, să se apere; totuşi, simte o inerţie ciudată. Conducerea unui regat e o permanentă încordare: dacă slăbeşte garda, chiar şi o clipă, îl vor lua prin surprindere, oricine ar fi ei.

I se pare că vede o licărire la nord, de parcă ar arde ceva acolo, dar s-a dus. Un fulger, poate. Îşi trece mâna peste ochi.

Mi-e milă de el. Cred că nu face decât să-şi dea toată silinţa.

Eu cred că avem nevoie de încă un pahar. Ce zici?

Pun pariu că ai să-l omori. Ai acel licăr în ochi.

Adevărul e că ar merita-o. Eu personal îl consider un ticălos. Dar aşa trebuie să fie regii, nu? Supravieţuirea celor mai buni şi aşa mai departe. Cei slabi la zid.

Nu crezi cu adevărat asta.

Mai e? Stoarce sticla, te rog. Pentru că chiar mi-e foarte sete.

Am să văd. Ea se ridică, trăgând după sine cearşaful.

Sticla e pe birou. Nu e nevoie să te acoperi, spune el. Îmi place priveliştea.

Ea se uită la el peste umăr. Spune: Asta sporeşte misterul. Aruncă încoace paharul. Aş vrea să nu mai cumperi poşirca asta.

E tot ce îmi permit. Oricum, n-am gust. Asta pentru că sunt orfan. Prezbiterienii m-au distrus, în orfelinat. De asta sunt atât de posac şi deprimat.

Să nu joci cartea asta abjectă a orfanului. Inima mea nu sângerează.

Totuşi, sângerează, spune el. Contez pe asta. În afară de picioare şi de fundul foarte frumos, asta e ce admir eu cel mai mult la tine – setea de sânge a inimii tale.

Nu inima mea e sângeroasă, ci mintea mea. Sunt însetată de sânge. Sau aşa mi s-a spus.

El râde. Atunci, în cinstea minţii tale sângeroase. Până la fund.

Ea bea, se strâmbă.

Iese la fel cum intră, spune el vesel. Apropo, trebuie să mă văd cu un bărbat în legătură cu un câine. Se ridică se duce la fereastră, ridică puţin fereastra mobilă.

Să nu faci asta!

E o alee laterală. N-am să nimeresc pe nimeni.

Măcar stai după draperie. Cu mine cum rămâne?

Ce e cu tine? Ai mai văzut un bărbat despuiat. Nu întotdeauna închizi ochii.

Nu mă refer la asta, vreau să spun că nu pot să fac pipi pe fereastră. Am să plesnesc.

Halatul amicului meu, spune el. Îl vezi? Chestia aia ecosez din cuier. Doar verifică să fii sigură că holul e liber. Proprietăreasa e o căţea bătrână şi băgăcioasă, dar atâta timp cât porţi ecosez n-o să te vadă. Te vei contopi cu fundalul – maghernişa asta e cadrilată toată.

Aşadar, spune el. Unde rămăsesem?

E miezul nopţii, spune ea. Un singur clopot de bronz bate.

Ah, da. E miezul nopţii. Un singur clopot de bronz bate. În timp ce dangătul se stinge, asasinul orb răsuceşte cheia în uşă. Inima îi bate tare, ca întotdeauna în astfel de momente: momente de considerabil pericol pentru el. Dacă e prins, moartea care îi va fi pregătită va fi prelungită şi dureroasă.

Nu simte nimic cu privire la moartea pe care e pe cale să o pricinuiască, şi nici nu-l interesează motivul ei. Cine şi de ce trebuie să fie asasinat e treaba celor bogaţi şi puternici, iar el îi urăşte la fel pe toţi. Ei sunt cei care i-au luat vederea şi l-au

siluit cu zecile când era prea tânăr să facă ceva în privinţa asta, şi s-ar bucura să aibă şansa să-i măcelărească până la unul – pe ei şi pe toţi cei implicaţi în faptele lor, ca această fată. Pentru el nu înseamnă nimic că nu e decât o prizonieră gătită şi împodobită cu giuvaieruri. Nu înseamnă nimic că aceiaşi oameni care l-au lăsat pe el fără vedere au lăsat-o fără glas pe ea. Îşi va face treaba şi îşi va lua plata şi cu asta basta.

Oricum mâine va fi omorâtă dacă nu o omoară el în noaptea asta, iar el va fi mai rapid şi nici pe departe atât de stângaci. Îi face un serviciu. Sunt prea multe sacrificii înfăptuite de ageamii. Niciunul dintre regii ăştia nu se pricepe deloc să mânuiască un cuţit.

Speră că ea nu va face prea mult tărăboi. I s-a spus că nu poate să ţipe: cel mai puternic sunet pe care poate să-l scoată cu gura ei rănită, fără limbă, e un mieunat ascuţit înăbuşit, ca o pisică într-un sac. Asta e bine. Cu toate acestea, îşi va lua măsuri de precauţie.

Târăşte cadavrul străjii în încăpere, ca nimeni să nu se împiedice de ea pe coridor. Apoi intră şi el, fără zgomot, în picioarele goale, şi încuie uşa.

V

Haina de blană

Azi-dimineaţă s-au emis avertizările de tornadă, pe canalul meteorologic, şi până la mijlocul după-amiezii cerul căpătase o nuanţă mohorâtă de verde şi crengile copacilor începuseră să se zbuciume de parcă cine ştie ce animal uriaş, înfuriat îşi croia drum printre ele. Furtuna a trecut chiar pe deasupra: limbi de şarpe ţâşnind de lumină albă, stive de tăvi de tablă pentru plăcintă răsturnându-se. *Număraţi până la o mie unu,* ne spunea Reenie. *Dacă faceţi asta, e la o depărtare de o milă.* Spunea să nu foloseşti niciodată telefonul pe vijelie, altfel fulgerul îţi intră direct în ureche şi rămâi surd. Spunea să nu faci nici baie, pentru că fulgerul poate să se scurgă prin robinet, ca apa. Spunea că dacă ţi se ridică părul pe ceafă, trebuie să sari în aer, fiindcă acesta e singurul lucru care te poate salva.

Furtuna a trecut până la căderea nopţii, dar aerul era tot umed şi rece ca un canal de scurgere. M-am foit în învălmăşeala patului meu, ascultându-mi inima şchiopătând pe arcurile patului, încercând să mă liniştesc. În cele din urmă am renunţat la somn şi mi-am tras peste cămaşa de noapte un pulover lung, şi am coborât cu grijă scările. Pe urmă mi-am pus fulgarinul de plastic, cu glugă, m-am încălţat cu cizmele de cauciuc, şi am ieşit afară. Lemnul ud al treptelor verandei era înşelător. Vopseaua de pe ele s-a luat, s-ar putea să fie putrede.

În lumina slabă totul era monocrom. Aerul era umed şi liniştit. Crizantemele de pe peluza din faţă scânteiau de picături strălucitoare; un batalion de melci fără casă ronţăiau fără doar şi poate puţinele frunze rămase ale lupinilor. Se spune că melcilor fără casă le place berea; mă tot gândesc că ar trebui să pun afară puţină pentru ei. Mai bine pentru ei decât pentru mine: nu a fost niciodată forma de alcool pe care o prefer. Vreau ceva care să-mi învioreze inerţia.

Am cotit şi m-am furişat pe trotuarul ud. Era lună plină, încercuită de o ceaţă palidă; pe sub luminile din stradă, umbra mea scurtată lucea înaintea mea ca un spiriduş. Simţeam că fac un lucru îndrăzneţ: o femeie în vârstă, singură, plimbându-se noaptea. Un străin m-ar fi putut considera lipsită de apărare. Şi chiar eram cam speriată, sau cel puţin destul de neliniştită pentru ca inima să-mi bată mai tare. După cum îmi tot spune Myra cu atâta bunăvoinţă, doamnele bătrâne sunt ţinte excelente pentru tâlhari. Se spune că vin din Toronto, tâlharii

ăştia, ca toate relele. Probabil că vin cu autobuzul, cu sculele de tâlhărit deghizate în umbrele, sau crose de golf. Nu se dau în lături de la nimic, spune Myra, sumbru.

Am mers trei străzi până la principala rută prin oraş, apoi m-am oprit să mă uit peste pista udă, satinată, spre garajul lui Walter. Walter stătea în farul gheretei de sticlă, în mijlocul bazinului gol, negru ca cerneala, al asfaltului plat. Aplecat înainte, cu şapca lui roşie, semăna cu un jocheu bătrâior pe un cal invizibil, sau cu căpitanul sorţii sale, pilotând o navă misterioasă în spaţiul cosmic. În realitate se uita pe canalul de sport la televizorul său miniatural, după cum ştiu de la Myra. Nu m-am dus să vorbesc cu el: s-ar fi alarmat la vederea mea, ivindu-mă din întuneric în cizme de cauciuc şi cămaşă de noapte ca o octogenară nebună plecată tiptil la pândă. Totuşi, mi-a făcut bine să ştiu că la acea oră din noapte mai era cel puţin o fiinţă umană care nu dormea.

Pe drumul de întoarcere am auzit paşi în urma mea. Acum ai încurcat-o, mi-am spus, iată că vine tâlharul. Dar nu era decât o tânără într-un fulgarin negru, care căra o geantă sau un geamantan mic. A trecut repede pe lângă mine, cu gâtul întins în faţă.

Sabrina, m-am gândit. S-a întors, totuşi. Ce iertată m-am simţit, preţ de o clipă – ce binecuvântată, ce plină de recunoştinţă, de parcă timpul se rostogolise înapoi şi vechiul meu baston de lemn uscat dăduse efectiv în floare. Dar la a doua privire – ba nu, la a treia – nu era deloc Sabrina; doar o străină oarecare. Oricum, cine sunt eu să merit un astfel de rezultat miraculos? Cum să mă aştept la el?

Totuşi, mă aştept. Contrar raţiunii.

Dar destul cu asta. Reiau povara poveştii mele, cum se spunea înainte în poezii. Înapoi la Avilion.

Mama era moartă. *Lucrurile nu vor mai fi niciodată la fel.* Mi s-a spus să nu arăt nimic pe chip, să nu las să-mi tremure buza de sus. Cine mi-a spus asta? Reenie în mod sigur, tata poate. Ciudat, niciodată nu se spune nimic despre buza de jos. Asta e cea pe care trebuie să o muşti, pentru a înlocui un gen de durere cu altul.

La început, Laura stătea foarte mult în haina de blană a mamei. Era din blană de focă, şi mai avea încă în buzunar

batista mamei. Laura intra în ea şi încerca să încheie nasturii până sus, până i-a venit ideea să-i încheie mai întâi şi apoi să se furişeze în ea pe dedesubt. Cred că trebuie să se fi rugat acolo, sau să implore: s-o implore pe mama să se întoarcă. Indiferent ce a fost, nu a mers. Şi pe urmă haina a fost dată de pomană.

Curând Laura a început să întrebe unde plecase bebeluşul, cel care nu semăna cu un pisoi. *În Rai* nu o mai satisfăcea – după ce fusese în lighean. Reenie i-a spus că l-a luat doctorul. Dar de ce n-a fost o înmormântare? Pentru că s-a născut prea mic, i-a spus Reenie. Cum a putut ceva atât de mic s-o omoare pe mama? Reenie a spus: *Nu contează.* A spus: *Ai să ştii când ai să fii mai mare.* A spus: *Ce nu ştii nu te doare.* O maximă îndoielnică: uneori ce nu ştii poate să te doară foarte tare.

În timpul nopţii, Laura se furişa în camera mea şi mă scutura să mă trezesc, apoi se urca în pat, lângă mine. Nu putea să doarmă: din cauza lui Dumnezeu. Până la înmormântare, ea şi Dumnezeu fuseseră în relaţii bune. *Dumnezeu vă iubeşte,* spunea învăţătoarea de la şcoala de duminică de la biserica metodistă, unde ne trimisese mama şi unde Reenie continua să ne trimită din principii generale, iar Laura crezuse. Dar acum nu mai era atât de sigură.

A început să se frământe cu privire la domiciliul exact al lui Dumnezeu. Învăţătoarea de la şcoala de duminică era de vină: *Dumnezeu e peste tot,* spusese ea, şi Laura voia să ştie: e Dumnezeu în soare, e Dumnezeu în lună, e Dumnezeu în bucătărie, în baie, sub pat? („Tare i-aş mai suci gâtul femeii ăleia!” spunea Reenie.) Laura nu voia ca Dumnezeu să-i apară în faţă pe neaşteptate, lucru deloc greu de înţeles ţinând seamă de comportamentul lui recent. *Deschide gura şi închide ochii şi am să-ţi fac o mare surpriză,* spunea Reenie ţinând o prăjiturică la spate, dar Laura nu mai voia s-o facă. Voia să ţină ochii deschişi. Nu că n-ar fi avut încredere în Reenie, doar că se temea de surprize.

Probabil că Dumnezeu era în debaraua cu mături. Părea locul cel mai potrivit. Stătea la pândă acolo ca un unchi excentric şi posibil periculos, dar nu putea fi sigură dacă era acolo în orice moment pentru că îi era frică să deschidă uşa. „Dumnezeu e în inima voastră”, spunea învăţătoarea de la şcoala de duminică, şi asta era şi mai rău. Dacă ar fi fost în debara, s-ar fi putut face ceva, de pildă să încui uşa.

Dumnezeu nu doarme niciodată, se spunea în imn – *Niciun somn fără griji nu-l închide pleoapele.* În schimb, bântuia prin casă noaptea, spionând oamenii – văzând dacă sunt destul de buni, sau trimiţând năpaste să-i distrugă, sau satisfăcându-şi un alt capriciu. Mai devreme sau mai târziu nu se putea să nu facă ceva neplăcut, cum făcuse deseori în Biblie. „Ascultă, e el”, spunea Laura. Paşi uşori, paşi grei.

— Ăsta nu-i Dumnezeu. E doar tata. E în foişor.

— Ce face?

— Fumează.

Nu voiam să spun *bea.* Părea neloial.

Cea mai mare tandreţe o simţeam pentru Laura când dormea – cu gura uşor deschisă, cu genele încă ude – dar avea un somn agitat; gemea şi dădea din picioare, şi uneori sforăia, şi mă împiedica să adorm. Mă dădeam jos din pat şi traversam podeaua în vârful picioarelor, şi mă înălţăm să mă uit pe fereastra dormitorului. Când era lună, grădinile de flori erau de un cenuşiu argintat, de parcă fuseseră aspirate toate culorile. Vedeam nimfa de piatră, la dimensiuni reduse; luna se reflecta în eleşteul cu nuferi, iar nimfa îşi înmuia degetele de la picioare în lumina ei rece. Tremurând, mă întorceam în pat şi zăceam urmărind umbrele mişcătoare ale perdelelor şi ascultând bolboroselile şi scârţâiturile casei în timp ce se aşeza. Întrebându-mă cu ce greşisem.

Copiii cred că orice lucru rău care se întâmplă e cumva din vina lor, şi eu nu făceam excepţie de la asta; dar ei cred şi în finaluri fericite, în ciuda tuturor dovezilor în sens contrar, iar eu nu făceam excepţie nici de la asta. Îmi doream doar ca finalul fericit să se grăbească, pentru că – mai ales noaptea, când Laura dormea şi nu trebuia să o înveselesc – mă simţeam foarte nefericită.

Dimineaţa o ajutam pe Laura să se îmbrace – asta era sarcina mea chiar şi când mama trăia – şi aveam grijă să se spele pe dinţi şi pe faţă. La prânz, Reenie ne lăsa câteodată să facem un picnic. Ne dădea pâine albă unsă cu unt şi jeleu de struguri, transparent ca celofanul, şi morcovi cruzi şi mere tăiate bucăţi. Aveam carne de vacă scoasă din conservă, de forma unui templu aztec, şi ouă fierte, tari. Puneam toate lucrurile astea pe

farfurii şi le duceam afară, şi mâneam ici şi colo – lângă eleşteu, în seră. Dacă ploua, le mâncam în casă.

— Să ne amintim de armenii înfometaţi, spunea Laura, cu mâinile împreunate, cu ochii închişi, aplecată peste cojile sendviciului ei cu jeleu.

Ştiam că o spunea pentru că aşa făcea mama, şi asta mă făcea să-mi vină să plâng.

— Nu există armeni înfometaţi, e doar o scorneală, i-am spus o dată, dar nu a vrut să creadă.

În acea perioadă eram lăsate mult de capul nostru. Am învăţat Avilionul pe dinafară: crevasele lui, grotele lui, tunelele lui. Ne uitam în ascunzătoarea de sub scara din spate, care conţinea o învălmăşeală de galoşi aruncaţi şi mănuşi desperecheate, şi o umbrelă cu spiţele rupte. Exploram diversele despărţituri ale pivniţei – pivniţa de cărbuni pentru cărbuni; pivniţa de rădăcinoase pentru verze şi bostănei aşezaţi pe o scândură, şi pentru sfeclele şi morcovii cărora le creşteau mustăţi în lăzile cu nisip, şi cartofii cu tentaculele lor albinoase şi oarbe, ca nişte picioare de crab; pivniţa rece pentru mere în butoaie şi pentru rafturile de conserve – dulceţuri şi jeleuri care sclipeau ca nestematele netăiate, condimente din fructe, ierburi acre şi arome, murături şi căpşune şi roşii decojite şi sos de mere, toate în borcane cu capace de metal. Era şi o pivniţă de vinuri, dar era ţinută încuiată; numai tata avea cheia.

Am descoperit grota umedă podită cu lut de sub verandă, la care am ajuns strecurându-ne printre nalbe, şi unde încercau să crească numai păpădii subţirele şi *Charlie* târâtor, cu mirosul lui de mentă zdrobită şi udătură de pisică şi (o dată) duhoarea iute şi greţoasă a unei năpârci speriate. Am descoperit podul, cu lăzi de cărţi vechi şi plăpumi depozitate şi trei cufere goale şi un armoniu stricat, şi manechinul fără cap, pentru rochii, al bunicii Adelia, un bust palid, mucegăit.

Ţinându-ne răsuflarea, ne furişam prin labirinturile de umbră. Ne distra asta – taina noastră, cunoaşterea cărărilor ascunse, credinţa că nu eram văzute.

Ascultă ceasul care ticăie, am spus. Era o pendulă – o antichitate, porţelan alb cu auriu; fusese al bunicului; stătea pe poliţa căminului din bibliotecă. Laurei i s-a părut că spusesem *lipăie.* Şi era adevărat, pendulul de alamă care se legăna înainte

şi înapoi chiar semăna cu o limbă, care lingea buzele unei guri nevăzute. Mânca timpul.

S-a făcut toamnă. Laura şi cu mine culegeam păstăi de alior şi le desfăceam, ca să pipăim seminţele în formă de solzi care se suprapuneau ca pielea unui balaur. Scoteam seminţele şi le împrăştiam pe paraşutele lor pufoase, lăsând limba pieloasă galben-maronie, catifelată ca partea de la interior a cotului. Pe urmă ne duceam la Podul Jubilee şi aruncam păstăile în râu să vedem cât aveau să plutească, înainte să se răstoarne sau să fie duse de apă. Oare credeam că ele conţineau oameni, sau o persoană? Nu ştiu. Însă aveam o anumită satisfacţie văzându-le scufundându-se.

S-a făcut iarnă. Cerul era de un cenuşiu ceţos, soarele jos pe cer, o culoare rozalie, ştearsă, ca sângele de peşte. Ţurţuri, grei şi opaci şi groşi ca încheietura mâinii, atârnau picurând din acoperiş şi pervazurile ferestrelor, de parcă stăteau gata să cadă. Îi rupeam şi le sugeam capetele. Reenie ne spunea că dacă facem asta o să ni se înnegrească limba şi o să cadă, dar eu ştiam că nu era adevărat, o mai făcusem.

Pe atunci, Avilion avea un hangar pentru bărci şi un siloz pentru gheaţă, jos lângă debarcader. În hangar era vechea barcă cu pânze a bunicului, acum a tatei – *Water Nixie,* înaltă şi uscată şi pusă la păstrare pe timpul iernii. În silozul pentru gheaţă era gheaţă, tăiată din râul Jogues şi cărată în blocuri cu caii, şi depozitată acolo acoperită cu rumeguş, aşteptând vara, când avea să fie rară.

Laura şi cu mine ne duceam pe debarcaderul alunecos, ceea ce ne era interzis. Reenie spunea că dacă alunecam şi ne duceam până jos, prin gheaţă, n-am fi rezistat o clipă, fiindcă apa era rece ca moartea. Ni s-ar fi umplut cizmele cu apă, şi ne-am fi scufundat ca nişte pietre. Aruncam nişte pietre adevărate să vedem ce avea să se întâmple cu ele; zburau pe gheaţă, se opreau acolo, rămâneau la vedere. Răsuflarea noastră scotea un fum alb; pufăiam ca trenurile, şi ne mutam de pe un picior îngheţat pe celălalt.

Sub tălpile cizmelor noastre zăpada scârţâia. Ne ţineam de mână şi ni se lipeau mănuşile îngheţate, astfel încât atunci când le scoteam erau două mâini de lână, care se ţineau una de cealaltă, goale şi albastre.

La baza pragurilor Louveteau-ului se îngrămădiseră una în alta bucăţi colţuroase de gheaţă. Gheaţa era albă la amiază, verde-deschis în amurg; bucăţile mai mici scoteau un clinchet, precum clopoţeii. În mijlocul râului apa curgea liberă şi neagră. Copiii strigau de pe dealul aflat pe cealaltă parte, ascunşi de copaci, cu glasuri stridente şi subţiri şi fericite în aerul rece. Îşi dădeau drumul la vale ca pe un tobogan, ceea ce nouă nu ne era îngăduit. Mă gândeam să păşesc pe ţărmul de gheaţă colţuroasă, să văd cât de solid e.

S-a făcut primăvară. Crengile sălciilor s-au îngălbenit, cele de sânger s-au înroşit. Râul Louveteau se revărsase, arbuştii şi copacii smulşi din rădăcină se învârtejeau şi blocau albia. O femeie a sărit de pe Podul Jubilee deasupra pragurilor, şi cadavrul a fost găsit abia după două zile. A fost pescuit în aval, şi era departe de a fi o privelişte plăcută deoarece coborârea acelor praguri era ca trecerea printr-o maşină de tocat. Nu e cel mai bun mod de a pleca de pe acest pământ, spunea Reenie – nu dacă te interesează cum arăţi, deşi, foarte probabil, în acea clipă n-o să te mai intereseze.

Doamna Hillcoate ştia o jumătate de duzină de astfel de femei care au sărit de pe pod de-a lungul anilor. Citeai despre ele în ziar. Una era o fată care fusese cu ea la şcoală, care se măritase cu un muncitor feroviar. Era plecat mult timp de-acasă, spunea ea, aşa că la ce se aştepta?

„Gravidă”, spunea, „şi n-avea nicio scuză.” Reenie dădea din cap, de parcă asta explica totul.

— Oricât de proşti ar fi bărbaţii, cei mai mulţi dintre ei ştiu să socotească, măcar pe degete, spunea ea. Cred că au existat pumni în gură. Dar n-are rost să închizi uşa grajdului când calul e plecat.

— Ce cal? întreba Laura.

— Şi trebuie să fi dat şi de un alt fel de bucluc, spunea doamna Hillcoate. Dacă ai belele, e foarte probabil să nu ai numai de un fel.

În loc să sară, spunea Reenie, femeile de felul ăsta ar putea la fel de bine să intre în râu, în susul apei, şi apoi să fie trase la fund de greutatea hainelor ude, astfel încât să nu poată să înoate ca să se salveze chiar şi să vrea… Un bărbat ar fi mai hotărât. Bărbaţii s-ar spânzura de grinda din şopron, sau şi-ar zbura creierii cu puşca de vânătoare; sau dacă ar intenţiona să

se înece, şi-ar lega bolovani sau alte obiecte grele – capete de topor, săculeţi cu cuie. Ei n-ar vrea să rişte într-o treabă serioasă ca asta. Însă e în firea femeii să intre pur şi simplu în râu şi să se resemneze, şi să lase apa să o ducă. Din tonul lui Reenie era greu de spus dacă era de acord cu aceste diferenţe sau nu.

Am împlinit zece ani în iunie. Reenie a făcut un tort, cu toate că a spus că poate n-ar trebui să avem tort, e prea devreme după moartea mamei, însă pe de altă parte, viaţa trebuie să meargă înainte, aşa că poate tortul n-ar răni. *Ce să rănească?* a întrebat Laura. *Sentimentele mamei,* am spus. Atunci, mama ne privea din rai? Dar eu m-am încăpăţânat şi m-am îmbufnat şi n-am vrut să-i spun. Laura n-a mai vrut să mănânce niciun pic de tort după ce a auzit asta cu sentimentele mamei, aşa că am mâncat eu ambele porţii.

Pentru mine era acum un efort să-mi amintesc detaliile durerii mele – formele exacte pe care le luase – deşi, după dorinţă, puteam să adun un ecou al ei, ca un căţeluş care scheaună încuiat în pivniţă. Ce făcusem în ziua când a murit mama? Nu mai ţineam minte asta, sau cum arătase ea în realitate: acum arăta numai ca în fotografiile ei. Însă ţineam minte nefirescul patului ei când dintr-odată n-a mai fost în el: ce pustiu păruse. Felul pieziş în care intra lumina după-amiezii pe fereastră şi cădea în mare tăcere pe podeaua de lemn, firele de praf ce pluteau în ea ca o ceaţă. Mirosul de ceară de albine al mobilei lustruite şi de crizanteme ofilite, şi izul stăruitor de ploscă şi dezinfectant. Acum îmi aminteam mult mai bine de absenţa ei decât de prezenţa ei.

Reenie i-a spus doamnei Hillcoate că deşi nimeni n-ar fi putut vreodată să ia locul doamnei Chase, care fusese o sfântă pe pământ dacă putea să existe aşa ceva, ea una făcuse ce putuse, şi păstrase o faţadă veselă de dragul nostru deoarece cu cât se vorbeşte mai puţin, cu atât e mai sigur că durerea trece, şi din fericire se părea că depăşisem momentul greu, totuşi apele adânci sunt periculoase, iar eu eram prea potolită pentru binele meu. Eram genul care clocea, spunea ea; nu se putea să nu răbufnesc cumva. Cât despre Laura, cine putea să spună, pentru că ea oricum fusese întotdeauna un copil ciudat.

Reenie spunea că stăteam prea mult împreună. Spunea că Laura învăţa obiceiuri pentru care era prea mică, iar eu nu eram lăsată să înaintez. Ar fi trebuit ca fiecare dintre noi să fie cu copii de vârsta ei, dar puţinii copii din oraş care ar fi fost potriviţi pentru noi fuseseră deja trimişi la şcoală – la şcoli particulare ca cele la care trebuia şi noi să fim trimise de drept, dar căpitanul Chase părea să nu-şi mai revină ca să aranjeze asta, şi oricum ar fi fost prea multe schimbări deodată, şi cu toate că eu eram calmă şi indiferentă şi cu siguranţă m-aş fi descurcat, Laura era mică pentru vârsta ei, şi prea mică în general. Era şi prea emotivă. Era genul care intră în panică şi se zbuciumă şi se îneacă în apă de cinşpe centimetri, din pricină că şi-a pierdut capul.

Laura şi cu mine stăteam pe scările din spate, cu uşa crăpată, cu mâna pe gură ca să nu râdem. Ne plăcea să spionăm. Însă nici uneia dintre noi nu îi făcea prea bine să audă astfel de lucruri despre ea.

Soldatul Istovit

Azi m-am dus la bancă – devreme, ca să evit căldura cea mare, dar şi ca să fiu acolo când se deschide. Aşa puteam să fiu sigură că îmi dă cineva atenţie, lucru de care aveam nevoie deoarece iarăşi mi se greşise extrasul de cont. Încă mai ştiu să adun şi să scad, le spun eu, spre deosebire de maşinile alea ale voastre, şi ei îmi zâmbesc precum chelnerii, genul care îţi scuipă în supă la bucătărie. Întotdeauna cer să vorbesc cu directorul, directorul e mereu „în şedinţă”, întotdeauna sunt pasată unui pitic afectat şi condescendent abia ieşit din pantaloni scurţi, care se vede un plutocrat.

Mă simt dispreţuită acolo, fiindcă am aşa de puţini bani; de asemenea, fiindcă odată am avut atât de mulţi. De fapt, nu i-am avut niciodată, desigur. Tata i-a avut, şi pe urmă Richard. Dar banii îmi erau imputaţi mie, la fel cum infracţiunile le sunt imputate celor care au fost doar prezenţi la ele.

Banca are coloane romane, să ne amintească să-i dăm Cezarului ce e al Cezarului, cum ar fi comisioanele acelea ridicole. Pentru doi cenţi, mi-aş ţine banii la ciorap, sub saltea, doar să le fac în ciudă. Însă s-ar duce vorba, presupun – vorba că am ajuns o excentrică bătrână şi ţăcănită, de genul celor găsite moarte într-o coşmelie înţesată cu conserve goale de mâncare de pisică şi câteva milioane de dolari ascunse în bancnote de cinci dolari între pagini de ziare îngălbenite. N-am niciun chef să ajung obiect de atenţie pentru drogaţii şi reporteraşii amatori şi băgăreţi din localitate, cu ochii lor injectaţi şi mâncărimi la degete.

Pe drumul de întoarcere de la bancă am ocolit pe la primărie, cu clopotniţa ei în stil italian şi zidăria ei florentină de două tone, cu catargul de steag care trebuie vopsit, cu tunul ei de câmp prezent la Somme. Şi cu cele două statui de bronz ale ei, comandate de familia Chase. Cea din dreapta, comandată de bunica Adelia, e a colonelului Parkman, veteran al ultimei bătălii decisive duse în Revoluţia americană, cea de la Fort Ticonderoga, acum în statul New York. Când şi când ne pomenim cu nişte nemţi sau englezi sau chiar americani derutaţi care rătăcesc prin oraş căutând câmpul de luptă de la Fort Ticonderoga. *Aţi greşit oraşul,* li se spune. *De fapt, aţi greşit ţara. O vreţi pe cea de alături.*

Colonelul Parkman a fost cel care a mărit miza, a trecut graniţa, şi a botezat oraşul nostru, comemorând astfel în mod pervers o bătălie în care pierduse. (Deşi poate că asta nu e ceva foarte neobişnuit: mulţi oameni manifestă un interes managerial faţă de propriile cicatrice.) E înfăţişat călare pe cal, fluturând o sabie şi gata să intre în galop în stratul de petunii din apropiere: un bărbat colţuros cu ochi deprinşi cu războiul şi barbă ascuţită, ideea oricărui sculptor despre orice comandant de cavalerie. Nimeni nu ştie cum arăta în realitate colonelul Parkman, întrucât nu a lăsat nicio dovadă ilustrată despre sine, iar statuia a fost ridicată abia în 1885, dar acum aşa arată. Asta e tirania Artei.

În stânga peluzei, tot cu un strat de petunii, se află o figură la fel de legendară: Soldatul Istovit, cu cei trei nasturi de sus de la cămaşă descheiaţi, cu gâtul îndoit ca pentru securea călăului, cu uniforma mototolită, cu boneta stând câş, sprijinit în puşca Ross defectă. Veşnic tânăr, veşnic epuizat, domină monumentul dedicat eroilor de război, cu pielea arzând verde în soare, cu excremente de porumbei alunecându-i pe faţă ca nişte lacrimi.

Soldatul Istovit a fost proiectul tatei. Sculptoriţa a fost Callista Fitzsimmons, care fusese insistent recomandată de Frances Loring, responsabila organizatorică a Comitetului Monumentelor Eroilor de Război al Societăţii Artiştilor din Ontario. Au existat unele obiecţii locale faţă de domnişoara Fitzsimmons – o femeie considerată nepotrivită pentru tema respectivă – dar tata a zdrobit orice împotrivire în şedinţa potenţialilor sponsori: oare domnişoara Loring nu era tot femeie? a întrebat el, inspirând astfel mai multe comentarii ireverenţioase, *Cum poţi să-ţi dai seama* fiind cea mai nevinovată dintre ele. În particular, a spus că cine plăteşte porunceşte, şi cum toţi ceilalţi erau nişte zgârie-brânză, ori băgau mâna adânc în buzunar, ori se supuneau.

Domnişoara Callista Fitzsimmons nu era numai femeie, mai avea şi douăzeci şi opt de ani şi era roşcată. A început să vină frecvent la Avilion, să se consulte cu tata cu privire la proiectul propus. Aceste şedinţe aveau loc în bibliotecă, cu uşa deschisă la început şi pe urmă închisă. Era instalată în una dintre camerele de oaspeţi, una de categoria a doua la început şi pe urmă cea mai bună. Curând era acolo aproape în fiecare weekend, şi camera în care stătea a devenit cunoscută drept camera „ei”.

Tata părea mai vesel; cu certitudine, bea mai puţin. A pus să se aranjeze parcul din jurul casei, măcar cât să arate bine; a pus să se schimbe pietrişul aleii; a pus ca *Water Nixie* să fie răzuită şi vopsită din nou şi reechipată. Uneori, în weekend se dădeau petreceri neprotocolare, oaspeţii fiind prieteni artişti ai Callistei, din Toronto. Aceşti artişti, printre care nu existau nume care puteau fi recunoscute curent, nu purtau la masă smoching sau măcar costum, ci pulovere cu răscroiala în formă de V; mâncau te miri ce pe peluză, şi dezbăteau chestiunile mai fine ale artei, şi fumau şi beau şi se certau. Artistele foloseau prea multe prosoape la baie, fără îndoială fiindcă nu mai văzuseră până atunci interiorul unei căzi adevărate, era teoria lui Reenie. Aveau şi unghii neîngrijite, pe care şi le rodeau.

Când nu erau petreceri, tata şi Callista se duceau la picnicuri, cu una dintre maşini – cea sport cu două locuri, nu limuzina – cu un coş pregătit în silă de Reenie. Sau plecau cu barca cu vele, Callista în pantaloni largi, cu mâinile în buzunare, precum Coco Chanel, şi un jerseu vechi, la baza gâtului, de-al tatei. Uneori se duceau cu maşina tocmai până la Windsor şi opreau la restaurante de la marginea drumului, ale căror specialităţi erau cocteilurile şi cântatul feroce la pian şi dansul deşănţat – restaurante frecventate de gangsteri implicaţi în contrabanda cu alcool, care veneau de la Chicago şi Detroit să facă afaceri cu distilierii care respectau legea de pe partea canadiană. (Atunci, în Statele Unite era Prohibiţie; alcoolul curgea peste graniţă ca apa foarte scumpă; cadavre cu degete retezate la capăt şi buzunare goale erau aruncate în râul Detroit şi ajungeau pe plaja lacului Erie, provocând dispute cu privire la cine trebuia să suporte cheltuiala cu înmormântarea lor.) În aceste excursii tata şi Callista nu veneau acasă toată noaptea, şi câteodată mai multe nopţi. Odată s-au dus la cascada Niagara, ceea ce a făcut-o invidioasă pe Reenie, şi odată la Buffalo; dar la Buffalo s-au dus cu trenul.

Primeam aceste detalii de la Callista, care nu era zgârcită cu detaliile. Ne spunea că tata avea nevoie de „stimulare”, şi că această stimulare îi făcea bine. Spunea că avea nevoie să ţopăie, să se învârtă mai mult în societate. Spunea că ea şi cu tata erau „mari amici”. A început să ne spună „puştoaicele”. Zicea să îi spunem „Callie”.

(Laura a vrut să ştie dacă dansa şi tata în restaurantele de la marginea drumului: era greu de imaginat, din cauza piciorului beteag. Callista a spus că nu, dar că era amuzant pentru el să se uite. Am ajuns să mă îndoiesc de asta. Nu e prea amuzant să te uiţi cum dansează alţii când tu nu poţi s-o faci.)

O admiram pe Callista pentru că era artistă, şi era consultată ca un bărbat, şi umbla cu paşi mari şi strângea mâini tot ca un bărbat, şi fuma ţigări cu un ţigaret scurt şi negru, şi ştia de Coco Chanel. Avea găuri în urechi, şi părul ei roşu (vopsit cu henné, acum îmi dau seama) era înfăşurat în eşarfe. Purta veşminte largi gen robă, cu imprimeuri îndrăzneţe, în vârtejuri: fucsia, heliotrop şi şofran se numeau culorile. Mi-a spus că aceste modele erau de la Paris, şi erau inspirate de emigranţii belaruşi. Mi-a explicat ce erau aceia. Era plină de explicaţii.

— Una dintre boarfele lui, i-a spus Reenie doamnei Hillcoate. Încă una din şir, care numai Domnul ştie că era deja lung cât braţul, însă ai fi zis că are decenţa să n-o aducă sub acelaşi acoperiş, când ea nici nu s-a răcit în mormânt. Ar putea şi el să pună să fie săpat şi al lui.

— Ce e o boarfă? a întrebat Laura.

— Nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala! a spus Reenie.

Ăsta era un semn că era supărată, faptul că nu se oprea din vorbit chiar dacă eu şi cu Laura eram în bucătărie. (Mai târziu i-am spus Laurei ce e o boarfă: o fată care mestecă gumă. Dar Callie Fitzsimmons nu făcea asta.)

— Copiii le aud pe toate, a spus doamna Hillcoate, pe un ton de avertizare, dar Reenie a continuat.

— Cât despre hainele alea pe care le poartă, ar putea la fel de bine să meargă la biserică în chiloţi. În lumină vezi soarele, luna şi stelele, şi tot ce e între tine şi ele. Nu că ar avea multe de arătat, e o paraşută din alea, ca scândura.

— Eu n-aş fi avut curajul, a spus doamna Hillcoate.

— Nu poţi să-i zici curaj, a spus Reenie. O doare-n fund. Nu e întreagă la minte, după părerea mea; îi lipseşte o doagă. Înoată goală puşcă în eleşteu, printre broaşte şi caraşii aurii – am întâlnit-o pe peluză, când se întorcea, numai cu un prosop şi ce i-a dat Dumnezeu Evei. Doar a dat din cap şi a zâmbit, nu i-a păsat niciun pic.

— Am auzit şi eu asta, a spus Reenie. Vrea doar să pună gheara pe el, şi pe urmă să-l cureţe.

— Pe cine să cureţe? Care gheară? a întrebat Laura.

Paraşută m-a dus cu gândul la rufele ude de pe sârmă, umflate de vânt. Callista Fitzsimmons nu era deloc aşa.

A existat o gâlceavă cu privire la Memorialul Eroilor Războiului, şi nu numai din cauza zvonurilor despre tata şi Callista Fitzsimmons. Unii oameni din oraş considerau că statuia Soldatului Istovit arăta prea demoralizant, şi era şi prea şleampătă: obiectau la cămaşa descheiată. Voiau ceva mai triumfător, precum Zeiţa Victoriei de pe monumentul de peste două oraşe, care avea aripi de înger şi veşminte fluturânde în vânt şi ţinea un instrument cu trei dinţi, care semăna cu o furculiţă de prăjit pâinea. Mai voiau să se scrie pe partea din faţă „Pentru cei care au făcut de bunăvoie sacrificiul suprem”.

Tata a refuzat să capituleze în privinţa sculpturii, spunând că trebuiau să se considere norocoşi că Soldatul Istovit avea două mâini şi două picioare, nemaivorbind de cap, şi că dacă nu aveau grijă ce spun o să recurgă la realismul gol-goluţ, şi statuia avea să fie făcută din bucăţi de corp în putrezire, ca cele multe pe care călcase la vremea lui. Cât despre inscripţie, sacrificiul nu avea nicio treabă cu bună-voia, deoarece morţii nu avuseseră intenţia să se trimită singuri pe lumea cealaltă. El unul prefera „Ca să nu uităm”, ceea ce punea povara acolo unde trebuia să fie: pe uitarea noastră. A spus că al dracului de mulţi oameni uitau al dracului de repede. Rareori înjura în public, aşa că asta a făcut impresie. A fost ca el, bineînţeles, întrucât el plătea.

Cei de la Camera de Comerţ au scos banii pentru cele patru plăci de bronz, cu listele de onoare ale celor căzuţi şi numele bătăliilor. Au vrut ca la urmă să fie trecute şi numele lor, dar tata i-a făcut de ruşine, obligându-i să renunţe. Memorialul Eroilor Războiului era pentru cei morţi, le-a spus el, nu pentru cei ce rămăseseră în viaţă, şi cu atât mai puţin pentru cei care culegeau roadele. Genul acesta de a vorbi i-a atras antipatia unora.

Monumentul a fost dezvelit în noiembrie 1928, de Ziua Eroilor. A fost multă lume, în ciuda burniţei reci. Soldatul Istovit fusese montat pe o piramidă cu patru feţe din pietre de râu rotunjite, ca pietrele Avilionului, iar plăcilor de bronz li s-au pus chenare din crini şi maci, împletiţi cu frunze de arţar. Şi cu privire la asta

au fost nişte discuţii aprinse. Callie Fitzsimmons a spus că modelul era demodat şi banal, cu toate frunzele şi florile alea pleoştite – *victoriene,* cea mai mare insultă la adresa artiştilor în zilele acelea. Voia ceva mai viguros, mai modern. Însă oamenilor din oraş le plăcea, şi tata a spus că uneori trebuie să faci compromisuri.

La ceremonie s-a cântat la cimpoaie. („Mai bine afară decât înăuntru”, a spus Reenie.) Apoi s-a rostit predica cea mare, de către preotul prezbiterian, care a vorbit despre „cei care au făcut de bunăvoie sacrificiul suprem” – împunsătura oraşului la adresa tatei, să arate că nu putea impune el absolut orice şi că banii nu puteau să cumpere totul, şi că îşi însuşiseră fraza aceea în ciuda lui. Apoi s-au mai ţinut nişte discursuri, şi s-au spus rugăciuni – multe discursuri şi multe rugăciuni, din cauză că preoţii bisericilor de toate genurile din oraş trebuiau să fie reprezentaţi. Deşi în comitetul de organizare nu existau catolici, chiar şi preoţilor catolici li s-a permis să spună o rugăciune. Tata a insistat pentru asta, pe motiv că un soldat catolic mort e la fel de mort ca unul protestant.

Reenie a spus că acesta era un mod de a privi lucrurile.

— Care e celălalt mod? a întrebat Laura.

Tata a depus prima coroană. Eu şi cu Laura ne uitam, mână în mână; Reenie plângea. Royal Canadian Regiment trimisese o delegaţie, tocmai de la Wolseley Barracks din London, şi maiorul M.K. Greene a depus o coroană. Apoi s-au depus coroane de către toţi cei la care te-ai fi putut gândi – Legiunea, urmată de Lions, Kinsmen, Rotary Club, Oddfellows, Orange Order, Cavalerii din Columbus, Camera de Comerţ şi I.O.D.E. printre alţii – ultima fiind doamna Wilmer Sullivan din partea Mamelor celor Căzuţi, care pierduse trei fii. S-a cântat „Rămâi cu mine”, apoi un gornist din fanfara cercetaşilor a cântat „Ultimul post”, cam tremurat, urmat de două minute de reculegere şi o salvă de proiectile de carabină trasă de miliţie. Pe urmă am avut „Deşteptarea”.

Tata stătea cu capul plecat, dar tremura vizibil, dacă de durere sau furie e greu de spus. Avea pe sub palton uniforma, şi se sprijinea cu ambele mâini, cu mănuşi, în baston.

Era prezentă şi Callie Fitzsimmons, dar ea rămase în spate. Nu era genul de situaţie în care artistul să iasă în faţă şi să facă

o plecăciune, ne-a spus ea. Purta o jachetă neagră, decentă, şi o fustă obişnuită în loc de robă, şi o pălărie care îi ascundea cea mai mare parte a feţei, dar oricum se şoptea despre ea.

După aceea Reenie a făcut cacao, pentru mine şi pentru Laura, în bucătărie, ca să ne încălzească fiindcă îngheţaserăm în burniţă. I-a oferit o ceaşcă şi doamnei Hillcoate, care a spus că nu o refuză.

— De ce se numeşte memorial? a întrebat Laura.

— Ca să ne amintim de cei morţi, a răspuns Reenie.

— De ce? a întrebat Laura. Pentru ce? Aşa vor ei?

— Nu pentru ei, e mai mult pentru noi, a spus Reenie. Ai să înţelegi când ai să fii mai mare.

Laurei i se spunea mereu asta, şi ea nu ţinea cont. Voia să înţeleagă acum. A dat cacaua pe gât.

— Îmi mai dai? Ce e sacrificiul suprem?

— Soldaţii şi-au dat viaţa pentru noi ceilalţi. Sper că nu ai ochii mai mari ca stomacul, pentru că dacă mai fac cacao vreau s-o termini.

— De ce şi-au dat viaţa? Aşa au vrut ei?

— Nu, dar oricum au făcut-o. De asta e sacrificiu, a spus Reenie. Acum, gata cu asta. Uite-ţi cacaua.

— Şi-au dat viaţa lui Dumnezeu, pentru că asta vrea Dumnezeu. Ca Iisus, care a murit pentru toate păcatele noastre, a spus doamna Hillcoate, care era baptistă, şi se considera autoritatea absolută.

O săptămână mai târziu, eu şi cu Laura ne plimbam pe poteca de lângă Louveteau, mai jos de defileu. În acea zi era ceaţă, care se ridica din râu, se învârtejea în aer ca laptele smântânit şi picura de pe rămurelele golaşe ale tufelor. Pietrele potecii erau alunecoase.

Pe neaşteptate, Laura a fost în râu. Din fericire, nu eram chiar lângă curentul principal, aşa că nu a luat-o apa. Am ţipat şi am fugit în josul malului şi am prins-o de haină; hainele ei nu erau încă îmbibate de apă, totuşi era foarte grea şi era să cad şi eu în râu. Am reuşit să o trag până la o stâncă plată; apoi am târât-o afară. Era plină de apă ca o oaie udă, dar şi eu eram destul de udă. Apoi am zgâlţâit-o. Deja tremura şi plângea.

— Ai făcut-o dinadins! am spus. Te-am văzut! Puteai să te îneci! Laura hohotea şi se îneca. Am îmbrăţişat-o. De ce ai făcut-o?

— Ca Dumnezeu s-o învie pe mama, a hohotit ea.

— Dumnezeu nu vrea să mori, am spus. Asta l-ar supăra foarte tare. Dacă voia ca mama să fie vie, putea s-o facă oricum, fără să te îneci tu.

Ăsta era singurul mod de a vorbi cu Laura când o apucau astfel de toane: trebuia să te prefaci că ştii despre Dumnezeu ceva ce ea nu ştie.

Şi-a şters nasul cu dosul mâinii.

— De unde ştii *tu?*

— Pentru că – uite! – m-a lăsat să te salvez! Vezi? Dacă voia să mori, aş fi căzut şi eu. Am fi murit amândouă! Acum haide, trebuie să te usuci. N-am să-i spun lui Reenie. Am să spun că a fost un accident, am să spun că ai alunecat. Dar să nu mai faci niciodată aşa ceva. Bine?

Laura n-a spus nimic, dar m-a lăsat s-o duc în casă. Acolo au fost o mulţime de cloncăneli speriate şi dârdâieli şi bombăneli, şi o ceaşcă de supă de vacă şi o baie caldă şi o sticlă cu apă fierbinte pentru Laura, al cărei accident a fost pus pe seama bine cunoscutei stângăcii a ei; i s-a spus să fie atentă pe unde merge. Tata mi-a spus *Bravo;* m-am întrebat ce ar fi spus dacă o pierdeam. Reenie a spus că era bine că aveam amândouă măcar o jumătate de creier, dar ce căutaserăm acolo în primul rând? Şi pe ceaţă, pe deasupra. A spus că eu ar fi trebuit să am mai multă minte.

Am stat trează multe ore în noaptea aceea, cu braţele petrecute în jurul corpului meu, cuprinzându-mă strâns. Aveam picioarele reci ca piatra, şi dinţii îmi clănţăneau. Nu puteam să-mi scot din minte imaginea Laurei, în apa neagră şi rece ca gheaţa a Louveteau-ului – cum i se împrăştiase părul ca fumul într-o trombă de vânt, cum îi strălucise argintiu faţa, ce urât se uitase la mine când o apucasem de haine. Ce greu îmi fusese s-o ţin. Ce puţin lipsise să-i dau drumul.

Domnişoara Violenţă

În loc de şcoală, mie şi Laurei ni s-a asigurat o succesiune de preceptori, atât bărbaţi cât şi femei. Noi nu consideram că erau necesari, şi ne dădeam toată silinţa să-i descurajăm. Îi fixam cu privirea noastră albastră, sau ne prefăceam că suntem surde ori tâmpite; nu îi priveam niciodată în ochi, numai în frunte. Adesea ne lua mai mult decât ai crede să scăpăm de ei; de regulă suportau multe de la noi, fiindcă erau ameninţaţi de viaţă şi aveau nevoie de leafă. Nu aveam nimic împotriva lor ca indivizi; pur şi simplu nu voiam să-i avem în cârcă.

Când nu eram cu aceşti preceptori, trebuia să stăm la Avilion, fie în casă, fie în parcul din jur. Dar cine era să ne supravegheze? Preceptorii erau uşor de ocolit, ei nu ne ştiau potecile secrete, iar Reenie nu putea să stea cu ochii pe noi clipă de clipă, după cum chiar ea sublinia deseori.

Ori de câte ori puteam, plecam pe furiş de la Avilion şi hoinăream prin oraş, în ciuda credinţei lui Reenie că lumea era plină de criminali şi anarhişti şi orientali sinistri cu pipe cu opiu, mustăţi subţiri ca funia răsucită şi unghii lungi şi ascuţite, şi toxicomani şi proxeneţi, care aşteptau să ne răpească şi să-i ceară tatei bani drept răscumpărare.

Unul dintre mulţii fraţi ai lui Reenie avea o oarecare legătură cu nişte reviste ieftine, genul de scandal, de calitate proastă, pe care puteai să le cumperi de la drogherii, iar pe cele mai rele le puteai obţine numai pe sub mână. Care era sarcina lui? *Distribuire,* o numea Reenie. Introducerea lor în ţară prin contrabandă, cred acum. În tot cazul, uneori îi dădea lui Reenie stocul rămas, şi în ciuda eforturilor ei de a le ascunde de noi, mai devreme sau mai târziu puneam mâna pe ele. Unele erau de dragoste, şi cu toate că Reenie le devora, noi puneam puţin preţ pe ele. Le preferam – sau eu le preferam, iar Laura mi se alătura – pe cele cu poveşti despre alte ţări, sau chiar alte planete. Nave spaţiale din viitor, unde femeile purtau fuste foarte scurte, făcute din material lucios, şi totul strălucea; asteroizi pe care plantele vorbeau, bântuiţi de monştri cu colţi şi ochi enormi; ţări de altădată, locuite de fete mlădii cu ochi de topaz şi piele opalină, îmbrăcate cu pantaloni de tifon şi brasiere mici, de metal, ca două pâlnii unite cu un lanţ. Eroi în costume severe, cu coifuri cu aripi şi ţepuşe.

Prostii, le numea Reenie pe acestea. *Nu există aşa ceva pe pământ.* Dar mie tocmai asta îmi plăcea la ele.

Criminalii şi proxeneţii erau în revistele poliţiste, cu copertele presărate cu pistoale şi bălţi de sânge. În acestea, moştenitoarele cu ochi căscaţi ale unor mari averi erau întotdeauna scoase din circulaţie cu eter şi legate cu frânghie de rufe – mult mai multă decât era nevoie – şi încuiate în cabine de iaht sau cripte de biserici părăsite, sau în pivniţe reci şi umede din castele. Eu şi Laura credeam în existenţa unor astfel de oameni, dar nu ne era prea frică de ei, pentru că ştiam la ce să ne aşteptăm. Ei aveau automobile mari şi negre, şi purtau paltoane şi mănuşi groase şi pălării negre de fetru, şi noi am fi putut să-i recunoaştem imediat şi să fugim.

Însă nu am văzut niciodată unul. Singurele forţe ostile pe care le întâlneam erau copiii muncitorilor din fabrică, cei mici, care încă nu ştiau că nu trebuia să fim atinse. Veneau după noi câte doi sau câte trei, tăcuţi şi curioşi sau făcându-ne în toate felurile; când şi când aruncau cu pietre, deşi niciodată nu ne-au lovit. Cel mai vulnerabile eram în faţa lor când iscodeam pe poteca îngustă de lângă Louveteau, cu stânca de deasupra – de acolo puteau fi aruncate asupra noastră tot felul de lucruri – sau pe străduţele lăturalnice, pe care am învăţat să le evităm.

Mergeam pe Erie Street, examinând vitrinele magazinelor: cel mixt cu articole ieftine era preferatul nostru. Sau ne uitam prin gardul de plasă la şcoala primară, care era pentru copii de rând – copii de muncitori – cu terenul ei de zgură şi uşile înalte, sculptate, pe care scria Băieţi şi Fete. În recreaţii se ţipa mult, şi copiii nu erau curaţi, mai ales după ce se băteau sau erau trântiţi pe zgură. Eram recunoscătoare că nu trebuia să mergem la şcoala asta. (Oare chiar eram recunoscătoare? Sau, pe de altă parte, ne simţeam excluse? Poate şi una, şi alta.)

În aceste excursii purtam pălării. Aveam ideea că erau o protecţie; că ne făceau, într-un fel, invizibile. O doamnă nu iese niciodată fără pălărie, spunea Reenie. Nici fără *mănuşi,* spunea ea, dar nu întotdeauna ne sinchiseam de astea. Pălăriile de paie sunt cele de care mi-aduc eu aminte din vremea aceea: nu paie de culoare deschisă, ci arămii. Şi căldura umedă din iunie, aerul moleşit de polen. Strălucirea albastră a cerului. Apatia, tândăleala.

Cât aş vrea să am iarăşi acele după-amieze fără noimă – plictiseală, lipsa unui ţel, posibilităţile încă neformate! Şi chiar le am într-un fel: doar că acum nu prea mai are ce să se întâmple mai departe.

Preceptorul pe care l-am avut în această perioadă a stat mai mult decât majoritatea. Era o femeie de patruzeci de ani, cu o garderobă de jachete de caşmir decolorate care indicau o existenţă anterioară mai prosperă, şi un rulou de păr cenuşiu prins în agrafe la ceafă. O chema domnişoara Goreham – domnişoara Violet Goreham. Eu am poreclit-o pe la spate domnişoara Violenţă, pentru că mi se părea că era o combinaţie foarte neverosimilă, şi după aceea abia puteam să mă uit la ea fără să chicotesc. Numele a rămas, totuşi; i l-am spus şi Laurei, şi pe urmă fireşte că a aflat şi Reenie de el. Ne-a spus că eram necuviincioase că râdeam în felul acesta de domnişoara Goreham; biata fiinţă decăzuse şi merita mila noastră, pentru că era fată bătrână. Ce era aia? O femeie fără bărbat. Domnişoara Goreham era condamnată la o viaţă cu o singură fericire, spunea Rennie cu o urmă de dispreţ.

— Dar nici tu n-ai bărbat, a spus Laura.

— Asta-i altceva, a spus Reenie. Eu n-am văzut încă un bărbat pe care aş catadicsi să-mi suflu nasul, dar mi-am refuzat porţia. Am avut oferte.

— Poate că şi domnişoara Violenţă a avut, am spus, doar ca să o contrazic; mă apropiam de acea vârstă.

— Ba nu, a spus Reenie, n-a avut.

— De unde ştii? a întrebat Laura.

— Îţi dai seama după cum arată, a spus Reenie. Iar dacă ar fi avut totuşi o ofertă, chiar dacă bărbatul ar fi avut trei capete şi o coadă, l-ar fi înşfăcat iute ca şarpele.

Ne înţelegeam bine cu domnişoara Violenţă fiindcă ne lăsa să facem ce vrem. Şi-a dat repede seama că nu avea forţa să ne controleze, şi se hotărâse în mod înţelept să nu-şi bată capul să încerce. Ne făceam lecţiile dimineaţa, în bibliotecă, care fusese odinioară a bunicului Benjamin şi acum era a tatei, iar domnişoara Violenţă ne dădea mână liberă acolo. Rafturile erau pline de cărţi grele, legate în piele, cu titluri imprimate cu auriu

mat, şi mă îndoiam că bunicul Benjamin le citea vreodată: erau doar ideea bunicii Adelia despre ce se cuvenea să citească el.

Alegeam cărţile care mă interesau. *Povestea celor două oraşe,* de Charles Dickens; istoriile lui Macaulay; *Cucerirea Mexicului* şi *Cucerirea Peru-ului,* ilustrate. Citeam şi poezie, iar domnişoara Violenţă făcea din când în când, cu jumătate de inimă, o încercare de a fi profesoară, punându-mă să citesc cu glas tare. *În Xanadu, Kubla Khan a poruncit, Un măreţ dom de plăceri să fie zidit. Pe câmpiile Flandrei macii înfloresc, Printre şirurile de cruci ei cresc.*

— Nu te poticni, spunea domnişoara Violenţă. Versurile trebuie *să curgă,* dragă. Închipuie-ţi că eşti o fântână.

Cu toate că ea personal era butucănoasă şi lipsită de eleganţă, avea standarde înalte cu privire la delicateţe, şi o lista de lucruri care voia să ne închipuim că suntem: copaci înfloriţi, fluturi, adieri blânde. Orice în afară de fetiţe cu genunchi murdari şi degete în nas: era greu de mulţumit în problemele de igienă personală.

— Nu roade creioanele colorate, dragă, îi spunea domnişoara Violenţă Laurei. Nu eşti rozătoare. Uite, ai gura verde toată. Face rău la dinţi.

Am citit *Evangeline,* de Henry Wadsworth Longfellow; am citit *Sonete din portugheză,* de Elizabeth Barrett Browning. *Cum te iubesc? Să număr felurile.*

— Minunat! a oftat domnişoara Violenţă.

Era sentimentală, sau atât de sentimentală cât îi permitea firea ei deprimată, pe tema lui Elizabeth Barrett Browning; şi a lui E. Pauline Johnson, prinţesa mohawk[4].

Şi oh, fluviul curge acum mai iute;
Bulboanele se rotesc în jurul fundei mele.
Vâj, vâj!
Cum se răsucesc vălurelele
În multe ochiuri de mare periculos învârtejate!

— Mai cu inimă, dragă, spunea domnişoara Violenţă.

[4] Emily Pauline Johnson (1861-1913), scriitoare canadiană de origine mohawk.

Sau citeam Alfred, Lord Tennyson, un om pe care numai Dumnezeu îl întrecea în măreţie, după părerea domnişoarei Violenţă.

Cu muşchiul cel mai negru răzoarele de flori
Erau toate gros acoperite.
Din legăturile ce ţineau părul de zidul cu fronton
Cădeau cuiele ruginite...
Ea a spus atât: „Viaţa mea e mohorâtă,
El nu vine”, a spus ea şoptit;
A spus: „Sunt obosită, obosită,
Aş vrea să fi murit!”

— De ce îşi dorea asta? a întrebat Laura, care de obicei nu manifesta interes faţă de recitările mele.

— Era vorba de iubire, dragă, a spus domnişoara Violenţă. Era o iubire nemărginită. Dar era neîmpărtăşită.

— De ce?

Domnişoara Violenţă a oftat.

— E o poezie, dragă, a spus ea. A scris-o lordul Tennyson, şi cred că el ştia cel mai bine. Poeziile nu argumentează de ce. „Frumuseţea e adevăr, adevărul frumuseţe – asta e tot ce ştiţi pe pământ, şi tot ce trebuie să ştiţi.”

Laura s-a uitat la ea cu dispreţ, şi s-a întors la coloratul ei. Eu am dat pagina: mă uitasem deja în fugă peste toată poezia şi constatasem că nu se mai întâmpla nimic în ea.

Sparge-te, sparge-te, sparge-te
Pe stâncile tale cenuşii şi reci, O Mare!
Şi aş vrea ca limba mea să poată rosti
Gândurile care apar în mine.

— Minunat, dragă, a spus domnişoara Violenţă.

Era iubitoare de dragoste neţărmurită, dar era la fel de iubitoare de melancolie deznădăjduită.

Era acolo o carte subţire, legată în piele de culoarea tutunului, care fusese a bunicii Adelia: *Rubaiatele lui Omar Khayyam,* de Edward Fitzgerald. (De fapt, nu o scrisese Edward Fitzgerald, şi totuşi se spunea că el era autorul. Cum se explică asta? N-am

încercat să aflu.) Domnişoara Violenţă citea uneori din această carte, ca să-mi arate cum trebuia rostită poezia:

O carte de versuri sub umbrar,
Un urcior cu vin, o pâine – şi tu
Lângă mine cântând în sălbăticie –
Oh, sălbăticia ar fi Paradisul!

Oh-ul l-a scos icnit, de parcă cineva o lovise în piept; la fel şi tu-ul. Mie mi se părea că se făcea prea multă zarvă în jurul unui picnic, şi mă întrebam cu ce mâncaseră pâinea.

— Bineînţeles că nu era vin adevărat, dragă, a spus domnişoara Violenţă. Se referă la slujba de împărtăşanie.

Doar un înger înaripat ar opri, înainte de a fi prea târziu,
Încă nedesfăşuratul Sul al Sorţii,
Şi l-ar face pe neînduplecatul Arhivar altfel să înregistreze
Sau să şteargă de tot!

Ah, Iubire! De-am putea tu şi cu mine să conspirăm cu El
Pentru a înhăţa tot acest jalnic Plan al Lucrurilor,
Nu l-am face bucăţele – şi l-am remodela apoi
Mai după Dorinţa inimii?

— Foarte adevărat, a spus domnişoara Violenţă, cu un oftat.

Dar ea ofta pentru toate. Se armoniza foarte bine cu Avilionul – cu demodata lui splendoare victoriană, cu aerul lui de decădere estetică, de graţie apusă, de regret şters. Atitudinea ei şi chiar şi caşmirurile ei decolorate se potriveau cu tapetul.

Laura nu prea citea. În schimb, copia tablouri, sau colora ilustraţiile alb-negru din cărţi groase, erudite, de călătorie şi istorie. (Domnişoara Violenţă o lăsa să facă asta, pe motiv că nimeni nu avea să observe.) Laura avea idei ciudate, dar foarte clare, despre culorile care se impuneau: colora un copac cu albastru sau roşu, colora cerul în roz sau verde. Dacă era vorba de fotografia cuiva care nu-i plăcea, îi înroşea tare faţa, sau i-o făcea gri-închis ca să şteargă trăsăturile.

Îi plăcea să deseneze piramidele dintr-o carte despre Egipt; îi plăcea să coloreze idolii egipteni. Şi statuile asiriene cu trupuri de lei înaripaţi şi capete de vulturi sau oameni. Asta era dintr-o

carte de Sir Henry Layard, care descoperise statuile în ruinele de la Ninive şi le adusese cu vaporul în Anglia; se spunea că erau reprezentări ale îngerilor descrişi în Cartea lui Iezechiel. Domnişoara Violenţă nu considera aceste poze foarte drăguţe – statuile arătau păgâne, şi însetate de sânge – dar Laura nu era de oprit. În faţa criticii, nu făcea decât să se ghemuiască şi mai mult asupra paginii şi să coloreze mai departe, de parcă viaţa ei depindea de asta.

— Spatele drept, dragă, spunea domnişoara Violenţă. Închipuie-ţi că şira spinării e un copac care creşte spre cer.

Dar pe Laura nu o interesa să îşi închipuie astfel de lucruri.

— Nu vreau să fiu copac, spunea ea.

— Mai bine copac decât cocoşată, dragă, ofta domnişoara Violenţă, şi dacă nu acorzi atenţie poziţiei tale, în asta ai să te transformi.

Domnişoara Violenţă îşi petrecea mult timp stând lângă fereastră şi citind romane de dragoste de la biblioteca de împrumut. Îi mai plăcea să răsfoiască albumele cu tăieturi din ziare, cu copertele lor din piele cu ornamentaţii în relief, ale bunicii Adelia, cu invitaţii elegant stampate, lipite cu grijă, cu meniuri tipărite la sediul ziarului, şi tăieturile din ziare de după aceea – ceaiurile de caritate, conferinţele de autoperfecţionare ilustrate cu diapozitive – temerarii, prietenoşii călători la Paris şi în Grecia şi chiar India, swedemborgienii, fabienii, vegetarienii, toţi promotorii diverşi ai autoperfecţionării, când şi când cu ceva într-adevăr bizar, descriind cum practicau indigenii vrăjitoria sau îşi ascundeau femeile în spatele unor măşti complicate din lemn sau decorau ţestele strămoşilor lor cu vopsea roşie şi scoici. Toate dovezile de hârtie îngălbenită ale acelei vieţi luxuriante, ambiţioase, implacabil apuse, pe care domnişoara Violenţă o cerceta centimetru cu centimetru, de parcă şi-o reamintea, zâmbind cu o blândă plăcere mandatară.

Avea un pachet de stele din poleială, aurii şi argintii, pe care le lipea pe lucrurile făcute de noi. Uneori ne lua să culegem flori de câmp, pe care le presam între două coli de sugativă, cu o carte grea deasupra. Am ajuns să ţinem la ea, cu toate că n-am plâns când a plecat. Ea a plâns, totuşi – cu lacrimi din abundenţă, neelegant, aşa cum făcea totul.

Am împlinit treisprezece ani. Creşteam deprinzând obiceiuri care nu erau vina mea, cu toate că păreau să-l supere pe tata tot atât de mult ca şi cum ar fi fost. A început să fie preocupat de poziţia mea, de modul meu de a vorbi, de comportamentul meu în general. Îmbrăcămintea mea trebuia să fie simplă şi modestă, cu bluze albe şi fuste plisate de culoare închisă, şi rochii de catifea, închise la culoare, pentru biserică. Haine care semănau cu nişte uniforme – care semănau cu nişte costume marinăreşti, dar nu erau. Trebuia să ţin umerii drepţi, fără urmă de lăsare. Nu aveam voie să stau tolănită, să mestec gumă, să mă foiesc, sau să trăncănesc. Standardele pe care le pretindea erau cele ale armatei: ordine, ascultare, tăcere şi lipsă de sexualitate evidentă. Sexualitatea, deşi nu se vorbea niciodată despre ea, trebuia înăbuşită în faşă. Îmi dăduse prea mult timp frâu liber. Era vremea să se ocupe îndeaproape de mine.

Şi Laura era supusă întrucâtva acestei năpăstuiri, cu toate că nu ajunsese încă la vârsta potrivită. (Care era vârsta potrivită? Vârsta pubertăţii, mi-e limpede acum. Dar atunci eram cu totul derutată. Ce crimă comisesem? De ce eram tratată ca deţinuta unei ciudate şcoli de reeducare?)

— Eşti prea dur cu puştoaicele, spunea Callista. Nu sunt băieţi.

— Din nefericire, spunea tata.

Callista a fost cea la care m-am dus în ziua în care am descoperit că am o boală oribilă, pentru că mi se prelingea sânge între picioare: sigur eram pe moarte! Callista a râs. Pe urmă mi-a explicat. „E doar o pacoste”, a spus ea. A spus că trebuie să vorbesc de asta ca de „prietena mea”, sau ca de „un musafir”. Reenie avea idei mai prezbiteriene. „E blestemul”, a spus ea. A fost cât pe ce să spună că era încă un aranjament ciudat al lui Dumnezeu, ticluit pentru a face viaţa neplăcută: pur şi simplu aşa sunt lucrurile, a spus ea. Cât despre sânge, rupi cârpe. (Nu a spus *sânge,* a spus *mizerie.)* Mi-a făcut o ceaşcă de ceai de muşeţel, care avea gust de miros de lăptuci stricate; şi o sticlă cu apă fierbinte, pentru crampe. Niciuna nu mi-a fost de niciun folos.

Laura a descoperit o pată de sânge pe aşternutul meu şi a început să plângă. A tras concluzia că eram pe moarte. Aveam

să mor ca mama, a hohotit ea, fără să-i spun mai întâi. Aveam să am un bebeluş cenuşiu ca un pisoi, şi pe urmă aveam să mor.

I-am spus să nu fie tâmpită. I-am spus că sângele ăsta nu avea nicio legătură cu bebeluşii. (Callista nu ajunsese la partea asta, după ce hotărâse fără doar şi poate că prea multe informaţii de acest gen, deodată, puteau să-mi deformeze psihicul.)

— Şi ţie o să ţi se întâmple într-o zi, i-am spus Laurei. Când ai să fii de vârsta mea. E o treabă care li se întâmplă fetelor.

Laura a fost indignată. A refuzat să creadă asta. Ca în multe alte situaţii, era convinsă că în cazul ei avea să se facă o excepţie.

Există un portret fotografic al Laurei cu mine, făcut în această perioadă. Eu port regulamentara rochie de catifea de culoare închisă, prea tânără ca stil pentru mine: am, în mod vizibil, ceea ce înainte se numea *piept.* Laura şedea lângă mine, într-o rochie identică. Amândouă avem şosete albe până la genunchi şi pantofi de lac Mary Jane; avem picioarele încrucişate decent în dreptul gleznelor, dreptul peste stângul, cum am fost instruite. Eu am braţul petrecut pe după Laura, dar cu titlul de încercare, de parcă mi s-ar fi poruncit să-l pun acolo. Laura îşi ţine mâinile încrucişate în poală. Amândouă avem părul de culoare deschisă pieptănat cu cărare la mijloc, şi întins bine spre spate. Amândouă zâmbim, în felul acela temător pe care îl au copiii când li se spune că trebuie să fie cuminţi şi să zâmbească, de parcă cele două lucruri ar fi totuna: e un zâmbet impus de ameninţarea dezaprobării. Ameninţarea şi dezaprobarea ar fi fost ale tatei. Ne era frică de ele, dar nu ştiam cum să le evităm.

Metamorfozele ***lui Ovidiu***

Tata hotărâse, foarte corect, că educaţia noastră fusese neglijată. Voia să învăţăm franceză, dar şi matematică şi latină – exerciţii mentale vioaie care aveau să acţioneze ca un antidot pentru firea noastră excesiv de visătoare. Şi geografia ar fi fost înviorătoare. Cu toate că abia dacă o observase pe perioada cât ne fusese institutoare, tata decretase că domnişoara Violenţă, cu felul ei moale, învechit, trandafiriu, trebuia îndepărtată. Voia să fim curăţate de marginile dantelate, încreţite, întrucâtva înnegrite, de parcă am fi fost lăptuci, rămânând cu un miez simplu, sănătos. Nu înţelegea de ce ne plăcea ce ne plăcea. Voia să fim transformate ca să semănăm cu băieţii, într-un fel sau altul.

În locul domnişoarei Violenţă a angajat un bărbat pe nume domnul Erskine, care predase cândva la o şcoală de băieţi din Anglia, dar fusese expediat subit în Canada, pe motiv de sănătate. Nouă nu ne părea deloc a nu fi sănătos: nu tuşea niciodată, de exemplu. Era scund şi gras, îmbrăcat în tweed, treizeci sau treizeci şi cinci de ani, poate, cu păr roşcat şi o gură cărnoasă, umedă, cu o ţăcălie micuţă şi o ironie tăioasă şi fire nesuferită, şi mirosea ca fundul unui coş de rufe umed.

Curând ne-a devenit limpede că neatenţia şi privitul fix în fruntea domnului Erskine nu aveau să ne scape de el. Înainte de toate ne-a dat teste, să stabilească ce ştim. Nu mare lucru, deşi mai mult decât am considerat potrivit să divulgăm. Pe urmă i-a spus tatei că avem creier de insecte sau marmote. Eram absolut deplorabile, şi era o minune că nu eram cretine. Deprinseserăm obiceiuri mentale indolente – fusesem *lăsate* să le deprindem, a adăugat reprobator. Din fericire, nu era prea târziu. Tata a spus că în acest caz, domnul Erskine trebuia să ne pună la treabă ca să progresăm.

Nouă, domnul Erskine ne-a spus că lenea noastră, aroganţa noastră, şi tendinţa noastră de a tăia frunză la câini şi a visa cu ochii deschişi, şi sentimentalismul nostru dulceag nu făcuseră decât să ne distrugă pentru treburile serioase ale vieţii. Nimeni nu se aştepta de la noi să fim genii, şi nu ni s-ar fi acordat nicio favoare dacă am fi fost, dar cu siguranţă există un minimum, chiar şi pentru fete: nu aveam să fim decât o povară pentru orice bărbat destul de prost să se însoare cu noi, dacă nu eram făcute să ne îndreptăm.

A comandat un teanc mare de caiete de şcoală, genul ieftin cu foi liniate şi coperte subţiri de carton. A comandat un stoc de creioane simple, cu gumă. Acestea erau baghetele magice, a spus el, prin mijlocirea cărora eram pe cale să ne transformăm, cu ajutorul lui.

A spus *ajutor* cu un zâmbet superior.

A aruncat stelele din poleială ale domnişoarei Goreham.

Biblioteca ne distrăgea prea mult atenţia, a spus el. A cerut şi a primit două pupitre şcolare, pe care le-a instalat în unul dintre dormitoarele libere; a pus să se scoată patul, împreună cu toate celelalte piese de mobilier, aşa că încăperea a rămas goală. Uşa încuiată cu cheia, iar cheia era la el. Acum puteam să ne suflecăm mânecile şi să trecem la treabă.

Metodele domnului Erskine erau directe. Ne trăgea de păr, ne răsucea urechea. Lovea puternic cu linia pupitrele lângă degetele noastre, şi chiar şi degetele, sau ne ardea o palmă peste ceafă când era exasperat, sau, ca ultim mijloc, arunca cu cărţi în noi sau ne lovea peste dosul gambelor. Sarcasmul lui era nimicitor, cel puţin pentru mine: Laura credea de cele mai multe ori că el voia să spună exact ce spunea, ceea ce îl mânia şi mai tare. Lacrimile nu-l înduioşau; de fapt, cred că îi făceau plăcere.

Nu era aşa în toate zilele. Lucrurile mergeau bine o săptămână întreagă. Putea să dea dovadă de răbdare, chiar de un fel de bunătate stângace. Pe urmă venea o răbufnire şi îl apucau pandaliile. Cel mai rău era că nu ştiai niciodată ce putea să facă, sau când putea s-o facă.

Nu puteam să ne plângem tatei, fiindcă nu acţiona domnul Erskine la ordinele lui? El aşa spunea. Dar ne plângeam lui Reenie, bineînţeles. Era revoltată. Eu eram prea mare ca să fiu tratată aşa, spunea ea, iar Laura era prea sensibilă, şi amândouă eram... mă rog, cine se credea el? Crescut în mocirlă şi dându-şi aere, ca toţi englezii care ajungeau aici, crezând că puteau să facă pe lorzii, şi dacă făcea baie o dată pe lună ea era gata să-şi mănânce cămaşa. Când Laura se ducea la Reenie cu dungi în palme, Reenie îl înfrunta pe domnul Erskine, dar i se spunea să-şi vadă de treaba ei. Ea era cea care ne stricase, spunea domnul Erskine. Ne stricase cu dădăceala şi indulgenţa excesivă – asta era evident – iar acum depindea de el să repare stricăciunea făcută de ea.

Laura spunea că dacă nu pleacă domnul Erskine, pleacă ea. O să fugă de acasă. O să sară pe fereastră.

— Să nu faci asta, puişor, spunea Reenie. O să ne punem capul la contribuţie. O să-i venim noi de hac! Îl lăsăm noi cu căruţa în drum!

— N-are căruţă, hohotea Laura.

Callista Fitzsimmons ne-ar fi putut fi de un oarecare ajutor, însă îşi dădea seama dincotro bate vântul: nu eram copiii ei, eram ai tatei. El îşi alesese modul de a acţiona, şi ar fi fost o greşeală tactică să se amestece. Era un caz de *sauve qui peut,* expresie pe care, datorită ostenelii domnului Erskine, ştiu acum s-o traduc.

Ideea domnului Erskine despre matematică era destul de simplă: trebuia să ştim să ţinem socotelile casei, ceea ce însemna să ştim să adunăm şi să scădem şi să ţinem contabilitatea dublă.

Ideea lui despre franceză erau formele verbelor şi *Fedra,* cu accent pe maximele pline de conţinut din autori renumiţi. Şi *jeunesse savait, si vieillesse pouvait* – Estienne; *C'est de quoi j'ai le plus de peur que la peur* – Montaigne; *Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît point* – Pascal; *L'histoire, cette vieille dame exaltée et menteuse* – de Maupassant. *Il ne faut pas toucher aux idols: la dorure en reste aux mains* – Flaubert. *Dieu s'est fait homme; soit. Le diable s'est fait femme* – Victor Hugo. Şi aşa mai departe.

Ideea lui despre geografie erau capitalele din Europa. Ideea lui despre latină era Cezar îngenunchindu-i pe gali şi trecând Rubiconul, *alea iacta est;* şi, după asta, selecţiuni din *Eneida* lui Vergiliu – avea o pasiune pentru sinuciderea Didonei – sau din *Metamorfozele* lui Ovidiu, părţile în care zeii le făceau lucruri neplăcute diverselor femei tinere. Siluirea Europei de către un mare taur alb, sau a Ledei de către o lebădă, sau a Danaei de către o ploaie de aur – astea aveau măcar să ne reţină atenţia, spunea el, cu un zâmbet ironic. Avea dreptate în privinţa asta. Pentru variaţie, ne punea să traducem din latină poezii de dragoste de un gen cinic. *Odi et amo* – lucruri de felul acesta. Îi făcea mare plăcere să ne vadă luptându-ne cu părerile proaste ale poeţilor despre genul de fete ce păream destinate să fim.

— *Rapio, rapere, rapui, raptum,* spunea domnul Erskine. „Apucă şi ia.” Cuvântul englezesc *rapture* provine din aceeaşi rădăcină. Declinaţi.

Jap făcea rigla.

Învăţam. Chiar învăţam, într-un spirit de răzbunare: nu voiam să-i oferim domnului Erskine niciun pretext. Nimic nu voia mai mult decât să pună piciorul pe gâtul nostru – ei bine, avea să i se refuze plăcerea, dacă se putea. Ce am învăţat cu adevărat de la el a fost să înşelăm. Era greu să-l păcălim la matematică, dar stăteam multe ore după-amiaza târziu, copiind traducerile lui Ovidiu din două cărţi din biblioteca bunicului – traduceri vechi făcute de victorieni eminenţi, cu litere mărunte şi vocabulare complicate. Prindeam sensul pasajului din aceste cărţi, apoi îl înlocuiam cu altul, în cuvinte mai simple, şi adăugam câteva greşeli, ca să pară că îl traduseserăm noi. Totuşi, indiferent ce făceam, domnul Erskine ne tăia traducerile cu creionul roşu şi scria comentarii crude pe margine. N-am învăţat prea multă latină, dar am învăţat multe despre falsificare. Am învăţat şi să ne facem feţele inexpresive şi ţepene, de parcă erau apretate. Era mai bine să nu reacţionăm faţă de domnul Erskine într-un mod vizibil, mai ales tresărind.

Un timp, Laura a fost vigilentă faţă de domnul Erskine, dar durerea fizică – durerea ei, adică – nu avea mare putere asupra ei. Atenţia îi rătăcea, chiar şi atunci când el urla. El avea o gamă foarte limitată. Ea se uita la tapet – un model cu boboci de trandafir şi panglici – sau pe fereastră. Avea capacitatea de a se sustrage cât ai clipi din ochi – într-o clipă era concentrată asupra ta, în clipa următoare era în altă parte. Sau mai degrabă tu erai în altă parte; te îndepărta din minte de parcă ar fi fluturat o baghetă nevăzută; de parcă tu ai fi fost cel făcut să dispară.

Domnul Erskine nu suporta să fie neutralizat în modul acesta. Se apuca s-o zgâlţâie – ca să-şi revină, spunea el. *Nu eşti Frumoasa din Pădurea Adormită,* zbiera el. Uneori o azvârlea de perete, sau o zgâlţâia cu mâinile în jurul gâtului ei. Când o scutura, ea închidea ochii şi se înmuia ca o cârpă, ceea ce îl înfuria şi mai tare. La început am încercat să intervin, dar nu a folosit la nimic. M-a dat pur şi simplu la o parte cu o lovitură puternică a braţului său urât mirositor, îmbrăcat în tweed.

— Nu-l supăra, i-am spus Laurei.

— Nu contează dacă îl supăr sau nu, a spus Laura. Oricum, nu e supărat. Vrea doar să-şi bage mâna sub bluza mea.

— Nu l-am văzut niciodată făcând asta, am spus. De ce ar vrea?

— O face când nu te uiţi tu, a spus Laura. Sau sub fusta mea. Îi plac chiloţii.

A spus-o cu atâta calm încât am crezut că probabil a scornit asta, sau a înţeles greşit. A înţeles greşit mâinile domnului Erskine, intenţiile lor. Ce descrisese ea nu era deloc plauzibil. Nu mi se părea genul de lucru pe care l-ar fi făcut un bărbat adult, sau care l-ar fi interesat cât de cât, fiindcă oare nu era Laura doar o fetiţă?

— N-ar trebui să-i spunem lui Reenie? am tatonat eu.

— S-ar putea să nu mă creadă, a spus Laura. Tu nu mă crezi.

Dar Reenie chiar a crezut-o, sau a ales să o creadă, şi ăsta a fost sfârşitul domnului Erskine. Era prea deşteaptă ca să se lupte corp la corp cu el: el ar fi acuzat-o pe Laura că spune minciuni murdare, şi pe urmă lucrurile ar fi stat mai rău ca niciodată. Patru zile mai târziu, Reenie a intrat cu paşi mari în biroul tatei de la fabrica de nasturi cu un pumn de fotografii de contrabandă. Nu erau genul de lucruri care astăzi ar ridica mai mult de o sprânceană, dar pe atunci erau scandaloase – femei cu ciorapi negri şi sâni în formă de budincă, ce se revărsau peste sutienele lor uriaşe, aceleaşi femei fără nimic pe ele, în poziţii contorsionate, cu picioarele desfăcute. A spus că le găsise sub patul domnului Erskine când mătura în camera lui, şi oare acesta era genul de bărbat căruia se cădea să i se încredinţeze tinerele fete ale căpitanului Chase?

A existat o audienţă curioasă, care includea un grup de muncitori din fabrică şi pe avocatul tatei şi, întâmplător, pe viitorul soţ al lui Reenie, Ron Hincks. Pentru acesta a fost copleşitor să o vadă pe Reenie, cu obrajii ei cu gropiţe aprinşi, cu ochii arzând ca ai unei Furii răzbunătoare, cu spirala neagră a părului ei desprinzându-se din agrafe, fluturând un pumn de femei goale puşcă, cu ţâţe uriaşe, şi vagine stufoase. În gând a căzut în genunchi dinaintea ei şi, din acea zi, a început să se ţină după ea, ceea ce în cele din urmă a avut succes. Dar asta e altă poveste.

Dacă există un lucru pe care Port Ticonderoga nu-l suporta, a spus avocatul tatei pe ton de recomandare, era acest gen de pângărire a tinerilor neştiutori de către mâinile învăţătorilor. Tata şi-a dat seama că, după asta, nu mai putea să îl ţină în casă pe domnul Erskine fără să fie considerat un căpcăun.

(O bănuiesc de mult pe Reenie că ea însăşi făcuse rost de fotografii, de la fratele care se ocupa cu distribuirea revistelor, şi care putea să i le aducă. Bănuiesc că domnul Erskine era nevinovat în privinţa acestor fotografii. Mai curând, gusturile lui se îndreptau spre copii, nu spre sutiene mari. Dar la acea vreme nu se putea aştepta la un joc corect din partea lui Reenie.)

Domnul Erskine a plecat, declarându-şi nevinovăţia – indignat dar şi zdruncinat. Laura a spus că rugăciunile ei fuseseră ascultate. A spus că se rugase ca domnul Erskine să fie dat afară din casa noastră, şi că Dumnezeu o auzise. Reenie, spunea ea, făcuse voia Lui, cu fotografiile murdare şi restul. M-am întrebat ce gândea Dumnezeu despre asta, presupunând că El exista – lucru de care mă îndoiam tot mai mult.

Laura, pe de altă parte, se apropiase de religie într-un mod serios în timpul profesoratului domnului Erskine: încă era speriată de Dumnezeu, dar silită să aleagă între un tiran irascibil şi imprevizibil şi altul, îl alesese pe cel care era mai important, dar şi mai departe.

Odată alegerea făcută, a dus-o la extreme, cum ducea totul.

— Am să mă fac călugăriţă, a anunţat ea placid, în timp ce mâncam sendviciurile de la prânz, la masa din bucătărie.

— Nu poţi, a spus Reenie. N-or să te primească. Nu eşti catolică.

— Aş putea să fiu, a spus Laura. Aş putea să trec la catolicism.

— Mă rog, a spus Reenie, va trebui să te tunzi de tot. Sub vălurile alea ale lor, călugăriţele sunt chele ca un ou.

Asta a fost o mutare isteaţă din partea lui Reenie. Laura nu ştiuse asta. Dacă era foarte mândră de ceva, acel lucru era părul ei.

— De ce? a întrebat ea.

— Ele cred că aşa vrea Dumnezeu. Cred ca Dumnezeu vrea ca ele să-i aducă părul lor drept jertfă, ceea ce nu face decât să arate ce neştiutoare sunt. Ce să facă cu el? a spus Reenie. Ce idee! Atâta păr!

— Ce se face cu părul? a întrebat Laura. Odată ce a fost tuns.

Reenie rupea fasole verde: poc, poc, poc.

— E transformat în peruci, pentru femei bogate, a spus ea. Nici n-a clipit din ochi, dar eu ştiam că asta era o minciună, ca şi poveştile ei de mai înainte cu copiii făcuţi din aluat. Bogătaşe cu nasul pe sus. Doar n-ai vrea să-ţi vezi părul frumos plimbat pe capul grăsan, plin de fumuri, al altcuiva.

Laura a renunţat la ideea de a se face călugăriţă, sau aşa părea; dar cine putea să ştie ce avea s-o mai apuce? Avea o capacitate sporită pentru credinţă. Se deschidea, se încredinţa, se oferea, se punea la dispoziţie. Puţină neîncredere ar fi fost o primă linie de apărare.

Trecuseră de-acum mai mulţi ani – irosiţi, ca să zicem aşa, pe domnul Erskine. Deşi n-ar trebui să spun irosiţi: învăţasem multe lucruri de la el, cu toate că nu întotdeauna lucrurile rânduite să ni le predea. Pe lângă minciună şi înşelătorie, învăţasem insolenţa pe jumătate ascunsă şi împotrivirea mută. Învăţasem că răzbunarea e un fel de mâncare pe care e mai bine să-l mănânci rece. Învăţasem să nu mă las prinsă.

Între timp se instalase Depresiunea. Tata nu a pierdut mult în Crah, dar a pierdut câte ceva. Şi-a pierdut şi marja de eroare. Ar fi trebuit să închidă fabricile ca răspuns la cererea scăzută; ar fi trebuit să-şi depună banii la bancă, să-i adune, cum făceau alţii în poziţia lui. Aşa ar fi fost de bun-simţ. Dar el nu a făcut asta. Nu l-a lăsat inima. Nu a putut să îndure să îşi lase oamenii pe drumuri. Le datora loialitate, acestor oameni ai lui. Nu avea importanţă că o parte dintre ei erau femei.

Peste Avilion s-a aşternut sărăcia. Dormitoarele noastre au ajuns să fie reci iarna, cearşafurile noastre, jerpelite. Reenie le tăia mijlocul uzat şi cosea marginile, unindu-le. Un număr de camere a fost închis; majoritatea servitorilor a fost pusă pe liber. Nu mai aveam grădinar, buruienile se instalaseră pe furiş. Tata spunea că avea nevoie de cooperarea noastră ca lucrurile să meargă în continuare – să depăşim perioada asta grea. Puteam să o ajutăm pe Reenie în casă, spunea el, întrucât eram atât de potrivnice latinei şi matematicii. Puteam să învăţăm să întindem de un dolar. În practică, asta însemna fasole şi cod sărat sau iepure la masă, şi să ne cârpim ciorapii.

Laura a refuzat să mănânce iepuri. Semănau cu nişte bebeluşi jupuiţi de piele, spunea ea. Ar fi trebuit să fii canibal ca să-i mănânci.

Reenie spunea că tata e prea bun pentru binele lui. Spunea şi că era prea mândru. Un bărbat trebuie să recunoască atunci când e înfrânt. Nu ştia ce avea să vină, dar chinurile şi ruina erau rezultatul cel mai probabil.

Aveam acum şaisprezece ani. Educaţia mea formală, aşa cum era, ajunsese la capăt. Stăteam degeaba, dar pentru ce? Ce avea să se aleagă de mine în viitor?

Reenie avea preferinţele ei. Se apucase să citească revista *Mayfair,* cu descrieri ale petrecerilor din înalta societate, şi paginile mondene din ziare – nunţile, balurile de caritate, vacanţele extravagante. Memora liste de nume – numele persoanelor de vază, nume de nave de croazieră, de hoteluri bune. Se cuvenea să fiu introdusă în înalta societate, spunea ea, cu tot dichisul corespunzător – ceaiuri pentru a le cunoaşte pe mamele importante, recepţii şi picnicuri de bun-gust, un bal oficial la care să fie invitaţi tineri buni de însurătoare. Avilionul avea să fie iarăşi plin de oameni bine îmbrăcaţi, ca pe vremuri; aveau să fie cvartete de coarde, şi torţe pe peluză. Familia noastră era cel puţin la fel de bună ca familiile care se îngrijeau în felul acesta de fetele lor – la fel de bună, sau mai bună. Tata ar fi trebuit să păstreze nişte bani în bancă doar pentru asta. Dacă ar fi trăit mama, spunea Reenie, totul ar fi fost făcut aşa cum trebuie.

Eu mă îndoiam de asta. Din ce auzisem despre mama, poate ar fi insistat să fiu trimisă la şcoală – Alma Ladies’ College, sau altă instituţie stimabilă şi plictisitoare la culme de felul acesta – să învăţ ceva destinat unui scop precis, dar la fel de plictisitor, precum stenografia; însă în ce priveşte un debut în înalta societate, acesta ar fi fost un capriciu. Nici ea nu avusese unul.

Bunica Adelia fusese altfel, şi destul de îndepărtată în timp ca să nu pot să o idealizez. Ea şi-ar fi dat osteneala cu mine; n-ar fi precupeţit niciun plan sau cheltuială. Ardeam gazul în bibliotecă, studiind tablourile ei care mai atârnau încă pe pereţi: portretul în ulei, făcut în 1900, în care afişa un zâmbet de sfinx şi purta o rochie de culoarea trandafirilor roşii uscaţi, cu un decolteu adânc din care gâtul ei gol ieşea abrupt, ca un braţ de după o

cortină de magician; fotografiile alb-negru în rame aurite, arătând-o cu pălării cu borul mare, sau cu pene de struţ, sau în rochii de seară cu diademe şi mănuşi albe, singură sau cu diverşi demnitari astăzi uitaţi. M-ar fi pus să stau jos şi mi-ar fi dat sfaturile necesare: cum să mă îmbrac, ce să spun, cum să mă port în toate ocaziile. Cum să evit să mă fac de râs, lucru pentru care vedeam deja că existau posibilităţi mari. În ciuda căutărilor ei în paginile mondene, Reenie nu ştia îndeajuns pentru asta.

Picnicul fabricii de nasturi

Weekendul de Labour Day a venit şi a plecat, lăsând în contracurentul pragurilor râului un grohotiş de pahare de plastic şi sticle plutitoare şi baloane ce se veştejeau încet. Acum septembrie îşi impune autoritatea. Deşi la amiază soarele nu e mai puţin fierbinte, dimineaţă de dimineaţă răsare mai târziu, maturând ceaţa, iar în serile mai răcoroase greierii hârjâie şi scârţâie. Florile de ochiul-boului sălbatic se adună în grădină, după ce au prins rădăcini acolo cu ceva timp în urmă – cele albe, micuţe, altele mai stufoase şi de culoarea cerului, altele cu tulpini ruginite, de un purpuriu mai intens. Odinioară, pe vremea grădinăritului meu sporadic, le-aş fi stigmatizat drept buruieni şi le-aş fi smuls din pământ. Acum nu mai fac astfel de distincţii.

Acum vremea e mai bună de plimbare, lumina nu mai e atât de strălucitoare şi supărătoare. Turiştii se împuţinează, iar cei rămaşi măcar sunt decent acoperiţi: gata cu pantalonii scurţi, gigantici şi rochiile foarte decoltate şi umflate, gata cu picioarele înroşite la foc mic.

Azi am pornit spre Camp Grounds. Am pornit, dar când eram pe la jumătatea drumului, a apărut Myra cu maşina şi s-a oferit să mă ducă, şi mi-e ruşine să spun că am acceptat: gâfâiam, îmi dădusem seama deja că era prea departe. Myra a vrut să ştie unde mă duc şi de ce – trebuie să fi moştenit de la Reenie spiritul de păzitor de turmă. I-am spus că vreau doar să revăd locul, de dragul vremurilor de altădată. Prea periculos, a spus ea: niciodată nu poţi să ştii ce mişună prin tufărişurile de acolo. M-a pus să promit că am să stau pe o bancă, la vedere, şi am s-o aştept. A spus că o să se întoarcă într-o oră să mă colecteze.

Mă simt tot mai mult ca o scrisoare – depusă aici, colectată acolo. Dar o scrisoare fără destinatar.

Nu prea ai ce să vezi la Camp Grounds. E o întindere de pământ între şosea şi râul Jogues – un acru sau două cu copaci şi tufe pipernicite, şi ţânţari primăvara, de la peticul mlăştinos din mijloc. Acolo vânează bâtlanii; le auzi uneori ţipetele răguşite, ca un băţ râcâit pe o tablă zgrunţuroasă. Când şi când iscodesc pe acolo câţiva ornitologi amatori, în felul lor îndurerat, de parcă ar căuta ceva ce au pierdut.

În umbrele de acolo sunt licăriri de argint, de la pachete de ţigări, şi tuberculii palizi, dezumflaţi ai prezervativelor aruncate, şi pătrate de şerveţele Kleenex dantelate de ploaie. Câini şi

pisici îşi formulează revendicările, cupluri pătimaşe se furişează printre copaci, deşi mai puţin ca pe vremuri – acum există foarte multe alte opţiuni. Beţivii dorm sub tufele mai dese vara, şi uneori se duc acolo adolescenţi să fumeze şi să tragă pe nas ce-or fi fumând şi or trage ei pe nas. S-au găsit mucuri de lumânări şi linguri arse şi ciudatul ac de unică întrebuinţare. Am auzit toate astea de la Myra, care consideră că e o ruşine. Ştie pentru ce sunt mucurile de lumânări şi lingurile: sunt *accesorii pentru droguri.* Viciul e pretutindeni, se pare. *Et in Arcadia ego.*

Acum un deceniu sau două, a existat o încercare de curăţare a acestei zone. A fost înălţat un indicator – Colonel Parkman Park, care suna aiurea – şi s-au pus trei mese rustice de picnic şi un tomberon de plastic, pentru gunoi, şi două cabine de toaletă portabile, ca înlesniri pentru turiştii din afara oraşului, s-a spus, deşi aceştia preferau să-şi înghită hulpav berea şi să-şi împrăştie gunoaiele undeva de unde râul se vede mai bine. Pe urmă câţiva flăcăi cu degetul veşnic pe trăgaci au folosit indicatorul pentru antrenamentul la tir, iar mesele şi toaletele au fost înlăturate de guvernul provinciei – ceva legat de buget – iar tomberonul nu a mai fost niciodată golit, cu toate că era frecvent prădat de ratoni; aşa că l-au luat şi pe el, iar acum locul arată cum arăta înainte vreme.

I se spune Camp Grounds pentru că acolo se ţineau înainte întrunirile religioase, cu corturi mari, ca un circ, şi predicatori înflăcăraţi, de import. Pe vremea aceea spaţiul era mai bine întreţinut, dacă nu cumva mai bătătorit de picioare. Mici bâlciuri ambulante îşi instalau acolo barăcile şi manejurile şi îşi priponeau poneii şi măgarii, şi se desfăşurau parade care se dispersau în picnicuri. Era un loc de adunări în aer liber, de orice fel.

Aici se ţinea de Labour Day Sărbătoarea Chase and Sons. Ăsta era numele formal, deşi oamenii îi spuneau pur şi simplu picnicul fabricii de nasturi. Era totdeauna în sâmbăta dinaintea oficialei Zi a Muncii care se sărbătorea luni, cu retorica ei serioasă şi fanfare mărşăluind şi bannere făcute în casă. Erau baloane şi un carusel, şi jocuri inofensive, prosteşti – alergări în sac, oul şi lingura, alergări de ştafetă în care ştafeta era un morcov. Cântau cvartete de frizeri, nu prea rău; corpul de trompeţi cercetaşi trâmbiţa, una sau două melodii; echipe de copii executau dansuri populare scoţiene şi stepuri irlandeze pe

o platformă de lemn înălţată, ca un ring de box, muzica fiind asigurată de un gramofon cu pâlnie încolăcită. Era un concurs pentru cel mai bine îmbrăcat animal de casă, şi unul pentru bebeluşi. Oamenii mâncau porumb fiert, salată de cartofi, crenvurşti. Trupele Auxiliare ale Doamnelor organizau vânzări de produse de patiserie în ajutorul lui cutare şi lui cutărică, oferind plăcinte şi prăjiturele şi checuri, şi borcane cu marmeladă şi condimente din ierburi şi murături, fiecare având o etichetă cu un nume: Murăturile Rhodei, Compotul de prune al lui Pearl.

Erau zbenguieli – zburdălnicii. La tejghea nu se servea nimic mai tare decât limonada, dar bărbaţii aduceau flacoane plate de whisky sau sticle de o jumătate şi, când se lăsa înserarea, se puteau auzi printre copaci încăierări, sau strigăte şi râsete răguşite urmate de pleoscăituri în lungul malului când un bărbat sau un tânăr era aruncat complet îmbrăcat, dacă nu cumva fără pantaloni. Jogues era destul de puţin adânc acolo, aşa că aproape nimeni nu s-a înecat. După căderea întunericului erau focuri de artificii, în perioada de glorie a acestui picnic, sau ce îmi amintesc eu ca fiind perioada lui de glorie, erau şi cadriluri, cântate de vioară. Dar până în anul de care îmi amintesc acum, care e 1934, acest gen de veselie excesivă fusese redus.

Pe la trei după-amiază, tata ţinea un discurs, de pe platforma de dans. Era întotdeauna un discurs scurt, dar era ascultat cu atenţie de bărbaţii mai în vârstă; şi de femei, întrucât fie lucrau ele însele pentru companie, fie erau măritate cu cineva care lucra. Când vremurile s-au înăsprit, chiar şi bărbaţii mai tineri au început să asculte discursul; chiar şi fetele, cu rochii de vară şi braţe semidezgolite. Discursul nu spunea mare lucru, dar puteai să citeşti printre rânduri. „Motive de mulţumire” era bine; „temeiuri de optimism” era rău.

În anul acela, vremea era caldă şi secetoasă, aşa cum fusese de prea mult. N-au mai fost atâtea baloane ca de obicei; n-a mai fost caruselul. Porumbul fiert era prea bătrân, boabele erau încreţite ca încheieturile degetelor; limonada era mai mult apă, crenvurştii se terminaseră prea repede. Totuşi, la Chase Industries nu se făcuseră concedieri, nu încă. Încetinirea activităţii, dar fără concedieri.

Tata a spus de patru ori „temeiuri de optimism”, dar niciodată „motive de mulţumire”. Au existat priviri neliniştite.

Când eram mai mici, mie şi Laurei ne plăcea acest picnic; acum nu, dar prezenţa noastră era o datorie. Trebuia să dăm exemplu. Ni se vârâse asta în cap de la o vârstă fragedă. Mama îşi făcuse o regulă din a merge mereu, indiferent cât de rău se simţea.

După ce mama a murit şi Reenie a preluat sarcina de a se ocupa de noi, a fost deosebit de grijulie cu ţinuta noastră pentru acea zi: nu prea sport, pentru că ar fi fost un semn de dispreţ, de parcă nu ne-ar fi păsat ce credea obştea despre noi; dar nici prea elegantă, pentru că asta ar fi însemnat că făceam pe grozavele. Acum eram destul de mari ca să ne alegem singure hainele – eu tocmai împlinisem optsprezece ani, Laura avea paisprezece şi jumătate – deşi nu mai aveam atâtea opţiuni din care să alegem. Etalarea luxului excesiv fusese întotdeauna descurajată în casa noastră, cu toate că aveam ceea ce Reenie numea *lucruri bune,* dar în ultimul timp definiţia luxului se îngustase astfel încât ajunsese să însemne orice era nou. Pentru picnic, amândouă eram îmbrăcate cu fustele albastre tiroleze şi bluze albe de vara trecută. Laura purta pălăria mea din urmă cu trei sezoane; eu însămi aveam pălăria de anul trecut, cu panglica schimbată.

Pe Laura nu părea să o deranjeze. Pe mine, da. Am spus-o, şi Laura a zis că sunt fluşturatică.

Am ascultat discursul. (Sau eu l-am ascultat, Laura avea aerul că asculta – ochi mari, cap înclinat atent într-o parte – dar nu puteai să ştii niciodată ce asculta.) Tata reuşise întotdeauna să ducă la capăt acest discurs, indiferent ce băuse, dar de data asta s-a poticnit la text. Şi-a apropiat ochiul bun de foaia dactilografiată, apoi a depărtat-o, cu o privire perplexă, de parcă era o notă de plată pentru ceva ce nu comandase. Înainte hainele lui erau elegante, pe urmă erau elegante dar uzate, însă în acea zi se apropiau de jerpelite. Părul îi era miţos pe la urechi, având nevoie să fie tuns; părea hărţuit – feroce chiar, ca un hoţ de drumul mare încolţit.

După discurs, pentru care nu au mai fost decât aplauze din respect, unii dintre bărbaţi s-au adunat în grupuri strânse, vorbind între ei cu glas coborât. Alţii s-au aşezat sub copaci, pe haine sau pături întinse. Numai bărbaţii au făcut asta; femeile au rămas treze, vigilente. Mamele şi-au mânat copiii mici la râu,

să se bălăcească lângă mica plajă de acolo. Mai încolo, începuse un meci de baseball, cu praf mult.

M-am dus s-o ajut pe Reenie să-şi vândă plăcintele. În ajutorul cui erau? Nu mai ţin minte. Dar acest ajutor îl dădeam de acum în fiecare an – era aşteptat. I-am spus Laurei că s-ar cuveni să vină şi ea, dar s-a făcut că nu mă aude, şi s-a îndepărtat, ţinându-şi pălăria de borul moale şi bălăbănind-o.

Am lăsat-o să plece. Trebuia să stau cu ochii pe ea; în privinţa mea, Reenie putea să doarmă liniştită, dar Laura, după părerea ei, era în general prea încrezătoare, prea drăguţă cu străinii. Proxeneţii erau veşnic în căutare de pradă, iar Laura era o ţintă uşoară. Urca imediat într-o maşină străină, deschidea o uşă necunoscută, traversa strada nepotrivită, şi aşa se făcea că din cauză că nu avea limite, sau nu acolo unde alţii aveau, nu puteai să o avertizezi, fiindcă nu înţelegea astfel de avertizări. Nu era vorba că nu ţinea cont de reguli; uita pur şi simplu de ele.

Eram sătulă până-n gât să stau cu ochii pe Laura, care nu aprecia asta. Eram sătulă să tot fiu făcută răspunzătoare de greşelile ei, de neputinţa ei de a respecta regulile. Eram sătulă să fiu considerată răspunzătoare, şi punct. Voiam să plec în Europa, sau la New York, sau chiar la Montreal – în cluburi de noapte, la serate, în toate locurile interesante menţionate în revistele mondene ale lui Reenie – dar eram necesară acasă. *Necesară acasă, necesară acasă* – suna ca o condamnare pe viaţă. Mai rău, ca un bocet de înmormântare. Eram înţepenită în Port Ticonderoga, mândrul bastion al nasturelui varietatea obişnuită şi de grădină şi al indispensabililor lungi la preţ redus pentru cumpărătorii care se gândeau la bugetul lor. Aveam să lâncezesc aici, fără să mi se întâmple vreodată ceva, aveam să sfârşesc fată bătrână ca domnişoara Violenţă, compătimită şi ridiculizată. Asta era în esenţă frica mea. Voiam să fiu altundeva, dar nu vedeam nicio cale de a ajunge acolo. Când şi când mă pomeneam sperând că am să fiu răpită de proxeneţi, chiar dacă nu credeam în ei. Cel puţin ar fi fost o schimbare.

Masa unde se vindeau produsele de patiserie avea o copertină deasupra, şi ştergare de vase sau bucăţi de hârtie cerată care apărau mâncarea de muşte. Reenie contribuise cu plăcinte, o formă de coptură la care nu era cu adevărat pricepută. Plăcintele ei aveau umpluturi cleioase, crude, şi

cruste tari dar flexibile, ca varecul bej sau ciupercile uriaşe cu pieliţa tare. În vremurile mai bune se vindeau destul de bine – se ştia că erau obiecte ceremoniale, nu mâncare ca atare – dar astăzi nu prea aveau căutare. Banii erau insuficienţi, şi în schimbul lor oamenii voiau ceva ce chiar puteau să mănânce.

În timp ce stăteam în spatele mesei, Reenie mi-a relatat în şoaptă ultimele veşti. Patru bărbaţi fuseseră deja aruncaţi în apă, când soarele încă ardea pe cer, şi deloc în joacă. Fuseseră nişte certuri, legate de politică, spunea Reenie; glasurile se ridicaseră. În afară de obişnuitele peripeţii cu râul, fuseseră şi încăierări. Elwood Murray fusese trântit la pământ. Era editorul ziarului săptămânal, pe care îl moştenise de la două generaţii de ziarişti Murray; el scria cea mai mare parte a ziarului, şi făcea şi fotografiile. Din fericire, nu fusese azvârlit în apă, căci asta i-ar fi stricat aparatul de fotografiat, care costase o grămadă de bani chiar şi la mâna a doua, după cum întâmplător ştia Reenie. De unde eram, vedeam că îi curgea sânge din nas şi şedea sub un copac, cu un pahar de limonada în mână şi două femei agitându-se pe lângă el cu batiste umezite.

Această trântire la pământ era politică? Reenie nu ştia, dar oamenilor nu le plăcea ca el să le asculte discuţiile. În vremurile prospere, Murray era considerat prost, şi poate ce numea Reenie fătălău – ei bine, nu era însurat, şi la vârsta lui asta trebuia să însemne ceva – dar era tolerat şi chiar apreciat, în limitele bunului-simţ, atâta timp cât publica toate numele care participau la evenimentele mondene, şi le ortografia corect. Dar acestea nu erau vremuri prospere, şi Elwood Murray era prea băgăcios pentru binele lui. Nu vrei să se scrie despre tine orice lucruşor, spunea Reenie. Nimeni întreg la minte nu ar vrea asta.

L-am zărit pe tata, umblând printre muncitorii prezenţi la picnic, cu mersul lui înclinat într-o parte. Saluta din cap, în stânga şi în dreapta, în felul lui brusc, un salut în care capul lui părea mai degrabă să se ducă pe spate decât în faţă. Peticul negru de pe ochi i se plimba dintr-o parte în alta; de la depărtare semăna cu o gaură în cap. Mustaţa i se arcuia deasupra gurii ca un colţ negru, de elefant, răsturnat pe-o parte, iar gura i se contracta când şi când în ceva ce trebuia să fie zâmbet. Avea mâinile ascunse în buzunare.

Alături de el era un tânăr, puţin mai înalt decât tata, dar, spre deosebire de tata, nu avea boţituri şi încreţituri. *Sclivisit* era

cuvântul care îţi venea în minte. Avea o panama elegantă şi un costum de in ce părea să emane lumină, atât era de nou şi curat. În mod evident nu era din oraş.

— Cine e acela care e cu tata? am întrebat-o pe Reenie.

Reenie s-a uitat fără să pară că se uită, apoi a râs scurt.

— Acela e domnul Royal Classic, în carne şi oase. Are tupeu, asta-i sigur.

— Mă gândeam eu că el trebuie să fie, am spus.

Domnul Royal Classic era Richard Griffen, de la Royal Classic Knitwear din Toronto. Muncitorii noştri – muncitorii tatei – îi spuneau în bătaie de joc Royal Classic Shitwear[5], fiindcă domnul Griffen nu era numai principalul concurent al tatei, ci şi un fel de adversar. Îl atacase pe tata în presă că era prea sentimental în problema şomerilor, a asistenţei sociale şi a socialiştilor radicali, în general, ca şi în problema sindicatelor, ceea ce nu se justifica întrucât în Port Ticonderoga nu existau sindicate, iar părerile confuze ale tatei despre ele nu erau niciun secret. Dar acum, dintr-un motiv oarecare, tata îl invitase pe Richard Griffen la masă la Avilion, după picnic, şi încă din scurt. Doar cu patru zile înainte.

Reenie considera că domnul Griffen o lua pe nepregătite. Aşa cum toată lumea ştia, trebuie să cauţi să le faci o impresie mai bună duşmanilor decât prietenilor, iar ei nu îi ajungeau patru zile să se pregătească pentru un asemenea eveniment, mai ales ţinând seamă de faptul că la Avilion nu mai fusese nicio masă aleasă de pe vremea bunicii Adelia. Adevărat, Callie îşi aducea uneori prieteni în weekend, dar asta era altceva, fiindcă ei erau doar artişti şi trebuiau să fie recunoscători pentru ce li se dădea. Erau găsiţi câteodată noaptea în bucătărie prădând cămara, făcându-şi sendviciuri din resturi. *Puţuri fără fund,* îi numea Reenie.

— Oricum, are bani noi, a spus Reenie cu dispreţ, cercetându-l pe Richard Griffen. Uită-te cât e de pus la patru ace.

Era neiertătoare faţă de oricine îl critica pe tata (oricine în afară de ea, adică) şi îi dispreţuia pe cei care se ridicau în lume şi pe urmă se comportau peste nivelul lor, sau ce considera ea nivelul lor; şi era un fapt cunoscut că Griffenii erau foarte vulgari, sau cel puţin bunicul lor era. Pusese mâna pe afacere

---

[5] *Knitwear* = (articol de) îmbrăcăminte tricotată (lb. engl.); *Shitwear* = (articol de) îmbrăcăminte „de rahat” (lb. engl.).

înşelându-i pe evrei, spunea Reenie pe un ton ambiguu – asta era ca un fel de artă, în cărţile ei? – dar cum făcuse exact nu putea spune. (Sincer, era posibil ca Reenie să fi inventat aceste calomnii pe seama Griffenilor. Uneori le atribuia oamenilor trecutul pe care considera ea că ar fi trebuit să îl aibă.)

În spatele tatei şi al domnului Griffen, mergea alături de Callie Fitzsimmons o femeie despre care am presupus că era soţia lui Richard Griffen – tinerică, subţire, cochetă, lăsând în urmă o trenă de muselină vaporoasă, de culoare portocalie, ca aburul de la o supă de roşii apoasă. Avea o pălărie cu boruri mari, verde, la fel ca pantofii cu toc înalt şi baretă la spate şi eşarfa subţire pe care şi-o încolăcise lejer la gât. Era prea elegantă pentru un picnic. În timp ce mă uitam, s-a oprit şi a ridicat un picior şi s-a uitat peste umăr să vadă dacă i se lipise ceva de toc. Am sperat să fie aşa. Totuşi, m-am gândit ce plăcut e să ai astfel de haine frumoase, astfel de haine luate cu bani noi, imorali, în loc de veşmintele virtuoase, demodate şi lălâi, cum era moda noastră în aceste zile de sărăcie.

— Unde e Laura? a întrebat Reenie brusc alarmată.

— Habar n-am, am spus.

Luasem obiceiul de a mă răsti la Reenie, mai ales când făcea pe şefa cu mine. *Nu eşti mama mea* devenise cea mai usturătoare ripostă a mea.

— Trebuia să ai atâta minte să n-o scapi din vedere, a spus Reenie. *Oricine* ar putea să fie aici.

Oricine era una dintre gogoriţele ei. Niciodată nu ştiai ce tulburări, ce furtuni şi ce boacăne putea să comită *oricine.*

Am găsit-o pe Laura stând pe iarbă sub un copac, discutând cu un tânăr – un bărbat, nu un băiat – un bărbat negricios, cu pălărie de culoare deschisă. Avea un stil nedefinit – nu de muncitor în fabrică, dar nici de altceva, sau nimic precis. Fără cravată, dar e drept că era un picnic. Cămaşă albastră, cam roasă la guler şi la manşete. Un stil improvizat, proletar. O grămadă de tineri îl afişa pe atunci – o grămadă de studenţi. Iarna purtau veste tricotate, cu dungi orizontale.

— Salut, a spus Laura. Încotro ai plecat? Ea e sora mea Iris, el e Alex.

— Domnul…? am spus.

Cum ajunsese atât de repede Laura la per tu?

— Alex Thomas, a spus tânărul.

S-a ridicat anevoie în picioare şi a întins mâna, iar eu am luat-o. Pe urmă m-am pomenit şezând lângă ei. Părea cel mai bun lucru, ca să o apăr pe Laura.

— Eşti străin de oraş, domnule Thomas?

— Da. Sunt în vizită aici.

Părea ceea ce Reenie ar fi numit tânăr *cumsecade,* adică *nu sărac.* Dar nici bogat.

— E prieten cu Callie, a spus Laura. Tocmai a fost pe aici, ea ne-a făcut cunoştinţă. Au venit cu acelaşi tren.

Dădea cam prea multe explicaţii.

— L-ai cunoscut pe Richard Griffen? am întrebat-o pe Laura. Era cu tata. Cel care vine la cină.

— Richard Griffen, magnatul exploatator? a spus tânărul.

— Alex… domnul Thomas ştie o groază de lucruri despre Egiptul antic, a spus Laura. Îmi vorbea despre hieroglife.

S-a uitat la el. Nu o mai văzusem uitându-se la cineva în acel fel. Uluită, orbită? Greu de dat un nume unei astfel de priviri.

— Sună interesant, am spus.

Mi-am auzit glasul pronunţând *interesant* în acel fel sarcastic, cunoscut. Trebuia să-i spun în vreun fel acestui Alex Thomas că Laura avea numai paisprezece ani, dar nu-mi venea în minte nimic care să nu o fi supărat.

Alex Thomas a scos din buzunarul de la cămaşă un pachet de ţigări – Craven A, îmi amintesc. A scos una pentru sine. M-a cam mirat că fuma ţigări la pachet – nu mergea cu cămaşa lui. Ţigările la pachet erau un lux: muncitorii din fabrică şi le rulau singuri, unii cu o singură mână.

— Mulţumesc, vreau, am spus.

Fumasem până atunci numai câteva ţigări, şi acelea pe furiş, şterpelite din tabachera de argint care stătea pe pian. S-a uitat aspru la mine, ceea ce presupun că voisem, pe urmă a întins pachetul. A aprins un băţ de chibrit cu degetul mare, mi l-a întins.

— N-ar trebui să faci asta, a spus Laura. Ai putea să-ţi dai foc.

Elwood Murray a apărut dinaintea noastră, vertical şi iarăşi vesel. Partea din faţă a cămăşii lui era încă umedă şi pătată cu roz, acolo unde femeile cu batistele ude încercaseră să şteargă sângele: nările lui erau încercuite cu roşu închis pe dinăuntru.

— Bună ziua, domnule Murray, a spus Laura. Sunteţi bine?

— Unii dintre băieţi s-au cam lăsat duşi de val, a spus Elwood Murray, de parcă dezvăluia timid că obţinuse nu ştiu ce premii. Totul a fost în glumă. Îmi daţi voie?

Apoi ne-a fotografiat cu aparatul cu bliţ. Întotdeauna spunea *îmi daţi voie* înainte să facă o fotografie pentru ziar, dar nu aştepta niciodată răspunsul. Alex Thomas a ridicat mâna ca pentru a se feri.

— Pe aceste două domniţe fermecătoare le cunosc, bineînţeles, dar pe dumneata cum te cheamă?

Ne-am pomenit dintr-odată cu Reenie acolo. Avea pălăria pusă strâmb, şi era roşie la faţă şi gâfâia.

— Tatăl vostru vă caută peste tot, a spus ea.

Ştiam că nu era adevărat. Cu toate astea, eu şi Laura a trebuit să ne ridicăm de la umbra copacului şi să ne scuturăm fustele şi să mergem cu ea, cum sunt mânate răţuştele.

Alex Thomas şi-a luat la revedere de la noi fluturându-şi mâna. Era un gest sarcastic, sau aşa mi s-a părut.

— Nu aveţi minte deloc? a spus Reenie. Tolănite pe iarbă cu Domnul ştie cine. Şi, pentru Dumnezeu, Iris, azvârle ţigara aia, nu eşti târfă! Dacă te vede tatăl tău?

— Tata fumează ca un furnal, am spus pe ceea ce speram că era un ton insolent.

— Asta-i altceva, a spus Reenie.

— Domnul Thomas, a spus Laura. Domnul Alex Thomas. E student la teologie. Sau a fost până de curând, a adăugat ea cu scrupulozitate. Şi-a pierdut credinţa. Nu l-a lăsat conştiinţa să continue.

Conştiinţa lui Alex Thomas făcuse o impresie grozavă asupra Laurei, dar la Reenie nu ţinea.

— Cu ce se ocupă acum, mă rog? a spus ea. Să-mi zici mie popă, dacă nu cu ceva care miroase urât. Are o privire alunecoasă.

— Ce nu-i în regulă cu el? am întrebat-o pe Reenie.

Nu îmi plăcuse, însă acum era judecat în lipsă.

— Mai degrabă ce e în regulă cu el, a spus Reenie. Să vă rostogoliţi pe pajişte în văzul tuturor! Vorbea mai mult cu mine decât cu Laura. Bine măcar că aveaţi fustele trase peste picioare.

Reenie spunea că o fată singură cu un bărbat trebuia să poată să ţină între genunchi o monedă de zece cenţi. Îi era frică mereu

că lumea – bărbaţii – avea să ne vadă picioarele, partea de deasupra genunchilor. Despre femeile cărora nu le păsa de asta spunea: *Cortina-i sus, unde-i spectacolul?* sau *Putea la fel de bine să atârne o firmă.* Sau, mai răutăcios, *O caută cu lumânarea, o s-o păţească,* sau, în cele mai rele cazuri, *Aşteaptă să se întâmple un accident.*

— Nu ne rostogoleam, a spus Laura. Nu era niciun deal.

— Rostogolit sau nu, ştiţi ce vreau să zic, a spus Reenie.

— Nu făceam nimic, am spus. Stăteam de vorbă.

— Nu asta contează, a spus Reenie. Putea să vă vadă lumea.

— Data viitoare când nu facem nimic, o să ne ascundem în tufe, am spus.

— Oricum, cine e el? a întrebat Reenie, care îmi ignora de obicei provocările directe, întrucât acum nu mai putea să facă nimic în privinţa lor.

Cine e el însemna *Cine sunt părinţii lui.*

— E orfan, a spus Laura. A fost adoptat de la un orfelinat. L-au adoptat un preot prezbiterian cu soţia lui.

Părea să fi smuls această informaţie de la Alex Thomas într-un timp foarte scurt, dar ăsta era unul dintre talentele ei, dacă se pot numi aşa – punea într-una întrebări, de genul personal care eram învăţate că era nepoliticos, până când cealaltă persoană, de ruşine sau revoltă, era silită să o oprească răspunzând.

— Orfan! a exclamat Reenie. Ar putea fi oricine.

— Ce au orfanii? am întrebat.

Ştiam ce aveau în cărţile lui Reenie: nu ştiau cine le erau taţii, şi asta îi făcea nedemni de încredere, dacă nu de-a dreptul degeneraţi. *Născut în şanţ* era exprimarea lui Reenie. *Născut în şanţ, lăsat pe prag.*

— Nu sunt de încredere, a spus Reenie. Îşi croiesc drum în viaţă pe căi necinstite. Nu au măsură.

— Oricum, a spus Laura, l-am invitat la masă.

— Ei, asta pune capac la toate, a spus Reenie.

Dăruitoare de pâine

În fundul grădinii, de cealaltă parte a gardului, e un prun. E bătrân, noduros, cu crengile ţinute laolaltă cu o legătură neagră. Walter spune că ar trebui tăiat, dar i-am atras atenţia că, tehnic vorbind, nu e al meu. În orice caz, am o slăbiciune pentru el. Înfloreşte în fiecare primăvară, nerugat, neîngrijit; la sfârşitul verii îşi leapădă prunele în grădina mea, mici, ovale şi albastre, cu o brumă pe ele ca praful. Atâta generozitate! Azi-dimineaţă am cules ultimele prune doborâte de vânt – cele puţine pe care mi le lăsaseră veveriţele şi ratonii şi narcomanii beţi – şi le-am mâncat cu lăcomie, sucul cărnii lor bătute însângerându-mi bărbia. N-am observat până când a trecut Myra pe la mine cu o caserolă cu ton. *Dumnezeule!* a spus ea, cu râsul ei de pasăre, întretăiat. *Cu cine le-ai bătut?*

Ţin minte în amănunt acea Zi a Muncii, pentru că a fost singura dată când ne-am aflat cu toţii în aceeaşi încăpere.

Zaiafetul continua încă la Camp Grounds, dar nu în vreo formă la care ai fi vrut să fii martor de aproape, deoarece consumul clandestin de băutură ieftină era acum în toi. Eu şi cu Laura plecaserăm devreme, s-o ajutăm pe Reenie la pregătirile pentru masă.

Acestea se făceau de câteva zile. De îndată ce Reenie fusese înştiinţată de petrecere, scosese singura ei carte de bucate, *Cartea de bucate a şcolii de Gastronomie din Boston,* de Fannie Merritt Farmer. De fapt, nu era a ei: fusese a bunicii Adelia, care o consulta – împreună cu diversele ei bucătărese, fireşte – când punea la cale mesele ei cu douăsprezece feluri de mâncare. Reenie o moştenise, cu toate că nu o folosea la gătitul zilnic – pe acesta îl avea tot în cap, după spusele ei. Dar acum era o chestie cu dichis.

Citisem această carte de bucate, sau cel puţin mă uitasem prin ea, în zilele în care o romanţam pe bunica. (Acum renunţasem la asta. Ştiam că mi s-ar fi pus de-a curmezişul, exact cum mi se puneau de-a curmezişul Reenie şi tata, şi mi s-ar fi pus de-a curmezişul şi mama, dacă nu murea. Scopul vieţii tuturor celor în vârstă era să mi se pună de-a curmezişul. Era singurul lucru căruia i se dedicau.)

Cartea de bucate avea o copertă simplă, de culoarea sobră a muştarului, şi avea şi înăuntru treburi simple. Fannie Merritt

Farmer era implacabil pragmatică – scurtă şi la obiect, într-un fel concis, de New England. Presupunea că nu ştii nimic, şi începea cu începutul: „O băutură este orice lichid ce se bea. Apa este băutura oferită omului de către Natură. Toate băuturile conţin un procent mare de apă, şi de aceea trebuie să se ţină cont de întrebuinţarea lor: I. Să potolească setea. II. Să introducă apă în sistemul circulator. III. Să regleze temperatura corpului. IV. Să ajute circulaţia apei. V. Să hrănească. VI. Să stimuleze sistemul nervos şi diverse organe. VII. În scopuri medicinale”, şi aşa mai departe.

Gustul şi plăcerea nu făceau parte din listele ei, dar la începutul cărţii era un motto ciudat, de John Ruskin:

> Gastronomia înseamnă cunoştinţe despre Medeea şi despre Circe şi despre Elena şi despre Regina din Saba. Înseamnă cunoştinţe despre toate ierburile şi fructele şi aromele şi mirodeniile, şi despre tot ce tămăduieşte şi e dulce pe câmp şi în crânguri şi gustos în mâncare. Înseamnă migală şi inventivitate şi bunăvoinţă şi uşurinţă în mânuirea ustensilelor. Înseamnă chibzuinţa bunicilor voastre şi ştiinţa farmacistului modern; înseamnă experimentare şi nu irosire; înseamnă meticulozitate englezească şi ospitalitate franceză şi arabă; şi, în fine, înseamnă că trebuie să fiţi într-un mod perfect şi mereu doamne – dăruitoare de pâine.

Îmi era greu să mi-o imaginez pe Elena din Troia cu şorţ, cu mânecile suflecate până la cot şi obrazul murdar de făină; şi din ce ştiam despre Circe şi Medeea, singurele lucruri pe care le gătiseră vreodată erau poţiuni fermecate, de otrăvit moştenitori aparenţi sau de preschimbat bărbaţi în porci. Cât despre Regina din Saba, mă îndoiam că preparase în viaţa ei măcar o felie de pâine prăjită. Mă întrebam de unde luase domnul Ruskin ideile astea ciudate, atât despre doamne cât şi despre gastronomie. Totuşi, era o imagine care le atrăsese probabil pe foarte multe femei din clasa de mijloc de pe vremea bunicii. Trebuiau să fie demne în ţinută, ireproşabile, maiestuoase chiar, dar posesoare de elixiruri şi reţete potenţial letale, şi capabile să le inspire bărbaţilor cele mai arzătoare pasiuni. Şi, pe deasupra, să fie în mod perfect şi mereu doamne – dăruitoare de pâine.

Oare luase cineva vreodată în serios asta? Bunica, da. Nu trebuia decât să te uiţi la portretele ei – la acel zâmbet de pisică ce a mâncat canarul, la acele pleoape lenevoase. Oare cine se credea, Regina din Saba? Fără doar şi poate.

Când ne-am întors de la picnic, Reenie dădea zor prin bucătărie. Nu prea semăna cu Elena din Troia: în pofida a cât trebăluise în avans, era agitată şi prost dispusă; transpira şi îi atârna părul. Spunea că trebuia să luăm lucrurile aşa cum sunt, pentru că la ce altceva ne puteam aştepta, de vreme ce ea nu putea să facă minuni şi asta includea să facă sită de mătase din coadă de câine. Şi un loc în plus pe deasupra, în momentul critic, pentru această persoană Alex, cum şi-o mai fi spus el. Isteţul Alex, după înfăţişare.

— Îşi spune pe nume, a zis Laura. La fel ca toată lumea.

— El nu-i la fel ca toată lumea, a spus Reenie. Îţi dai seama dintr-o privire. Cel mai probabil e o corcitură de indian, dacă nu cumva ţigan. Sigur nu e din aceeaşi tarla de mazăre ca noi ceilalţi.

Laura nu a spus nimic. De regulă nu avea remuşcări, dar de data asta părea să o cam mustre cugetul că îl invitase pe Alex Thomas sub impulsul momentului. Totuşi, nu putea să contramandeze invitaţia – asta ar fi fost de o mie de ori mai rău decât simpla impoliteţe, după cum a subliniat ea. Invitatul era invitat, indiferent cine putea fi el.

Şi tata ştia asta, cu toate că era departe de a fi încântat: Laura se pripise şi îi uzurpase poziţia de gazdă, şi ştia că data viitoare avea să invite la masa lui toţi orfanii şi vagabonzii şi cazurile năpăstuite, de parcă el era bunul rege Wenceslas[6]. Aceste impulsuri de sfântă ale ei trebuiau ţinute în frâu, spunea el; acolo nu era un azil de binefacere.

Callie Fitzsimmons încercase să-l potolească: Alex nu era un caz năpăstuit, îl asigurase ea. Adevărat, tânărul nu avea o slujbă clară, dar părea să aibă o sursă de câştig, sau în orice caz nu se auzise să fi înşelat pe cineva. Care putea fi acea sursă de venit? a întrebat tata. Callie habar n-avea: Alex era mut ca peştele pe tema asta. Poate jefuia bănci, a spus tata cu un sarcasm greu. Nici vorbă, a spus Callie; oricum, Alex le era cunoscut unora dintre prietenii ei. Tata a spus că acel lucru nu îl excludea pe

[6] Eroul unui colind de Crăciun (Sf. Wenceslas I, duce de Boemia, 907-935), care iese în frig în ziua de Sf. Ştefan pentru a-i da pomana unui ţăran sărac.

celălalt. Pe atunci era pornit împotriva artiştilor. Prea mulţi erau atraşi de marxism şi de muncitori, şi îl acuzau că îi oropsea pe ţărani.

— Alex e în regulă. E doar un tinerel. A venit doar pentru plimbarea cu trenul. E doar un amic.

Nu voia ca tata să-şi facă o idee greşită – că Alex Thomas putea fi un iubit de-al ei, într-un fel competitiv.

— Cu ce pot să te ajut? a întrebat Laura în bucătărie.

— Ultimul lucru de care am nevoie e încă o muscă în lapte, a spus Reenie. Tot ce îţi cer e să nu-mi stai în drum şi să nu răstorni nimic. Mă ajută Iris. Măcar ea n-are mâini de mămăligă.

Reenie avea impresia că îţi făcea o favoare lăsându-te să o ajuţi; încă era supărată pe Laura şi o îndepărta. Dar forma asta de pedeapsă nu a avut efect la Laura. Şi-a luat pălăria de soare şi a plecat să hoinărească pe pajişte.

O parte din treaba destinată mie era să aranjez florile şi să stabilesc locurile la masă. Ca flori, tăiasem nişte cârciumărese – asta era cam tot ce se găsea în acea perioadă a anului. Ca aranjament la masă îl pusesem pe Alex Thomas alături de mine, având-o de cealaltă parte pe Callie, şi Laura în capătul îndepărtat. În felul acela, considerasem eu, el ar fi fost izolat, sau cel puţin Laura.

Eu şi Laura nu aveam rochii de seară propriu-zise. Totuşi, rochii aveam. Erau din obişnuita catifea bleumarin, rămase de când eram mai mici, lungite de la tiv şi cu o panglică neagră cusută peste dunga tivului ca să nu se vadă. Avuseseră cândva guler alb de dantelă, şi a Laurei încă îl mai avea; eu scosesem dantela de la a mea, şi rămăsese mai răscroită la gât. Aceste rochii erau prea strâmte, sau a mea era; şi a Laurei, dacă stau să mă gândesc. După standardele obişnuite, Laura nu era destul de mare ca să ia parte la o masă de gala ca asta, dar Callie a spus că ar fi fost o cruzime să fie lăsată să stea singură în camera ei, mai ales că ea, personal, îl invitase pe unul dintre oaspeţi. Tata a spus că presupunea că era corect. Apoi a spus că, acum că se înălţase atât de mult, arăta de aceeaşi vârstă ca mine. Era greu de spus care considera el că era vârsta asta. Nu ţinea şirul zilelor noastre de naştere.

La ora stabilită, musafirii s-au adunat în salon la un pahar de vin de Xeres, care a fost servit de o verişoară nemăritată a lui

Reenie, rechiziţionată pentru acest eveniment. Eu şi Laura nu aveam voie să bem vin de Xeres, sau alt vin la masă. Laura nu părea deranjată de această interdicţie, dar eu eram. Reenie era de partea tatei în privinţa asta, dar e drept că ea era oricum antialcoolică. „Buzele care se ating de băutură nu le vor atinge niciodată pe ale mele”, zicea ea vărsând în chiuvetă resturile din paharele de vin. (În privinţa asta, s-a înşelat, totuşi – în mai puţin de un an de la aceasta masă de gală s-a măritat cu Ron Hincks, un pilangiu notoriu la vremea lui. Myra, ia notă dacă citeşti asta: în zilele dinainte ca Reenie să-l fi transformat într-un stâlp al comunităţii, tatăl tău era un beţivan de seamă.)

Verişoară lui Reenie era mai mare decât Reenie, şi aproape dureros de şleampătă. Purta rochie neagră şi şorţ alb, aşa cum se cuvenea, dar avea ciorapi de bumbac maro, care atârnau, şi ar fi putut să fie mai curată pe mâini. Ziua lucra la băcănie, unde una dintre sarcinile ei era să ambaleze cartofi în saci; genul acela de murdărie este greu de înlăturat.

Reenie făcuse canapé-uri cu feliuţe de măsline, ouă răscoapte şi castraveţi muraţi mititei; şi nişte bulete cu brânză, care nu ieşiseră cum era de aşteptat. Acestea erau puse pe unul dintre cele mai bune platouri ale bunicii Adelia, din porţelan pictat manual din Germania, având ca model bujori de un roşu-închis şi lujere şi frunze aurii. Peste platou era un şerveţel, în mijloc era o farfurie cu alune sărate, cu canapé-urile aranjate ca petalele unei flori, toate cu ţepi din scobitori. Verişoara le oferea oaspeţilor noştri cu gesturi repezite, ameninţătoare chiar, de parcă interpreta un jaf armat.

— Chestia asta arată destul de septic, a spus tata pe tonul ironic pe care ajunsesem să-l recunosc ca fiind mânia deghizată din glasul lui. Mai bine te lipseşti decât să suferi mai târziu.

Callie a râs, dar Winifred Griffen Prior a ridicat graţios o buletă cu brânză pe care a introdus-o în gură cum fac femeile când nu vor să li se ia rujul – buzele împinse în afară, într-un fel de pâlnie – şi a spus că era *interesant.* Verişoara uitase de şerveţele, aşa că Winifred a rămas cu degetele unsuroase. Am urmărit-o curioasă să văd dacă avea să şi le lingă sau să şi le şteargă de rochie, sau de canapeaua noastră, dar mi-am mutat privirea în momentul nepotrivit, aşa că am ratat. Bănuiala mea era canapeaua.

Winifred nu era (cum crezusem) soţia lui Richard Griffen, ci sora lui. (Era măritată, văduvă, sau divorţată? Nu era întru totul clar. Îşi folosea numele de botez după „doamna”, ceea ce indica un fel de jignire la adresa domnului Prior de altădată, dacă într-adevăr era de altădată. Era pomenit rar şi niciodată văzut şi se spunea că avea o grămadă de bani şi „călătorea”. Mai târziu, când Winifred şi eu nu ne mai vorbeam, născoceam poveşti pentru mine despre acest domn Prior: Winifred îl împăiase şi îl ţinea în naftalină într-o cutie de carton, sau ea şi cu şoferul îl zidiseră în pivniţă, ca să se dedea la orgii lascive. Poate că orgiile nu erau chiar atât de departe de adevăr, cu toate că trebuie să spun că orice făcea Winifred în acea direcţie era întotdeauna făcut cu discreţie. Îşi acoperea urmele – un fel de calitate, presupun.)

În acea seară Winifred purta o rochie neagră, cu croială simplă dar de o eleganţă năucitoare, scoasă în evidenţă de un triplu şirag de perle. Avea cercei sub formă de ciorchini minusculi de struguri, tot din perle, dar cu frunze şi codiţe din aur. Prin contrast, Callie Fitzsimmons era evident prost îmbrăcată. De doi ani îşi lăsase la o parte veşmintele fucsia şi şofran, modelele îndrăzneţe inspirate de emigranţii ruşi, chiar şi ţigaretul. Acum avea o pasiune pentru pantaloni largi în timpul zilei şi pulovere cu răscroiala în formă de V, şi cămăşi cu mâneci suflecate; se şi tunsese, şi îşi scurtase numele la Cal.

Renunţase la monumentele închinate soldaţilor morţi; nu prea mai era cerere pentru ele. Acum făcea basoreliefuri cu muncitori şi ţărani, şi pescari cu haine de ploaie, şi vânători indieni, şi mame cu şorţ ducând prunci pe şolduri şi apărându-şi ochii în timp ce se uitau la soare. Singurii patroni care îşi puteau permite să comande aceste lucrări erau companiile de asigurări şi băncile, care fără îndoială voiau să le aplice pe exteriorul clădirilor lor pentru a arăta că erau în armonie cu vremurile. Era descurajant să fii angajat de astfel de capitalişti aroganţi, spunea Callie, dar lucrul principal era mesajul, şi măcar oricine trecea pe lângă bănci şi alte clădiri asemenea putea să vadă gratis aceste basoreliefuri.

Îi venise ideea că tata ar fi putut s-o ajute – să-i mai facă rost de nişte comenzi de la bănci. Dar tata spusese sec că el şi băncile nu mai erau mână în mână.

În această seară purta o rochie din tricot de culoarea pămătufului de praf – *taupe* se numea culoarea, ne-a spus ea; în franceză însemna *cârtiţă.* Pe oricine altcineva ar fi arătat ca un sac pleoştit cu mâneci şi curea, dar Callie reuşise să o facă să pară ultimul răcnet – nu al modei sau tocmai şic – această rochie sugera că astfel de lucruri nu meritau atenţie – ci mai degrabă altceva uşor de trecut cu vederea dar tăios, ca un banal obiect de bucătărie – o daltă de gheaţă, să zicem – chiar înainte de crimă. Ca rochie, era un pumn ridicat, dar într-o mulţime tăcută.

Tata era în smoching, care avea nevoie să fie călcat. Şi Richard Griffen era în smoching, care nu avea nevoie. Alex Thomas era într-o jachetă maro şi pantaloni de flanelă gri, prea groşi pentru vremea aceea; avea şi cravată, picăţele roşii pe fond albastru. Avea cămaşă albă, cu guler prea larg. Hainele lui arătau de parcă le împrumutase. Mă rog, nu se aşteptase să fie invitat la masă.

— Ce casă fermecătoare! a spus Winifred Griffen Prior cu un zâmbet exersat, în timp ce intram în sufragerie. E atât… atât de bine conservată! Ce vitralii uimitoare… ce *fin de siecle!* Trebuie să fie ca şi cum ai trăi într-un muzeu!

Ce voia ea să spună era *demodat.* M-am simţit umilită: întotdeauna considerasem că acele ferestre erau foarte frumoase. Dar mi-am dat seama că părerea lui Winifred era părerea lumii din afară – lumea care se pricepea la astfel de lucruri şi dădea sentinţe în consecinţă, acea lume în care tânjeam cu atâta disperare să intru. Acum mi-am dat seama ce nepotrivită eram pentru ea. Ce provincială, ce ageamie.

— Sunt mostre deosebit de frumoase ale unei anumite perioade, a spus Richard. Şi lambriurile sunt de înaltă calitate.

În ciuda pedanteriei şi a tonului său condescendent, i-am fost recunoscătoare: nu mi-a trecut prin minte că făcea inventarul. Recunoştea un sistem instabil când vedea unul: ştia că ne pregăteam pentru licitaţie, sau urma să o facem curând.

— Prin *muzeu* vreţi să spuneţi prăfuit? a întrebat Alex Thomas. Sau poate aţi vrut să spuneţi *învechit.*

Tata s-a uitat urât. Winifred, ca să fiu dreaptă cu ea, s-a înroşit.

— N-ar trebui să cauţi pricină celor mai slabi decât tine, a spus Callie, cu o plăcere subtilă.

— De ce nu? a spus Alex. Toţi ceilalţi o fac.

Reenie mersese până în pânzele albe cu meniul, sau atât cât ne puteam permite la acea vreme. Dar se apucase de prea multe lucruri deodată. Supă concentrată de raci, biban *à la* Provençale, pui *à la* Providence – aşa veneau, un fel după altul, derulându-se într-o procesiune inevitabilă, ca un val de flux, sau destinul. Supa avea un gust metalic, puiul avea un gust făinos, pui care fusese tratat prea aspru şi se împuţinase şi întărise. Nu era prea plăcut să vezi atâţia oameni laolaltă într-o singură încăpere, mestecând cu atâta conştiinciozitate şi vigoare. Masticaţie era numele potrivit pentru asta – nu mâncat.

Winifred Prior împingea prin farfurie ce avea acolo, de parcă juca domino. Eram furioasă pe ea: eram hotărâtă să mănânc tot, chiar şi oasele. Nu voiam să o dezamăgesc pe Reenie. Pe vremuri, mă gândeam, n-ar fi fost păcălită aşa – luată pe nepregătite, expusă şi, prin urmare, expunându-ne pe noi. Pe vremuri s-ar fi adus specialişti.

Alături de mine, Alex Thomas îşi făcea datoria. Îşi vedea de treabă de parcă de asta depindea viaţa; puiul scârţâia sub cuţitul lui. (Nu că Reenie i-ar fi fost recunoscătoare pentru devotamentul lui. Ţinea socoteala la cine ce mănâncă, fără nicio îndoială. *E sigur că acel Alex şi nu mai ştiu cum avea o poftă de mâncare zdravănă,* a fost comentariul ei. *Ai fi zis că fusese lăsat să moară de foame într-o pivniţă.)*

Asta fiind situaţia, conversaţia se desfăşura sporadic. Totuşi, după brânzeturi se făcu o pauză – brânza de Cheddar era prea proaspătă şi cauciucată, telemeaua prea veche, cea cu mucegai prea iute – în care puteam să ne oprim şi să cântărim situaţia, şi să ne uităm în jur.

Tata şi-a îndreptat unicul ochi albastru spre Alex Thomas.

— Aşadar, tinere, a spus el pe ceea ce o fi crezut că era un ton prietenos, ce te aduce în frumosul nostru oraş?

Vorbea ca un *pater familias* dintr-o plicticoasă piesă victoriană. M-am uitat în jos, la masă.

— Sunt în vizită la nişte prieteni, domnule, a spus Alex, destul de politicos. (Aveam s-o auzim pe Reenie, mai târziu, vorbind pe tema politeţii lui. Orfanii erau manieraţi pentru că, la orfelinat, bunele maniere le fuseseră impuse cu bătaia. Numai un orfan putea să fie sigur de sine, dar acest aplomb al lor ascundea o fire răzbunătoare – dedesubt îşi băteau joc de toată lumea. Ei bine, fireşte că erau răzbunători, ţinând cont de cât fuseseră de

traşi pe sfoară. Cei mai mulţi anarhişti şi răpitori de oameni erau orfani.)

— Fiica mea mi-a spus că te pregăteşti de preoţie, a spus tata. (Nici eu, nici Laura nu spuseserăm nimic despre asta – trebuie să fi fost Reenie şi, cum era de prevăzut, sau poate cu premeditare, înţelesese puţin greşit.)

— Mă pregăteam, domnule, a spus Alex. Dar a trebuit să renunţ. Drumurile ni s-au despărţit.

— Şi acum? a întrebat tata, care era obişnuit să primească răspunsuri concrete.

— Acum îmi câştig pâinea cu mintea, a spus Alex şi a zâmbit, pentru a arăta autodesconsiderare.

— Trebuie să-ţi fie greu, a murmurat Richard, iar Winifred a râs.

Eram surprinsă: nu îl creditasem cu acel gen de umor.

— Probabil că vrea să spună că e gazetar, a zis ea. Un spion în mijlocul nostru!

Alex a zâmbit iar şi n-a spus nimic. Tata s-a uitat urât. În ceea ce îl privea, gazetarii erau drojdia societăţii. Nu numai că minţeau, dar şi vânau suferinţa altora – *muşte de hoituri* îi numea el. Pentru Elwood Murray făcea o excepţie, deoarece cunoscuse familia. *Îndrugător de prostii* era cel mai rău lucru pe care îl spunea despre Elwood.

După aceea conversaţia s-a întors la situaţia generală – politică, economie – aşa cum era de aşteptat în acele zile. Tot mai rea, era părerea tatei; pe cale să dea colţul, era a lui Richard. Era greu de ştiut ce să crezi, a spus Winifred, dar în mod sigur, spera să se poată ţine capacul pus.

— Capacul pe ce? a întrebat Laura, care până atunci nu spusese nimic.

Era de parcă ar fi vorbit un scaun.

— Pe posibilitatea frământărilor sociale, a spus tata, pe tonul său dojenitor care însemna că ea nu trebuia să mai vorbească.

Alex a spus că se îndoia. Tocmai se întorsese din lagăre, a spus el.

— Lagăre? a întrebat tata, nedumerit. Ce lagăr?

— Lagărele de ajutor, domnule, a spus Alex. Lagărele de muncă forţată Bennett, pentru şomeri. Zece ore pe zi şi câştiguri foarte mici. Băieţii nu se prea dau în vânt după asta – aş zice că devin agitaţi.

— Cerşetorii nu pot să facă mofturi, a spus Richard. E mai bine decât să umble cu mărfarele prin ţară. Primesc trei mese substanţiale, ceea ce e mai mult decât poate să aibă un muncitor cu o familie de întreţinut, şi mi s-a spus că mâncarea nu-i rea. Ai zice că ar trebui să fie recunoscători, dar oamenii de soiul lor nu sunt niciodată.
— Nu sunt de vreun soi anume, a spus Alex.
— Doamne sfinte, un comunist de birou! a spus Richard.
Alex şi-a lăsat privirea în farfurie.
— Dacă el e, sunt şi eu, a spus Callie. Dar nu cred că trebuie să fii comunist ca să-ţi dai seama…
— Ce tot faceţi acolo? a spus tata, tăindu-i vorba lui Callie. (În ultima vreme el şi Callie se certau mult. Callie voia ca el să îmbrăţişeze mişcarea sindicalistă. El spunea că ea voia ca doi şi cu doi să facă cinci.)
Tocmai atunci şi-a făcut intrarea *la bombe glacée.* Aveam atunci frigider electric – îl luaserăm chiar înainte de Crah – iar Reenie, deşi bănuitoare în privinţa compartimentului congelator, îl folosise din plin pentru seara aceasta. *La bombe* era modelată sub formă de minge de fotbal, şi era verde-aprins şi tare precum cremenea şi, pentru un timp, ne-a captat toată atenţia.

În timp ce se servea cafeaua, la Camp Grounds au început focurile de artificii. Am ieşit cu toţii pe doc să ne uităm. Era o privelişte minunată, deoarece nu vedeai numai focurile de artificii, ci şi reflexia lor în râul Jogues. Fântâni arteziene de roşu şi galben şi albastru ţâşneau în aer – stele care explodau, crizanteme, sălcii de lumină.
— Chinezii au inventat praful de puşcă, a spus Alex, dar nu l-au folosit niciodată la arme. Numai la artificii. Totuşi, nu pot să spun că îmi plac cu adevărat. Seamănă prea mult cu artileria grea.
— Eşti pacifist? am întrebat.
Asta părea să fie. Dacă spunea da, aveam de gând să nu fiu de acord cu el, pentru că voiam să îmi dea atenţie, în cea mai mare parte a timpului vorbea cu Laura.
— Nu pacifist, a spus Alex. Dar ambii mei părinţi au murit în război. Sau aşa presupun..
Acum vom auzi povestea orfanului, m-am gândit. După toată zarva făcută de Reenie, speram să fie una bună.

— Nu ştii sigur? a întrebat Laura.

— Nu, a răspuns Alex. Mi s-a spus că am fost găsit pe un morman de dărâmături carbonizate, într-o casă arsă din temelii. Toţi ceilalţi erau morţi. Se pare că mă ascunsesem sub o albie de rufe sau un cazan – un vas de metal de vreun fel.

— Unde a fost asta? Cine te-a găsit? a întrebat Laura în şoaptă.

— Nu e limpede, a spus Alex. Nu se ştie cu adevărat. Nu în Franţa sau Germania. La est de ele – în una dintre ţărişoarele alea. Trebuie să fi trecut din mână în mână; pe urmă m-a găsit Crucea Roşie, într-un fel sau altul.

— Ţii minte asta? am întrebat.

— Nu chiar. Câteva detalii s-au rătăcit pe drum – numele meu şi aşa mai departe – şi pe urmă am ajuns la misionari, care au considerat că, ţinând seama de toate, uitarea ar fi cel mai bun lucru pentru mine. Erau prezbiterieni, un grup curăţel. Ne-au ras pe toţi în cap, pentru păduchi, îmi amintesc senzaţia de a mă pomeni dintr-odată fără păr – ce rece era! De aici încep cu adevărat amintirile mele.

Cu toate că începeam să-l plac mai mult, mi-e ruşine să recunosc că eram destul de sceptică în privinţa poveştii lui. Era prea multă melodramă în ea – prea mult noroc, prea mult ghinion. Eram încă prea tânără pentru a crede în coincidenţe. Iar dacă încerca să o impresioneze pe Laura – oare încerca? – putea să aleagă o cale mai bună.

— Trebuie să fie cumplit să nu ştii cine eşti cu adevărat, am spus.

— Aşa gândeam şi eu, a spus Alex. Dar pe urmă mi-am dat seama că *cine sunt cu adevărat* este o persoană care nu are nevoie să ştie cine e cu adevărat, în sensul obişnuit. Oricum, ce înseamnă asta – provenienţa familială şi aşa mai departe? Oamenii se folosesc de asta, în majoritate, ca scuză pentru snobismul lor, dacă nu pentru nereuşitele lor. Eu am scăpat de tentaţie, atâta tot. Am scăpat de chingi. Nimic nu mă leagă.

A mai spus ceva, dar pe cer s-a produs o explozie şi n-am auzit. Laura a auzit totuşi; a dat cu gravitate din cap.

(Ce a spus el? Am aflat mai târziu. A spus: *Cel puţin, nu ţi-e niciodată dor de casă.)*

Deasupra noastră a explodat o păpădie de lumină. Ne-am uitat cu toţii. E greu să nu te uiţi, în astfel de momente. E greu să nu stai acolo cu gura căscată.

Acela a fost oare începutul, acea seară – pe docul de la Avilion, cu cerul orbit de artificii? Greu de ştiut. Începuturile sunt bruşte, dar şi insidioase. Se furişează pieziş, se ţin în umbră, pândesc nerecunoscute. Apoi, mai târziu, ţâşnesc.

Colorarea manuală

Gâştele sălbatice zboară spre sud, scârţâind ca nişte balamale chinuite; pe malul râului, lumânările oţetarilor ard cu un roşu stins. E prima săptămână din octombrie. Sezonul veşmintelor de lână scoase de la naftalină; al ceţurilor nocturne şi al rouăi şi al treptelor alunecoase, şi al tufănelelor care înfloresc târziu; al ultimei zvâcniri a florilor de gura-leului, a acelor verze ornamentale creţe, roz cu purpuriu, care înainte nu existau dar acum sunt peste tot.

Sezonul crizantemelor, floarea funerară; cele albe, adică. Morţii trebuie să se fi săturat de ele.

Dimineaţa era rece şi frumoasă. Am cules din grădina din faţă un buchet mic de flori de gura-leului roz şi galbene şi le-am dus la cimitir să le pun la cavoul familiei pentru cei doi îngeri gânditori de pe cubul alb: ar fi fost o schimbare pentru ei, m-am gândit. Ajunsă acolo, am săvârşit micul meu ritual – înconjurarea monumentului, citirea numelor. Cred că o fac în tăcere, însă din când în când mă surprind bolborosind ca un iezuit care rosteşte un breviar.

Să pronunţi numele celor morţi înseamnă să-i faci să trăiască din nou, spuneau vechii egipteni. Nu întotdeauna e ce ţi-ai putea dori.

Când am terminat de înconjurat monumentul, am găsit o fată – o tânără – îngenuncheată în faţa cavoului, sau în faţa locului Laurei din el. Avea capul plecat. Era îmbrăcată în negru; jeanşi negri, tricou şi jachetă negre, un mic rucsac negru de genul celor care se poartă acum în loc de poşetă. Avea părul lung şi negru – ca al Sabrinei, m-am gândit cu o bruscă strângere de inimă: Sabrina se întorsese, din India sau de pe unde fusese. Se întorsese fără să dea de veste. Se răzgândise în privinţa mea. Intenţiona să mă ia prin surprindere, şi acum am stricat surpriza.

Dar când m-am uitat mai bine, am văzut că fata era o străină: o studentă la cursuri postuniversitare, extenuată fără doar şi poate. La început am crezut că se ruga, dar nu, punea o floare: o singură garoafă albă, cu tija învelită în foiţă de aluminiu. Când s-a ridicat, am văzut că plângea.

Laura îi înduioşează pe oameni. Eu nu.

După picnicul fabricii de nasturi, în *The Herald and Banner* a apărut o relatare a lui, de genul obişnuit – care bebeluş câştigase concursul „Cel mai frumos bebeluş”, cine primise premiul „Cel mai bun câine”. De asemenea, ce spusese tata în discursul lui, foarte pe scurt: Elwood Murray dădea un luciu optimist la toate, aşa că suna ca o îndatorire, ca de obicei. Erau şi nişte fotografii – câinele câştigător, o siluetă întunecată, cu forme de mop; bebeluşul câştigător, gras ca o perniţă de ace, cu o bonetă cu volănaşe; dansatorii de step, ţinând sus un uriaş trifoi alb de carton; tata pe podium. Poza lui nu era reuşită: avea gura pe jumătate deschisă, şi arăta de parcă ar fi căscat.

Una dintre fotografii era a lui Alex Thomas, cu noi două – eu în stânga lui, Laura în dreapta, ca două suporturi laterale de carte. Amândouă ne uitam la el şi zâmbeam; şi el zâmbea, dar întinsese mâna în faţă, cum fac infractorii din lumea interlopă ca să se apere de bliţuri când sunt arestaţi. Totuşi reuşise să-şi ascundă numai o jumătate de faţă. Legenda era: „Domnişoara Chase şi domnişoara Laura Chase întreţin un vizitator străin de oraş”.

Elwood Murray nu reuşise să ne dea de urmă în acea după-amiază, ca să afle numele lui Alex, iar când sunase acasă dăduse de Reenie, care spusese că numele noastre nu trebuie să umble din gură în gură în legătură cu Dumnezeu ştie cine, şi refuzase să-i spună. El tipărise oricum fotografia, şi Reenie se simţea ofensată, atât de noi cât şi de Elwood Murray. Considera că această fotografie friza neruşinarea, chiar dacă nu ni se vedeau picioarele. Considera că amândouă aveam pe faţă o expresie pofticioasă, prostească, asemenea unor gâşte amorezate; stăteam cu gura deschisă, de parcă ne curgeau balele. Ne dăduserăm jalnic în spectacol: toată lumea din oraş avea să râdă de noi pe la spate, că visam la un gangster tânăr care semăna cu un indian – sau, mai rău, cu un evreu – şi cu mânecile suflecate aşa, şi comunist pe deasupra.

— Elwood Murray ăla ar trebui bătut la fund, spunea ea. Se crede nemaipomenit de deştept.

A rupt ziarul şi l-a îndesat în lada de surcele, să nu-l vadă tata. Trebuie să-l fi văzut oricum la fabrică, dar dacă l-a văzut nu a comentat.

Laura i-a făcut o vizită lui Elwood Murray. Nu i-a făcut reproşuri, nici nu a repetat ce spusese Reenie despre el. În

schimb, i-a spus că vrea să se facă fotograf, ca el. Nu: n-ar fi spus aşa o minciună. Asta a fost numai ce a dedus el. Ce i-a spus în realitate a fost că voia să înveţe să facă copii fotografice după negative. Ăsta a fost adevărul literal.

Elwood Murray a fost măgulit de acest semn de favoare din partea mărimilor de la Avilion – deşi răutăcios, era teribil de snob – şi a fost de acord să o lase să-l ajute în camera obscură trei după-amiezi pe săptămână. Putea să se uite la el cum scotea pozitivele portretelor pe care le făcea, în subsidiar, la nunţi şi la absolvirea şcolii şi aşa mai departe. Cu toate că litera era stabilită şi ziarul scris în fugă de doi bărbaţi în camera din spate, Elwood făcea tot restul legat de ziarul săptămânal, inclusiv developarea propriilor fotografii.

Poate o învăţa şi colorarea manuală, a spus el; era de viitor. Oamenii veneau cu vechile lor poze alb-negru pentru a le fi însufleţite prin adăugare de culoare vie. Acest lucru se făcea albind cele mai întunecate zone cu o pensulă, şi tratând apoi imaginea cu toner sepia pentru a da o tentă roz. După aceea venea colorarea. Culorile se găseau în tuburi mici şi sticluţe, şi trebuiau aplicate cu multă grijă, cu pensule micuţe, excesul fiind îndepărtat cu delicateţe. Îţi trebuiau gust şi pricepere de a armoniza culorile, astfel încât obrajii să nu arate ca nişte cercuri de ruj, sau carnea ca o cârpă bej. Îţi trebuia vedere bună şi mână sigură. Era o artă, spunea Elwood – una de care era foarte mândru că o stăpânea, dacă putea spune asta. Ţinea într-un colţ al ferestrei sediului ziarului o selecţie a acestor fotografii colorate manual, pe care o tot rotea, ca un fel de publicitate. „Intensificaţi-vă amintirile” spunea reclama scrisă de mână, pe care o pusese lângă ele.

Cele mai frecvente subiecte erau tinerii în uniformele acum demodate ale Marelui Război; de asemenea, miri şi mirese. Pe urmă erau portretele de absolvire, prima împărtăşanie, grupuri solemne de familie, prunci în haine de botez, fete în rochii de ceremonie, copii în ţinută de sindrofie, câini şi pisici. Exista ocazionalul animal de casă excentric – o broască ţestoasă, un papagal – şi, rar, un bebeluş în sicriu, cu faţa de ceară, înconjurat de volănaşe de dantelă.

Culorile nu ieşeau niciodată clar, cum ar fi ieşit pe o foaie de hârtie albă: aveau un aspect ceţos, de parcă erau văzute prin tifon. Nu-i făceau pe oameni să pară mai reali; mai degrabă

deveneau ultra-reali: cetăţeni ai unei ciudate semi-ţări, sinistră dar mută, în care realismul era nelalocul lui.

Laura mi-a spus ce făcea legat de Elwood Murray; i-a spus şi lui Reenie. Mă aşteptam la un protest, la un tărăboi; mă aşteptam ca Reenie să spună că Laura se înjosea, sau că se comporta într-un mod bătător la ochi, compromiţător. Cine ştia ce putea să se întâmple într-o cameră obscură, cu o fată şi un bărbat şi luminile stinse? Însă Reenie a adoptat punctul de vedere că nu era ca şi cum Elwood Murray ar fi plătit-o pe Laura că lucra pentru el: mai exact o învăţa, şi asta era cu totul altceva. Asta îl situa la acelaşi nivel cu o slugă. Cât despre faptul că Laura stătea cu el într-o cameră obscură, nimeni n-ar fi gândit ceva rău despre asta, pentru că Elwood era un fătălău. Bănuiesc că în secret Reenie se simţea uşurată că Laura manifesta interes şi pentru altceva decât Dumnezeu.

Cu siguranţă Laura manifesta interes dar, ca de obicei, a sărit peste cal. A şterpelit câteva dintre materialele de colorat manual ale lui Elwood Murray şi le-a adus acasă. Am descoperit întâmplător asta. Eram în bibliotecă, cufundată în cărţi la nimereală, când am observat fotografiile înrămate ale bunicului Benjamin, fiecare cu alt prim-ministru. Faţa lui Sir John Sparrow Thompson era acum de un mov delicat, a lui Sir Mackenzie Bowell de un verde biliar, a lui Sir Charles Tupper de un portocaliu pal. Barba şi mustăţile bunicului Benjamin fuseseră colorate într-un roşu deschis.

În acea seară am prins-o asupra faptului. Pe masa ei de toaletă se aflau tubuleţele, pensulele micuţe. De asemenea, portretul protocolar al meu şi al Laurei în rochii de catifea şi pantofi de lac. Laura scosese fotografia din ramă, şi mă colora într-un albastru deschis.

— Pentru Dumnezeu, Laura, ce faci? De ce ai colorat fotografiile alea? Cele din bibliotecă. Tata o să fie vânăt de furie.

— Exersam, a spus Laura. Oricum, oamenii ăia aveau nevoie de puţină însufleţire. Cred că arată mai bine.

— Arată bizar, am spus. Sau foarte bolnavi. Nimeni nu are faţa verde. Sau mov.

Laura a rămas impasibilă.

— Sunt culorile sufletului lor, a spus ea. Culorile pe care *ar trebui* să le aibă.

— Ai s-o încurci rău de tot! Se va şti cine a făcut-o.

— Nimeni nu se *uită* la alea, a spus ea. Nimănui nu-i *pasă.*

— Ai face bine să nu te atingi de bunica Adelia, am spus. Nici de unchii morţi! Tata ţi-ar trage o bătaie cumplită!

— Voiam să-i fac cu auriu, să se vadă că sunt pe lumea cealaltă, a spus ea. Dar n-am auriu. Pe unchi, nu pe bunica. Pe ea aş colora-o în gri metalic.

— Să nu îndrăzneşti! Tata nu crede în lumea cealaltă. Şi ai face bine să duci înapoi vopselele alea înainte să fii acuzată de furt.

— N-am folosit mult, a spus Laura. Oricum, i-am dus lui Elwood un borcan cu dulceaţă. E un târg cinstit.

— Dulceaţa lui Reenie, presupun. Din pivniţa rece – i-ai cerut voie? Ea numără borcanele, să ştii. Am luat de pe masă fotografia cu noi două. De ce sunt albastră?

— Pentru că dormi, a spus Laura.

Materialele de colorat nu au fost singurele lucruri pe care le-a şterpelit. Una dintre sarcinile Laurei era arhivarea. Lui Elwood îi plăcea ca în biroul său să fie multă ordine, ca şi în camera obscură. Negativele lui erau puse în plicuri din hârtie-pergament şi arhivate după data la care fuseseră făcute, aşa că Laurei i-a fost uşor să depisteze negativul fotografiei de la picnic. A făcut două copii alb-negru, într-o zi când Elwood era plecat iar ea rămăsese la conducere. Nu a spus nimănui despre asta, nici chiar mie – până mai târziu. După ce a făcut copiile, a strecurat negativul în geantă şi l-a luat acasă. Nu a considerat că era furt. Elwood furase fotografia din capul locului necerându-ne permisiunea, iar ea nu făcea decât să-i ia ceva ce oricum nu îi aparţinea de fapt.

După ce a realizat ce îşi pusese în gând să facă, Laura nu s-a mai dus la biroul lui Elwood Murray. Nu i-a oferit niciun motiv, şi nici nu l-a înştiinţat. Am considerat că asta era o lipsă de tact din partea ei, şi chiar a fost, fiindcă Elwood s-a simţit desconsiderat. A încercat să afle de la Reenie dacă Laura era bolnavă, dar Reenie nu a vrut să-i spună decât că Laura trebuie să se fi răzgândit cu privire la tehnica fotografierii. Era plină de idei fata aia; mereu avea câte o păsărică, iar acum probabil avea alta.

Asta a stârnit curiozitatea lui Elwood. A început să stea cu ochii pe Laura, mai insistent decât obişnuita lui curiozitate. N-aş numi asta chiar spionaj – nu era ca şi cum ar fi pândit pe după tufe. Era doar mai atent la ea. (Totuşi, nu descoperise încă treaba cu negativul furat. Nu i-a trecut prin cap că Laura putea să fi avut un motiv ascuns să vină la el. Laura avea o privire atât de directă, nişte ochi atât de făţiş de sinceri, o frunte bombată atât de pură, încât puţini au suspectat-o vreodată de duplicitate.)

La început, Elwood nu a avut mare lucru de observat. Laura era văzută duminică dimineaţa mergând pe strada principală, în drum spre biserică, unde preda la şcoala de duminică elevilor de cinci ani. În alte trei dimineţi din săptămână dădea o mână de ajutor la cantina săracilor a bisericii unite, care era instalată lângă gară. Menirea ei era să împartă castroane cu supă de varză celor flămânzi, bărbaţi şi băieţi murdari care umblau prin ţară în mărfare: un efort meritoriu, dar care nu era privit cu ochi buni de toată lumea din oraş. Unii considerau că aceşti oameni erau uneltitori înclinaţi spre răzvrătire sau, mai rău, comunişti; alţii, că n-ar trebui să se dea mese gratuite, pentru că ei unii trebuiau să muncească pentru fiecare îmbucătură. Erau auzite strigăte ca „Luaţi-vă o slujbă”. (Insultele nu erau nicicum cu sens unic, deşi cele de la vagabonzi erau mai în surdină. Bineînţeles că aveau pică pe Laura şi pe toţi făcătorii de bine bisericoşi ca ea. Bineînţeles că aveau metode de a-şi face cunoscute sentimentele. O glumă, un rânjet batjocoritor, un ghiont, o căutătură îmbufnată. Nimic nu e mai apăsător ca recunoştinţa impusă.)

Poliţia locală stătea pe aproape, ca să se asigure că aceşti oameni nu aveau în cap vreo idee năstruşnică, de pildă să rămână în Port Ticonderoga. Trebuia să fie făcuţi să-şi vadă de drum, să se mute în altă parte. Însă nu erau lăsaţi să sară în vagoanele de marfă chiar în gară, deoarece compania căilor ferate n-ar fi acceptat asta. Erau încăierări şi bătăi cu pumnii şi, cum se exprima Elwood Murray în scris, erau folosite din plin bastoanele de cauciuc.

Aşa că aceşti oameni îşi târşâiau picioarele în lungul şinelor de cale ferată şi încercau să sară mai încolo, însă le era mai greu fiindcă acolo trenurile prinseseră deja viteză. Au fost mai multe accidente şi un deces – un băiat care nu putea să fi avut

mai mult de şaisprezece ani a căzut sub roţi şi a fost, practic, tăiat în două. (După aceea, Laura a stat încuiată în camera ei trei zile, şi nu a vrut să mănânce nimic: îi servise acestui băiat un castron cu supă.) Elwood Murray a scris un editorial în care spunea că accidentul era regretabil, dar nu era vina căilor ferate, şi cu certitudine nu a oraşului: dacă îţi asumi riscuri nesăbuite, la ce te poţi aştepta?

Laura cerşea oase de la Reenie, pentru cazanul cantinei săracilor. Reenie spunea că nu e făcută din oase; oasele nu cresc în copaci. Majoritatea oaselor îi trebuiau ei – pentru Avilion, pentru noi. Spunea că un penny economisit e un penny câştigat, şi că nu înţelege Laura că în aceste vremuri grele tata are nevoie de toţi penny pe care poate să-i obţină? Însă nu putea să-i reziste Laurei mult timp, şi se mai găsea un os sau două sau trei. Laura nu voia să se atingă de oase, sau să le vadă măcar – în sensul acela era scârboasă – aşa că i le împacheta Reenie. „Gata. Trântorii ăia or să ne mănânce şi urechile”, ofta ea. „Am pus şi o ceapă.” Considera că Laura nu trebuia să lucreze la cantina săracilor – era o treabă prea dură pentru o fată tânără ca ea.

— Nu-i corect să-i numeşti trântori, spunea Laura. Toată lumea îi goneşte. Vor doar să muncească. Tot ce vor e o slujbă.

— Se prea poate, spunea Reenie cu un glas sceptic, exasperant. În particular, îmi spunea: seamănă leit cu maică-sa.

Nu m-am dus cu Laura la cantina săracilor. Nu mi-a cerut, şi oricum n-aş fi avut timp: tatei îi intrase acum în cap că trebuia să învăţ dedesubturile afacerii cu nasturi, ca fiind de datoria mea. *Faute de mieux,* eu trebuia să fiu fiul din Chase and Sons şi, dacă era să conduc vreodată afacerea, trebuia să am mâna formată.

Ştiam că nu am aptitudini în domeniul afacerilor, dar eram prea laşă ca să obiectez. Îl însoţeam pe tata la fabrică în fiecare dimineaţă să văd (spunea el) cum merg lucrurile în lumea reală. Dacă aş fi fost băiat, m-ar fi pus să lucrez la linia de asamblare, în baza analogiei militare conform căreia un ofiţer nu trebuie să se aştepte ca oamenii lui să execute o sarcină pe care el însuşi nu poate să o execute. Aşa însă, m-a pus să fac inventarul şi balanţa cheltuielilor de transport – materiile prime la intrări, produsul finit la ieşiri.

Nu eram bună la asta, mai mult sau mai puţin intenţionat. Mă plictisea, şi eram şi intimidată. În fiecare dimineaţă când ajungeam la fabrică în fustele şi bluzele mele ca de mănăstire, ţinându-mă după tata ca un căţel, trebuia să trec pe lângă şirurile de muncitori. Mă simţeam dispreţuită de femei şi privită lung de bărbaţi. Ştiam că făceau glume pe seama mea pe la spate – glume legate de ţinuta mea (femeile) şi de trupul meu (bărbaţii), şi că acesta era modul lor de a-şi regla conturile. În unele privinţe nu îi învinuiam – în locul lor aş fi făcut la fel – cu toate acestea mă simţeam ofensată de ei.

La-di-da. Se crede Regina din Saba.

O pârleală bună i-ar mai tăia din nas.

Tata nu observa nimic din toate astea. Sau prefera să nu observe.

Într-o după-amiază, Elwood Murray a sosit la uşa din spate a lui Reenie, cu pieptul bombat şi aerul important ale unui purtător de veşti neplăcute. Eu o ajutam pe Reenie la conserve: era sfârşitul lui septembrie, şi preparam ultimele roşii din grădina de legume. Reenie fusese întotdeauna chibzuită, dar în aceste vremuri risipa era un păcat. Trebuie să-şi fi dat seama ce subţire devenea aţa – aţa câştigului suplimentar care o lega de slujba ei.

Era ceva ce trebuia să ştim spre binele nostru, a spus Elwood Murray. Reenie i-a aruncat o privire, lui şi atitudinii lui pompoase, evaluând gravitatea veştii lui, şi a apreciat că era destul de serioasă ca să-l invite înăuntru. I-a oferit chiar şi o ceaşcă de ceai. Apoi l-a rugat să aştepte până scoate cu cleştele borcanele din apa clocotită şi le înşurubează capacele. Pe urmă s-a aşezat.

Iată care era vestea. Domnişoara Laura Chase fusese văzută prin oraş – spunea Elwood – în compania unui tânăr, acelaşi tânăr cu care fusese fotografiată la picnicul fabricii de nasturi. Prima dată fuseseră reperaţi lângă cantina săracilor; apoi, mai târziu, stând pe o bancă în parc – şi nu pe o singură bancă din parc – şi fumând ţigări. Sau bărbatul fuma; cât despre Laura, nu putea să jure, a spus el, ţuguindu-şi buzele. Fuseseră văzuţi lângă Memorialul Eroilor de lângă primărie, şi rezemaţi de balustrada de pe Podul Jubilee, uitându-se în jos la praguri – un loc tradiţional pentru a face curte. Ba se putea chiar să fi fost

zăriţi lângă Camp Grounds, ceea ce era un semn aproape sigur de comportament dubios, sau preludiul lui – deşi nu putea confirma asta, întrucât nu văzuse cu ochii lui.

Oricum, considera că trebuie să ştim. Bărbatul era om în toată firea, şi oare nu avea domnişoara numai paisprezece ani? Ce ruşine să profite aşa de ea! S-a lăsat pe speteaza scaunului, clătinând din cap cu tristeţe, mulţumit de sine şi umflat ca o marmotă, cu ochii licărind de o plăcere răutăcioasă.

Reenie era furioasă. Ura pe oricine i-o lua înainte în domeniul bârfelor.

— Vă mulţumim că ne-aţi informat, a spus ea cu o politeţe băţoasă. Cine nu cârpeşte spărtura măruntă are necaz să dreagă borta mare. Un lucru mărunt făcut la timp te scuteşte de multă osteneală.

Acesta a fost modul ei de a apăra onoarea Laurei: nu se întâmplase încă nimic care nu putea fi împiedicat.

— Ce ţi-am zis eu? a spus Reenie, după plecarea lui Elwood Murray. N-are pic de ruşine.

Nu se referea la Elwood, fireşte, ci la Alex Thomas.

Luată la întrebări, Laura nu a negat nimic, în afară de reperarea la Camp Grounds. Băncile din parc şi aşa mai departe – da, stătuse pe ele, dar nu prea mult. Nici nu pricepea de ce făcea Reenie atâta caz. Alex Thomas nu era un drăguţ de doi bani (expresie folosită de Reenie). Nici şopârlă trândavă (cealaltă expresie). A negat chiar şi că fumase o ţigară în viaţa ei. Cât despre „mozoleală” – tot de la Reenie – considera că asta era ceva dezgustător. Ce făcuse ca să inspire astfel de bănuieli josnice? Evident că nu ştia.

Să fii Laura, m-am gândit, era ca şi cum ai fi afon: cântă muzica, şi auzi ceva, dar nu ce aud toţi ceilalţi.

Conform Laurei, în toate aceste ocazii – şi fuseseră numai trei – ea şi Alex Thomas fuseseră prinşi într-o discuţie serioasă. Despre ce? Despre Dumnezeu. Alex Thomas îşi pierduse credinţa, iar Laura încerca să-l ajute să şi-o recapete. Era o muncă grea, pentru că el era foarte cinic, sau poate voia să spună *sceptic.* El considera că epoca modernă ar fi mai curând o epocă a acestei lumi decât a următoarei – a omului, pentru omenire – şi era cu totul pentru asta. Pretindea că nu are suflet, şi spunea că nu-i pasă nici cât negru sub unghie ce putea să se

întâmple cu el după ce murea. Totuşi, ea avea de gând să-şi continue eforturile, oricât de grea putea să pară sarcina.

Am tuşit în palmă. N-am îndrăznit să râd. O văzusem pe Laura folosind destul de des acea expresie virtuoasă cu domnul Erskine, şi mă gândeam că asta făcea acum: arunca praf în ochi. Reenie, cu mâinile în şolduri, cu picioarele depărtate, semăna cu o găină încolţită.

— De ce mai e în oraş, asta aş vrea să ştiu, a spus Reenie, încurcată, schimbându-şi atitudinea. Parcă era doar în vizită.

— Oh, are nişte treburi aici, a răspuns molcom Laura. Dar poate să fie unde vrea. Nu-i un stat sclavagist. Cu excepţia robilor salariaţi, fireşte.

Am bănuit că încercarea de convertire nu fusese numai în sens unic: se amestecase în ea şi Alex Thomas. Dacă lucrurile continuau aşa, aveam să ne căpătuim cu o mică bolşevică.

— Nu e prea bătrân? am întrebat.

Laura mi-a aruncat o privire fioroasă – prea bătrân pentru ce? – înfruntându-mă că mă băgasem în vorbă.

— Sufletul nu are vârstă, a spus ea.

— Lumea vorbeşte, a spus Reenie: veşnicul ei argument încuietor.

— Asta e treaba ei, a spus Laura, pe un ton de iritare semeaţă: gura lumii era crucea pe care trebuia să o poarte ea.

Şi eu şi Reenie eram în încurcătură. Ce se putea face? Am fi putut să-i spunem tatei, care apoi i-ar fi interzis Laurei să se mai vadă cu Alex Thomas. Dar ea nu s-ar fi supus, nu când în joc era un suflet. Faptul de a-i spune tatei putea să provoace mai multe necazuri decât merita, am hotărât noi; şi, la urma urmei, ce se întâmplase, de fapt? Nimic sigur. (Pe atunci, în această problemă, eu şi Reenie eram confidente: ne sfătuiam împreună.)

Cu trecerea zilelor, am ajuns să-mi dau seama că Laura îşi bătea joc de mine, deşi nu puteam spune precis cum anume. Nu credeam că minţea ca atare, dar nici că spunea tot adevărul. O dată am văzut-o cu Alex Thomas, adânciţi în conversaţie, mergând agale pe lângă Memorialul Eroilor; o dată pe Podul Jubilee, o dată pierzând vremea în faţă la braseria Betty’s, orbi la capetele întoarse, inclusiv al meu. Asta era sfidare pură.

— Trebuie sa vorbeşti cu judecată cu ea, mi-a spus Reenie.

Dar nu puteam să vorbesc cu judecată cu Laura. Tot mai mult, nu puteam să vorbesc deloc cu ea; sau puteam să vorbesc, dar

mă asculta? Era ca şi cum aş fi vorbit cu o foaie de sugativă: cuvintele îmi ieşeau din gură şi dispăreau în spatele feţei ei ca într-o perdea de ninsoare.

Când nu eram la fabrica de nasturi – un exerciţiu care cu fiecare zi părea tot mai inutil, chiar şi pentru tata – rătăceam de una singură. Mergeam repede pe lângă malul râului, încercând să mă prefac că am o destinaţie, sau stăteam pe Podul Jubilee ca şi cum aşteptam pe cineva, uitându-mă la apa neagră şi amintindu-mi poveştile cu femei care se aruncaseră în ea. O făcuseră din iubire, căci acesta este efectul pe care îl are iubirea asupra ta. Se repede asupra ta, pune stăpânire pe tine până să ştii, şi pe urmă nu mai poţi să faci nimic. Odată ce eşti în ea – în iubire – eşti dus în duşmănie la vale. Sau aşa scria în cărţi.

Sau mă plimbam pe strada principală, acordând mare atenţie la ceea ce era în vitrine – perechilor de ciorapi şi pantofi, pălăriilor şi mănuşilor, şurubelniţelor şi cheilor fixe. Studiam posterele cu vedete de cinema din vitrinele de la Bijou Theatre şi le comparam cu înfăţişarea mea, sau cum aş fi arătat dacă mi-aş fi pieptănat părul peste un ochi şi aş fi avut hainele potrivite. Nu aveam voie să intru; nu am intrat într-o sală de cinematograf decât după ce m-am măritat, fiindcă Reenie spunea că Bijou era degradant, pentru fetele singure în tot cazul. Bărbaţii se duceau acolo în căutare de pradă, bărbaţii cu gânduri murdare. Se aşezau lângă tine şi îşi lipeau mâinile pe tine ca hârtia de muşte, şi într-o clipă erau călare pe tine.

În descrierile lui Reenie, fata sau femeia era întotdeauna inertă, dar cu multe locuri de apucat pentru mână pe ea, ca un spalier. Era în mod magic lipsită de capacitatea de a ţipa sau a se mişca. Era încremenită, era paralizată – de şoc, sau revoltă, sau ruşine. Nu avea scăpare.

Pivniţa rece

Aerul pişcă, norii sunt mari şi duşi de vânt. Mănunchiuri de ştiuleţi de porumb au apărut pe uşile din faţă ale celor cu gusturi alese; pe verande, felinarele din dovleac şi-au preluat veghea rânjitoare. De acum într-o săptămână, copiii cu gândul doar la bomboane vor ieşi pe străzi, îmbrăcaţi în balerine şi zombi şi extratereştri şi schelete şi ţigănci ghicitoare şi vedete rock moarte, şi, ca de obicei, am să sting luminile şi am să mă prefac că nu sunt acasă. Nu că mi-ar displace ei ca atare, ci din autoapărare – dacă vreunul dintre micuţi dispare, nu vreau să fiu acuzată că l-am ademenit în casă şi l-am mâncat.

I-am spus asta Myrei, care face un comerţ prosper cu lumânări portocalii bondoace şi pisici din ceramică neagră şi lilieci de satin, şi cu vrăjitoare decorative din cârpă, cu capete din mere uscate. A râs. Credea că glumesc.

Ieri am lenevit – mă înţepa inima, abia am putut să mă dau jos de pe canapea – dar azi-dimineaţă, după ce mi-am luat pilula, m-am simţit ciudat de energică. M-am dus foarte vioaie tocmai până la gogoşerie. Acolo am inspectat peretele din toaletă, pe care ultimul mesaj este: *Dacă nu poţi să spui ceva frumos, nu spune nimic,* urmat de: *Dacă nu poţi să sugi ceva frumos, nu suge nimic.* E bine să ştii că libertatea cuvântului e încă în plin avânt în această ţară.

Pe urmă am cumpărat o cafea şi o gogoaşă cu glazură de ciocolată, şi m-am dus cu ele afară, spre una dintre băncile puse la dispoziţie de conducere, plasate la îndemână chiar lângă tomberonul de gunoi. Acolo m-am aşezat, încălzindu-mă ca o broască ţestoasă la soarele cald încă. Oamenii treceau pe lângă mine – două femei supra-alimentate, cu un cărucior de copil, o femeie mai tânără şi mai slabă, într-o haină de piele neagră cu ţinte argintii ca nişte flori de cui, şi altă ţintă în nas, trei tipi bătrâni în hanorace. Am avut sentimentul că se holbau la mine. Sunt încă atât de renumită, sau atât de paranoică? Sau poate doar vorbeam singură tare. E greu de ştiut. Oare vocea mea curge pur şi simplu din mine, ca aerul, când nu sunt atentă? O şoaptă ofilită, un foşnet de viţă-de-vie iarna, şuierul vântului de toamnă prin iarba uscată.

Cui îi pasă ce cred oamenii, mi-am spus. Dacă vor să fie pe recepţie, n-au decât.

Cui îi pasă, cui îi pasă. Perena ripostă adolescentină. Îmi pasă, bineînţeles. Îmi pasă ce gândesc oamenii. Întotdeauna mi-a păsat. Spre deosebire de Laura, eu nu am avut niciodată curajul opiniilor mele.

A venit un câine; i-am dat jumătate din gogoaşă. „Eşti invitatul meu”, i-am zis. Asta spunea Reenie când te prindea trăgând cu urechea.

Toată luna octombrie – octombrie 1934 – s-a discutat despre ce se petrecea la fabrica de nasturi. Se spunea că agitatori din afară dădeau târcoale, tulburând lucrurile, mai ales printre tinerii înfierbântaţi. Se vorbea despre tratative între sindicate şi patron, despre drepturile muncitorilor, despre sindicate. Sindicatele erau sigur ilegale, altfel ar fi fost recunoscute de patron, care ar fi fost obligat să angajeze numai muncitori sindicalizaţi, nu-i aşa? Nimeni nu părea să ştie. În tot cazul, aveau un damf de pucioasă.

Cei care agitau lucrurile erau huligani şi infractori plătiţi (conform spuselor doamnei Hillcoate). Nu erau doar agitatori din afară, erau agitatori din străinătate, ceea ce părea cumva mai înspăimântător. Bărbaţi oacheşi şi scunzi, cu mustaţă, care se semnaseră cu sânge şi juraseră să fie loiali până la moarte, şi care stârneau răzmeriţe şi nu se dădeau în lături de la nimic, şi puneau bombe şi se furişau noaptea în casă şi ne tăiau gâtul în somn (conform spuselor lui Reenie). Astea erau metodele lor, ale acestor bolşevici cruzi şi organizatori de sindicate lipsiţi de milă, care erau în esenţă la fel (conform spuselor lui Elwood Murray). Voiau Amor Liber, şi distrugerea familiei, şi aducerea în faţa plutonului de execuţie a tuturor celor care aveau bani – bani, cât de cât – sau un ceas, sau o verighetă. Asta se făcuse în Rusia. Sau aşa se spunea.

Se mai spunea şi că fabricile tatei erau în bucluc.

Ambele zvonuri – agitatorii din afară, buclucul – au fost dezminţite public. Ambele au fost crezute.

Tata concediase nişte muncitori în septembrie – unii mai tineri, mai capabili să se descurce singuri, conform teoriilor lui – şi îi rugase pe cei rămaşi să accepte un program mai scurt. Nu erau destule comenzi, explicase el, ca toate fabricile să lucreze în continuare la întreaga capacitate. Clienţii nu cumpărau nasturi, sau nu genul de nasturi făcuţi la Chase and Sons, care

depindeau de comenzi mari pentru a fi profitabile. Nu cumpărau nici lenjerie de corp ieftină, durabilă: o cârpeau în schimb pe cea veche, o făceau să ţină. Nu toţi oamenii din ţară erau şomeri, desigur, dar cei cu slujbe nu erau prea siguri de ele. Fireşte că îşi economiseau banii, în loc să-i cheltuiască. Nu puteai să-i condamni. Ai fi făcut la fel în locul lor.

Aritmetica intrase în peisaj, cu multele ei picioare, cu multele ei şire ale spinării şi capete, şi ochii ei nemiloşi făcuţi din zerouri. Doi şi cu doi fac patru, era mesajul ei. Dar dacă nu aveai doi şi cu doi? Atunci lucrurile nu se adunau. Şi chiar nu se adunau, nu puteam să le fac să se adune. Nu puteam să fac numerele roşii din registrele de inventar să se preschimbe în negru. Asta mă îngrijora cumplit, de parcă ar fi fost vina mea. Când închideam ochii noaptea, vedeam numerele de pe pagina din faţa mea, aşternute în şiruri pe biroul pătrat de stejar de la fabrica de nasturi – acele şiruri de numere roşii semănau cu tot atâtea omizi mecanice care rodeau din ce mai rămăsese din bani. Când reuşeai să vinzi un lucru, luai pe el mai puţin decât te costase să-l faci – ceea ce se petrecea la Chase and Sons de ceva timp – aşa se comportau numerele. Era un comportament urât – fără iubire, fără dreptate, fără milă – dar la ce puteai să te aştepţi? Numerele erau numai numere. Ele nu aveau de ales în problemă.

În prima săptămână din decembrie, tata a anunţat o încetare a lucrului. Era temporară, a spus el. Spera să fie foarte temporară. A vorbit despre retragere şi restrângere în scopul regrupării. A cerut înţelegere şi răbdare, şi a fost întâmpinat cu o tăcere atentă de către muncitorii adunaţi. După anunţ, s-a întors la Avilion şi s-a închis în foişorul lui şi s-a îmbătat cui. Sus acolo s-au spart lucruri – obiecte din sticlă. Sticle, fără doar şi poate. Eu şi Laura stăteam în camera mea, pe pat, ţinându-ne strâns de mână şi ascultând dezlănţuirea de furie şi durere de acolo de sus, chiar deasupra capetelor noastre, ca o furtună cu trăsnete interioară. De ceva timp, tata nu mai făcuse nimic la scară atât de mare.

Probabil că se gândea că îşi dezamăgise oamenii. Că dăduse greş. Că nu făcuse destul.

— Am să mă rog pentru el, a spus Laura.

— Ce-i pasă lui Dumnezeu? am spus. De fapt, cred că îl doare în cot. Dacă există un Dumnezeu.

— Nu ai de unde să ştii asta, decât după, a spus Laura.

După ce? Ştiam foarte bine, mai avuseserăm discuţia asta. *După ce muream.*

La şapte zile după anunţul tatei, sindicatul şi-a arătat puterea. Exista deja un nucleu de membri, şi acum ei voiau să intre toţi muncitorii. S-a ţinut o întrunire în faţa fabricii de nasturi zăvorâte, şi s-a lansat o chemare către toţi muncitorii să intre în sindicat pentru că, s-a spus, când tata redeschidea fabricile, avea să strângă şurubul, şi toţi trebuiau să se aştepte la salarii de foamete. Era şi el la fel ca toţi ceilalţi, îşi băgase banii în bancă pe vremuri grele ca acestea, şi pe urmă stătea cu mâinile încrucişate până când oamenii erau înfrânţi şi băgaţi direct în pământ; atunci avea să profite de prilej ca să se îmbogăţească pe spinarea muncitorilor. El şi casa lui mare şi fetele lui fandosite – parazitele alea frivole care trăiau din sudoarea maselor.

Îţi dădeai seama că aceşti aşa-zişi organizatori erau străini de oraş, spunea Reenie, care ne povestea toate astea în timp ce stăteam la masa din bucătărie. (Nu mai mâncam în sufragerie, pentru că nu mai mânca tata acolo. Era baricadat în foişorul lui; Reenie îi ducea acolo mâncarea pe tavă.) Acei bădărani habar n-aveau ce însemna decenţa, aducându-ne aşa în discuţie pe noi două, când toată lumea ştia că nu aveam nicio legătură cu nimic. Ne-a spus să nu dăm atenţie, ceea ce era mai uşor de zis decât de făcut.

Totuşi, existau unii care îi erau loiali tatei. La întrunire, am auzit, fuseseră dezacorduri, apoi voci ridicate, apoi încăierări. S-a dat frâu liber nervilor. Un om a fost lovit în cap şi dus la spital cu comoţie cerebrală. Era unul dintre grevişti – îşi spuneau *grevişti* acum – dar chiar greviştii au fost învinuiţi de aceasta vătămare, căci odată ce porneai genul acesta de dezbinare, cine ştia cum avea să se termine?

Mai bine să nu porneşti. Mai bine să-ţi ţii gura. Mult mai bine.

Callie Fitzsimmons a venit să-l vadă pe tata. Era foarte îngrijorată din pricina lui, a spus ea. Era îngrijorată că se ducea pe apa sâmbetei. *Moraliceşte,* la asta se referea ea. Cum putea să se poarte el cu muncitorii lui în modul acesta cavaleresc şi totodată cărpănos? Tata i-a spus să privească realitatea în faţă. A făcut-o sprijinitoare falsă. I-a mai spus şi: *Cine te-a pus să faci*

asta, unul dintre amicii tăi comunişti? Ea a spus că venise din proprie iniţiativă, din iubire, pentru că, deşi era capitalist, fusese întotdeauna un om de treabă, însă acum descoperea că se transformase într-un plutocrat fără inimă. El i-a spus că nu poţi să fii plutocrat dacă eşti falit. Ea i-a spus că putea să-şi lichideze activele. El i-a spus că activele lui nu valorau nici cât fundul ei pe care, din câte îşi dădea el seama, ea îl oferea pe degeaba oricui îl cerea. Ea i-a spus că el nu refuzase pomenile. El a spus da, dar costurile ascunse fuseseră prea mari – mai întâi toată mâncarea din casa lui pentru amicii ei artişti, apoi sângele lui, iar acum sufletul lui. Ea l-a făcut burghez reacţionar. El a făcut-o muscă de hoituri. Acum deja răcneau unul la altul. Apoi s-au auzit uşi trântite, şi o maşină a demarat în trombă pe pietriş, şi acesta a fost sfârşitul.

S-a bucurat Reenie, sau i-a părut rău? I-a părut rău. Nu o plăcuse pe Callie, dar se obişnuise cu ea şi, cândva, Callie fusese bună pentru tata. Cine avea s-o înlocuiască? Vreo altă poamă, şi e mai bun dracul pe care îl ştii.

Săptămâna următoare a fost un apel la grevă generală, în semn de solidaritate cu muncitorii de la Chase and Sons. Toate magazinele şi activităţile comerciale trebuiau închise, aşa suna edictul. Toate serviciile publice trebuiau întrerupte. Telefoanele, livrarea corespondenţei. Fără lapte, fără pâine, fără gheaţă. (Cine emitea aceste decrete? Nimeni nu credea că veneau chiar de la omul care le dădea glas. Omul acesta afirma că e din localitate, chiar din oraşul nostru, şi odată se crezuse că era – era un Morton, un Morgan, ceva de genul ăsta – dar devenise limpede, fără îndoială, că nu era din localitate. Nu putea să fie, de se purta aşa. Oricum, cine era bunicul lui?)

Aşa că nu era acest om. Nu el era creierul din spatele afacerii, spunea Reenie, pentru că el nu avea creier, în primul rând. Forţe obscure erau în acţiune.

Laura era îngrijorată din cauza lui Alex Thomas. Era cumva amestecat în asta. Ştia că era. Nu avea cum să nu fie, dat fiind crezul lui.

În aceeaşi zi, după prânz, Richard Griffen a sosit la Avilion cu maşina, însoţit de alte două maşini. Erau maşini mari, lucioase şi joase. Bărbaţii străini erau cinci în total, dintre care patru foarte masivi, cu paltoane de culoare închisă şi pălării gri. Richard

Griffen şi unul dintre bărbaţi au intrat în biroul tatei, împreună cu tata. Doi dintre ceilalţi s-au postat la uşile casei, din faţă şi din spate, iar doi au plecat undeva cu una dintre maşinile luxoase. Eu şi cu Laura am privit venirea şi plecarea maşinilor de la fereastra camerei Laurei. Ni s-a spus să ne ţinem la distanţă, ceea ce însemna şi la o distanţă de la care nu se putea auzi. Când am întrebat-o pe Reenie ce se petrecea, a părut îngrijorată, şi a spus că ce ştiam noi ştia şi ea, dar că o să stea cu urechea la pândă.

Richard Griffen nu a rămas la masă. Când a plecat, două maşini au plecat odată cu el. A treia a rămas, şi cu ea au rămas trei dintre bărbaţii masivi. S-au instalat discret în locuinţa fostului şofer, de deasupra garajului.

Erau detectivi, spunea Reenie. Trebuie să fie. De asta stăteau mereu cu paltoanele pe ei: să nu se vadă armele, pe care le ţineau la subraţ. Armele erau revolvere. Ştia asta din diversele ei reviste. Spunea că se aflau acolo ca să ne apere, şi dacă vedeam pe cineva neobişnuit furişându-se noaptea prin grădină – în afară de aceşti trei bărbaţi, desigur – trebuia să ţipăm.

A doua zi, pe străzile principale din oraş a fost răzmeriţă. Mulţi bărbaţi prezenţi la ea nu mai fuseseră văzuţi până atunci, nimeni nu îşi amintea de ei. Cine să ţină minte un vagabond? Însă unii nu erau vagabonzi, erau agitatori internaţionali deghizaţi. Spionaseră tot ţinutul. Cum de ajunseseră aici atât de repede? Pe acoperişul trenurilor, se spunea. Aşa călătoreau cei ca ei.

Răzmeriţa a pornit la un miting din faţa primăriei. La început au fost discursuri în care s-a vorbit de spărgători de grevă şi bătăuşi de la companie; apoi tatei, făcut din carton şi înfăţişat purtând joben şi fumând trabuc – lucruri pe care nu le-a făcut niciodată – i s-a dat foc în aplauzele zgomotoase ale celor prezenţi. Două păpuşi de cârpă cu rochii roz, cu volănaşe, au fost muiate în benzină şi aruncate şi ele în flăcări. Alea trebuia să fim noi – Laura şi cu mine, spunea Reenie. S-a glumit pe seama lor, că erau păpuşele fierbinţi. (Plimbările Laurei prin oraş cu Alex nu trecuseră neobservate.) Ron Hincks îi povestise asta, a spus Reenie, considerând că trebuie să ştie. I-a spus că noi două nu trebuia să mai mergem în centru acum, pentru că spiritele erau prea încinse şi nu se ştia niciodată. A spus că trebuia să rămânem la Avilion, unde eram în siguranţă. Despre

păpuşi a spus că era o ruşine strigătoare la cer, şi că i-ar fi plăcut să pună mâna pe cel care ticluise asta.

Magazinelor şi firmelor de pe strada principală, care refuzaseră să închidă, li s-au spart vitrinele. Apoi şi celor care închiseseră li s-au spart vitrinele. După aceea a început jaful, şi lucrurile au scăpat serios din mână. Sediul ziarului a fost invadat şi birourile devastate, Elwood Murray a fost brutalizat, şi maşinile din tipografia din spate făcute praf. Camera obscură a scăpat, dar aparatul lui de fotografiat nu; pentru el a fost un moment jalnic, despre care am tot auzit, de multe ori, după aceea.

În acea noapte, fabrica de nasturi a luat foc. Flăcările au ţâşnit pe ferestrele de la parter: nu le vedeam din camera mea, dar am auzit dangătul maşinii pompierilor, care se ducea în ajutor. Eram panicată şi speriată, fireşte, dar trebuia să recunosc că în asta era şi ceva palpitant. În timp ce ascultam dangătul şi strigătele îndepărtate care veneau din aceeaşi direcţie, am auzit pe cineva urcând scările din spate. M-am gândit că poate era Reenie, dar nu era ea. Era Laura; avea pe ea paltonul.

— Unde ai fost? am întrebat. Trebuia să nu ne clintim din loc. Tata are destule griji şi fără să umbli tu aiurea.

— Am fost doar în seră, a spus ea. M-am rugat. Aveam nevoie de un loc liniştit.

Au reuşit să stingă incendiul, dar clădirea a avut mult de suferit. Ăsta a fost primul raport. Pe urmă a sosit doamna Hillcoate, gâfâind şi aducând rufe curate, şi gărzile au lăsat-o să treacă. Incendiere premeditată, a spus ea: se găsiseră bidoanele de benzină. Paznicul de noapte zăcea mort pe podea. Avea un cucui la cap.

Doi bărbaţi fuseseră văzuţi fugind. Fuseseră recunoscuţi? Nu cu certitudine, dar se zvonea că unul dintre ei era drăguţul domnişoarei Laura. Reenie a spus că nu era drăguţul ei, Laura nu avea un drăguţ, era numai o cunoştinţă. Ei bine, orice era, a spus doamna Hillcoate, era aproape sigur că el dăduse foc fabricii şi îi dăduse una în cap bietului Al Davidson şi îl omorâse ca pe un şobolan, şi ar fi făcut bine să o şteargă din oraş dacă ţinea la pielea lui.

La masă Laura a spus că nu îi e foame. A spus că nu poate să mănânce chiar atunci: avea să-şi ia o tavă sus, pentru mai

târziu. Am văzut-o ducând-o pe scara din spate spre camera ei. Avea câte două porţii din toate – iepure, păsat, cartofi fierţi. De obicei, pentru ea mâncatul era un fel de joacă nervoasă, o ocupaţie dată mâinilor la masă, în timp ce alţii vorbeau, dacă nu cumva o corvoadă pe care trebuia să o ducă la bun sfârşit, ca de pildă lustruitul argintăriei. Un fel de rutină de întreţinere plictisitoare. M-am întrebat dacă adoptase dintr-odată o atitudine atât de optimistă faţă de mâncare.

A doua zi a sosit să restabilească ordinea un detaşament de la Royal Canadian Regiment. Acesta era vechiul regiment al tatei din război. I-a fost foarte greu să-i vadă pe aceşti soldaţi întorşi împotriva propriului neam – a oamenilor lui, sau a oamenilor pe care îi credea ai lui. Nu trebuia să fii mare geniu să îţi dai seama că ei nu îi mai împărtăşeau părerea despre ei, dar şi asta l-a durut. Îl iubiseră, aşadar, pentru banii lui? Aşa se părea.

După ce Royal Canadian Regiment a luat lucrurile sub control, a sosit poliţia călare. Trei poliţişti au apărut la uşa noastră din faţă. Au bătut politicos, apoi au rămas în hol, cu cizmele lor lucioase scârţâind pe parchetul ceruit, şi pălăriile cafenii, ţepene, în mână. Voiau să discute cu Laura.

— Vino cu mine, Iris, te rog, mi-a şoptit Laura când a fost chemată. Nu pot să mă duc la ei singură.

Arăta foarte tânără, foarte albă.

Ne-am aşezat amândouă pe canapeaua din salonaşul pentru doamne, lângă vechiul gramofon. Poliţiştii s-au aşezat pe scaune. Nu corespundeau ideii mele de poliţist călare, fiind prea bătrâni, prea groşi în talie. Unul dintre ei era mai tânăr, dar nu el deţinea comanda. Cel mijlociu a vorbit. A spus că îşi cer scuze că ne deranjează într-un moment dificil, probabil, dar problema era oarecum urgentă. Voiau să vorbească despre domnul Alex Thomas. Ştia Laura că acest bărbat era un cunoscut radical şi diversionist, care fusese în lagărele de ajutorare, provocând agitaţie şi stârnind necazuri?

Laura a spus că, din câte ştia ea, doar îi învăţase pe oameni să citească.

Asta era un mod de a privi lucrurile, a spus poliţistul. Şi dacă era nevinovat, atunci fireşte că nu avea nimic de ascuns, şi avea să iasă în faţă, dacă i se cerea, nu era Laura de acord? Pe unde putea să stea retras zilele astea?

Laura a spus că nu ştie.

Întrebarea a fost repetată altfel. Acest om era bănuit: nu voia Laura să ajute la localizarea infractorului care se prea putea să fi dat foc fabricii tatălui ei şi să fi cauzat moartea unui angajat loial? Dacă martorii oculari erau de crezut, adică.

Eu am spus că martorii oculari nu erau de crezut, pentru că cel văzut fugind fusese zărit numai din spate şi, în plus, era întuneric.

— Domnişoară Laura? a spus poliţistul, ignorându-mă.

Laura a spus că şi să fi ştiut n-ar fi spus. A zis că eşti nevinovat până ţi se dovedeşte vinovăţia. Şi că era împotriva principiilor ei să arunce un om în cuşca leilor. A zis că îi părea rău de paznicul mort, dar nu Alex Thomas era de vină, fiindcă Alex Thomas n-ar fi făcut niciodată aşa ceva. Dar nu putea să spună mai multe.

Mă ţinea strâns de braţ, lângă încheietura mâinii. O simţeam tremurând, ca o şină de cale ferată ce vibrează.

Poliţistul-şef a spus ceva despre obstrucţionarea justiţiei.

În acest punct eu am spus că Laura avea numai cincisprezece ani, şi nu putea fi făcută răspunzătoare ca un adult. Am spus că ce le spusese ea era desigur confidenţial, şi dacă trecea de această uşă – ajungând la ziare, de exemplu – atunci tata ar fi ştiut cui să-i mulţumească.

Poliţiştii au zâmbit şi s-au ridicat, şi şi-au luat la revedere; erau cuviincioşi şi inspirau siguranţă. Poate că îşi dăduseră seama că era incorect să urmeze aceasta linie de investigaţie.

Deşi terminat, tata mai avea încă prieteni.

— În regulă, i-am spus Laurei după plecarea lor. Ştiu că l-ai ascuns în casa asta. Ar fi bine să-mi spui unde.

— L-am băgat în pivniţa rece, a spus Laura, cu buza de jos tremurând.

— Pivniţa rece! am exclamat. Ce loc tâmpit! De ce acolo?

— Ca să aibă destulă mâncare în caz de urgenţă, a spus Laura şi a izbucnit în lacrimi.

Am luat-o în braţe, şi s-a smiorcăit pe umărul meu.

— Destulă mâncare? am spus. Destulă dulceaţă şi jeleu şi murături? Zău, Laura, eşti culmea! Apoi am început amândouă să râdem, şi după ce am râs şi Laura şi-a şters ochii am spus: Trebuie să-l scoatem de acolo. Dacă se duce Reenie jos după un

borcan de dulceaţă sau mai ştiu eu ce, şi dă din greşeală peste el? Ar face atac de cord.

Am mai râs puţin. Eram foarte nervoase. Apoi am spus că podul ar fi mai bun, pentru că nimeni nu urca vreodată acolo. Aranjam eu totul, am spus. Ea era mai bine să se ducă la culcare. Era evident că tensiunea o afectase, şi era epuizată. A oftat uşor, ca un copil obosit, şi a făcut ce i-am propus. Fusese într-o încordare permanentă, purtând această imensă greutate de cunoştinţe ca pe o desagă dăunătoare, şi acum că mi-o predase mie era liberă să doarmă.

Aveam credinţa că făceam asta doar ca să o menajez – să o ajut, să am grijă de ea, ca întotdeauna?

Da. Asta credeam.

Am aşteptat până ce Reenie a făcut curat în bucătărie şi s-a dus la culcare. Apoi am coborât treptele pivniţei, în frig, obscuritate, miros de umezeală păienjenoasă. Am trecut pe lângă uşa pivniţei de cărbune, pe lângă uşa încuiată a pivniţei de vinuri. Uşa de la pivniţa rece era închisă cu un zăvor. Am bătut, am ridicat zăvorul, am intrat. Am auzit zgomot de fugă în panică. Era întuneric, desigur; doar lumina de pe coridor. Pe butoiul cu mere erau rămăşiţele mesei Laurei – oasele de iepure. Semăna cu un altar primitiv.

La început nu l-am văzut; era după butoiul cu mere. Pe urmă l-am dibuit. Un genunchi, o labă a piciorului.

— E în regulă, am şoptit. Sunt doar eu.

— Ah, a spus el, cu glas normal. Sora devotată.

— Şşş, am spus.

Comutatorul electric era un lanţ care atârna de la bec. Am tras de el, şi s-a aprins lumina. Alex Thomas se descolăcea, chinuindu-se să iasă de după butoi. A rămas pe vine, clipind mărunt, sfios, ca un bărbat prins cu pantalonii descheiaţi.

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, am spus.

— Ai venit să mă dai afară în şuturi, sau să mă predai autorităţilor în drept, presupun, a spus el, zâmbind.

— Nu fi prost, am spus. Cu siguranţă nu vreau să fii descoperit aici. Tata n-ar suporta scandalul.

— „Fiică de capitalist ajută un criminal bolşevic”? „Cuibuşor de iubire descoperit printre borcane cu jeleu”? Genul acesta de scandal?

M-am încruntat la el. Nu era de glumă.

— Stai liniştită. Eu şi cu Laura nu clocim nimic, a spus el. E o puştoaică grozavă, dar e o sfântă în devenire, iar eu nu sunt răpitor de copii.

Se ridicase şi se scutura de praf.

— Atunci de ce te ascunde? am întrebat.

— Chestiune de principiu. Odată ce am rugat-o, a trebuit să accepte. Pentru ea, intru în categoria potrivită.

— Ce categorie?

— „Cei din urmă”, cred, a spus el. Ca să-l citez pe Iisus.

Am considerat că era foarte cinic. Apoi a spus că dăduse nas în nas cu Laura dintr-un fel de accident. Dăduse peste ea în seră. Ce căuta el acolo? Se ascundea, evident. De asemenea, sperase să poată vorbi cu mine, a spus.

— Cu mine? De ce naiba cu mine?

— Mă gândeam că tu ai şti ce e de făcut. Pari genul practic. Sora ta e mai puţin…

— Se pare că Laura s-a descurcat destul de bine, am spus scurt. Nu-mi plăcea când alţii o criticau pe Laura – lipsa ei de hotărâre, simplitatea ei, ineficacitatea ei. Criticarea Laurei îmi era rezervată mie. Cum te-a strecurat pe lângă oamenii ăia de la uşi? am întrebat. De la uşile casei. Cei cu paltoane.

— Chiar şi oamenii cu paltoane trebuie să se uşureze uneori, a spus el.

Vulgaritatea asta m-a luat prin surprindere – nu se potrivea cu politeţea lui de la masa de gală – dar poate că era o mostră de batjocură orfelină, pe care o prezisese Reenie. Am decis să o ignor.

— Înţeleg că nu tu ai pus focul, am spus.

Voiam ca asta să sune sarcastic, dar n-a fost primită aşa.

— Nu sunt chiar atât de tâmpit, a spus el. N-aş fi dat foc fără niciun motiv.

— Toţi cred că tu ai făcut-o.

— Şi totuşi n-am făcut-o, a spus el. Dar pentru anumiţi oameni ar fi foarte convenabil să se adopte părerea asta.

— Care anumiţi oameni? De ce?

De data asta nu îl presam; eram nedumerită.

— Foloseşte-ţi capul, a spus el.

Dar nu a vrut să zică mai multe.

Podul

Am luat o lumânare din rezerva din bucătărie, pusă la îndemână pentru cazul în care se întrerupea curentul, şi l-am scos pe Alex Thomas din pivniţă, l-am condus prin bucătărie şi pe scara din spate, apoi pe scara mai îngustă ce ducea în pod, unde l-am instalat în spatele a trei cufere goale. Într-un cufăr de cedru erau nişte plăpumi vechi, şi le-am scos să-i fac un culcuş.

— N-o să vină nimeni, am spus. Dacă vine, bagă-te sub plăpumi. Nu umbla pe aici, s-ar putea să ţi se audă paşii. Nu aprinde lumina. (În pod era un singur bec cu întrerupător cu lanţ, ca în pivniţa rece.) O să-ţi aducem dimineaţă ceva de mâncare, am adăugat, neştiind cum aveam să-mi ţin această promisiune.

Am coborât la parter, apoi m-am dus iarăşi sus cu o oală de noapte, pe care am pus-o jos fără o vorba. Era un amănunt din poveştile lui Reenie despre răpitori care mă îngrijorase mereu – cum era cu facilităţile? Una era să fii încuiată într-o criptă, şi cu totul alta să trebuiască să stai pe vine într-un colţ, cu fusta ridicată.

Alex Thomas a dat din cap şi a spus:

— Bravo. Eşti o prietenă bună. Ştiam eu că eşti practică.

Dimineaţa, Laura şi cu mine am ţinut o conferinţă şoptită în camera ei. Subiectele discutate au fost procurarea de mâncare şi băutură, nevoia de vigilenţă, şi golirea oalei de noapte. Una dintre noi – prefăcându-se că citeşte – avea să stea de pază în camera mea, cu uşa deschisă: de acolo se vedea uşa ce dădea spre scara podului. Cealaltă avea să îndeplinească celelalte servicii. Am căzut de acord să îndeplinim prin rotaţie aceste sarcini. Marea piedică avea să fie Reenie, care sigur ar fi simţit că nu e lucru curat dacă acţionam pe furiş.

N-am întocmit niciun plan pentru cazul în care am fi fost descoperite. Totul a fost improvizaţie.

Primul mic dejun al lui Alex Thomas au fost cojile de la pâinea noastră prăjită. De regulă nu mâneam cojile până nu eram bătute la cap – Reenie mai avea încă obiceiul să spună *Amintiţi-vă de armenii care mor de foame* – dar de data asta, când s-a uitat Reenie, cojile dispăruseră. Erau de fapt în buzunarul fustei bleumarin a Laurei.

— Alex Thomas trebuie să fie armenii care mor de foame, am şoptit, în timp ce urcam în grabă scara.

Dar Laurei nu i s-a părut amuzant. Considera că era corect.

Vizitele noastre aveau loc dimineaţa şi seara. Operam descinderi în cămară, valorificam resturile. Subtilizam morcovi cruzi, şorici de costiţă, ouă fierte, mâncate pe jumătate, bucăţi de pâine îndoite, având la mijloc unt şi dulceaţă. O dată un copan de pui din tocană – o lovitură îndrăzneaţă. De asemenea, pahare de apă, ceşti de lapte, cafea rece. Căram farfuriile goale, le depozitam sub paturile noastre până când drumul era liber, apoi le spălam la chiuveta din baia noastră înainte de a le pune la loc în dulapul din bucătărie. (Eu făceam asta, Laura era foarte stângace.) Nu foloseam vesela bună. Dacă se spărgea ceva? Chiar şi o farfurie de fiecare zi putea să fie observată: Reenie nu le scăpa din ochi. Aşa că eram foarte precaute cu vesela şi tacâmurile.

Ne bănuia Reenie? Cred că da. De obicei îşi dădea seama când urzeam ceva. Dar îşi dădea seama şi când era mai politic să nu ştie precis ce putea fi acel ceva. Cred că se pregătea să spună că habar n-avusese, în caz că eram prinse. Ba chiar ne-a spus, o dată, să nu mai şterpelim stafide; a spus că parcă eram nişte puţuri fără fund, şi cum de ni se scofâlciseră picioarele aşa dintr-odată? Şi era supărată din cauza sfertului de plăcintă cu dovleac care dispăruse. Laura a spus că o mâncase ea: avusese un atac subit de foame, a spus ea.

— Cu coajă cu tot? a întrebat tăios Reenie.

Laura nu mânca niciodată cojile de la plăcintele lui Reenie. Nimeni nu le mânca. Nici Alex Thomas.

— Am dat-o la păsărele, a spus Laura.

Foarte adevărat: asta făcuse, după aceea.

La început, Alex Thomas ne-a apreciat eforturile. A spus că eram tovarăşe bune, şi că fără noi ar fi fost în belea. Pe urmă a vrut ţigări – murea să tragă un fum. I-am adus câteva din tabachera de argint de pe pian, dar l-am avertizat să se limiteze la una pe zi – fumul putea fi detectat. (A ignorat această restricţie.)

Apoi a spus că cel mai rău lucru la pod era că nu putea să-şi păstreze curăţenia. A spus că îşi simţea gura ca un canal de scurgere. Am furat vechea periuţă de dinţi pe care o folosea Reenie la curăţatul argintăriei, şi am frecat-o cât am putut de bine; el a spus că era mai bună decât nimic. Într-o zi i-am adus un lighean şi un prosop, şi un urcior cu apă caldă. După aceea a

aşteptat până nu a mai fost nimeni dedesubt, şi a aruncat apa murdară pe fereastra podului. Plouase, aşa că pământul era oricum ud şi pata nu s-a observat. Puţin mai târziu, când drumul părea liber, l-am lăsat să coboare scara de la pod şi să se închidă în baia pe care o împărţeam noi două, ca să se poată spăla ca lumea. (Îi spuseserăm lui Reenie că aveam să o ajutăm preluând curăţenia în această baie, la care comentariul ei a fost: *Minunile nu se mai termină.)*

În timp ce Alex Thomas îi dădea înainte cu spălatul, Laura stătea în camera ei, eu stăteam în a mea, fiecare păzind o uşă a băii. Încercam să nu mă gândesc la ce se petrecea acolo înăuntru. Pentru mine, imaginea lui cu toate hainele scoase era dureroasă, într-un fel care nu suporta nici gândul.

Alex Thomas apărea în editorialele ziarelor, nu numai din ziarul nostru. Era un incendiator şi un criminal, se spunea, şi de soiul cel mai rău – unul care omora cu sânge rece, din fanatism. Venise în Port Ticonderoga pentru a se infiltra în forţa muncitoare şi pentru a semăna seminţele discordiei, ceea ce îi reuşise, ca dovadă greva generală şi tulburările. Era un exemplu al relelor unei educaţii universitare – un băiat deştept, prea deştept pentru binele lui, a cărui minte fusese tulburată de un anturaj rău şi cărţi şi mai rele. Tatăl lui adoptiv, un preot prezbiterian, era citat ca spunând că se ruga în fiecare noapte pentru sufletul lui Alex, dar că aceasta era o generaţie de năpârci. Faptul că l-a salvat pe Alex, când era copil, de ororile războiului nu a fost trecut cu vederea: Alex era o marcă scăpată de la ardere, dar întotdeauna e un risc să aduci un străin în casa ta. Implicaţia era că astfel de mărci e mai bine să fie lăsate nescăpate.

Pe lângă toate astea, poliţia tipărise un afiş „Căutat” cu chipul lui Alex, şi îl lipise în oficiul poştal, precum şi în alte locuri publice. Din fericire, poza nu era prea clară: Alex ţinea mâna în faţă, lucru care îi ascundea parţial chipul. Era fotografia din ziar, cea pe care ne-o făcuse tuturor trei Elwood Murray, la picnicul fabricii de nasturi. (Fireşte că Laura şi cu mine eram tăiate din ea.) Elwood Murray dăduse de ştire că el ar fi putut să scoată o fotografie mai bună după negativ, dar când s-a dus să se uite, negativul dispăruse. Ei bine, asta nu era de mirare: multe lucruri fuseseră distruse când a fost devastat sediul ziarului.

I-am adus lui Alex decupajele din ziare – şi unul dintre afişele „Căutat” – Laura îl furase de pe un stâlp de telefon. El a citit despre sine cu o spaimă îndurerata.

— Îmi vor capul pe tavă, a spus.

După câteva zile ne-a întrebat dacă putem să-i aducem nişte hârtie – hârtie de scris. Aveam un teanc de caiete de teme, rămase de la domnul Erskine: i le-am dus pe acelea, precum şi un creion.

— Ce crezi că scrie? a întrebat Laura.

Nu ne puteam hotărî. Un jurnal de prizonier, o dezvinovăţire? Poate o scrisoare, către cineva care putea să-l salveze. Însă nu ne-a cerut să punem ceva la poştă, aşa că nu putea să fie o scrisoare.

Îngrijirea lui Alex Thomas ne-a apropiat pe mine şi pe Laura mai mult decât fuseserăm o vreme. El era secretul nostru vinovat, şi totodată proiectul nostru moral – unul pe care în sfârşit îl împărtăşeam. Eram două mici bune samaritene, care ridicau din şanţ pe bărbatul căzut printre tâlhari. Eram Maria şi Marta, îngrijindu-ne de… ei bine, nu de Iisus, nici chiar Laura nu mergea atât de departe, însă era evident pe care dintre noi o distribuise ea în aceste roluri. Eu trebuia să fiu Marta, să mă ocup de treburile gospodăreşti în fundal; ea trebuia să fie Maria, aşternând devotament pur la picioarele lui Alex. (Ce preferă un bărbat? Costiţă cu ouă, sau veneraţie? Uneori una, alteori cealaltă, în funcţie de cât e de flămând.)

Laura ducea resturile de mâncare pe scara de la pod de parcă erau o ofrandă de templu. Căra jos oala de noapte de parcă era o raclă cu moaşte, sau o lumânare preţioasă pe punctul de a se stinge.

Noaptea, după ce Alex Thomas fusese hrănit şi adăpat, vorbeam despre el – cum arătase în acea zi, dacă era prea slab, dacă tuşise – nu voiam să se îmbolnăvească. Ce putea să-i lipsească, ce trebuia să încercăm să furăm pentru el a doua zi. Pe urmă ne urcam fiecare în patul ei. Nu ştiu ce făcea Laura, dar eu mi-l imaginam acolo sus în pod, chiar deasupra mea. Şi el încerca să doarmă, perpelindu-se şi întorcându-se în patul lui din plăpumi mucegăite. Pe urmă adormea. Pe urmă visa, vise lungi cu război şi foc, şi sate fărâmiţate, ale căror fragmente erau împrăştiate în jur.

Nu ştiu în care punct aceste vise ale lui se transformau în vise cu urmărire şi fugă, nu ştiu în care punct mă alăturam lui în aceste vise, alergând cu el mână în mână, în amurg, departe de o clădire în flăcări, peste câmpiile brăzdate de decembrie, peste miriştea în care acum începea să se instaleze îngheţul, către linia întunecată a pădurii îndepărtate.

Dar de fapt nu era visul lui, ştiam asta. Era al meu. Avilionul era cel care ardea, sfărâmăturile lui erau împrăştiate pe pământ – vesela cea bună, bolul de Sevres cu petale de trandafiri, tabachera de argint de pe pian. Pianul însuşi, vitraliile de la sufragerie – cupa roşie ca sângele, harpa crăpată a Isoldei – toate lucrurile de care visam să scap, adevărat, dar nu prin distrugere. Voisem să plec de acasă, dar casa să rămână pe loc, aşteptându-mă, neschimbată, ca să mă pot întoarce la ea după plac.

Într-o zi, când Laura era plecată – nu mai era periculos pentru ea, bărbaţii în paltoane plecaseră, şi poliţiştii călare la fel, străzile erau iarăşi liniştite – am hotărât să fac o excursie solo în pod. Aveam de făcut o danie – un buzunar de curmale şi smochine uscate, şterpelite din ingredientele pentru budinca de Crăciun. Am iscodit – Reenie era ocupată cu doamna Hillcoate în bucătărie – apoi m-am dus la uşa podului şi am bătut. Stabiliserăm deja un fel aparte de a bate, o bătaie urmată de alte trei într-o succesiune rapidă. Pe urmă am urcat în vârful picioarelor scara îngustă a podului.

Alex Thomas era ghemuit lângă mica fereastră ovală, încercând să profite de lumina de afară. Era clar că nu mă auzise bătând: era cu spatele la mine, şi avea pe umeri una dintre plăpumi. Părea să scrie. Am simţit miros de fum de ţigară – da, fuma, avea ţigara în mână. M-am gândit că n-ar fi trebuit să facă asta atât de aproape de plapumă.

Nu prea ştiam cum să-mi anunţ prezenţa.

— Sunt aici, am spus.

A tresărit şi a scăpat ţigara. Aceasta a căzut pe plapumă. Am icnit şi m-am lăsat în genunchi s-o îndepărtez – am avut viziunea de acum familiară a Avilionului cuprins de flăcări.

— E în regulă, a spus el.

Era şi el în genunchi, amândoi uitându-ne după vreo scânteie rămasă. Apoi, următorul lucru pe care l-am ştiut a fost că eram pe podea, şi el mă ţinea şi mă săruta pe gură.

Nu mă aşteptasem la asta.

El se aşteptase la asta? Era ceva foarte neaşteptat, sau existaseră preliminarii: o atingere, o privire? Făcusem ceva să îl provoc? Nimic de care să-mi amintesc, dar ce îmi amintesc este oare acelaşi lucru cu ce s-a întâmplat cu adevărat?

Acum e: sunt singura supravieţuitoare.

În orice caz, a fost exact cum spusese Reenie, despre bărbaţii din sălile de cinematograf, doar că eu nu m-am simţit revoltată. Dar restul a fost foarte adevărat: eram paralizată, nu mă puteam mişca, n-aveam scăpare. Oasele mi se transformaseră în ceară ce se topea. El îmi descheiase aproape toţi nasturii până să fiu în stare să mă dezmeticesc, să mă desprind, să fug.

Am făcut asta fără o vorbă. În timp ce coboram împleticit scara de la pod, dându-mi la o parte părul de pe faţă, vârându-mi bluza în fustă, am avut impresia că – în spatele meu – el râdea de mine.

Nu ştiam exact ce se putea întâmpla dacă lăsam să se repete aşa ceva, dar orice ar fi fost era periculos, cel puţin pentru mine. Aş fi căutat-o cu lumânarea, aş fi păţit-o, aş fi fost o nenorocire care aştepta să se întâmple. Nu-mi puteam permite să mai fiu singură în pod cu Alex Thomas, nici nu-i puteam mărturisi Laurei din ce motiv. Ar fi fost prea dureros pentru ea: n-ar fi putut niciodată să înţeleagă. (Mai exista o posibilitate – poate că el făcea ceva asemănător cu Laura. Dar nu, nu-mi venea să cred asta. Ea n-ar fi permis niciodată. Oare?)

— Trebuie să-l scoatem din oraş, i-am spus Laurei. Nu putem s-o ţinem tot aşa. Sigur se va observa.

— Nu încă, a spus Laura. Trenurile sunt încă ţinute sub urmărire.

Ea putea să ştie asta, deoarece continua să lucreze la cantina săracilor.

— Ei bine, atunci altundeva în oraş, am spus.

— Unde? Nu există altundeva. Şi ăsta e cel mai bun loc – asta este singurul loc în care nici nu s-au gândit să se uite.

Alex Thomas a spus că nu voia să-l prindă zăpada acolo. A spus că o iarnă în pod l-ar face să se ţicnească. A spus că se

scrântea. A spus că avea să meargă pe jos două mile pe şine, şi să sară într-un vagon de marfă – era un terasament înalt acolo, de unde putea sări mai uşor. A spus că dacă reuşea să ajungă până la Toronto, putea să se ascundă – avea prieteni acolo, iar ei aveau prieteni. Pe urmă ar fi trecut în State, într-un fel sau altul, unde ar fi fost mai în siguranţă. Din ce citise în ziare, autorităţile bănuiau că putea să fie deja acolo. În mod sigur nu îl mai căutau în Port Ticonderoga.

În prima săptămână din ianuarie am hotărât amândouă că era destul de sigur pentru el să plece. Am şterpelit pentru el o haină veche de-a tatei din colţul din fund al garderobei, şi i-am făcut un pachet cu mâncare – pâine cu brânză, un măr – şi l-am expediat în drumurile lui. (Tata a avut nevoie mai târziu de haină, şi Laura a spus că i-o dăduse unui vagabond, ceea ce era în parte adevărat. Cum acest gest îi stătea cu totul în fire, nu a fost pus sub semnul întrebării, doar s-a bombănit pe seama lui.)

În noaptea plecării lui Alex, l-am scos pe uşa din spate. A spus că ne este foarte îndatorat; a spus că nu o să uite. Ne-a îmbrăţişat pe fiecare, o îmbrăţişare frăţească, de durată egală pentru fiecare. Era evident că voia să scape de noi. Lăsând la o parte faptul că era noapte, era ciudat, de parcă pleca la şcoală. După aceea am plâns, ca nişte mame. A fost şi uşurare – că plecase, că scăpaserăm de grija lui – dar şi asta era ca a unor mame.

A lăsat în urmă unul dintre caietele ieftine pe care i le dăduserăm. Bineînţeles că l-am deschis imediat să vedem dacă scrisese ceva în el. Ce speram? Un bilet de rămas-bun, exprimând recunoştinţă nepieritoare? Sentimente binevoitoare pentru noi? Ceva de genul ăsta. Iată ce am găsit:

ancorin	nacrod
berel	onixor
carchineal	porfirial
diamit	cuartzefir
ebonort	rint
fulgor	safirion
glutz	tristoc
hortz	ulinth
iridis	vorver

jocint	wotanit
kalkil	xenor
lazaris	yorula
malacont	zycron

— Pietre preţioase? a întrebat Laura.

— Nu. Nu sună a pietre, am spus.

— E o limbă străină?

Nu ştiam. M-am gândit că această listă semăna suspect cu un cod. Poate că (la urma urmei) Alex Thomas era ce îl acuzau alţii a fi: un spion de vreun fel.

— Cred că ar trebui să scăpăm de asta, am spus.

— Mă ocup eu, a spus repede Laura. Am să-i dau foc în căminul meu.

A împăturit-o şi a strecurat-o în buzunar.

La o săptămână după plecarea lui Alex Thomas, Laura a venit în camera mea.

— Cred că ar trebui să iei asta, a spus ea.

Era o copie a fotografiei cu noi trei, cea pe care o făcuse Elwood Murray la picnic. Dar ea se decupase pe sine din ea – îi rămăsese numai mâna. N-ar fi putut să scape de mâna asta fără să fi lăsat o margine vălurită. Nu colorase deloc această fotografie, în afară de mâna ei tăiată. Aceasta fusese colorată într-un galben foarte deschis.

— Pentru Dumnezeu, Laura! am spus. De unde ai luat asta?

— Am făcut câteva copii, a spus ea. Când lucram la Elwood Murray. Am luat şi negativul.

Nu ştiam dacă să mă supăr sau să mă alarmez. Să ciopârţeşti aşa fotografia era un lucru foarte ciudat. Vederea mâinii de un galben deschis a Laurei, furişându-se spre Alex prin iarbă ca un crab incandescent, a făcut să mă treacă un fior rece pe şira spinării.

— De ce naiba ai făcut asta?

— Pentru că asta vrei să ţii minte, a spus ea.

Era un lucru atât de insolent încât am icnit. Mi-a aruncat o privire directă, care la oricine altcineva ar fi fost o provocare. Dar aşa era Laura: tonul ei nu era nici îmbufnat, nici gelos. În ceea ce o privea, nu făcea decât să afirme un fapt.

— E în regulă, a spus ea. Mai am una, pentru mine.

— Şi eu nu sunt în a ta?

— Nu, a spus ea. Nu eşti. Nu eşti deloc, în afară de mână.

Lucrul acesta s-a apropiat cel mai mult de o mărturisire pe care a făcut-o vreodată, în faţa mea, a iubirii pentru Alex Thomas. În afară de ziua de dinaintea morţii ei, de fapt. Însă nici chiar atunci nu a folosit cuvântul *iubire.*

Ar fi trebuit să arunc această poza mutilată, dar n-am făcut-o.

Lucrurile s-au reaşezat în ordinea lor obişnuită, monotonă. Printr-un acord tacit, nici eu, nici Laura n-am mai pomenit între noi de Alex Thomas. Existau prea multe care nu puteau fi spuse, de fiecare parte. La început mă duceam în pod – încă mai persista un uşor miros de fum – dar după un timp n-am mai făcut asta, deoarece nu avea niciun rost.

Ne vedeam iarăşi de viaţa cotidiană, în măsura în care era cu putinţă. Acum erau ceva mai mulţi bani, pentru că tata primise până la urmă asigurarea pe clădirea arsă a fabricii. Nu era suficient, dar ni se dădea – spunea el – o clipă de răgaz.

Salonul imperial

Anotimpul se învârteşte în balamalele sale, pământul se îndepărtează de lumină; pe sub tufele de la marginea drumului, resturile de hârtie din vară se strâng grămadă ca o prevestire a zăpezii. Aerul se usucă, pregătindu-ne pentru apropiata Sahară a iernii cu încălzire centrală. Deja vârful degetelor mari mi se crapă, faţa mi se ofileşte şi mai mult. Dacă mi-aş putea vedea pielea în oglindă – dacă aş putea să ajung destul de aproape, sau destul de departe – ar fi străbătută în zigzag de riduri micuţe, printre zbârciturile principale, ca nişte încrustaţii în fildeş.

Azi-noapte am visat că aveam picioarele acoperite de păr. Nu păr puţin, ci foarte mult – păr negru care răsărea în smocuri şi cârcei în timp ce mă uitam, întinzându-se în sus pe coapsele mele ca blana unui animal. Venea iarna, am visat, şi aveam să hibernez. Mai întâi avea să-mi crească blană, pe urmă o să mă târăsc într-o peşteră, apoi o să adorm. Totul părea normal, de parcă mai făcusem asta. Apoi mi-am adus aminte, chiar şi în vis, că n-am fost niciodată o femeie atât de păroasă şi că acum sunt chealǎ ca un triton, sau cel puţin picioarele mele; aşa că deşi păreau ataşate de corpul meu, aceste picioare păroase nu puteau fi ale mele. În plus, nu aveau simţire în ele. Erau picioare de la altceva, sau ale altcuiva. Tot ce trebuia să fac era să cercetez picioarele, să-mi trec mâna pe ele, să descopăr cine sau ce era.

Frica de acest lucru m-a trezit, sau aşa am crezut. Am visat că s-a întors Richard. Îl auzeam respirând în pat lângă mine. Totuşi, nu era nimeni acolo.

Apoi m-am trezit la realitate. Picioarele îmi erau amorţite: eram răsucită. Am bâjbâit după veioza de pe noptieră, mi-am decodat ceasul: era ora două dimineaţa. Inima îmi bubuia dureros, de parcă fugisem. E adevărat ce se spune, mi-am zis. Un coşmar te poate ucide.

Îi dau zor, croindu-mi drum pe hârtie ca un crab. E o cursă lentă acum, între mine şi inima mea, dar am de gând să ajung prima acolo. Unde acolo? La capăt, sau la *Sfârşit.* Una sau cealaltă. Amândouă sunt destinaţii, dacă se pot numi aşa.

Ianuarie şi februarie 1935. Toiul iernii. Ningea, răsuflarea se oprea; cuptoarele ardeau, fumul se înălţa, caloriferele

zăngăneau. Maşinile ieşeau din şosea în şanţuri: şoferii lor, pierzându-şi nădejdea în ajutor, ţineau motoarele în funcţiune şi erau asfixiaţi. Pe băncile din parc şi în depozite părăsite erau găsiţi vagabonzi morţi, rigizi ca nişte manechine, de parcă pozau pentru o reclamă de vitrină a sărăciei. Cadavrele care nu puteau fi îngropate din cauză că nu le puteau fi săpate mormintele în pământul tare ca oţelul îşi aşteptau rândul în dependinţele nervoşilor antreprenori de pompe funebre. Şobolanii o duceau bine. Mamele cu copii, incapabile să găsească de lucru sau să plătească chiria, erau azvârlite în zăpadă, cu căţel şi cu purcel. Copiii patinau pe iazul morii îngheţat al râului Louveteau, şi doi au căzut prin gheaţă, şi unul s-a înecat. Ţevile îngheţau şi se spărgeau.

Eu şi Laura eram tot mai puţin împreună. Ba pe ea nici nu o prea vedeai. Dădea o mână de ajutor la campania de ajutorare organizată de biserica unită, sau aşa spunea ea. Reenie spunea că de luna viitoare avea să muncească pentru noi numai trei zile pe săptămână; spunea că o supărau picioarele, ceea ce era felul ei de a masca faptul că nu ne mai permiteam să-i plătim program întreg. Oricum ştiam asta, era clar ca lumina zilei. Şi pentru tata era clar, în ultima vreme îşi petrecea mult timp în foişor.

Fabrica de nasturi era pustie, interiorul ei carbonizat şi spulberat. Nu aveam bani s-o reparăm: compania de asigurări se încăpăţâna să nu plătească, invocând circumstanţele misterioase care înconjurau incendierea premeditată. Se şuşotea că nu era totul aşa cum părea. Ba chiar unii insinuau că însuşi tata provocase incendiul, o aberaţie calomnioasă. Celelalte două fabrici erau tot închise. Tata îşi storcea creierii să găsească o cale de a le redeschide. Se ducea tot mai des la Toronto, cu treburi. Uneori mă lua cu el, şi stăteam la Royal York Hotel, considerat pe atunci cel mai bun hotel. Acolo îşi ţineau amantele şi dădeau chiolhanuri de-o săptămână toţi preşedinţii de companii şi doctorii şi avocaţii, dar la acea vreme nu ştiam asta.

Cine ne plătea aceste scurte călătorii de plăcere? Aveam o bănuială că Richard, care era prezent în aceste ocazii. El era cel cu care făcea tata afaceri: ultimul rămas, dintr-un şir tot mai scurt. Afacerea privea vânzarea fabricilor, şi era complicată. Tata mai încercase să vândă, dar în vremurile astea nimeni nu

cumpăra, nu în condiţiile puse de el. El voia să vândă numai o cotă-parte minoritară. Voia să păstreze controlul. Voia o infuzie de capital. Voia să redeschidă fabricile, astfel încât oamenii lui să aibă slujbă. Le spunea „oamenii lui”, de parcă erau tot în armată şi el era tot căpitanul lor. Nu voia să ia lucrurile aşa cum erau şi să-i părăsească, deoarece, după cum toată lumea ştie, sau ştia odinioară, un căpitan trebuie să se ducă la fund odată cu corabia. Acum nu şi-ar bate capul. Acum ar da banul şi ar ieşi pe cauţiune, şi s-ar muta în Florida.

Tata spunea că avea nevoie de mine „să iau notiţe”, dar n-am luat niciodată. Credeam că mă aflam acolo doar ca să aibă pe cineva cu el – pentru sprijin moral. De asta avea sigur nevoie. Era slab ca un băţ, şi mâinile îi tremurau constant. Trebuia să facă un efort ca să se semneze.

Laura nu venea în aceste excursii. Prezenţa ei nu era necesară. Ea rămânea în Port Ticonderoga, împărţind pâine veche de trei zile şi supă apoasă. Luase obiceiul să sară peste mese, de parcă nu se simţea îndreptăţită să mănânce.

— Iisus mânca, spunea Reenie. Mânca de toate. Nu se zgârcea.

— Da, dar eu nu sunt Iisus, spunea Laura.

— Slavă Domnului că are minte să ştie măcar atâta, bombănea Reenie către mine.

Vărsa cele două treimi rămase din porţia Laurei înapoi în oală, pentru că ar fi fost un păcat şi o ruşine să se piardă. În acele vremuri, pentru Reenie era un motiv de mândrie faptul că nu arunca niciodată nimic.

Tata nu mai avea şofer, şi nu mai avea încredere în sine să conducă. Ne duceam la Toronto cu trenul, ajungeam în gara Union, traversam strada şi intram în hotel. Eu trebuia să mă distrez cumva după-amiaza, în timp ce se derulau afacerile. Totuşi, de cele mai multe ori rămâneam în camera mea, fiindcă mi-era frică de oraş şi ruşine de hainele mele urâte, care mă făceau să arat cu mulţi ani mai mică decât eram. Citeam reviste: *Ladies’ Home Journal, Collier’s, Mayfair.* În majoritate citeam povestirile care aveau legătură cu dragostea. Nu mă interesau reţetele culinare sau modelele de croşetat, cu toate că sfaturile cosmetice îmi reţineau atenţia. Citeam şi reclamele. Un articol de îmbrăcăminte pe bază de latex, cu întindere în dublu

sens mă făcea să joc bridge mai bine. Deşi poate fumam ca un turc, cui îi păsa, pentru că aveam să am gura curată ca lacrima dacă rămâneam la ţigările Spud. Ceva numit Larvex avea să pună capăt grijilor mele pricinuite de molii. La Bigwin Inn, pe frumosul Lake of Bays, unde fiecare clipă era îmbătătoare, puteam să fac pe plajă exerciţii de slăbire pe muzică.

După ce afacerile din ziua respectivă se încheiau, toţi trei – tata, Richard şi eu – luam masa la un restaurant. În aceste ocazii nu spuneam nimic, fiindcă ce aveam eu de spus? Subiectele erau economia şi politica, Depresiunea, situaţia din Europa, mutările îngrijorătoare fiind făcute de lumea comunistă. Richard era de părere că Hitler refăcuse în mod sigur unitatea Germaniei din punct de vedere financiar. Era mai puţin de acord cu Mussolini, care era un amator şi un diletant. Richard fusese abordat pentru a investi într-o ţesătură nouă pe care o realizau italienii – în mare secret – făcută din proteine din lapte încălzit. Dar dacă această pânză se uda, spunea Richard, mirosea groaznic a brânză, şi de aceea doamnele din America de Nord n-ar fi acceptat-o niciodată. Era hotărât să rămână la vâscoză, deşi se încreţea la umezeală, şi stătea cu urechea la pândă să prindă orice părea promiţător. Nu se putea să nu apară ceva, vreun material artificial care să înlăture de tot mătasea, şi bumbacul în mare măsură.

Ce voiau doamnele era un produs care să nu aibă nevoie să fie călcat, care să poată fi întins pe sârmă, care să se usuce fără să se încreţească. Mai voiau ciorapi care să fie durabili şi transparenţi totodată, ca să-şi poată etala picioarele. Nu era aşa? m-a întrebat, cu un zâmbet. Avea obiceiul să apeleze la mine în problemele privitoare la doamne.

Am dat din cap. Întotdeauna dădeam din cap. Niciodată nu ascultam cu mare atenţie, nu numai din cauză că aceste conversaţii mă plictiseau, ci şi din cauză că mă întristau. Mă durea să-l văd pe tata fiind de acord cu sentimente pe care simţeam că nu le împărtăşea.

Richard spunea că ar fi trebuit să ne invite la masă acasă la el dar, întrucât era burlac, ar fi fost o chestie improvizată. Locuia într-un apartament trist, spunea el; spunea că, practic, era un călugăr. „Ce e viaţa fără o soţie?” zicea el, zâmbind. Suna ca un citat. Cred că asta şi era.

Richard m-a cerut în căsătorie în Salonul imperial de la Royal York Hotel. Mă invitase la masă, împreună cu tata; dar apoi, în ultimul moment, în timp ce mergeam pe coridoarele hotelului spre lift, tata a spus că nu putea să mă însoţească. Trebuia să mă duc singură, a spus el. Bineînţeles că era o treabă aranjată între ei.

— Richard te va întreba ceva, mi-a spus tata, pe ton de scuză.

— Da? am spus.

Probabil ceva despre călcat, dar nu-mi prea păsa. În ce mă privea, Richard era un bărbat în toată firea. Avea treizeci şi cinci de ani, eu aveam optsprezece. Era bine trecut de vârsta la care ar fi putut să fie interesant.

— Cred că s-ar putea să-ţi ceară să te măriţi cu el, a spus tata.

Eram atunci în hol. M-am aşezat.

— Oh, am spus. Am înţeles dintr-odată ce ar fi trebuit să fie evident de ceva vreme. Mi-a venit să râd, ca de o farsă. De asemenea, am simţit că parcă îmi dispăruse stomacul. Totuşi, glasul meu a rămas calm. Ce trebuie să fac?

— Mi-am dat deja consimţământul, a spus tata. Aşa că e la latitudinea ta. Apoi a adăugat: Multe depind de asta.

— Multe?

— Trebuie să mă gândesc la viitorul vostru. În caz că mi s-ar întâmpla ceva, adică. La viitorul Laurei, îndeosebi.

Ce spunea el era că dacă nu mă măritam cu Richard n-am fi avut deloc bani. Şi mai spunea că niciuna dintre noi – eu, şi mai ales Laura – n-am fi fost în stare să ne purtăm singure de grijă.

— Trebuie să mă gândesc şi la fabrici, a spus el. Trebuie să mă gândesc la afacere. Ar mai putea fi salvată, dar bancherii sunt pe urmele mele. Sunt gata să pună mâna pe mine. Se sprijinea în baston, uitându-se la covor, şi am văzut cât îi era de ruşine. Ce învins era. A continuat: Nu vreau ca totul să fi fost degeaba. Bunicul tău, şi pe urmă… Cincizeci, şaizeci de ani de muncă grea, duşi pe apa gârlei.

— Oh! înţeleg.

Eram încolţită. Nu părea să am vreo alternativă de propus.

— Bancherii ar lua şi Avilionul. L-ar vinde.

— Oare?

— E ipotecat tot.

— Oh!

— Ar putea să fie nevoie de multă hotărâre. De mult curaj. Acceptarea situaţiei şi aşa mai departe.

N-am spus nimic.

— Dar, fireşte, orice decizie vei lua va fi treaba ta.

N-am spus nimic.

— N-aş vrea să faci ceva care e cu totul împotriva voinţei tale, a spus el, uitându-se pe lângă mine cu ochiul lui bun, încruntându-se puţin, de parcă tocmai intrase în câmpul lui vizual un obiect de mare importanţă; în spatele meu nu era decât un perete.

N-am spus nimic.

— Bun. Atunci asta e. Părea uşurat. Are mult bun-simţ Griffen. Cred că e de nădejde, orice s-ar spune.

— Cred că da, am spus. Sunt sigură că e foarte serios.

— Ai fi pe mâini bune. Şi Laura, desigur.

— Desigur, am spus cu o voce stinsă. Şi Laura.

— Capul sus, atunci.

Îl învinovăţesc? Nu. Nu-l mai învinovăţesc. Acum lucrurile de atunci se văd la valoarea lor normală, dar el nu făcea decât ce considera a fi – a fi pe atunci – lucrul responsabil. Făcea cum ştia el mai bine.

Richard ni s-a alăturat ca la un semn, şi cei doi bărbaţi şi-au strâns mâinile. A fost luată şi mâna mea, strânsă scurt. Apoi cotul meu. Aşa conduceau bărbaţii femeile pe vremea aceea – de cot – şi astfel am fost condusă de cot în Salonul imperial. Richard a spus că ar fi vrut Cafeneaua veneţiană, care era mai veselă şi mai festivă ca atmosferă, dar din păcate fusese rezervată în întregime.

E ciudat că îmi amintesc asta acum, dar pe atunci Royal York Hotel era cea mai înaltă clădire din Toronto, iar Salonul imperial era cea mai mare sală de mese. Lui Richard îi plăcea tot ce era mare. Încăperea în sine avea şiruri de stâlpi mari, pătraţi, un tavan lucrat în mozaic, un şir de candelabre, fiecare cu un ciucure în capăt: o opulenţă congelată. Era scorţoasă, greoaie, burduhănoasă – cu vine, într-un fel. *Porfir* este cuvântul care îmi vine în minte, deşi s-ar putea ca acolo să nu fi fost.

Era amiază, una dintre acele zile neliniştitoare de iarnă care sunt mai senine decât ar trebui. Lumina albă a soarelui cădea în mănunchiuri de raze prin golurile din draperiile grele, care

trebuie să fi fost maro, cred, şi erau sigur de catifea. Sub obişnuitele mirosuri ale sălilor de mese de hotel de legume preparate la abur şi peşte călduţ se simţea un iz de metal încins şi pânză arzând mocnit. Masa pe care o rezervase Richard era într-un colţ slab luminat, departe de abraziva lumină a zilei. Într-o vază înaltă şi îngustă era un boboc de trandafir roşu; m-am uitat la Richard, curioasă să ştiu cum avea să abordeze lucrurile. Avea să-mi ia mâna, să o strângă, să şovăie, să se bâlbâie? Nu credeam.

Nu îmi era antipatic din cale afară. Nu îmi plăcea. Aveam puţine păreri despre el pentru că nu mă prea gândisem la el, cu toate că – din când în când – remarcasem eleganţa hainelor lui. Uneori era preţios, dar măcar nu era ce s-ar chema urât, deloc. Bănuiam că era foarte căutat. Mă simţeam uşor ameţită. Nu ştiam încă ce aveam să fac.

A venit chelnerul. Richard a comandat. Pe urmă s-a uitat la ceas. Apoi a vorbit. N-am prea auzit ce a spus. A zâmbit. A scos o cutiuţă îmbrăcată în catifea neagră, a deschis-o. Înăuntru era o fărâmă sclipitoare de lumină.

Mi-am petrecut acea noapte zăcând ghemuită şi tremurând în patul cel mare al hotelului. Aveam picioarele de gheaţă, genunchii strânşi la piept, capul aşezat pe-o parte pe pernă; în faţa mea, pustietatea arctică a aşternutului alb şi apretat se întindea la infinit. Ştiam că n-am să pot niciodată s-o traversez, să regăsesc urma, să mă întorc unde era cald; ştiam că eram debusolată, ştiam că eram pierdută. Aveam să fiu descoperită aici după mulţi ani de către o echipă de cutezători – prăbuşită cu un braţ întins ca agăţându-se de un pai, cu trăsăturile deshidratate, cu degetele mâncate de lupi.

Ce simţeam eu era groază, dar nu groaza de Richard ca atare. Era ca şi cum cupola luminată a lui Royal York Hotel fusese smulsă, şi de undeva de deasupra, de pe suprafaţa pustie şi neagră, presărată cu paiete, a cerului mă privea fix o prezenţă răuvoitoare. Era Dumnezeu, care se uita în jos cu proiectorul rece, ironic al unui ochi. Mă ţinea sub observaţie; examina situaţia mea neplăcută; examina neputinţa mea de a crede în el. Camera mea nu avea podea: eram suspendată în aer, pe cale să cad ca plumbul. Căderea mea avea să fie interminabilă.

Dar adesea, când eşti tânăr, astfel de sentimente groaznice dispar în lumina limpede a dimineţii.

Curtea arcadiană

În faţa ferestrei, în curtea întunecată, e zăpadă. Acel sunet de sărut pe geam. Se va topi pentru că e numai noiembrie, şi totuşi e o anticipare. Ştiu ce urmează: zloată, întuneric, gripă, polei, vânt, pete de sare pe cizme. Totuşi, există o senzaţie de anticipare. Te încordezi de luptă. Iarna e ceva în care poţi să ieşi, să o înfrunţi şi apoi să o contrariezi retrăgându-te în casă. Şi totuşi aş vrea să am un şemineu.

Casa în care am trăit cu Richard avea un şemineu. Avea chiar patru şemineuri. Unul era în dormitorul nostru, din câte îmi amintesc. Flăcări care ling carnea.

Îmi desuflec mânecile puloverului, trag manşetele peste mâini. Ca mănuşile acelea fără degete care se purtau odinioară – de zarzavagii, oameni de felul acesta – pentru munca în frig. Până acum a fost o toamnă caldă, dar nu pot să-mi las vigilenţa să adoarmă. Ar trebui să pun în funcţiune centrala termică. Să scot cămaşa de noapte de flanelă. Să mă aprovizionez cu nişte conserve de fasole, cu nişte lumânări, cu nişte chibrituri. Un viscol ca cel de iarna trecută ar putea să scoată tot din funcţiune, şi atunci rămâi fără electricitate şi toaletă utilizabilă, şi fără apă potabilă, în afară de zăpada pe care poţi să o topeşti.

În grădină nu sunt decât frunze veştede şi tulpini sfărâmicioase şi câteva crizanteme încăpăţânate, rezistente. Soarele pierde din altitudine; acum se întunecă devreme. Scriu în casă, la masa din bucătărie. Îmi lipseşte zgomotul apei învolburate. Uneori bate vântul, suflă prin crengile desfrunzite, ceea ce e cam acelaşi lucru, deşi mai puţin demn de crezare.

În săptămâna de după logodnă, am fost expediată să iau masa cu sora lui Richard, Winifred Griffen Prior. Invitaţia venise de la ea, dar am simţit că cel care m-a expediat de fapt a fost Richard. Poate că mă înşelam în privinţa asta, pentru că Winifred trăgea o grămada de sfori, şi poate că o trăsese pe a lui Richard în împrejurarea asta. Cel mai probabil, a fost mâna amândurora.

Masa trebuia să fie la Curtea arcadiană. Aici luau prânzul doamnele, deasupra magazinului universal Simpsons de pe Queen Street – un spaţiu înalt, larg, spus a fi „bizantin” ca design (ceea ce însemna că avea arcade şi palmieri în ghivece) – amenajat în liliachiu şi argintiu, cu contururi aerodinamice la

scaune şi instalaţiile de iluminat. Jumătate din el era înconjurat de un balcon, cu balustrade din fier forjat; asta era numai pentru bărbaţi, pentru oamenii de afaceri. Acolo puteau să stea şi să le privească de sus pe doamne, ciripitoare şi împodobite cu pene, ca într-o colivie mare de păsări.

Îmi pusesem cea mai bună ţinută de zi, singura ţinută pe care o aveam pentru astfel de ocazii: costum bleumarin cu fustă plisată, bluză albă cu fundă la gât, pălărie bleumarin ca o canotieră. Această vestimentaţie mă făcea să arăt ca o şcolăriţă, sau o propagandistă a Armatei Salvării. De pantofi nici nu vreau să pomenesc; gândul la ei mă deprimă chiar şi acum. Îmi ţineam imaculatul inel de logodnă în pumnul înmănuşat în bumbac, conştientă că, purtat cu haine ca ale mele, trebuie să fi semănat cu o piatră falsă, dacă nu cumva cu ceva furat.

Maître d'hotel s-a uitat la mine de parcă sigur mă aflam în locul nepotrivit, sau cel puţin la intrarea nepotrivită – voiam o slujbă? Chiar arătam ca un pui de bogdaproste şi prea tânără ca să iau un prânz de doamne. Dar pe urmă am rostit numele lui Winifred şi totul a fost în regulă, pentru că Winifred trăia absolut la Curtea arcadiană. *(Trăia absolut* era expresia ei.)

Măcar nu a trebuit să aştept, bând singură un pahar cu apă cu gheaţă, cu femeile bine îmbrăcate uitându-se lung la mine şi întrebându-se cum intrasem, fiindcă Winifred era deja acolo, stând la una dintre mese. Era mai înaltă decât ţineam minte – *suplă,* sau poate *mlădie,* ai zice, deşi la asta contribuia în parte corsetul. Era îmbrăcată în verde – nu verde pastel ci verde intens, aproape ţipător. (Când, două decenii mai târziu, a ajuns la modă guma de mestecat cu clorofilă, culoarea asta o avea.) Avea pantofi verzi, din piele de aligator, în ton. Erau lucioşi, elastici, cu un aspect uşor ud, ca nişte frunze de nufăr, şi m-am gândit că nu mai văzusem astfel de pantofi eleganţi, neobişnuiţi. Pălăria ei avea aceeaşi nuanţă – un vârtej rotund de material verde, stând în echilibru pe capul ei ca o prăjitură otrăvitoare.

Chiar în acel moment făcea ceva ce fusesem învăţată să nu fac niciodată pentru că e vulgar: îşi privea chipul în oglinda pudrierei, în public. Mai rău, îşi pudra nasul. În timp ce ezitam, nedorind să ştie că o prinsesem în acest act vulgar, a închis pudriera şi a strecurat-o în poşeta lucioasă din piele verde de aligator cu un gest absolut firesc. Apoi a întins gâtul şi şi-a întors faţa pudrată şi s-a uitat în jur cu o privire strălucitoare, ca de

far. Atunci m-a văzut şi a zâmbit, şi a întins o mână molatică, într-un gest de bun venit. Avea o brăţară de argint la care am râvnit pe loc.

— Spune-mi Freddie, a zis ea după ce m-am aşezat. Aşa îmi spun toţi prietenii mei, şi vreau să fim prietene bune.

Pe atunci era moda printre femeile ca Winifred să folosească diminutive pentru a părea tinerele: Billie, Bobbie, Willie, Charlie. Eu nu aveam o astfel de poreclă, aşa că n-am putut oferi una în schimb.

— Oh, acela e inelul? a întrebat ea. E o frumuseţe, nu-i aşa? Eu l-am ajutat pe Richard să-l aleagă – îi place să merg la cumpărături pentru el. Cumpărăturile le dau mari migrene bărbaţilor, nu? El se gândea la un smarald, poate, dar de fapt nimic nu e ca un diamant, nu-i aşa?

În timp ce spunea asta, mă cerceta cu interes şi un anumit amuzament distant, să vadă cum primesc asta – această reducere a inelului meu de logodnă la un comision minor. Avea ochi inteligenţi şi ciudat de mari, cu fard verde pe pleoape. Sprâncenele înnegrite cu creionul erau pensate într-o linie arcuită, egală, dându-i acea expresie de plictiseală şi, în acelaşi timp, de uimire sceptică ce era cultivată în acea epocă de vedetele de cinema, deşi mă îndoiesc că Winifred a fost vreodată foarte uimită. Rujul ei de buze era portocaliu-rozaliu, o nuanţă care tocmai era la modă – *crevete* era numele corespunzător, după cum aflasem din revistele mele de după-amiază. Gura ei imita particularitatea cinematică a sprâncenelor, cu cele două jumătăţi ale buzei de sus desenate în formă de arc al lui Cupidon. Glasul ei era ceea ce se cheamă glas şoptit – coborât, profund aproape, cu o notă aspră hârşâită ca o limbă de pisică – precum catifeaua făcută din piele.

(Era jucătoare de cărţi, am descoperit mai târziu. Bridge, nu pocher – ar fi fost bună la pocher, bună la mers la cacialma, dar era prea riscant, ţinea prea mult de noroc; îi plăcea să liciteze pe cantităţi cunoscute. Juca şi golf, dar mai mult pentru contacte sociale: nu era atât de bună la el cum pretindea. Tenisul era prea solicitant pentru ea; n-ar fi vrut să fie prinsă transpirând. „Practica sporturi nautice”, ceea ce la ea însemna să stea pe o pernuţă într-o barcă, cu pălărie şi o băutură.)

Winifred m-a întrebat ce aş vrea să mănânc. Am spus că absolut orice. Mi-a zis „dragă” şi a spus că salata Waldorf e extraordinară. Am spus că e în regulă.

Nu vedeam cum am să reuşesc vreodată să-i spun Freddie: mi se părea prea familiar, chiar lipsit de respect. La urma urmelor era adultă – treizeci de ani, sau cel puţin douăzeci şi nouă. Era cu şase sau şapte ani mai mică decât Richard, dar erau prieteni buni. „Richard şi cu mine suntem foarte buni prieteni”, mi-a spus ea confidenţial, pentru prima dată dar nu şi ultima. Era o ameninţare, desigur, aşa cum era mare parte din ce avea să-mi spună pe acest ton lejer şi încrezător. Asta însemna nu doar că avea pretenţii care le antedatau pe ale mele, şi loialităţi pe care nu puteam să sper să le înţeleg, ci şi că dacă îl supăram vreodată pe Richard aveam să mă răfuiesc cu amândoi.

Ea era cea care aranja lucrurile pentru Richard, mi-a spus ea – evenimentele mondene, cocteilurile şi dineurile şi aşa mai departe – pentru că el era burlac şi, cum a spus ea (şi avea să continue să spună, an de an), „Noi fetele ne ocupăm de lucrurile de genul acesta.” Apoi a spus că e încântată că Richard s-a hotărât în sfârşit să se aşeze la casa lui, şi cu o fată drăguţă ca mine. Fuseseră câteva relaţii intime – nişte încurcături anterioare. Aşa vorbea întotdeauna Winifred despre femei în raport cu Richard – *încurcături,* ca de nişte plase, sau pânze de păianjen, sau capcane, sau doar ca de nişte bucăţi de fibră vâscoasă lăsate pe jos, pe care puteai să le iei pe pantofi din greşeală.

Din fericire, Richard scăpase de aceste încurcături, nu că femeile n-ar fi alergat după el. Alergau *cârduri* după el, spuse Winifred, coborându-şi glasul răguşit, şi eu mi l-am închipuit pe Richard cu hainele rupte, cu părul ciufulit, fugind cuprins de panică în timp ce un grup de femei îl urmăreau lătrând prelung. Dar nu puteam să cred o astfel de imagine. Nu mi-l imaginam pe Richard alergând, sau grăbindu-se, sau chiar temându-se. Nu mi-l imaginam în pericol.

Am dat din cap şi am zâmbit, neştiind pe ce poziţie mă aflam. Eram una dintre încurcăturile lipicioase? Poate. La suprafaţă, totuşi, mi se dădea de înţeles că Richard avea o mare valoare intrinsecă, şi că ar fi fost bine să-mi controlez comportamentul dacă voiam să fiu la înălţimea ei.

— Dar sunt sigură că ai să te descurci, a spus Winifred, zâmbind uşor. Eşti foarte *tânără.*

Mai curând, această tinereţe a mea ar fi trebuit să facă descurcatul mai puţin probabil, lucru pe care conta Winifred. Ea una nu avea nicio intenţie să cedeze controlul.

Au venit salatele Waldorf. Winifred s-a uitat cum ţin cuţitul şi furculiţa – cel puţin nu mâncam cu mâinile, spunea expresia ei – şi a oftat uşor. Eram o mare bătaie de cap pentru ea, îmi dau seama acum. Fără îndoiala că mă considera posacă, sau rezervată: nu aveam conversaţie *de salon,* eram foarte ignorantă, foarte *provincială.* Sau poate că avea o vedere de perspectivă – de perspectivă a muncii, fiindcă eram un bulgăre de lut nemodelat, şi acum ea trebuia să-şi suflece mânecile şi să treacă la modelarea mea.

Zis şi făcut. S-a apucat pe loc de treabă. Metoda folosită de ea era aluzia, sugerarea. (Mai avea o metodă – ciomagul – dar nu m-am întâlnit cu ea la această masă.) A spus că o cunoscuse pe bunica, sau cel puţin ştia *despre* ea. Femeile Montfort din Montreal erau celebre pentru eleganţa lor, spunea ea, dar, desigur, Adelia Montfort murise înainte de naşterea mea. Ăsta era modul ei de a spune că, în ciuda pedigriului meu, porneam practic de la zero.

Hainele mele erau treaba cea mai uşoară, a insinuat ea. Hainele puteau fi oricând cumpărate, fireşte, dar trebuia să învăţ să le port cu stil. „Ca şi cum ar fi pielea ta, dragă”, a spus ea. Despre părul meu nici nu mai încăpea vorba – lung, neondulat, pieptănat drept peste cap, prins cu o agrafă. Se impuneau dar o foarfecă şi un permanent la rece. Pe urmă venea problema unghiilor. Nimic prea obraznic, atenţie: eram prea tânără pentru obrăznicie.

— Ai putea fi fermecătoare, a spus Winifred. Absolut! Cu puţin efort.

Ascultam cu umilinţă şi iritare. Ştiam că nu am farmec. N-aveam nici eu, nici Laura. Eram prea rezervate pentru a avea farmec, dacă nu cumva prea necioplite. Nu învăţaserăm să avem farmec, pentru că ne stricase Reenie. Ea considera că eram prea bune pentru oricine aşa cum eram. Nu trebuia să ne dăm peste cap pentru nimeni, să ademenim bărbaţii cu linguşiri şi vorbe frumoase şi fluturat de gene. Mă aşteptam ca tata să vadă un rost al farmecului în unele direcţii, dar nu ne insuflase

niciun pic. Voise să fim mai mult ca nişte băieţi, iar acum eram. Pe băieţi nu-i înveţi să fie fermecători. Asta i-ar putea face pe oameni să creadă că sunt nesinceri.

Winifred se uita cum mâncam, cu un zâmbet sarcastic pe buze. Deja deveneam un şir de adjective în capul ei – un şir de anecdote amuzante pe care avea să le împartă bunelor ei prietene, Billie şi Bobbie şi Charlie. *Îmbrăcată ca de pomană. Mânca de parcă nu i s-ar fi dat niciodată de mâncare. Şi pantofii!*

— Ei bine, a spus ea după ce a scormonit prin salată – Winifred nu termina niciodată o masă – acum va trebui să ne punem capul la contribuţie.

Nu ştiam ce voia să spună. A mai scos un oftat mic.

— Să punem la cale nunta, a spus ea. Nu avem prea mult timp. Mă gândeam la Sf. Apostol Simion, şi pe urmă la Sala de bal de la Royal York, cea din mijloc, pentru recepţie.

Presupusesem că aveam să-i fiu pur şi simplu predată lui Richard ca un colet, dar nu, trebuiau să fie ceremonii – nu doar una. Cocteiluri, ceaiuri, petreceri cu cadouri în ajun de nuntă, fotografii, pentru ziare. Avea să fie ca nunta mamei, din poveştile spuse de Reenie, dar cumva de-a-ndoaselea, şi cu piese lipsă. Unde era preludiul romantic, cu tânărul îngenuncheat la picioarele mele? Am simţit un val de spaimă, care a pornit de la genunchi şi a ajuns în obraji. Winifred a văzut, dar nu a făcut nimic să mă liniştească. Nu voia să fiu liniştită.

— Nu-ţi face griji, draga mea, a spus ea, pe un ton ce indica slabă speranţă. M-a bătut uşurel pe braţ. Mă voi ocupa eu îndeaproape de tine.

Am simţit cum se scurge din mine voinţa – orice putere care încă îmi mai rămăsese asupra acţiunilor mele. (Zău! Mă gândesc acum. Chiar era un fel de madamă. Chiar era o codoaşă.)

— Dumnezeule, uite cât e ceasul! a spus ea. Avea un ceas care era de argint şi fluid, ca o panglică de metal turnat; avea puncte în loc de cifre. Trebuie s-o întind. O să ţi se aducă un ceai, şi o tartă cu fructe sau altceva dacă vrei. Fetelor tinere le plac tare mult dulciurile.

A râs şi s-a ridicat, şi mi-a dăruit un sărut de culoarea crevetei, nu pe obraz ci pe frunte. Rostul lui era să mă ţină la locul meu, care era – părea clar – cel al unui copil.

Am urmărit-o trecând ca plutind prin fremătătorul spaţiu pastelat al Curţii arcadiene, cu uşoare înclinări ale capului şi micuţe unduiri calibrate ale mâinii. Aerul se despărţea dinaintea ei ca iarba înaltă; picioarele ei nu păreau să pornească din şolduri ci direct din talie; nimic nu tresaltă. Îmi simţeam părţi din corp revărsându-se peste bretele şi partea de sus a ciorapilor. Tânjeam să pot copia acel mers, atât de lin şi imaterial şi invulnerabil.

N-am plecat ca mireasă de la Avilion, ci din urâta casă, pe jumătate din lemn, imitaţie nereuşită a stilului tudorian, a lui Winifred din Rosedale. S-a considerat mai convenabil aşa, deoarece majoritatea invitaţilor aveau să fie din Toronto. Avea să fie şi mai puţin stânjenitor pentru tata, care nu îşi mai permitea genul de nuntă considerat de Winifred că i se cuvenea.

Nu îşi permitea nici măcar hainele: Winifred s-a îngrijit de acestea. În bagajul meu – într-unul din numeroasele cufere noi de voiaj – erau o fustă de tenis, cu toate că nu jucam, un costum de baie, cu toate că nu ştiam să înot, şi mai multe rochii de dans, cu toate că nu ştiam să dansez. Unde să fi învăţat astfel de îndeletniciri alese? Nu la Avilion; nici măcar înotul, fiindcă Reenie nu ne lăsa să intrăm în apă. Dar Winifred insistase asupra acestor ţinute. Spunea că trebuia să fiu la înălţime, indiferent de lipsurile mele, pe care nu trebuia să le recunosc niciodată.

— Spui că te doare capul, mi-a zis ea. E întotdeauna o scuză acceptabilă.

Mi-a mai spus multe alte lucruri.

— Este bine să te arăţi plictisită, a spus ea. Să nu arăţi niciodată că ţi-e teamă. Îi vor simţi mirosul şi se vor repezi asupra ta ca rechinii să te omoare. Poţi să te uiţi la marginea mesei – asta îţi coboară pleoapele – dar să nu te uiţi niciodată în podea, asta face ca gâtul să-ţi pară fără vlagă. Să nu stai foarte dreaptă, nu eşti soldat. Să nu stai niciodată *cocoşată.* Dacă cineva face o remarcă jignitoare pentru tine, spui *Poftim?* ca şi cum n-ai fi auzit; în nouă cazuri din zece, nu va avea neobrăzarea s-o repete. Să nu ridici niciodată glasul la un chelner, e vulgar. Fă-i să se încline, de asta sunt chelneri. Să nu te joci cu mănuşile sau cu părul. Arată întotdeauna ca şi cum ai avea ceva mai bun de făcut, dar să nu manifeşti niciodată

nerăbdare. Când ai o îndoială, du-te să-ţi pudrezi nasul, dar mergi încet. Graţia vine din indiferenţă.

Astfel erau predicile ei. Trebuie să recunosc că, în ciuda faptului că nu puteam s-o sufăr, s-au dovedit foarte valoroase în viaţa mea.

Noaptea dinaintea nunţii mi-am petrecut-o în unul dintre cele mai bune dormitoare ale lui Winifred.

— Fă-te frumoasă, mi-a spus voioasă Winifred, dând de înţeles că nu eram.

Îmi adusese o cremă şi nişte mănuşi din bumbac – trebuia să-mi dau cu cremă, apoi să-mi pun mănuşile. Acest tratament era menit să-ţi facă mâinile albe şi moi – textura grăsimii de costiţă crudă. Am stat în picioare în baia dormitorului, ascultând vuietul apei care cădea pe porţelanul căzii şi cercetându-mi faţa în oglindă. Mi se părea că sunt ştearsă, fără trăsături, ca un săpun oval folosit, sau luna în descreştere.

Laura a venit din dormitorul ei pe uşa de legătură, şi s-a aşezat pe capacul vasului de toaletă. Când era vorba de mine, nu avea obiceiul să bată la uşă. Era într-o cămaşă de noapte albă, din bumbac, care înainte fusese a mea, şi avea părul legat la spate; spirala lui de culoarea grâului îi atârna pe un umăr. Era în picioarele goale.

— Unde ţi-s papucii? am întrebat-o.

Avea o expresie tristă. Cu asta, şi cămaşa albă şi picioarele goale semăna cu o penitentă – cu o eretică dintr-o veche pictură, în drum spre execuţie. Avea mâinile împreunate în faţă, degetele ei înconjurând un spaţiu liber în formă de O, de parcă ar fi trebuit să ţină o lumânare aprinsă.

— I-am uitat.

Când era îmbrăcată, părea mai mare decât era din cauza înălţimii ei, dar acum părea mai mică; părea în jur de doisprezece ani şi mirosea ca un prunc. Asta se datora şamponului pe care îl folosea – folosea şampon pentru bebeluşi, fiindcă era mai ieftin. Făcea economii mărunte, inutile. S-a uitat prin baie, apoi la podeaua de gresie.

— Nu vreau să te măriţi, a spus.

— Ai arătat-o destul de clar, am spus.

Fusese bosumflată pe tot parcursul desfăşurării evenimentelor – recepţii, probe, repetiţii – abia politicoasă faţă

de Richard, făţiş supusă faţă de Winifred, ca o servitoare în perioada de ucenicie. Supărată faţă de mine, de parcă nunta asta era în cel mai bun caz o toană răutăcioasă, în cel mai rău caz o respingere a ei. La început m-am gândit că poate mă invidia, dar nu era chiar aşa.

— De ce să nu mă mărit? am întrebat-o.

— Eşti prea tânără, a spus ea.

— Mama avea optsprezece ani. Eu am aproape nouăsprezece.

— Dar ea s-a măritat cu cel pe care îl iubea. A vrut să se mărite.

— De unde ştii că eu nu vreau? am întrebat, exasperată.

Asta a oprit-o o clipă.

— E imposibil *să vrei,* a spus ea, uitându-se la mine.

Avea ochii umezi şi roşii; plânsese. Asta m-a supărat: ce drept avea ea să plângă? Dacă cineva trebuia să plângă, aceea eram eu.

— Nu e important ce vreau eu, am spus cu asprime. Este singurul lucru de bun-simţ. Nu avem deloc bani, sau n-ai observat? Ţi-ar plăcea să fim azvârlite în stradă?

— Ne-am putea găsi nişte slujbe, a spus ea.

Apa mea de colonie era pe pervazul ferestrei de lângă ea; s-a stropit cu ea, absentă. Era Liù, de la Guerlain, un cadou de la Richard. (Aleasă, după cum m-a înştiinţat Winifred, de ea însăşi. *Bărbaţii se zăpăcesc de tot în faţa tejghelelor cu parfumuri. Mirosul li se urcă direct la cap.)*

— Nu fi proastă, am spus. Ce am face? Strici ceva şi eşti făcut albie de porci.

— Oh, am putea face o mulţime de lucruri, a spus ea vag, punând jos apa de colonie. Am putea fi chelneriţe.

— N-am putea trăi din asta. Chelneriţele câştigă o nimica toată. Trebuie să se umilească pentru bacşişuri. Toate fac platfus. Tu nu ştii cât costă ceva, am spus. Era ca şi cum încercai să înveţi o pasăre aritmetică. Fabricile sunt închise, Avilionul se face ţăndări, or să-l vândă; băncile sunt însetate de sânge. Nu te-ai uitat la tata? Nu l-ai *văzut?* E ca un moşneag.

— Atunci, ce faci tu e pentru el, a spus ea. Cred că asta explică ceva. Cred că e un act curajos.

— Fac ce cred că e bine, am spus.

Mă simţeam atât de virtuoasă şi în acelaşi timp tratată cu atâta asprime, pe nedrept, încât mai să plâng. Dar asta n-ar fi pus capăt jocului.

— Nu e drept, a spus ea. Nu e deloc drept. Ai putea să rupi logodna, nu e prea târziu. Ai putea să fugi la noapte şi să laşi un bilet. Aş veni cu tine.

— Nu mă mai bate la cap, Laura. Sunt destul de mare ca să ştiu ce fac.

— Dar va trebui să-l laşi să te *atingă,* să ştii. Nu e vorba doar de sărutat. Va trebui să-l laşi…

— Nu-ţi face griji pentru mine, am spus. Lasă-mă în pace. Am ochii deschişi.

— Ca o somnambulă, a spus ea. A luat o cutie de-a mea cu pudră, a deschis-o, a mirosit-o, şi a reuşit să verse pe podea un pumn de pudră. Ei bine, măcar o să ai haine frumoase, a spus.

Îmi venea să-i ard una. Era, desigur, consolarea mea secretă.

După ce a plecat, lăsând o dâră de urme albe de paşi, m-am aşezat pe marginea patului, uitându-mă lung la cufărul deschis. Era foarte modern, galben deschis la exterior dar albastru închis la interior, cu benzi din oţel, şi capete de nituri care licăreau ca nişte stele de metal dur. Era împachetat ordonat, cu tot ce trebuia pentru voiajul lunii de miere, dar mie mi se părea plin de întuneric – de pustietate, un spaţiu gol.

Acesta e trusoul meu, m-am gândit. Dintr-odată, cuvântul era ameninţător – foarte străin, absolut decisiv. Suna ca *trussed*[7] – ce li se face cu scobitori şi bucăţi de sfoară curcanilor cruzi.

Periuţa de dinţi, m-am gândit. Voi avea nevoie de ea. Corpul meu stătea acolo, inert.

Trusou provine din cuvântul franţuzesc pentru *cufăr. Trousseau.* Asta e tot ce înseamnă: lucruri pe care le pui într-un cufăr. Aşa că nu avea niciun rost să mă tulbure, fiindcă însemna doar bagaj. Însemna toate lucrurile pe care le luam cu mine, făcute pachet.

[7] *Truss* – a lega aripile şi picioarele unei păsări înainte de a o frige (lb. engl.).

Tangoul

Iată o fotografie de la nuntă.

O tânără în rochie albă de satin, croită în bie, din material moale şi lucios, cu o trenă aranjată în formă de evantai în jurul picioarelor, ca melasa vărsată. E ceva urât în ţinuta femeii, în poziţia şoldurilor, a picioarelor, ca şi cum şira spinării nu se potriveşte rochiei – e prea dreaptă. Pentru o asemenea rochie ar fi trebuit să ai umeri uşor ridicaţi, corpul vag aplecat pe-o parte, o curbă sinuoasă, un fel de cocoaşă tuberculară.

Un voal care cade drept de o parte şi de alta a capului, o bucată din el trasă pe frunte, aruncând pe ochi o umbră prea întunecată. Fără dinţi arătaţi în zâmbet. O cunună de mici trandafiri albi; o cascadă de trandafiri mai mari, albi şi roz, amestecaţi cu o învolburare de floarea-miresei, în braţele ei înmănuşate în alb – braţele cu coatele un pic prea îndepărtate. *Cunună, cascadă* – aceştia era termenii folosiţi în gazete. Termeni ce te duceau cu gândul la călugăriţe şi la apă proaspătă, periculoasă. „O mireasă frumoasă” era titlul. Pe atunci se spuneau astfel de lucruri. În cazul ei, cu atâţia bani investiţi, frumuseţea era obligatorie.

(Spun „ea”, fiindcă nu-mi amintesc să fi fost prezentă, în niciun sens al cuvântului care să fi avut o semnificaţie. Eu şi fata din fotografie nu mai suntem aceeaşi persoană. Eu sunt produsul ei, rezultatul vieţii impetuoase pe care a dus-o odată; pe câtă vreme ea, dacă se poate spune că a existat cât de cât, este alcătuită numai din ce îmi amintesc eu. Eu am o perspectivă mai bună – o văd clar, de cele mai multe ori. Însă ea, chiar şi dacă ar şti după ce să se uite, nu mă vede deloc.)

Richard stă lângă mine, admirabil în condiţiile momentului şi locului de atunci, adică destul de tânăr, nu urât, şi bogat. Arată important, dar în acelaşi timp sarcastic: o sprânceană ridicată, buza de jos uşor împinsă în afară, gura pe marginea unui zâmbet, ca la o glumă tainică, îndoielnică. Garoafă la butonieră, păr pieptănat peste cap ca o cască de baie din cauciuc lucios, lipită pe cap cu substanţa lipicioasă care se folosea pe atunci. Cu toate astea, un bărbat chipeş. Trebuie să recunosc asta. Binedispus. Om de lume.

Există şi câteva fotografii de grup – în fundal o îngrămădeală de cavaleri de onoare în ţinută protocolară, aproape aceeaşi pentru nunţi ca şi pentru înmormântări şi ospătari-şefi; un prim-

plan cu domnişoare de onoare imaculate, strălucitoare, cu buchete înspumate de flori. Laura a reuşit să strice toate aceste fotografii. În una se încruntă hotărât, în alta trebuie să-şi fi mişcat capul astfel încât faţa ei este o pată, ca un porumbel zdrobit de geam. În a treia îşi roade un deget, uitându-se cu vinovăţie lateral, ca surprinsă în flagrant delict. În a patra filmul trebuie să fi avut un defect, fiindcă există un efect de lumină pătată, care nu cade pe ea ci în sus, de parcă ar sta, noaptea, pe marginea unei piscine luminate.

După ceremonie a venit şi Reenie, în albastru respectabil şi o pană. M-a îmbrăţişat strâns şi a spus: „Măcar de-ar fi fost aici mama ta.” Ce voia să spună? Să se bucure, sau să întrerupă desfăşurarea evenimentului? După tonul ei, putea fi oricare din astea. Pe urmă ea a plâns, eu nu. Oamenii plâng la nunţi din acelaşi motiv din care plâng la happy-enduri: pentru că vor cu disperare să creadă în ceva ce ştiu că nu e credibil. Dar eu eram dincolo de astfel de copilării; eu respiram aerul foarte deprimant al dezamăgirii, sau aşa credeam.

A fost şampanie, desigur. Trebuie să fi fost: Winifred nu ar fi omis-o. Alţii au mâncat. S-au ţinut discursuri, din care nu ţin minte nimic. Am dansat? Cred că da. Nu ştiam să dansez, dar m-am pomenit pe ringul de dans, aşa că trebuie să fi avut loc un fel de împleticeală.

Apoi m-am schimbat în ţinută de plecare. Era un costum din două piese, o lână subţire de primăvară, de un verde-deschis, cu o pălărie cuminte, în ton. A costat o grămadă de bani, a spus Winifred. M-am proţăpit gata de plecare pe trepte (care trepte? Treptele au dispărut din memorie) şi am aruncat buchetul spre Laura. Nu l-a prins. Stătea acolo în ţinuta ei roz-sidefie, uitându-se la mine cu răceală, cu mâinile încleştate în faţă ca pentru a se înfrâna, şi l-a înhăţat una dintre domnişoarele de onoare – nu ştiu care verişoară Griffen – şi a fugit cu el cu lăcomie, de parcă era mâncare.

La acea oră tata dispăruse. Nu are importanţă, întrucât când îl văzusem ultima oară era ţeapăn de băutură. Cred că plecase să termine treaba.

Pe urmă Richard m-a luat de cot şi m-a condus spre maşina de evadare. Nimeni nu trebuia să ne ştie destinaţia, care se presupunea a fi undeva în afara oraşului – vreun han romantic, retras. În realitate am fost duşi după colţ, la intrarea laterală a

lui Royal York Hotel, unde tocmai avuseserăm recepţia de nuntă, şi băgaţi în ascensor. Richard a spus că întrucât în dimineaţa următoare luam trenul spre New York iar gara Union era chiar vizavi, de ce să ne abatem din drum?

Despre noaptea nunţii, sau mai degrabă după-amiaza nunţii – soarele nu apusese încă, şi camera era scăldată, cum se spune, într-o lumină trandafirie, fiindcă Richard nu a tras draperiile – voi povesti foarte puţin. Nu ştiam la ce să mă aştept. Singura mea sursă de informaţii fusese Reenie, care mă făcuse să cred că orice urma să se întâmple avea să fie neplăcut şi foarte probabil dureros, şi în asta n-am fost înşelată. A mai insinuat că acest eveniment, sau senzaţie dezagreabilă nu e nimic ieşit din comun – toate femeile trec prin ea, sau toate care se mărită – aşa că nu trebuia să fac mare caz. *Strânge din dinţi şi rabdă,* fuseseră vorbele ei. Spusese că avea să fie nişte sânge, şi a fost. (Dar nu spusese de ce. Partea asta a fost o surpriză totală.)

Însă nu ştiam că lipsa mea de plăcere – dezgustul meu, suferinţa mea chiar – avea să fie considerată normală şi chiar de dorit de către soţul meu. Era unul dintre acei bărbaţi care consideră că dacă o femeie nu simte plăcere sexuală asta e cu atât mai bine, pentru că atunci nu e predispusă să umble aiurea, căutând-o în altă parte. Poate că astfel de atitudini erau obişnuite în acea perioadă. Sau poate că nu. N-am cum să ştiu.

Richard aranjase să fie trimisă sus o sticlă de şampanie, la ceea ce anticipase el că ar fi momentul potrivit. Şi masa noastră. M-am dus şontâcăind la baie şi m-am încuiat acolo, în timp ce chelnerul aranja totul pe o masă portabilă acoperită cu o faţă de masă de olandă albă. Purtam ţinuta pe care Winifred o considerase potrivită pentru ocazia respectivă, care era o cămaşă de noapte din satin de nuanţă roz-somon, cu o bordură de dantelă fină de un cenuşiu ca pânza de păianjen. Am încercat să mă şterg bine cu un prosopel de faţă, apoi m-am întrebat ce să fac cu el: roşul de pe el era foarte vizibil, de parcă îmi cursese sânge din nas. În cele din urmă l-am pus în coşul de hârtii şi am sperat că femeia care făcea curăţenie avea să creadă că prosopelul căzuse acolo din greşeală.

Pe urmă m-am dat cu Liù, un parfum pe care îl consideram subtil şi nepersistent. Descoperisem deja că purta numele unei fete dintr-o operă – o sclavă a cărei soartă a fost să se omoare decât să-l trădeze pe bărbatul pe care îl iubea, care, la rândul

lui, iubea pe altcineva. Aşa stau lucrurile în opere. Nu găseam că acest parfum era de bun augur, însă mă îngrijora că miros ciudat. Chiar miroseam ciudat. Ciudăţenia venise de la Richard, dar acum era a mea. Speram că nu făcusem prea mult zgomot. Icnete involuntare, secvenţe de întrerupere bruscă a inspiraţiei, ca atunci când plonjezi în apă rece.

Masa era alcătuită dintr-o friptură, însoţită de o salată. Am mâncat cea mai mare parte a salatei. La acea vreme salata verde din hoteluri era la fel. Avea gust de apă verzulie. Avea gust de chiciură.

Călătoria cu trenul la New York de a doua zi a fost lipsită de evenimente. Richard a citit ziarele, eu am citit reviste. Conversaţiile pe care le-am avut nu se deosebeau ca gen de cele pe care le avuseserăm înainte de nuntă. (Ezit să le numesc conversaţii, deoarece eu nu prea am vorbit. Am zâmbit şi am aprobat, şi n-am ascultat.)

La New York, am luat masa într-un restaurant cu nişte prieteni ai lui Richard, un cuplu ale căror nume le-am uitat. Erau parveniţi, fără doar şi poate: atât de parveniţi încât erau stridenţi. Hainele lor arătau de parcă se dăduseră cu clei, apoi se tăvăliseră în bancnote de o sută de dolari. M-am întrebat cum făcuseră aceşti bani. Aveau un damf dubios.

Aceşti oameni nu-l cunoşteau bine pe Richard, nici nu doreau să-l cunoască: îi datorau ceva, atâta tot – pentru un serviciu nemenţionat. Le era teamă de el, erau oarecum respectuoşi. Am ghicit asta din jocul brichetelor: cine aprinde pentru cine, şi cât de repede. Lui Richard îi făcea plăcere respectul lor. Îi plăcea să i se ofere foc şi, prin extensie, şi mie.

M-a străfulgerat gândul că Richard dorise să ieşim cu ei nu numai fiindcă voia să se înconjoare de o mică gaşcă de linguşitori, ci şi pentru că nu voia să fie singur cu mine. Nu prea puteam să-l condamn: aveam puţine de spus. Cu toate acestea, acum – în societate – era atent cu mine, punându-mi cu tandreţe haina pe umeri, având pentru mine mici gesturi drăguţe, ţinând mereu o mână pe mine, uşor, undeva. Când şi când îşi arunca privirea prin încăpere, uitându-se la ceilalţi bărbaţi ca să vadă cine îl invidia. (O retrospecţie din partea mea, desigur: la vremea aceea nu îmi dădeam seama de nimic din toate astea.)

Restaurantul era foarte scump şi, de asemenea, foarte modern. Nu mai văzusem ceva asemănător. Lucrurile licăreau mai degrabă decât străluceau: pretutindeni vedeai lemn albit şi decoraţiuni de alamă şi sticlă fragilă, şi multă laminare. Sculpturi de femei stilizate, în alamă sau oţel, netede ca taftaua, cu sprâncene dar fără ochi, cu pulpe aerodinamice şi fără picioare, cu braţe dizolvându-se în tors; sfere de marmură albă; oglinzi rotunde ca nişte hublouri. Pe fiecare masă, un fir de cală într-o vază subţire de oţel.

Prietenii lui Richard erau şi mai în vârstă decât Richard, şi femeia părea mai în vârstă decât bărbatul. Purta nurcă albă, în ciuda vremii de primăvară. Şi rochia ei era albă, un model inspirat – ne-a povestit ea oarecum pe larg – de Grecia antică, Victoria înaripată de la Samothrace, mai precis. Pliseurile acestei rochii erau strânse sub sâni cu un şnur auriu, şi în zigzag între ei. M-am gândit că dacă eu aş fi avut sâni atât de mari şi lăsaţi n-aş fi purtat o astfel de rochie. Pielea care se vedea din decolteu era pistruiată şi zbârcită, ca şi braţele. Soţul ei tăcea în timp ce ea vorbea, cu mâinile adunate într-un pumn, cu zâmbetul slab gravat în beton; se uita înţelept la faţa de masă. *Aşadar, asta înseamnă căsnicia,* m-am gândit: această plictiseală împărtăşită, această iritabilitate şi acele mici rigole prăfoase care se formează de o parte şi de alta a nasului.

— Richard nu ne-a prevenit că eşti atât de *tânără,* a spus femeia.

— Asta se va duce, a spus soţul ei, şi soţia a râs.

M-am gândit la cuvântul „prevenit”: eram chiar atât de periculoasă? Numai aşa cum sunt oile, presupun acum. Atât de tâmpite încât îşi primejduiesc viaţa, şi rămân blocate pe stânci sau încolţite de lupi, şi paznicul trebuie să-şi rişte gâtul ca să le scoată din bucluc.

Curând – după două zile de stat în New York, sau au fost trei? – am plecat spre Europa pe *Berengeria,* despre care Richard spunea că era vaporul luat de toţi care erau cineva. Marea nu era agitată pentru acea perioadă a anului, cu toate astea am vomitat ca un câine. (De ce câini, în acest context? Pentru că ei arată ca şi cum n-ar avea încotro. Nici eu n-am avut.)

Mi s-a adus un lighean, şi ceai slab şi rece cu zahăr dar fără lapte. Richard spunea să beau şampanie pentru că e cel mai

bun leac, dar n-am vrut să-mi asum riscul. Era mai mult sau mai puţin grijuliu, dar şi mai mult sau mai puţin supărat, deşi spunea ce păcat că mă simt rău. Am spus că nu vreau să-i stric seara, şi să se ducă să socializeze, şi aşa a făcut. Avantajul răului meu de mare a fost că Richard nu s-a arătat tentat să se urce în pat cu mine. O merge sexul bine cu multe lucruri, dar vomitatul nu este unul dintre ele.

Dimineaţa următoare, Richard a spus să fac un efort să apar la micul dejun, deoarece cu atitudinea corectă războiul era pe jumătate câştigat. M-am aşezat la masa noastră şi am ronţăit pâine şi am băut apă, şi am încercat să ignor mirosurile culinare. Mă simţeam imaterială şi neputincioasă şi cu pielea încreţită ca un balon ce se dezumflă. Richard mă îngrijea cu intermitenţe, dar cunoştea oameni, sau părea să-i cunoască, şi oamenii îl cunoşteau pe el. Se ridica, dădea mâna cu ei, se aşeza la loc. Uneori mă prezenta, alteori nu. Totuşi nu-i cunoştea pe toţi oamenii pe care voia să-i cunoască. Lucrul ăsta se vedea limpede din felul în care se uita mereu în jur, pe lângă mine, pe lângă cei cu care vorbea – peste capetele lor.

Pe parcursul zilei mi-am revenit treptat. Am băut bere de ghimbir, care mi-a ajutat. La cină a avut loc o petrecere cu program de cabaret. Mi-am pus rochia pe care o alesese Winifred pentru un astfel de eveniment, cenuşiu-albăstruie cu o capă de şifon liliachiu. Aveam sandale liliachii, în ton, cu toc înalt şi decupate la vârf. Încă nu mă deprinsesem cu tocuri atât de înalte: mă cam bălăbăneam. Richard a spus că aerul de mare îmi pria; a spus că am culoare exact cât trebuie, o uşoară îmbujorare de şcolăriţă. A spus că arăt minunat. M-a condus la masa pe care o rezervase, şi a comandat un Martini pentru mine şi unul pentru el. A spus că Martini-ul o să mă dreagă cât ai zice peşte.

Am băut puţin, şi după aceea Richard a dispărut de lângă mine, şi era o cântăreaţă care stătea în picioare în lumina albastră a unui reflector. Părul negru îi cădea în onduleuri pe un ochi, şi purta o rochie neagră, cilindrică, acoperită cu paiete mari, ca nişte solzi, care se lipea de fundul ei tare dar proeminent şi era ţinută de ceea ce semăna cu sfoară răsucită. Mă uitam la ea fascinată. Nu mai fusesem la un cabaret, nici măcar la un club de noapte. Şi-a mişcat sinuos umerii şi a cântat

„Vreme furtunoasă” cu un glas ca un geamăt erotic. Prin decolteu se vedea până la talie.

Oamenii stăteau la mese uitându-se la ea şi ascultând-o, şi având păreri despre ea – liberi s-o placă sau s-o displacă, să fie seduşi de ea sau nu, să fie de acord sau nu cu interpretarea ei, cu rochia ei, cu fundul ei. Ea însă nu era liberă. Trebuia s-o ducă la capăt – să cânte, să se onduleze. M-am întrebat cât i se plătea ca să facă asta, şi dacă merita. Numai dacă eşti sărac, am decis. Expresia *în lumina reflectoarelor* mi s-a părut chiar de atunci că denotă o formă precisă de umilire. *Lumina reflectoarelor* era ceva de care trebuia în mod evident să te fereşti, dacă puteai.

După cântăreaţă a urmat un bărbat care a cântat la un pian alb, foarte repede, şi după el un cuplu, doi dansatori profesionişti: un număr în pas de tangou. Erau în negru, ca şi cântăreaţa. Părul lor lucea ca pielea de lac în lumina reflectoarelor, care acum era de un verde acid. Femeia avea un cârlionţ negru lipit de frunte, şi o floare mare, roşie, după ureche. Rochia i se lărgea în clini de la mijlocul coapsei, dar altfel era ca un ciorap. Muzica era poticnită, zigzagată – ca un patruped care aleargă împleticit în trei picioare. Un taur schilod, cu capul în jos, care se năpusteşte să împungă.

Cât despre dans, era mai degrabă o luptă decât un dans. Feţele dansatorilor erau rigide, inexpresive. Se iscodeau cu ochi scânteietori, aşteptând un prilej să muşte. Ştiam că era un număr de spectacol, vedeam că era interpretat cu măiestrie; cu toate acestea, amândoi păreau răniţi.

A venit ziua a treia. Pe la începutul după-amiezii m-am plimbat pe punte, să iau aer. Richard nu a venit cu mine: aştepta nişte telegrame importante, a spus. Primise deja o mulţime de telegrame, despica plicurile cu un cuţit de argint de tăiat hârtie, citea conţinutul, apoi le rupea sau le punea bine în servieta lui, pe care o încuia mereu.

Nu ţineam neapărat să fie cu mine pe punte, cu toate acestea mă simţeam singură. Singură şi prin urmare neglijată, neglijată şi prin urmare fără rost. Ca şi cum fusesem lăsată cu buza umflată, părăsită; ca şi cum aş fi avut inima frântă. Un grup de englezi în in de culoare crem mă privea lung. Nu era o privire ostilă; era impasibilă, îndepărtată, vag curioasă. Nimeni nu

priveşte fix ca englezii. M-am simţit mototolită şi şleampătă, şi neînsemnată.

Cerul era mohorât; norii erau de un gri murdar, şi atârnau în smocuri ca umplutura de câlţi dintr-o saltea prea plină. Burniţa uşor. Nu aveam pălărie, de teamă că ar putea să mi-o ia vântul; aveam doar o eşarfă de mătase, înnodată sub bărbie. Stăteam lângă balustradă, uitându-mă la valurile de culoarea ardeziei care tălăzuiau la nesfârşit, la siajul alb al vaporului, care îşi mâzgălea scurtul mesaj fără înţeles. Ca indiciul unui accident tăinuit: o dâră de şifon rupt. Funinginea de la coşuri cobora pe mine; părul mi s-a desprins din agrafe şi mi s-a lipit de obraji în şuviţe ude.

Aşadar, acesta e oceanul, m-am gândit. Nu părea atât de nemărginit cât ar fi trebuit. Am încercat să-mi aduc aminte ceva ce poate am citit despre el, o poezie oarecare, dar n-am reuşit. *Spargeţi-vă, spargeţi-vă, spargeţi-vă.* Ceva începea aşa. Erau acolo şi nişte pietre reci, cenuşii. *Oh, Mare.*

Mi-a venit să arunc ceva peste bord. Simţeam că se cerea. În cele din urmă am aruncat un bănuţ de aramă, dar nu mi-am pus o dorinţă.

VI

Asasinul orb: Costumul în carouri

El răsuceşte cheia. E o încuietoare cu zăvor, o mulţumire măruntă. A avut noroc de data asta, a închiriat un apartament întreg. O garsonieră, de fapt, cu o singură cameră mare şi o chicinetă îngustă, dar cu baie proprie, cu cadă cu picioare ca nişte gheare şi prosoape roz. Chestii de eleganţă ostentativă. E a iubitei prietenului unui prieten, plecată din oraş la o înmormântare. Patru zile întregi de siguranţă, sau de iluzie a ei.

Draperiile se asortează cu cuvertura de pat; sunt din bucăţi de mătase grea, vişinie, peste perdelele înflorate. Ţinându-se puţin mai departe de fereastră, el se uită afară. Priveliştea – ce poate să vadă el printre frunzele îngălbenite – e din Allan Gardens. Doi beţivi sau vagabonzi dorm duşi sub copaci, unul cu un ziar pe faţă. Şi el a dormit aşa. Ziarele umezite de respiraţia ta miros a sărăcie, a înfrângere, a tapiţerie mucegăită, cu peri de câine pe ea. Pe iarbă sunt împrăştiate pancarte de carton şi hârtii mototolite, de seara trecută – un miting, camarazi susţinându-şi cu râvnă şi zgomot dogma în urechile ascultătorilor, bătând fierul cât e cald. Doi amărâţi adună acum după ei, cu beţe cu cuie în vârf şi saci de pânză. Cel puţin au de lucru.

Ea va traversa parcul în diagonală. Se va opri, se va uita prea vizibil în jur să vadă dacă e urmărită cu privirea de cineva. Când va fi făcut asta, va fi.

Pe biroul delicat, alb cu auriu, este un radio de mărimea şi forma unei jumătăţi de pâine. El îl aprinde: un trio mexican, glasurile ca o frânghie lichidă, aspre, dulci, îngemănându-se. Acolo ar trebui să se ducă, în Mexic. Să bea tequila. Să ajungă rău, sau să ajungă mai rău. Să se ducă de râpă. Să ajungă un *desperado.*

Îşi pune pe birou maşina de scris portabilă, o descuie, îi scoate capacul, bagă hârtie în ea. Indigourile sunt pe terminate. Are timp pentru câteva pagini înainte să vină ea, dacă vine. Uneori întârzie, sau e oprită. Sau aşa pretinde ea.

I-ar plăcea să o bage în cada şic, s-o acopere cu clăbuci. Să se bălăcească acolo cu ea, purcei în balonaşe roz de săpun. Poate că o s-o facă.

Lucrează la o idee, sau la ideea unei idei. E despre o rasă de extratereştri care trimit o navă spaţială să exploreze Pământul.

Sunt alcătuiţi din cristale într-un stadiu superior de organizare, şi încearcă să stabilească legături cu acele fiinţe pământene despre care au presupus că sunt ca ei: ochelari, geamuri, prespapieruri veneţiene, cupe de vin, inele cu diamante. În asta dau greş. Trimit un raport către planeta natală: *Această planetă conţine multe relicve interesante ale unei civilizaţii cândva înfloritoare dar acum defunctă, care trebuie să fi fost de ordin superior. Nu ne dăm seama ce catastrofă a dus la dispariţia întregii vieţi inteligente. În prezent, această planetă adăposteşte doar un soi de filigran verde, vâscos şi un mare număr de globule de formă ciudată din nămol semi-lichid, care sunt rostogolite de colo-colo de curenţii dezordonaţi ai fluidului uşor, transparent care acoperă suprafaţa planetei. Chiţăielile ascuţite şi gemetele răsunătoare produse de acestea trebuie puse pe seama vibraţiei de frecare, şi nu trebuie confundate cu vorbirea.*

Totuşi, nu e o temă. Nu poate fi o temă decât dacă extratereştrii invadează şi fac ravagii, şi o tipesă ţâşneşte afară din combinezonul ei de zbor. Dar o invazie ar încălca ideea de bază. Dacă fiinţele de cristal cred că pe planetă nu există viaţă, de ce s-ar mai deranja să aterizeze pe ea? Din raţiuni arheologice, poate. Să ia mostre. Din senin, mii de ferestre sunt aspirate din zgârie-norii din New York de un vacuum extraterestru. Sunt aspiraţi şi mii de preşedinţi de bancă, şi cad urlând de moarte. Asta ar fi grozav.

Nu. Nu e totuşi o temă. Trebuie să scrie ceva care să se vândă. Înapoi la moartele de nădejde, ahtiate după sânge. De data asta le va face părul purpuriu, le va face să se mişte sub otrăvitoarele raze de orhidee ale celor douăsprezece luni ale Arnului. Cel mai bine e să-şi imagineze ilustraţia de pe copertă cu care vor ieşi probabil băieţii, şi apoi să pornească de acolo.

S-a săturat de ele, de femeile astea. S-a săturat de colţii lor, de sprinteneala lor, de sânii lor ca nişte jumătăţi de grepfruturi tari dar coapte, de voracitatea lor. S-a săturat de ghearele lor roşii, de ochii lor veninoşi. S-a săturat să le dea la cap. S-a săturat de eroi, ale căror nume sunt Will sau Burt sau Ned, nume dintr-o silabă; s-a săturat de armele lor cu raze ucigătoare, de îmbrăcămintea lor metalică, mulată pe corp. Zece cenţi fiorul. Totuşi, e un mijloc de existenţă, dacă poate să menţină viteza, iar cerşetorii nu prea au de ales.

Banii îi sunt iarăşi pe terminate. Speră că ea îi va aduce un cec, de la una dintre căsuţele poştale care nu sunt pe numele lui. El îl va semna pe verso, ea îl va încasa; cu numele ei, la banca ei, n-o să aibă nicio problemă. Speră ca ea să-i aducă nişte timbre. Speră să-i mai aducă ţigări. Mai are doar trei.

Se plimbă prin cameră. Podeaua scârţâie. Lemn de esenţă tare, dar pătat acolo unde caloriferul curge. Blocul acesta a fost ridicat înainte de război, pentru oameni de afaceri burlaci, cu reputaţie bună. Pe atunci lucrurile erau mai promiţătoare. Încălzire cu abur, apă caldă la nesfârşit, coridoare cu gresie – toate ultima modă. Au fost zile mai bune. Acum câţiva ani, când era tânăr, a cunoscut o fată care locuia aici. O infirmieră, din câte îşi aminteşte: prezervative în sertarul noptierei. Avea un aragaz cu două ochiuri, îi pregătea uneori micul dejun – costiţă cu ouă, clătite cu sirop de arţar, pe care el i-l sugea de pe degete. Era acolo un cap de cerb, împăiat, rămas de la chiriaşii precedenţi; ea îşi usca ciorapii atârnându-i pe coarne.

Îşi petreceau după-amiezele de sâmbătă şi serile de marţi, când ea avea liber, bând – whisky, gin, votcă, orice era. Ei îi plăcea să se îmbete bine mai întâi. Nu voia să meargă la film, sau la dans; nu voia o poveste de dragoste, sau o mimare a ei, ceea ce era mai bine. Tot ce cerea de la el era virilitate. Îi plăcea să arunce o pătură pe podeaua din baie; îi plăcea să simtă sub ea duritatea gresiei. Pe el îl dureau ca dracu' genunchii şi coatele, nu că ar fi observat la vremea respectivă, atenţia lui fiind în altă parte. Ea gemea teatral, îşi azvârlea capul dintr-o parte în alta, dădea ochii peste cap. O dată a avut-o în picioare, în debaraua de haine. Un act sexual în picioare, mirosind a naftalină, printre crepuri de duminică şi pulovere de lână. Ea a plâns de plăcere. După ce l-a părăsit, s-a măritat cu un avocat. O partidă bună, o nuntă elegantă; a citit despre ea în ziar, amuzat, fără ranchiună. *Bravo ei,* şi-a zis. *Târfele câştigă uneori.*

Ani de tinereţe. Zile fără nume, după-amiezi prosteşti, vii şi profane şi trăite la repezeală, fără doruri în avans sau după, fără cuvinte impuse, şi nimic de plătit. Înainte să fie implicat în lucruri care implică.

Se uită la ceas şi apoi iar pe fereastră, şi iat-o că vine, tăind în diagonală parcul, azi cu o pălărie cu borul lat şi un costum în

carouri strâns în talie cu o curea, cu poşeta sub braţ, cu fusta plisată legănându-se, cu mersul ei ciudat, unduitor, de parcă nu s-ar fi obişnuit să meargă pe picioarele din spate. Poate că totuşi tocurile înalte sunt de vină. Deseori s-a întrebat cum de stă în echilibru pe ele. Acum ea s-a oprit, ca la un semn; se uită în jur în felul ei năuc, de parcă tocmai s-ar fi trezit dintr-un vis aiuritor, şi cei doi indivizi care adunau hârtii o examinează. *Aţi pierdut ceva, domnişoară?* Dar ea înaintează, trece strada, o vede fragmentat printre frunze, probabil că se uită după numărul casei. Acum urcă treptele din faţă. Se aude soneria. El apasă pe buton, îşi striveşte ţigara în scrumieră, stinge veioza de pe birou, descuie uşa.

Bună. Gâfâi de nu mai pot. N-am vrut să aştept ascensorul, închide uşa, rămâne cu spatele lipit de ea.

Nu te-a urmărit nimeni. M-am uitat. Ai ţigări?

Şi cecul tău, şi o sticlă de whisky, cea mai bună calitate. Am şterpelit-o din barul nostru bine aprovizionat. Ţi-am spus că avem un bar bine aprovizionat?

Ea încearcă să fie degajată, frivolă chiar. Nu se pricepe la asta. Trage de timp, aşteptând să vadă ce vrea el. N-ar face niciodată ea prima mutare, nu-i place să se trădeze.

Fată bună. El se îndreaptă spre ea, pune mâna pe ea.

Sunt fată bună? Uneori mă simt ca o iubită de gangster… care îţi face comisioane.

Nu poţi să fii iubită de gangster, n-am armă. Vezi prea multe filme.

Nici pe departe destule, spune ea, pe gâtul lui. Nu i-ar strica un tuns. Ciuline de pluş. Îi descheie patru nasturi de sus, îşi strecoară mâna sub cămaşa lui. Carnea lui e foarte compactă, foarte densă. Fin granulată, înnegrită prin ardere. A văzut scrumiere sculptate din lemn aşa.

Asasinul orb: Brocartul roşu

A fost minunată, spune ea. Baia a fost minunată. Nu mi te-am imaginat niciodată cu prosoape roz. În comparaţie cu ce se face de obicei, e destul de luxuriantă.

Tentaţiile pândesc pretutindeni, spune el. Plăcerile senzuale fac cu mâna. Aş zice că e o poamă amatoare, nu?

O înfăşurase într-unul din prosoapele roz, şi o dusese în pat udă şi alunecoasă. Acum sunt sub cuvertura de mătase vişinie, în cearşafuri de imitaţie de satin, bând whisky-ul adus de ea. E o marcă bună, fumurie şi caldă, şi unge pe gât. Ea se întinde voluptuos, întrebându-se numai o clipă cine va spăla cearşafurile.

Niciodată nu reuşeşte să-şi învingă senzaţia de contravenţie în aceste diverse camere – sentimentul că încalcă hotarele private ale celor care locuiesc în mod obişnuit în ele. I-ar plăcea să scotocească prin dulapuri, prin sertarele biroului – nu să ia, doar să se uite, să vadă cum trăiesc alţii. Oameni reali; oameni mai reali decât ea. I-ar plăcea să facă la fel cu el, numai că el nu are dulapuri, nu are sertare de birou, sau ceva care să fie a lui. Nimic de găsit, nimic care să-l trădeze. Doar un geamantan albastru, zgâriat, pe care îl ţine încuiat. De regulă e sub pat.

Buzunarele lui nu dau informaţii; a scotocit prin ele de câteva ori. (Nu a spionat, a vrut doar să ştie care sunt lucrurile şi cum stau ele.) Batistă, albastră, cu bordură albă; ceva mărunţiş; două mucuri de ţigară, învelite în hârtie cerată – probabil că le păstra pentru mai târziu. Un briceag, vechi. Odată, doi nasturi, de la o cămaşă, a bănuit ea. Nu se oferise să-i coasă la loc, pentru că el ar fi ştiut atunci că ea iscodeşte. I-ar plăcea să o creadă demnă de încredere.

Un carnet de şofer, nu pe numele lui. Un certificat de naştere, idem. Nume diferite. Tare i-ar mai plăcea să treacă peste el cu un pieptene cu dinţi deşi. Să răscolească prin el. Să-l răstoarne cu susul în jos. Să-l golească.

El cântă încetişor, cu un glas onctuos, ca un interpret de cântece sentimentale la radio:

O cameră plină de fum, o lună afurisită şi tu…
Ţi-am furat un sărut, credinţă mi-ai făgăduit…
Sub rochia ta mâna mi-am strecurat.
M-ai muşcat de ureche, ne-am hârjonit,

Acum se crapă de ziuă... şi tu ai plecat...
Iar eu sunt trist.

Ea râde. De unde ai luat-o pe asta?

E cântecul meu de târfă. Merge cu ambianţa.

Nu e târfă adevărată. Nici măcar amatoare. Nu cred că ia bani. Cel mai probabil e răsplătită într-un fel sau altul.

Multă ciocolată. Tu ai accepta asta?

Ar trebui să fie camioane întregi, spune ea. Sunt moderat costisitoare. Cuvertura e de mătase naturală, îmi place culoarea – ţipătoare, dar foarte drăguţă. Bună la ten, ca abajururile roz. Ai mai ticluit ceva?

Ceva din ce?

Ceva din povestea mea.

Povestea *ta?*

Da. Nu e pentru mine?

Oh, ba da, spune el. Bineînţeles. Nu mă gândesc la altceva. Nu mă lasă să dorm.

Mincinosule. Te plictiseşte?

Nimic din ce îţi place ţie nu mă poate plictisi.

Doamne, ce galant! Ar trebui să avem mai des prosoape roz. Încă puţin şi îmi vei săruta condurul de cleştar. Totuşi, continuă.

Unde rămăsesem?

Clopotul bătuse. Beregata era tăiată. Uşa se deschidea.

Aha. Bine, atunci.

El spune: Fata despre care vorbeam a auzit uşa deschizându-se. Se lipeşte de perete, trăgând strâns în jurul ei brocartul roşu al Patului de o singură noapte. Are un miros sălciu, a baltă sărată la reflux: frica uscată a celor care s-au dus înaintea ei. A intrat cineva. Se aude un zgomot de obiect greu târât pe podea. Uşa se închide iar, întunericul din cameră e ca păcura. De ce nu e nicio lampă, nicio lumânare?

Întinde mâinile în faţă să se apere, şi se pomeneşte apucată de mâna stângă şi ţinută de altă mână: ţinută cu blândeţe şi fără constrângere. E ca şi cum i s-ar pune o întrebare.

Nu poate să vorbească. Nu poate să spună *Nu pot să vorbesc.*

Asasinul orb îşi lasă vălul de femeie să cadă la podea. Ţinând mâna fetei, se aşază pe pat lângă ea. Tot mai are de gând s-o ucidă, dar asta poate să vină mai târziu. A auzit despre aceste

fete sechestrate, ţinute ascunse de toţi până în ultima zi a vieţii lor; e curios cu privire la ea. În orice caz, ea e un fel de dar, şi numai pentru el. Să refuze un asemenea dar ar însemna să-i scuipe pe zei în faţă. Ştie că trebuie să se mişte iute, să termine treaba, să dispară, dar încă mai e o grămadă de timp pentru asta. Simte parfumul cu care a fost fricţionată: miroase a catafalcuri, cele ale tinerelor care au murit necununate. Dulceaţă irosită.

Nu vrea să strice nimic, sau nimic din ce a fost cumpărat şi plătit: escrocul Stăpân al Infernului trebuie să fi fost şi să fi plecat deja. Îşi păstrase pe el zalele ruginite? Foarte probabil. Intrase zăngănind în ea ca o cheie masivă de fier, se răsucise în carnea ei, o deschisese cu forţa. Ţine prea bine minte senzaţia. El nu va face asta cu niciun chip.

Îi ridică mâna la gura lui, i-o atinge cu buzele, nu un sărut ca atare ci un semn de respect şi omagiu. Tu, milostivă şi prea fericită, spune el – adresarea standard a cerşetorului către o potenţială binefăcătoare – zvonul despre frumuseţea ta m-a adus aici, deşi chiar şi numai prin faptul că sunt aici viaţa mea e pierdută. Nu pot să te văd cu ochii, fiindcă sunt orb. Vrei să-mi îngădui să te văd cu mâinile? Ar fi o ultimă favoare, şi poate şi pentru tine.

Nu fusese sclav şi prostituat degeaba: învăţase să măgulească, să mintă plauzibil, să se bage pe sub piele. Îşi pune degetele pe bărbia ei şi aşteaptă cât timp ea şovăie, apoi dă din cap. Aude ce gândeşte ea: *Mâine voi fi moartă.* Se întreabă dacă ea bănuieşte de ce se află de fapt el aici.

Unele dintre cele mai bune lucruri sunt făcute de cei care n-au încotro, de cei care n-au timp, de cei care înţeleg cu adevărat cuvântul *neajutorat.* Ei sunt scutiţi de calculul riscului şi profitului, nu se preocupă de viitor, sunt siliţi să acţioneze la timpul prezent. Aruncat într-o prăpastie, cazi sau zbori; te agăţi de orice speranţă, oricât de improbabilă; oricât – dacă pot folosi un cuvânt de care se face atâta abuz – de miraculos. Ce înţelegem prin asta e, *împotriva tuturor şanselor.*

Şi aşa e, în noaptea asta.

Asasinul orb începe să o pipăie foarte încet, numai cu o mână, dreapta – mâna iscusită, mâna cuţitului. O trece peste faţa ei, pe gât în jos; apoi adaugă mâna stângă, mâna sinistră, folosindu-le pe amândouă deodată, cu gingăşie, de parcă ar

forţa un lacăt extrem de fragil, un lacăt făcut din mătase. E ca şi cum ai fi mângâiat de apă. Ea tremură, dar nu ca înainte, de frică. După un timp, lasă brocartul roşu să cadă de pe ea, şi îi ia mâna şi o călăuzeşte.

Pipăitul e înaintea văzului, înaintea vorbirii. Este primul limbaj şi ultimul, şi spune întotdeauna adevărul.

Aşa s-au îndrăgostit fata care nu vorbea şi bărbatul care nu vedea.

Mă uimeşti, spune ea.

Zău? întreabă el. De ce? Deşi îmi place să te uimesc. Aprinde o ţigară, îi oferă una şi ei; ea clatină din cap în semn de refuz. El fumează prea mult. E din cauza nervilor, în ciuda mâinilor sigure.

Pentru că ai spus că s-au îndrăgostit, spune ea. Ţi-ai bătut joc destul de des de ideea asta – nerealistă, superstiţie burgheză, detestabilă. Sentimentalism greţos, pompos pretext victorian pentru pofte trupeşti adevărate. Te înmoi?

Nu mă învinui pe mine, învinuieşte istoria, spune el. Astfel de lucruri se întâmplă. Îndrăgostirea a fost consemnată, sau cel puţin acel cuvânt. Oricum, am spus că el minţea.

Nu poţi să te fofilezi aşa. Minţitul a fost numai la început. Pe urmă ai schimbat-o.

Corect. Dar s-ar putea să existe un mod mai dur de a privi asta.

Care asta?

Această afacere cu îndrăgostirea.

De când e o afacere? întreabă ea, mânioasă.

El zâmbeşte. Te deranjează ideea? Prea comercială? Conştiinţa ta s-ar cutremura, asta spui? Dar întotdeauna există un târg, nu-i aşa?

Nu, spune ea. Nu există. Nu întotdeauna.

Ai putea spune că a înhăţat ce a putut. De ce n-ar fi făcut-o? Nu avea scrupule, viaţa lui era o competiţie care pe care, şi aşa fusese mereu. Sau ai putea spune că amândoi erau tineri şi nu aveau minte. De obicei, tinerii confundă pofta carnală cu iubirea, sunt infestaţi cu idealisme de tot felul. Şi n-am spus că nu a omorât-o după aceea. După cum am subliniat, avea tot interesul.

Aşadar, ţi-ai pierdut curajul, spune ea. Baţi în retragere, eşti laş. Nu vrei să mergi până la capăt. Eşti faţă de iubire ca înfierbântatu’ degeaba faţă de regulat.

El râde, un râs uimit. Grosolănia cuvintelor îl ia prin surprindere, a reuşit în sfârşit ea asta? Controlează-ţi limbajul, domnişoară.

De ce? Tu n-o faci.

Eu sunt un exemplu rău. Să spunem doar că au putut să se lase în voia lor – a emoţiilor lor, dacă vrei să-i spui aşa. Să se lăfăie în emoţiile lor – să trăiască clipa, să declame versuri fără cap şi coadă, să-şi irosească forţele, să bea paharul până la fund, să urle la lună. Timpul se scurgea. Nu aveau nimic de pierdut.

El avea. Sau sigur credea că are!

În regulă atunci. *Ea* nu avea nimic de pierdut. El sufla un nor de fum.

Nu ca mine, cred că vrei să spui, zice ea.

Nu ca tine, iubito, spune el. Ca mine. Eu sunt cel care n-are nimic de pierdut.

Ea spune: Dar mă ai pe mine. Eu nu sunt nimic.

The Toronto Star, 28 august 1935

ELEVĂ DIN LUMEA BUNĂ GĂSITĂ ÎN SIGURANŢĂ REPORTAJ SPECIAL PENTRU *THE STAR*

Ieri poliţia a sistat căutările şcolăriţei din lumea bună Laura Chase, în vârstă de cincisprezece ani, dispărută de peste o săptămână, când domnişoara Chase a fost găsită găzduită în siguranţă de prietenii de familie domnul şi doamna E. Newton-Dobbs, la reşedinţa lor de vară din Muskoka. Bine cunoscutul industriaş Richard E. Griffen, căsătorit cu sora domnişoarei Chase, a vorbit cu reporterii la telefon în numele familiei. „Eu şi soţia mea suntem foarte uşuraţi”, a spus el. „A fost o simplă încurcătură, pricinuită de o scrisoare care a fost întârziată la poştă. Domnişoara Chase avea aranjamente de vacanţă, despre care credea că ştim, cum ştiau gazdele ei. Ei nu citesc ziarele în vacanţă, altfel n-ar fi avut loc aceasta încurcătură. Când s-au întors în oraş şi au aflat de situaţie, ne-au sunat imediat.”

Întrebat în legătură cu zvonurile că domnişoara Chase fugise de acasă şi fusese văzută în împrejurări ciudate la Parcul de distracţii Sunnyside Beach, domnul Griffen a spus că nu ştie cine e răspunzător de aceste invenţii răutăcioase, dar îşi ia sarcina să descopere. „A fost o neînţelegere banală, cum putea să se întâmple oricui”, a afirmat el. „Soţia mea şi cu mine suntem recunoscători că e bine, şi mulţumim poliţiei, ziarelor şi publicului îngrijorat pentru ajutorul lor.” Se spune că domnişoara Chase a fost deranjată de publicitate, şi refuză să dea interviuri.

Cu toate că nu s-a făcut niciun rău de durată, acestea nu sunt în niciun caz primele probleme serioase cauzate de distribuirea defectuoasă a corespondenţei. Publicul merită o servire pe care să se poată baza cu toată încrederea. Oficialii guvernamentali ar trebui să ia notă.

Asasinul orb: Trotuarul

Ea merge pe stradă, sperând că arată ca o femeie îndreptăţită să meargă pe stradă. Sau pe strada asta. Nu arată, totuşi. E îmbrăcată nepotrivit, pălăria ei e nepotrivită, haina ei e nepotrivită. Ar trebui să aibă un fular legat pe cap şi sub bărbie, o haină lălâie, roasă la mâneci. Ar trebui să arate şleampătă şi săracă.

Casele de aici sunt lipite unele de altele. Căsuţe de servitori odată, şir după şir, dar acum sunt mai puţini servitori, iar cei bogaţi au avut altceva în vedere. Cărămidă înnegrită de funingine, două camere sus, două jos, closetul afară, în spate. Unele au rămăşiţele unor grădini de zarzavaturi pe peluzele micuţe din faţă – un lujer de roşii înnegrit, un arac de lemn cu sfoară atârnând de el. Grădinilor nu le-ar fi mers bine – ar fi fost prea multă umbră, pământul cu prea multă zgură. Dar chiar şi aici copacii în toamnă erau generoşi, frunzele rămase sunt galbene şi portocalii şi purpurii, sau un roşu mai închis, ca ficatul proaspăt.

Din case se aud urlete, lătrături, un tărăboi sau un zgomot de uşă trântită. Glasuri de femei urlând de furie, ţipetele sfidătoare ale copiilor. Pe verandele înghesuite bărbaţii stau pe scaune de lemn, cu mâinile spânzurate de genunchi, fără serviciu dar încă nu fără casă şi cămin. Ochii lor sunt pe ea, se uită urât, manifestând un interes amar faţă de ea cu garnitura ei de blană la mâneci şi gât, cu poşeta ei din piele de şopârlă. Poate că ei sunt chiriaşi, înghesuiţi în pivniţe şi unghere ciudate, ca să ajute la acoperirea chiriei.

Femei grăbite trec pe lângă ea, cu capul în jos, aduse de umeri, cărând pachete de hârtie maro. Măritate, aşa trebuie să fie. În minte vin cuvintele *fiert înăbuşit.* Vor fi căpătat cerşind oase de la măcelar, vor fi ducând acasă bucăţile ieftine, care vor fi servite cu varză fleşcăită. Umerii ei sunt prea drepţi, bărbia ei e prea sus, ea nu are aspectul acela înfrânt: când ele înalţă capul destul ca să se uite la ea, privirile sunt murdare. Probabil o cred femeie de stradă, dar cu aşa pantofi ce caută aici? Mult sub categoria ei.

Iată barul, pe colţul unde a spus el că este. Berăria. În faţă e adunat un grup de bărbaţi. Niciunul nu-i spune nimic în timp ce trece pe lângă ei, doar se uită ca din hăţişuri, însă ea aude mormăitul, ura şi pofta carnală amestecate în gât, urmărind-o

ca siajul format de un vapor. Poate că o confundă cu o activistă bisericoasă, sau altă persoană caritabilă cu nasul pe sus, care îşi vâră degetele bine spălate în viaţa lor, care pune întrebări, care oferă cu un aer de ajutor superior resturi de la masă. Dar e prea bine îmbrăcată pentru asta.

A luat un taxi, şi a coborât în urmă cu trei străzi, unde era mai mult trafic. E mai bine să nu devii subiect de discuţie: cine de pe aici ar lua un taxi? Deşi e oricum un subiect de discuţie. Ce îi trebuie este altă haină, luată la o licitaţie de vechituri, îngrămădită într-un geamantan. Ar putea intra în restaurantul unui hotel, să-şi lase haina ei la garderobă, să se strecoare în toaletă, să se schimbe. Să-şi răvăşească părul, să-şi şteargă rujul de buze. Să iasă altă femeie.

Nu. N-ar merge. În primul rând, problema geamantanului, a ieşirii din casă cu el. *Unde pleci atât de grăbită?*

Şi astfel a rămas să execute un număr de capă şi spadă fără capă. Să se bazeze doar pe faţa ei, pe inocenţa acesteia. A căpătat deja destulă experienţă, de calm, detaşare, inexpresivitate. O ridicare a ambelor sprâncene, privirea candidă, transparentă a unui agent dublu. O suprafaţă de apă curată. Nu minţitul contează, ci evitarea necesitaţii lui. Tălmăcirea în avans a tuturor întrebărilor prosteşti.

Totuşi există un pericol. Şi pentru el: mai mult decât înainte, i-a spus el. El crede că a fost localizat o dată, pe stradă: recunoscut. Vreun bătăuş de la Brigada Roşie, poate. Ieşise printr-o berărie aglomerată, pe uşa din spate.

Ea nu ştie dacă să creadă sau nu în acest soi de pericol: bărbaţi în costume negre, umflate, cu gulere ridicate, maşini în patrulare. *Vino cu noi. Te poftim înăuntru.* Camere goale şi lumini nemiloase. Pare prea teatral, dacă nu ca nişte lucruri care se petrec numai în ceaţă, în alb şi negru. Numai în alte ţări, în alte limbi. Sau dacă aici, nu i se întâmplă ei.

Dacă ar fi prinsă, s-ar lepăda de el, înainte ca să fi cântat măcar o dată cocoşul. Ştie asta, cu claritate, cu calm. Oricum ea ar fi eliberată, implicarea ei fiind văzută ca un amestec frivol, dacă nu ca o poznă rebelă, şi tămbălăul care ar putea rezulta ar fi muşamalizat. Ar trebui să plătească pentru asta în particular, desigur, dar cu ce? E deja falită; nu poţi să scoţi sânge dintr-o piatră. S-ar izola, ar trage obloanele. În pauză de masă, permanent.

În ultimul timp a avut senzaţia că o urmăreşte cineva, deşi ori de câte ori a verificat nu era nimeni. E mai atentă; e atentă atât cât poate. Îi este frică? Da. Majoritatea timpului. Dar frica ei nu contează. Sau mai curând, contează. Îi sporeşte plăcerea pe care o simte cu el; în plus, senzaţia că scapă uşor din asta.

Adevăratul pericol vine din ea. Ce va îngădui, cât de departe e dispusă să meargă. Dar îngăduinţa şi vrerea nu au nicio legătură cu asta. Unde va fi împinsă, atunci; unde va fi condusă. Nu şi-a cercetat motivele. Poate că nu există niciun motiv ca atare; dorinţa nu e un motiv. Nu i se pare că are de ales. O astfel de plăcere extremă e şi o umilire. E ca şi cum ai fi tras de o funie ruşinoasă, o lesă la gât. O supără lipsa ei de libertate, aşa că trage de timp, punându-l pe el la raţie. Îl face să aştepte degeaba, îl minte de ce nu a putut să ajungă – pretinde că nu a văzut semnele făcute cu creta pe zidul parcului, că nu a priceput mesajul – noua adresă a unui magazin de îmbrăcăminte inexistent, cartea poştală semnată de o bună prietenă pe care nu a avut-o niciodată, apelul telefonic la un număr greşit.

Dar în cele din urmă, revine. Nu are rost să se opună. Se duce la el pentru amnezie, pentru uitare. Se predă, e ştearsă din memorie; intră în întunericul trupului ei, îşi uită numele. Ce vrea ea e distrugere, oricât de scurtă. Să existe fără graniţe.

Totuşi, se pomeneşte punându-şi întrebări despre lucruri care, la început, nici nu i-au trecut prin cap. Cum se descurcă el cu spălatul rufelor? O dată, erau şosete la uscat pe calorifer – o văzuse uitându-se, le ascunsese repede. Îşi strânge lucrurile înainte de vizitele ei, sau măcar le aranjează de mântuială. Unde mănâncă? I-a spus că nu-i place să fie văzut prea des într-un loc. Trebuie să se mute mereu, de la o bodegă la alta, de la un birt la altul. În gura lui, aceste cuvinte au o fascinaţie pornografică. În unele zile e mai nervos, stă cu capul în jos, nu iese; în camera asta sau aia sunt cotoare de măr; pe podea, firimituri de pâine.

De unde are merele, pâinea? Este ciudat de reticent în privinţa unor astfel de detalii – ce se petrece în viaţa lui când ea nu e acolo. Poate crede că dacă ea ar şti prea multe despre el, asta l-ar coborî în ochii ei. Prea multe amănunte sordide. Poate că are dreptate. (Toate acele picturi cu femei, din galeriile de artă, surprinse în momente intime. Nimfă dormind. Suzana şi

bătrânii. Femeie făcând baie, un picior în albia de tablă – Renoir, sau Degas? La amândoi, femei dolofane. Diana şi fecioarele ei, o clipă înainte de a surprinde ochii curioşi ai vânătorului. Niciodată vreo pictură intitulată Bărbat spălând şosete la chiuvetă.)

Romantismul are loc la distanţă medie. Romantismul înseamnă să te uiţi la tine, pe o fereastră aburită de rouă. Romantismul înseamnă să nu bagi în seamă lucrurile: acolo unde viaţa grohăie şi fornăie, romantismul doar oftează. Oare vrea ea mai mult de atât – mai mult din el? Vrea întregul tablou?

Să se uite prea atent şi să vadă prea mult – din asta ar veni pericolul. Să-l facă pe el să-şi piardă importanţa, şi pe sine odată cu el. Apoi să se trezească pustie, cu totul consumat – terminat definitiv. N-ar avea nimic. Ar fi *deposedată.*

Un cuvânt demodat.

De data asta nu i-a ieşit în întâmpinare. A spus că e mai bine aşa. A fost lăsată să se descurce singură să ajungă. În palma mănuşii are ascuns un pătrat de hârtie împăturită, cu instrucţiuni criptice, dar nu are nevoie să se uite la el. Îi simte pe piele dogoarea uşoară, ca un cadran de radiu în întuneric.

Şi-l imaginează imaginându-şi-o – imaginându-şi-o mergând pe stradă, mai aproape acum, iminentă. E nerăbdător, nervos, abia mai poate să aştepte? E ca ea? Îi place să mimeze indiferenţă – că nu-i pasă dacă ea va ajunge sau nu – însă e doar teatru, un rol din mai multe. De exemplu, nu mai fumează ţigări la pachet, nu îşi permite. Şi le răsuceşte singur, cu unul dintre acele dispozitive cu aspect obscen, din cauciuc roz, care fac trei odată; le taie cu lama de ras, apoi le pune într-un pachet Craven A. Una dintre micile lui înşelătorii, sau vanităţi; nevoia lui de ele îi taie răsuflarea.

Uneori îi aduce ţigări, pumni întregi – largheţe, belşug. Le fură din tabachera de argint de pe măsuţa de cafea, de sticlă, le îndeasă în poşetă. Dar nu face asta de fiecare dată. E mai bine să-l ţină în suspans, e mai bine să-l ţină flămând.

El stă întins pe spate, sătul, fumând. Dacă ea vrea mărturisiri, trebuie să le aibă dinainte – să se asigure de ele mai întâi, ca o târfă şi banii ei. Oricât de sărăcăcioase ar fi. *Mi-a fost dor de tine,* ar putea el să-i spună. Sau: *Nu mă satur de tine.* Are ochii închişi, scrâşneşte din dinţi, să se abţină; ea aude asta pe gâtul ei.

După aceea, ea trebuie să scoată ceva de la el.

Spune ceva.

Ca de pildă ce?

Ce vrei.

Spune-mi ce vrei să auzi.

Dacă fac asta şi pe urmă o spui, n-am să te cred. Atunci, citeşte printre rânduri. Dar nu există rânduri. Nu-mi dai. Atunci, el poate o să cânte:

Oh, îţi bagi chestia, şi îţi scoţi chestia,
Şi fumul urcă pe coş la fel…

Ce zici de rândurile astea? va spune el.

Chiar eşti ticălos.

N-am pretins niciodată altceva.

Nu-i de mirare că se recurge la poveşti.

Ea face la stânga la atelierul de reparat pantofi, apoi merge o stradă, apoi două case. Apoi micul bloc: Excelsior. Probabil a fost botezat după poezia lui Henry Wadsworth Longfellow. O flamură cu o emblemă ciudată, un cavaler sacrificând toate preocupările pământeşti pentru a urca înălţimile. Înălţimile cui? Ale pietismului burghez de fotoliu. Ce caraghios, aici şi acum!

Excelsior e cărămidă roşie cu trei etaje, patru ferestre la fiecare nivel, cu balcoane din fier forjat – mai mult pervazuri decât balcoane, nu e loc de un scaun. Cândva superior oricărei clădiri din zonă, acum un loc în care oamenii se agaţă de avantaje. Într-un balcon, cineva a improvizat o frânghie de rufe; o cârpă de vase ce bate în cenuşiu atârnă pe ea ca drapelul unui regiment înfrânt.

Ea trece pe lângă clădire, apoi, la colţul următor, traversează. Acolo se opreşte şi se uită în jos de parcă i s-ar fi lipit ceva de pantof. În jos, apoi în spate. Nu vine nimeni în urma ei, nu e nicio maşină care merge încet. O femeie solidă urcă cu greu treptele din faţă, cu o plasă de sfoară în fiecare mână, ca pentru echilibru; pe trotuar, doi băieţi peticiţi aleargă un câine jegos. Niciun bărbat pe aici, în afară de trei vulturi bătrâni dintr-o verandă cocoşaţi asupra aceluiaşi ziar.

Se întoarce şi o ia înapoi, iar când ajunge la Excelsior intră repede în aleea de lângă el şi grăbeşte pasul, forţându-se să nu

fugă. Asfaltul e neuniform, tocurile ei prea înalte. Ăsta nu e un loc potrivit să-ţi luxezi o gleznă. Se simte mai expusă acum, în bătaia privirilor, deşi nu sunt ferestre. Inima îi bate tare, picioarele îi sunt moi, de cârpă. Panica a prins-o în gheare, de ce?

El nu va fi acolo, spune un glăscior în capul ei: un glăscior îndurerat, un glas tânguios, uguitor ca un jelit de porumbel. El a plecat. A fost luat. N-ai să-l mai vezi niciodată. Niciodată. E cât pe ce să plângă.

Ce proastă să se sperie aşa! Totuşi, există o parte adevărată în asta. El ar putea dispărea mai uşor decât ea: ea are o adresă fixă, el ar şti oricând unde s-o găsească.

Se opreşte, ridică mâna, inspiră mirosul liniştitor al blănii parfumate. Spre spate e o uşă metalică, o uşă de serviciu. Bate uşor.

Asasinul orb: Administratorul

Uşa se deschide, el e acolo. Ea nu are timp să simtă recunoştinţă înainte ca el să o tragă înăuntru. Sunt pe un palier; scările din spate. Nu e lumină în afară de ce vine pe o fereastră, undeva deasupra. El o sărută, ţinându-i faţa în mâini. Şmirghelul bărbiei lui. El tremură, dar nu de excitare, sau nu numai.

Ea se desprinde. Semeni cu un bandit. Nu a văzut niciodată un bandit. Se gândeşte la cei din opere. Contrabandiştii, din *Carmen.* Aprigi la mânie.

Scuze, spune el. A trebuit să o şterg în grabă. Putea să fie o alarmă falsă, dar trebuia să las nişte lucruri în urmă.

Cum ar fi aparatul de ras?

Printre altele. Vino – e aici, jos.

Scara e strâmtă: lemn nevopsit, o scândură îngustă ca balustradă. Jos, o podea de ciment. Mirosul de praf de cărbune, un miros subpământean pătrunzător, ca pietrele umede ale unei peşteri.

Aici e. Camera administratorului.

Dar tu nu eşti administratorul, spune ea, râzând uşor. Sau eşti?

Acum sunt. Sau aşa crede proprietarul. A trecut de două ori pe aici, dimineaţa devreme, să se asigure că am alimentat cuptorul, dar nu prea mult. Nu ar vrea chiriaşi încinşi, sunt prea costisitori; călduţ e destul de bine. Patul nu e grozav.

E un pat, spune ea. Încuie uşa.

Nu se încuie, spune el.

E o fereastră mică, cu gratii; rămăşiţele unei perdele. Pe ea intră lumina ruginie. Au proptit un scaun de mânerul uşii, un scaun de la care lipseşte majoritatea stinghiilor, jumătate deja surcele. Nu prea e o barieră. Sunt sub o pătură mucegăită, cu haina lui şi a ei peste ea. La cearşaf nici nu pot să se gândească. Ea îi simte coastele, pipăie spaţiile dintre ele.

Ce mănânci?

Nu mă bate la cap.

Eşti prea slab. Ţi-aş putea aduce ceva, nişte mâncare.

Deşi nu prea eşti de nădejde, nu-i aşa? Aş putea să mor de foame aşteptându-te să apari. Fii fără grijă, am să ies de aici destul de curând.

De unde? Te referi la încăperea asta, sau la oraş, sau…

Nu ştiu. Nu mă cicăli.

Mă interesează, atâta tot. Sunt îngrijorată, vreau…

Termină.

Bine, atunci, spune ea, cred că ne întoarcem la Zycron. Dacă nu cumva vrei să plec.

Nu. Mai stai puţin. Îmi pare rău, dar sunt încordat. Unde rămăseserăm? Am uitat.

El se hotăra dacă să-i taie gâtul sau să o iubească veşnic.

Aşa e. Da. Obişnuitele opţiuni.

El se hotăra dacă să-i taie gâtul sau să o iubească veşnic, când – cu auzul fin dat de faptul că era orb – detectează un zgomot metalic de zăngănituri şi scrâşnituri. Verigă de lanţ pe verigă de lanţ, eclise în mişcare. Se apropie pe coridor. El ştie deja că Stăpânul Infernului nu şi-a făcut încă inspecţia cumpărată: şi-a dat seama de asta după starea în care e fata. O stare virgină, după cum s-ar putea spune.

Ce să facă acum? Ar putea să se furişeze după uşă sau sub pat, s-o lase pe fată în voia sorţii, apoi să se întoarcă şi să termine treaba pentru care a fost plătit. Dar treburile fiind aşa cum sunt, se codeşte să facă asta. Sau ar putea să aştepte până când lucrurile sunt în plină desfăşurare şi curteanul e surd la lumea din afară, şi să se furişeze pe uşă afară; dar atunci, onoarea asasinilor ca grup – ca breaslă, dacă vrei – ar fi pătată.

O ia pe fată de braţ şi, acoperindu-i gura cu mâna ei, îi indică să tacă. Apoi o face să coboare din pat şi o ascunde după uşă. Verifică pentru a fi sigur că uşa e descuiată, cum fusese stabilit. Omul nu se va aştepta la o strajă: în înţelegerea cu Marea Preoteasă, a specificat să nu existe martori. Straja templului trebuia să se facă nevăzută când îl auzea venind.

Asasinul orb trage straja moartă de sub pat şi o aranjează pe cuvertură, ascunzându-i sub eşarfă tăietura de la gât. Nu s-a răcit încă, şi nu mai sângerează. Foarte rău dacă individul are o lumânare puternică, altfel noaptea toate pisicile sunt negre. Fecioarele templului sunt instruite să manifeste inerţie. S-ar putea ca omului – stânjenit cum e de masivul său costum de zeu, care în mod tradiţional include un coif cu vizetă – să-i ia ceva timp să descopere că regulează altă femeie, şi încă una moartă, pe deasupra.

Asasinul orb trage draperiile de la pat, aproape unindu-le. Apoi se duce lângă fată, şi se lipesc cât pot de tare de perete.

Uşa grea se deschide cu un vaiet. Fata zăreşte o strălucire palidă înaintând pe podea. Stăpânul Infernului nu vede prea bine, evident; se loveşte de ceva, înjură. Acum se moşmondeşte la draperiile patului. Unde eşti, drăguţa mea? spune el. Nu-l va mira când ea nu o să răspundă, ştiind că e atât de convenabil mută.

Asasinul orb începe să iasă de după uşă, şi fata odată cu el. Cum se scoate afurisita asta de chestie? bombăne în surdină Stăpânul Infernului. Cei doi se furişează pe după uşă, apoi ies în hol, mână în mână, ca nişte copii care îi evită pe cei mari.

În urma lor se aude un urlet, de furie sau de groază. Cu o mână pe perete, asasinul orb o ia la fugă. În drum, trage făcliile din suporturile lor, le aruncă în urma lui, sperând că se vor stinge.

Cunoaşte templul pe dinafară, după pipăit şi miros; e treaba lui să cunoască astfel de lucruri. La fel cunoaşte şi oraşul, şi ştie să alerge prin el ca un şobolan printr-un labirint – îi ştie uşile, tunelurile, refugiile şi fundăturile, pragurile, jgheaburile şi şanţurile – chiar şi parolele, de cele mai multe ori. Ştie ce ziduri poate să escaladeze, unde sunt toate punctele de sprijin pentru picioare. Acum împinge un panou de marmură – are pe el un basorelief cu Zeul Frânt, patronul fugarilor – şi ajung în beznă. Ştie asta după cum se împiedică fata şi, pentru prima dată, îi trece prin minte că faptul că a luat-o cu el îi va încetini fuga. Capacitatea ei de a vedea îl va stingheri.

De cealaltă parte a zidului se aude duduit de picioare care aleargă. Şopteşte: ţine-mă de mantie, adăugând inutil: Să nu scoţi o vorbă. Se află în reţeaua de tuneluri tainice care le permite Marii Preotese şi complicilor ei să afle foarte multe secrete valoroase de la cei care vin la templu să se întâlnească cu Zeiţa, sau să i se spovedească, sau să se roage, dar trebuie să iasă din ea cât mai repede. La urma urmelor, este primul loc în care Marea Preoteasă se va gândi să caute. Nici prin gaura lăsată de piatra desprinsă din zidul exterior, pe unde a intrat iniţial, nu pot să iasă. Falsul Stăpân al Infernului s-ar putea să ştie de asta, întrucât a aranjat omorul şi a precizat ora şi locul, şi până acum trebuie să-şi fi dat seama de trădarea asasinului orb.

Înăbuşit de piatra compactă, se aude dangătul unui gong de bronz. Îl aude cu picioarele.

O conduce pe fată din zid în zid, apoi în jos pe o scară abruptă, înghesuită. Ea scânceşte de frică: tăierea limbii nu i-a curmat capacitatea de a plânge. Păcat, se gândeşte el. Pipăie după canalul scos din uz, despre care ştie că e acolo, o ajută să urce pe el făcându-şi mâinile scăriţă, apoi, dintr-un salt, e lângă ea. Acum trebuie să se târască mai departe. Mirosul nu e plăcut, dar e un miros învechit. Miasmă de dejecţii umane, prefăcute în praf.

Acum e aer curat. El îl adulmecă, pentru a repera fum de torţe.

Sunt stele? o întreabă el. Ea dă din cap. Aşadar, nu sunt nori. Din păcate. Probabil că strălucesc două dintre cele cinci luni – ştie asta după perioada din lună – şi în scurtă vreme vor mai fi trei. Două dintre ele se vor vedea clar restul nopţii, iar ziua vor fi incandescente.

Templul nu va dori ca povestea fugii lor să ajungă să fie cunoscută de toata lumea – asta ar duce la pierderea obrazului, şi ar putea rezulta răzmeriţe. Altă fată va fi dată pentru sacrificare: cu vălurile alea, cine să ştie? Dar mulţi îi vor vâna, în secret dar necontenit.

Ar putea să intre într-o ascunzătoare, dar mai devreme sau mai târziu vor trebui să iasă după mâncare şi apă. Singur, s-ar putea strecura, dar nu în doi.

Ar putea oricând să se descotorosească de ea. Sau s-o înjunghie, s-o arunce într-o fântână.

Nu, nu poate.

Există oricând vizuina asasinilor. Acolo se duc toţi când sunt liberi, să schimbe bârfe şi să împartă prada şi să se laude cu isprăvile lor. E ascunsă, îndrăzneţ, chiar sub sala de judecată din palatul principal, o hrubă adâncită, căptuşită cu covoare – covoarele pe care erau siliţi să le facă asasinii când erau copii, şi de atunci le-au furat. Le cunosc după pipăit, şi deseori stau pe ele, fumând iarba *fring,* care te cufundă în vise, şi trecându-şi degetele peste modele, peste culorile luxuriante, amintindu-şi cum arătau aceste culori când ei vedeau.

Însă numai asasinii orbi au voie să intre în această hrubă. Ei formează o societate închisă, în care străinii sunt aduşi numai ca pradă. În plus, el şi-a trădat profesia salvând pe cineva pe care a fost plătit să-l omoare. Ei, asasinii, sunt profesionişti. Se mândresc cu faptul că îşi onorează contractele şi nu tolerează

încălcările propriului lor cod de conduită. L-ar ucide fără milă, şi pe ea, după un timp.

S-ar putea foarte bine ca unul dintre tovarăşii lui să fie plătit să le dea de urmă. Atunci, mai devreme sau mai târziu, vor fi condamnaţi. Chiar şi numai parfumul ei îi va da de gol – au parfumat-o în draci.

Va trebui s-o scoată din Sakiel-Norn – din cetate, de pe teritoriul familiar. E un pericol, dar nu atât de mare ca rămasul aici. Poate reuşesc să ajungă în port, apoi la bordul unei corăbii. Dar cum să se strecoare dincolo de porţi? Toate opt sunt încuiate şi păzite, cum este obiceiul de fiecare noapte. Singur, ar putea escalada zidurile – poate să se prindă ca o şopârlă cu degetele de la mâini şi de la picioare – dar cu ea ar fi o catastrofă.

Mai e o cale. Ascultând la fiecare pas, coboară dealul cu ea, către latura cetăţii care se află cel mai aproape de mare. Apele tuturor izvoarelor şi fântânilor din Sakiel-Norn sunt colectate într-un singur canal, iar acest canal scoate apa pe sub zidul cetăţii, printr-un tunel boltit. Apa e mai mare decât statul unui om şi curentul e iute, aşa că nimeni nu încearcă să intre în cetate pe acolo. Dar să iasă?

Apa curgătoare va şterge parfumul.

El unul ştie să înoate. Este una dintre abilităţile pe care asasinii au grijă să le înveţe. Presupune, în mod corect, că fata nu ştie. Îi spune să-şi scoată toate hainele şi să le strângă într-o legăturică. Apoi îşi leapădă mantia din templu, şi îşi leagă hainele, cu ale ei, într-o singură legătură. Înnoadă pânza pe după umerii lui, apoi în jurul încheieturilor mâinilor ei, îi spune că dacă nodurile se desfac nu trebuie să-i dea drumul, indiferent ce s-ar întâmpla. Când ajung la arcadă, trebuie să-şi ţină răsuflarea.

Păsările *nyerk* se trezesc; le aude primul croncănit; curând se va lumina. Trei străzi mai încolo, vine cineva, cu pas regulat, hotărât, parcă cercetând. Pe jumătate îndrumând-o, împinge fata în apa rece. Ea icneşte, dar face ce i s-a spus. Plutesc împreună; el caută curentul principal, ascultă cu atenţie năvala şi bolboroseala unde apa intră în tunelul boltit. Prea devreme şi nu vor mai avea suflu, prea târziu şi se va izbi cu capul de piatră. Apoi plonjează.

Apa e nebuloasă, nu are formă, poţi să-ţi treci mâna chiar prin ea; totuşi, te poate ucide. Forţa unui astfel de lucru stă în avântul lui, în traiectoria lui. De ce se ciocneşte, şi cât de repede. Acelaşi lucru s-ar putea spune despre… dar nu contează despre ce.

E o călătorie lungă, chinuitoare. El are senzaţia că îi vor plesni plămânii, că îl vor lăsa braţele. O simte urmându-l cu greu, se întreabă dacă s-a înecat. Măcar au curentul de partea lor. Se juleşte de peretele tunelului; ceva se rupe. Cârpă, sau carne?

La celălalt capăt al tunelului ies la suprafaţă; ea tuşind, el râzând încetişor. Stând pe spate, îi ţine capul deasupra apei; astfel, plutesc o oarecare distanţă în lungul canalului. Când consideră că sunt destul de departe şi destul de în siguranţă, iese din apă, şi urcă târând-o după el pe malul înclinat, tăiat în piatră. Caută umbra unui copac. Este epuizat, dar şi exaltat, plin de o fericire ciudată, dureroasă. A salvat-o. Pentru prima dată în viaţa lui, a acordat milostenie. Cine ştie ce poate să iasă dintr-o asemenea abatere de la drumul ales de el?

E cineva prin preajmă? întreabă el. Ea se opreşte să se uite, clatină din cap. Vreun animal? Iarăşi nu. El atârnă hainele pe crengile copacului; apoi, în lumina slabă a lunilor de nuanţă galben-şofran şi heliotrop şi fucsină, care stau să apună, el o strânge ca pe mătase, se cufundă în ea. E răcoroasă ca pepenele galben, şi uşor sărată, ca peştele proaspăt.

Dorm duşi, îmbrăţişaţi, când dau peste ei trei spioni trimişi în cercetare de Poporul Pustiirii, pentru a găsi căile de acces în cetate. Sunt treziţi cu bruscheţe, apoi interogaţi de singurul spion care vorbeşte limba lor, deşi departe de perfect. Bărbatul acesta e orb, le spune el celorlalţi, iar fata e mută. Cum au ajuns aici? Nu din cetate, cu siguranţă; toate porţile sunt încuiate. Parcă au căzut din cer.

Răspunsul este evident: trebuie să fie mesageri divini. Sunt lăsaţi în mod curtenitor să îşi îmbrace hainele uscate acum, apoi sunt urcaţi amândoi pe calul unui spion şi duşi să fie prezentaţi Slujitorului Bucuriei. Spionii sunt nespus de încântaţi de ei înşişi, şi asasinul orb are destulă minte să nu vorbească prea mult. A auzit poveşti vagi despre aceşti oameni şi ciudatele lor credinţe cu privire la mesagerii divini. Se spune că aceşti mesageri îşi transmit mesajele sub forme obscure, aşa că el încearcă să îşi

aducă aminte toate cimiliturile şi paradoxurile şi şaradele pe care le-a ştiut vreodată: Drumul în jos e drumul în sus. Ce merge în zori în patru picioare, la prânz în două, şi seara în trei? Din cel ce mănâncă iese carne, iar din cel puternic iese bunătate. Ce e peste tot negru şi alb şi roşu?

Asta nu e zycroniană, ei nu aveau ziare.

Punct lovit. Taie asta. Ce zici de: Mai puternic decât Dumnezeu, mai rău decât diavolul; săracii îl au, bogaţilor le lipseşte, şi dacă îl mănânci mori?

Asta-i nouă.

Ghiceşte.

Renunţ.

Nimic.

Ei îi ia un minut să chibzuiască. Nimic. Da, spune ea. Asta merge.

În timp ce călăresc, asasinul orb o ţine pe fată cu un braţ. Cum s-o protejeze? Are o idee, improvizată şi născută din disperare, totuşi s-ar putea să meargă. Va afirma că amândoi chiar sunt mesageri divini, dar de genuri diferite. El este cel care primeşte mesajele de la Cel Invincibil, dar numai ea ştie să le interpreteze. Face asta cu mâinile, prin semne cu degetele. Metoda citirii acestor semne i-a fost dezvăluită numai lui. Va adăuga, pentru cazul în care le-ar veni vreo idee murdară, că niciun bărbat nu are voie să se atingă de fata mută într-un fel nelalocul lui, sau în orice fel.

E o idee sigură, atâta timp cât ei o cred. Speră ca ea să o prindă din zbor, şi să ştie să improvizeze. Se întreabă dacă ea ştie vreun semn.

Asta-i tot pentru azi, spune el. Trebuie să deschid fereastra. Dar e foarte frig.

Mie nu îmi este. Locul ăsta e ca o debara. Mă sufoc.

Ea îi pune mâna pe frunte. Cred că ai ceva. Aş putea să mă duc la farmacie…

Nu. Eu nu mă îmbolnăvesc niciodată.

Ce e? Ce s-a întâmplat? Eşti îngrijorat.

Nu sunt îngrijorat ca atare. Nu-mi fac griji niciodată. Dar nu am încredere în ce se întâmplă. N-am încredere în prietenii mei. Aşa-zişii mei prieteni.

De ce? Ce pun la cale?
Fac varză totul, spune el. Asta-i problema.

Mayfair, februarie 1936

BÂRFA DE LA MIEZUL ZILEI DIN TORONTO DE YORK

Royal York Hotel era plin de petrecăreţi, înveşmântaţi exotic, la al treilea bal mascat, de caritate, al sezonului, de la mijlocul lui ianuarie, dat în ajutorul Creşei copiilor găsiţi din centrul comercial al oraşului. Tema acestui an – cu aluzie la spectaculosul Bal al Artelor frumoase, „Tamerlan din Samarkand”, de anul trecut – a fost „Xanadu” şi, sub competenta îndrumare a domnului Wallace Wynant, cele trei săli de bal somptuoase au fost transformate într-un „grandios dom al plăcerilor” de o strălucire fascinantă, unde Kubla Khan şi sclipitorul lui anturaj s-au întreţinut cu admiratorii. Potentaţi străini de pe meleaguri orientale şi suitele lor – haremuri, servitori, dansatoare şi sclavi, precum şi fecioare cu ţitere, neguţători, curtezane, fachiri, soldaţi de toate naţiile, şi o droaie de cerşetori – s-au rotit cu veselie în jurul impresionantei fântâni arteziene „Alph, Fluviul sacru”, colorată într-un purpuriu bacanalian de un reflector fixat de plafon, pe sub ghirlandele sclipitoare de cristal din „Peştera de gheaţă” din mijloc.

S-a dansat cu vioiciune şi în cele două pavilioane adiacente, încărcate de flori, în timp ce, în fiecare sală de bal, o orchestră de jazz întreţinea buna dispoziţie. N-am auzit „glasuri ancestrale profeţind război”, deoarece totul a fost în dulce armonie, mulţumită mâinii ferm călăuzitoare a doamnei Winifred Griffen Prior, organizatoarea balului, răpitoare în auriu şi stacojiu, ca prinţesă din Rājasthān. Din comitetul de întâmpinare au mai făcut parte doamna Richard Chase Griffen, o fecioară abisiniană în verde şi argintiu, doamna Oliver MacDonnell, în roşu chinezesc, şi doamna Hugh N. Hillert, impunătoare ca sultană în fucsină.

Asasinul orb: Extraterestru la gheaţă

E în alt loc acum, o cameră pe care a închiriat-o în apropiere de gară. E deasupra unei prăvălii cu articole de fierărie. În vitrină sunt expuse câteva chei fixe şi balamale. Nu merge prea bine, nimic pe aici nu merge prea bine. Funinginea zboară în aer, hârtii mototolite pe pământ; trotuarele sunt înşelătoare din cauza gheţii, de la zăpada tasată pe care nu a îndepărtat-o nimeni.

La o oarecare depărtare trenurile se tânguiesc şi fac manevre, şuieratul lor pierzându-se în zare. Niciodată salut, întotdeauna la revedere. Ar putea să sară în unul, dar există un risc: sunt inspectate de patrule, deşi nu ştii niciodată când. Oricum, în momentul de faţă e ţintuit în loc – să recunoaştem adevărul – din pricina ei; cu toate că, la fel ca trenurile, ea nu vine niciodată la timp şi pleacă întotdeauna.

Camera e la etajul al doilea, scara din spate are treptele învelite în cauciuc, cauciucul uzat pe alocuri, dar măcar are intrare separată. Dacă nu pui la socoteală perechea de tineri cu copil de dincolo de perete. Folosesc aceeaşi scară, însă îi vede rar, ei se scoală prea devreme. Îi aude totuşi la miezul nopţii, când el încearcă să lucreze; trag tare de parcă au intrat zilele în sac, patul lor chiţăie ca şobolanii, îl scoate din minţi. Ai zice că odată ce au un plod care zbiară au încheiat lucrarea, dar nu, îi dau bătaie înainte. Măcar o fac în viteză.

Uneori îşi lipeşte urechea de perete ca să asculte. Când nu ai ochi negri săruţi şi albaştri, îşi spune el. Noaptea toate vacile sunt vaci.

S-a intersectat de două ori cu femeia, înfofolită şi îmbrobodită ca o băbuţă rusoaică, care se căznea cu pachete şi un cărucior de copii. Chestia aia o ţin pe palierul de la parter, unde aşteaptă ca o capcană extraterestră periculoasă, cu gura neagră, căscată. A ajutat-o o dată la cărucior şi ea i-a zâmbit, un zâmbet secret, cu dinţişorii ei albăstrui pe margini, ca laptele smântânit. *Vă deranjează noaptea maşina mea de scris?* se aventurase el – dându-i de înţeles că atunci e treaz, că aude. *Nu deloc.* Privire inexpresivă, tâmpă, ca de viţică. Cearcăne la ochi, linii descendente grave de la nas spre colţurile gurii. Se îndoieşte că isprăvile nocturne sunt ideea ei. În primul rând, se desfăşoară prea repede – tipul intră şi iese ca un jefuitor de bancă. Pe ea

scrie de sus până jos *corvoadă;* probabil că se uită în tavan şi se gândeşte la spălatul podelei.

Camera lui a fost creată prin împărţirea în două a unei camere mai mari, ceea ce explică subţirimea peretelui. Spaţiul e îngust şi rece. Pe lângă tocul ferestrei intră aerul rece, caloriferul zăngăne şi picură dar nu dă căldură. Într-un colţ răcoros e pitită o toaletă, cu vasul closetului pătat într-un portocaliu toxic de urină veche şi fier, şi o cabină de duş făcută din zinc, cu o perdea de cauciuc înnegrită de vreme. Duşul e un furtun negru care urcă pe un perete cu o măciulie rotundă din metal perforat. Apa care iese din el este rece ca dracu'. Un pat escamotabil, instalat fără pricepere, astfel încât el trebuie să se căznească pentru a-l coborî; o tejghea furniruită, îmbinată cu dibluri de mobilă, vopsită cândva în galben. Un reşou cu gaz, cu un ochi. Murdăria acoperă totul ca funinginea.

În comparaţie cu unde ar putea să fie, e un palat.

S-a descotorosit de tovarăşii săi. A întins-o, i-a fentat, n-a lăsat nicio adresă. N-ar fi trebuit să dureze atât să aranjeze pentru un paşaport sau pentru cele două paşapoarte cerute de el. A simţit că îl ţin la păstrare ca poliţă de asigurare: dacă ar fi fost prins cineva mai valoros pentru ei, l-ar putea da la schimb. Poate că oricum se gândeau să-l predea. Ar fi fost un drăguţ ţap ispăşitor: e nerecuperabil, nu a corespuns niciodată cu adevărat ideilor lor. Un tovarăş de drum care nu mergea destul de departe sau destul de repede. Nu le plăcea erudiţia lui, atâta câtă era; nu le plăcea scepticismul lui, pe care îl confundau cu nestatornicia. *Doar pentru că Smith se înşală, nu înseamnă că Jones are dreptate,* spusese el odată. Probabil că îşi notaseră asta pentru o raportare viitoare. Aveau listuţele lor.

Poate că voiau să aibă propriul lor martir, Sacco şi Vanzetti într-un singur om, şi acela al lor. După ce el ar fi fost spânzurat, înfăţişat în toate ziarele drept ticălos, ei ar fi scos la iveală o dovadă a nevinovăţiei lui – ar fi trecut pe răboj câteva puncte de încălcare grosolană a principiilor morale. *Priviţi ce face sistemul! Crimă pe faţă! Nu există dreptate!* Aşa gândesc ei, tovarăşii. Ca o partidă de şah. El ar fi fost pionul de sacrificiu.

Se duce la fereastră, se uită afară. În faţa geamului atârnă ţurţuri ca nişte colţi de fildeş cafenii, ce îşi iau culoarea de la

acoperiş. Se gândeşte la numele ei, încercuit de o aură electrică – un bâzâit sexual ca de neon albastru. Unde e? Nu o să ia un taxi, nu chiar până în locul acela, e prea deşteaptă pentru asta. Se uită în staţia de tramvai, dorindu-şi ca ea să se materializeze. Să coboare cu o expunere fugară a piciorului, o gheată cu toc înalt, cel mai bun pluş. *Târfă preţioasă.* De ce se gândeşte aşa la ea când, dacă vreun alt bărbat ar spune asta despre ea, l-ar lovi pe nemernic?

Va purta o haină de blană. O va dispreţui pentru asta, îi va cere să rămână îmbrăcată cu ea. Blană de la un capăt la altul.

Ultima dată când a văzut-o avea o vânătaie pe coapsă. Şi-a dorit să fi fost el cel care a făcut-o. *Ce e asta? M-am lovit de o uşă.* Ştie întotdeauna când minte. Sau crede că ştie. Ştie că gândirea poate fi o capcană. Un fost profesor i-a spus odată că are un intelect dur ca diamantul, şi a fost măgulit la vremea respectivă. Acum se gândeşte la natura diamantelor. Deşi dure şi sclipitoare şi bune la tăiat sticlă, ele strălucesc numai de lumina reflectată. Pe întuneric nu sunt bune de nimic.

De ce tot vine ea? O fi el vreun joc secret al ei? Nu vrea să o lase să plătească nimic, nu vrea să fie cumpărat. Ea vrea de la el o poveste de dragoste pentru că asta vor fetele, sau fetele de genul ei, care încă mai aşteaptă ceva de la viaţă. Dar trebuie să mai fie un unghi. Dorinţa de răzbunare, sau de pedeapsă. Femeile au un mod curios de a răni pe altcineva. În schimb, se rănesc singure; sau dacă nu, o fac astfel încât tipul nici nu ştie că e rănit, decât mult mai târziu. Atunci descoperă. Atunci îi pică mădularul. În ciuda acelor ochi, a liniei pure a gâtului ei, întrezăreşte uneori la ea ceva complicat şi mânjit.

Mai bine să n-o inventeze în lipsa ei. Mai bine să aştepte până e cu adevărat aici. Atunci poate s-o inventeze din mers.

Are o masă de bridge, achiziţie de la hala de vechituri, şi un scaun pliant. Se aşază la maşina de scris, suflă în degete, bagă hârtie.

Într-un gheţar din Alpii elveţieni (sau din Munţii Stâncoşi, mai bine, sau din Groenlanda, şi mai bine) câţiva exploratori au descoperit – încrustat în gheaţă transparentă – un vehicul spaţial. Are forma unui dirijabil, dar e ascuţit la capete ca o păstaie de bamă. Din el iese o strălucire misterioasă, care

străbate gheaţa, răzbătând la suprafaţă. Ce culoare are această lumină? Verde e cea mai bună, cu o tentă gălbuie, ca absintul.

Exploratorii topesc gheaţa, folosind ce? Au întâmplător la ei o lampă de sudură? Un foc mare făcut cu lemn din copacii din apropiere? Dacă e vorba de copaci, mai bine mută povestea înapoi în Munţii Stâncoşi. În Groenlanda nu sunt copaci. Poate s-ar putea folosi un cristal uriaş, care să amplifice razele soarelui. Băieţii cercetaşi – dintre care a făcut şi el parte scurt timp – erau învăţaţi să folosească această metodă pentru a face focul. Când nu-i vedea conducătorul detaşamentului de cercetaşi, un bărbat jovial, cu o faţă rozalie şi plângăreaţă, pasionat de lălăieli şi toporişti, îşi puneau lupele pe braţ să vadă cine rezistă cel mai mult. În felul acesta aprindeau ace de pin şi bucăţele de hârtie igienică.

Nu, cristalul uriaş ar fi prea de tot.

Gheaţa e topită treptat. X, care va fi un scoţian încăpăţânat, îi avertizează să nu se bage întrucât nu va ieşi nimic bun, dar Y, care este savant englez, spune că rezerva de cunoştinţe umane trebuie sporită, în timp ce Z, un american, spune că sunt în situaţia de a face milioane. B, care e o fată cu părul blond şi o gură umflată ca lovită cu bâta, spune că totul e foarte palpitant. Este rusoaică, şi se crede că este adepta Amorului Liber. X, Y şi Z n-au verificat asta, deşi tuturor le-ar plăcea – lui Y în mod inconştient, lui X cu vinovăţie, şi lui Z într-un fel brut.

Întotdeauna îşi botează personajele cu litere mai întâi, apoi completează numele. Uneori consultă cartea de telefon, alteori inscripţiile de pe pietrele de mormânt. Femeia este întotdeauna B, ceea ce reprezintă Baliverne sau Bibilică, Buimacă sau Boacăne Berechet, în funcţie de starea lui de spirit. Sau Blondă Bestială, desigur.

B doarme într-un cort separat şi are obiceiul să îşi uite mănuşile şi să bănănăie noaptea, contrar ordinelor. Face comentarii pe seama frumuseţii lumii şi a calităţilor armonice ale urletelor lupilor; e la per tu cu câinii care trag săniile, le gângureşte pe ruseşte în limbajul copiilor, şi pretinde (în ciuda materialismului ei ştiinţific oficial) că au suflet. Asta va fi o pacoste dacă rămâne fără mâncare şi sunt nevoiţi să mănânce unul, a concluzionat X în felul său de scoţian pesimist.

Structura strălucitoare, semănând cu o păstaie, este scoasă din gheaţă, dar exploratorii au numai câteva minute să

examineze materialul din care e făcută – un aliaj subţire de metal necunoscut omului – înainte ca ea să se evaporeze, lăsând în urmă un miros de migdale, sau paciuli, sau zahăr ars, sau sulf, sau cianură.

Vederii i se dezvăluie o entitate, umanoidă ca formă, evident bărbat, îmbrăcată într-un costum mulat de culoarea albastră-verzuie a penelor de păun, cu o strălucire ca a aripilor de gâză. Ba nu. Prea seamănă a basm. Îmbrăcată într-un costum mulat de culoarea albastră-verzuie a unei flăcări de gaz, cu o strălucire ca de benzină vărsată în apă. Bărbatul e încă prins în gheaţă, care trebuie să se fi format în păstaie. Are pielea de un verde deschis, urechile uşor ascuţite, buze subţiri şi ochi mari, care sunt deschişi. Sunt în majoritate pupilă, ca la bufniţe. Părul lui e de un verde mai închis, şi îi stă în spirale groase pe ţeastă, care se termină cu un vârf vizibil.

De necrezut. O fiinţă din spaţiul cosmic. Cine ştie de când zace acolo? Decenii? Secole? Milenii? În mod sigur e mort.

Ce să facă ei? Ridică la suprafaţă blocul de gheaţă în care e încastrat, şi se pun la sfat. (X spune că acum ar trebui să plece, şi să anunţe autorităţile; Y vrea să-l disece pe loc, dar i se aminteşte că s-ar putea evapora, la fel ca nava spaţială; Z e cu totul pentru scoaterea lui în civilizaţie pe o sanie, apoi să fie împachetat în zăpadă carbonică şi vândut la licitaţie. B atrage atenţia că animalele lor de tracţiune, câinii de la sănii, manifestă un interes nesănătos şi au început să scheaune, dar nu e luată în seamă din cauza modului ei femeiesc, rusesc, exagerat de a pune problemele.) În cele din urmă – e întuneric acum, şi aurora boreală se comportă într-un mod ciudat – se hotărăşte să fie pus în cortul lui B. B va trebui să doarmă în celălalt cort, la un loc cu cei trei bărbaţi, ceea ce va furniza câteva ocazii de voyeurism la lumina lumânării, deoarece în mod cert B ştie să umple un echipament de căţărat alpin şi un sac de dormit aşijderea. În timpul nopţii vor face de pază, cu rândul, câte patru ore. Dimineaţă vor trage la sorţi pentru a ajunge la o decizie finală.

Totul merge bine în gărzile făcute de X, Y şi Z. Apoi e rândul lui B. Ea spune că are un sentiment ciudat, o bănuială că nu va fi totul bine, dar aşa spune mereu, şi este ignorată. Trezită de puţină vreme de Z, care a urmărit-o cu impulsuri libidinoase în timp ce se întindea şi ieşea din sacul de dormit şi apoi intra cu mişcări şerpuitoare în costumul căptuşit pentru exterior, îşi

ocupă locul în cortul cu fiinţa congelată. Pâlpâitul lumânării îi dă o stare de somnolenţă; se pomeneşte întrebându-se cum ar fi bărbatul verde într-o situaţie romantică – are sprâncene frumoase, deşi este atât de slab. Moţăie.

Creatura încastrată în gheaţă începe să strălucească, uşor la început, apoi mai puternic. Apa curge în linişte pe podeaua cortului. Acum gheaţa s-a dus. El se ridică în şezut, apoi în picioare. Fără zgomot, se apropie de fata adormită. Părul verde închis de pe capul lui se mişcă, spirală cu spirală, apoi se lungeşte, tentacul – rezultă acum – cu tentacul. Un tentacul se înfăşoară în jurul gâtului fetei, altul în jurul pieptului ei amplu, un al treilea i se lipeşte pe gură. Ea se trezeşte ca dintr-un coşmar, dar nu e un coşmar: faţa fiinţei din spaţiu e aproape de a ei, tentaculele lui reci o ţin într-o strânsoare neînduratoare. Se uită la ea cu un jind şi o dorinţă nemaipomenite, cu nevoie absolută, nudă. Niciun muritor nu s-a uitat vreodată la ea atât de intens. Se zbate scurt, apoi se abandonează îmbrăţişării lui.

Nu că ar avea de ales.

Gura verde se deschide, dând la iveală colţi. Ei se apropie de gâtul ei. O iubeşte atât de mult încât o va asimila – o va face parte a lui, pe vecie. El şi ea vor deveni o singură fiinţă. Ea înţelege asta fără cuvinte pentru că, printre altele, acest individ are darul comunicării telepatice. *Da,* oftează ea.

Îşi răsuceşte altă ţigară. O va lăsa pe B să fie mâncată şi băută în modul acesta? Sau câinii vor simţi ce i se întâmplă, vor rupe funiile cu care sunt legaţi, vor năvăli prin pânza de cort, îl vor sfâşia pe tip în bucăţi, tentacul cu tentacul? Îi va veni în ajutor unul dintre ceilalţi? – el îl preferă pe Y, imperturbabilul savant englez. Va rezulta o luptă? Asta ar putea fi straşnic. *Prostule! Te-aş fi putut învăţa totul!* Îi va transmite telepatic extraterestrul lui Y, chiar înainte să moară. Sângele lui va avea o culoare neomenească. Portocaliu ar fi potrivit.

Sau poate amicul verde va schimba cu B fluide intra-venoase, şi ea va deveni asemenea lui – o versiune îmbunătăţită, verzuie a ei. Atunci vor fi doi, şi îi vor face terci pe ceilalţi, vor decapita câinii, şi vor porni să cucerească lumea. Bogatele, tiranicele oraşe trebuie distruse, cele sărace şi virtuoase eliberate. *Noi suntem Biciul Domnului,* vor vesti ei. Vor avea în stăpânire acum Raza Morţii, asamblată din cunoştinţele astronautului şi nişte

chei şi balamale furate dintr-un magazin de fierărie din apropiere, aşa că cine să-i contrazică?

Sau extraterestrul nu bea deloc sângele lui B – se injectează în ea! Corpul lui se va stafidi ca un strugure, pielea lui uscată, zbârcită se va preface în ceaţă, şi până dimineaţă nu va mai rămâne urmă de el. Cei trei bărbaţi o vor găsi pe B frecându-se la ochi somnoroasă. *Nu ştiu ce s-a întâmplat,* va spune ea, şi întrucât într-adevăr nu ştie, o vor crede. *Poate că am avut halucinaţii cu toţii,* vor spune ei. *Din cauza nordului, a aurorei boreale – ea zăpăceşte omul. Sângele omului se îngroaşă de frig.* Nu vor zări ultrainteligentul licăr verde, extraterestru, din ochii lui B, care oricum erau verzi dintr-un bun început. Totuşi, câinii vor şti. Vor mirosi schimbarea. Vor mârâi cu urechile date pe spate, vor urla cu jale, nu vor mai fi prietenii ei. *Ce i-a apucat pe câinii ăia?*

Ar putea merge aşa în multe feluri.

Încăierarea, lupta, salvarea. Moartea extraterestrului. Pe parcurs, hainele vor fi smulse. Întotdeauna sunt.

De ce scrie el prostia asta? Pentru că e nevoit – altfel ar fi lefter, iar căutarea altei slujbe în momentul de faţă l-ar scoate la iveală mai mult decât ar fi cât de cât prudent. Şi pentru că poate. Are talent la asta. Nu toată lumea are: mulţi au încercat, mulţi au dat greş. Cândva avea ambiţii mai mari, mai serioase. Să scrie o viaţă de om aşa cum e în realitate. Să pătrundă la nivelul solului, nivelul lefurilor de mizerie şi al pâinii şi grăsimii picurate şi al târfelor de doi bani cu feţe cenuşii şi al bocancilor în faţă şi al vomitatului în şanţ. Să dea în vileag lucrăturile sistemului, maşinăria, felul cum te ţine el în viaţă doar atât cât mai ai puţină vlagă în tine, cum te foloseşte până la ultima picătură, te preface într-o roată dinţată sau o murătură, îţi zdrobeşte faţa în noroi într-un fel sau altul.

Totuşi, muncitorul de rând n-ar citi aşa ceva – muncitorul, cred tovarăşii, este nobil din născare. Ce vor tipii ăia este materialul lui. Ieftin de cumpărat, valoare de doi bani, acţiune în ritm alert, cu o grămadă de ţâţe şi cururi. Nu că ai putea să tipăreşti cuvintele *ţâţe şi cur:* revistele de gen sunt surprinzător de pudice. Se limitează la sâni şi fund. Sânge şi gloanţe, maţe şi ţipete şi zvârcoliri, dar fără nuditate completă, frontală. Fără

limbaj. Sau poate nu e vorba de pudicitate, poate pur şi simplu nu vor să li se întrerupă apariţia pe piaţă.

Îşi aprinde o ţigară, se plimbă cu paşi mari, se uită pe fereastră. Cenuşa înnegreşte zăpada. Un tramvai trece scrâşnind. Se întoarce, se plimbă, cuvintele îi cuibăresc în cap. Se uită la ceas: iar a întârziat. Nu vine.

VII

Cufărul de voiaj

Singurul mod în care poţi să scrii adevărul este să presupui că ce aşterni pe hârtie nu va fi niciodată citit. Nici de altă persoană, şi nici chiar de tine la o dată ulterioară. Altfel începi să te scuzi. Trebuie să vezi scrisul ca ieşind precum o spirală lungă de cerneală din arătătorul de la mâna dreaptă; mâna stângă trebuie să o vezi ştergând spirala.

Imposibil, desigur.

Îmi plătesc cu vârf şi îndesat rândul, îmi plătesc cu vârf şi îndesat rândul, acest fir negru pe care îl torc pe pagină.

Ieri mi-a sosit un pachet: o ediţie proaspătă a *Asasinului orb.* Acest exemplar este doar un gest de curtoazie: nu vor ieşi bani, sau nu pentru mine. Cartea este acum în domeniul public şi poate să o publice absolut oricine, aşa că averea Laurei nu va vedea nimic din ediţiile ulterioare. Asta se întâmplă la un anumit număr de ani după moartea autorului: pierzi controlul. Cartea circulă în voie prin lume, reproducându-se în Dumnezeu ştie câte forme, fără vreo învoire din partea mea.

Artemisia Press, aşa se numeşte acest grup editorial; este englez. Cred că ei sunt cei care au vrut ca eu să scriu o introducere, ceea ce am refuzat, desigur. Cu un nume ca ăsta, probabil e condus de o gaşcă de femei. Mă întreb la care Artemisia s-au gândit – la femeia-general persan, din Herodot, care a dat bir cu fugiţii când bătălia se desfăşura împotriva ei, sau la matroana romană care a mâncat cenuşa soţului ei mort pentru ca trupul ei să devină cavoul lui viu? Probabil la pictoriţa renascentistă violată: asta e singura dintre ele care este ţinută minte acum.

Cartea e pe masa din bucătărie. *Capodopere uitate ale secolului douăzeci* scrie sub titlu, cu caractere italice. Laura era „modernistă”, ni se spune pe clapa interioară a supra-copertei. A fost „influenţată” de cei precum Djuna Barnes, Elizabeth Smart, Carson McCullers – autori pe care ştiu sigur că Laura nici nu i-a citit. Totuşi, desenul de pe copertă nu e prea rău. Nuanţe de purpuriu-maroniu şters, o imagine fotografică: o femeie în furou, la fereastră, văzută printr-o perdea de plasă, cu faţa în umbră. În spatele ei, o porţiune dintr-un bărbat – braţul, mâna, partea din spate a capului. Destul de potrivit, presupun.

Am hotărât că e timpul să-mi sun avocatul. Sau nu pe adevăratul meu avocat. Cel pe care îl consideram al meu, cel care s-a ocupat de afacerea aia cu Richard, cel care s-a bătut atât de eroic cu Winifred, deşi în zadar – acela a murit acum mai multe decenii. De atunci sunt trecută în firmă din mână în mână, ca un ceainic ornamental de argint vârât pe gât fiecărei generaţii noi ca dar de nuntă, dar pe care nu îl foloseşte nimeni vreodată.

— Cu domnul Sykes, vă rog, i-am spus fetei care a răspuns.

O secretară, presupun. Mi-am imaginat unghiile ei, lungi şi maronii şi ascuţite. Dar poate că nu astea sunt unghiile potrivite pentru o secretară din ziua de azi. Poate că sunt bleu metalic.

— Îmi pare rău, domnul Sykes e într-o şedinţă. Cine să-i spun că întreabă?

La fel de bine puteau să folosească roboţi.

— Doamna Iris Griffen, am spus, cu cel mai tăios glas al meu. Sunt o veche clientă a lui.

Asta nu a deschis nicio uşă. Domnul Sykes era tot în şedinţă. E un flăcău ocupat, se pare. Dar de ce îl consider flăcău? Trebuie să aibă la vreo patruzeci şi cinci de ani – născut, poate, în acelaşi an în care a murit Laura. Chiar de atâta timp a murit, cât i-a luat unui avocat să crească şi să se maturizeze? Încă un lucru dintre cele care trebuie să fie adevărate pentru că toţi ceilalţi acceptă că sunt, deşi mie nu mi se par.

— Pot să-i spun domnului Sykes în ce privinţă? a spus secretara.

— E vorba de testamentul meu, am spus. Mă gândesc să scriu unul. Mi-a spus de multe ori că ar trebui s-o fac. (O minciună, însă voiam să fixez în creierul ei uşor zăpăcit faptul că eu şi domnul Sykes suntem la fel de apropiaţi ca două boabe de mazăre într-o păstaie.) Asta, şi câteva alte probleme. Probabil că voi veni curând la Toronto, să îl consult. Poate îmi dă un telefon, când are un minut liber.

Mi l-am imaginat pe domnul Sykes primind mesajul. Mi-am imaginat fiorul micuţ care avea să-i coboare pe ceafă în timp ce se străduia să-şi dea seama cine sunt, şi apoi reuşea. Înfiorarea lui. Asta simţi – chiar şi eu – când dai de acele informaţii banale din ziar privitoare la oameni cândva faimoşi sau fermecători sau notorii, şi crezuţi morţi de mult. Totuşi se pare că ei continuă să

trăiască, sub o formă stafidită întunecată, sub o crustă de ani, ca nişte gândaci sub o piatră.

— Desigur, doamnă Griffen, a spus secretara. Am să am grijă să ia legătura cu dumneavoastră.

Probabil că fac cursuri – cursuri de oratorie – pentru a realiza amestecul corect de respect şi dispreţ. Dar de ce mă plâng? E un talent pe care eu însămi l-am perfecţionat odată.

Am pus receptorul în furcă. Fără îndoială vor fi nişte ridicări din sprâncene între domnul Sykes şi apropiaţii lui tinerei, cu început de chelie, burtoşi şi cu Mercedesuri. *Ce poate să aibă scorpia de lăsat?*

Ce, adică, merită să fie menţionat?

Într-un colţ al bucătăriei e un cufăr de voiaj, cu etichete zdrenţuite lipite pe el. Face parte din setul de bagaje asortate din trusoul meu – piele de viţel galbenă şi curată cândva, ponosită acum, cu legăturile de oţel stricate şi soioase. Îl ţin încuiat, cheia e băgată adânc într-un borcan închis etanş, plin cu tărâţe. Cutiile de zahăr şi cafea ar fi prea evidente.

M-am luptat cu capacul borcanului – trebuie să mă gândesc la o ascunzătoare mai bună, mai simplă – şi în cele din urmă l-am deschis şi am extras cheia. M-am lăsat în genunchi cu o oarecare greutate, am răsucit cheia în broască, am ridicat capacul.

Nu mai deschisesem de ceva timp acest cufăr. M-a întâmpinat mirosul pârlit, de frunze de toamnă, al hârtiei vechi. Acolo erau toate carnetele cu coperţi ieftine, de carton, ca rumeguşul presat. Şi exemplarul dactilografiat, legat în cruce cu o aţă veche de bucătărie. Şi scrisorile către editori – de la mine, fireşte, nu de la Laura, ea era moartă atunci – şi şpalturile corectate. Şi corespondenţa nesuferită, până când n-am mai păstrat-o.

Şi cinci exemplare din prima ediţie, cu supracoperţile încă în stare perfectă – ţipătoare, dar aşa erau supracoperţile atunci, chiar în anii de după război. Culorile sunt un portocaliu strident, un purpuriu mat, un verde-gălbui, tipărite pe hârtie de calitate proastă, cu un desen mizerabil – un gen de Cleopatră falsă cu sâni verzi, umflaţi, şi ochi conturaţi cu negru şi coliere purpurii de la buric până la bărbie şi o gură portocalie, enormă, bosumflată, apărând ca un vârcolac din spirala de fum a unei

ţigări purpurii. Acidul face găuri în pagini, agresiva copertă decolorându-se ca penele unei păsări tropicale împăiate.

(Am primit şase exemplare gratuite – exemplarele de autor, erau numite – dar i-am dat unul lui Richard. Nu ştiu ce s-a ales de el. Cred că l-a rupt, asta făcea el întotdeauna cu hârtiile care nu îi trebuiau. Ba nu – mi-am adus aminte. A fost găsit pe ambarcaţiune cu el, pe masa din cambuză, lângă capul lui. Winifred mi l-a trimis înapoi însoţit de un bilet: *Uite ce ai făcut!* L-am aruncat. Nu voiam să am în preajma mea nimic ce fusese atins vreodată de Richard.)

Deseori m-am întrebat ce să fac cu toate astea – acest depozit secret de vechituri, această arhivă micuţă. Nu mă pot hotărî să o vând, dar nici nu mă pot hotărî s-o arunc. Dacă nu fac nimic, alegerea va rămâne în seama Myrei, care va face ordine în urma mea. După primele momente de şoc – presupunând că începe să citească – va avea ceva de lucru sfâşiind şi făcând bucăţele, fără îndoială. Apoi un chibrit aprins şi va rămâne tot nelămurită. Ar interpreta asta ca loialitate: asta ar fi făcut Reenie. Pe vremuri, necazul se păstra în familie, care încă e cel mai bun loc pentru el, nu că ar exista vreodată un cel mai bun loc pentru necaz. De ce răscolesc totul, după atâţia ani, când toţi cei implicaţi sunt atât de bine înveliţi, ca nişte copii obosiţi, în mormintele lor?

Poate că ar trebui să las acest cufăr şi conţinutul lui unei universităţi, sau dacă nu, unei biblioteci. Acolo măcar ar fi apreciat, într-un fel vampiric. Există mulţi cărturari cărora le-ar plăcea să-şi înfigă ghearele în toată hârtia asta bună de aruncat. *Material,* ar numi-o ei – numele lor pentru pradă. Trebuie că mă consideră o zmeoaică bătrână, conservatoare, ghemuită pe o comoară obţinută pe căi necinstite – vreo pizmaşă sfrijită, vreo temniceră severă, deshidratată, o păstrătoare a cheilor, cu buze ţuguiate, care păzeşte carcera în care Laura, înfometată, este legată în lanţuri de perete.

Ani întregi m-au bombardat cu scrisori, cerând scrisori personale ale Laurei – cerând manuscrise, amintiri, interviuri, anecdote – toate detaliile oribile. Acestor misive insistente le compuneam replici concis formulate:

„Stimată domnişoară W., După părerea mea, planul dumitale cu privire la o «Ceremonie de comemorare» la podul care a fost

scena morţii tragice a Laurei Chase e şi morbid, şi de prost gust. Probabil ţi-ai pierdut minţile. Cred că suferi de autointoxicare. Ar trebui să faci o clismă!”

„Stimată doamnă X., Am primit scrisoarea dumitale cu privire la teza pe care ţi-ai propus-o, deşi nu pot spune că titlul ei are mult înţeles pentru mine. Bineînţeles că pentru dumneata are, altfel n-ai fi ieşit cu el. Nu pot să-ţi dau nici un ajutor. În plus, nu meriţi. «Deconstrucţie» presupune bila de sfărâmare, iar «problematica» nu e verb.”

„Stimate Dr. Y., Privitor la studiul dumitale despre implicaţiile teologice ale *Asasinului orb:* sora mea avea credinţe religioase puternice, dar nu prea erau ce se cheamă convenţionale. Nu îl plăcea pe Dumnezeu, nici nu era de acord cu Dumnezeu, nici nu pretindea că îl înţelege pe Dumnezeu. Spunea că îl iubeşte pe Dumnezeu şi, la fel ca în cazul fiinţelor umane, asta e altceva. Nu, nu era budistă. Nu fi infatuat. Îţi sugerez să înveţi să citeşti.”

„Stimate Prof. Z., Am reţinut părerea dumitale că o biografie a Laurei Chase trebuia de mult să apară. Se prea poate ca să fie, cum spui dumneata, «printre cele mai importante scriitoare ale noastre de la mijlocul secolului». Nu ştiu. Dar cooperarea mea la ce numeşti «proiectul dumitale» e în afară de orice discuţie. N-am nicio dorinţă să-ţi satisfac pofta de flacoane cu sânge uscat şi degete de sfinţi retezate.

Laura Chase nu e «proiectul» dumitale. A fost sora mea. N-ar fi dorit să fie pipăită cu labele după moarte, indiferent cum ar putea fi denumit eufemistic acel pipăit. Lucrurile aşternute pe hârtie pot face mult rău. De obicei, oamenii nu se gândesc la asta.”

„Stimată domnişoară W., Asta e a patra dumitale scrisoare pe aceeaşi temă. Nu mă mai bate la cap. Eşti enervantă.”

Preţ de decenii, această mâzgăleală veninoasă mi-a făcut o plăcere macabră. Îmi plăcea să ling timbrele, şi apoi să arunc scrisorile ca tot atâtea grenade de mână în cutia roşie şi lucioasă, cu senzaţia că i-am făcut de petrecanie unui detectiv zelos, lacom. Dar în ultima vreme n-am mai răspuns. De ce să-i

enervez pe străini? Lor nu le pasă nici cât negru sub unghie ce cred eu despre ei. Pentru ei nu sunt decât un apendice: adăugirea Laurei, mâna suplimentară, neataşata la un corp – mâna care o dă mai departe, lumii, lor. Ei mă văd ca pe un depozit – un muzeu viu, *o resursă,* cum se exprimă ei. De ce le-aş face favoruri? În ceea ce mă priveşte, sunt nişte animale care se hrănesc cu hoituri – nişte hiene, toţi, nişte şacali pe urmele stârvului, nişte corbi la vânătoare de victime în accidente rutiere; nişte muşte de leşuri. Vor să scormonească în mine de parcă aş fi un morman de oase, căutând fier vechi şi ceramică spartă, cioburi cu scriere cuneiformă şi fragmente de papirus, jucării rare, pierdute, dinţi de aur. Dacă ar bănui vreodată ce am dosit aici, ar deschide broaştele cu şperaclul, ar intra prin efracţie, mi-ar da în cap şi ar întinde-o cu prada, şi s-ar considera mai mult decât îndreptăţiţi. Nu. Nu o universitate. De ce să le ofer satisfacţia?

Cufărul meu de voiaj ar trebui, poate, să ajungă la Sabrina, în ciuda hotărârii ei de a nu comunica, în ciuda – aici macină – stăruinţei îndârjite cu care mă ignoră. Cu toate acestea, sângele apă nu se face. Lucrurile astea sunt de drept ale ei. Chiar s-ar putea spune că sunt moştenirea ei: în definitiv, e nepoata mea. E şi nepoata Laurei, de mătuşă. Sigur va dori să se informeze cu privire la originile ei, odată ce îşi revine.

Dar, fără îndoială, Sabrina ar respinge un astfel de dar. E adultă acum, îmi tot reamintesc. Dacă are să mă întrebe ceva, să-mi spună ceva cât de cât, îmi va da de ştire.

Dar de ce n-o face? Ce poate să-i ia atât de mult? O fi tăcerea ei o formă de răzbunare, pentru ceva sau cineva? Nu pentru Richard, sigur. Nici nu l-a cunoscut. Nu pentru Winifred, de la care a fugit. Atunci, pentru mama ei – pentru biata Aimee?

Cât poate ea să ţină minte? Avea numai patru ani.

Moartea lui Aimee nu a fost din vina mea.

Unde e Sabrina acum, şi ce caută?

Mi-o imaginez o fată subţirică, cu zâmbet şovăielnic, puţin ascetic; fermecătoare, totuşi, cu ochii ei albaştri şi serioşi ca ai Laurei, cu părul lung şi negru răsucit pe cap ca nişte şerpi adormiţi. Probabil că nu are văl, totuşi; cred că are sandale practice, sau chiar ghete, cu tălpile uzate. Sau a trecut la sari? Fetele de genul ei o fac.

E într-o misiune oarecare – hrănind săracii Lumii a Treia, alinându-i pe muribunzi; ispăşind păcatele noastre. O sarcină deşartă – păcatele noastre sunt un puţ fără fund, din care ies mult mai multe. Dar tocmai asta e ideea lui Dumnezeu, ar argumenta ea, fără doar şi poate – zădărnicia. Lui i-a plăcut întotdeauna inutilitatea. O consideră nobilă.

Seamănă cu Laura în privinţa asta: aceeaşi tendinţă spre absolutism, acelaşi refuz de a face compromisuri, acelaşi dispreţ pentru slăbiciunile omeneşti mai vulgare. Ca să câştigi partida cu asta, trebuie să fii frumos. Altfel pare numai arţag.

Groapa de foc

Vremea rămâne şocant de caldă. Înmiresmată, plăcută, uscată şi senină; chiar şi soarele, de obicei atât de palid şi slab în această perioadă a anului, este plin şi vesel, apusurile luxuriante. Indivizii vioi, cu feţe zâmbitoare de pe canalul meteorologic spun că asta se datorează unei catastrofe îndepărtate neclare – un cutremur, un vulcan? Vreo calamitate naturală nouă, devastatoare. *Tot răul e spre bine,* este mottoul lor. Şi tot binele spre rău.

Ieri Walter m-a dus cu maşina la Toronto pentru întâlnirea cu avocatul. E un loc unde nu merge niciodată dacă are de ales, însă a aranjat Myra cu el. Asta după ce am spus că iau autobuzul. Myra nici n-a vrut să audă. După cum toată lumea ştie, există doar un autobuz, şi pleacă pe întuneric şi se întoarce tot aşa. A spus că atunci când am să cobor noaptea din autobuz, automobiliştii n-au să mă vadă şi am să fiu făcută terci ca o insectă. Oricum, nu trebuia să mă duc singură la Toronto pentru că, tot după cum ştie toată lumea, e populat în întregime de hoţi şi escroci. Walter, a spus ea, o să aibă grijă de mine.

Pentru călătorie, Walter şi-a pus o şapcă roşie, de baseball; la spate, între marginea ei şi gulerul jachetei, ceafa lui ţepoasă se bomba ca un biceps. Pleoapele lui erau încreţite ca genunchii.

— Aş lua camioneta, a zis el, care-i solidă şi bine făcută ca o casă de cărămidă, ca să le dau nemernicilor ceva la care să se gândească înainte să intre în mine. Numai că sunt câteva arcuri paradite, aşa că n-o să fie o călătorie atât de lină.

După el, toţi şoferii din Toronto sunt nebuni.

— Ei bine, ar trebui să fii nebun să mergi acolo, nu? a spus el.

— Acolo mergem, i-am atras atenţia.

— Dar numai de data asta. Cum le spuneam noi pe vremuri fetelor, o dată nu se pune.

— Şi vă credeau, Walter? am spus, cântându-i în strună, căci îi place să i se cânte în strună.

— Sigur. Proaste ca o cizmă. Mai ales blondele.

Îl simţeam rânjind.

Solidă şi bine făcută ca o casă de cărămida, asta se spunea odată despre femei. Se voia un compliment, pe vremea când nu toată lumea avea casă de cărămidă: numai de lemn, fragile şi rău mirositoare şi uşor de dărâmat.

De îndată ce m-a suit în maşină şi mi-a pus centura, Walter a dat drumul la radio, viori electrice tânguitoare, iubire înşelată, ritmul convenţional al durerii sufleteşti. Suferinţă răsuflată, totuşi suferinţă. Treaba divertismentului. Ce voyeuri am devenit cu toţii! M-am rezemat de perna furnizată de Myra. (Ne-a aprovizionat ca pentru un voiaj peste ocean – o pătură de pus pe genunchi, sendviciuri cu ton, negrese, un termos cu cafea.) Dincolo de fereastră era râul Jogues, care îşi urma cursul lenevos. L-am trecut şi am cotit spre nord, pe lângă străzi cu ce fuseseră înainte căsuţe de muncitori şi sunt acum ce se cunoaşte drept „case de pornire”[8], apoi pe lângă câteva firme mici: un atelier de reparaţii auto, un magazin de produse vegetariene, ce stătea să cadă, o prăvălie de încălţăminte ortopedică, cu un picior de neon verde care se aprindea şi stingea de parcă mergea absolut singur pe loc. Apoi pe lângă un centru comercial miniatural, cinci magazine, dintre care numai unul reuşise să atârne beteala de Crăciun. Apoi salonul cosmetic al Myrei, Hair Port. În vitrină era poza unei persoane tunse scurt, dacă era bărbat sau femeie zău că n-aş putea spune.

Apoi un motel care înainte se numea „Capătul călătoriilor”. Presupun că cei care l-au botezat s-au gândit la „Capătul călătoriilor în întâlnirea îndrăgostiţilor”, dar nu era de aşteptat ca toată lumea să priceapă aluzia; s-ar putea să fi părut prea sinistră, o clădire numai intrări dar fără ieşiri, duhnind a anevrisme şi tromboze şi flacoane goale de somnifere şi răni de armă la cap. Acum se numeşte simplu „Călătorii”. Ce schimbare înţeleaptă! Mult mai neconcludent, mult mai puţin definitiv. E mult mai bine să călătoreşti decât să ajungi.

Am mai trecut pe lângă câteva francize – pui zâmbitori oferind platouri cu părţi prăjite ale propriului corp, un mexican cu gura până la urechi mânuind *tacos.* Rezervorul de apă al oraşului se contura ameninţător în faţă, unul dintre acele uriaşe baloane de ciment care punctează peisajul rural ca nişte bule din benzile desenate, golite de cuvinte. Acum am ajuns în câmp deschis. Un siloz metalic se înălţa dintr-un ogor ca un adăpost blindat de observare; la marginea drumului, trei ciori ciuguleau dintr-o bucată cu blană desprinsă dintr-o marmotă. Garduri, alte silozuri, o grămadă de vaci deprimate; un pâlc de cedri tineri,

[8] Prima casă pe care o cumpără o familie sau o persoană *(starter home).*

întunecaţi, apoi un petic de teren mlăştinos, cu papura de vară deja zdrenţuită şi în chelire.

A început să burniţeze. Walter a dat drumul ştergătoarelor de parbriz. În cântecul lor de leagăn, liniştitor, am adormit.

Când m-am trezit, primul meu gând a fost: Am sforăit? Dacă da, am avut gura deschisă? Ce dizgraţios şi, prin urmare, ce umilitor! Nu mă puteam hotărî să întreb. În caz că vă miraţi, vanitatea nu are limite.

Eram pe autostrada cu opt benzi, aproape de Toronto. Asta după spusele lui Walter: eu nu vedeam, din cauză că ne înţepeniserăm în spatele unei remorci care se legăna, supraîncărcată cu lăzi cu gâşte albe, destinate pieţii, fără îndoială. Gâturile lor lungi, osândite, şi capetele înnebunite ieşeau când şi când printre şipci, ciocurile se deschideau şi se închideau, scoţând ţipete tragice şi caraghioase, înecate de larma roţilor. Penele zburau şi se lipeau de parbriz, maşina era plină de mirosul găinaţului de gâscă şi al gazelor de eşapament.

Remorca avea un indicator pe care scria „Dacă eşti destul de aproape pentru a citi asta eşti prea aproape”. Când în sfârşit a cotit, în faţă era Toronto, un munte artificial de sticlă şi beton care se înălţa din şesul de lângă lac, numai cristale şi fleşe şi uriaşe lespezi strălucitoare şi obeliscuri cu muchii ascuţite, plutind într-o ceaţă de smog portocaliu-maro. Semăna cu ceva ce nu mai văzusem – ceva care crescuse peste noapte, sau care de fapt nici nu exista, ca un miraj.

Fulgi negri treceau în zbor de parcă mai în faţă ardea mocnit un morman de hârtie. Mânia vibra în aer ca arşiţa. M-am gândit la nişte împuşcături trase din goana maşinii.

Biroul avocatului era lângă King and Bay. Walter s-a rătăcit, apoi n-a găsit loc de parcare. A trebuit să mergem cinci străzi pe jos, Walter susţinându-mă de cot. Nu ştiam unde ne aflăm, pentru că totul se schimbase foarte mult. Se schimbă de fiecare dată când mă duc acolo, ceea ce nu e des, şi efectul cumulativ este devastator – de parcă oraşul ar fi fost bombardat, apoi reconstruit de la zero.

Centrul pe care îl ţin minte – mohorât, calvin, cu bărbaţi albi în paltoane de culoare închisă mărşăluind în ordine pe trotuare, amestecaţi ici şi colo cu femei cu tocuri înalte, mănuşi şi pălărie, cu poşeta sub braţ şi privirea înainte – a dispărut pur şi simplu,

însă e drept că a dispărut de ceva vreme. Toronto nu mai este un oraş protestant, este un oraş medieval: mulţimile care umplu străzile sunt multicolore, îmbrăcămintea vie. Tarabe de hotdogi, cu umbrele galbene, vânzători de covrigi, vânzători ambulanţi de cercei şi genţi împletite şi curele de piele, cerşetori având atârnate la gât pancarte pe care scrie cu creion colorat *şomer:* toţi îşi revendică teritoriul. Am trecut pe lângă un cântăreţ la flaut, pe lângă un trio cu chitare electrice, pe lângă un bărbat cu kilt şi cimpoi. Mă aşteptam în orice moment la jongleri sau înghiţitori de flăcări, la leproşi în procesiune, cu cagule şi clopoţei de fier. Zgomotul era asurzitor; o peliculă irizată se lipea ca uleiul pe ochelarii mei.

În cele din urmă am reuşit să ajungem la avocat. Când am venit prima dată la această firmă, în anii 1940, era amplasată într-una din acele clădiri din cărămidă roşie, înnegrită, ca la Manchester, cu hol cu pardoseală de mozaic şi lei de piatră, cu înscrisuri aurii pe uşile de lemn cu inserţii de sticlă jivrată. Ascensorul era genul care avea un grilaj din bare de metal în cruce chiar în cabină; intratul în el era ca intratul pentru scurt timp în puşcărie. Era manevrat de o femeie în uniformă bleumarin şi mănuşi albe, care striga numerele etajelor, ce ajungeau numai până la zece.

Acum firma de avocatură este găzduită de un turn de aluminiu şi sticlă, într-un spaţiu de birouri de la etajul cincizeci. Walter şi cu mine am urcat cu ascensorul sclipitor, cu interior de marmură de plastic şi miros de tapiţerie de maşină şi îngrămădeală de oameni în costum, atât bărbaţi cât şi femei, toţi cu privirile ferite şi feţele absente ale servitorilor pe viaţă. Oameni care văd numai ce sunt plătiţi să vadă. Biroul de avocatură avea o zonă de recepţie care putea la fel de bine să fie cea a unui hotel de cinci stele: un aranjament floral cu densitatea şi ostentaţia secolului al optsprezecelea, un covor gros, de culoarea ciupercilor, care acoperea toată podeaua, o pictură abstractă alcătuită din mâzgălituri scumpe.

A venit avocatul, ne-a strâns mâna, a murmurat, a gesticulat; trebuia să îl însoţesc. Walter a spus că mă aşteaptă, chiar unde se afla. S-a uitat cu o oarecare teamă la recepţionera tânără, elegantă, cu costum negru, eşarfă mov şi unghii sidefate; s-a uitat lung şi ea, nu la el, ci la cămaşa lui în carouri şi la bocancii uriaşi, butucănoşi, cu talpă de cauciuc. Apoi Walter s-a aşezat

pe canapeaua de două locuri, în care s-a afundat imediat ca într-un morman de nalbe mari; genunchii i-au zvâcnit în sus, cracii pantalonilor s-au ridicat, dând la iveală ciorapii groşi, roşii, de tăietor de copaci. În faţa lui, pe o frumoasă măsuţă de cafea, erau o mulţime de reviste de afaceri, care îl sfătuiau cum să-şi mărească la maximum investiţiile. A ales numărul despre fondurile mutuale: în laba lui uriaşă, semăna cu o batistă de hârtie. Ochii i se rostogoleau în cap ca la un tăuraş lovit de streche.

— Nu stau mult, i-am spus, ca să-l liniştesc.

În realitate, am stat ceva mai mult decât crezusem. Ei bine, avocaţii ăştia te taxează la minut, exact ca târfele de duzină. Mă tot aşteptam sa aud o bătaie în uşă şi un glas iritat: *Hei, tu de acolo! Ce-aştepţi? Scoal-o, bag-o şi scoate-o!*

Când mi-am terminat treaba cu avocatul, ne-am întors la maşină, şi Walter a spus că mă duce la masă. Ştie el un loc, a spus. Cred că Myra l-a pus în temă cu asta: *Pentru Dumnezeu, ai grijă să mănânce ceva, la vârsta asta oamenii mănâncă precum o păsărică, nici nu ştiu când rămân fără putere, ar putea să moară de foame în maşină.* În plus, poate că îi era foame: în timp ce dormeam, devorase toate sendviciurile Myrei împachetate cu grijă, başca negresele.

Locul pe care îl ştia se numea Groapa de foc, a spus. Mâncase acolo ultima dată în urmă cu doi-trei ani şi fusese mai mult sau mai puţin decent, având în vedere faptul că era în Toronto. Mâncase cheeseburgerul dublu cu toată garnitura. Acolo făceau coaste la grătar, şi erau specializaţi în grătare în general.

Mi-am amintit şi eu de acest birt de acum mai bine de un deceniu – pe vremea când stăteam cu ochii pe Sabrina, după ce fugise prima dată. Mă învârteam pe lângă şcoala ei la sfârşitul zilei, instalându-mă pe băncile din parc, în locuri din care puteam să o atrag în cursă, deşi slabă speranţă. Mă ascundeam după un ziar deschis, ca o exhibiţionistă jalnică, obsedată, plină de dorul disperat de o fată care fără îndoială ar fi fugit de mine de parcă aş fi fost un monstru.

Voiam doar să-i dau de ştire Sabrinei că sunt acolo; că exist; că nu sunt ce i se spusese. Că pot să fiu pentru ea un refugiu. Ştiam că are nevoie de unul, deja are nevoie, pentru că o cunoşteam pe Winifred. Totuşi, nu a ieşit nimic din asta. Ea nu

m-a reperat, eu nu m-am arătat. Când a fost la o adică, m-am dovedit prea laşă.

Într-o zi am urmărit-o până la Groapa de foc. Părea să fie un loc în care fetele – fetele de vârsta aceea, de la şcoala aceea – pierdeau vremea la prânz, sau când chiuleau de la ore. Firma din faţa uşii era roşie, marginile ferestrelor împodobite cu fes toane de plastic galben, menite a fi flăcări. M-a alarmat îndrăzneala miltonică a numelui: era cu putinţă să fi ştiut ei ce invocau?

Văpăi azvârlite năvalnic din etericul Cer
Cu hâdă pieire şi mistuire.
…Un Potop de foc, hrănit
De veşnic arzânda Pucioasă neostoită.

Nu. Nu ştiau. Groapa de foc era Iadul numai pentru carne.

Înăuntru atârnau lămpi cu abajururi de sticlă colorată şi plante fibroase, pestriţe în ghivece de lut – o atmosferă din anii şaizeci. M-am aşezat în separeul de lângă cel în care Sabrina stătea cu două colege de şcoală, toate purtând aceleaşi uniforme băieţoase, fără haz, acele fustanele ca pătura cu cravate asortate, pe care Winifred le găsea mereu foarte impunătoare. Cele trei fete îşi dăduseră toată silinţa să strice efectul – ciorapi lăsaţi, cămăşi parţial ieşite din fuste, cravate strâmbe. Mestecau gumă ca şi când asta ar fi fost o datorie religioasă, şi vorbeau în felul acela plictisit, prea tare, pe care fetele de vârsta aceea par întotdeauna să şi-l fi însuşit.

Toate trei erau frumoase, cum sunt frumoase toate fetele de vârsta aceea. Genul acela de frumuseţe nu poate fi evitat, nici nu poate fi conservat; e o prospeţime, o împlinire a celulelor, necâştigată prin muncă şi temporară, şi pe care nimic nu o poate reproduce. Totuşi, niciuna nu era mulţumită de ea; deja făceau încercări să se transforme, să-şi aducă îmbunătăţiri şi să se deformeze şi să se micşoreze, să se îndese într-o matriţă imposibilă, imaginară, pensându-se şi vopsindu-şi feţele. Nu le condamnam, căci făcusem cândva şi eu la fel.

Stăteam acolo uitându-mă la Sabrina pe sub borul lăsat al pălăriei mele de soare şi trăgând cu urechea la sporovăială lor banală, pe care o azvârleau în faţă drept camuflaj. Niciuna nu spunea ce gândea, niciuna nu avea încredere în celelalte – pe

bună dreptate, deoarece trădarea nonşalantă este o chestiune cotidiană la acea vârstă. Celelalte două erau blonde; numai Sabrina era brunetă şi lucioasă ca o dudă. Nu le asculta cu adevărat pe prietenele ei, nici nu se uita la ele. În spatele privirii ei studiat absente, trebuie să fi clocotit revolta. Am recunoscut acea ursuzenie, acea încăpăţânare, acea indignare de prinţesă captivă, care trebuiau ţinute ascunse până se vor fi adunat destule arme. Fii cu ochii în patru, Winifred, m-am gândit, cu satisfacţie.

Sabrina nu m-a observat. Sau m-a observat, dar nu a ştiut cine sunt. Mi-au aruncat câte o privire, au şuşotit şi au chicotit. N-am uitat treaba. *Paţachină stafidită,* sau versiunea modernă a expresiei. Pălăria mea nu mai era de mult la modă. În ziua aceea, pentru Sabrina eram doar o babă – o femeie în vârstă – o femeie în vârstă greu de definit, nu destul de decrepită, încă, pentru a fi ieşită din comun.

După plecarea celor trei, m-am dus la toaletă. Pe peretele cabinei era o poezie:

Îl iubesc pe Daren cu tot focul
E sortit să fie al meu nu al tău
Dacă încerci să-mi iei locul
Îţi pocesc mutra jur pe Dumnezeu.

Fetele au devenit mai sincere ca pe vremuri, deşi nu mai bune la punctuaţie.

Când Walter şi cu mine am localizat în sfârşit Groapa de foc, care nu era (a spus el) unde o lăsase, peste ferestre era bătut un placaj, pe care era prins un bilet oficial. Walter a adulmecat pe lângă uşa zăvorâtă ca un câine care a rătăcit un os.

— Se pare că e închis, a spus el. A rămas aşa un moment lung, cu mâinile în buzunare. Lucrurile se schimbă mereu, a spus. Nu poţi să ţii pasul cu ele.

După ceva căutări şi câteva piste false, ne-am mulţumit cu o bombă din Davenport, cu banchete cu tapiţerie de vinilin şi tonomate la mese, înzestrate cu muzică country şi o selecţie din vechile cântece ale lui Elvis Presley şi ale formaţiei Beatles. Walter a pus „Heartbreak Hotel”, şi l-am ascultat în timp ce mâneam hamburgeri şi beam cafea. Walter a insistat să

plătească – iarăşi Myra, fără îndoială. Probabil că îi dăduse o hârtie de douăzeci de dolari.

Eu am mâncat numai jumătate de hamburger. N-am reuşit să-l mănânc pe tot. A mâncat Walter cealaltă jumătate, îndesând-o în gură pe toată odată, de parcă ar fi băgat-o în cutia poştală.

În drum spre ieşire din oraş, l-am rugat pe Walter să trecem pe lângă vechea mea casă – casa în care trăisem cândva cu Richard. Ţineam minte perfect drumul, dar când am ajuns la casă, n-am recunoscut-o imediat. Era tot colţuroasă şi lipsită de graţie, cu ferestre fixate câş, mătăhăloasă, de un maro tare ca ceaiul fiert, dar zidurile erau acoperite de iederă. Scheletul de cherestea ce imita o vilă elveţiană, odată de culoare crem, fusese vopsit în verde-deschis, ca şi uşa grea din faţă.

Richard era împotriva iederei. Când ne mutaserăm în casă, era ceva iederă, dar Richard a smuls-o pe toată. Mânca zidăria, spunea el, intra în hornuri, încuraja rozătoarele. Asta a fost când încă mai aducea motive pentru ce gândea şi făcea, şi încă le mai prezenta ca motive pentru ce trebuia să gândesc şi să fac eu. A fost înainte de a lăsa baltă motivele.

Am avut o imagine fugară a mea de atunci, cu pălărie de paie, rochie galben-pal, bumbac din cauza căldurii. Era sfârşit de vară, în anul de după căsătorie; pământul era precum cărămida. La îndemnul lui Winifred, mă apucasem de grădinărit: îmi trebuia un hobby, spunea ea. Hotărâse că trebuie să încep cu o grădină alpină, deoarece chiar dacă omoram plantele, pietrele rămâneau. *O piatră nu prea poţi s-o omori,* glumise ea. Îmi trimisese trei oameni de nădejde, cum îi numise ea, care urmau să sape şi să aranjeze pietrele, pentru ca apoi să pot sădi plantele.

În grădină erau deja nişte pietre, comandate de Winifred: unele mici, altele mai mari, ca nişte lespezi, împrăştiate la întâmplare sau stivuite ca nişte piese de domino căzute. Stăteam toţi acolo, cei trei bărbaţi de nădejde şi cu mine, uitându-ne la acest morman de pietre puse de-a valma. Bărbaţii aveau şepci, erau fără haină, cu mânecile de la cămaşă suflecate, cu bretelele la vedere; aşteptau instrucţiunile mele, însă nu ştiam ce să le spun.

Pe atunci încă mai voiam să schimb ceva – să fac ceva cu mâna mea, să confecţionez ceva, din materiale oricât de

nepromiţătoare. Încă mai credeam că pot. Dar despre grădinărit nu ştiam absolut nimic. Îmi venea să plâng, dar plângi o dată şi totul se termină; dacă plângi, bărbaţii de nădejde te vor dispreţui, şi atunci nu vor mai fi de nădejde.

Walter m-a ajutat să cobor din maşină, pe urmă a aşteptat în tăcere, puţin mai în urma mea, gata să mă prindă dacă veneam de-a berbeleacul. Am stat pe trotuar şi m-am uitat la casă. Grădina alpină exista încă, deşi foarte neîngrijită. Bineînţeles că era iarnă, prin urmare greu de spus, însă mă îndoiam că mai creştea ceva în ea, poate în afară de nişte sânge-de-nouă-fraţi, care creşte oriunde.

Pe alee era o remorcă mare, plină cu rămăşiţe de lemn şi bucăţi de tencuială: se renova. Fie asta, fie avusese loc un incendiu: o fereastră de la etaj era ţăndări. După spusele Myrei, în astfel de case se aciuiează oamenii străzii: lasă o casă nelocuită, în Toronto cel puţin, şi ei sunt pe dată în ea, dând petreceri cu droguri sau mai ştiu eu ce. Culte satanice, auzise ea. Fac focuri cu scândurile din podea, înfundă toaletele şi sparg chiuvetele, fură robinetele, clanţele frumoase, tot ce pot să vândă. Deşi, uneori, numai puştii fac prăpăd, de amuzament. Tinerii au talent la asta.

Casa părea a nimănui, vremelnică, asemeni unei poze dintr-un fluturaş de agenţie imobiliară. Nu mai părea legată de mine în vreun fel. Am încercat să-mi amintesc sunetul paşilor mei, în ghete de iarnă, pe zăpada care scârţâia sec, mergând repede spre casă, târziu, inventând pretexte; grilajul cu ţepi, negru ca smoala, de la intrare: felul în care cădea lumina felinarelor de stradă pe troiene, bleu metalic pe margini şi pătate cu Braille-ul galben al urinei de câine. Umbrele erau pe atunci altfel. Inima mea zbuciumată, tromba de abur a răsuflării mele, fumul alb din aerul îngheţat. Căldura febrilă a degetelor mele, răceala gurii mele sub proaspătul ruj de buze.

În camera de zi era un şemineu. Obişnuiam să stau în faţa lui, cu Richard, şi lumina flăcărilor tremura pe noi, şi pe paharele noastre, fiecare cu suportul lui de argint pentru protejarea furnirului. Şase seara, ora de Martini. Lui Richard îi plăcea să rezume ziua, cum spunea el. Îşi făcuse un obicei din a-şi pune mâna pe ceafa mea – o sprijinea acolo, o ţinea pur şi simplu acolo, uşor, în timp ce făcea rezumatul. *Rezumatul* e ceea ce fac

judecătorii înainte ca un caz să meargă la juraţi. Oare aşa se vedea el? Poate, însă gândurile lui, motivele lui îmi erau de cele mai multe ori necunoscute.

Asta era una dintre sursele de tensiune dintre noi: incapacitatea mea de a-l înţelege, de a-i anticipa dorinţele, pe care o punea pe seama lipsei mele de atenţie, deliberată şi chiar agresivă. În realitate era vorba şi de zăpăceală, iar mai târziu, de frică. Pe măsură ce căsnicia noastră înainta, mi se părea că seamănă tot mai puţin cu un om, şi tot mai mult cu o uriaşă încâlceală de sfori, pe care eram condamnată, ca printr-o vrajă, să încerc zilnic să o descurc. N-am reuşit niciodată.

Stăteam în faţa casei mele, a fostei mele case, aşteptând să am cât de cât o emoţie de vreun fel. Nu a venit niciuna. După ce am trăit ambele stări, nu ştiu care e mai rea: simţirea intensă, sau lipsa ei.

Din castanul de pe peluză atârnau două picioare, picioare de femeie. O clipă am crezut că sunt picioare adevărate, care coborau, evadând, până m-am uitat mai bine. Era un dres de damă, umplut cu ceva – hârtie igienică, fără îndoială, sau lenjerie intimă – şi aruncat de la fereastra de la etaj în timpul unui ritual satanic, sau al unei întâlniri de adolescenţi puşi pe şotii, sau al unui chef al oamenilor străzii. Se agăţase în crengi.

Probabil că aceste picioare fără trup fuseseră aruncate de la fereastra mea. Fosta mea fereastră. M-am imaginat uitându-mă pe fereastra aceea, cu mult timp în urmă. Plănuind cum să fug pe acolo, neobservată, să ajung jos folosindu-mă de copac – scoţându-mi pantofii, trecând peste pervaz, întinzând în jos un picior în ciorap şi apoi pe celălalt, agăţându-mă de ramuri. Totuşi, nu o făcusem.

Uitându-mă pe fereastră. Şovăind. Gândindu-mă. Cât am avut de pierdut!

Cărţi poştale din Europa

Zilele se întunecă, pomii se posomorăsc, soarele se rostogoleşte pe deal către solstiţiul de iarnă, dar încă nu e iarnă. Nu e zăpadă, nu e lapoviţă, nu urlă vântul. Această întârziere e prevestitoare de rău. O linişte posacă ne îmbibă.

Ieri am fost pe jos tocmai până la Podul Jubilee. Se vorbeşte despre rugină, despre corodare, despre slăbiciune structurală; se vorbeşte despre dărâmarea lui. Un investitor fără chip şi fără nume tânjeşte să ridice complexuri de apartamente pe proprietatea publică învecinată, spune Myra – terenul e excelent datorită priveliştii. În ziua de azi priveliştea valorează mai mult decât cartofii, nu că ar fi fost vreodată cartofi exact în acel loc. Se zvoneşte că s-a dat pe sub masă un purcoi de bani murdari pentru a facilita tranzacţia, ceea ce sunt sigură că s-a întâmplat şi când s-a înălţat acest pod, chipurile în onoarea reginei Victoria. Probabil că un antreprenor i-a mituit pe reprezentanţii aleşi ai Maiestăţii Sale ca să primească el sarcina, iar noi continuăm să respectăm vechile datini în acest oraş: *Fă un dolar, indiferent cum.* Astea sunt vechile datini.

E ciudat să te gândeşti că pe acest pod se preumblau odată doamne cu volănaşe şi turnuri, şi se rezemau de această balustradă filigranată ca să admire priveliştea costisitoare acum, şi în scurta vreme privată: tumultul apei de dedesubt, stâncile pitoreşti de calcar de la vest, fabricile de pe mal, care lucrau la capacitate maximă paisprezece ore pe zi, pline de ţărani umili şi slugarnici, şi care licăreau în amurg precum cazinourile luminate cu gaz.

Am stat pe pod şi m-am uitat peste marginea lui, la apa din aval, lină ca linguşirea, întunecată şi tăcută, potenţial ameninţătoare. De cealaltă parte erau cascadele, bulboanele, zgomotul alb. Distanţa până jos e destul de mare. Am devenit conştientă de inima mea, şi de ameţeală. Şi de gâfâială, de parcă aş fi fost până peste cap în ceva. Dar în ce? Nu în apă; în ceva mai dens. Timp: timp rece, de demult, durere veche, sedimentată în straturi ca nămolul dintr-un iaz.

De exemplu, eu şi Richard, în urmă cu şaizeci şi patru de ani, coborând de pe pasarela *Berengeriei* pe ţărmul îndepărtat al Oceanului Atlantic, el cu pălăria pusă fercheş pe o parte, eu

sprijinindu-mi uşor pe braţul lui mâna înmănuşată – cuplul proaspăt căsătorit în luna de miere.

De ce i se zice lună de miere? *Lune de miel,* lună de miere – de parcă luna însăşi nu ar fi un glob rece, sterp şi lipsit de aer din rocă ciupită de vărsat, ci dulce, aurie, seducătoare – o luminoasă prună glasată, din cele galbene, care se topeşte în gură şi e lipicioasă ca dorinţa, atât de dureros de dulce încât te dor dinţii. O lumină caldă de reflector care pluteşte, nu pe cer, ci în trupul tău.

Ştiu totul despre asta. Ţin minte foarte bine. Dar nu din luna mea de miere.

Emoţia pe care mi-o amintesc cel mai bine din cele opt săptămâni – să fi fost numai opt? – e neliniştea. Eram îngrijorată că Richard găsea experienţa căsătoriei noastre – mă refer la acea parte a ei care avea loc pe întuneric şi despre care nu se putea vorbi – la fel de dezamăgitoare cum o găseam eu. Deşi nu asta părea să fie situaţia: la început a fost destul de binevoitor cu mine, cel puţin ziua. Îmi ascundeam această nelinişte câte de bine puteam, şi făceam băi dese: simţeam că mă stric pe dinăuntru, ca un ou.

După ce am acostat în Southampton, eu şi cu Richard ne-am dus cu trenul la Londra, unde am tras la Brown's Hotel. Micul dejun ni se servea în apartament, ocazie cu care îmi puneam un neglijeu, unul dintre cele trei alese de Winifred pentru mine: trandafiriu pal, alburiu cu dantelă gri-perlat, lila cu acvamarin – culori deschise, diluate, ce avantajează faţa de dimineaţă. Fiecare avea papuci de satin asortaţi, cu garnitură de blană vopsită sau puf de lebădă. Am presupus că asta purtau dimineaţa femeile în toată firea. Văzusem fotografii cu astfel de decoruri (dar unde? Or fi fost reclame, la o marcă de cafea, poate?) – bărbatul la costum şi cravată, cu părul pieptănat lins peste cap, femeia în neglijeu, arătând la fel de dichisită, cu o mână ridicată, ţinând cafetiera de argint cu gât curbat, amândoi zâmbindu-şi languros peste untieră.

Laura şi-ar fi bătut joc de aceste ţinute. Deja zâmbise dispreţuitor când le văzuse puse în bagaj. Deşi nu a fost exact dispreţ: Laura era incapabilă de dispreţ autentic. Îi lipsea cruzimea necesară. (Deliberata cruzime necesară, adică. Cruzimile ei erau accidentale – produse secundare ale eventualelor idei trufaşe care îi treceau prin minte.) Reacţia ei

semănase mai mult cu uimirea – cu neîncrederea. Îşi trecuse mâna peste satin cu o mică înfiorare, iar eu simţisem în vârful degetelor mele vâscozitatea rece, netezimea alunecoasă a materialului. Ca pielea de şopârlă. „Ai de gând să porţi *astea?”* întrebase ea.

În acele dimineţi de vară din Londra – căci atunci era vară – luam micul dejun cu draperiile trase pe jumătate, din cauza soarelui puternic. Richard mânca două ouă fierte, două felii groase de costiţă şi o roşie coaptă pe grătar, cu pâine prăjită şi gem, pâinea prăjită bine, răcită într-un suport special. Eu mâneam o jumătate de grepfrut. Ceaiul era închis la culoare, taninos, ca apa de mlaştină. Acesta era modul corect, englezesc de a-l servi, spunea Richard.

Nu vorbeam mult, în afară de obligatoriul „Ai dormit bine, iubito?” şi „Mmm… tu?” Richard primea ziarele, împreună cu telegramele. Mereu erau câteva telegrame. Parcurgea în grabă ziarele, apoi deschidea telegramele, le citea, le împăturea cu grijă o dată şi încă o dată, le băga în buzunar. Sau le rupea în bucăţele. Niciodată nu le mototolea şi arunca la coşul de gunoi, iar dacă ar fi făcut asta, eu nu le-aş fi pescuit şi citit, sau nu în acea perioada a vieţii mele.

Presupuneam că toate erau pentru el: eu nu primeam niciodată o telegramă, şi nici nu îmi venea în minte vreun motiv pentru care aş fi primit.

În timpul zilei, Richard avea diverse întâlniri. Presupuneam că erau cu parteneri de afaceri. Închiria pentru mine o maşină cu şofer, şi eram dusă să văd ceea ce, după părerea lui, trebuia văzut. Cele mai multe lucruri pe care le vedeam erau clădiri, altele erau parcuri. Altele erau statui, ridicate în faţa clădirilor sau în parcuri: oameni de stat cu burţile supte şi piepturile bombate, cu piciorul din faţă îndoit, ţinând în mâini suluri de hârtie; militari pe cal. Nelson pe coloana lui, prinţul Albert pe tron, cu un cvartet de femei exotice care se agitau şi se tăvăleau la picioarele lui, aruncând fructe şi grâu. Acestea trebuiau să fie continentele, peste care prinţul Albert, deşi mort, însă era stăpân, însă el nu le dădea nicio atenţie; şedea sever şi tăcut sub cupola lui împodobită, aurită, privind în zare, cu mintea la lucruri mai importante.

„Ce ai văzut azi?” mă întreba Richard la cină, şi eu răspundeam conştiincioasă, bifând pe rând clădirile sau

parcurile sau statuile: Turnul Londrei, Palatul Buckingham, Kensington, Westminster Abbey, Parlamentul. Nu încuraja vizitarea muzeelor, în afară de Muzeul de Istorie a Naturii. Mă întreb acum de ce considera el că vederea atâtor animale mari, împăiate, era utilă educaţiei mele? Căci devenise clar că spre asta ţinteau toate aceste vizite – educaţia mea. De ce animalele împăiate erau mai bune pentru mine, sau mai bune pentru ideea lui despre ce trebuia să devin eu, decât o sală plină de tablouri, de exemplu? Cred că ştiu, dar poate că mă înşel. Poate că animalele împăiate erau mai mult sau mai puţin ca o grădină zoologică – ceva la care duci un copil, în excursie.

Totuşi, am fost la Galeria Naţională. Portarul de la hotel mi-a sugerat asta, după ce am terminat cu clădirile. M-a epuizat – a fost ca într-un magazin universal, cu foarte multe trupuri care se îmbulzeau lângă pereţi, cu multă uluială – dar mi-a creat şi o stare de euforie. Nu mai văzusem atâtea femei goale la un loc. Erau şi bărbaţi goi, dar ei nu erau chiar atât de goi. Era şi multă îmbrăcăminte elegantă. Poate că acestea sunt categoriile de bază, ca bărbaţii şi femeile: goi şi îmbrăcaţi. Ei bine, aşa s-a gândit Dumnezeu. (Laura, în copilărie: *Ce poartă Dumnezeu?)*

În toate aceste locuri maşina şi şoferul aşteptau, iar eu intram repede, pe poartă sau pe uşă, încercând să par hotărâtă, încercând să nu arăt atât de singură şi pustie. Pe urmă mă uitam şi mă tot uitam, ca să am ceva de spus mai târziu. Dar în realitate nu găseam o noimă în ceea ce vedeam. Clădirile sunt doar nişte clădiri. Nu spun mare lucru, decât dacă ştii câte ceva despre arhitectură, sau despre ce s-a întâmplat odată acolo, iar eu nu ştiam nici una, nici alta. Nu aveam talent la vederi de ansamblu; era ca şi cum ochii mei erau în conflict cu clădirea la care trebuia să mă uit, şi plecam numai cu texturile: rugozitatea cărămizii sau a pietrei, netezimea balustradelor de lemn ceruit, asprimea blănii uzate. Striaţiile cornului, lucirea caldă a fildeşului. Ochi de sticlă.

Pe lângă aceste excursii educative, Richard mă încuraja să merg la cumpărături. Vânzătorii mă intimidau, şi cumpăram puţin. În alte ocazii, mă duceam să mă coafez. Richard nu voia să mă tund sau să îmi ondulez părul, aşa că nu o făceam. O coafură simplă mă prindea cel mai bine, spunea el. Se potrivea cu tinereţea mea.

Uneori mă plimbam pur şi simplu, sau stăteam pe băncile din parc, aşteptând până se făcea vremea să mă întorc. Câteodată se aşeza lângă mine un bărbat, şi încerca să închege o conversaţie. Atunci plecam.

Petreceam o grămadă de timp schimbându-mi ţinutele. Pierzându-mi vremea cu bretele, cu catarame, cu înclinarea pălăriilor, cu dunga de la ciorapi. Făcându-mi griji despre cât se potrivea asta sau ailaltă la o anumită oră din zi. Nu aveam pe nimeni care să mă încheie la spate, sau să îmi spună cum arăt de la spate sau dacă am bluza bine băgată în fustă. Înainte Reenie făcea asta, sau Laura. Îmi era dor de ele, şi mă străduiam să nu-mi fie.

Îmi pileam unghiile, îmi înmuiam picioarele. Îmi smulgeam firele de păr sau le rădeam: trebuia să fiu netedă, fără ţepi. O topografie asemenea lutului ud, o suprafaţa pe care mâinile să alunece uşor.

Se spune că luna de miere este menită să dea timp proaspătului cuplu să se cunoască mai bine, dar pe măsură ce zilele treceau simţeam că îl cunosc tot mai puţin pe Richard. Se dădea la o parte, sau se ascundea? Se retrăgea într-un punct avantajos. În orice caz, eu prindeam formă – forma hărăzită mie, de către el. De fiecare dată când mă uitam în oglindă constatam că încă ceva din mine fusese colorat.

După Londra, ne-am dus la Paris, cu şalupa de traversare a canalului şi apoi cu trenul. Zilele de la Paris s-au desfăşurat după acelaşi tipar ca cele de la Londra, deşi micul dejun era altfel: un corn tare, dulceaţă de căpşuni, cafea cu lapte fierbinte. Mesele erau suculente; Richard făcea mare caz de ele, mai ales de vinuri. Spunea într-una că nu suntem la Toronto, fapt care era evident pentru mine.

Am văzut Turnul Eiffel dar n-am urcat în el, având rău de înălţime. Am văzut Panteonul, şi mormântul lui Napoleon. N-am văzut Notre Dame, fiindcă lui Richard nu îi plăceau bisericile, sau cel puţin nu cele catolice, pe care le considera moleşitoare. Tămâia, în special, prosteşte creierul, considera el.

Hotelul franţuzesc avea bideu, despre care Richard mi-a explicat cu o urmă de zâmbet superior la ce foloseşte, după ce m-a prins spălându-mă pe picioare în el. În sinea mea mi-am zis

că francezii chiar înţeleg ceva ce ceilalţi nu pricep. Înţeleg neliniştea trupului. Măcar ei recunosc că există.

Am stat la Lutetia, care în timpul războiului avea să devină cartierul general al naziştilor, dar de unde era să ştim asta? Îmi beam cafeaua de dimineaţă în cafeneaua hotelului, căci îmi era frică să mă duc altundeva. Aveam convingerea că dacă pierd hotelul din ochi n-am să mai ştiu să mă întorc. Ştiam că fărâma de franceză pe care o învăţasem de la domnul Erskine era aproape inutilă: *Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît point* nu mi-ar fi adus mai mult lapte cald.

Un chelner bătrân, cu faţă de morsă, mă servea; avea talentul de a turna cafeaua şi laptele cald din două carafe, ţinute sus în aer, lucru care mă fascina, de parcă era un magician. Într-o zi mi-a spus – ştia puţină engleză:

— De ce sunteţi tristă?

— Nu sunt tristă, am spus, şi am început să plâng.

Compătimirea venită de la străini poate fi dezastruoasă.

— Nu trebuie să fiţi tristă, a spus el, uitându-se la mine cu ochii lui melancolici şi pieloşi de morsă. Iubirea trebuie să fie de vină. Dar sunteţi tânără şi drăguţă, o să aveţi timp mai târziu să fiţi tristă.

Francezii sunt cunoscători ai tristeţii, ei îi ştiu toate felurile. De asta au bideuri.

— Iubirea e criminală, a spus el, bătându-mă pe umăr. Dar câtuşi de puţin rea.

Efectul a cam fost stricat a doua zi, când mi-a făcut propuneri ruşinoase, sau aşa am înţeles eu: franceza mea nu era destul de bună pentru a discerne. La urma urmelor, nu era foarte bătrân – patruzeci de ani, poate. Trebuia să accept. Totuşi, în privinţa tristeţii, nu avea dreptate: e mult mai bine să o ai cât eşti tânăr. O fată drăguţă şi tristă inspiră dorinţa de a o consola, spre deosebire de o babă tristă.

Pe urmă am plecat la Roma. Roma mi s-a părut cunoscută – cel puţin avem un context pentru ea, furnizat cu mult timp în urmă de domnul Erskine şi lecţiile lui de latină. Am văzut Forumul, sau ce a rămas din el, şi Via Appia, şi Colosseumul, care arăta ca o brânză mâncată de şoareci. Diverse poduri, diverşi îngeri tociţi, gravi şi gânditori. Am văzut Tibrul curgând la vale, galben ca icterul. Am văzut Catedrala Sf. Petru, deşi numai

pe afară. Era foarte mare. Presupun că ar fi trebuit să văd trupele fasciste ale lui Mussolini, în uniforme negre, mărşăluind şi agresând lumea – deja făceau asta? – dar nu le-am văzut. Lucrurile de genul ăsta tind să fie invizibile la momentul respectiv dacă nu cumva eşti tu obiectul lor. Altfel le vezi abia mai târziu, în jurnalele de actualităţi, sau în filme făcute la mult timp după eveniment.

După-amiaza comandam o ceaşcă de ceai – începeam să mă deprind cu comandatul lucrurilor, îmi dădeam seama ce ton să folosesc cu chelnerii, cum să-i ţin la distanţă. În timp ce beam ceaiul, scriam cărţi poştale. Cărţile mele poştale erau pentru Laura şi pentru Reenie, şi câteva pentru tata. Aveau pe ele fotografiile clădirilor pe care fusesem dusă să le vizitez – înfăţişând, în micuţe detalii sepia, ce ar fi trebuit să văd. Mesajele pe care le scriam pe ele erau prosteşti. Lui Reenie: *Vremea e minunată. Mă bucur de ea.* Laurei: *Azi am văzut Colosseumul, unde erau aruncaţi creştinii la lei. Te-ar fi interesat.* Tatei: *Sper că eşti sănătos. Richard îţi trimite complimente.* (Lucrul ăsta de la urmă nu era adevărat, dar învăţam ce minciuni trebuie să spun ca nevastă.)

Către sfârşitul perioadei alocate lunii noastre de miere, am stat o săptămână la Berlin. Richard avea nişte treburi acolo, care aveau legătură cu cozile de lopeţi. Una dintre firmele lui Richard făcea cozi de lopeţi, iar nemţii stăteau prost cu lemnul. Erau multe săpături de făcut, şi mai erau şi altele în proiect, iar Richard putea furniza cozile de lopeţi la un preţ mai mic decât al concurenţilor lui.

Cum spunea Reenie, *Fir cu fir se face snopul.* Şi mai spunea: *Afacerile sunt afaceri, şi pe urmă vine distracţia.* Dar eu nu ştiam nimic despre afaceri. Sarcina mea era să zâmbesc.

Trebuie să recunosc că mi-a plăcut Berlinul. Nicăieri n-am fost aşa de blondă. Bărbaţii erau extraordinari de politicoşi, deşi nu se uitau în spate când păşeau pe uşile batante. Sărutatul mâinii ascundea o mulţime de păcate. În Berlin am învăţat să îmi parfumez încheieturile mâinilor.

Reţineam oraşele după hoteluri, hotelurile după băi. Îmbrăcatul, dezbrăcatul, zăcutul în apă. Dar ajunge cu aceste note de călătorie.

Ne-am întors la Toronto prin New York, la mijlocul lui august, într-un val de căldură. După Europa şi New York, Toronto părea turtit şi înghesuit. În faţa gării Union era o ceaţă de gaze de bitum, de la gropile care erau reparate în asfalt. Ne-a aşteptat o maşină închiriată, şi ne-a dus pe lângă tramvaie şi praful şi uruitul lor, apoi pe lângă bănci impunătoare şi magazine universale, şi la urmă a urcat o pantă şi am intrat în Rosedale, la umbra castanilor şi arţarilor.

Am oprit în faţa casei pe care Richard o cumpărase pentru noi printr-o telegramă. O luase pe o nimica toată, a spus el, după ce proprietarul precedent reuşise să se ruineze. Lui Richard îi plăcea să spună că lua lucrurile pe o nimica toată.

Casa era întunecată pe afară, festonată cu iederă, cu ferestre înalte şi înguste întoarse spre interior. Cheia era sub preş, holul din faţă mirosea a chimicale. Winifred redecorase în absenţa noastră, şi treaba nu era terminată complet. În camerele din faţă, unde muncitorii jupuiseră vechiul tapet victorian, mai erau încă pe jos cârpele zugravilor. Noile culori erau perlate, pale – culorile indiferenţei somptuoase, a detaşării calme. Nori cirus, coloraţi de un asfinţit estompat, pluteau deasupra vulgarelor concentrări de păsări şi flori şi alte asemenea lucruri. Ăsta era decorul plănuit pentru mine, aerul rarefiat în care urma să plutesc.

Reenie ar fi dispreţuit acest interior – deşertăciunea lui sclipitoare, lipsa lui de culoare. *Toată casa asta seamănă cu o baie.* Însă în acelaşi timp ar fi fost speriată de el, la fel cum eram şi eu. Am invocat-o pe bunica Adelia: ea ar fi ştiut ce să facă. Ar fi recunoscut această încercare parvenită de a face impresie; ar fi fost politicoasă, dar dispreţuitoare. *Vai, e cu siguranţă modern,* poate ar fi spus ea. S-ar fi debarasat în doi timpi şi trei mişcări de Winifred, m-am gândit, dar asta nu mă consola deloc. Acum eram eu însămi din tribul lui Winifred. Sau parţial.

Şi Laura? Laura şi-ar fi adus pe furiş creioanele colorate, tuburile de vopsea. Ar fi vărsat ceva în casa asta, ar fi spart ceva, ar fi stricat măcar un colţişor al ei. Ar fi lăsat o urmă a ei.

În holul din faţă, de telefon era rezemat un bilet de la Winifred. „Salut, copii! Bun venit acasă! I-am pus să termine mai întâi dormitorul! Sper că vă place – e foarte şic! Freddie."

— Nu ştiam că Winifred se ocupă de asta, am spus.

— Am vrut să fie o surpriză, a spus Richard. Nu voiam să te împotmoleşti în amănunte.

Nu pentru prima dată, m-am simţit ca un copil exclus de părinţii lui. Părinţi joviali, brutali, vârâţi până în gât în înţelegeri secrete, convinşi de corectitudinea alegerilor lor în toate. Deja îmi dădeam seama că darurile de ziua mea de la Richard aveau să fie mereu ceva ce nu vreau.

La propunerea lui Richard, m-am dus sus să mă refrişez. Probabil că se vedea că aveam nevoie de asta. În mod cert mă simţeam lipicioasă şi ofilită. („A căzut roua de pe trandafir”, a fost comentariul lui.) Pălăria mea era o epavă; am aruncat-o pe măsuţa de toaletă. Mi-am dat pe faţă cu apă, şi m-am şters cu unul dintre prosoapele albe cu monogramă puse de Winifred. Dormitorul dădea spre grădina din spate, unde nu se făcuse nimic. Mi-am scos pantofii, şi m-am aruncat pe interminabilul pat de culoare crem. Avea baldachin, drapat cu muselină, ca la safari. Aici, aşadar, trebuie sa strâng din dinţi şi să suport – patul pe care nu-l aşternusem, dar în care trebuia acum să dorm. Şi acesta era tavanul la care aveam să mă uit de acum înainte, prin ceaţa de muselină, în timp ce mai jos de gâtul meu se petreceau lucruri pământeşti.

Telefonul de lângă pat era alb. Suna. Am ridicat receptorul. Era Laura, în lacrimi.

— Unde ai fost? a hohotit ea. De ce nu te-ai întors?

— Ce vrei să spui? am zis. Asta e data la care trebuia să ne întoarcem. Linişteşte-te, nu te aud.

— Nici n-ai răspuns! s-a tânguit ea.

— Despre ce naiba vorbeşti?

— Tata a murit! A murit, a murit – am trimis cinci telegrame! Reenie le-a trimis!

— Stai o clipă. Ia-o încet. Când s-a întâmplat asta?

— La o săptămână după plecarea ta. Am încercat să îţi dăm telefon, am telefonat la toate hotelurile. Au zis că or să-ţi spună, au promis! Nu ţi-au spus?

— Mâine sunt acolo, am spus. N-am ştiut. Nu mi-a spus nimeni nimic. N-am primit nicio telegramă. Nu le-am primit.

Nu înţelegeam. Ce se întâmplase, ce mersese anapoda, de ce murise tata, de ce nu fusesem înştiinţată? M-am pomenit pe podea, pe covorul gri-alburiu, ghemuită peste telefon, făcută

covrig în jurul lui de parcă era ceva preţios şi fragil. M-am gândit la cărţile mele poştale din Europa, ajungând la Avilion cu mesajele lor vesele, banale. Probabil mai erau încă pe masa din holul din faţă. *Sper că eşti sănătos.*

— Dar a scris în ziare! a spus Laura.

— Nu şi unde am fost eu, am spus. Nu în ziarele alea.

N-am mai spus că oricum nu îmi bătusem capul cu ziarele. Eram prea stupefiată.

Richard fusese cel care adunase telegramele, pe vapor şi la toate hotelurile în care stătuserăm. Îi vedeam degetele meticuloase, deschizând plicurile, citind, împăturind în patru telegramele, punându-le la păstrare. Nu puteam să-l acuz de minciuni – nu spusese niciodată nimic despre aceste telegrame – dar era totuna cu minciuna. Nu?

Probabil că la hoteluri le spusese să nu dea nicio legătură telefonică. Nu mie, şi nu cât eram acolo. Mă ţinuse în beznă, în mod deliberat.

Am crezut că am să vomit, dar n-am vomitat. După un timp, am coborât. *Pierde-ţi calmul şi pierzi lupta,* spunea Reenie. Richard stătea pe veranda din spate, cu un gin şi o apă tonică. Ce grijulie fusese Winifred că lăsase o provizie de gin, spusese el deja, de două ori. Alt gin era gata turnat, aşteptându-mă pe măsuţa joasă din fier forjat, cu blat de sticlă albă. L-am luat. Gheaţa s-a lovit de cristal, cu un clinchet. Aşa trebuia să sune glasul meu.

— Doamne sfinte! a exclamat Richard, uitându-se la mine. Credeam că te refrişezi. Ce ai păţit la ochi?

Probabil că erau roşii.

— A murit tata, am spus. Au trimis cinci telegrame. Nu mi-ai spus.

— *Mea culpa,* a zis Richard. Ştiu că ar fi trebuit să-ţi spun, dar am vrut să te menajez, iubito. Nu mai era nimic de făcut, şi nu aveam cum să ne întoarcem la timp pentru înmormântare, şi n-am vrut să-ţi stric vacanţa. Cred că am fost şi egoist – te voiam toată pentru mine, chiar dacă pentru scurt timp. Acum stai jos şi vino-ţi în fire, şi bea-ţi paharul, şi iartă-mă. Ne vom ocupa de toate astea mâine-dimineaţă.

Căldura era ameţitoare; unde bătea soarele, peluza era de un verde orbitor. Umbra de sub copaci era ca smoala. Glasul lui

Richard ajungea la mine în răbufniri sacadate, precum codul Morse: auzeam numai anumite cuvinte.

Menajez. Timp. Stric. Egoist. Iartă-mă.

Ce puteam să spun la asta?

Pălăria de culoarea cojii de ou

Crăciunul a venit şi s-a dus. Am încercat să nu bag de seamă. Pe Myra, totuşi, nu o poţi respinge. Mi-a dăruit o budincuţă de prune făcută de ea din melasă şi prafuri, şi decorată cu jumătăţi de cireşe ca guma, din lichior, de un roşu aprins, precum căpăcelele care acopereau sfârcurile unei stripăriţe de modă veche, şi o pisică bidimensională de lemn vopsit, cu aură şi aripi de înger. Spunea că pisicile astea făcuseră furori la Gingerbread House, şi le considera tare drăguţe, şi îi mai rămăsese una care avea o crăpătură ca firul de păr, pe care abia de-o vedeai, şi sigur avea să arate frumos pe perete, deasupra aragazului meu.

Bună poziţie, i-am spus. Înger deasupra, şi încă un înger carnivor – era timpul să se vorbească pe şleau pe tema asta! Cuptor dedesubt, ca în majoritatea relatărilor demne de crezare. Apoi noi ceilalţi la mijloc, înţepeniţi în globul pământesc, la nivelul tigăii. Biata Myra a fost zăpăcită, cum e întotdeauna de discursul teologic. Ei îi place ca Dumnezeu să fie simplu – simplu şi neprelucrat, ca ridichea.

Iarna pe care o aşteptam a sosit de revelion – un îngheţ puternic, urmat a doua zi de o ninsoare abundentă. În faţa ferestrei zăpada se învârteja, de parcă Dumnezeu arunca pe rând găleţi de fulgi de săpun în finalul unui carnaval de copii. Am dat pe canalul meteorologic să am panorama completă – drumuri închise, maşini îngropate, linii de înaltă tensiune căzute, comerţul ajuns în impas, muncitori în salopete voluminoase bălăbănindu-se ca nişte copii supradimensionaţi înfofoliţi pentru joacă.

Pe parcursul prezentării a ceea ce numeau eufemistic „condiţii actuale”, tinerii prezentatori şi-au păstrat optimismul arogant, cum fac de obicei la fiecare dezastru imaginabil. Au nepăsarea dezinvoltă a trubadurilor sau a ţiganilor din parcurile de distracţii, sau a vânzătorilor de asigurări, sau a diverşilor guru de la bursă – fac preziceri exagerate ştiind foarte bine că nimic din ce ne spun nu se poate adeveri.

Myra a sunat să mă întrebe dacă sunt bine. A spus că Walter o să vină de îndată ce ninsoarea se va opri, să mă deszăpezească.

— Nu fi toantă, Myra, am spus. Sunt pe deplin capabilă să mă deszăpezesc singură.

(O minciună – nu aveam nicio intenţie să ridic un deget. Eram bine aprovizionată cu unt de arahide, puteam să aştept. Dar mi-ar fi plăcut să am companie, iar ameninţările de acţiune din partea mea grăbeau de obicei sosirea lui Walter.)

— Să nu te atingi de lopata aia! a spus Myra. Sute de bătrâni… de oameni de vârsta ta mor în fiecare an de la curăţarea zăpezii cu lopata! Şi dacă se opreşte curentul fii atentă unde pui lumânările!

— Nu sunt senilă, m-am răstit. Dacă dau foc la casă, o să fie intenţionat.

A apărut Walter, Walter a curăţat zăpada. Adusese o pungă de hârtie cu gogoşi cu gaură; le-am mâncat la masa din bucătărie, eu cu grijă, Walter angro, dar contemplativ. E un om pentru care mestecatul e o formă de gândire.

Mi-am adus aminte apoi de reclama care era pusă în vitrina chioşcului de gogoşi Downyflake, din parcul de distracţii Sunnyside, în… când a fost oare?… vara lui 1935:

În timp ce hoinăreşti prin viaţă, frate,
Indiferent care ţi-e ţinta,
Stai cu ochii pe gogoaşă,
şi nu pe gaura din ea.

Un paradox, gaura gogoşii. Spaţiu gol, cândva, dar acum au învăţat să vândă până şi asta. O cantitate în minus; *nimic,* făcut bun de mâncat. M-am întrebat dacă ar putea fi folosită – metaforic, desigur – pentru a demonstra existenţa lui Dumnezeu. Faptul că dai un nume unei sfere de nimic o transformă în fiinţă?

A doua zi m-am aventurat să ies printre dunele reci, splendide. O nebunie, dar voiam să fie prezentă – zăpada e foarte frumoasă, până devine poroasă şi murdară. Peluza din faţă era o avalanşă lucioasă, cu un tunel alpin tăiat prin ea. Am ajuns până la trotuar, până aici e bine, dar la câteva case mai la nord de mine vecinii nu fuseseră atât de perseverenţi ca Walter în privinţa curăţării zăpezii, şi m-am împotmolit într-un troian, şi m-am chinuit să ies, am alunecat şi am căzut. Nu mi-am rupt sau luxat nimic – nu credeam să fi păţit asta – dar nu puteam să mă ridic. Am zăcut acolo în zăpadă, dând din mâini şi din picioare, ca o broască ţestoasă răsturnată. Copiii fac asta, dar

cu bună ştiinţă – dau din mâini ca păsările, fac pe îngerii. Pentru ei e o plăcere.

Începeam să mă gândesc la hipotermie când doi străini m-au ridicat şi m-au cărat până la uşa mea. Am intrat şontâcăind în camera din faţă şi m-am prăbuşit pe canapea, îmbrăcată cu paltonul şi cu galoşii în picioare cum eram. Adulmecând ca de obicei dezastrul de la depărtare, a venit Myra, aducând o jumătate de duzină de tarte rămase de la un ospăţ simandicos de familie. Mi-a pregătit o sticlă de apă fierbinte şi un ceai, şi a chemat doctorul, şi amândoi s-au agitat în jurul meu, au revărsat un torent de sfaturi utile şi tţ-tţ-tţ-uri mustrătoare, energice, grozav de încântaţi de ei.

Acum sunt ţintuită în casă. Şi furioasă pe mine. Sau nu pe mine – pe festa asta urâtă pe care mi-a jucat-o corpul meu. După ce ni s-a impus ca un egocentric ce este, cerându-şi cu zgomot propriile nevoi, băgându-ne pe gât dorinţele lui sordide şi periculoase, ultimul renghi al corpului este să se sustragă de la datorie. Exact atunci când ai nevoie de el, exact atunci când ţi-ar prinde bine un braţ sau un picior, corpul are dintr-odată altceva de făcut. Şovăie, cedează sub tine, se topeşte de parcă ar fi de zăpadă, nelăsând mare lucru în urma lui. Două bucăţi de cărbune, o pălărie veche, un rictus făcut din pietricele. Oasele, beţe uscate, uşor de rupt.

Toate astea sunt un afront. Genunchi moi, încheieturi artritice, vene varicoase, infirmităţi, umilinţe – nu sunt ale noastre, nici nu le-am vrut, nici nu le-am cerut. În mintea noastră ne vedem tot perfecţi – la vârsta cea mai bună, precum şi în lumina cea mai bună: niciodată surprinşi în situaţii jenante, cu un picior în maşină şi unul afară, sau scobindu-ne în dinţi, sau stând într-o rână, sau scărpinându-ne în nas sau în fund. Dacă suntem goi, ne vedem întinşi graţios printr-o ceaţă de voaluri, şi aici intervin vedetele de cinema – ele pozează astfel în locul nostru. Ele sunt eurile noastre mai tinere în vreme ce se depărtează de noi, strălucesc, devin legendare.

Când era mică, Laura spunea: Ce *vârstă am să am în rai?*

Laura stătea în picioare pe treptele din faţă de la Avilion, între cele două urne de piatră în care nu fuseseră sădite flori, aşteptându-ne. În ciuda înălţimii ei, părea foarte tânără, foarte fragilă şi singură. Şi ţărancă, sărăntoacă. Era îmbrăcată cu o

rochie de casă bleu, imprimată cu fluturi mov, decoloraţi – a mea cu trei veri în urmă – şi în picioarele goale. (Era asta vreo nouă chinuire a trupului, sau era doar excentricitate, sau pur şi simplu uitare?) Avea părul împletit într-o singură coadă, care îi cădea pe umăr, ca a nimfei de piatră de la eleşteul nostru cu nuferi.

Dumnezeu ştie de când stătea acolo. Nu putusem să spunem o oră exactă când ajungem, deoarece veneam cu maşina, lucru posibil în acea perioadă a anului: drumurile nu erau inundate sau cu noroi până la osie, iar unele erau chiar pavate atunci.

Spun *noi,* pentru că Richard mă însoţea. A spus că nici nu vrea să se gândească să mă lase să mă confrunt singură cu aşa ceva, nu într-un moment ca ăsta. A fost mai mult decât îndatoritor.

Am venit cu automobilul lui albastru, cu două locuri – una dintre cele mai noi jucării ale lui – şi a condus chiar el. În portbagaj erau cele două geamantane ale noastre, cele mici, doar pentru o noapte – al lui din piele maro, al meu galben ca şerbetul de lămâie. Purtam un costum de in de culoarea cojii de ou – e frivol să pomenesc de asta, fără îndoială, dar era de la Paris şi ţineam foarte mult la el – şi ştiam că, odată ajunşi, avea să fie şifonat la spate. Pantofi de in, cu funde de pânză tare, decupaţi la vârf. Pălăria asortată, tot de culoarea cojii de ou, stătea pe genunchii mei ca o delicată cutie cu cadouri.

Richard era un şofer nervos. Nu-i plăcea să fie întrerupt – spunea că asta îi abate atenţia de la şofat – aşa că drumul l-am făcut în tăcere, mai mult sau mai puţin. Călătoria, care acum ia mai puţin de două ore, a durat peste patru ore. Cerul era senin, şi strălucitor şi lipsit de adâncime ca metalul; soarele se revărsa precum lava. Căldura se reflecta în valuri din asfalt; micile oraşe se apărau de soare, cu draperiile trase. Ţin minte peluzele pârlite de arşiţă şi verandele cu stâlpi albi, şi benzinăriile izolate, cu pompele ca nişte roboţi cilindrici cu un singur braţ, cu vârfurile lor de sticlă asemenea unor meloane fără boruri, şi cimitirele care arătau de parcă nimeni nu avea să mai fie îngropat în ele. Când şi când dădeam de câte un lac, dinspre care venea miros de boişteni morţi şi ciuma-apelor caldă.

În timp ce ne apropiam, Laura nu ne-a făcut cu mâna. A aşteptat ca Richard să oprească maşina şi să coboare şi să ocolească pentru a deschide portiera de pe partea mea. Mi-am

rotit picioarele lateral, cu genunchii lipiţi cum fusesem învăţată, şi dădeam să iau mâna întinsă a lui Richard, când Laura a prins subit viaţă. A coborât treptele în fugă şi m-a apucat de celălalt braţ şi m-a tras afară din maşină, ignorându-l total pe Richard, m-a cuprins în braţe şi s-a agăţat de mine de parcă se îneca. Fără lacrimi, doar acea îmbrăţişare ce făcea să-mi trosnească şira spinării.

Pălăria mea de culoarea cojii de ou a căzut pe pietriş, şi Laura a călcat pe ea. S-a auzit un pârâit, apoi un icnet din partea lui Richard. N-am spus nimic. În clipa aceea nu-mi mai păsa de pălărie.

Ţinându-ne pe după mijloc, Laura şi cu mine am urcat treptele şi am intrat în casă. Reenie a apărut în uşa de la bucătărie în celălalt capăt al holului, dar a fost destul de înţeleaptă să ne lase singure în acele momente. Cred că şi-a îndreptat atenţia spre Richard – l-a distras cu o băutură sau mai ştiu eu ce. Ei bine, el ar fi vrut să arunce o privire asupra dependinţelor şi să facă o plimbare pe terenul din jur, acum că le moştenise efectiv.

Ne-am dus direct în camera Laurei şi ne-am aşezat pe pat. Ne ţineam strâns de mâini – stânga în dreapta, dreapta în stânga. Laura nu plângea, ca la telefon. Era în schimb calmă ca lemnul.

— Era în foişor, a spus Laura. Se încuiase acolo.

— Mereu făcea asta, am spus.

— Dar de data asta nu a ieşit. Reenie i-a lăsat, ca de obicei, tăvile cu mâncare în faţa uşii, însă el nici n-a mâncat, nici n-a băut nimic – sau nu ne-am dat noi seama. Aşa că a trebuit atunci să spargem uşa.

— Tu şi cu Reenie?

— A venit iubitul lui Reenie – Ron Hincks – cel cu care o să se mărite. El a dărâmat uşa. Şi tata zăcea pe podea. Trebuie să fi fost acolo de cel puţin două zile, a spus doctorul. Arăta groaznic.

Nu-mi dădusem seama că Ron Hincks era iubitul lui Reenie – ba chiar logodnicul ei. De când dura, şi cum de îmi scăpase?

— Era mort, asta vrei să spui?

— La început n-am crezut că e, fiindcă avea ochii deschişi. Dar era mort de-a binelea. Arăta… nu pot să-ţi spun cum arăta. De parcă asculta ceva ce îl speriase. Arăta *atent.*

— Era împuşcat?

Nu ştiu de ce am întrebat asta.

— Nu. Era doar mort. În ziar moartea a fost pusă pe seama cauzelor naturale – *pe neaşteptate, din cauze naturale,* s-a spus – şi Reenie i-a zis doamnei Hillcoate că au fost cu adevărat cauze naturale, fiindcă în mod sigur băutura era pentru tata ca a doua natură şi, judecând după toate sticlele goale, dăduse pe gât destulă băutură cât să doboare un cal.

— A băut până a murit, am spus. Nu era o întrebare. Când a fost asta?

— Chiar după anunţarea închiderii definitive a fabricilor. Asta l-a omorât. Sunt sigură!

— Poftim? am zis. Ce închidere definitivă? Care fabrici?

— Toate, a spus Laura. Toate ale noastre. Tot ce am avut în oraş. Credeam că ai aflat.

— N-am ştiut, am spus.

— Ale noastre au fuzionat cu ale lui Richard. Totul a fost mutat la Toronto. Acum totul e Griffen-Chase Royal Consolidated. Fără *Fii,* cu alte cuvinte. Richard s-a descotorosit de ei.

— Aşadar, asta însemnă că nu mai sunt slujbe, am spus. Niciuna aici. S-a terminat. S-a desfiinţat.

— S-a spus că a fost o problemă de costuri. După ce fabrica de nasturi a ars… s-a spus că ar lua prea mult să fie reconstruită.

— Cine a spus?

— Nu ştiu, a zis Laura. Nu Richard?

— Nu asta a fost învoiala, am spus.

Bietul tată – a avut încredere în strângeri de mână şi cuvinte de onoare şi presupuneri nerostite. Mie începea să-mi fie clar că lucrurile nu mai mergeau aşa. Poate că nici nu merseseră vreodată.

— Care învoială? a întrebat Laura.

— Nu contează.

Aşadar, mă măritasem degeaba cu Richard – nu salvasem fabricile, şi în mod sigur nu îl salvasem pe tata. Dar mai rămânea Laura; nu era în stradă. Trebuia să mă gândesc la asta.

— A lăsat ceva… vreo scrisoare, un bilet?

— Nu.

— Te-ai uitat?

— S-a uitat Reenie, a spus Laura, încetişor; ceea ce însemna că ea personal nu fusese în stare.

Bineînţeles, m-am gândit. S-a uitat Reenie. Şi chiar dacă a găsit ceva de genul ăsta, i-a dat foc.

Ameţit

Totuşi, tata n-ar fi lăsat un bilet. Ar fi fost conştient de implicaţii. N-ar fi vrut un verdict de sinucidere pentru că, după cum s-a dovedit, avusese o asigurare de viaţă: plătise la ea ani de zile, aşa că nimeni nu-l putea acuza că aranjase asta în ultima clipă. Banii urmau să meargă direct într-un depozit, astfel încât numai Laura putea să se atingă de ei, şi numai după ce împlinea douăzeci şi unu de ani. Probabil că îşi pierduse deja încrederea în Richard, şi trăsese concluzia că n-avea niciun rost să-mi lase mie o parte din ei. Eram încă minoră, şi eram soţia lui Richard. Legile erau altfel atunci. Ce era al meu era practic al lui.

Cum am spus, eu am primit medaliile tatei. Pentru ce erau? Pentru curaj. Bravură în luptă. Gesturi nobile de sacrificiu de sine. Bănuiesc că se aştepta de la mine să mă ridic la înălţimea lor.

Toată lumea din oraş a venit la înmormântare, a spus Reenie. Mă rog, aproape toată lumea, fiindcă în unele cartiere a fost multă amărăciune; totuşi, fusese respectat, şi la acea vreme se ştia că nu el închisese fabricile aşa, pentru totdeauna. Se ştia că nu avusese niciun rol în asta – nu putuse să împiedice treaba, atâta tot. Marile interese i-au venit de hac.

Tuturor din oraş le-a fost milă de Laura, a spus Reenie. *(Dar de mine nu,* a rămas nerostit. După părerea lor, eu terminasem cu favoritismele. Atâtea câte erau.)

Iată aranjamentele făcute de Richard:

Laura avea să vină să locuiască la noi. Bineînţeles că trebuia să vină: nu putea să rămână singură la Avilion, avea doar cincisprezece ani.

— Aş putea să stau cu Reenie, a zis Laura.

Dar Richard a spus că asta ieşea din discuţie. Reenie se mărita; nu avea să mai aibă timp sa se îngrijească de Laura. Laura a spus că nu avea nevoie să se îngrijească cineva de ea, dar Richard s-a mulţumit să zâmbească.

— Ar putea să vină Reenie la Toronto, a zis Laura, dar Richard a spus că n-o să vrea.

(Richard nu voia ca ea să vină. El şi Winifred angajaseră deja ce considerau ei a fi un personal potrivit de a se ocupa de gospodăria lui – oameni care cunoşteau rosturile, spunea el.

Ceea ce însemna că ei cunoşteau rosturile lui Richard, precum şi pe ale lui Winifred.)

Richard a spus că discutase deja cu Reenie, şi ajunseseră la un aranjament satisfăcător. Reenie şi soţul ei aveau să ne fie ca nişte tutori, a spus el, şi aveau să supravegheze reparaţiile – Avilionul se dărâma, aşa că trebuiau făcute o grămadă de reparaţii, începând de la acoperiş – şi astfel vor fi acolo pentru a pregăti pentru noi casa oricând era nevoie, deoarece avea să servească drept locuinţă de vară. Aveam să venim la Avilion să ne plimbăm cu barca şi aşa mai departe, a spus el, pe tonul unui unchi indulgent. În felul ăsta, Laura şi cu mine nu aveam să fim lipsite de căminul nostru strămoşesc. A spus zâmbind *cămin strămoşesc.* Nu ne plăcea asta?

Laura nu i-a mulţumit. S-a uitat lung la fruntea lui, cu exersata privire inexpresivă pe care o folosise cândva pe domnul Erskine, şi am înţeles că ne aşteptau vremuri grele.

Odată lucrurile aranjate, eu şi cu el aveam să ne întoarcem la Toronto cu maşina, a continuat Richard. Mai întâi trebuie să stea de vorbă cu avocaţii tatei, întâlnire la care noi nu trebuia să fim de faţă: ar fi fost dureros pentru noi, ţinând seamă de evenimentele recente, şi el voia să ne menajeze cât se putea. Unul dintre aceşti avocaţi era rudă prin alianţă din partea mamei noastre, ne-a spus Reenie mai târziu, când am rămas singure cu ea – soţul unei verişoare de-a doua – aşa că sigur avea să fie cu ochii în patru.

Laura avea să rămână la Avilion până ce, împreună cu Reenie, îşi strângea lucrurile: apoi avea să vină la oraş cu trenul, şi avea să fie aşteptată la gară. Avea să locuiască în casa noastră – era o cameră liberă care avea să i se potrivească perfect, după ce o să fie redecorată. Şi avea să urmeze – în sfârşit – o şcoală ca lumea. Sf. Cecilia era cea aleasă de el, în urma consultării cu Winifred, care se pricepea la astfel de lucruri. Era posibil ca Laura să aibă nevoie de lecţii suplimentare, însă el era sigur că toate astea aveau să se rezolve cu timpul. În felul ăsta putea să aibă de câştigat, să profite…

— Să profit de ce? a întrebat Laura.

— De poziţia ta, a răspuns Richard.

— Nu văd să am vreo poziţie, a spus Laura.

— Ce vrei să zici cu asta? a întrebat Richard, mai puţin indulgent.

— Iris e cea care are poziţia, a spus Laura. Ea e doamna Griffen. Eu sunt în plus.

— Îmi dau seama că eşti supărată şi e de înţeles, ţinând cont de împrejurările nefericite, care au fost grele pentru toată lumea, dar nu e nevoie să fii urâcioasă, a spus Richard. Eu doar încerc să-mi dau toată silinţa pentru tine.

— Crede că am să stau în cale, mi-a spus Laura în acea seară în bucătărie, unde ne refugiaserăm de Richard.

Era deranjant pentru noi să-l vedem făcând liste – ce trebuie aruncat, ce reparat, ce înlocuit. Să ne uităm şi să tăcem. *Se poartă de parcă ar fi stăpânul casei,* spusese indignată Reenie. *Dar este,* răspunsesem eu.

— În calea cui? am întrebat. Sunt sigură că nu asta a vrut să spună.

— În calea lui, a spus Laura. În calea voastră, a amândurora.

— Totul o să iasă bine, a spus Reenie.

A spus asta ca din obişnuinţă. Avea glasul istovit, lipsit de convingere, şi mi-am dat seama că nu ne mai puteam aştepta la ajutor de la ea. În acea seară, în bucătărie, arăta bătrână, şi destul de grasă, şi înfrântă. Cum avea să reiasă la un moment dat, era deja însărcinată cu Myra. Se lăsase orbită de sentimente şi îşi încălcase principiile. Acum mintea îi era probabil la alte lucruri, cum ar fi dacă avea să ajungă la altar, şi dacă nu, ce o aştepta? Vremuri grele, fără îndoială. Pe atunci nu existau ziduri între abilitate şi dezastru: de căleai strâmb cădeai, şi de cădeai te duceai la fund. I-ar fi fost tare greu să-şi facă alt rost, deoarece chiar dacă pleca în altă parte să nască şi apoi renunţa la copil, tot s-ar fi dus vorba şi lumea din oraş n-ar fi uitat în veci un lucru ca ăsta. Putea la fel de bine să îşi atârne o pancartă: s-ar fi formată o coadă de-a lungul străzii. Odată ce o femeie era pierdută, lumea avea grijă să rămână aşa. *Când laptele e pe gratis, de ce să cumperi o vacă?* trebuie să fi gândit ea.

Aşa că renunţase la noi, îşi luase mâna de pe noi. Ani de zile făcuse ce putuse, iar acum nu mai avea putere.

Întoarsă la Toronto, am aşteptat sosirea Laurei. Valul de căldură a continuat. Vreme sufocantă, frunţi umede, un duş înainte de gin şi apă tonică pe veranda din spate ce dădea spre grădina pârlită de soare. Aerul ca focul ud; totul galben sau lipsit

de vlagă. În dormitor era un ventilator care scotea un zgomot ca cel făcut de un moş cu un picior de lemn, care urcă scările: un şuierat gâfâit, un zăngănit, un şuierat. În nopţile apăsătoare, fără stele, mă uitam în tavan în timp ce Richard îşi vedea mai departe de treabă.

Era ameţit de mine, spunea el. *Ameţit* – de parcă ar fi fost beat. De parcă n-ar fi simţit acelaşi lucru pentru mine dacă ar fi fost treaz şi întreg la minte.

Mă uitam în oglindă întrebându-mă ce am. Ce e atât de ameţitor? În oglindă mă vedeam în mărime naturală şi încercam să mă văd din spate în ea, dar fireşte că nu puteam. Niciodată nu poţi să te vezi aşa cum apari altcuiva – unui bărbat care se uită la tine din spate, când nu ştii – pentru că în oglindă ai mereu capul răsucit peste umăr. O poză sfioasă, care invită. Poţi folosi altă oglindă pentru a avea vederea din spate, însă ce vezi atunci este ce le-a plăcut multor pictori să picteze – „Femeie uitându-se în oglindă”, considerată a fi o alegorie a vanităţii. Deşi e puţin probabil să fie vanitate, ci reversul: căutarea defectelor. *Ce am?* poate fi interpretat foarte uşor drept *Ce nu-i în regulă cu mine?*

Richard spunea că, după forma fundului, femeile se pot împărţi în mere şi pere. Eu eram pară, spunea el, dar una necoaptă. Asta îi plăcea la mine – starea necoaptă, tare. Cred că se referea la fund, dar poate că şi în general.

După ce făceam duş şi mă epilam şi mă pieptănam şi îmi periam părul, acum aveam grijă să adun orice fir de păr de pe podea. Culegeam micile ghemotoace de păr din drenajul căzii sau al chiuvetei, le aruncam în vasul de toaletă şi trăgeam apa, pentru că Richard comentase întâmplător că femeile lasă mereu păr în jur. Ca animalele care năpârlesc, era aluzia.

De unde ştia? De unde ştia de pere şi mere şi păr năpârlit? Cine erau aceste femei, aceste alte femei? În afară de o curiozitate de suprafaţă, nu-mi prea păsa.

Încercam să evit să mă gândesc la tata, şi la felul în care murise, şi prin câte o fi trecut înainte de acel eveniment, şi ce trebuie să fi simţit, şi la tot ce nu găsise Richard de cuviinţă să-mi spună.

Winifred era o albină foarte harnică. În ciuda căldurii arăta excelent, înfăşurată în lumină şi pânzeturi diafane ca o zână din

basme. Richard spunea într-una ce minunată era şi cât muncea şi se deranja ca să mă menajeze, dar pe mine mă făcea tot mai nervoasă. Era într-un permanent du-te-vino; nu ştiam niciodată când putea să apară, vârându-şi capul pe uşă cu un zâmbet vioi. Singurul meu refugiu era baia, fiindcă acolo puteam să mă încui fără să par exagerat de nepoliticoasă. Supraveghea restul decorării, comanda mobilă pentru camera Laurei. (O masă de toaletă cu bordură de pânză cu volănaş, cu imprimeu înflorat, roz, cu draperii şi cuvertură în ton. O oglindă cu ramă albă cu înflorituri aurii. Era exact ce îi trebuia Laurei, nu eram de acord? Nu eram, dar nu avea niciun rost s-o spun.)

Făcea planuri şi pentru grădină; schiţase deja mai multe proiecte – doar câteva mici idei, spunea ea, vârându-mi sub nas foile de hârtie, apoi retrăgându-le şi punându-le cu grijă la loc în mapa deja umflată de alte mici idei ale ei. O arteziană ar fi minunată, spunea ea – ceva franţuzesc, dar trebuie să fie autentică. Nu eram de aceeaşi părere?

Îmi doream ca Laura să vină. Data sosirii ei fusese amânată deja de trei ori – nu îşi făcuse încă bagajul, fusese răcită, pierduse biletul. Am vorbit cu ea la telefonul alb; glasul ei era reţinut, distant.

Cei doi servitori fuseseră instalaţi, o bucătăreasă-menajeră morocănoasă şi un bărbat mătăhălos şi fălcos care fusese prezentat ca grădinar/şofer. Se numeau Murgatroyd, şi se spunea că erau soţ şi soţie, dar semănau a frate şi soră. Mă priveau cu neîncredere, şi eu la fel pe ei. Ziua, când Richard era la birou şi Winifred era omniprezentă, căutam să stau cât mai mult departe de casă. Spuneam că mă duc în centru – la cumpărături, spuneam, ceea ce era o versiune acceptabilă a felului în care trebuia să-mi petrec timpul. Şoferul mă lăsa la magazinul universal Simpsons, şi îi spuneam că mă întorc cu taxiul. Apoi intram şi cumpăram repede ceva: ciorapii şi mănuşile erau întotdeauna o dovadă convingătoare a zelului meu. Pe urmă străbăteam tot magazinul şi ieşeam pe uşa opusă.

Mi-am reluat vechile obiceiuri – hoinăreala fără ţintă, examinarea vitrinelor, a afişelor teatrale. Ba chiar mă duceam la filme, singură; nu mă mai impresionau bărbaţii care pipăiau, îşi pierduseră aura de magie demonică, acum că ştiam ce aveau în minte. Nu mă interesa tot acelaşi lucru – aceeaşi înghesuială şi

mototoleală. *Ţine-ţi mâinile acasă altfel ţip* funcţiona destul de bine atâta timp cât erai gata să treci la fapte. Păreau să ştie că eu eram. La vremea aceea vedeta de cinema preferată de mine era Joan Crawford. Ochi răniţi, gură letală.

Uneori mă duceam la Royal Ontario Museum. Mă uitam la armuri, la animale împăiate, la instrumente muzicale vechi. Pentru asta nu trebuia să merg foarte mult. Sau mă duceam la cofetăria Diana, la o limonada sau o ceaşcă de cafea: era o cofetărie mondenă, foarte frecventată de doamne, şi era puţin probabil să fie deranjată acolo de deviaţi. Sau treceam prin Queen's Park, repede şi cu scop. Dacă treceam prea agale, era de aşteptat să apară un bărbat. *Hârtie de prins muşte,* spunea Reenie despre câte o tânără. *Trebuie să-i răzuiască de pe ea.* Odată, un bărbat s-a exhibat chiar în faţa mea, la nivelul ochilor. (Făcusem greşeala să mă aşez pe o bancă izolată, pe terenul universităţii.) Nici măcar nu era vagabond, era foarte bine îmbrăcat. „Îmi pare rău", i-am spus, „Pur şi simplu nu mă interesează." A părut foarte dezamăgit. Probabil ar fi vrut să leşin.

Teoretic, puteam să mă duc unde voiam, practic existau bariere invizibile. Mă limitam la străzile principale, la zonele mai prospere: chiar şi în cadrul acestor limite, nu prea erau multe locuri în care să mă simt neconstrânsă. Mă uitam la oameni – nu atât la bărbaţi cât la femei. Erau căsătorite? Unde se duceau? Aveau slujbă? Nu-mi prea dădeam seama după înfăţişare, în afară de preţul pantofilor lor.

Mă simţeam de parcă fusesem luată pe sus şi depusă într-o ţară străină, în care toată lumea vorbea altă limbă.

Câteodată vedeam perechi, braţ la braţ – vesele, fericite, drăgăstoase. Victime ale unei imense înşelătorii şi, totodată, autorii ei, sau aşa consideram. Mă uitam la ele cu ciudă.

Apoi, într-o zi – era într-o joi – l-am văzut pe Alex Thomas. Era pe cealaltă parte a străzii, aşteptând să se schimbe semaforul. Eram pe Queen Street, la Yonge. Era foarte prost îmbrăcat – avea o cămaşă albastră, ca un muncitor, şi o pălărie boţită – dar sigur era el. Părea luminat, de parcă un fascicul de lumină cădea pe el dintr-o sursă nevăzută, făcându-l înspăimântător de vizibil. Sigur că şi ceilalţi de pe stradă se uitau la el – sigur că

toţi ştiau cine el în orice clipă aveau să-l recunoască, să strige, să-l fugărească.

Primul meu impuls a fost să-l avertizez. Dar apoi mi-am dat seama că avertizarea trebuia să fie pentru amândoi, fiindcă indiferent în ce necaz era implicat, eram dintr-odată şi eu implicată în el.

Puteam să nu-i dau nicio atenţie. Puteam să mă întorc şi să plec. Ar fi fost un lucru înţelept. Însă pe atunci o astfel de înţelepciune nu-mi era accesibilă.

Am coborât de pe bordură şi am început să traversez către el. Semaforul s-a schimbat iarăşi: am rămas în mijlocul străzii. Maşinile claxonau; se auzeau strigăte; traficul s-a pus în mişcare. Nu ştiam dacă s-o iau înapoi sau înainte.

El s-a întors atunci şi, la început, n-am fost sigură că m-a văzut. Am întins mâna, aşa cum imploră salvarea un om care se îneacă. În clipa aceea înfăptuisem deja trădarea în inima mea.

A fost trădare, sau a fost un act de curaj? Ambele, poate. Niciunul nu implică premeditare: astfel de lucruri au loc într-o clipă, cât ai clipi din ochi. Asta poate fi numai din cauză că le-am repetat deja, iar şi iar, în tăcere şi pe întuneric; într-o aşa tăcere, într-un aşa întuneric încât nici noi înşine nu ştim de ele. Orbi dar cu pas sigur, păşim înainte ca într-un dans neuitat.

Sunnyside

La trei zile după asta trebuia să sosească Laura. M-am dus la gara Union să aştept trenul, dar nu era în el. Nu era nici la Avilion: am sunat-o pe Reenie să verific, şi am provocat o răbufnire: ştiuse mereu că o să se întâmple ceva de genul ăsta, pentru că aşa era Laura. Se dusese cu Laura la tren, expediase cufărul şi restul aşa cum primise instrucţiuni, luase toate măsurile de precauţie. Ar fi trebuit să o însoţească tot drumul, şi acum uite! Cine ştie ce proxenet o ştersese cu ea.

Cufărul Laurei a apărut la timp, însă Laura în persoană părea să se fi evaporat. Richard era mai supărat decât aş fi crezut. Se temea că fusese răpită de forţe necunoscute – oameni care îi purtau lui sâmbetele. Puteau să fie comuniştii, sau dacă nu, un rival în afaceri lipsit de scrupule: existau astfel de oameni cu mintea bolnavă. Criminali, insinua el, care erau în cârdăşie cu tot felul de oameni – oameni care nu s-ar fi dat în lături de la nimic pentru a exercita presiuni asupra lui, datorită relaţiilor lui politice tot mai numeroase. Iar următoarea ştire pe care am fi primit-o era un bilet de şantaj.

În acel august Richard bănuia multe elemente; spunea că trebuie să fim cu ochii în patru. În iulie fusese un mare marş către Ottawa – mii, zeci de mii de oameni care afirmau că sunt şomeri, şi care cereau slujbe şi plată dreaptă, incitaţi de elemente subversive care îşi puseseră în cap să răstoarne guvernul.

— Pun pariu că tânărul ăla cum îl cheamă a avut un amestec în asta, a spus Richard privindu-mă cu atenţie.

— Care tânăr? am întrebat, uitându-mă pe fereastră.

— Fii atentă, iubito. Amicul Laurei. Ala oacheş. Tânărul bătăuş care a ars din temelii fabrica tatălui tău.

— N-a ars din temelii, am spus. Au salvat-o la timp. Oricum, nu s-a dovedit.

— A întins-o, a spus Richard. A fugit ca un iepure. Asta e o dovadă suficientă pentru mine.

Demonstranţii spre Ottawa fuseseră atraşi în cursă printr-o inteligentă stratagemă de culise propusă – sau aşa spunea el – chiar de Richard, care în acele zile se învârtea în cercuri înalte. Liderii marşului fuseseră ademeniţi la Ottawa pentru „discuţii oficiale”, şi toată adunătura fusese blocată în Regina. Discuţiile

n-au dus la nimic, după cum era plănuit, dar e drept că au fost răzmeriţe: elementele subversive agitaseră lucrurile, mulţimea scăpase de sub control, fuseseră morţi şi răniţi. În spatele acestui lucru au fost comuniştii, fiindcă ei erau amestecaţi în toate acţiunile dubioase, şi cine putea să spună că atragerea în cursă a Laurei nu fusese una dintre acţiuni?

Consideram că Richard se agita pe nedrept. Şi eu eram tulburată, însă credeam că Laura doar se abătuse din drum – fusese distrasă cumva. Asta îi era mai caracteristic. Coborâse în altă gară, uitase numărul nostru de telefon, se rătăcise.

Winifred a spus că ar trebui să întrebăm pe la spitale, poate că Laurei i se făcuse rău, sau avusese un accident, însă nu era la spital.

După două zile de frământări am informat poliţia şi, la scurt timp după aceea, în ciuda măsurilor de precauţie ale lui Richard, povestea a ajuns în ziare. Reporterii au luat cu asalt trotuarul din faţa casei noastre. Au făcut fotografii, chiar dacă numai ale uşilor şi ferestrelor noastre; au dat telefoane; au cerşit interviuri. Ce voiau ei era un scandal. „O bine cunoscută şcolăriţă din înalta societate în cuibuşorul de dragoste.” „Gara Union, locul rămăşiţelor oribile.” Voiau să li se spună că Laura fugise cu un bărbat însurat, sau că fusese răpită de anarhişti, sau că fusese găsită moartă într-un geamantan lăsat la magazia de bagaje. Sex sau moarte, sau ambele – asta aveau ei în minte.

Richard a spus că trebuie să fim politicoşi dar să nu dăm informaţii. A spus că nu avea rost să ne punem rău în mod inutil cu ziarele, fiindcă reporterii sunt nişte animăluţe dăunătoare răzbunătoare care îţi poartă pică ani de zile şi ţi-o plătesc mai târziu, când te aştepţi mai puţin. A spus că rezolvă el lucrurile.

Mai întâi a anunţat că eu mă aflu în pragul colapsului, şi a cerut ca intimitatea şi sănătatea mea delicată să fie respectate. Asta i-a făcut pe reporteri să dea înapoi puţin: au presupus, fireşte, că sunt însărcinată, lucru care pe vremea aceea încă mai însemna ceva, şi se credea şi că tâmpeşte femeia. Pe urmă a dat de ştire că va fi o recompensă pentru informaţii, deşi nu a spus cât. În a opta zi am primit un telefon anonim: Laura nu era moartă, ci lucra la un chioşc de vafe din Parcul de distracţii Sunnyside. Cel care sunase pretindea că o recunoscuse din descrierea apărută în toate ziarele.

S-a hotărât ca Richard şi cu mine să mergem împreună s-o recuperăm. Winifred a spus că era foarte probabil ca Laura să fie într-o stare de şoc întârziat, ţinând cont de moartea urâtă a tatei şi de faptul că ea descoperise cadavrul. Oricine ar fi tulburat după o astfel de încercare grea, iar Laura era o fată cu un temperament nervos. Era foarte probabil să nu prea ştie ce face sau ce spune. Odată recuperată, trebuia să i se administreze un sedativ puternic şi dusă la doctor.

Însă cel mai important lucru, a spus Winifred, era să nu se scape o vorbă despre toate astea. O fată de cincisprezece ani care fuge aşa de acasă... asta ar arunca o lumină proastă asupra familiei. Oamenii ar putea crede că a fost maltratată, şi asta ar putea deveni un impediment serios. Pentru Richard şi viitorul lui politic, voia ea să spună.

Pe atunci, Sunnyside era locul în care se duceau oamenii vara. Nu oamenii ca Richard şi Winifred – era prea gălăgios pentru ei, prea extenuant. Caruselele, numerele comice de bâlci, sucurile de plante, bomboanele cu scorţişoară, dughenele de tir sportiv, concursurile de frumuseţe, îmbăiatul public: într-un cuvânt, distracţii vulgare. Richard şi Winifred n-ar fi dorit să fie atât de aproape de subsuorile altora, sau de cei care îşi numărau banii în monede de zece cenţi. Totuşi, nu ştiu de ce fac pe mironosiţa, fiindcă nici eu n-aş fi vrut.

Acum Sunnyside nu mai e – a fost desfiinţat de o autostradă cu douăsprezece benzi de asfalt, cândva în anii cincizeci. A fost demolat cu mult timp în urmă, la fel ca multe altele. Însă în acel august era încă în plină activitate. Ne-am dus cu coupe-ul lui Richard, dar a trebuit să lăsăm maşina la o oarecare depărtare din cauza traficului, şi a mulţimii care se înghesuia pe trotuare şi pe drumurile pline de praf.

Era o zi urâtă, toridă şi ceţoasă; mai fierbinte decât ţâţânile Gheenei, cum ar spune Walter acum. Deasupra malului lacului era o pâclă invizibilă dar aproape palpabilă, alcătuită din parfum stătut şi uleiul de la umerii goi şi bronzaţi, amestecate cu aburul de la crenvurştii fierţi şi izul de ars al vatei de zahăr. Să mergi prin mulţime era ca şi cum te-ai fi cufundat într-o tocană – deveneai un ingredient, luai o anumită aromă. Până şi fruntea lui Richard era umedă, sub borul panamalei lui.

De deasupra venea scrâşnetul metalului pe metal, şi un uruit ameninţător, şi un cor de ţipete de femei: montagne-russe-ul.

Nu fusesem niciodată în unul şi m-am uitat cu gura căscată la el până ce Richard a spus: „Închide gura, iubito, or să-ţi intre muşte în ea”. Mai târziu am auzit o poveste ciudată – de la cine? De la Winifred, fără îndoială; era genul de lucru pe care obişnuia să-l arunce ca să arate că ştie ce se petrece de fapt în viaţă, în viaţa de jos, în culise. Povestea era că fetele care se băgaseră în belea – termenul lui Winifred, de parcă fetele îşi administraseră absolut singure beleaua – că aceste fete cu probleme se urcau în montagne-russe-ul din Sunnyside, în speranţa că aşa aveau să-şi provoace un avort. Winifred a râs: *Bineînţeles că n-a mers,* a spus ea, *şi chiar dacă mergea, ce-ar fi făcut ele? Cu atâta sânge, adică? Aşa, sus în aer? Imaginează-ţi!*

Ce mi-am imaginat eu când a spus asta au fost serpentinele acelea roşii de hârtie care se aruncau de pe transatlantice în momentul desprinderii de ţărm, revărsându-se peste spectatorii de jos; sau o serie de funii, funii lungi, groase şi roşii desfăşurându-se din montagne-russe şi din fetele din el ca vopseaua aruncată dintr-o găleată. Ca nişte mâzgălituri lungi de nor purpuriu. Ca o reclamă aeriană, o scriere pe cer.

Acum mă gândesc: dar dacă era scriere, ce fel de scriere? Jurnale, romane, autobiografii? Sau doar graffiti: *Mary îl iubeşte pe John.* Dar John nu o iubeşte pe Mary, sau nu destul. Nu destul pentru a o salva de la a se goli aşa, mâzgălindu-i pe toţi din cap până-n picioare cu astfel de litere roşii, roşii.

O poveste veche.

Dar în acea zi de august din 1935 nu auzisem încă de avorturi. Dacă acest cuvânt s-ar fi rostit în prezenţa mea, ceea ce nu se întâmpla, habar n-aş fi avut ce însemna. Nici măcar Reenie nu îl pomenise: aluzii neclare la măcelari şi mese de bucătărie erau cam până unde mersese ea, iar Laura şi cu mine – ascunse pe scara din spate şi trăgând cu urechea – crezuserăm că vorbea de canibalism, lucru pe care îl găseam contrariant.

Montagne-russe-ul şuiera strident, ghereta de tir făcea un zgomot ca de floricele de porumb. Alţi oameni râdeau. Mi-am dat seama că mi-e foame, dar nu puteam să propun o gustare; n-ar fi fost nimerit chiar atunci, iar mâncarea era sub orice critică. Richard era încruntat; mă ţinea de cot, conducându-mă

prin mulţime. Cealaltă mână o ţinea în buzunar: locul ăsta, spunea el, era înţesat de hoţi îndemânatici.

Ne-am croit drum până la chioşcul cu vafe. Laura nu se zărea, dar Richard nu voia să vorbească mai întâi cu Laura, avea destulă minte pentru asta. Îi plăcea să rezolve mereu lucrurile de sus în jos, dacă se putea. Aşa că a cerut să aibă o discuţie în particular cu proprietarul chioşcului cu vafe, un bărbat mătăhălos nebărbierit, care duhnea a unt rânced. Omul şi-a dat seama pe loc de ce se afla Richard acolo. S-a depărtat de chioşcul său, aruncând pe furiş o privire înapoi, peste umăr.

Era conştient proprietarul chioşcului cu vafe că adăpostea o fugară adolescentă? A întrebat Richard. Doamne fereşte! A spus îngrozit omul. Laura îl îmbrobodise – spusese că are nouăsprezece ani. Totuşi era harnică, trudise din greu, ţinând chioşcul curat, dând o mână de ajutor la vafe când era aglomeraţie. Unde dormea? Omul a fost vag în legătură cu asta. Cineva de pe aici îi dăduse un pat, dar nu el. Nici nu a existat ceva dubios, trebuie să credem asta, cel puţin din câte ştia el. Era o fată bună, iar el era un om cu o căsnicie fericită, spre deosebire de unii de pe aici. I se făcuse milă de ea – se gândise că poate dăduse de vreun necaz. Avea o slăbiciune pentru puştoaicele de treabă ca ea. De fapt, el dăduse telefon, şi nu doar pentru recompensă; socotise că ei i-ar fi mai bine să se întoarcă la familia ei, corect?

Aici s-a uitat la Richard, în aşteptare. Banii şi-au schimbat proprietarul, deşi cumva – am dedus eu – nu chiar atât de mulţi bani cum se aşteptase omul. Apoi a fost chemată Laura. N-a protestat. Ne-a aruncat o privire şi s-a hotărât să n-o facă. „Mulţumesc pentru tot”, i-a spus ea omului cu vafele. A dat mâna cu el. Nu şi-a dat seama că el o vânduse.

Richard şi cu mine am luat-o fiecare de câte un cot; am condus-o înapoi prin Sunnyside. Mă simţeam ca o trădătoare. Richard a instalat-o în maşină, între noi doi. I-am petrecut pe după umeri un braţ liniştitor. Eram supărată pe ea, dar ştiam că trebuia să fiu înţelegătoare. Mirosea a vanilie, şi a sirop dulce, fierbinte, şi a păr nespălat.

După ce am băgat-o în casă, Richard a chemat-o pe doamna Murgatroyd şi i-a cerut un pahar de ceai cu gheaţă pentru Laura. Dar ea nu l-a băut; stătea în mijlocul canapelei, cu genunchii lipiţi, rigidă, cu faţa împietrită, cu ochii ca ardezia.

Avea idee câtă nelinişte şi zarvă provocase? a întrebat Richard. Nu. Îi păsa? Niciun răspuns. El spera neîndoios că ea nu o să mai încerce ceva de genul ăsta. Niciun răspuns. Pentru că el acum stătea *in loco parentis,* ca să zicem aşa, şi avea o responsabilitate faţă de ea, şi intenţiona să-şi îndeplinească acea responsabilitate, oricât l-ar fi costat. Şi întrucât nimic nu e o stradă cu sens unic, se aştepta ca Laura să îşi dea seama că şi ea avea o responsabilitate faţă de el – faţă de *noi,* a adăugat – care era să se poarte frumos, şi să facă ce i se cerea, în limite rezonabile. Înţelegea asta?

— Da, a spus Laura. Înţeleg ce vrei să spui.

— Sper, a spus Richard. Sper că înţelegi, domnişoară.

Acel *domnişoară* m-a enervat. Era un reproş, de parcă era ceva rău să fii domnişoară, şi să mai fii şi tânără. Dacă da, era un reproş care mă includea.

— Ce ai mâncat? am întrebat, ca să schimb subiectul.

— Mere glasate, a spus Laura. Gogoşi de la gogoşeria Downyflake, erau mai ieftine a doua zi. Oamenii de acolo erau chiar de treabă. Bomboane cu scorţişoară.

— Doamne sfinte! am spus, cu un zâmbet slab, dezaprobator adresat lui Richard.

— Asta mănâncă alţi oameni în viaţa reală, a spus Laura, şi am început să înţeleg, puţin, care trebuie să fi fost pentru ea atracţia Sunnyside-ului.

Alţi oameni – acei oameni care au fost mereu şi continuă să fie *alţii,* în ceea ce o privea pe Laura. Tânjea să-i servească pe aceşti alţi oameni. Tânjea, într-un fel, să li se alăture. Dar nu putea. A fost vorba iarăşi, din toate punctele de vedere, de cantina săracilor din Port Ticonderoga.

— De ce ai făcut asta, Laura? am întrebat de îndată ce am rămas singure.

(Cum ai făcut asta? Avea un răspuns simplu: coborâse din tren în London şi-şi schimbase biletul pentru un tren de mai târziu. Măcar nu plecase în alt oraş: atunci puteam să n-o mai găsim niciodată.)

— Richard l-a omorât pe tata, a spus ea. Nu pot trăi în casa lui. Nu e bine.

— Asta nu-i deloc corect, am spus. Tata a murit din cauza unei nefericite combinaţii de împrejurări.

Mi-a fost ruşine de mine că spuneam asta: vorbeam ca Richard.

— N-o fi corect dar e adevărat. La bază, e adevărul, a spus ea. Oricum, voiam o slujbă.

— Dar de ce?

— Să arăt că noi… să arăt că pot. Că eu, că noi nu trebuie să…

Şi-a luat privirea de la mine şi a început să-şi ronţăie degetul.

— Nu trebuie să ce?

— Ştii tu, a spus ea. Toate astea. Şi-a fluturat mâna spre masa de toaletă înzorzonată, spre draperiile cu flori, asortate. M-am dus mai întâi la călugăriţe. M-am dus la Mănăstirea Steaua Mării.

Oh, Doamne, m-am gândit, nu iarăşi călugăriţele! Credeam că terminaserăm cu călugăriţele.

— Şi ce-au zis? am întrebat într-un fel prietenos şi dezinteresat.

— N-a folosit la nimic, a spus Laura. Au fost foarte drăguţe cu mine, dar m-au refuzat. Nu doar din cauză că nu sunt catolică. Au spus că nu am vocaţie autentică, doar mă sustrag de la îndatoririle mele. Au spus că dacă vreau să-l slujesc pe Dumnezeu, trebuie să o fac în viaţa la care m-a chemat el.

Pauză.

— Dar care viaţă? a continuat ea. N-am nicio viaţă! Pe urmă a început să plângă, şi am luat-o în braţe în vechiul gest de pe vremea când era mică. *Nu mai urla.* Dacă aş fi avut o bucată de zahăr nerafinat i-aş fi dat-o, dar trecuserăm de mult de stadiul zahărului nerafinat. Zahărul nu avea să fie de niciun ajutor.

— Cum putem să scăpăm de aici? s-a tânguit ea. Înainte să fie prea târziu?

Cel puţin ea avea minte să fie speriată; avea mai multă minte ca mine. Dar am crezut că e doar o melodramă de adolescentă.

— Pentru ce prea târziu? am întrebat-o cu blândeţe.

Nu era nevoie decât de o respiraţie adâncă; o respiraţie adâncă, puţin calm, puţină evaluare critică. Nu trebuie să se între în panică.

Credeam că pot să mă descurc cu Richard, cu Winifred. Credeam că pot să trăiesc ca un şoarece în castelul tigrilor, furişându-mă nevăzută în interiorul zidurilor; rămânând tăcută, ţinând capul jos. Nu: îmi acord prea mult credit. N-am văzut

pericolul. Nici măcar n-am ştiut că ei erau tigri. Mai rău: n-am ştiut că pot deveni eu însămi un tigru. N-am ştiut că şi Laura poate deveni unul, în circumstanţele corespunzătoare. De fapt, oricine poate.

— Uită-te la partea bună a lucrurilor, i-am spus Laurei pe cel mai liniştitor ton al meu şi am mângâiat-o pe spate. Am să-ţi aduc o ceaşcă de lapte cald, şi pe urmă ai să dormi mult. Mâine o să te simţi mai bine.

Dar ea plângea într-una, şi nu voia să fie alinată.

Xanadu

Azi-noapte am visat că eram îmbrăcată cu costumul de la balul Xanadu. Trebuia să fiu o fecioară abisiniană – fata cu ţitera. Costumul era din satin verde: un mic bolerou împodobit cu paiete aurii, care lăsa să se vadă o mare parte din sâni şi abdomen; chiloţi verzi de satin, şalvari transparenţi. O mulţime de monede false de aur, purtate la gât şi pe frunte. Un turban mic, cochet, cu o broşă în formă de semilună; un văl pe faţă. Ideea ţipătoare despre Orient a vreunui designer de circ.

Mă gândeam că arătam grozav în el, până m-am uitat la burta care îmi atârnă, la încheieturile umflate, cu vene vineţii, la braţele zbârcite, şi mi-am dat seama că nu sunt la vârsta de atunci, ci la vârsta de acum.

Totuşi, nu eram la bal. Eram absolut singură, sau aşa părea la început, în sera distrusă de la Avilion. Ici şi colo erau împrăştiate ghivece goale; altele, pline cu pământ uscat şi plante moarte. Unul dintre sfincşii de piatră zăcea pe podea, răsturnat pe-o parte, desfigurat cu markerul fermecat – nume, iniţiale, desene grosolane. În acoperişul de sticlă era o gaură. Locul puţea a pisică.

Casa principală din spatele meu era întunecată, pustie, toată lumea din ea plecase. Fusesem lăsată acolo în costumul ăsta caraghios de bal mascat. Era noapte, cu o lună cât unghia. La lumina ei am văzut că era, totuşi, o singură plantă rămasă vie: o tufă cu frunze lucioase, cu o floare albă. *Laura,* am spus. Dinspre ea, din umbră, s-a auzit râsul unui bărbat.

Nu prea e coşmar, ai spune. Stai să vezi cum e. M-am trezit deprimată.

Oare de ce face mintea astfel de lucruri? Se repede asupra noastră, ne sfâşie, îşi înfige ghearele în noi. Se spune că dacă ţi-e foame tare, începi să-ţi mănânci inima. Poate că e la fel.

Prostii. E vorba doar de chimicale. Trebuie să fac ceva cu coşmarurile astea. Trebuie să existe o pastilă.

Ninge şi azi. Doar uitându-mă pe fereastră, mă dor degetele. Scriu la masa din bucătărie, la fel de încet de parcă aş grava. Pixul e greu, dificil de împins, ca o unghie care râcâie pe ciment.

1935, toamna. Căldura s-a retras, frigul a avansat. Chiciură pe frunze căzute, apoi pe frunze care n-au căzut. Apoi pe ferestre.

Pe atunci, aceste detalii mă înveseleau. Îmi plăcea să trag aer în piept. Spaţiul din plămânii mei era numai al meu.

Între timp, lucrurile au continuat.

Lucrul la care se referea Winifred acum ca fiind „mica escapadă a Laurei” a fost muşamalizat cât s-a putut. Richard i-a spus Laurei că dacă îi povestea altcuiva despre asta, mai ales cuiva de la şcoală, nu se putea ca el să nu afle şi avea să considere asta un afront personal, precum şi o tentativă de sabotaj. Rezolvase lucrurile cu presa: soţii Newton-Dobbs, nişte amici cu poziţii importante – domnul era ceva la una dintre căile ferate – furnizaseră un alibi, şi erau gata să jure că Laura fusese tot timpul cu ei la casa lor din Muskoka. Fusese un aranjament de vacanţă de ultim minut, şi Laura crezuse că soţii Newton-Dobbs ne dăduseră telefon, iar soţii Newton-Dobbs crezuseră că Laura o făcuse, şi totul a fost o simplă neînţelegere, iar ei nu îşi dăduseră seama că Laura era considerată dispărută pentru că, în vacanţă, nu acordau niciodată atenţie ştirilor.

O poveste verosimilă. Dar oamenii au crezut-o, sau au fost nevoiţi să se prefacă a o crede. Presupun că soţii Newton-Dobbs răspândeau adevărata poveste printre cei douăzeci cei mai buni prieteni ai lor, ultrasecret şi numai pentru urechile tale, ceea ce ar fi făcut Winifred în locul lor, bârfa fiind o marfă ca oricare alta. Dar măcar nu a ajuns în ziare.

Laura a fost ambalată într-un kilt care producea mâncărimi şi cravată ecosez şi expediată la Sf. Cecilia. Ea n-a făcut niciun secret din faptul că detesta asta. A spus că nu trebuie să se ducă acolo; a spus că acum că îşi făcuse rost de o slujbă, poate să îşi găsească alta. Aceste lucruri mi le-a spus mie, cu Richard de faţă. N-a vrut să vorbească direct cu el.

Îşi rodea degetele, nu mânca destul, era prea slabă. Am ajuns să fiu foarte îngrijorată din pricina ei, aşa cum era de aşteptat să fiu şi, cinstit vorbind, trebuia să fiu. Dar Richard a spus că s-a săturat de aceste prostii isterice; cât despre slujbă, nu vrea să mai audă nimic. Laura era prea tânără pentru a fi pe cont propriu; s-ar fi pomenit implicată în ceva dezgustător, fiindcă pădurile erau pline de cei care îşi făceau o meserie din a vâna fete proaste ca ea. Dacă nu-i plăcea şcoala asta, putea fi trimisă la alta, departe, în alt oraş, iar dacă fugea de acolo, el avea s-o bage la o şcoală de corecţie alături de toate celelalte

delincvente morale, şi dacă nici asta nu avea să aibă efect, întotdeauna există o clinică. O clinică privată, cu gratii la ferestre; dacă ea voia să se căiască amarnic, asta cu certitudine avea să dea rezultate. Era minoră, el răspundea de ea şi, fără doar şi poate, avea să facă exact ce spunea. După cum ştia ea – după cum ştia toată lumea – era un om de cuvânt.

Când se supăra, ochii lui aveau tendinţa să-i iasă din orbite, şi acum îi ieşeau din orbite, dar a spus toate astea pe un ton calm, credibil, şi Laura l-a crezut şi s-a intimidat. Am încercat să intervin – aceste ameninţări erau prea aspre, el nu o cunoştea pe Laura şi nu ştia că ea lua lucrurile ad litteram – însă el mi-a spus să nu mă bag. Lucrul de care era nevoie era o mână forte. Laura fusese răsfăţată destul. Era vreme să se îndrepte.

De-a lungul săptămânilor s-a instalat un armistiţiu instabil. Am încercat să aranjez lucrurile în casă astfel încât ei doi să nu se ciocnească niciodată.

Bineînţeles că Winifred îşi vârâse coada în asta. Ea trebuie să-i fi spus lui Richard să ia poziţie, pentru că Laura era genul de fată care ar fi muşcat mâna ce o hrăneşte dacă nu i se punea botniţă.

Richard o consulta pe Winifred în toate, pentru că ea era cea care îl înţelegea, îl sprijinea, îl încuraja în general. Ea era cea care îl susţinea social, îi promova interesele în ceea ce considera ea că erau cercurile potrivite. Când avea să candideze el pentru Parlament? Nu încă, şoptea ea la urechea spre care era aplecată – nu era încă vremea – dar curând. Hotărâseră amândoi că Richard era omul viitorului, şi că femeia din spatele lui – oare nu fiecare bărbat de succes are una din astea? – era ea.

În mod sigur nu eram eu. Poziţiile noastre relative erau acum clare, a ei şi a mea; sau fuseseră mereu clare pentru ea, însă acum îmi deveneau şi mie clare. Ea îi era necesară lui Richard, în timp ce eu puteam să fiu oricând înlocuită. Treaba mea era să desfac picioarele şi să închid gura.

Dacă asta sună brutal, aşa a şi fost. Dar nu ieşit din comun.

Winifred a trebuit să-mi dea de lucru în timpul zilei: nu voia să mă tâmpesc de plictiseală, nu voia să iau lucrurile în tragic. S-a străduit mult să inventeze pentru mine sarcini fără noimă, apoi să-mi rearanjeze timpul şi spaţiul ca să le execut în voie. Aceste

sarcini nu erau niciodată prea exigente, pentru că nu făcea niciun secret din faptul că mă considera tâmpiţică. La rândul meu, nu făceam nimic pentru a infirma această părere.

Aşa a fost şi cu balul de caritate pentru Creşa copiilor găsiţi din centrul comercial al oraşului, al cărei amfitrioană era ea. M-a trecut pe lista organizatorilor, nu numai ca să-mi dea o ocupaţie, ci şi pentru că asta avea să se răsfrângă bine asupra lui Richard. „Organizatori” era o glumă, nu mă credea în stare să-mi organizez şireturile, aşa că ce corvoadă de cenuşărească putea să mi se dea? Scrierea adreselor pe plicuri, a hotărât ea. A avut dreptate, era ceva ce puteam să fac. Eram chiar bună la asta. Nu trebuia să mă gândesc la asta, puteam să-mi petrec în altă parte timpul mintal. („Slavă Domnului că are *un* talent”, am auzit-o spunându-le la bridge amicelor ei Billy şi Charley. „Oh, am uitat – două!” Hohote de râs.)

Creşa copiilor găsiţi, pentru copiii săraci, a fost cel mai bun lucru al lui Winifred, sau cel puţin balul de caritate a fost. A fost un bal costumat – aşa erau în majoritate astfel de evenimente, pentru că oamenilor din acea vreme le plăceau costumele. Le plăceau aproape la fel de mult ca uniformele. Ambele serveau aceluiaşi scop: să eviţi a fi cine eşti, să poţi să pretinzi că eşti altcineva. Puteai să devii mai important şi mai puternic, sau mai ispititor şi misterios, doar îmbrăcându-te în nişte haine exotice. Ei bine, într-un fel aşa era.

Winifred avea un comitet pentru bal, dar toată lumea ştia că ea lua toate deciziile importante. Ea ţinea cercurile, alţii săreau prin ele. Ea a fost cea care a ales tema pentru 1936 – „Xanadu”. Rivalul Bal al Artelor Frumoase făcuse recent „Tamerlan în Samarkand”, şi fusese un mare succes. Temele orientale nu puteau da greş, şi sigur toată lumea fusese pusă la şcoală să memoreze „Kubla Khan”, aşa că până şi avocaţii – până şi doctorii – până şi *bancherii* aveau să ştie ce a fost Xanadu. De fapt, soţiile lor aveau să ştie.

În Xanadu, Kubla Khan a poruncit
Un măreţ dom de plăceri să fie zidit:
Unde Alph, fluviul sacru, curge fără-ncetare
Prin caverne nemărginite pentru om
Spre o mare lipsită de soare.

Winifred a pus să fie dactilografiată toată poezia şi şapirografiată şi distribuită comitetului nostru – pentru a pătrunde ideile, spunea ea – şi orice sugestie din partea noastră era mai mult decât bine-venită, deşi avea deja schiţată în cap toată treaba. Poezia avea să apară şi pe invitaţia gravată – litere de aur, cu un chenar auriu şi azuriu de scris arab. Înţelegea cineva acest scris? Nu, dar arăta pur şi simplu minunat.

La aceste evenimente se participa numai pe bază de invitaţie. Erai invitat şi pe urmă plăteai de-ţi venea rău, dar cercul era foarte restrâns. Cine era pe listă devenea o problemă de anticipare neliniştită, deşi numai pentru cei care aveau îndoieli cu privire la statutul lor. Să aştepţi o invitaţie şi pe urmă să nu o primeşti era o anticipare a Purgatoriului. Îmi închipui că s-au vărsat multe lacrimi din pricina acestor lucruri, dar în secret – în lumea aceea, nu puteai să laşi să se vadă că îţi pasă.

Frumuseţea la Xanadu era (a spus Winifred, după ce citise poezia cu glasul ei răguşit – o citise excelent, recunosc) – *frumuseţea* era că la o asemenea temă puteai să te ascunzi sau să te dezvălui după plac. Cele corpolente puteau să se înfăşoare în brocarturi bogate, cele zvelte puteau să fie sclave sau dansatoare persane şi să etaleze tot în afară de fofoloancă. Fuste transparente, brăţări, lanţuri zornăitoare la gleznă – gama era practic infinită, şi fireşte că bărbaţilor le plăcea tare să se costumeze în paşă şi să pretindă că au harem. Totuşi se îndoia că o să poată convinge pe cineva să joace rolul de eunuc, a adăugat ea, stârnind chicote de apreciere.

Laura era prea tânără pentru acest bal. Winifred plănuia pentru ea un debut, un ritual de trecere care nu avusese loc încă, şi până nu avea loc, nu era considerată potrivită. Totuşi, s-a arătat foarte interesată de pregătiri. Am fost foarte uşurată să văd că o interesează iarăşi ceva. În mod sigur şcoală nu o interesa: notele ei erau extrem de mici.

Erată: nu pregătirile o interesau, ci poezia. O ştiam deja, de la domnişoara Violenţă, de la Avilion, dar Laura nu îşi prea bătuse capul cu ea pe atunci. Acum o citea iar şi iar.

Ce era un iubit-demon, a vrut ea să ştie. De ce era marea lipsită de soare, de ce era oceanul fără viaţă? De ce avea însoritul dom de plăceri grote de gheaţă? Ce era Muntele Abora, şi de ce cânta despre el fecioara abisiniană? De ce profeţeau război vocile ancestrale?

Nu ştiam răspunsul la niciuna dintre aceste întrebări. Acum le ştiu pe toate. Nu răspunsurile lui Samuel Taylor Coleridge – nu ştiu dacă avea vreun răspuns, întrucât era ameţit de droguri la acea vreme – ci răspunsurile mele. Iată-le, aşa cum sunt.

Fluviul sacru e viu. El curge spre oceanul lipsit de viaţă fiindcă acolo sfârşesc toate lucrurile care sunt vii. Iubitul e un iubit-demon pentru că nu există. Însoritul dom de plăceri are grote de gheaţă fiindcă asta au domurile de plăceri – după un timp devin foarte reci, şi după aceea se topesc, şi atunci ce mai rămâne? Numai fleşcăraie. Muntele Abora era casa fecioarei abisiniene, şi ea cânta despre el fiindcă nu se putea întoarce la el. Vocile ancestrale profeţeau război pentru că vocile ancestrale nu tac niciodată, şi nu le place deloc să greşească, iar războiul e un lucru sigur, mai devreme sau mai târziu.

Corectează-mă dacă greşesc.

A nins, mai întâi uşurel, apoi cu granule tari care înţepau pielea ca nişte ace. Soarele apunea după-amiază, cerul s-a schimbat din sânge spălat în lapte degresat. Fumul se înălţa din coşuri, din furnalele alimentate cu cărbuni. Caii de la căruţa de pâine lăsau pe stradă mormane de baligi maro, aburinde, care apoi îngheţau bocnă. Copiii aruncau unul într-altul cu ele. Orologiile băteau miezul nopţii, iar şi iar, fiecare miez de noapte de un negru-albastru ciuruit de stele de gheaţă, luna os alb. M-am uitat pe fereastra dormitorului, la trotuarul de jos, printre crengile castanului. Pe urmă am stins lumina.

Balul Xanadu a fost în a doua sâmbătă din ianuarie. Costumul meu a sosit în acea dimineaţă, într-o cutie cu multă foiţă. Cel mai inteligent era să-ţi închiriezi costumul de la Malabar's, fiindcă a-ţi face unul în mod special cerea prea mult efort. Acum era aproape şase, şi îl probam. Laura era în camera mea: deseori îşi făcea temele acolo, sau se prefăcea că le face.

— Ce trebuie să fii? a întrebat ea.

— Fecioara abisiniană, am spus.

Nu ştiam încă ce aveam să folosesc în loc de ţiteră. Poate un banjo, cu panglici adăugate. Apoi mi-am amintit că singurul banjo de care ştiam era la Avilion, în pod, rămas de la unchii mei morţi. Trebuia să sar peste ţiteră.

Nu mă aşteptam ca Laura să-mi spună că sunt drăguţă, sau chiar frumoasă. Nu făcea niciodată asta: *drăguţ* şi *frumos* nu erau noţiuni pentru ea. De data asta a spus:

— Nu eşti prea abisiniană. Abisinienele nu sunt blonde.

— N-am ce să-i fac culorii părului meu, am spus. E vina lui Winifred. Ar fi trebuit să aleagă vikingi sau mai ştiu eu ce.

— De ce le e tuturor frică de el? a întrebat Laura.

— Care el? am spus.

(Nu mă gândisem la frica din această poezie, numai la plăcere. *Domul de plăceri.* În domul de plăceri trăiam de fapt acum – acolo îmi aveam adevărata fiinţă, necunoscută celor din jurul meu. Înconjurată de ziduri şi turnuri, ca nimeni să nu poată intra.)

— Ascultă, a spus ea şi a recitat, cu ochii închişi:

De-aş putea în mine reînvia
A ei simfonie şi a ei cântare,
Atât de mult m-ar încânta,
Încât din muzica prelungă şi tare
Acel dom în aer aş înălţa,
Acel dom însorit! acele hrube îngheţate!
Şi toţi care aud acolo să le vază
Şi toţi să strige: Păzea! Păzea!
Ochii lui scânteietori, părul lui în vânt!
Ţeseţi în jurul lui un cerc întreit,
Şi închideţi ochii de cumplită groază,
Căci el cu ambrozie s-a hrănit,
Şi a băut al Paradisului lapte!

— Vezi, le e frică de el, dar de ce? a spus ea. De ce *Păzea?*

— Zău, Laura, habar n-am, am spus. E doar o poezie. Nu întotdeauna ştii ce vrea să spună o poezie. Poate îl cred nebun.

— Din cauză că e prea fericit, a spus Laura. A băut laptele Paradisului. Când eşti prea fericit, în acel fel, oamenii se sperie. Nu de asta?

— Nu mă mai pisa, Laura, am spus. Nu ştiu nimic. Nu sunt profesor.

Laura şedea pe podea, în kiltul de şcoală. Îşi sugea încheietura degetului, uitându-se lung la mine, dezamăgită. O dezamăgeam frecvent în ultimul timp.

— L-am văzut pe Alex Thomas zilele trecute, a spus ea.

M-am întors repede, mi-am potrivit vălul în oglindă. Era un efect destul de jalnic, satinul verde: o vampă de la Hollywood dintr-un film despre deşert. M-am consolat cu gândul că toţi ceilalţi aveau să arate la fel de neautentic.

— Alex Thomas? Zău? am spus.

Trebuia să mă fi arătat mai surprinsă.

— Nu te bucuri?

— De ce să mă bucur?

— Să te bucuri că trăieşti, a spus ea. Să te bucuri că n-a fost prins.

— Sigur că mă bucur, am spus. Dar să nu spui nimănui ceva. Doar nu vrei să i se dea de urmă.

— Nu e nevoie să-mi spui asta. Nu sunt copil. De asta nu i-am făcut cu mâna.

— Te-a văzut? am întrebat.

— Nu. Mergea pe stradă. Avea gulerul de la haină ridicat şi fularul tras peste bărbie, dar am fost sigură că el este. Avea mâinile în buzunar.

Când a pomenit de mâini, de buzunar, am simţit o strângere de inimă.

— Pe ce stradă a fost asta?

— Pe strada noastră, a răspuns ea. Era pe partea cealaltă, şi se uita la case. Cred că pe noi ne căuta. Probabil că ştie că locuim pe aici.

— Laura, încă mai eşti îndrăgostită lulea de Alex Thomas? am întrebat. Pentru că dacă e aşa, trebuie să încerci să treci peste asta.

— Nu sunt îndrăgostită lulea de el, a spus ea cu dispreţ. N-am fost niciodată îndrăgostită lulea. *Lulea* e un cuvânt oribil. E chiar infect.

Devenise mai puţin religioasă de când mergea la şcoală, iar limbajul ei devenise mult mai tare.

— Indiferent cum i-ai zice, trebuie să renunţi. Pur şi simplu nu se poate, i-am spus pe un ton plin de blândeţe. Asta nu ţi-ar aduce decât nefericire.

Laura şi-a cuprins genunchii cu braţele.

— Nefericire, a spus ea. Ce naiba ştii tu despre *nefericire?*

VIII

Asasinul orb: Poveşti carnivore

El s-a mutat iar, ceea ce e bine. Ei nu-i plăcea deloc locul acela de lângă nodul de cale ferată. Nu-i plăcea să se ducă acolo, şi oricum, era foarte departe, şi foarte frig atunci: de fiecare dată când ajungea acolo îi clănţăneau dinţii. Ura camera strâmtă şi mohorâtă, duhoarea de ţigări vechi din cauză că nu puteai să deschizi fereastra înţepenită, sordidul duşuleţ din colţ, pe femeia aia pe care o întâlnise pe scări – o femeie ca o ţărancă asuprită dintr-un roman vechi şi mucegăit, pe care te tot aşteptai să o vezi cu o legătură de vreascuri în spate. Privirea insolentă şi ursuză pe care i-o aruncase femeia, de parcă şi-ar fi imaginat exact ce avea să se petreacă în spatele uşii lui, odată închisă. O privire de invidie, dar şi de ciudă.

Bine că a scăpat de toate astea!

Acum zăpada s-a topit, deşi, pe la umbră, au mai rămas câteva pete cenuşii. Soarele e cald, miroase a pământ reavăn şi a rădăcini trezite la viaţă şi a resturi îmbibate de apă din ziarele aruncate iarna trecută, pătate şi indescifrabile. În zonele mai bune ale oraşului au răsărit narcisele galbene şi, în câteva grădini din faţă, unde nu e umbră, sunt lalele, roşii şi portocalii. O notă de optimism, cum spune rubrica de grădinărit; deşi chiar şi acum, la sfârşitul de aprilie, zilele trecute a nins – fulgi mari, albi şi apoşi, un viscol capricios.

Ea are părul ascuns sub un batic, poartă o haină bleumarin, ca să arate cât mai sobră. A spus el că aşa e mai bine. Prin ungherele de pe aici duhneşte a motani şi vomă şi a pui ţinuţi în lăzi. Baligă de cai pe drum, de la poliţiştii călare care sunt cu ochii în patru nu după hoţi ci după agitatori – cuiburi de comunişti străini, care şuşotesc între ei ca şobolanii în paie, şase într-un pat fără îndoială, care îşi împart femeile şi îşi clocesc comploturile sucite, complicate. Se spune că Emma Goldman[9], exilată din State, trăieşte undeva pe aici.

Sânge pe trotuar, un bărbat cu o găleată şi o perie. Ea ocoleşte cu silă mica băltoacă roz. Este o zonă de măcelari cuşer; şi de croitori, de blănari angrosişti. Şi de ateliere unde se munceşte pe brânci. Şiruri de imigrante cocoşate deasupra maşinilor, cu plămânii plini de scame.

---

[9] Emma Goldman (1869-1940), anarhistă din Statele Unite (născută în Rusia) care s-a opus mobilizării; a fost deportată în Uniunea Sovietică în 1919.

Hainele de pe tine sunt luate de pe spatele altcuiva, îi spusese el odată. Da, răspunsese ea cu detaşare, dar eu arăt mai bine în ele. Apoi adăugase cu oarecare supărare: Ce vrei să fac? Ce vrei să fac *eu?* Chiar crezi că am vreo putere?

Se opreşte la aprozar, cumpără trei mere. Nu-s mere prea bune, sunt din sezonul trecut, au coaja uşor încreţită, dar simte nevoia unei oferte de pace de vreun fel. Femeia îi ia înapoi unul dintre mere, arată o pată mare, putredă, îi dă în loc un măr mai bun. Toate astea fără o vorbă. Semne din cap, cu înţeles, şi zâmbete ştirbe.

Bărbaţi cu paltoane negre şi lungi, pălării negre cu borul mare, femei mărunte cu ochii pătrunzători. Broboade, fuste lungi. Verbe frânte. Nu te privesc direct, dar nu le scapă multe. Ea sare în ochi, e uriaşă. Picioarele îi sunt la vedere.

Iată prăvălia de nasturi, exact unde a spus el. Se opreşte o clipă să se uite în vitrină. Nasturi frumoşi, panglici de satin, şnururi, lampasuri în zigzag, paiete – materie primă pentru adjectivele de vis ale textului modei. Degetele cuiva, chiar de pe aici, trebuie să fi cusut bordura de hermină de la capa ei de seară, din şifon alb. Contrastul dintre voalul gingaş şi pielea tăbăcită, grosolană, de animal, asta îi atrage pe domni. Carnea delicată, apoi tufărişul.

Noua lui cameră e deasupra unei brutării. Ocoleşte, urcă scările, într-o ceaţă de miros care îi place. Dar densă, copleşitoare – de drojdie care fermentează, care i se urcă la cap ca heliul cald. Nu l-a văzut de prea mult timp. De ce s-a ţinut departe de el?

El e acasă, deschide uşa.

Ţi-am adus nişte mere, spune ea.

După un timp, obiectele din această lume capătă iarăşi formă în jurul ei. Maşina lui de scris, nesigură pe lavoarul micuţ. Geamantanul albastru e lângă ea, iar pe el e pus ligheanul. Cămaşă mototolită pe podea. Oare de ce pânza căzută semnifică întotdeauna dorinţă? Cu formele ei violente, impetuoase? Aşa arată flăcările din picturi – ca o ţesătură portocalie, smulsă şi azvârlită.

Stau în pat, o structură enormă din mahon sculptat, care aproape că umple încăperea. Mobilă de nuntă cândva, de departe, menită să ţină o viaţă. *O viaţă,* ce cuvinte stupide par

acum; durabilitate, ce zădărnicie! Îi taie un măr cu briceagul lui, îi dă feliuţe.

Dacă nu te-aş cunoaşte, aş crede că încerci să mă seduci.

Nu – doar te ţin în viaţă. Te îngraş ca să te mănânc mai târziu.

Asta e o idee perversă, domnişoară.

Da. A ta. Să nu-mi spui că ai uitat de moartele cu păr azuriu şi ochi ca nişte hăuri pline de şerpi. Te mâncau la micul dejun.

Numai dacă le lăsai. El întinde iarăşi mâna după ea. Unde ai stat ascunsă? Au trecut săptămâni întregi. Da. Stai. Trebuie să-ţi spun ceva. E urgent? întreabă el. Da. Nu chiar. Nu.

Soarele scapătă, umbrele perdelelor traversează patul. Voci afară, pe stradă, limbi necunoscute. Îmi voi aminti întotdeauna asta, îşi spune ea. Apoi: De ce mă gândesc la amintire? Încă nu e *atunci,* e acum. Nu s-a terminat.

M-am gândit la poveste, spune ea. Am elaborat în gând urmarea.

Da? Ai ideile tale?

Întotdeauna am avut ideile mele.

Bine. Să le auzim, spune el, rânjind.

În regulă, spune ea. Ultimul lucru pe care îl ştim e că fata şi orbul erau duşi la Slujitorul Bucuriei, conducătorul invadatorilor barbari numiţi Poporul Pustiirii, pentru că cei doi erau bănuiţi a fi mesageri divini. Corectează-mă dacă greşesc.

Tu chiar acorzi atenţie acestei chestii? se minunează el. Chiar o ţii minte?

Bineînţeles. Ţin minte fiecare cuvânt pe care îl spui. Ajung la tabăra barbarilor, şi asasinul orb îi spune Slujitorului Bucuriei că are pentru el un mesaj de la Cel Invincibil, numai că trebuie transmis în particular, doar cu fata de faţă. Asta fiindcă nu vrea să o scape din ochi.

El nu vede. E orb, ai uitat?

Ştii ce vreau să spun. Aşa că Slujitorul Bucuriei spune că e foarte bine.

N-ar spune doar *Foarte bine.* Ar ţine un discurs.

Nu sunt bună la părţile astea. Cei trei intră într-un cort departe de ceilalţi, şi asasinul spune: iată planul. El le va spune cum să pătrundă în cetatea Sakiel-Norn fără asediu sau pierderi de vieţi, adică vieţile lor. Ei trebuie să trimită doi oameni, el le va da parola pentru poartă – ştie parolele, nu uita – şi odată

ajunşi înăuntru, aceşti oameni trebuie să se ducă la canal şi să arunce o frânghie care să plutească pe el, pe sub arcadă. Trebuie să-i lege capetele de ceva – un stâlp de piatră sau altceva – şi apoi, noaptea, un grup de soldaţi pot intra repede în cetate ţinându-se de frânghie, sub apă, şi să doboare paza, şi să deschidă toate cele opt porţi, şi apoi – bingo!

Bingo? spune el râzând. Nu prea e un cuvânt zycronian.

Mă rog, găseşte tu altul, atunci. După aceea, pot să-i omoare pe toţi după pofta inimii, dacă asta vor.

O şmecherie inteligentă, spune el. Foarte abilă.

Da, spune ea, e din Herodot, sau ceva în genul ăsta. Căderea Babilonului, cred că era.

Ai o cantitate uimitoare de chestii în cap, spune el. Dar presupun că există un schimb, nu? Cei doi tineri ai noştri nu pot să pozeze la infinit în mesageri divini. E prea riscant. Mai devreme sau mai târziu ar face un pas greşit, s-ar da de gol şi ar fi ucişi. Trebuie să se facă nevăzuţi.

Da. M-am gândit la asta. Înainte de a transmite parola şi instrucţiunile, asasinul orb spune că ei doi trebuie duşi la poalele munţilor dinspre apus, cu provizii mari de mâncare şi aşa mai departe. El va spune că trebuie să facă un fel de pelerinaj acolo – să urce un munte, să mai primească instrucţiuni divine. Numai atunci va transmite parola. În felul ăsta, dacă atacul barbarilor dă greş, cei doi vor fi undeva unde nici unuia dintre cetăţenii Sakiel-Norn-ului nu îi va trece prin cap să-i caute.

Dar vor fi omorâţi de lupi, spune el. Şi dacă nu de ei, de moartele cu forme opulente şi buze roşii ca rubinul. Sau ea va fi omorâtă, şi el va fi silit să le satisfacă dorinţele nefireşti până şi-o da duhul, bietul de el.

Nu, spune ea. Asta nu se va întâmpla.

Oh, nu? Cine zice asta?

Nu spune *Oh, nu.* Eu zic. Ascultă… treaba e în felul următor. Asasinul orb aude toate zvonurile, şi astfel ştie adevărul despre acele femei. În realitate, nu sunt deloc moarte. Ele răspândesc poveştile alea ca să fie lăsate în pace. De fapt sunt sclave fugare, sau alte femei care au fugit pentru a evita să fie vândute de bărbaţii sau taţii lor. Nici nu sunt toate femei – unele sunt bărbaţi, dar bărbaţi buni şi prietenoşi. Toţi trăiesc în peşteri şi cresc oi, şi au grădini de legume. Fac cu rândul pândind prin

preajma mormintelor şi înspăimântându-i pe drumeţi – urlând la ei şi aşa mai departe – ca să păstreze aparenţele.

Pe lângă asta, lupii nu sunt de fapt lupi, sunt doar câini ciobăneşti care au fost dresaţi să imite lupii. În realitate sunt foarte blânzi, şi foarte loiali.

Aşa că aceşti oameni îi vor lua la ei pe cei doi fugari şi, odată ce le vor fi auzit povestea tristă, vor fi chiar buni cu ei. Apoi asasinul orb şi fata fără limbă pot să trăiască în una dintre peşteri şi, mai devreme sau mai târziu, vor avea copii care văd şi vorbesc, şi vor fi foarte fericiţi.

Între timp, toţi concetăţenii lor sunt măcelăriţi? întreabă el, rânjind. Susţii trădarea propriei ţări? Ai dat binele social general pe mulţumirea personală?

Ei bine, aceia erau oamenii care urmau să-i omoare. Concetăţenii lor.

Numai câţiva aveau acele intenţii – elita, spuma societăţii, îi condamni şi pe ceilalţi împreună cu ei? Ai pune perechea noastră să-şi trădeze poporul? E un lucru destul de egoist din partea ta.

E istorie, spune ea. E din *Cucerirea Mexicului*… cum îl cheamă, Cortez… asta a făcut amanta lui aztecă. Scrie şi în Biblie. Prostituata Rahab a făcut acelaşi lucru, la căderea Ierihonului. I-a ajutat pe oamenii lui Iosua, şi ea şi familia ei au fost cruţate.

Punct lovit, spune el. Dar ai încălcat regulile. Nu poţi să transformi, după chef, femeile nemoarte într-un mănunchi de păstoriţe din folclor.

De fapt, tu nici n-ai băgat aceste femei în poveste, spune ea. Nu direct. Ai spus numai zvonuri despre ele. Zvonurile pot să fie false.

El râde. Foarte adevărat. Acum iată versiunea mea. În tabăra Poporului Bucuriei, totul se întâmplă aşa cum ai spus, totuşi cu cuvântări mai bune. Cei doi tineri ai noştri sunt duşi la poalele munţilor dinspre apus şi lăsaţi acolo printre morminte, şi apoi barbarii intră în cetate conform instrucţiunilor, şi pradă şi distrug şi îi masacrează pe locuitori. Unul nu scapă viu. Regele e spânzurat de un copac, Marii Preotese i se scot maţele, curteanul complotist piere împreună cu restul. Copiii sclavi inocenţi, breasla asasinilor orbi, fetele de jertfă din templu – toţi mor. O întreagă cultură este rasă din univers. Nu mai rămâne

nimeni care să ştie să ţească minunatele covoare, ceea ce, trebuie să recunoşti, e păcat.

Între timp, cei doi tineri pornesc mână în mână, agale, cu paşi rătăcitori, prin munţii dinspre apus. Sunt convinşi că în curând vor fi descoperiţi de grădinarii binevoitori, şi luaţi la ei. Dar, cum spui tu, zvonurile nu trebuie să fie adevărate, iar asasinul orb a intrat în posesia zvonului fals. Moartele chiar sunt moarte. Şi nu numai asta, lupii sunt chiar lupi, iar moartele pot să-i cheme, fluierând, după voie. Cei doi drumeţi romantici ai noştri sunt carne pentru lupi cât ai zice peşte.

Cu siguranţă eşti un optimist incurabil, spune ea.

Nu sunt incurabil. Dar îmi place ca poveştile mele să fie veridice, realiste, ceea ce înseamnă că trebuie să existe lupi în ele. Lupi sub o formă sau alta.

De ce e asta atât de veridică? Ea se întoarce pe spate, se uită în tavan. E bosumflată din cauză că versiunea ei a fost desfiinţată.

Toate poveştile sunt cu lupi. Toate merită să fie repetate, adică. Orice altceva e aiureală sentimentală. Toate?

Sigur, spune el. Ia gândeşte-te. Există fugă de lupi, luptă cu lupi, capturare de lupi, îmblânzire de lupi. Să fii aruncat la lupi, sau să arunci pe alţii la lupi ca lupii să-i mănânce pe ei, nu pe tine. Fuga cu haita de lupi. Prefacere în lup. Cel mai bine, prefacere în căpetenie de lupi. Nu există alte poveşti bune.

Cred că există, spune ea. Cred că povestea cu tine spunându-mi povestea cu lupi nu e cu lupi.

Nu fi aşa de sigură, spune el. Am o latură de lup. Ia vino încoace.

Stai. Trebuie să te întreb ceva.

Bine, dă-i drumul, spune el, leneş. Are iar ochii închişi, mâna de-a curmezişului ei.

Îmi eşti vreodată infidel?

Infidel. Ce cuvânt bizar!

Lasă vocabularul meu, spune ea. Eşti?

Nu mai mult decât îmi eşti tu mie. Face o pauză. Eu nu o consider asta infidelitate.

Ce o consideri? întreabă ea, cu glas rece.

Neatenţie, absenţă, din partea ta. Închizi ochii şi uiţi unde te afli.

Şi din a ta?

Să spunem doar că eşti cea mai importantă dintre cele asemenea ţie.

Chiar eşti ticălos.

Nu fac decât să spun adevărul, spune el. Ei bine, poate n-ar trebui.

Nu te burzului. Mă prostesc, doar. N-aş suporta să ating altă femeie chiar şi cu un deget. Mi-ar fi greaţă.

Pauză. Ea îl sărută, se trage înapoi. Trebuie să plec departe, spune ea cu grijă. Trebuia să-ţi spun. Nu voiam să te întrebi unde sunt.

Unde departe? De ce?

Plecăm în croaziera inaugurală. Toţi, tot anturajul. El spune că nu o putem rata. Spune că este evenimentul secolului.

A trecut doar o treime din secol. Chiar şi aşa, aş fi zis că locşorul îi este rezervat Marelui Război. Şampania la lumina lunii nu prea poate concura cu milioanele de morţi din tranşee. Sau cum e cu epidemia de gripă, sau…

El se referă la evenimentul social.

Oh, iertare, doamnă. Îmi recunosc greşeala.

Care-i problema? Am să fiu plecată numai o lună… mă rog, mai mult sau mai puţin. Depinde de aranjamente.

El nu spune nimic.

Nu e ca şi cum aş *vrea.*

Nu. Nu cred că vrei. Prea multe mese cu şapte feluri, şi mult prea mult dans. O fată s-ar putea epuiza.

Nu fi aşa.

Nu-mi spune tu cum să fiu! Nu intra în ansamblul de balet al celor care au planuri să mă facă mai bun. Sunt sătul de asta. Am să fiu ce sunt.

Îmi pare rău. Îmi pare rău, îmi pare rău, îmi pare rău.

Nu pot să sufăr când te umileşti. Dar, Iisuse, eşti bună la asta! Sunt sigur că exersezi mult, pe frontul de acasă.

Poate ar trebui să plec.

Pleacă, dacă aşa vrei. Se rostogoleşte pe-o parte, cu spatele la ea. Fă ce vrei. Nu sunt paznicul tău. Nu trebuie să faci sluj şi să cerşeşti şi să scheauni şi să dai din coadă pentru mine.

Nu înţelegi. Nici măcar nu încerci. Nu înţelegi deloc cum e. Nu e ca şi cum mi-ar *face plăcere.*

Da, sigur.

Mayfair, iulie 1936
ÎN CĂUTAREA UNUI ADJECTIV
DE J. HERBERT HODGINS

…Niciodată o navă mai frumoasă nu a traversat până acum mările. Structura ei exterioară are frumuseţea suplă, aerodinamică a ogarului, iar în interior este echipată cu o abundenţă de detalii şi un decor extraordinar care face din ea o capodoperă de confort, lux şi eficienţă. Noua navă este un hotel Waldorf-Astoria care pluteşte pe apă.

Am căutat adjectivul potrivit. A fost numită minunată, senzaţională, magnifică, regală, impunătoare, maiestuoasă şi superbă. Toate aceste cuvinte o descriu cu o anumită acurateţe. Dar fiecare cuvânt, în sine, nu justifică decât o singură fază a „celei mai mari realizări din istoria construcţiilor navale britanice”. *Queen Mary* este imposibil de descris: trebuie să o vezi şi să o „simţi”, şi să participi la viaţa ei de bord unică.

…În fiecare seară era dans, desigur, în Salonul principal, şi era greu să îţi imaginezi, aici, că eşti pe mare. Muzica, ringul de dans, mulţimea îmbrăcată elegant erau caracteristice unei săli de bal de hotel din oricare dintre marile oraşe ale lumii. Vedeai cele mai noi rochii de seară celebrate de Londra şi Paris, proaspăt scoase din cutiile de carton. Vedeai şi ultimele idei în materie de accesorii: poşetuţe fermecătoare; cape de seară vălurite, dintre care multe erau versiuni elegante menite a accentua aranjamentele de culoare; şaluri luxoase şi pelerine de blană. Rochia de seară bufantă a fost la mare cinste, fie că era din tafta sau tul. Acolo unde silueta subţire permitea, rochia era invariabil însoţită de o elaborată tunică de tafta sau satin imprimat. Capele de şifon erau multe şi variate. Dar toate cădeau de pe umeri în stil militar, curgător. O tânără fermecătoare cu un chip de porţelan de Dresda sub o coafură de păr alb purta o capă de şifon liliachiu peste o rochie cenuşie cu falduri care porneau de sus. O blonda înaltă într-o rochie roz purta o capă de şifon alb garnisită cu cozi de hermină.

Asasinul orb: Femeile-piersică de pe Aa'A

Seara e dans, dans lin, scânteietor pe un ring alunecos. Veselie indusă: ea nu poate să o evite. Pretutindeni în jur răsar bliţurile: nu ştii niciodată unde ţintesc, sau când o să apară o poză în ziar, a ta, cu capul aruncat pe spate, cu toţi dinţii la vedere.

Dimineaţa o dor picioarele.

După-amiază se refugiază în amintiri, întinsă într-un şezlong pe punte, în spatele ochelarilor de soare. Refuză piscina, jocul cu inele aruncate într-un ţăruş, badmintonul, nesfârşitele jocuri fără noimă. Distracţiile sunt ca să treacă timpul, şi ea îşi are propria distracţie.

Câinii dau mereu ocol punţii, la capătul leselor. În urma lor sunt plimbătorii de câini, de rang înalt. Ea se preface că citeşte.

Unii scriu scrisori, în bibliotecă. Pentru ea, n-are rost. Chiar dacă ar trimite o scrisoare, el se mută atât de des încât s-ar putea să nu o primească. Dar ar putea s-o primească altcineva.

În zilele calme valurile fac ce sunt plătite să facă. Leagănă uşor. Aerul de mare, spun oamenii – oh, îţi face foarte bine. Inspiră adânc. Relaxează-te. Uită.

De ce îmi spui aceste poveşti triste? întreabă ea, cu luni în urmă. Stau întinşi, înfăşuraţi în paltonul ei, cu blana în afară la cererea lui. Aerul rece suflă prin fereastra crăpată, tramvaiele trec uruind. Doar o clipă, spune ea, mă înghioldeşte un nasture în spate.

Ăsta e genul de poveşti pe care îl ştiu. Triste. Oricum, dusă la încheierea ei logică, fiecare poveste e tristă, pentru că la sfârşit toată lumea moare. Naştere, împerechere şi moarte. Fără excepţie, în afară poate de partea cu împerecherea. Unii nici nu ajung atât de departe, sărmanii nătărăi!

Dar între acestea pot exista părţi fericite. Între naştere şi moarte – nu-i aşa? Deşi probabil că dacă crezi în Rai, asta ar putea fi un fel de poveste fericită – să mori, adică. Cu stoluri de îngeri cântând întru odihna ta şi aşa mai departe.

Mda. Castele în Spania, când mori. Nu, mersi.

Totuşi, pot exista părţi fericite, spune ea. Sau mai multe decât bagi tu. Tu nu bagi multe.

Vrei să spui partea în care ne căsătorim şi ne stabilim într-un mic bungalow şi avem doi copii? Partea aceea?

Eşti răutăcios.
Bine, spune el. Vrei o poveste veselă. Văd că nu vrei să te laşi până nu capeţi una. Aşa că iată!

Era al nouăzeci şi nouălea an a ceea ce va fi cunoscut ca Războiul de O Sută de Ani, sau Războaiele Xenoriene. Planeta Xenor, localizată în altă dimensiune a spaţiului, era populată de o rasă de fiinţe superinteligente dar super-crude, cunoscute ca oamenii-şopârlă, însă ei nu-şi ziceau aşa. Ca înfăţişare, erau înalţi de doi metri şi zece, solzoşi şi cenuşii. Ochii lor aveau fante verticale, ca ochii de pisici sau de şerpi. Pielea lor era atât de tare încât în mod obişnuit nu trebuiau să poarte haine, în afară de pantaloni scurţi confecţionaţi din carchineal, un metal roşu, flexibil, necunoscut pe Pământ. Aceştia le protejau părţile vitale, care erau tot solzoase, şi enorme aş putea adaugă, dar în acelaşi timp vulnerabile.
Ei bine, slavă cerului că ceva era, spune ea, râzând.
M-am gândit eu că ţi-ar plăcea asta. Oricum, planul lor era să captureze un număr mare de pământence şi să dea naştere unei superrase, jumătate om, jumătate om-şopârlă xenorian, care să fie mai bine înzestrată decât ei pentru viaţa de pe celelalte diverse planete locuibile ale universului – capabilă să se adapteze la atmosfere ciudate, să mănânce o varietate de alimente, să reziste la boli necunoscute, şi aşa mai departe – dar care să aibă şi forţa şi inteligenţa extraterestră a xenorienilor. Această super-rasă avea să se răspândească în spaţiu şi să-l cucerească, mâncându-i în drum pe locuitorii diferitelor planete, pentru că oamenii-şopârlă aveau nevoie de loc de expansiune şi o nouă sursă de proteine.
Flota spaţială a oamenilor-şopârlă de pe Xenor lansase primul atac asupra Pământului în anul 1967, înregistrând lovituri devastatoare asupra marilor oraşe, în care pieriseră milioane de oameni. În mijlocul panicii generale, oamenii-şopârlă îşi făcuseră colonii de sclavi din părţi din Eurasia şi America de Sud, folosind femeile mai tinere pentru diabolicele lor experienţe de reproducere, şi îngropând cadavrele bărbaţilor în gropi enorme, după ce mâncaseră părţile care le plăceau. Le plăceau mai ales creierul şi inima, şi rinichii, perpeliţi uşor pe grătar.
Dar liniile xenoriene de aprovizionare fuseseră tăiate de tirul rachetelor lansate de instalaţiile ascunse de pe Pământ,

lipsindu-i astfel pe oamenii-şopârlă de ingredientele vitale pentru mortalele lor arme cu raze zorch, iar Pământul se repliase şi contraatacase nu numai cu propriile forţe de luptă, ci şi cu nori de gaz, făcut din otrava broaştei rare Iridis *hortz,* folosită cândva de nacrozii de pe Ulinth pentru a-şi înmuia săgeţile în ea, şi la care, descoperiseră savanţii pământeni, xenorienii erau deosebit de sensibili. Astfel şansele fuseseră egalizate.

În plus, pantalonii lor scurţi din carchineal erau inflamabili dacă puteai să-i loveşti direct cu un proiectil care era deja destul de încins. Lunetiştii pământeni de elită, care au folosit arme cu gloanţe de fosfor cu rază mare de acţiune, au fost eroii zilei, deşi represaliile împotriva lor au fost severe, şi au implicat torturi electrice necunoscute anterior şi groaznic de dureroase, oamenii-şopârlă n-au fost recunoscători pentru faptul că le-au luat foc părţile intime, ceea ce era de înţeles.

Acum, în anul 2066, extratereştrii oameni-şopârlă fuseseră respinşi într-o altă dimensiune a spaţiului, unde piloţii pământeni de pe avioanele de vânătoare mici şi rapide, cu două locuri, îi urmăreau. Scopul lor final era să-i desfiinţeze de tot pe xenorieni, păstrând poate câteva zeci pentru a-i expune în grădini zoologice anume fortificate, cu ferestre de sticlă incasabilă. Totuşi, xenorienii nu renunţau fără o luptă pe viaţă şi pe moarte. Încă mai aveau o flotă viabilă şi câţiva aşi în mânecă.

Aveau mâneci? Parcă erau goi în sus.

Doamne sfinte, nu fi aşa de cusurgioaică! Ştii ce vreau să spun.

Will şi Boyd erau doi amici buni – doi piloţi veterani căliţi în luptă şi cu cicatrice, care serveau de trei ani în aviaţie. Asta era mult în serviciul aviatic, unde pierderile erau mari. Camarazii lor spuneau că aveau un curaj care le întrecea judecata, deşi până acum scăpaseră basma curată cu purtarea lor nesăbuită, raid după raid îndrăzneţ.

Dar când începe povestea noastră, un zorch-avion xenorian năvălise peste ei, şi acum erau loviţi ca dracu’ şi mototoliţi rău. Razele zorch făcuseră o gaură în rezervorul lor de combustibil, le distruseseră legătura cu controlul de pe Pământ, le topiseră mecanismul de direcţie, făcându-i lui Boyd o rană urâtă în

ţeastă, în timp ce Will sângera în costumul de astronaut de undeva din zona abdomenului.

Se pare că am căutat-o cu lumânarea, a spus Boyd. Şi bătuţi, şi cu banii luaţi. Treaba asta o să se ducă dracului în orice clipă. Îmi doresc doar să fi avut timp să mai aruncăm în aer câteva sute de jigodii cu solzi, atâta tot.

Da, idem. Sănătate, prietene! spuse Will. Se pare că îţi curge ceva acolo, jos – nişte noroi roşu. Îţi picură degetele de la picioare. Ha, ha.

Ha, ha! spuse Boyd, strâmbându-se de durere. Întotdeauna ai avut un simţ al umorului mizerabil.

Înainte ca Will să apuce să răspundă, nava scăpă de sub control şi intră într-o spirală ameţitoare. Fuseseră prinşi de un câmp gravitaţional, dar al cărei planete? Habar n-aveau unde se aflau. Sistemul lor de gravitaţie artificială era distrus, şi astfel cei doi bărbaţi şi-au pierdut cunoştinţa.

Când se treziră nu le veni să-şi creadă ochilor. Nu mai erau în navă, nici în costumele lor metalice mulate, de astronauţi. În schimb, purtau robe largi, verzi, dintr-un material strălucitor, şi stăteau tolăniţi pe divane moi, aurii, într-un umbrar de viţă cu frunze mari. Rănile lor erau vindecate, iar al treilea deget de la mâna stângă a lui Will, zburat într-un raid anterior, crescuse la loc. Se simţeau inundaţi de sănătate şi de stare de bine.

Inundaţi, murmură ea. Măi să fie!

Da, nouă, băieţilor, ne place un cuvânt ales când şi când, spune el, vorbind din colţul gurii ca un gangster de film. Asta îi dă cloacei un pic de clasă.

Îmi închipui.

Să continuăm. Nu pricep, spuse Boyd. Suntem morţi?

Dacă suntem morţi, îmi place moartea. E în regulă, e pe bune.

Ia te uită!

Chiar atunci Will scoase un fluierat uşor. Către ei veneau două dintre cele mai grozave dame pe care le văzuseră vreodată. Amândouă aveau părul de culoarea unui coş de răchită. Purtau veşminte lungi de o nuanţă albastru-purpurie, care cădeau în pliseuri micuţe şi foşneau când se mişcau. Asta îi aminti lui Will de fustiţele de hârtie care se pun în jurul fructelor în băcăniile de categorie A, pentru snobi. Aveau braţele şi picioarele goale; fiecare avea o ciudată parură dintr-o plasă fină, roşie. Pielea lor

era de un roz-auriu cald. Mergeau cu o mişcare unduioasă, de parcă fuseseră cufundate în sirop.

Vă salutăm, bărbaţi ai Pământului, spuse prima.

Da, vă salutăm, spuse a doua. V-am aşteptam mult. V-am urmărit sosirea pe telecamera noastră interplanetară.

Unde ne aflăm? întrebă Will.

Sunteţi pe Planeta Aa'A, spuse prima. Cuvântul suna ca un oftat de saţietate, cu un mic icnet la mijloc ca cel pe care îl scot pruncii când se răsucesc în somn. Suna şi ca ultima suflare a muribundului.

Cum am ajuns aici? întrebă Will. Boyd rămăsese fără grai. Îşi plimba ochii pe curbele ample, coapte, etalate în faţa lui. Mi-ar plăcea să-mi înfig dinţii într-o aşa bucăţică, se gândea el.

Aţi căzut din cer, în nava voastră, spuse prima femeie. Din nefericire a fost distrusă. Va trebui să rămâneţi aici cu noi.

Asta nu va fi greu de acceptat.

Veţi fi bine îngrijiţi. V-aţi câştigat răsplata. Căci apărându-vă lumea împotriva xenorienilor, ne-aţi apărat şi pe noi.

Decenţa trebuie să tragă un văl peste ce s-a întâmplat apoi.

Trebuie?

Voi demonstra într-un minut. Trebuie doar adăugat că Boyd şi Will era singurii bărbaţi de pe Planeta Aa'A, aşa că, bineînţeles, aceste femei erau virgine. Însă ele puteau citi gândurile, şi fiecare ştia dinainte ce şi-ar putea dori Boyd şi Will. Aşa că foarte curând cele mai neruşinate fantezii ale celor doi prieteni au fost îndeplinite.

După aceea a urmat o masă delicioasă cu nectar care, li s-a spus bărbaţilor, împiedica îmbătrânirea şi moartea; apoi a fost o plimbare prin grădinile minunate, care erau pline de flori inimaginabile. Apoi cei doi au fost duşi într-o cameră mare plină cu pipe, din care puteau să aleagă orice pipă voiau.

Pipe? Din alea cu care fumezi?

Ca să meargă cu papucii, care le-au fost oferiţi după aceea.

Treaba mergea spre bine. Una dintre fete era obiect sexual, cealaltă avea preocupări mai serioase, ştia să discute despre artă, literatură, filosofie, ca să nu mai spun de teologie. Fetele păreau să ştie ce se cerea de la ele în orice moment, şi se pliau după toanele şi înclinaţiile lui Boyd şi Will.

Şi astfel timpul trecea în armonie. Pe măsură ce zilele perfecte se scurgeau, bărbaţii aflau mai multe despre Planeta

Aa'A. În primul rând, pe ea nu se consuma carne şi nu existau animale carnivore, însă erau foarte mulţi fluturi şi păsări cântătoare. Trebuie să adaug că zeul venerat pe Aa'A avea forma unui dovleac uriaş?

În al doilea rând, nu exista naştere ca atare. Aceste femei creşteau în copaci, pe un peduncul care intra în creştetul lor, şi erau culese de predecesoarele lor când erau coapte. În al treilea rând, nu exista moarte ca atare. Când venea vremea, fiecare dintre femeile-piersică – o să le spunem cum le-au numit curând Boyd şi Will – îşi dezorganiza pur şi simplu moleculele, care apoi erau reasamblate prin intermediul copacilor într-o femeie nouă, proaspătă. Astfel, ultima femeie era, ca substanţă şi ca formă, identică cu prima.

De unde ştiau când venise vremea să-şi dezorganizeze moleculele?

În primul rând, după încreţiturile fine care apăreau pe pielea lor catifelată când erau prea coapte. În al doilea rând, după musculiţe.

Musculiţe?

Drosofilele care roiau în jurul parurii lor din plasă roşie.

Asta e ideea ta despre o poveste veselă?

Stai că mai e.

După un timp, această existenţă, deşi minunată, a început să îşi piardă farmecul pentru Boyd şi Will. În primul rând, femeile îi tot cercetau să se asigure că sunt fericiţi. Asta poate deveni plictisitor pentru un bărbat. În plus, nu exista nimic pe care aceste puicuţe să nu îl facă. Erau complet neruşinate, sau fără ruşine, cum vrei să spui. La un semn, manifestau cel mai dezmăţat comportament. Târfă e un cuvânt prea blând pentru ele. Sau deveneau sfioase şi pudice, servile, umile; ba chiar plângeau şi ţipau – şi asta la comandă.

La început, Boyd şi Will au considerat acest lucru excitant, dar după un timp a început să-i enerveze.

Când le loveai pe femei, nu ieşea sânge, doar zeamă. Când le loveai mai tare, se dizolvau într-o pulpă dulce, păstoasă, care destul de curând devenea altă femeie-piersică. Nu păreau să simtă durerea, ca atare, şi Will şi Boyd au început să se întrebe dacă nu cumva nu simţeau nici plăcere. Oare tot extazul era doar o prefăcătorie?

Întrebate despre asta, fetele au zâmbit şi au fost evazive. Nu reuşeai niciodată să le dai de rost.

Ştii ce-aş vrea în clipa asta? întrebă Will într-o bună zi.

Acelaşi lucru pe care l-aş vrea şi eu, sunt sigur, spuse Boyd.

O friptură mare, nu foarte bine făcută, mustind de sânge. Un morman mare de cartofi prăjiţi. Şi o bere rece.

Idem. Şi pe urmă o luptă aeriană pe cinste cu jigodiile alea solzoase de pe Xenor.

Ai prins ideea.

Se hotărâră să plece în cercetare. În ciuda faptului că li se spusese că Aa’A era la fel în toate direcţiile şi că aveau să găsească doar alţi copaci şi alte umbrare şi alte păsări şi alţi fluturi, şi alte femei seducătoare, porniră la drum spre apus. După mult timp şi fără nicio aventură, dădură de un zid invizibil. Era alunecos, ca sticla, dar moale şi flexibil când îl împingeai. Apoi îşi recăpăta imediat forma. Era prea înalt ca să îl poată escalada. Era ca un uriaş balon de cristal.

Cred că suntem prinşi într-o mare ţâţă transparentă, spuse Boyd.

Se aşezară la piciorul zidului, copleşiţi de o disperare profundă.

Locul ăsta e pace şi belşug, spuse Will. Este un pat moale noaptea şi vise frumoase, este lalele pe masa însorită la micul dejun, este femeiuşca ce face cafea. Este toată splendoarea la care ai visat vreodată, sub toate formele. Este tot ce cred bărbaţii că vor când sunt plecaţi, luptându-se în altă dimensiune a spaţiului. Este lucrul pentru care alţi bărbaţi şi-au dat viaţa. Am dreptate?

Ai vorbit clar şi convingător, spuse Boyd.

Dar e prea bun ca să fie adevărat, spuse Will. Trebuie să fie o capcană. S-ar putea chiar să fie o născocire diabolică a xenorienilor, ca să ne împiedice să fim la război. E Paradisul, dar nu putem ieşi din el. Şi orice lucru din care nu poţi să ieşi este Iadul.

Dar ăsta nu e Iadul. E fericirea, spuse una dintre femeile-piersică, materializându-se pe creanga unui copac din apropiere. Nu aveţi unde să plecaţi de aici. Relaxaţi-vă. Simţiţi-vă bine. O să vă obişnuiţi.

Şi ăsta e sfârşitul poveştii.

Ăsta? spune ea. Ai de gând să-i ţii pe cei doi bărbaţi întemniţaţi acolo pe veci?

Am făcut ce ai vrut. Ai vrut fericire. Dar pot să-i ţin acolo sau să le dau drumul, în funcţie de ce vrei tu.

Atunci, dă-le drumul.

Afară e moartea. Ai uitat?

Oh, înţeleg. Ea se întoarce pe o parte, trage haina de blană spre ea, îşi petrece braţele în jurul lui. Totuşi, te înşeli în privinţa femeilor-piersică. Nu sunt cum crezi.

Cum mă înşel?

Pur şi simplu te înşeli.

The Mail and Empire, 19 septembrie 1936

GRIFFEN AVERTIZEAZĂ DESPRE COMUNIŞTII DIN SPANIA

CORESPONDENŢĂ SPECIALĂ PENTRU *THE MAIL AND EMPIRE*

Într-un discurs însufleţit ţinut joia trecută la Empire Club, proeminentul industriaş Richard E. Griffen, de la Griffen-Chase Royal Consolidated, a avertizat despre potenţialele pericole care ameninţă ordinea mondială şi desfăşurarea paşnică a comerţului internaţional, cauzate de conflictul civil care continuă în Spania. Republicanii, a spus el, primesc ordine de la comunişti, după cum au dovedit deja acapararea proprietăţilor, măcelărirea civililor paşnici şi atrocităţile comise împotriva religiei. Multe biserici au fost profanate şi arse, iar omorârea călugăriţelor şi preoţilor a devenit un fenomen cotidian.

Intervenţia naţionaliştilor conduşi de generalul Franco a fost o reacţie de aşteptat. Spanioli revoltaţi şi curajoşi, din toate clasele, s-au raliat pentru a apăra tradiţia şi ordinea civilă, şi lumea aşteaptă cu nelinişte rezultatul. O victorie a republicanilor ar însemna o Rusie mai agresivă, şi multe ţări mai mici s-ar putea pomeni ameninţate. Dintre ţările continentale, numai Germania şi Franţa, şi într-o oarecare măsură Italia, sunt destul de puternice pentru a rezista valului.

Domnul Griffen a recomandat cu tărie ca şi Canada să urmeze exemplul Marii Britanii, Franţei şi Statelor Unite, şi să se distanţeze de acest conflict. Politica de neintervenţie este una sănătoasă şi trebuie adoptată imediat, căci cetăţenilor canadieni nu trebuie să li se ceară să îşi rişte viaţa în această încăierare străină. Totuşi, există deja un curent subteran de comunişti înrăiţi care se îndreaptă spre Spania de pe continentul nostru, şi cu toate că legea ar trebui să le interzică asta, ţara trebuie să fie recunoscătoare că s-a ivit un prilej prin care se poate curăţa de elementele turbulente fără nicio cheltuială pentru plătitorii de taxe.

Spusele domnului Griffen au fost furtunos aplaudate.

Asasinul orb: Rotiseria Jobenul

Rotiseria Jobenul are o firmă de neon cu un joben roşu ridicat de o mănuşă albastră. Jobenul urcă, urcă iarăşi; niciodată nu coboară. Totuşi, sub el nu e un cap, ci doar un ochi, care clipeşte. Un ochi de bărbat, care se deschide, se închide; un ochi de conspirator; o glumă tainică, fără cap şi coadă.

Jobenul este cel mai şic lucru la Rotisería Jobenul. Totuşi, iată-i aici, stând într-un separeu, în public, ca oameni adevăraţi, fiecare cu un sendvici fierbinte cu carne de vită, carnea cenuşie pe pâinea albă şi moale şi fără gust ca o bucă de înger, sucul maroniu gros de făină. Mazăre din conservă pe margine, un verde-cenuşiu delicat; cartofi prăjiţi moi de grăsime. În celelalte separeuri stau bărbaţi singuri, nefericiţi, cu ochi roz, apologetici, şi cămăşi uşor murdare şi cravate de contabili lucioase, şi câteva perechi ponosite care exploatează la maximum bairamul de vineri seara pe care şi-l pot permite, şi câteva triouri de târfe libere.

Mă întreb dacă el umblă cu vreuna dintre târfe, se gândeşte ea. Când nu sunt eu prin preajmă. Apoi: De unde ştiu că sunt târfe?

E cel mai bun lucru de aici, la banii daţi, spune el. Se referă la sendviciul fierbinte cu carne de vită.

Ai încercat şi celelalte lucruri?

Nu, dar capeţi un instinct.

E chiar foarte bun, în genul lui.

Scuteşte-mă cu manierele de societate, spune el, dar nu prea grosolan. Nu e în ceea ce s-ar numi dispoziţie jovială, dar e vioi. Emoţionat de ceva.

Nu fusese aşa când ea s-a întors din călătoriile ei. Fusese taciturn şi răzbunător.

Nu te-am văzut de mult. Ai venit pentru treaba obişnuită?

Care treaba obişnuită?

Obişnuita partida de sex ţac-pac.

De ce simţi nevoia să fii atât de crud?

Aşa ţin eu companie.

Ce ar vrea ea să ştie în această clipă este de ce mănâncă ei în oraş. De ce nu sunt în camera lui. De ce a renunţat el la prudenţă. De unde are bani.

El răspunde mai întâi la ultima întrebare, chiar dacă nu i-a pus-o.

Sendviciul cu carne de vită pe care îl vezi dinaintea ta, spune el, e mulţumită oamenilor-şopârlă de pe Xenor. În cinstea lor, a bestiilor rele cu solzi, şi a tuturor celor care îi atacă. El ridică paharul cu coca-cola; a adăugat în ea rom, din sticla lui plată. (Fără cocteiluri, îi spusese el, în timp ce îi deschidea uşa. Locul ăsta e uscat ca o chestie de vrăjitoare.)

Ea ridică paharul ei. Oamenii-şopârlă de pe Xenor? Aceiaşi?

Chiar ei. Am pus-o pe hârtie, am expediat-o acum două săptămâni, s-au năpustit asupra ei. Cecul a sosit ieri.

Probabil s-a dus personal la cutia poştală, a încasat şi cecul, în ultima vreme făcuse asta. A trebuit s-o facă, ea a fost plecată prea mult.

Eşti mulţumit de asta? Pari fericit.

Da, sigur… e o capodoperă. Acţiune din plin, sânge din belşug pe podea. Dame frumoase. Rânjeşte. Cine ar putea rezista?

E despre femeile-piersică?

Nu. Fără femei-piersică în asta. E cu totul altă intrigă.

El se gândeşte: Ce se întâmplă când am să-i spun? Sfârşit de joc sau jurăminte eterne, şi ce e mai rău din astea două? Ea poartă o eşarfă dintr-un material străveziu, plutitor, un fel de portocaliu-rozaliu. *Cantalup* se numeşte nuanţa. Carne dulce, tare şi lichidă. Îşi aminteşte de prima data când a văzut-o. Tot ce şi-a putut imagina atunci în rochia ei a fost ceaţă.

Ce-ai băgat în tine? întreabă ea. Pari foarte… Ai băut?

Nu. Nu mult. El împinge prin farfurie boabele de mazăre de un verde-deschis. În sfârşit s-a întâmplat, spune el. Sunt pe cale să plec. Paşaport şi tot.

Oh, spune ea. Pur şi simplu. Încearcă să nu îşi trădeze groaza prin glas.

Pur şi simplu, spune el. Tovarăşii au luat legătura. Trebuie să fi hotărât că le sunt mai util acolo decât aici. Oricum, după toată învârteala aia în jurul chestiunii, uite-aşa dintr-odată abia aşteaptă să mă vadă plecat. Mai scapă de o pacoste.

Vei fi în siguranţă, călătorind? Credeam…

Mai în siguranţă decât rămânând aici. Am sentimentul că şi cealaltă parte vrea să o şterg. Aşa e mai puţin complicat pentru ei. Totuşi, n-am să spun nimănui cu care tren am să plec. Nu mă încântă să fiu împins din el cu o gaură în cap şi un cuţit în spate.

Cum e cu trecerea graniţei? Spuneai mereu…

În momentul ăsta graniţa e ca foiţa, dacă ieşi, adică. Tipii de la vamă ştiu foarte bine ce se petrece, ştiu că există un canal de comunicaţie directă de aici la New York şi apoi la Paris. Totul e organizat, şi pe toţi îi cheamă Joe. Poliţailor li s-au dat ordine. Uitaţi-vă în partea cealaltă, li s-a spus. Îşi cunosc interesul. Nu fluieră în biserică.

Aş vrea să pot veni cu tine, spune ea.

Deci, de asta masa în oraş. A vrut să-i dea vestea într-un loc în care să nu poată să se dea în spectacol. Speră ca ea să nu facă o scenă în public. Să plângă, să jelească, să-şi smulgă părul. Contează pe asta.

Da, şi eu aş vrea, spune el. Dar nu poţi. Acolo e greu. Fredonează în gând:

Vreme furtunoasă,

Nu ştiu de ce, n-am nasturi la prohab,

Am fermoar…

Vino-ţi în fire, îşi spune el. Simte în cap o efervescenţă, ca de la berea de ghimbir. Sânge spumos. E ca şi cum ar zbura – ca şi cum s-ar uita la ea din aer. Adorabilul ei chip amărât tremură ca reflexia într-un eleşteu tulburat; se dizolvă deja şi curând va fi în lacrimi. Dar în ciuda durerii ei, niciodată n-a fost atât de atrăgătoare. O aură dulce, lăptoasă o înconjoară; carnea braţului ei, acolo unde îl ţine el, este tare şi durdulie. I-ar plăcea s-o înşface, s-o ducă sus în camera lui, s-o reguleze în toate felurile. Ca şi cum asta ar rezolva lucrurile.

Am să te aştept, spune ea. Când ai să te întorci, am să ies pur şi simplu pe uşa din faţă, şi pe urmă putem să plecăm împreună.

Chiar ai pleca? L-ai părăsi?

Da. Pentru tine, aş face-o. Dacă ai vrea. Aş lăsa tot.

Aşchii de lumină de neon intră pe fereastra de deasupra lor, roşii, albastre, roşii. Ea şi-l închipuie rănit; ar fi o cale de a-l face să rămână pe loc. I-ar plăcea să-l ţină încuiat, legat fedeleş, doar pentru ea.

Părăseşte-l acum, spune el.

Acum? Ochii ei se măresc. Chiar acum? De ce?

Fiindcă nu suport să fii cu el. Nu suport ideea.

Pentru mine nu înseamnă nimic, spune ea.

Pentru mine înseamnă. Mai ales după ce am să plec, când n-am să te văd. Gândul ăsta o să mă scoată din minţi.

Dar n-aş avea niciun ban, spune ea cu un glas întrebător. Unde aş locui? În vreo cameră închiriată, absolut singură? Ca tine, se gândeşte ea. Din ce aş trăi?

Ai putea găsi o slujbă, spune el, deznădăjduit. Ţi-aş putea trimite nişte bani.

Tu n-ai bani. Şi nu ştiu să fac nimic. Nu ştiu să cos, nu ştiu să bat la maşină. Şi mai e un motiv, se gândeşte ea, dar pe ăsta nu pot să i-l spun.

Trebuie să existe o cale. Dar el nu o îmboldeşte. Poate că n-ar fi o idee aşa de strălucită să plece de capul ei. Acolo în lumea mare şi rea, unde fiecare tip de aici până în China ar putea să-şi încerce puterile la ea. Dacă s-ar întâmpla ceva rău, numai el ar fi de vină.

Cred că ar fi mai bine să stau pe loc, nu? E cel mai bun lucru. Până te întorci. Ai să te întorci, nu-i aşa? Ai să te întorci cu bine?

Sigur, spune el.

Pentru că dacă nu, nu ştiu ce am să fac. Dacă ai fi omorât, s-ar alege praful de mine. Ea se gândeşte: Vorbesc ca în filme. Dar cum altfel să vorbesc? Am uitat cum altfel.

La naiba, se gândeşte el. Ea se ambalează. Acum o să plângă. O să plângă şi eu am să stau aici ca un bolovan, şi odată ce femeile se pornesc pe plâns nu-i chip să le mai opreşti.

Vino, am să-ţi aduc haina, spune el îndârjit. Asta nu-i distracţie. N-am mult timp. Să ne întoarcem în cameră.

IX

Rufele spălate

În sfârşit martie, şi câteva sugestii zgârcite de primăvara. Copacii sunt încă golaşi, mugurii încă tari, prinşi în cocon, dar în locurile în care bate soarele, zăpada s-a topit. Excrementele de câini se dezgheaţă, apoi se micşorează, dantelăria lor de gheaţă îngălbenindu-se de urina învechită. Fâşii de peluză ies la lumină, noroioase şi împrăştiate. Aşa trebuie să arate pragul iadului.

Azi am avut altceva la micul dejun. Un nou fel de fulgi de cereale, aduse de Myra ca să mă întremeze: ea crede tot ce scrie pe spatele ambalajelor. Aceşti fulgi, scrie cu litere candide de culoarea acadelelor, a costumelor de jogging din bumbac flocos, nu sunt făcuţi din grâu şi porumb denaturate, de prea larg consum, ci din cereale puţin cunoscute, cu nume greu de pronunţat – arhaice, mistice. Boabele lor au fost redescoperite în morminte precolumbiene şi în piramide egiptene; deşi, dacă stai să te gândeşti, nu e un detaliu de autentificare chiar atât de liniştitor. Aceşti fulgi nu numai că te vor curăţa ca un burete de sârmă, ei îţi vor murmura despre vitalitate reînnoită, despre tinereţe fără de sfârşit, despre nemurire. Spatele cutiei este festonat cu un intestin roz, flexibil; pe partea din faţă este un chip mozaicat de jad, fără ochi, despre care cei ce s-au ocupat de publicitate sigur nu şi-au dat seama că e o mască aztecă de înmormântare.

În cinstea acestor noi cereale mi-am impus să mă aşez cum se cuvine la masa din bucătărie, cu tacâm şi şerveţel de hârtie. Cei care trăiesc singuri capătă pe nesimţite obiceiul de a mânca vertical: de ce să te deranjezi cu fineţuri când n-ai cu cine să stai la masă sau care să te critice? Dar lejeritatea într-o zonă poate conduce la dereglări în toate.

Ieri m-am hotărât să spăl rufe, ca să-i dau cu tifla lui Dumnezeu muncind într-o duminică. Nu că ar da doi bani pe ce zi din săptămână e: în rai, ca şi în subconştient – sau aşa ni se spune – nu există timp. Dar de fapt a fost ca să-i dau cu tifla Myrei. N-ar trebui să fac patul, spune Myra; n-ar trebui să car coşuri grele cu haine murdare pe treptele şubrede în pivniţă, unde e instalată nebuna şi antica maşină de spălat.

Cine spală rufele? Myra, în contumacie. *Cât sunt aici aş putea băga şi o încărcătură,* spune ea. Pe urmă ne prefacem amândouă că nu a făcut-o. Conspirăm în ficţiunea – sau ceea ce

devine rapid ficţiune – că pot să mă descurc singură. Dar efortul prefăcătoriei începe să o marcheze.

În plus, stă rău cu spatele. Vrea să aranjeze ca o femeie, vreo străină plătită, băgăcioasă, să vină să facă toate astea. Pretextul ei este inima mea. A descoperit cumva despre asta, despre doctor şi leacul şi profeţiile lui – presupun că de la asistenta lui, o roşcată vopsită cu o gură care atârnă la ambele capete. Oraşul ăsta este o gură-spartă.

I-am spus Myrei că e treaba mea ce fac cu rufăria mea murdară: am s-o amân cât mai mult pe *femeia* generică. Cât din asta e jenă din partea mea? Foarte mult. Nu vreau ca altcineva să-şi bage nasul în neajunsurile mele, în petele şi mirosurile mele. E în regulă ca Myra să facă asta, pentru că o cunosc şi mă cunoaşte. Simt crucea pe care trebuie să o poarte: eu sunt ceea ce o face atât de bună în ochii altora. Tot ce trebuie să facă este să-mi rostească numele şi să-şi dea ochii peste cap, şi iertarea păcatelor este extinsă până la ea, dacă nu de îngeri, măcar de vecini, care sunt un observator critic mai greu de mulţumit.

Să nu mă înţelegi greşit. Nu-mi bat joc de bunătate, care e mult mai greu de explicat decât răutatea, şi la fel de complicată. Dar uneori e greu de suportat.

După ce am luat hotărârea – şi după ce am anticipat behăiturile de nefericire ale Myrei la descoperirea vrafului de prosoape spălate şi împăturite, şi a îngâmfatului meu rânjet de triumf – am pornit în escapada spălatului rufelor. Am cercetat amănunţit coşul de nuiele, abia scăpând să nu vin în el cu capul în jos, şi am scos ce am considerat că pot să car, evitând nostalgia după lenjeria de odinioară. (Ce straşnică era! Nu se mai fac astfel de lucruri, nu cu nasturi ascunşi, nu cusute manual. Sau poate se fac, dar eu nu le-am văzut, şi oricum nu mi le-aş putea permite, şi n-aş încăpea în ele. Astfel de lucruri au talie.)

Am băgat în coşul de plastic lucrurile alese, şi am pornit la drum, pas cu pas, lateral pe scări în jos, ca Scufiţa Roşie în drum spre casa bunicuţei via infern. Doar că eu sunt bunicuţa, şi conţin propriul meu lup rău. Care roade de zor, roade de zor.

Parterul, până aici în regulă. Pe hol în bucătărie, apoi am continuat cu lumina din pivniţă şi plonjonul nervos în umezeală. Aproape imediat a început trepidaţia. Locurile din casă de care odinioară puteam să trec cu uşurinţă au devenit nesigure:

ferestrele ghilotină stau într-un echilibru ca de capcană, gata să-mi cadă pe mâini, băncuţa cu trepte ameninţă să se prăbuşească, rafturile de sus ale dulapurilor sunt înşelătoare încărcături explozive de sticlărie instabilă. La jumătatea scărilor pivniţei mi-am dat seama că n-ar fi trebuit să încerc. Unghiul era prea abrupt, umbrele prea dese, mirosul prea sinistru, ca de ciment proaspăt turnat ascunzând un soţ abil otrăvit. Pe podea, la piciorul scării, era o baltă de întuneric, adâncă şi lucitoare şi udă ca o baltă adevărată. Poate era o baltă adevărată; poate că râul se umfla şi ieşea prin podea, cum am văzut pe canalul meteorologic. Oricare dintre cele patru elemente se poate strămuta oricând: focul ar putea să izbucnească din pământ, pământul să se lichefieze şi să-ţi curgă în cap, aerul să se izbească de tine ca o stâncă, spulberând acoperişul de deasupra capului tău. De ce nu atunci un potop?

Am auzit un bolborosit care putea sau nu să vină din mine; am simţit că inima mi se opreşte în piept de panică. Ştiam că apa e un capriciu, al ochilor, sau al urechilor, sau al minţii; totuşi, mai bine să nu cobor. Am aruncat rufăria pe treptele pivniţei, lăsând-o acolo. Poate mă întorceam mai târziu să o iau, poate nu. Cineva avea s-o facă. Myra, cu buzele strânse. Acum o făcusem, acum în mod sigur *femeia* avea să-mi fie vârâtă pe gât. M-am întors, mai să cad, m-am apucat de balustradă; apoi am revenit, treaptă cu treaptă, în sănătoasa şi blânda lumină a zilei din bucătărie.

Dincolo de fereastră, cerul ca şi zăpada poroasă învechită erau cenuşii, un cenuşiu uniform, fără vrajă. Am băgat în priză ceainicul electric; în scurtă vreme a început cântecul de leagăn al aburului. Lucrurile au ajuns destul de departe atunci când îţi dai seama că ustensilele tale au grijă de tine şi nu invers. Totuşi, m-am simţit liniştită.

Mi-am făcut o ceaşcă de ceai, am băut-o, apoi am spălat ceaşca. În tot cazul, încă mai pot să-mi spăl vasele. Apoi am pus ceaşca bine, pe raftul cu celelalte ceşti, modele pictate manual ale bunicii Adelia, crini cu crini, violete cu violete, ca modelele similare împerecheate. Măcar dulapurile mele n-au ajuns în dezordine. Dar imaginea rufelor aruncate, căzute pe treptele pivniţei, mă sâcâia. Toate zdrenţele alea, bucăţile alea mototolite, ca nişte piei albe, năpârlite. Deşi nu în întregime albe. Un testament la ceva: paginile goale pe care a mâzgălit

corpul meu, lăsându-şi dovada criptică în timp ce încet dar sigur se întoarce pe dos.

Poate ar trebui să încerc să adun aceste lucruri, apoi să le pun la loc în coşul de răchită, şi n-o să se prindă nimeni. *Nimeni* înseamnă Myra.

Am fost copleşită, se pare, de o sete de ordine.

Mai bine mai târziu decât niciodată, spune Reenie.

Oh, Reenie! Cât aş vrea să fii aici! Întoarce-te şi ai grijă de mine!

Dar n-o va face. Va trebui să am singură grijă de mine. De mine şi de Laura, cum am promis solemn. Mai bine mai târziu decât niciodată.

Unde eram? *Era iarnă.* Nu, am trecut de asta.

Era primăvară. Primăvara lui 1936. Acela a fost anul în care totul a început să se năruie. A continuat să se năruie, adică, într-un mod mai serios decât o făcea deja.

În acel an a abdicat regele Edward; a ales iubirea în locul ambiţiei. Ba nu. A ales ambiţia ducesei de Windsor în locul propriei ambiţii. Ăsta este evenimentul pe care îl ţin minte oamenii. Şi a început Războiul Civil din Spania. Dar lucrurile astea s-au întâmplat nişte luni mai târziu. Ce s-a întâmplat în martie? Ceva. La micul dejun, Richard a lovit cu ziarul în masă, spunând: *Aşadar el a făcut-o!*

În ziua aceea, la micul dejun eram doar noi doi. Laura nu lua micul dejun cu noi, în afară de weekenduri, şi atunci evita cât mai mult asta pretinzând că vrea să doarmă mai mult. În timpul săptămânii mânca singură în bucătărie, pentru că trebuia să meargă la şcoală. Sau nu singură: era de faţă doamna Murgatroyd. Apoi doamna Murgatroyd o ducea cu maşina la şcoală şi o lua, fiindcă lui Richard nu-i plăcea ideea ca ea să meargă pe jos. Ideea care de fapt nu-i plăcea era că ea ar fi putut să apuce pe alt drum.

Lua prânzul la şcoală, iar marţea şi joia lua ore de flaut acolo, pentru că un instrument muzical era obligatoriu, încercase cu pianul, dar nu ieşise nimic. Aşijderea cu violoncelul. Laurei nu îi plăcea să exerseze, cu toate că seara eram uneori trataţi cu vaietul dureros, fals al flautului ei. Notele false păreau deliberate.

— Am să vorbesc cu ea, a spus Richard.

— Nu ne prea putem plânge, am spus eu. Nu face decât ce îi ceri tu.

Laura nu mai era excesiv de nepoliticoasă cu Richard. Însă dacă el intra în cameră, ea ieşea.

Înapoi la ziarul de dimineaţă. Cum Richard îl ţinea sus între noi, am putut să citesc titlul. *El* era Hitler, care intrase în Renania. Încălcase regulile, depăşise limita, făcuse lucrul interzis. *Se vedea de la o poştă că aşa o să se întâmple, dar ceilalţi au fost prinşi cu pantalonii în vine. Le dă cu tifla. E un tip isteţ. Vede un punct vulnerabil. Vede o şansă şi profită de ea. Ce-i al lui e al lui.*

Am aprobat, dar n-am ascultat. În acele luni, a nu asculta era singurul mod de a-mi păstra echilibrul. Trebuia să mă izolez de zgomotul ambiant: ca un echilibrist peste cascada Niagara, nu îmi permiteam să mă uit în jur, de teamă să nu-mi alunece piciorul. Ce altceva poţi să faci când lucrurile la care te gândeşti în fiecare clipă de trezie sunt atât de departe de viaţa pe care chipurile o trăieşti? Departe de ceea ce, în acea dimineaţă, era chiar acolo pe masă – o vază îngustă cu o narcisă albă ca hârtia, luată din vasul cu bulbi cu creştere forţată trimis de Winifred. *E atât de plăcut să le ai în perioada asta a anului,* spusese ea. *Sunt atât de parfumate. Ca un suflu de speranţă.*

Winifred mă considera inofensivă. Altfel spus, mă credea proastă. Mai târziu – zece ani în viitor – avea să-mi spună, la telefon fiindcă nu ne mai întâlneam personal.

— Credeam că eşti tâmpită, dar de fapt eşti rea. Ne-ai urât mereu fiindcă tatăl tău a dat faliment şi şi-a incendiat propria fabrică, şi tu ne făceai pe noi vinovaţi de asta.

— Nu a incendiat-o el, am spus. Richard a făcut-o. Sau el a aranjat focul.

— Asta e minciună răutăcioasă. Tatăl tău era pe drojdie, şi de n-ar fi fost asigurarea pe clădirea aia, n-aţi fi avut o lăscaie. Noi v-am scos din mocirlă, pe tine şi pe tâmpita de soră-ta. Dacă nu eram noi, aţi fi umblat pe străzi în loc să staţi cu fundu’ pe cămaşă ca nişte plozi răzgâiaţi ce eraţi. Întotdeauna vi s-a adus totul la nas, n-a trebuit să faceţi niciodată un efort, n-aţi arătat o clipă de recunoştinţă faţă de Richard. N-aţi ridicat un deget să-l ajutaţi, nici măcar o singură dată.

— Eu am făcut ce aţi vrut voi. Mi-am ţinut gura. Am zâmbit. Am fost reclama atrăgătoare. Dar Laura mergea prea departe. Nu trebuia să o bage pe Laura în asta.

— Totul a fost doar răutate, răutate, răutate! Ne datoraţi totul, şi nu puteaţi suporta asta. Trebuia să vă răzbunaţi pe el! L-aţi omorât amândouă, exact ca şi cum i-aţi fi pus arma la tâmplă şi aţi fi apăsat pe trăgaci.

— Atunci, cine a omorât-o pe Laura?

— Laura s-a sinucis, aşa cum ştii foarte bine.

— Aş putea spune acelaşi lucru despre Richard.

— Asta-i o minciună calomnioasă. Oricum, Laura era nebună de legat. Nu ştiu cum ai putut să crezi o vorbă din ce spunea ea despre Richard sau altceva. Nimeni întreg la minte n-ar fi crezut!

N-am putut să mai spun niciun cuvânt, aşa că i-am închis telefonul. Însă eram neajutorată în faţa ei, pentru că pe atunci avea un ostatic. O avea pe Aimee.

Totuşi, în 1936, era încă destul de afabilă, şi eram încă protejata ei. Continua să mă târască după ea de la un eveniment la altul – întruniri ale Ligii Juniorilor, recepţii politice, comitete pentru asta şi aia; mă parca pe un scaun sau într-un colţ, în timp ce ea socializa. Acum am putut să îmi dau seama că cei mai mulţi nu o plăceau, ci doar o tolerau, pentru banii ei, şi pentru energia ei nemărginită: cele mai multe dintre femeile din acele cercuri erau mulţumite să lase în seama lui Winifred greul muncii în care erau antrenate.

Când şi când, una dintre ele venea sfioasă la mine şi îmi spunea că o cunoscuse pe bunica – sau, dacă era mai tânără, că îşi dorea s-o fi cunoscut în acele zile de aur de dinaintea Marelui Război, când adevărata eleganţă era încă posibilă. Asta era o parolă: însemna că Winifred era o *arivistă* – o parvenită obraznică şi vulgară – şi că eu trebuia să lupt pentru alt set de valori. Eu zâmbeam şi spuneam că bunica murise cu mult înainte de a mă naşte. Cu alte cuvinte, nu se puteau aştepta la vreun gen de opoziţie faţă de Winifred din partea mea.

Şi ce mai face deşteptul dumitale soţ? întrebau ele. *Când putem aştepta marele anunţ?* Marele anunţ avea legătură cu cariera politică a lui Richard, neîncepută încă oficial, dar considerată iminentă.

Oh, zâmbeam eu, *mă aştept să fiu prima care o să afle.* Nu credeam asta: mă aşteptam să fiu ultima.

Viaţa noastră – a mea şi a lui Richard – se stabilizase într-un tipar pe care atunci îl credeam veşnic. Sau mai degrabă existau două vieţi, una de zi şi una de noapte: erau distincte şi, totodată, invariabile. Placiditate şi ordine şi totul la locul lui, dublate pe dedesubt de o violenţă decentă şi susţinută, ca un pantof greu şi brutal care bate ritmul într-o podea acoperită cu covor. În fiecare dimineaţă făceam duş, ca să scap de noapte, să înlătur chestia cu care se dădea Richard pe păr – un fel de unsoare parfumată şi scumpă. Mi se lua pe toată pielea.

Îl deranja că eram indiferentă la toate activităţile lui nocturne, ba chiar dezgustată de ele? Deloc. Prefera cucerirea în locul cooperării, în toate domeniile vieţii.

Uneori – tot mai des pe măsură ce timpul trecea – existau vânătăi, purpurii, apoi vineţii, apoi galbene. Era uimitor ce uşor mă învineţeam, spunea Richard, zâmbind. Era de ajuns doar o atingere. Niciodată nu cunoscuse o femeie care să se învineţească aşa de uşor. Asta din cauză că eram foarte tânără şi delicată.

Prefera coapsele, unde nu se vedea. Tot ce era făţiş ar fi putut sta în calea ambiţiilor lui.

Uneori mă simţeam de parcă semnele de pe corpul meu ar fi fost un fel de cod care apărea, apoi dispărea, ca cerneala invizibilă ţinută la lumânare. Dar dacă eram un cod, cine deţinea cheia?

Eram nisip, eram zăpadă – pe care se scria, se scria din nou, se ştergea.

Scrumiera

Am fost iar la doctor. M-a dus Myra cu maşina: ţinând seama de gheaţa neagră formată de un dezgheţ urmat de un îngheţ, era prea alunecos ca să merg pe jos, a spus ea.

Doctorul mi-a ciocănit coastele şi a tras cu urechea la inima mea, şi s-a încruntat şi apoi şi-a anulat încruntătura, şi apoi – după ce luase deja o hotărâre în privinţa asta – m-a întrebat cum mă simt. Cred că şi-a făcut ceva la păr; în mod sigur era mai rar în creştet. A fost încurajat să-şi lipească şuviţe de-a curmezişul ţestei? Sau, mai rău, să facă un transplant? Aha, mi-am spus. În ciuda părului bogat de pe picioare şi a faptului că faci jogging, pantofii bătrâneţii încep să te strângă. Curând vei regreta tot bronzul ăla de la soare. Faţa ta va semăna cu un testicul.

Cu toate acestea, era pus pe glume într-un mod neplăcut. Cel puţin nu a spus *Cum ne simţim azi?* Nu-mi spune niciodată *noi,* aşa cum fac unii dintre ei: chiar înţelege importanţa persoanei întâi singular.

— Nu pot să dorm, i-am spus. Visez prea mult.

— Dacă visaţi, sigur dormiţi, a spus, vrând să facă o remarcă spirituală.

— Ştiţi ce vreau să spun, am zis tăios. Nu-i acelaşi lucru. Visele mă trezesc.

— Beţi cafea?

— Nu, am minţit eu.

— Probabil că aveţi ceva pe conştiinţă.

Scria o reţetă, fără îndoială pentru nişte pastile placebo. Chicotea în sinea lui: credea că e foarte amuzant. După un anumit moment, ravagiile experienţei se anulează; odată cu înaintarea în vârstă câştigăm în candoare, cel puţin în mintea altora. Ce vede doctorul când se uită la mine este o babă anostă, şi prin urmare nevinovată.

În timp ce eram în cabinet, Myra citea reviste vechi în sala de aşteptare. A rupt un articol despre cum să faci faţă stresului, şi altul despre efectele benefice al verzei crude. Astea erau pentru mine, a spus ea, încântată de descoperirile ei utile. Mă diagnostichează mereu. Pentru ea, sănătatea mea corporală e aproape la fel de importantă ca sănătatea mea spirituală: Myra e interesată mai ales de intestinele mele.

I-am spus că nu prea s-ar putea zice să sufăr de stres, deoarece în vid nu există stres. Cât despre varza crudă, mă balonează făcându-mă să arăt ca o vacă moartă, aşa că am să sar peste efectele benefice. I-am spus că nu doresc să trec prin viaţă, sau prin ce a rămas din ea, puţind ca un butoi de varză murată şi scoţând zgomote ca un claxon de camion.

De regulă, referirile brutale la funcţiile corpului îi închid Myrei gura. Restul drumului spre casă a condus în tăcere, cu un zâmbet întărit pe faţă ca un mulaj de ipsos.

Uneori mi-e ruşine de mine.

Să trec la sarcina pe care o am pe mână. *Pe mână* se potriveşte: câteodată mi se pare că numai mâna mea scrie, nu şi restul din mine; că mâna mea a dobândit o viaţă proprie, şi nu se va opri chiar dacă ar fi retezată de restul corpului meu, ca un fetiş egiptean îmbălsămat, sau ca labele de iepuri uscate pe care bărbaţii le atârnau de oglinda maşinii ca să aibă noroc. În ciuda artritei de la degete, mâna asta a mea manifestă în ultima vreme o vioiciune neobişnuită, de parcă ar azvârli constrângerea la câini. Sigur scrie un număr de lucruri pe care n-ar fi lăsată să le scrie dacă ar asculta de discernământul meu.

Dau paginile, dau paginile. Unde rămăsesem? Aprilie 1936.

În aprilie am primit un telefon de la directoarea de la Sf. Cecilia, şcoala la care mergea Laura. Era în legătură cu purtarea Laurei, a spus ea. Nu era o problemă care să poată fi discutată la telefon.

Richard era prins cu treburi. A sugerat ca Winifred să mă însoţească, însă am spus că sunt sigură că nu e nimic; aveam să rezolv singură lucrurile, şi îl anunţam dacă era ceva important. Am stabilit o întâlnire cu directoarea, al cărei nume l-am uitat. M-am îmbrăcat într-un fel care speram să o intimideze, sau cel puţin să-i aducă aminte de poziţia şi influenţa lui Richard: aşa că mi-am pus o haină de caşmir cu garnitură de polifag american – călduroasă pentru acel anotimp, dar impresionantă – şi o pălărie cu un fazan mort pe ea, sau părţi dintr-unul. Aripile, coada şi capul, care era prevăzut cu ochişori roşii de sticlă.

Directoarea era o muiere încărunţită, cu o conformaţie ca de stativ de lemn pentru haine – oase fragile pe care erau drapate textile cu aspect umed. Stătea în cabinetul ei, baricadată după

biroul de stejar, cu umerii ridicaţi până la urechi de groază. Cu un an în urmă aş fi fost la fel de speriată de ea cum era ea de mine, sau mai degrabă de ce reprezentam: un teanc mare de bani. Acum totuşi căpătasem siguranţă. O urmărisem pe Winifred în acţiune, exersasem. Acum puteam să ridic o singură sprânceană odată.

Zâmbea nervos, etalând nişte dinţi dolofani şi galbeni, ca boabele de pe un ştiulete de porumb pe jumătate mâncat. M-am întrebat ce făcuse Laura: trebuia să fie ceva de o stârnise până în punctul confruntării cu absentul Richard şi puterea lui nevăzută.

— Mă tem că chiar nu putem continua cu Laura, a spus ea. Ne-am dat toată silinţa, şi suntem conştienţi că există circumstanţe atenuante, însă ţinând seama de toate trebuie să ne gândim la celelalte eleve ale noastre, şi mă tem că Laura are o influenţă subminantă.

Învăţasem, până atunci, importanţa de a-i face pe alţii să explice.

— Îmi pare rău, dar nu ştiu despre ce vorbiţi, am spus, abia mişcându-mi buzele. Ce circumstanţe atenuante? Ce influenţă subminantă?

Continuam să-mi ţin mâinile în poală, capul sus şi uşor înclinat, cel mai bun unghi pentru pălăria cu fazan. Speram să se simtă privită fix de patru ochi şi nu doar de doi. Cu toate că aveam avantajul bogăţiei, ale ei erau vârsta şi poziţia. În cabinet era foarte cald. Mi-am aruncat haina pe speteaza scaunului, dar chiar şi aşa transpiram ca un hamal în port.

— Îl pune la îndoială pe Dumnezeu la ora de cunoştinţe religioase, care, trebuie să spun, este singura materie ce pare să o intereseze cât de cât. A mers până-ntr-acolo încât a compus un eseu intitulat „Dumnezeu minte?” A tulburat foarte tare întreaga clasă.

— Şi la ce răspuns a ajuns? am întrebat. Cu privire la Dumnezeu.

Eram surprinsă, dar n-am arătat-o: crezusem că Laura o lăsase mai moale în problema lui Dumnezeu, dar se părea că nu.

— Unul afirmativ. S-a uitat în jos la birou, pe care se afla eseul Laurei. Citează… chiar aici… *Regi 1,* capitolul douăzeci şi doi… pasajul în care Dumnezeu îl amăgeşte pe regele Ahab. „Şi acum

iată că Domnul a pus un duh de minciună în gura tuturor prorocilor tăi care sunt de faţă.” Laura continuă spunând că dacă Dumnezeu a făcut asta o dată, de unde ştim că nu a făcut-o de mai multe ori, şi cum putem să deosebim profeţiile false de cele adevărate?

— Ei bine, asta e, în tot cazul, o concluzie logică, am spus. Laura cunoaşte *Biblia.*

— Ba bine că nu! a spus directoarea, exasperată. Diavolul citează Scriptura ca să-şi atingă scopul. Laura continuă comentând că deşi Dumnezeu minte, el nu înşală – întotdeauna trimite şi un proroc adevărat, dar oamenii nu îl ascultă. După părerea ei, Dumnezeu e ca un post de radio, iar noi suntem aparate de radio defecte, o comparaţie pe care eu o găsesc lipsită de respect, ca să nu spun mai mult.

— Laura nu a vrut să fie lipsită de respect, am spus. Nu cu privire la Dumnezeu, în orice caz.

Directoarea a ignorat remarca mea.

— Nu e vorba atât de argumentele pe care le aduce, cât de faptul că a socotit potrivit să ridice problema.

— Laurei îi place să aibă răspunsuri, am spus. Îi place să aibă răspunsuri în probleme importante. Sunt sigură că veţi fi de acord că Dumnezeu e o problemă importantă. Nu văd de ce acest lucru ar fi considerat subminant.

— Celelalte eleve găsesc că e. Ele cred că ea… ei bine, face pe grozava. Contestă autoritatea consacrată.

— La fel cum a gândit Hristos, sau alţii la acea vreme, am spus.

Nu a exploatat evidentul aspect că astfel de lucruri ar fi foarte adevărate pentru Hristos, dar nu sunt potrivite la o fată de şaisprezece ani.

— Nu prea înţelegeţi, a spus ea. Acum îşi frângea mâinile, operaţie pe care am studiat-o cu interes, căci nu o mai văzusem. Celelalte cred că e… cred că e *amuzantă.* Sau unele dintre ele. Altele cred că e bolşevică. Restul o consideră doar ciudată. În orice caz, atrage genul rău de atenţie.

Am început să-mi dau seama încotro bătea.

— Nu cred că Laura are intenţia să fie amuzantă, am spus.

— Dar e foarte greu să-ţi dai seama! Preţ de o clipă, ne-am uitat una la cealaltă, peste birou. Are foarte multe adepte, să

ştiţi, a spus directoarea, cu o notă de invidie. Şi mai e povestea cu absenţele ei. Înţeleg că are probleme de sănătate, dar…

— Ce probleme de sănătate? am întrebat. Laura stă bine cu sănătatea.

— Păi, ţinând cont de toate programările la doctor, am presupus…

— Care programări la doctor?

— Nu dumneavoastră le-aţi autorizat?

A scos un teanc de scrisori. Am recunoscut hârtia, care era a mea. M-am uitat prin ele, nu le scrisesem eu, dar erau semnate cu numele meu.

— Înţeleg, am spus, culegându-mi haina cu polifag şi poşeta. Va trebui să stau de vorbă cu Laura. Vă mulţumesc pentru timpul acordat.

I-am strâns vârfurile degetelor. Se înţelegea de la sine, acum, că Laura trebuia să fie retrasă de la şcoală.

— Noi ne-am dat toată silinţa, a spus biata femeie.

Practic, plângea. Altă domnişoară Violenţă. Un cal de bătaie plătit, bine intenţionat, dar ineficient. Nu un adversar pe măsura Laurei.

În acea seară, când Richard m-a întrebat cum decursese întrevederea, i-am spus de efectul subminant al Laurei asupra colegelor ei. În loc să se supere a părut amuzat, şi aproape plin de admiraţie. A spus că Laura are coloană vertebrală. A spus că o anumită măsură de răzvrătire dovedeşte energie şi iniţiativă. Nici lui nu-i plăcuse şcoala, şi le făcuse viaţa grea profesorilor, a spus. Eu nu credeam că ăsta era motivul Laurei, dar n-am spus-o.

Nu i-am pomenit de biletele false pentru doctor: asta ar fi stârnit tărăboi. Una era să-i superi pe profesori, şi cu totul alta să chiuleşti de la şcoală. Asta mirosea a delincventă.

— Nu trebuia să-mi falsifici scrisul, i-am spus Laurei între patru ochi.

— Nu puteam să îl falsific pe al lui Richard. E prea diferit de al nostru. Al tău a fost mult mai uşor.

— Scrisul e un lucru personal. Este ca şi cum ai fi furat.

O clipă, a părut mâhnită.

— Îmi pare rău. Am împrumutat, doar. Nu m-am gândit că te superi.

— Cred că nu are rost să te întreb de ce ai făcut-o.

— Nu eu am cerut să fiu trimisă la şcoala aia, a spus Laura. Nu mă plăceau mai mult decât îi plăceam eu pe ei. Nu mă luau în serios. Nu sunt oameni serioşi. Dacă ar fi trebuit să stau acolo tot timpul, chiar m-aş fi îmbolnăvit.

— Ce făceai când nu erai la şcoală? am întrebat. Unde te duceai?

Îmi era teamă că poate se întâlnea cu cineva – cu un bărbat. Se apropia de vârsta pentru asta.

— Oh, pe ici, pe colo, a spus Laura. Mă duceam în centru, sau stăteam în parcuri. Sau mă plimbam, pur şi simplu. Te-am văzut de câteva ori, dar tu nu m-ai văzut. Cred că mergeai la cumpărături.

Am simţit un val de sânge spre inimă, apoi o panică apăsătoare, ca o mână care mă strângea. Probabil că am pălit.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat Laura. Nu te simţi bine?

În acel mai am plecat în Anglia cu *Berengeria,* apoi ne-am întors la New York în voiajul inaugural al lui *Queen Mary. Queen Mary* era cel mai mare şi mai luxos transatlantic construit vreodată, sau aşa scria în toate broşurile. Era un eveniment epocal, a spus Richard.

Winifred a mers cu noi. Şi Laura. Un astfel de voiaj avea să-i facă foarte bine, a spus Richard: arăta necăjită şi prăpădită, şi nu îşi găsea rostul de când fusese îndepărtată brusc de la şcoală. Călătoria avea să fie un fel de educaţie pentru ea, de genul care chiar putea să-i fie de folos unei fete ca ea. Oricum, nu puteam s-o lăsăm acasă.

Publicul nu se mai sătura de *Queen Mary.* Era descris şi fotografiat de sus până jos, în amănunţime, decorat cu lumini fluorescente şi laminate de plastic şi coloane canelate, şi lemn de arţar – furnire costisitoare peste tot. Dar se legăna cumplit, şi puntea de la clasa a doua o domina pe cea de la clasa întâi, aşa că nu puteai să te plimbi pe acolo fără să fii cercetat de o mulţime de gură-cască săraci rezemaţi de balustradă.

În prima zi am avut rău de mare, dar după aceea mi-a fost bine. A fost mult dans. Atunci ştiam să dansez; destul de bine, dar nu foarte bine. *(Să nu faci niciodată ceva foarte bine,* spunea Winifred, *asta arată că te străduieşti.)* Am dansat şi cu alţi bărbaţi, în afară de Richard – bărbaţi pe care îi cunoştea din afaceri, bărbaţi pe care el mi i-a prezentat. *Aveţi grijă de Iris în*

locul meu, le spunea el acestor bărbaţi, zâmbind, bătându-i pe braţ. Uneori dansa cu alte femei, soţiile bărbaţilor pe care îi cunoştea. Alteori ieşea la o ţigară sau să dea o tură pe punte, sau aşa spunea el. Eu în schimb credeam că e bosumflat sau îngândurat. Nu-l mai vedeam o oră întreagă. Apoi se întorcea, se aşeza la masa noastră, se uita cum dansam destul de bine, iar eu mă întrebam de când era acolo.

Era nemulţumit, am hotărât eu, din cauză că această excursie nu decurgea aşa cum plănuise. Nu putuse să obţină rezervările la cină la Verandah Grill, pe care le voia, nu cunoscuse oamenii pe care voise să-i cunoască. Pe terenul lui era mare mahăr, dar pe *Queen Mary* era chiar foarte neînsemnat. Şi Winifred era neînsemnată: vioiciunea ei era zadarnică. Am văzut de mai multe ori cum nişte femei de care se apropiase cu sfială i-au întors spatele. Apoi se furişa înapoi la ce numea ea „gaşca noastră”, sperând că nu observase nimeni.

Laura nu dansa. Nu ştia, nu o interesa; oricum era prea tânără. După cină se închidea în cabina ei; spunea că citeşte. În a treia zi a voiajului, la micul dejun, avea ochii roşii şi umflaţi.

Pe la mijlocul dimineţii m-am dus să o caut. Am găsit-o într-un şezlong cu o pătură trasă până la gât, urmărind cu indiferenţă o partidă de *quoits*[10]. M-am aşezat lângă ea. O tânără vânjoasă a trecut pe lângă noi cu şapte câini, fiecare în lesa lui; în ciuda vremii răcoroase, era în pantaloni scurţi, şi avea picioarele bronzate.

— Aş putea să-mi iau o slujbă ca asta, a spus Laura.

— Care slujbă ca asta?

— Să plimb câini, a spus ea. Câinii altora. Îmi plac câinii.

— Nu ţi-ar plăcea stăpânii.

— Nu i-aş plimba pe stăpâni.

Era cu ochelarii de soare, dar dârdâia.

— E vreo problemă?

— Nu.

— Pari înfrigurată. Cred că te-ai îmbolnăvit de ceva.

— N-am nimic. Nu te agita.

— Fireşte că sunt îngrijorată.

— Nu trebuie să fii. Am şaisprezece ani. Îmi dau seama dacă sunt bolnavă.

---

[10] Joc cu inele aruncate într-un ţăruş.

— I-am promis tatei că o să am grijă de tine, am spus înţepată. Şi mamei.

— O prostie din partea ta.

— Fără doar şi poate. Dar eram mică, nu m-a dus mintea la mai mult. Aşa e când eşti mic.

Laura şi-a scos ochelarii de soare, dar nu s-a uitat la mine.

— Promisiunile altora nu sunt vina mea, a spus ea. Tata m-a aruncat în cârca ta. Niciodată nu a ştiut ce să facă cu mine – cu noi. Dar acum e mort, amândoi sunt morţi, aşa că e în regulă. Te dezleg. Eşti liberă.

— *Ce* e, Laura?

— Nimic, a spus ea. Dar de fiecare dată când vreau să mă gândesc – să-mi lămuresc nişte lucruri – tu hotărăşti că sunt bolnavă şi începi să mă cicăleşti. Asta mă scoate din minţi.

— Nu e corect, am spus. Am încercat şi am tot încercat, te-am socotit nevinovată, ţi-am acordat cele mai…

— Hai s-o lăsăm baltă, a spus ea. Uită-te şi tu ce joc prostesc! Mă întreb de ce i se spune *quoits.*

Am pus toate astea pe seama vechii dureri – a doliului după Avilion şi tot ce se petrecuse acolo. Sau poate mai tânjea încă după Alex Thomas? Ar fi trebuit s-o întreb mai multe, ar fi trebuit să insist, dar mă îndoiesc că chiar şi atunci mi-ar fi spus ce o frământa cu adevărat.

Lucrul pe care mi-l amintesc cel mai bine din acel voiaj, în afară de Laura, este jaful care a avut loc, pe toată nava, în ziua în care am intrat în port. Tot ce avea pe el numele sau monograma *Queen Mary* a intrat într-o geantă sau un geamantan – hârtie de scris, argintărie, prosoape, savoniere, mecanisme – tot ce nu era prins cu lanţuri de podea. Unii chiar au deşurubat mânerele robinetelor, şi oglinzile mai mici, şi clanţele. Pasagerii de la clasa întâi au fost mai răi ca ceilalţi; însă e drept, bogaţii au fost întotdeauna cleptomani.

Care a fost argumentarea acestui întreg jaf? Suvenirurile. Oamenii aceştia aveau nevoie de ceva care să le amintească de ei înşişi. Vânătoarea de suveniruri e un lucru ciudat: *acum* devine *atunci* chiar în timp ce încă este acum. Nu crezi cu adevărat că te afli acolo, aşa că şterpeleşti dovada, sau ceva ce iei drept dovadă.

Eu însămi am şters-o cu o scrumieră.

Omul cu capul în flăcări

Aseară am luat una dintre pilulele pe care mi le-a prescris doctorul. E drept că m-a adormit, dar pe urmă am visat, iar visul ăsta nu a fost cu nimic mai bun decât cele pe care le am fără ajutorul medicaţiei.

Stăteam în picioare pe docul de la Avilion, şi de jur împrejur gheaţa verzuie a râului clincănea ca nişte clopoţei, însă nu eram îmbrăcată cu o haină de iarnă – numai o rochie de bumbac imprimat cu fluturi. Aveam şi o pălărie făcută din flori de plastic în culori aprinse – roşu de pătlăgică, un liliachiu hidos – care era luminată din interior de becuri micuţe.

A mea unde e? a întrebat Laura, cu glas de copil de cinci ani. M-am uitat la ea, dar atunci nu mai era copil. Laura îmbătrânise, ca mine; avea ochi de stafide uscate. Lucrul ăsta m-a îngrozit, şi m-am trezit.

Era trei dimineaţa. Am aşteptat până când inima mea nu a mai protestat, apoi am coborât orbecăind la parter şi mi-am făcut un lapte cald. Ar fi trebuit să am destulă minte să nu mă bazez pe pilule. Nu poţi să cumperi inconştienţă atât de ieftin.

Dar să continui.

Odată coborât de pe *Queen Mary,* grupul familiei noastre a petrecut trei zile la New York. Richard avea nişte afaceri de încheiat; noi ceilalţi puteam să vizităm obiective turistice, a spus el.

Laura nu a vrut să meargă la Rockettes, sau să urce în vârful Statuii Libertăţii sau pe Empire State Building. N-a vrut nici să meargă la cumpărături. A vrut doar să se plimbe şi să se uite la lucruri pe stradă, lucru prea periculos să-l facă singură, a spus Richard, aşa că m-am dus eu cu ea. Nu a fost o companie veselă – o uşurare după Winifred, care era hotărâtă să fie atât de veselă cât era omeneşte posibil.

După aceea am petrecut mai multe săptămâni la Toronto, cât a fost Richard prins cu afacerile lui. După aceea am plecat la Avilion. Acolo aveam să facem sporturi nautice, a spus Richard. Tonul lui dădea de înţeles că ăsta era singurul lucru pentru care era bun locul; în plus, că era fericit să-şi sacrifice timpul ca să ne satisfacă mofturile. Sau, într-o exprimare mai blândă, să ne facă pe plac – să îmi facă pe plac mie, dar să-i facă pe plac şi Laurei.

Mi se părea că ajunsese să o socotească pe Laura un puzzle, unul a cărui rezolvare era acum treaba lui. Îl prindeam uitându-se la ea în clipele libere, cam la fel cum se uita la paginile cu evoluţiile de la bursă – căutând maneta, butonul, mânerul, pana, calea de intrare. Conform concepţiei lui de viaţă, totul are o asemenea manetă sau buton. Fie asta, fie un preţ. Voia să o aibă pe Laura la cheremul lui, îi voia gâtul sub piciorul lui, oricât de uşor aşezat. Dar Laura nu avea genul acela de gât. Aşa că după fiecare încercare, el rămânea cu un picior în aer, ca un vânător de urşi pozând într-o fotografie din care ursul ucis dispăruse.

Cum făcea Laura asta? Nu opunându-i-se, nu o mai făcea: la vremea asta evita să se ciocnească frontal cu el. O făcea dându-se înapoi, şi întorcându-se într-o parte, şi făcându-l să-şi piardă echilibrul. El făcea întotdeauna un salt în direcţia ei, şi întotdeauna înşfăca aerul.

Ce voia el era aprobarea ei, ba chiar admiraţia ei. Sau doar recunoştinţa ei. Ceva de genul ăsta. Cu altă fată poate ar fi încercat cu cadouri – un colier de perle, un pulover de caşmir – lucruri după care se presupunea că tânjeau fetele de şaisprezece ani. Dar avea destulă minte ca să nu o păcălească pe Laura cu ceva de genul ăsta.

Apă din piatră seacă, mă gândeam. Nu o va înţelege niciodată. Şi ea nu are un preţ, pentru că el nu are nimic pe care să-l vrea ea. Într-o întrecere a voinţelor, cu absolut oricine, eu pariam totuşi pe Laura. În felul ei era încăpăţânată ca un catâr.

Chiar am crezut că o să se repeadă la şansa de a petrece un timp la Avilion – se împotrivise atât de mult să îl părăsească – dar când i s-a vorbit de plan, a părut indiferentă. Nu era dispusă să-i acorde credit lui Richard pentru nimic, sau asta a fost interpretarea mea.

— Măcar o s-o vedem pe Reenie, a fost tot ce a spus.

— Regret să spun că Reenie nu mai e în slujba noastră, a spus Richard. I s-a cerut să plece.

Când a fost asta? Cu un timp în urmă. O lună, mai multe luni? Richard a fost vag. A fost o chestiune legată de soţul lui Reenie, a spus el, care bea prea mult. De aceea reparaţiile la casă nu fuseseră făcute la vreme şi satisfăcător, iar Richard chiar n-a văzut niciun rost în a plăti bani buni pentru lene, sau pentru ceea ce putea fi denumit doar insubordonare.

— N-a vrut-o aici odată cu noi, a spus Laura. Ştia că ea o să ne ia partea.

Rătăceam prin parterul de la Avilion. Casa în sine părea să-şi fi redus dimensiunile; mobila era acoperită cu huse, sau ce rămăsese din mobilă – câteva dintre piesele mai masive, mai întunecate fuseseră scoase, la ordinul lui Richard, presupun. Mi-o imaginez pe Winifred spunând că nu trebuie să te aştepţi ca cineva să poată trăi cu o servantă împodobită cu asemenea struguri de lemn butucănoşi, neconvingători. Cărţile legate în piele mai erau încă în bibliotecă, dar aveam sentimentul că s-ar putea să nu mai fie mult timp acolo. Portretele prim-miniştrilor cu bunicul Benjamin fuseseră eliminate: cineva – Richard, fără îndoială – trebuia să le fi remarcat, în sfârşit, feţele pastelate.

Avilionul avusese odinioară un aer de stabilitate care atingea intransigenţa – un bolovan mare, scurt şi îndesat, trântit în mijlocul torentului timpului, refuzând să fie mutat de cineva – dar acum era cu colţurile îndoite umil, de parcă ar fi fost pe cale să facă implozie. Nu mai avea curajul propriei pretenţiozităţi.

Ce demoralizant, ce prăfuit era totul, a spus Winifred, şi în bucătărie erau şoareci, văzuse ea excrementele, şi mai erau şi diverse insecte. Dar soţii Murgatroyd urmau să sosească în acea zi, cu trenul, împreună cu un alt cuplu de servitori, mai noi, care fusese adăugat la anturajul nostru, şi atunci totul avea să fie curând în perfectă ordine, în afară, desigur, de ambarcaţiune (a spus ea, râzând), adică de *Water Nixie.* Richard era chiar acum în hangar, şi o examina. Ar fi trebuit să fie răzuită şi revopsită sub supravegherea lui Reenie şi a lui Ron Hincks, dar ăsta era încă un lucru care nu se întâmplase. Winifred nu pricepea ce voia Richard cu albia aia veche – dacă Richard chiar ar dori cu înfocare să navigheze, ar fi trebuit să scufunde dinozaurul ăla de barcă şi să cumpere una nouă.

— Presupun că se gândeşte că are valoare sentimentală, am spus. Pentru noi, adică. Pentru mine şi pentru Laura.

— Şi are? a întrebat Winifred, cu zâmbetul ăla amuzat al ei.

— Nu, a spus Laura. De ce ar avea? Tata nu ne-a luat niciodată cu ea. Numai pe Callie Fitzsimmons.

Eram în sufragerie; cel puţin masa lungă mai era încă acolo. M-am întrebat ce hotărâre avea să ia Richard, sau mai degrabă

Winifred, cu privire la Tristan şi Isolda şi idila lor fragilă, demodată.

— Callie Fitzsimmons a venit la înmormântare, a spus Laura.

Eram singure. Winifred se dusese sus pentru ce numea ea odihna de frumuseţe. Pentru asta îşi punea pe ochi tampoane de vată umezită cu ulm de munte, şi-şi acoperea faţa cu un preparat de nămol verde, scump.

— Da? Nu mi-ai spus.

— Am uitat. Reenie a fost furioasă pe ea.

— Că a venit la înmormântare?

— Că nu a venit mai devreme. A fost foarte nepoliticoasă cu ea. I-a zis că a venit cu o oră şi un pic prea târziu.

— Dar o ura pe Callie! Nu-i plăcea niciodată când venea să stea aici. O considera târfă!

— Cred că nu a fost destul de târfă ca să-i convină lui Reenie. A fost leneşă la asta, nu a fost la înălţimea sarcinii.

— De târfă?

— Ei bine, Reenie considera că ar fi trebuit să meargă până la capăt. Cel puţin ar fi trebuit să fie alături de tata în momentele atât de grele pentru el. Să-i îndepărteze atenţia de la necazuri.

— A spus Reenie toate astea?

— Nu întocmai, dar îţi dădeai seama ce vrea să spună.

— Ce a făcut Callie?

— S-a prefăcut că nu înţelege. După aceea, a făcut ce face toată lumea la înmormântări. A plâns şi a spus minciuni.

— Ce minciuni?

— A spus că deşi nu întotdeauna se înţelegeau din punct de vedere politic, tata a fost o persoană minunată. Reenie a spus *punct de vedere politic pe dracu',* dar pe la spatele ei.

— Cred că s-a străduit să fie. Minunat, adică.

— Mă rog, nu s-a străduit destul, a spus Laura. Nu mai ţii minte ce spunea? Că i-am fost lăsate pe mână, de parcă am fi fost o mânjeală de vreun fel.

— S-a străduit cât a putut, am spus.

— Mai ţii minte Crăciunul când s-a îmbrăcat în Moş Crăciun? A fost înainte să moară mama. Tocmai împlinisem cinci ani.

— Da, am spus. Asta voiam să spun. S-a străduit.

— Nu mi-a plăcut deloc. Întotdeauna am detestat surprizele de felul ăla.

Ni se spusese să aşteptăm în garderobă. Uşile duble care dădeau în hol aveau draperii subţiri pe dinăuntru, aşa că nu vedeam prin ele în holul pătrat din faţă, în care se afla un şemineu, după moda veche; acolo era instalat bradul. Eram cocoţate pe canapeaua din garderobă, în spatele căreia era oglinda ovală. Hainele atârnau în cuierul lung – hainele tatei, hainele mamei, şi pălăriile, deasupra lor – ale ei cu pene mari, ale lui cu pene mici. Mirosea a galoşi de cauciuc, şi a răşină proaspătă de pin şi a cedru de la ghirlandele încolăcite în jurul balustradelor scării din faţă şi a ceară de pe duşumeaua caldă, pentru că mergea centrala: caloriferele sâsâiau şi zăngăneau. Pe sub pervazul ferestrei venea un curent rece, şi mirosul necruţător, înviorător de zăpadă.

În cameră era o singură lustră, cu abajur de mătase galbenă. Ne vedeam reflectate în uşile de geam: rochiile de catifea albastru-regal cu guler de dantelă, feţele albe, părul blond cu cărare pe mijloc, mâinile palide adunate în poală. Ciorapii albi, pantofii negri de lac. Fuseserăm învăţate să stăm cu un picior petrecut peste celălalt – niciodată genunchii – şi aşa stăteam. Oglinda se înălţa în spatele nostru ca un balon de sticlă ce ieşea din creştetul capetelor noastre. Ne auzeam răsuflarea, intrând şi ieşind: răsuflarea aşteptării. Suna ca răsuflarea altcuiva – cineva mare şi invizibil, ascuns în hainele care înăbuşeau zgomotul.

Dintr-odată, uşile duble s-au deschis. Am văzut un om în roşu, un uriaş roşu care domina de sus încăperea. În spatele lui erau întunericul nopţii, şi o vâlvătaie. Faţa îi era acoperită de fum alb. Capul lui era în flăcări. A înaintat clătinându-se: avea braţele întinse. Din gură i-a ieşit un huiduit, sau un strigăt.

O clipă am fost speriată, dar eram destul de mare ca să ştiu ce trebuie să fie. Strigătul era menit să fie râs. Era numai tata, care făcea pe Moş Crăciun, şi nu ardea – nu era decât bradul luminat din spatele lui, nu era decât cununa de lumânări de pe capul lui. Îşi pusese halatul roşu de brocart, întors pe dos, şi o barbă făcută din vată.

Mama spunea că el nici nu îşi cunoştea forţa; nici nu ştia ce mare era în raport cu ceilalţi. Nu ştia ce înspăimântător putea să pară. Cu siguranţă pentru Laura a fost înspăimântător.

— Ai ţipat într-una, am spus acum. Nu ţi-ai dat seama că doar se prefăcea.

— A fost mai rău de atât, a spus Laura. Am crezut că restul timpului se prefăcea.

— Ce vrei să spui?

— Că aşa era el în realitate, a spus răbdătoare Laura. Că pe dedesubt ardea. Tot timpul.

Water Nixie

În dimineaţa asta am dormit până târziu, epuizată după o noapte de delirări sumbre. Aveam picioarele umflate, de parcă aş fi străbătut pe jos distanţe mari, pe pământ tare; îmi simţeam capul umed şi poros. M-au trezit bătăile în uşă ale Myrei. „Răsări şi străluceşte”, a graseiat ea prin fanta pentru scrisori. Din perversitate, n-am răspuns. S-ar putea să fi crezut că am murit – că am mierlit-o în somn! Fără îndoială se agita deja în care dintre imprimeurile mele cu flori să mă expună, şi plănuia mâncărurile pentru recepţia de după înmormântare. N-ar fi avut loc un priveghi, nimic atât de barbar. Un priveghi ar trebui să te facă să stai de veghe, pentru că e bine să te asiguri că morţii sunt cu adevărat morţi înainte să-i acoperi cu ţărână.

La gândul ăsta, am zâmbit. Apoi mi-am amintit că Myra are cheie. M-am gândit să-mi trag cearşaful pe faţă ca să-i ofer măcar un minut de groază dătătoare de plăcere, dar am decis că e mai bine să n-o fac. M-am dat jos din pat, şi mi-am tras halatul pe mine.

— Ai răbdare! am strigat în casa scării.

Dar Myra era deja înăuntru, şi cu ea era *femeia:* femeia cu ziua. Era o zdrahoancă de femeie, cu o înfăţişare de portugheză: nici vorbă să o opreşti. S-a pus de îndată pe treabă, cu aspiratorul Myrei – se gândiseră la toate – în timp ce eu mă ţineam după ea ca o piază rea, tânguindu-mă: *Nu te atinge de asta! Lasă aia acolo! Pot să fac singură asta! Acum n-o să mai găsesc nimic!* Cel puţin am reuşit să ajung în bucătărie înaintea lor şi să vâr în cuptor teancul de pagini scrise. Era puţin probabil ca ele să abordeze cuptorul în prima zi de curăţenie. În orice caz, nu e prea murdar, nu coc niciodată nimic.

— Gata, a spus Myra când femeia a terminat. Totul e curat şi ordonat. Nu te simţi mai bine acum?

Îmi adusese o chestie de la Gingerbread House – un vas verde-smarald, numai puţintel ciobit, sub forma unui cap de fată cu zâmbetul timid, ce conţinea seminţe de şofran. Când creşte, şofranul trebuie să iasă prin găurile de sus, şi să izbucnească într-un *halo de flori,* vorbele ei exacte. Tot ce am de făcut este să-l ud, spune Myra, şi destul de curând va fi frumuşel foc.

Misterioase sunt căile Domnului de a face minuni, cum spunea Reenie. Să fie oare Myra îngerul meu păzitor desemnat?

Sau este, în schimb, o anticipare a Purgatoriului? Şi cum să-ţi dai seama de diferenţă?

În a doua noastră zi la Avilion, eu şi cu Laura am plecat să o vedem pe Reenie. N-a fost greu să aflăm unde locuia: toată lumea din oraş ştia. Sau cei de la braseria Betty’s ştiau, pentru că acolo muncea acum, trei zile pe săptămână. Nu le-am spus lui Richard şi Winifred unde ne ducem, fiindcă de ce să sporim atmosfera neplăcută de la micul dejun? Nu puteau să ne interzică în mod categoric, dar cu siguranţă am fi atras o cantitate supărătoare de dispreţ mocnit.

Am luat ursuleţul pe care îl cumpărasem pentru copilul lui Reenie, de la Simpsons, în Toronto. Nu era un ursuleţ prea drăgălaş – era sever şi umplut până la refuz cu câlţi, şi ţeapăn. Semăna cu un funcţionar de stat minor, sau cu un funcţionar de stat din vremea aceea. Nu ştiu cum arată ei acum. Foarte probabil poartă jeanşi.

Reenie şi soţul ei locuiau într-una din căsuţele din piatră de calcar construite iniţial pentru muncitorii de la fabrică – parter şi etaj, acoperiş ascuţit, closet în fundul grădinii înguste – nu prea departe de unde locuiesc eu acum. Nu aveau telefon, aşa că n-am putut s-o prevenim pe Reenie că venim. Când a deschis uşa şi ne-a văzut pe amândouă acolo, a zâmbit larg şi pe urmă a început să plângă. La fel şi Laura, după o clipă. Eu stăteam cu ursuleţul în braţe, simţindu-mă lăsată pe dinafară fiindcă nu plângeam şi eu.

— Fiţi binecuvântate, ne-a spus Reenie amândurora. Intraţi să vedeţi copilul.

Am mers pe coridorul cu linoleum pe jos şi am intrat în bucătărie. Reenie o zugrăvise în alb şi adăugase perdele galbene, aceeaşi nuanţă de galben ca a perdelelor de la Avilion. Am observat un set de cutii de tablă, tot albe, pe care scria cu galben: Făină, Zahăr, Cafea, Ceai. Nu era nevoie să mi se spună că Reenie făcuse singură aceste decoraţiuni. Acestea şi perdelele, şi orice altceva pe care pusese mâna. Profita la maximum de acest talent al ei.

Copilul – adică tu, Myra, acum ai intrat şi tu în poveste – era culcat într-un coş de rufe din răchită şi se uita la noi fără să clipească, cu nişte ochi rotunzi şi mai albaştri decât sunt de obicei ochii bebeluşilor. Trebuie să spun că semăna cu o budincă

din carne cu grăsime, însă e drept că majoritatea poruncilor seamănă cu asta.

Reenie a insistat să ne facă o ceaşcă de ceai. Acum eram nişte tinere doamne, a spus ea: puteam să bem ceai adevărat, nu doar lapte cu puţin ceai în el, ca înainte. Se îngrăşase; partea de dedesubt a braţelor ei, odinioară foarte tare şi puternică, tremura puţin, şi când s-a dus la aragaz a mers legănându-se. Avea mâinile dolofane, cu gropiţe în dreptul degetelor.

— Mănânci pentru doi şi pe urmă uiţi să te opreşti, a spus ea. Vedeţi verigheta mea? N-aş putea să o mai scot decât dacă aş tăia-o. Va trebui să fiu îngropată cu ea.

A spus asta cu un oftat de mulţumire. Apoi pruncul a început să se agite, iar Reenie l-a luat şi l-a pus pe genunchi, şi s-a uitat la noi, peste masă, aproape sfidător. Masa (simplă, înghesuită, cu o muşama cu lalele galbene) era ca o prăpastie mare – de o parte eram noi două, de cealaltă, la o distanţă uriaşă acum, Reenie şi pruncul ei, fără regrete.

Pentru ce regrete? Pentru că ne abandonase. Sau aşa simţeam eu.

Purtarea lui Reenie avea ceva ciudat, nu faţă de copil ci faţă de noi în raport cu el – aproape ca şi cum am fi prins-o cu ocaua mică. M-am întrebat de atunci – şi trebuie să mă ierţi, Myra, că pomenesc de asta, dar chiar n-ar trebui să citeşti rândurile astea, şi apoi curiozitatea a ucis pisica – m-am întrebat de atunci dacă nu cumva tatăl acestui copil nu e nicicum Ron Hincks, ci însuşi tata. După plecarea mea în luna de miere, Reenie rămăsese singura servitoare la Avilion, şi de jur împrejurul capului tatei turnurile se prăbuşeau. Nu i s-ar fi aplicat ea ca o prişniţă, în acelaşi spirit în care îi aducea o ceaşcă de supă caldă sau o sticlă cu apă fierbinte? Alinare, împotriva frigului şi întunericului.

În cazul acesta, Myra, eşti sora mea. Sau soră vitregă. Nu că vom şti vreodată, sau eu una nu voi şti niciodată. Presupun că ai putea să mă dezgropi, şi să iei o mostră de păr sau os sau ce s-o folosi, şi s-o trimiţi să fie analizată. Dar mă îndoiesc că ai merge atât de departe. Singura altă dovadă posibilă ar fi Sabrina – aţi putea cădea de acord să comparaţi nişte fragmente din voi. Dar pentru ca asta să se întâmple, ar trebui ca Sabrina să se întoarcă, şi numai Dumnezeu ştie dacă o va face vreodată. Ar putea fi oriunde. Ar putea fi moartă. Ar putea fi pe fundul mării.

Mă întreb dacă Laura ştia de tata şi Reenie, dacă într-adevăr era ceva de ştiut. Mă întreb dacă acesta a fost unul dintre multele lucruri pe care le ştia, dar pe care nu le-a spus niciodată. Aşa ceva este întru totul posibil.

Zilele petrecute la Avilion nu au trecut repede. Era tot prea cald, era tot prea umed. Nivelul apei din cele două râuri era scăzut: până şi vârtejurile Louveteau-ului erau leneşe, şi dinspre Jogues venea un miros neplăcut.

Stăteam în casă majoritatea timpului, în jilţul cu spetează îmbrăcată în piele, din biblioteca bunicului, cu picioarele atârnând peste braţul lui. Rămăşiţele muştelor moarte iarna trecută erau încă încrustate în pervazul ferestrelor: pentru doamna Murgatroyd, biblioteca nu era o prioritate. Portretul bunicii Adelia prezida încă acolo.

Îmi petreceam după-amiezile cu albumele ei cu tăieturi din ziare, despre ceaiuri şi vizitele fabienilor, şi exploratorii cu demonstraţiile lor cu lanterna magică şi relatările lor despre obiceiurile ciudate ale indigenilor. Nu ştiu de ce i se pare cuiva ciudat că decorau ţestele strămoşilor lor, mă gândeam. Şi noi facem asta.

Sau răsfoiam reviste mondene vechi, aducându-mi aminte cum îi invidiasem cândva pe oamenii din ele, sau mă uitam prin cărţile de poezii, cu pagini subţiri ca foiţa, aurite pe margini. Poeziile care mă fermecau pe vremea domnişoarei Violenţă acum mi se păreau exagerate şi greţoase. *Ah, încalte, vină dară, ostoit* – limbajul arhaic al iubirii neîmpărtăşite. Mă iritau astfel de vorbe, care îi făceau pe iubiţii nefericiţi – îmi dădeam seama acum – uşor caraghioşi, ca însăşi biata nefericită domnişoară Violenţă. Cu margini fleşcăite, neclari, moi, ca un chec căzut în apă. Nimic pe care ai vrea să-l atingi.

Copilăria mi se părea deja departe – o epocă îndepărtată, ştearsă şi dulce-amăruie, ca florile uscate. Regretam pierderea ei, o voiam înapoi? Nu credeam asta.

Laura nu stătea în casă. Hoinărea prin oraş, cum făceam împreună înainte. Purta o rochie galbenă de bumbac, care cu o vară în urmă fusese a mea, şi pălăria care mergea cu ea. Când o vedeam din spate aveam o senzaţie ciudată, de parcă m-aş fi văzut pe mine.

Winifred nu făcea niciun secret din faptul că se plictisea de moarte. În fiecare zi se ducea să înoate, de pe mica plajă privată de lângă hangarul de bărci, deşi nu intra niciodată unde apa îi depăşea înălţimea: de cele mai multe ori doar se bălăcea, purtând o uriaşă pălărie ca de chinez, purpurie. Voia ca Laura şi cu mine să mergem cu ea, dar noi am refuzat. Niciuna dintre noi nu ştia să înoate prea bine, şi mai şi ştiam ce fel de lucruri se aruncau înainte în apă, şi poate încă se aruncau. Când nu înota sau făcea plajă, Winifred rătăcea prin casă, făcând însemnări şi schiţe, şi liste de imperfecţiuni – tapetul din holul din faţă chiar trebuia înlocuit, lemnul de sub scară mucegăise – sau trăgea câte un pui de somn în camera ei. Avilionul părea să o secătuiască de energie. Era liniştitor să ştii că ceva putea să o facă.

Richard vorbea mult la telefon, interurban; sau se ducea pe durata zilei la Toronto. Restul timpului îşi făcea de lucru cu *Water Nixie,* supraveghind reparaţiile. Scopul lui era să facă barca să plutească, spunea el, înainte să plecăm.

În fiecare dimineaţă i se aduceau ziarele.

— Război Civil în Spania, a spus într-o zi, la masă. Ei bine, era aşteptat de mult.

— Asta e neplăcut, a spus Winifred.

— Nu pentru noi, a spus Richard. Atâta timp cât nu ne băgăm. Lasă-i pe comunişti şi pe nazişti să se omoare între ei – şi unii şi alţii se vor băga în încăierare destul de curând.

Laura sărise peste masa de prânz. Era pe doc, singură, doar cu o ceaşcă de cafea. Se ducea des acolo: asta îmi dădea emoţii. Se întindea pe doc, îşi plimba un braţ prin apă, şi se uita în râu de parcă scăpase ceva acolo şi îl căuta pe fund. Totuşi, apa era prea întunecată. Nu vedeai mare lucru. Numai bancul ocazional de homari argintii care treceau în viteză ca degetele unui hoţ de buzunare.

— Totuşi, aş vrea să nu o facă, a spus Winifred. E foarte dezagreabil.

— Ne-ar prinde bine un război bun, a spus Richard. Poate va mai revigora lucrurile, va mai recupera din pierderile provocate de Depresiune. Ştiu câţiva indivizi care contează pe el. Unii or să facă o grămadă de bani.

Niciodată nu mi se spunea ceva despre situaţia financiară a lui Richard, însă în ultima vreme ajunsesem să cred – din diverse aluzii şi indicii – că nu avea aşa de mulţi bani cum crezusem odată. Sau nu îi mai avea. Restaurarea Avilionului fusese oprită – *amânată* – fiindcă Richard nu mai fusese dispus să cheltuiască. Asta conform lui Reenie.

— De ce vor face bani? am întrebat.

Ştiam foarte bine răspunsul, dar căpătasem obiceiul de a pune întrebări naive doar ca să văd ce aveau să spună Richard şi Winifred. Ajustabila scară etică pe care o aplicau în aproape toate domeniile vieţii nu încetase încă să-mi reţină atenţia.

— Pentru că aşa sunt lucrurile, a spus scurt Winifred. Apropo, amica ta a fost arestată.

— Care amică? am întrebat, prea repede.

— Muierea aia, Callista. Iubiţica tatălui tău. Cea care se crede artistă.

Mi-a displăcut tonul ei, dar n-am ştiut să-l contracarez.

— A fost foarte bună cu noi când eram mici, am spus.

— Bineînţeles că trebuia să fie, nu?

— Îmi plăcea, am spus.

— Fără îndoială. M-a prins acum câteva luni – a încercat să mă convingă să cumpăr o pictură îngrozitoare sau o frescă sau ceva – un mănunchi de femei urâte în salopete, în niciun caz ce ar prefera cineva pentru sufragerie.

— De ce au arestat-o?

— Detaşamentul Roşu, nu ştiu ce razie la o reuniune a progresiştilor. A sunat aici – era foarte agitată. Voia să vorbească cu tine. N-am văzut de ce trebuia să fii implicată şi tu, aşa că Richard s-a dus tocmai în oraş şi a scos-o pe cauţiune.

— De ce a făcut asta? am întrebat. Abia dacă o cunoştea.

— Oh, aşa e el, bun la inimă, a spus Winifred, zâmbind dulce. Cu toate că mereu a spus că oamenii ăia sunt o belea mai mare în puşcărie decât afară, nu-i aşa, Richard? Fac atâta scandal în presă. Dreptate pentru asta, dreptate pentru aia. Poate că i-a făcut un serviciu primului-ministru.

— Mai e cafea? a întrebat Richard.

Asta însemna că Winifred trebuia să nu mai discute despre asta, însă ea a continuat.

— Sau poate că a considerat că datora asta familiei. Îmi închipui că s-ar putea s-o socoţi un fel de suvenir de familie, ca un hârb vechi ce e trecut din mână în mână.

— Cred că am să mă duc la Laura, pe doc, am spus. E o zi tare frumoasă.

Pe toată durata conversaţiei mele cu Winifred, Richard citise ziarul, dar acum a ridicat repede privirea.

— Nu, a spus el, stai aici. Îi cauţi prea mult în coarne. Las-o în pace şi o să-i treacă.

— Ce să-i treacă?

— Ce o roade, a spus Richard.

Întorsese capul ca să se uite la ea pe fereastră şi, pentru prima dată, am observat că avea un început de chelie la spate, o pată rotundă de scalp rozaliu care se vedea prin părul şaten. Curând avea să aibă o tonsură.

— Vara următoare o să mergem la Muskoka, a spus Winifred. Nu pot să spun că această mică experienţă de vacanţă este un succes răsunător.

Către sfârşitul şederii noastre m-am hotărât să inspectez podul. Am aşteptat până ce Richard era ocupat la telefon şi Winifred zăcea într-un şezlong pe mica noastră fâşie de nisip, cu un şervet umed pe ochi. Atunci am deschis uşa care dădea spre scara podului, am închis-o în urma mea, şi am urcat cât am putut de încet.

Laura era deja acolo, aşezată pe un cufăr de cedru. Deschisese fereastra, ceea ce era o binecuvântare; altfel, locul ar fi fost înăbuşitor. Se simţea un miros greu de cârpe vechi şi excremente de şoareci.

A întors capul, fără grabă. Nu o speriasem.

— Bună, a spus ea. Aici trăiesc lilieci.

— Nu mă miră, am spus. Lângă ea era o pungă mare de hârtie. Ce ai acolo?

A început să scoată tot felul de lucruri – diverse mărunţişuri. Ceainicul de argint al bunicii, şi trei ceşti cu farfurioare de porţelan, pictate manual, de la Dresda. Câteva linguri cu monogramă. Spărgătorul de nuci în formă de aligator, un buton de sidef de manşetă, desperecheat, un pieptene din baga, cu dinţi lipsă, o brichetă de argint stricată, o olivieră minus oţetarul.

— Ce faci cu lucrurile astea? am întrebat. Nu poţi să le iei la Toronto!

— Le ascund. Nu pot să devasteze totul.

— Cine?

— Richard şi Winifred. Or să arunce lucrurile astea; i-am auzit vorbind despre vechiturile fără valoare. Mai devreme sau mai târziu se vor descotorosi de ele. Aşa că salvez câteva lucruri, pentru noi. Am să le las sus aici, într-un cufăr. Astfel vor fi în siguranţă, şi vom şti unde sunt.

— Şi dacă or să bage de seamă?

— N-or să bage de seamă. Nu e nimic cu adevărat valoros. Uite, a spus ea, am găsit vechile noastre caiete de exerciţii. Erau încă aici, în acelaşi loc în care le-am lăsat. Mai ţii minte când le-am adus aici? Pentru el?

Pentru Laura, Alex Thomas nu avea anevoie de un nume: era întotdeauna *el, lui.* O vreme crezusem că renunţase la el, sau renunţase la ideea lui, însă acum era evident că nu renunţase.

— E greu de crezut că am făcut asta, am spus. Că l-am ascuns aici, că n-am fost descoperite.

— Am fost atente, a spus Laura. S-a gândit o clipă, apoi a zâmbit. Nu m-ai crezut niciodată cu adevărat, privitor la domnul Erskine, a spus ea. Nu-i aşa?

Presupun că ar fi trebuit să mint de-a dreptul. În loc de asta, am luat-o pe ocolite.

— Nu îmi plăcea. Era îngrozitor, am spus.

— Totuşi, Reenie m-a crezut. Unde crezi că e?

— Domnul Erskine?

— Ştii tu cine. A făcut o pauză, s-a întors să se uite iar pe fereastră. Mai ai încă fotografia?

— Nu cred că ar trebui să mai stărui asupra lui, Laura. Nu cred că o să mai apară. E puţin probabil.

— De ce? Crezi că a murit?

— De ce să fi murit? am spus. Nu cred că a murit. Cred doar că a plecat altundeva.

— Oricum, nu l-au prins, altfel am fi auzit. Ar fi scris în ziare, a spus Laura.

A adunat vechile caiete de exerciţii şi le-a băgat în punga de hârtie.

Am zăbovit la Avilion mai mult decât crezusem, şi cu siguranţă mai mult decât voiam: mă simţeam încorsetată acolo, zăvorâtă, incapabilă să mă mişc.

În ziua dinaintea plecării programate, am coborât la micul dejun, şi Richard nu era acolo; numai Winifred, care mânca un ou.

— Ai ratat marea lansare, a spus ea.

— Care mare lansare?

A arătat cu mâna priveliştea, care era a Louveteau-ului pe o parte, şi a Jogues-ului, pe cealaltă. M-a mirat să o văd pe Laura pe *Water Nixie,* îndepărtându-se în josul râului. Şedea la prova, ca un şef. Era cu spatele la noi. Richard era la timonă. Avea o beretă albă şi îngrozitoare de marinar.

— Cel puţin nu s-au dus la fund, a spus Winifred, cu o notă acidă.

— Tu n-ai vrut să mergi? am întrebat.

— Adevărul e ca nu.

Glasul ei avea un ton ciudat, pe care l-am luat drept gelozie: îi plăcea tare mult să fie implicată în orice proiect al lui Richard.

M-am simţit uşurată: poate că acum Laura avea să se mai înmoaie puţin, poate că avea să o lase mai uşor cu atitudinea îngheţată. Poate că avea să înceapă să-l trateze pe Richard ca pe-o fiinţă umană, nu ca pe ceva care ieşise târându-se de sub o piatră. Asta sigur mi-ar fi făcut viaţa mai uşoară, m-am gândit. Ar fi destins atmosfera.

Totuşi, nu a făcut-o. Mai curând, tensiunea a crescut, deşi se inversase: acum Richard era cel care ieşea din cameră ori de câte ori Laura intra în ea. Era aproape ca şi cum i-ar fi fost frică de ea.

— Ce i-ai spus lui Richard? am întrebat-o într-o seară, după întoarcerea la Toronto.

— Ce vrei să spui?

— În ziua aceea, când ai plecat cu el cu *Water Nixie.*

— Nu i-am spus nimic, a zis ea. De ce să-i fi spus?

— Nu ştiu.

— Nu-i spun niciodată nimic, pentru că n-am nimic de spus, a zis Laura.

Castanul

Mă uit peste ce am scris şi ştiu că nu-i bine, nu din cauza a ce am aşternut pe hârtie, ci din cauza a ce am omis. Ce nu există are o prezenţă, ca absenţa luminii.

Vrei adevărul, desigur. Vrei să pun lucrurile cap la cap. Dar asta nu o să-ţi dea neapărat adevărul. Pasărea vie nu e oasele ei etichetate.

Azi-noapte m-am trezit brusc, cu inima bubuind. Dinspre fereastră se auzea un zăngănit: cineva arunca cu pietricele în geam. M-am dat jos din pat şi m-am dus orbecăind la fereastră, am ridicat tocul mobil mai sus şi m-am aplecat în afară. Nu aveam ochelarii, dar vedeam destul de bine. Era lună, aproape plină, ca un păienjeniş de cicatrice vechi, iar sub ea strălucirea ambientală cvasiportocalie aruncată pe cer de luminile din stradă. Sub mine era trotuarul, peticit cu umbre şi ascuns parţial de castanul din curtea din faţă.

Eram conştientă că nu trebuia să fie un castan acolo: că el era altundeva, la o distanţă de o sută de mile, în faţa casei în care trăisem cândva cu Richard. Totuşi copacul era acolo, cu crengile întinse ca o plasă deasă şi tare, cu florile lui ca nişte fluturi de noapte albi licărind slab.

Zângănitul de sticlă s-a auzit iar. Era o formă acolo, aplecată: un bărbat care cotrobăia prin tomberoanele de gunoi, scuturând sticlele de vin în speranţa disperată că poate mai era ceva în vreuna dintre ele. Un om al străzii beţiv, îmboldit de pustietate şi sete. Avea mişcări furişe, băgăcioase, de parcă n-ar fi cotrobăit, ci spionat – căutând dovezi împotriva mea în gunoiul aruncat de mine.

Apoi s-a îndreptat de spate şi s-a deplasat lateral, mai la lumină, şi a ridicat privirea. Am văzut sprâncenele negre, scobiturile orbitelor, zâmbetul ca o tăietură albă pe ovalul oacheş al feţei lui. În V-ul de sub gâtul lui era ceva alb: o cămaşă. A ridicat mâna, a dus-o lateral. Un gest de salut, sau de despărţire.

Acum se îndepărta, şi n-am putut să strig după el. Ştia că n-am să pot să strig. Acum a dispărut.

Am simţit o apăsare în jurul inimii. *Nu, nu, nu, nu,* a spus un glas. Lacrimile îmi curgeau pe faţă.

Dar spusesem asta cu glas tare – prea tare, pentru că Richard era treaz acum. Stătea în picioare chiar în spatele meu. Se pregătea să-şi pună mâna pe gâtul meu.

Atunci m-am trezit cu adevărat. Stau culcată cu faţa udă, cu ochii deschişi, uitându-mă în vidul cenuşiu al tavanului, aşteptând ca inima să-şi încetinească goana nebună. Nu mai plâng des, când sunt trează; doar câteva lacrimi când şi când. E o surpriză să constat că am făcut-o acum.

Când eşti tânăr, crezi că tot ce faci e la îndemână. Te deplasezi din acum în acum, mototoleşti timpul în mâini, îl arunci. Eşti propria ta maşină care goneşte. Crezi că poţi să scapi de lucruri, şi de oameni – lăsându-i în urmă. Încă nu ştii că au obiceiul să se întoarcă.

În vise, timpul e îngheţat. Niciodată nu poţi să scapi de unde eşti.

Chiar se auzea un zăngănit de sticlă pe sticlă. M-am dat jos din pat – din patul meu adevărat de o persoană – şi m-am dus la fereastră. Doi ratoni scotoceau prin tomberonul vecinilor de peste drum, răsturnând sticlele şi cutiile de conserve. Gunoieri, în largul lor în groapa cu deşeuri. S-au uitat la mine, atenţi, calmi, cu micile lor măşti de hoţi negre în lumina lunii.

Să aveţi baftă, m-am gândit. Luaţi ce puteţi, cât puteţi s-o faceţi. Cui îi pasă dacă e al vostru? Doar să nu fiţi prinşi.

M-am întors în pat şi am rămas culcată în întunericul greu, ascultând respiraţia care ştiam că nu era acolo.

X

Asasinul orb: Oamenii-şopârla de pe Xenor

De săptămâni întregi colindă rafturile. Se duce la cea mai apropiată drogherie, cumpără câteva pile sau un beţişor din lemn de portocal, ceva neînsemnat, apoi trece pe lângă reviste, fără să pună mâna şi atentă să nu fie văzută uitându-se, dar frunzărind titlurile cu ochii, în căutarea numelui lui. A unuia dintre numele lui. De acum le cunoaşte, sau pe cele mai multe dintre ele: ea încasa cecurile înainte.

Poveşti fantastice. Povestiri stranii. Uluitor. Le scanează pe toate.

În cele din urmă reperează ceva. Asta trebuie să fie: *Oamenii-şopârlă de pe Xenor. Primul episod palpitant din analele războaielor zycroniene.* Pe copertă, o blondă în ţinută semibabiloniană, o robă albă strânsă bine sub sânii improbabili cu o centură cu zale de aur, bijuterii de lapislazuli înfăşurate în jurul gâtului, o semilună de argint încolţindu-i din cap. Are buze umede, gura deschisă, ochii mari, şi e ţinută bine de două creaturi cu gheare cu trei degete şi ochi cu pupile verticale, care poartă doar nişte şorturi roşii. Au feţele ca nişte discuri aplatizate, pielea acoperită cu solzi, de culoarea lişiţei argintii. Lucesc grozav, de parcă ar fi unşi; sub pielea lor de un albastru cenuşiu, muşchii se bombează şi licăresc. Dinţii din gurile lor fără buze sunt numeroşi şi ascuţiţi ca nişte ace. I-ar recunoaşte oriunde.

Cum să pună mâna pe un exemplar? Nu din magazinul acesta, unde e cunoscută. Nu s-ar face să dea naştere la zvonuri, printr-o purtare ciudată de orice fel. La următorul drum la cumpărături, face un ocol pe la gară şi localizează revista la standul de ziare de acolo. Zece cenţi; plăteşte fără să-şi scoată mănuşile, rulează repede revista, o strecoară în geantă. Vânzătorul se uită la ea ciudat, dar aşa fac bărbaţii.

Tot drumul de întoarcere în taxi strânge revista la piept, urcă scările cu ea pe furiş, se încuie în baie cu ea. Ştie că mâinile îi vor tremura când va da paginile. Este o poveste de genul ştifturilor citite în vagoanele de marfă, sau de şcolari la lumina lanternei. De paznici de fabrici în miez de noapte, ca să nu adoarmă; de comis-voiajori prin hoteluri, după o zi nerodnică, fără cravată, desfăcuţi la cămaşă, cu picioarele în sus şi whisky-ul în paharul pentru periuţa de dinţi. De poliţişti într-o seară plictisitoare. Niciunul dintre ei nu va găsi mesajul care în mod

sigur va fi ascuns undeva în tipăritură. Va fi un mesaj destinat numai ei.

Hârtia e atât de moale încât mai că i se rupe în mâini.

Aici, în baia încuiată, expusă pe genunchi în tipăritura necruţătoare, este Sakiel-Norn, cetatea cu o mie de splendori – zeii ei, obiceiurile ei, nemaipomeniţii ei ţesători de covoare, copiii ei înrobiţi şi maltrataţi, fecioarele pe cale să fie jertfite. Cele şapte mări ale ei, cele cinci luni ale ei, cei trei sori ai ei; munţii dinspre apus şi sinistrele lor morminte unde urlă lupii şi frumoase femei nemoarte stau la pândă. Lovitura de palat îşi întinde tentaculele, regele îşi aşteaptă sorocul, bănuind forţele desfăşurate împotriva sa; Marea Preoteasă bagă în buzunar mitele.

Acum e noaptea dinainte sacrificiului: cea aleasă aşteaptă în patul fatal. Dar unde e asasinul orb? Ce s-a ales de el şi de iubirea lui pentru fata inocentă? Probabil că el păstrează partea asta pentru mai târziu, hotărăşte ea.

Apoi, mai curând decât s-a aşteptat, barbarii nemiloşi atacă, îndemnaţi de maniacul lor conducător. Dar abia ce au pătruns pe porţile cetăţii când apare o surpriză: trei nave spaţiale aterizează pe şesul de la est. Au forma unor ouă prăjite, sau a lui Saturn tăiat în două, şi vin de pe Xenor. Din ele năvălesc oamenii-şopârlă, cu muşchii lor cenuşii, văluriţi, şi chiloţii lor de baie metalici şi armamentul lor avansat. Au arme cu raze, lasouri electrice, maşini zburătoare acţionate de un singur om. Tot soiul de dispozitive ultramoderne.

Invazia bruscă schimbă lucrurile pentru zycronieni. Barbari şi civilizaţi, deţinători de funcţii şi rebeli, stăpâni şi sclavi – toţi uită diferendele dintre ei şi fac front comun. Barierele de clasă dispar – snilfarzii îşi leapădă titlurile vechi împreună cu măştile de pe faţă, şi îşi suflecă mânecile ridicând baricade alături de ygnirozi. Toţi se salută cu numele de *tristok,* care (în mare) înseamnă *cel cu care am schimbat sânge,* adică tovarăş sau frate. Femeile sunt duse în temple şi zăvorâte acolo pentru propria lor siguranţă, la fel şi copiii. Regele preia comanda. Forţele barbare sunt bine venite în cetate datorită dibăciei în luptă. Regele dă mâna cu Slujitorul Bucuriei şi hotărăsc să împartă comanda. *Pumnul e mai mult decât suma degetelor lui,*

spune regele, citând un vechi proverb. Cele opt porţi grele ale cetăţii se închid la ţanc.

Oamenii-şopârlă obţin un succes iniţial pe câmpurile periferice, graţie elementului surpriză. Ei capturează câteva posibile femei, care sunt închise în cuşti, şi privite printre gratii, cu balele curgând, de zeci de soldaţi-şopârlă. Însă apoi armata xenoriană înregistrează un recul: armele cu raze pe care se bazează nu funcţionează prea bine pe planeta Zycron din cauza diferenţei de forţă gravitaţională, lasourile electrice sunt eficiente numai în contact imediat cu adversarul, iar locuitorii Sakiel-Norn-ului sunt acum de cealaltă parte a unui zid foarte gros. Oamenii-şopârlă nu au destule maşini zburătoare ca să transporte o forţă de asalt suficientă pentru a cuceri cetatea. De pe metereze, proiectilele se abat ca grindina asupra oricărui om-şopârlă care ajunge destul de aproape: zycronienii au descoperit că chiloţii de metal al xenorienilor sunt inflamabili la temperaturi înalte, şi aruncă mingi de smoală arzândă.

Conducătorul oamenilor-şopârlă face o criză de isterie, şi cinci savanţi-şopârlă sunt omorâţi; în mod evident, Xenor nu este o democraţie. Cei rămaşi în viaţă se pun pe treabă să rezolve problemele tehnice. Dacă li se dă destul timp şi echipament corespunzător, afirmă ei, pot să dizolve zidurile Sakiel-Norn-ului. În plus, pot să pună la punct un gaz care să-i facă pe zycronieni să-şi piardă cunoştinţa. După aceea vor putea să îşi aplice în voie metodele ticăloase.

Ăsta e sfârşitul primului episod. Dar ce s-a întâmplat cu povestea de dragoste? Unde sunt asasinul orb şi fata fără limbă? În zăpăceala generală a fost uitată de tot – ultima dată a fost văzută ascunzându-se sub patul de brocart roşu – iar asasinul orb n-a apărut deloc. Dă paginile înapoi: poate i-a scăpat ceva. Dar nu, cei doi pur şi simplu au dispărut.

Poate se va sfârşi cu bine, în următorul episod palpitant. Poate îi va trimite vorbă.

Ştie că această aşteptare a ei are ceva nebunesc – el nu-i va trimite un mesaj, sau dacă o va face, nu aşa va ajunge – dar nu se poate elibera de ea. Speranţa e cea care toarce aceste fantezii, dorul e cel care stârneşte aceste miraje – speranţa zadarnică, dorul în van. Poate că mintea îi joacă feste, poate că o ia razna, poate că îşi pierde echilibrul, iese din balamale. *Iese din balamale,* ca o uşă stricată, ca o poartă sfărâmată, ca un seif

ruginit. Când ţi-ai ieşit din balamale, din tine, ies lucruri care ar trebui să fie ţinute înăuntru, şi intră alte lucruri care ar trebui să rămână afară. Zăvoarele îşi pierd puterea. Paznicii adorm. Parolele dau greş.

Se gândeşte: Poate s-a lepădat de mine. Lepădat e un cuvânt demodat, dar descrie exact chinul ei. Lepădarea de ea este ceva ce e de imaginat că el ar putea face. Sub imboldul momentului, ar putea muri pentru ea, dar să trăiască pentru ea ar fi cu totul altceva. El nu are talent la monotonie.

În ciuda raţiunii, aşteaptă şi pândeşte, lună de lună. Bântuie drogheriile, gara, toate standurile de ziare. Dar următorul episod palpitant nu apare.

Mayfair, mai 1937
BÂRFA DE LA MIEZUL ZILEI DIN TORONTO
DE YORK

Anul acesta aprilie s-a zbenguit ca un miel şi, imitând zburdalnica lui stare de spirit, sezonul de primăvară a fost în întregime cuprins de neastâmpărul vesel al sosirilor şi plecărilor. Domnul şi doamna Henry Ridelle s-au întors dintr-un sejur de iarnă în Mexic, domnul şi doamna Johnson Reeves au revenit cu maşina din ascunzătoarea lor de la Palm Beach, Florida, iar domnul şi doamna T. Perry Grange s-au întors din croaziera printre însoritele insule caraibe, în timp ce doamna R. Westerfield şi fiica ei Daphe au plecat într-o vizită în Franţa, şi în Italia, „cu îngăduinţa lui Mussolini”, în vreme ce domnul şi doamna W. McClelland sunt plecaţi în legendara Grecie. Soţii Dumont Fletcher au petrecut un interesant sezon la Londra, şi şi-au făcut încă o dată intrarea pe scena noastră locală, tocmai la timp pentru Dominion Drama Festival, la care domnul Fletcher a fost arbitru.

Între timp, o intrare de alt gen a fost sărbătorită în decorul liliachiu şi argintiu de la Arcadian Court, unde doamna Richard Griffen (odinioară domnişoara Iris Montfort Chase) a fost zărită la un prânz oferit de cumnata ei, doamna Winifred „Freddie” Griffen Prior. Tânăra doamnă Griffen, fermecătoare ca întotdeauna şi una dintre cele mai importante mirese ale ultimului sezon, purta un elegant compleu din mătase azurie şi o pălărie verde-Nil, şi primea felicitări pentru sosirea unei fiice, Aimee Adelia.

Pleiadele au fost tot un zumzet în aşteptarea vizitei vedetei lor, domnişoara Frances Homer, celebra susţinătoare de monologuri, care, la Eaton Auditorium, şi-a prezentat iarăşi seria Femei cu destin, în care înfăţişează femei din istorie şi influenţa pe care au exercitat-o asupra vieţii unor figuri de seamă ale lumii precum Napoleon, Ferdinand al Spaniei, Horatio Nelson şi Shakespeare. Domnişoara Homer a scânteiat de inteligenţă şi vivacitate în rolul lui Nell Gywn; a fost dramatică înfăţişând-o pe regina Isabela a Spaniei; Josefina interpretată de ea a fost o vinietă încântătoare, iar Lady Emma Hamilton a ei a fost o subtilă interpretare actoricească. Per total, a fost un spectacol pitoresc şi fermecător.

Seara s-a încheiat cu un supeu cu bufet pentru Pleiade şi oaspeţii lor, oferit cu generozitate la Round Room de doamna Winifred Griffen Prior.

Scrisoare de la BellaVista

Cabinetul directorului,
Azilul BellaVista,
Amprior, Ontario
12 mai 1937

Dlui Richard E. Griffen
Preşedinte şi preşedinte al Consiliului de administraţie,
Griffen-Chase Royal Consolidated Industries Ltd.,
King Street West 20, Toronto, Ontario

Dragă Richard,

A fost o plăcere să mă întâlnesc cu tine în februarie – deşi în împrejurări atât de regretabile – şi să îţi strâng mâna după atâţia ani. Cu siguranţă vieţile noastre ne-au dus în direcţii diferite din acele „frumoase zile ale regulii de aur”.

Într-o notă mai sobră, îmi pare rău să îţi aduc la cunoştinţă că starea tinerei tale cumnate, domnişoara Laura Chase, nu s-a îmbunătăţit; mai curând s-a înrăutăţit întrucâtva. Maniile de care suferă sunt adânc înrădăcinate. După părerea noastră, rămâne un pericol pentru ea însăşi şi trebuie ţinută sub observaţie constantă, cu sedare când e necesar. Nu s-au mai spart ferestre, însă a fost un incident care a implicat o foarfecă; totuşi vom face tot posibilul să împiedicăm o recurenţă.

Continuăm să facem tot ce ne stă în putere. Există mai multe tratamente noi pe care sperăm să le folosim cu efect pozitiv, îndeosebi „terapia cu şocuri electrice”, pentru care vom avea în curând echipamentul necesar. Cu permisiunea ta, o vom adăuga la tratamentul cu insulină. Avem mari speranţe în ceea ce priveşte o îmbunătăţire decisivă, deşi prognoza noastră este că domnişoara Chase nu va fi niciodată sănătoasă.

Oricât ar fi dureros, trebuie să solicit ca, în prezent, tu şi soţia ta să vă abţineţi de la o vizită sau chiar de la a-i trimite scrisori domnişoarei Chase, deoarece contactul cu oricare dintre voi are cu siguranţă un efect distrugător asupra tratamentului. După cum ştii, tu însuţi eşti centrul fixaţiilor mai persistente ale domnişoarei Chase.

Săptămâna asta, miercuri, voi fi în Toronto, şi aştept cu nerăbdare o conversaţie între patru ochi cu tine – la sediul companiei tale, întrucât tânăra ta soţie, fiind proaspătă mămică,

n-ar trebui să fie în mod nejustificat deranjată cu astfel de probleme tulburătoare. Atunci te voi ruga să semnezi formele necesare de consimţământ referitor la tratamentele pe care le propunem.

Îmi iau libertatea să alătur această factură pe luna trecută ca să o iei prompt în considerare.

Al tău sincer,

Dr. Gerald P. Witherspoon, Director

Asasinul orb: Turnul

Se simte greoaie şi murdară, ca un sac cu rufe nespălate. Dar totodată, lipsită de vlagă şi de substanţă. Hârtia goală, pe care – abia vizibilă – se află urma fără culoare a unei semnături, nu a ei. Un detectiv ar putea să descopere, dar ea una nu poate fi deranjată. Nu poate fi deranjată să se uite.

Nu a renunţat la speranţă, dar a pus-o bine: nu e pentru uzul cotidian. Între timp, corpul trebuie îngrijit. Nu are niciun rost să nu mănânci. E mai bine să-ţi păstrezi cumpătul, iar hrănirea ajută la asta. Şi micile plăceri: flori în care să-ţi pui nădejdea, primele lalele de exemplu. E de prisos să te sminteşti. Să fugi pe stradă în picioarele goale, strigând *Foc!* Faptul că nu e niciun foc sigur va fi remarcat.

Cel mai bun mod de a păstra un secret este să pretinzi că nu există. *Foarte amabil,* spune ea către telefon. *Dar îmi pare tare rău. Nu pot să ajung atunci. Sunt legată de mâini şi de picioare.*

În unele zile – zile senine şi calde, mai ales – se simte îngropată de vie. Cerul e o cupolă de piatră albastră, soarele o gaură rotundă în ea, prin care lumina zilei reale străluceşte batjocoritor. Ceilalţi oameni îngropaţi cu ea nu ştiu ce s-a întâmplat: numai ea ştie. Dacă ar fi să dea glas acestor cunoştinţe, ar fi închisă pe veci. Singura ei şansă e să meargă înainte ca şi cum totul ar fi normal, stând între timp cu ochii pe cerul albastru, senin, pândind crăpătura mare care nu se poate să nu apară până la urmă. După care el ar putea coborî prin ea pe o scară de frânghie. Scara va fi trasă sus cu ei doi agăţaţi de ea, ţinându-se bine unul de celălalt, pe lângă foişoare şi turnuri şi clopotniţe, prin crăpătura din cerul fals, lăsându-i pe ceilalţi jos, pe pajişte, uitându-se la ei cu gura căscată.

Ce intrigă atotputernică şi copilărească!

Sub cupola de piatră albastră plouă, arde soarele, bate vântul, se înseninează. E uimitor când te gândeşti cum sunt aranjate toate aceste efecte meteorologice naturaliste.

În vecinătate e un prunc. Plânsetele lui ajung cu intermitenţă la ea, ca purtate de vânt. Uşi se deschid şi se închid, zgomotul pruncului, al imensei lui furii creşte şi scade. E uimitor cum pot cei mici să zbiere. Respiraţia lui hârâită e uneori foarte aproape, sunetul aspru şi moale, ca mătasea sfâşiată.

Stă culcată în pat, pe sau sub cearşafuri, în funcţie de perioada din zi. Preferă o pernă albă, albă ca o infirmieră şi uşor apretată. Mai multe perne care s-o sprijine, o ceaşcă de ceai care s-o ancoreze, astfel încât să nu o ia valul. O ţine în mâini, şi dacă o să o scape pe podea, se va trezi. Nu face asta tot timpul, e departe de a fi trândavă.

Din timp în timp apare nepoftită reveria.

Şi-l imaginează imaginându-şi-o pe ea. Asta e salvarea ei.

Străbate în gând oraşul, ia urma labirinturilor lui, a întortocheatelor lui străduţe murdare: fiecare întâlnire stabilită, fiecare rendez-vous în taină, fiecare uşă şi scară şi pat. Ce a spus el, ce a spus ea, ce au făcut, ce au făcut pe urmă. Chiar şi dăţile când au discutat aprins, s-au certat, s-au despărţit, au suferit, s-au împăcat. Cum le plăcea să se taie unul pe celălalt, să simtă gustul propriului sânge. Împreună eram distrugători, se gândeşte ea. Dar cum altfel putem să trăim, în zilele astea, dacă nu în mijlocul distrugerii?

Uneori îi vine să-i dea foc, să termine cu el; să termine cu dorul acesta nesfârşit, inutil. În cele din urmă, viaţa de fiecare zi şi entropia corpului ei ar trebui să aibă grijă de asta – să o uzeze de tot, s-o vlăguiască, să şteargă locul acela din creierul ei. Dar niciun exorcism n-a fost destul, nici nu s-a străduit ea prea tare. Nu exorcism vrea ea. Vrea acea fericire înspăimântată, precum căderea din greşeală dintr-un aeroplan. Vrea privirea lui hămesită.

Ultima dată când l-a văzut, când s-au întors în camera lui – a fost ca înecul: totul se întuneca şi mugea, dar în acelaşi timp era foarte argintiu, şi lent, şi limpede.

Asta înseamnă să fii în robie.

Poate că el poartă întotdeauna cu el o imagine a ei, ca într-un medalion; sau nu chiar o imagine, mai degrabă o diagramă. O hartă, ca pentru o comoară. Pe care va trebui s-o recapete.

Mai întâi este pământul, mii de mile, cu un cerc exterior de stânci şi munţi, acoperiţi cu gheaţă, fisuraţi, încreţiţi; apoi pădure amestecată cu copaci doborâţi de vânt, o lână încâlcită, lemn mort putrezind sub muşchi, pe urmă ciudatul luminiş. Apoi landă şi stepă bătute de vânt şi dealuri roşii, aride, unde războiul merge înainte. În spatele stâncilor, la pândă în

canioanele pârjolite, stau ghemuiţi apărătorii. Sunt trăgători de elită.

După aceea vin satele, cu cocioabe mizere şi draci de copii saşii şi femei târând legături de vreascuri, drumurile de ţară întunecate de tăvăleala porcilor. Apoi şinele de cale ferată care duc în oraşe, cu gările şi depourile lor, cu fabricile şi depozitele lor, cu bisericile lor şi băncile de marmură. Pe urmă marile oraşe, dreptunghiuri uriaşe de întuneric şi lumină, turn peste turn. Turnurile sunt placate cu diamant. Ba nu: ceva mai modern, mai credibil. Nu zinc, ăsta e pentru căzi de femei sărace.

Turnurile sunt placate cu oţel. Acolo se fac bombe, şi tot acolo cad bombe. Însă el ocoleşte toate astea, scapă nevătămat tot drumul până în acest oraş, cel care o conţine pe ea, cu casele şi turlele lui care o înconjoară acolo unde stă în cel mai interior, cel mai central turn dintre toate, care nici măcar nu seamănă a turn. E camuflat: ai putea fi iertat că l-ai confundat cu o casă. Ascunsă în patul alb, ea e inima tremurândă a tuturor lucrurilor. Ţinută sub cheie departe de pericol, însă ea e esenţa tuturor ăstora. Rostul tuturor ăstora este să o protejeze. Cu asta îşi petrec ei timpul – o apără de toate celelalte. Se uită pe fereastră, şi nimic nu poate să ajungă la ea, şi ea nu poate să ajungă la nimic.

Ea este O-ul rotund, zero în esenţă. Un spaţiu care se defineşte prin a nu exista deloc. De asta ei nu pot să ajungă la ea, nu pot s-o atingă, nici cu un deget. De asta nu pot să o citească. Are un zâmbet tare frumos, dar nu se află în spatele lui.

El vrea să o creadă invulnerabilă. Stând la fereastra ei luminată, având în spate o uşă încuiată. El vrea să fie chiar acolo, sub copac, să se uite în sus. Făcându-şi curaj, se caţără pe zid, repede, dincolo de iederă şi bordură, fericit ca un pungaş; se ghemuieşte, ridică fereastra, păşeşte înăuntru. Radioul cântă încetişor, muzica de dans creşte şi scade în intensitate. Înăbuşă paşii. Niciun cuvânt între ei, şi astfel reîncepe delicata, migăloasa scotocire a cărnii. Înăbuşită, ezitantă şi neclară, ca din adâncul mărilor.

Ai dus o viaţă adăpostită, îi spusese el odată.

Ai putea să-i zici şi aşa, spusese ea.

Dar cum poate ea vreodată să iasă din viaţa ei, dacă nu prin el?

The Globe and Mail, 26 mai 1937

VENDETA ROŞIE ÎN BARCELONA

PARIS. CORESPONDENŢA SPECIALA PENTRU *THE GLOBE AND MAIL*

Cu toate că veştile din Barcelona sunt strict cenzurate, corespondentul nostru de la Paris a aflat de ciocnirile dintre facţiunile republicane rivale din acel oraş. Conform zvonurilor, comuniştii susţinuţi de Stalin, bine înarmaţi de Rusia, fac epurări împotriva rivalului POUM, trotskyştii extremişti care au făcut front comun cu anarhiştii. Impetuoasele prime zile ale guvernării republicane au făcut loc unei atmosfere de suspiciune şi teamă, deoarece comuniştii acuză POUM de trădare de „coloana a cincea”. Au fost observate lupte de stradă deschise, în care poliţia era de partea comuniştilor. Se spune că mai mulţi membri POUM sunt în închisoare sau la adăpost. În focul încrucişat e posibil să fi fost prinşi mai mulţi canadieni, însă aceste rapoarte rămân neverificate.

În altă parte în Spania, Madridul continuă să fie deţinut de republicani, însă forţele naţionaliste conduse de generalul Franco înregistrează succese importante.

Asasinul orb: Gara Union

Ea îşi îndoaie gâtul, îşi reazemă fruntea pe marginea mesei, îşi imaginează sosirea lui.

E în amurg, luminile din gară sunt aprinse, în ele faţa lui pare trasă. Undeva în apropiere este o coastă, ultra-marină: el aude ţipetele pescăruşilor. Sare în tren prin nori de abur şuierător, îşi saltă în plasa de bagaje sacul de sibir; apoi se prăbuşeşte pe banchetă, scoate sendviciul pe care l-a cumpărat, îl dezveleşte din hârtia mototolită, îl desface. Aproape că e prea obosit ca să mănânce.

Lângă el e o femeie în vârstă, care tricotează ceva roşu, un pulover. Ştie ce tricotează pentru că îi spune ea; i-ar spune totul despre asta dacă ar lăsa-o, despre copiii ei, despre nepoţii ei; nu încape îndoială că are fotografii la minut, dar el nu doreşte să audă o poveste ca a ei. Nu se poate gândi la copii, după ce a văzut prea mulţi copii morţi. Copiii sunt cei care i-au rămas în minte, chiar mai mult decât femeile, mai mult decât bătrânii. Priveliştea lor era întotdeauna foarte surprinzătoare: ochii lor somnoroşi, mâinile de ceară, degetele desfăcute moi, păpuşa zdrenţuroasă de cârpă, îmbibată în sânge. Întoarce capul, îşi priveşte chipul în fereastra nopţii, scobit, încadrat de părul care pare ud, cu pielea de un negru verzuliu, mânjită de funingine, şi formele întunecate ale copacilor care aleargă dincolo de ea.

Trece peste genunchii femeii şi iese pe coridor, stă între vagoane, fumează, aruncă chiştocul, urinează în gol. Se simte luând acelaşi drum – prefăcându-se în nimic. Ar putea să cadă de aici şi să nu fie găsit niciodată.

Mlaştină, un orizont vag întrezărit. Se întoarce la locul lui. În tren e frig şi umezeală, sau prea cald şi zăpuşeală; el fie transpiră, fie dârdâie, poate ambele: arde şi îngheaţă, ca în iubire.

Tapiţeria ţepoasă a spătarului banchetei este prăfuită şi incomodă, şi îi zgârie obrazul. În cele din urmă adoarme, cu gura deschisă, cu capul căzut într-o parte, rezemat de geamul murdar. Are în urechi ţăcănitul andrelelor şi, sub asta, zăngănitul roţilor pe şinele de fier, ca bătăile unui metronom neobosit.

Acum ea şi-l imaginează visând. Şi-l imaginează visând-o pe ea, cum îl visează ea pe el. Pe un cer de culoarea ardeziei ude zboară unul spre celălalt cu aripi tainice, invizibile, căutând,

cercetând, luând-o brusc înapoi, atraşi de speranţă şi dor, zăpăciţi de teamă. În vis se ating, se întrepătrund, e mai mult ca o coliziune, şi acesta este sfârşitul zborului. Cad spre pământ, paraşutişti încurcaţi, îngeri peticiţi şi murdari de zgură, iubirea fâlfâind în urma lor ca mătasea sfâşiată. Focul de la sol al inamicului le iese în întâmpinare.

Trece o zi, o noapte, o zi. Într-o haltă el coboară, cumpără un măr, o coca-cola, o jumătate de pachet de ţigări, un ziar. Ar fi trebuit să aducă o jumătate de sticlă cu băutură sau chiar o sticlă întreagă, pentru uitarea care e în ea. Priveşte pe ferestrele înceţoşate de ploaie ale trenului la câmpiile lungi şi plate care se desfăşoară ca nişte carpete ţepoase, la pâlcurile de copaci; ochii i se împăienjenesc de somn. Seara e un apus zăbovitor, care se retrage spre vest în violet. Noaptea cade cu instabilitatea ei, cu pornirile şi opririle ei, cu ţipetele de fier ale trenului. În spatele ochilor lui e roşeaţă, roşul micuţelor focuri întreţinute, al exploziilor din aer.

El se trezeşte când cerul se luminează; distinge apă într-o parte, întinsă şi neţărmurită şi argintie, lacul interior în sfârşit. De cealaltă parte a şinelor sunt case mici, deprimate, cu rufe atârnând pe frânghii în curţi. Apoi un furnal acoperit cu cărămidă, o fabrică cu ochi inexpresivi şi un coş înalt; apoi altă fabrică, cu multele ei ferestre reflectând albastrul cel mai pal.

Ea şi-l imaginează coborând în începutul de dimineaţă, trecând prin gară, prin holul lung şi boltit, străjuit de stâlpi, pe pardoseala de marmură. Acolo plutesc ecouri, glasuri nedesluşite răspândite de difuzoare, ale căror mesaje sunt neclare. Aerul miroase a fum – fumul ţigărilor, al trenurilor, al oraşului însuşi, care seamănă mai degrabă cu praful. Şi ea merge prin acest praf sau fum; e gata să desfacă braţele, să fie ridicată în aer de el. Bucuria o gâtuie, imposibil de deosebit de panică. Nu-l vede. Soarele intră pe ferestrele înalte şi arcuite, aerul plin de fum ia foc, pardoseala luceşte. Acum el se iveşte, în celălalt capăt, cu fiecare detaliu distinct – ochiul, gura, mâna – deşi tremurat, ca o reflexie pe un iaz înfiorat de adierea vântului.

Dar mintea ei nu-l poate reţine, nu poate fixa amintirea înfăţişării lui. Este ca şi cum peste apă ar sufla o briză şi el s-ar dispersa în culori frânte, în vălurele; apoi se formează din nou

altundeva, dincolo de stâlpul următor, luându-şi corpul obişnuit. În jurul lui e o licărire.

Licărirea e absenţa lui, dar ei i se pare lumină. Este simpla lumină a zilei care luminează totul din jurul ei. Fiecare dimineaţă şi noapte, fiecare mănuşă şi pantof, fiecare scaun şi farfurie.

XI

Cabina

De aici înainte lucrurile iau o întorsătură mai întunecată. Dar tu ştiai că aşa o să fie. O ştiai, pentru că ştii deja ce s-a întâmplat cu Laura.

Laura nu o ştia, bineînţeles. Nu avea nicio intenţie să facă pe eroina romantică, osândită. Abia mai târziu a ajuns asta, în cadrul felului în care a sfârşit, şi astfel în mintea admiratorilor ei. În decursul vieţii a fost în mod frecvent enervantă, ca oricine. Sau plicticoasă. Sau veselă, putea să fie şi aşa: în condiţiile potrivite, al căror secret era cunoscut numai de ea, putea să alunece într-un fel de extaz. Pentru mine, cele mai vii acum sunt străfulgerările ei de veselie.

Şi astfel, în amintire, rătăceşte prin activităţile ei lumeşti, pentru ochiul din afară nimic foarte neobişnuit – o fată cu păr minunat, care urcă un deal, cufundată în gânduri. Există multe astfel de fete fermecătoare, gânditoare, pământul e plin de ele, la fiecare minut se naşte una. De cele mai multe ori, acestor fete nu li se întâmplă nimic ieşit din comun. Ba una, ba alta, şi pe urmă îmbătrânesc, însă Laura a fost singularizată, de tine, de mine. Într-un tablou adună flori de câmp, lucru pe care rareori îl făcea în viaţa reală. Zeul cu faţă pământie stă ghemuit în spatele ei, în umbra pădurii. Numai noi îl vedem. Numai noi ştim că se va năpusti.

M-am uitat peste ce am aşternut pe hârtie până acum, şi mi se pare nepotrivit. Poate e prea multă frivolitate în cele ce am scris, sau prea multe lucruri care ar putea fi luate drept frivolitate. O grămadă de haine, stiluri şi culori demodate acum, aripi de fluturi căzute. O mulţime de dineuri, nu întotdeauna foarte bune. Mic dejunuri, picnicuri, voiajuri peste ocean, baluri costumate, ziare, plimbări cu barca pe fluviu. Aceste subiecte nu se prea asortează cu tragedia. Dar în viaţă, tragedia nu e un ţipăt îndelungat. O înşiruire de ore banale, de zile, de ani, şi apoi clipa neaşteptată: lovitura de cuţit, explozia obuzului, plonjeul maşinii de pe pod.

Acum e aprilie. Ghioceii au apărut şi s-au dus, a răsărit şofranul. Curând voi putea să mă instalez pe veranda din spate, la vechea mea masă de lemn, cenuşie şi zgâriată, cel puţin când vremea e însorită. Pe trotuar nu mai e gheaţă, aşa că am început să mă plimb iar. Lunile de iarnă de inactivitate m-au slăbit; o simt în picioare. Cu toate astea sunt hotărâtă să reintru

în posesia teritoriilor de odinioară, să-mi vizitez iar adăpătoarele.

Astăzi, cu ajutorul bastonului şi cu mai multe pauze pe drum, am reuşit să ajung până la cimitir. Erau acolo cei doi îngeri Chase, neafectaţi în mod evident de iarna petrecută în zăpadă; erau acolo numele familiei, doar uşor mai neciteţe, dar s-ar putea ca vederea mea să fie de vină. Mi-am trecut degetele peste aceste nume, peste literele lor; în ciuda durităţii lor, a tangibilităţii lor, păreau să se înmoaie sub atingerea mea, să se estompeze, să tremure. Timpul le-a atacat cu dinţii lui ascuţiţi, invizibili.

Cineva curăţase de pe mormântul Laurei frunzele ude de astă-toamnă. Era acolo un mic buchet de narcise albe, ofilite deja, cu cozile înfăşurate în folie de aluminiu. L-am ridicat şi l-am aruncat în cel mai apropiat coş de gunoi. Cine cred ei, aceşti adoratori ai Laurei, că apreciază aceste ofrande ale lor? Mai la obiect, cine cred că adună după ei? Ei şi gunoiul lor floral, care murdăresc aceste locuri cu simbolurile durerii lor prefăcute.

Am să-ţi dau eu ceva ca să ai de ce să plângi, spunea Reenie. Dacă am fi fost copiii ei adevăraţi, ne-ar fi pălmuit. Dar pentru că nu eram, nu a făcut-o niciodată, aşa că nu am aflat niciodată ce putea fi acest ameninţător *ceva.*

Pe drumul de întoarcere, m-am oprit la gogoşerie. Probabil arătam la fel de obosită cum mă simţeam, fiindcă o chelneriţă a venit imediat. De obicei nu se serveşte la mese, trebuie să stai în picioare la tejghea şi să-ţi cari singur lucrurile, dar fata asta – o fată cu o faţă ovală, păr negru, îmbrăcată în ceea ce semăna cu o uniformă neagră – m-a întrebat ce să-mi aducă. Am comandat o cafea şi, ca variaţie, o brioşă cu afine. Apoi am văzut-o vorbind cu o altă fată, cea de la tejghea, şi mi-am dat seama că nu era deloc chelneriţă, ci clientă ca mine: uniforma ei neagră nici măcar nu era uniformă, doar un sacou şi pantaloni largi. Undeva pe ea licărea ceva argintiu, fermoare poate: n-am desluşit detaliile. Până să apuc să-i mulţumesc aşa cum se cuvine, a dispărut.

Este foarte revigorant să descoperi politeţe şi respect la fete de vârsta aceea. În mod frecvent (am reflectat, gândindu-mă la Sabrina) dau dovadă numai de ingratitudine egoistă. Însă ingratitudinea egoistă este armura celor tineri; cum s-ar

descurca în viaţă fără ea? Cei bătrâni le doresc tinerilor numai bine, dar le doresc şi răul: le-ar plăcea să-i devoreze şi să le absoarbă vitalitatea şi să rămână nemuritori. Fără protecţia ursuzeniei şi frivolităţii, toţi copiii ar fi zdrobiţi de trecut – trecutul altora, pus pe umerii lor. Egoismul este graţia lor salvatoare. Până la un punct, desigur.

Chelneriţa în halat albastru a adus cafeaua; şi brioşa, ceea ce am regretat aproape imediat. N-am putut să mănânc prea mult din ea. Totul din restaurante devine prea mare, prea greu – lumea materială care se manifestă ca nişte bulgări uriaşi şi umezi de aluat.

După ce am băut câtă cafea am putut, am pornit să revăd toaleta. În cabina din mijloc, inscripţiile de astă-toamnă fuseseră acoperite cu vopsea dar, din fericire, începuseră cele din acest sezon. În dreapta sus, un set de iniţiale îşi declara cu sfială iubirea pentru alt set, ca de obicei. Dedesubt, scris frumos cu albastru, cu litere de tipar:

Înţelepciunea vine din experienţa. Experienţa vine din lipsa de înţelepciune.

Sub asta, scris cursiv cu pix roşu: *Pentru o fată cu experienţă, sun-o pe Anita Gură-Puternică, te voi duce în rai,* şi un număr de telefon.

Şi, sub asta, cu majuscule, şi marker roşu: *Judecata de Apoi e aproape. Pregăteşte-te să-ţi cunoşti Osânda, şi asta se referă la tine Anita.*

Uneori mă gândesc – ba nu, uneori cochetez cu ideea – că aceste mâzgălituri din toaletă sunt în realitate opera Laurei, care acţionează ca de la mare distanţă prin intermediul braţelor şi mâinilor fetelor care le scriu. O idee tâmpită, însă una plăcută, până fac următorul pas logic de a deduce că, în acest caz, toate trebuie să-mi fie destinate mie, căci cine altcineva o mai cunoaşte pe Laura în acest oraş? Dar dacă îmi sunt destinate mie, ce vrea să spună Laura prin ele? Nu ceea ce spune.

Alteori simt un imbold puternic să mă alătur şi eu, să contribui; să-mi unesc glasul tremurător cu corul anonim de serenade trunchiate, de scrisori de iubire mâzgălite, de anunţuri obscene, de imnuri şi înjurături.

Degetul Mişcător scrie şi, după ce a scris,
Trece mai departe; nici toată Evlavia, nici Isteţimea voastră

N-o să-l ademenească înapoi să taie o jumătate de Rând,
Nici toate Lacrimile voastre n-or să şteargă o Vorbă.

Ha! Mă gândesc. Asta i-ar lăsa cu gura căscată.

Într-o zi, când am să mă simt mai bine, am să mă întorc acolo şi chiar am să scriu asta. Ar trebui să-i înveselească pe toţi, căci oare nu asta e ce vor ei? Ce vrem noi toţi: să lăsăm în urma noastră un mesaj care să aibă efect, măcar dacă unul cumplit; un mesaj care nu poate fi şters.

Dar astfel de mesaje pot fi periculoase. Gândeşte-te de două ori înainte să-ţi doreşti ceva, şi mai ales înainte să doreşti să te transformi în mâna sorţii.

(Gândeşte-te de două ori, spunea Reenie. *De ce numai de două ori?* întreba Laura.)

Pisoiul

A venit septembrie, apoi octombrie. Laura era iar la şcoală, la altă şcoală. Acolo kilturile erau gri cu albastru, în loc de maro cu negru; altfel, din câte îmi dădeam seama, şcoala asta era la fel ca prima.

În noiembrie, chiar după ce a împlinit şaptesprezece ani, Laura l-a anunţat pe Richard că îşi irosea banii. Avea să continue să meargă la şcoală dacă el o cerea, avea să stea la un pupitru, dar nu învăţa nimic folositor. A declarat asta cu calm şi fără ranchiună şi, foarte surprinzător, Richard a cedat.

— Oricum, chiar nu are nevoie să meargă la şcoală, a spus el. Nu o să fie niciodată nevoită să muncească pentru a-şi câştiga existenţa.

Dar Laurei trebuia să i se dea o ocupaţie, exact ca mie. A fost înrolată în una dintre cauzele lui Winifred, o organizaţie voluntară numită Abigails, care avea de a face cu vizitarea spitalelor. Abigails era un grup arogant: fete de familie bună, instruite pentru a fi viitoare Winifred. Îşi puneau şorţuri de lăptărese, cu lalele aplicate pe platcă, şi umblau aiurea prin secţiile spitalelor, unde trebuiau să stea de vorbă cu pacienţii, să le citească poate, şi să-i înveselească – cum anume nu se specifica.

Laura s-a dovedit expertă la asta. Nu-i plăceau celelalte Abigails, asta se înţelege de la sine, dar a făcut o pasiune pentru şorţ. În mod previzibil, era atrasă de secţiile în care erau internaţi cei nevoiaşi, pe care celelalte Abigails aveau tendinţa să le evite din cauza duhorii şi insuportabilităţii. Aceste secţii erau pline de rebuturi: bătrâne cu demenţă, veterani săraci urmăriţi de ghinion, bărbaţi fără nas cu sifilis de gradul al treilea şi alţii asemenea. În aceste sectoare infirmierele erau insuficiente, şi în scurtă vreme Laura îndeplinea sarcini care, strict vorbind, nu erau treaba ei. Se părea că ploştile şi vomitatul nu o deranjau, nici înjurăturile şi delirările şi nebunia generală. Nu situaţia asta o avusese în gând Winifred, dar destul de curând a fost cea la care am rămas.

Infirmierele o socoteau pe Laura un înger (sau unele dintre ele; altele considerau pur şi simplu că le stătea în cale). Conform lui Winifred, care încerca să nu scape din ochi lucrurile şi avea spioni, se spunea că Laura era deosebit de bună în cazurile fără speranţă. Se pare că nu înţelegea faptul că erau pe

moarte, spunea Winifred. Trata starea lor ca fiind obişnuită, normală chiar, lucru pe care – presupunea Winifred – ei trebuie să-l fi găsit liniştitor într-un anumit fel, deşi o persoană normală nu l-ar fi găsit. Pentru Winifred, această aptitudine, sau talent al Laurei era încă un semn al firii ei fundamental bizare.

— Trebuie să aibă nervi de oţel, spunea Winifred. Eu sigur n-aş putea s-o fac. N-aş *suporta.* Gândeşte-te la mizerie!

Între timp, planurile pentru debutul Laurei erau în plină desfăşurare. Aceste planuri nu îi fuseseră încă împărtăşite Laurei: o făcusem pe Winifred să creadă că reacţia ei nu avea să fie pozitivă. În acest caz, a spus Winifred, toată treaba trebuie aranjată, apoi prezentată ca *un fait accompli;* sau, şi mai bine, se putea renunţa de tot la debut dacă principalul lui obiectiv era atins deja, principalul obiectiv fiind un mariaj strategic.

Luam masa la Curtea arcadiană; Winifred mă invitase acolo, eram doar noi două, să ticluim o stratagemă pentru Laura, cum s-a exprimat ea.

— Stratagemă? am întrebat.

— Ştii tu ce vreau să spun, a zis Winifred. Nu dezastruoasă.

Ţinând seama de toate – a continuat ea – cel mai bun lucru la care se putea spera pentru Laura era ca un băiat bogat şi cumsecade să muşte momeala şi să o ceară în căsătorie, şi să o ducă la altar. Ba şi mai bine, un bărbat de treabă, bogat şi prost, care nici să nu vadă momeala decât când era prea târziu.

— La ce momeală te-ai gândit? am întrebat.

M-am întrebat dacă asta era schema pe care o folosise chiar Winifred când îl capturase pe iluzoriul domn Prior? Îşi ascunsese firea până în luna de miere şi atunci îl luase absolut prin surprindere? De asta nu era niciodată văzut, decât în fotografii?

— Trebuie să recunoşti că Laura e mai mult decât ciudată, a spus Winifred.

S-a oprit să-i zâmbească cuiva peste umărul meu şi să-şi fluture degetele a salut. Brăţările ei de argint au zăngănit; purta prea multe.

— Ce vrei să spui? am întrebat-o moale.

Colecţionarea explicaţiilor lui Winifred devenise pentru mine un hobby reprobabil.

Winifred şi-a ţuguiat buzele. Rujul ei era portocaliu, buzele ei începeau să se încreţească. În ziua de azi am spune că e de la

prea mult soare, dar oamenii nu făcuseră încă legătura asta, şi lui Winifred îi plăcea să fie bronzată; îi plăcea patina metalică.

— Nu e pe gustul tuturor bărbaţilor. Spune nişte lucruri foarte ciudate. Îi lipseşte... îi lipseşte *prudenţa.*

Winifred era cu pantofii verzi din piele de aligator, dar nu-i mai consideram eleganţi; îi consideram în schimb de prost gust. Multe lucruri la Winifred pe care odinioară le găseam misterioase şi ademenitoare acum le găseam evidente, doar pentru că ştiam prea multe. Marea ei poleială era email ciobit, lustrul ei era spoială. Mă uitasem după cortină, văzusem sforile şi scripeţii, văzusem sârmele şi corsetele. Îmi dezvoltasem gusturi proprii.

— Ca de pildă? am întrebat. Ce lucruri ciudate?

— Ieri mi-a spus că numai iubirea e importantă, nu căsătoria. A spus că Iisus e de acord cu ea.

— Mă rog, acesta e punctul ei de vedere, am spus. Nu-şi face scrupule în privinţa asta. Dar nu se referă la sex, să ştii. Nu se referă la *eros.*

Când Winifred nu înţelegea un lucru, fie râdea de el, fie îl ignora. Pe acesta l-a ignorat.

— Toate se referă la sex, fie că o ştiu sau nu. O părere ca asta ar putea să bage o fată ca ea în multe necazuri.

— Cu timpul, o să scape de asta, am spus, deşi nu credeam.

— Nu prea curând. Fetele cu capul în nori sunt de departe cele mai rele – bărbaţii profită. Tot ce ne trebuie e un Romeo obscen. Asta i-ar schimba părerea.

— Ce propui, atunci? am întrebat, privind-o inexpresiv.

Mă foloseam de această privire inexpresivă ca să-mi ascund enervarea sau chiar mânia, dar pe Winifred nu făcea decât să o stimuleze.

— Cum spuneam, să o măritǎm cu un bărbat cumsecade care nu ştie cum stă treaba. Pe urmă poate să se joace mai târziu de-a iubirea, dacă asta vrea. Atâta timp cât o face pe şest, nimeni nu va spune nu.

M-am jucat cu furculiţa prin resturile de plăcintă cu pui. În ultima vreme Winifred învăţase multe expresii argotice. Îmi închipui că le considera la modă: ajunsese la vârsta la care începea să o preocupe să fie la modă.

Era evident că nu o cunoştea pe Laura. Îmi era greu să înţeleg ideea că Laura ar face pe şest ceva de genul acesta. Mai

degrabă chiar pe trotuar, în plină zi. Ar fi vrut să ne sfideze, să ne bage asta sub nas. Să fugă cu iubitul, sau ceva la fel de melodramatic. Să ne arate nouă, celorlalţi, ce ipocriţi suntem.

— Laura va avea bani, când o să aibă douăzeci şi unu de ani, am spus.

— Nu destui, a spus Winifred.

— Poate că pentru Laura vor fi destui. Poate că vrea pur şi simplu să ducă propria-i viaţă.

— Propria viaţă! a spus Winifred. Gândeşte-te numai ce ar face cu ea!

Nu avea niciun rost să încerc să o abat pe Winifred de la subiect. Era ca un satâr ridicat în aer.

— Ai vreun candidat? am întrebat.

— Nimic sigur, dar lucrez la asta, a spus cu vioiciune Winifred. Sunt câţiva oameni care nu s-ar supăra să aibă relaţiile lui Richard.

— Nu te deranja prea mult, am murmurat.

— Oh, şi ce-o să facem dacă nu mă deranjez? a spus veselă Winifred.

— Am auzit că ai contrariat-o pe Winifred, i-am spus Laurei. Ai făcut-o să se agite toată. Ai tachinat-o cu Amorul Liber.

— Nici n-am spus Amor Liber, a zis Laura. Am spus doar că mariajul este o instituţie demodată. Am spus că nu are nicio legătură cu iubirea, atâta tot. Iubirea înseamnă să dăruieşti, căsătoria înseamnă să vinzi şi să cumperi. Nu poţi să treci iubirea într-un contract. Pe urmă am spus că în Rai nu există căsătorie.

— Aici nu suntem în Rai, am spus. În caz că n-ai observat. Oricum, ai băgat-o în sperieţi.

— N-am făcut decât să spun adevărul. Îşi împingea pieliţa de la unghii cu beţişorul meu din lemn de portocal. Cred că acum o să înceapă să mă prezinte oamenilor. Întotdeauna se bagă unde nu-i fierbe oala.

— Se teme doar că ai putea să-ţi distrugi viaţa. Dacă ţii morţiş la iubire, adică.

— Faptul că te-ai măritat ţi-a ferit viaţa de distrugere? Sau e prea devreme ca să-ţi dai seama?

Am ignorat tonul.

— Totuşi, ce crezi?

— Ai un parfum nou. Ţi l-a dat Richard?

— Despre ideea căsătoriei, vreau să spun.

— Nimic.

Acum îşi peria părul lung şi blond, cu peria mea de păr, aşezată la masa mea de toaletă. În ultima vreme manifesta mai mult interes pentru aspectul ei; începuse să se îmbrace foarte elegant, atât cu hainele ei cât şi cu ale mele.

— Vrei să spui că nu te prea gândeşti la asta? am întrebat.

— Nu. Nu mă gândesc deloc la asta.

— Poate ar trebui, am spus. Poate ar trebui să te gândeşti barem o clipă la viitorul tău. Nu poţi s-o ţii o veşnicie doar mergând agale şi…

Am vrut să spun *nefăcând nimic,* dar ar fi fost o greşeală.

— Viitorul nu există, a spus Laura. Căpătase obiceiul de a vorbi cu mine de parcă eu aş fi fost sora mai mică şi ea cea mare; de parcă trebuia să-mi vorbească desluşit ca să pricep mai uşor. Apoi a spus una dintre ciudăţeniile ei. Dacă ai fi un echilibrist legat la ochi care traversează cascada Niagara pe o sârmă înaltă, la ce ai fi mai atentă – la mulţimea de pe ţărmul îndepărtat, sau la picioarele tale?

— La picioarele mele, presupun. Aş vrea să nu mai foloseşti peria mea de păr. Nu e igienic.

— Dar dacă eşti prea atentă la picioare, ai să cazi. Ai să cazi şi dacă eşti prea atentă la mulţime.

— Şi care e răspunsul corect?

— Dacă ai muri, peria asta de păr ar mai fi a ta? a spus ea, privindu-se din profil cu coada ochiului. În oglindă, asta îi dădea o expresie vicleană, neobişnuită la ea. Morţii pot să deţină lucruri? Şi dacă nu, ce o face să fie acum „a ta”? Iniţialele de pe ea? Sau microbii tăi?

— Nu mă mai sâcâi, Laura!

— Nu te sâcâi, a spus Laura, punând peria jos. Gândesc. Tu niciodată nu îţi dai seama de diferenţă. Nu ştiu de ce asculţi ce spune Winifred. Este ca şi cum ai asculta o cursă de şoareci. Una fără şoarece în ea, a adăugat.

Devenise altfel în ultima vreme: devenise dificilă, indiferentă, nesăbuită într-un fel nou. Nu mai sfida făţiş. O bănuiam că se apucase de fumat, pe ascuns; o dată sau de două ori am simţit-o mirosind a tutun. A tutun şi a încă ceva: ceva prea bătrân,

prea ştiutor. Ar fi trebuit să fiu mai atentă la schimbările care se petreceau cu ea, dar aveam în minte multe alte lucruri.

Am aşteptat până la sfârşitul lui octombrie să-i spun lui Richard că sunt gravida. Am spus că voisem să fiu sigură. A manifestat bucuria convenţională şi m-a sărutat pe frunte. „Bravo”, a spus. Nu făceam decât ce se aştepta de la mine.

Un avantaj a fost că acum mă lăsa cu conştiinciozitate în pace noaptea. Nu voia să strice ceva, spunea el. I-am spus că e foarte grijuliu.

— Şi de acum înainte ai să bei gin cu porţia. N-am să permit nicio năzbâtie, a spus el, atenţionându-mă cu degetul într-un fel pe care l-am găsit sinistru. Mă alarma mai mult în momentele lui de frivolitate decât în restul timpului: era ca şi cum m-aş fi uitat la o şopârlă care se zbenguie. Vom avea cel mai bun doctor, a adăugat el. Indiferent cât costă.

Punerea lucrurilor pe o temelie comercială era ceva liniştitor pentru amândoi. Cu bani în joc, ştiam cum stăteam: eram, pur şi simplu, purtătoarea unui colet foarte scump.

După primul mic ţipăt de spaimă autentică, Winifred s-a agitat în mod nesincer. De fapt, chiar era alarmată. Bănuia (pe bună dreptate) că faptul de a fi mama unui fiu şi moştenitor, sau chiar şi numai a unui moştenitor avea să îmi confere în ochii lui Richard un prestigiu mai mare decât avusesem până acum, şi mult mai mare decât cel la care eram îndreptăţită. Mai mare pentru mine şi mai mic pentru ea. Avea să fie în căutarea unor moduri de a mă reduce la dimensiunea mea adevărată: mă aşteptam să apară în orice clipă cu planuri amănunţite de decorare a camerei copilului.

— Când să aşteptăm fericitul eveniment? a întrebat ea, şi mi-am dat seama că urma să am parte de o doză prelungită de limbaj sfios din partea ei.

De acum avea să fie *nou-sositul* şi *un cadou de la barză* şi *micuţul străin,* non-stop. Winifred putea să fie foarte afectată şi poznaşă când era vorba de subiecte care o emoţionau.

— În aprilie, cred, am spus. Sau în martie. N-am fost încă la doctor.

— Dar *trebuie* să ştii, a spus ea, arcuindu-şi sprâncenele.

— N-am mai făcut asta niciodată, am spus, îmbufnată. Nu mă *aşteptam* la asta. N-am fost atentă.

Într-o seară m-am dus în camera Laurei să-i dau aceeaşi veste. Am bătut la uşă; cum n-a răspuns, am deschis-o încet, gândindu-mă că poate doarme. Nu dormea, totuşi. Era îngenuncheată lângă pat, în cămaşa de noapte albastră, cu capul în jos şi părul răsfirat ca suflat de un vânt imobil, şi braţele azvârlite în lături de parcă fusese aruncată acolo. La început m-am gândit că probabil se ruga, dar nu se ruga, sau nu asta am auzit eu. Când în cele din urmă m-a observat, s-a ridicat, tot atât de firesc de parcă ar fi şters praful, şi s-a aşezat pe bancheta cu volănaşe a mesei ei de toaletă.

Ca de obicei, m-a izbit relaţia dintre Laura şi ambianţa ei, ambianţă pe care i-o alesese Winifred – imprimeuri drăguţe, boboci de trandafiri din panglică, organdiuri, volane. O fotografie ar fi dezvăluit doar armonie. Pentru mine, totuşi, neconcordanţa era puternică, aproape supra-reală. Laura era cremene într-un cuib de puf de ciulini.

Spun *cremene,* nu *piatră:* cremenea are o inimă de foc.

— Laura, am zis, voiam să-ţi spun că o să am un copil.

S-a întors spre mine, cu faţa netedă şi albă ca o farfurie de porţelan, impenetrabilă. Dar nu părea surprinsă. Nici nu m-a felicitat. În schimb, a spus:

— Mai ţii minte pisoiul?

— Care pisoi? am întrebat.

— Pisoiul pe care îl avea mama. Cel care a omorât-o.

— Nu a fost un pisoi, Laura.

— Ştiu, a spus Laura.

Privelişte frumoasă

Reenie s-a întors. Nu e deloc mulţumită de mine. *Ei bine, domnişoară, ce ai de spus în apărarea ta? Ce i-ai făcut Laurei? N-ai să te înveţi minte niciodată?*

La astfel de întrebări nu există răspunsuri. Răspunsurile şi întrebările sunt atât de încâlcite între ele, atât de înnodate şi cu multe fire încât chiar nu sunt deloc răspunsuri.

Aici sunt judecată. O ştiu. Ştiu că în scurtă vreme te vei gândi la acelaşi lucru la care mă gândesc şi eu: Ar fi trebuit să mă port altfel? Nu încape îndoială că vei crede că ar fi trebuit, dar aveam alte alternative? Acum aş avea astfel de alternative, însă acum nu e atunci.

Ar fi trebuit să ghicesc gândurile Laurei? Ar fi trebuit să ştiu ce se petrecea? Ar fi trebuit să-mi dau seama ce avea să urmeze? Eram eu paznicul surorii mele?

Ar fi trebuit e o formulare inutilă. E legată de ceva ce nu s-a întâmplat. Aparţine unui univers paralel. Aparţine unei alte dimensiuni a spaţiului.

În februarie, într-o zi de miercuri, am coborât la parter după ce mi-am făcut somnul de după-amiază. Pe atunci, dormeam mult ziua: eram gravidă în şapte luni, şi aveam probleme cu somnul de noapte. Eram şi îngrijorată întrucâtva de tensiunea mea: aveam gleznele umflate, şi mi se spusese să stau cât mai mult culcată, cu picioarele ridicate. Mă simţeam ca un strugure uriaş, gata să plesnesc de zahăr şi zeamă roşie; mă simţeam urâtă şi greoaie.

Ningea în acea zi, ţin minte, cu fulgi mari, moi şi uzi: mă uitasem pe fereastră după ce mă ridicasem cu greu în picioare, şi văzusem castanul, alb tot, ca un coral uriaş.

Winifred era acolo, în camera de zi de culoarea norilor. Asta nu era ceva nemaiauzit – venea şi pleca de parcă ar fi fost stăpâna casei – dar era şi Richard acolo. În mod obişnuit, în acea perioadă din zi era la birou. Fiecare avea în mână o băutură. Fiecare părea morocănos.

— Ce e? am întrebat? Ce s-a întâmplat?

— Stai jos, a spus Richard. Aici, lângă mine.

A bătut uşurel canapeaua.

— O să fie un şoc, a spus Winifred. Îmi pare rău că a trebuit să se întâmple într-un moment atât de delicat.

A vorbit numai ea. Richard mă ţinea de mână şi se uita în podea. Din când în când clătina din cap, de parcă găsea povestea ei fie de necrezut, fie întru totul adevărată.

Iată în esenţă ce a spus ea:

În cele din urmă, Laura plesnise. Plesnise, a spus ea, ca şi cum Laura ar fi fost un dovleac.

— Ar fi trebuit să cerem ajutor mai din timp pentru biata fată, dar am crezut că se liniştea, a spus ea. Totuşi, astăzi la spitalul în care îşi făcea vizita de caritate, a scăpat de sub control. Din fericire, de faţă era un doctor, şi a fost chemat încă unul, un specialist. Urmarea a fost că Laura a fost declarată un pericol pentru ea însăşi şi pentru alţii şi, din nefericire, Richard a fost silit să o dea în grija unui ospiciu.

— Ce tot îmi spui tu? Ce a făcut?

Winifred avea privirea ei compătimitoare.

— A ameninţat că îşi face rău. Şi a mai spus nişte lucruri care… în fine, e clar că suferă de manii.

— Ce a spus?

— Nu cred că ar trebui să-ţi spun.

— Laura e sora mea, am spus. Am dreptul să ştiu.

— L-a acuzat pe Richard că încearcă să te omoare.

— Cu cuvintele astea?

— Era limpede ce voia să spună, a zis Winifred.

— Nu, te rog să-mi spui exact.

— L-a făcut mincinos, negustor de sclavi perfid, şi monstru degenerat care i se închină lui Mamon.

— Ştiu că uneori are idei extreme, şi chiar are tendinţa să se exprime într-un mod direct. Dar nu poţi să bagi pe cineva la balamuc doar fiindcă a spus ceva de genul acesta.

— Au fost mai multe, a spus sumbru Winifred.

Richard, ca să mă liniştească, a spus că nu e un ospiciu standard – nu un etalon victorian. Era o clinică particulară, una foarte bună, una dintre cele mai bune. Clinica BellaVista. Acolo avea să fie excelent îngrijită.

— Care e priveliştea? am întrebat.

— Poftim?

— BellaVista. Înseamnă *privelişte frumoasă.* Deci, care e priveliştea? Ce va vedea Laura când se va uita pe fereastră?

— Sper că nu vrei ca asta să fie o glumă, a spus Winifred.

— Nu. E foarte important. E o pajişte, o grădină, o fântână arteziană, sau ce? Sau vreun fel de alee mizerabilă?

Niciunul dintre ei nu a ştiut să-mi spună. Richard a spus că e sigur că sunt împrejurimi naturale de un fel sau altul. BellaVista, a spus el, era în afara oraşului. Locurile sunt pitoreşti.

— Ai fost acolo?

— Ştiu că eşti supărată, iubito, a spus el. Poate ar trebui să tragi un pui de somn.

— Abia ce m-am sculat. Te rog să-mi spui.

— Nu, n-am fost acolo. Fireşte că n-am fost.

— Atunci de unde ştii?

— Zău aşa, Iris, a spus Winifred. Contează asta?

— Vreau să o văd.

Îmi era greu să cred că Laura clacase dintr-odată, însă e drept că eram atât de obişnuită cu ciudăţeniile Laurei încât nu le mai găseam ciudate. Mi-ar fi fost uşor să trec cu vederea alunecarea – semnele grăitoare de fragilitate mintală, oricare ar fi fost ele.

După spusele lui Winifred, doctorii ne sfătuiseră ca, deocamdată, nici să nu ne gândim să o vedem pe Laura. Fuseseră extrem de categorici în privinţa asta. Era prea răvăşită, şi nu numai asta, era violentă. De asemenea, trebuia să se ţină seama şi de starea mea.

Am început să plâng. Richard mi-a întins batista lui. Era uşor apretată, şi mirosea a apă de colonie.

— Ar trebui să ştii ceva, a spus Winifred. Lucrul acesta este extrem de dureros.

— Poate ar trebui să lăsăm pe mai târziu subiectul ăsta, a spus Richard cu glas slab.

— E foarte dureros, a repetat Winifred, cu falsă codeală.

Bineînţeles că am insistat să ştiu imediat despre ce era vorba.

— Biata fată pretinde că e gravidă, a spus Winifred. Exact ca tine.

M-am oprit din plâns.

— Şi? Este?

— Sigur că nu, a spus Winifred. Cum ar putea să fie?

— Cine e tatăl? Nu mi-o puteam deloc imagina pe Laura născocind un lucru ca ăsta, întru totul neadevărat. Adică, cine îşi închipuie ea că este?

— Refuză să spună, a zis Richard.

— Fireşte că era isterică, aşa că totul a fost un talmeş-balmeş, a spus Winifred. Părea să creadă că pruncul pe care ai să-l naşti e de fapt al ei, într-un fel pe care nu a putut să-l explice. Bineînţeles că bătea câmpii.

Richard a clătinat din cap.

— Foarte trist, a murmurat el, pe tonul confidenţial şi solemn al unui antreprenor de pompe funebre: înăbuşit, ca un covor gros de culoare castanie.

— Specialistul – *psihiatrul* – a spus că probabil Laura este nesănătos de geloasă pe tine, a spus Winifred. Geloasă pe tot ce e legat de tine – vrea să trăiască viaţa ta, vrea să fie tu, şi asta e forma pe care a luat-o gelozia. A spus că ar trebui să fii ferită de rău. A sorbit puţintel din băutură. N-ai avut nicio bănuială?

Poţi să-ţi dai seama ce femeie isteaţă era.

Aimee s-a născut la începutul lui aprilie. Pe vremea aceea se folosea eter, aşa că nu am fost conştientă în timpul naşterii. Am tras eterul în piept şi mi-am pierdut cunoştinţa, şi m-am trezit mai slăbită şi mai plată. Pruncul nu era acolo. Era în salonul de nou-născuţi, împreună cu ceilalţi. Era fată.

— N-are nimic, nu-i aşa? am spus.

Eram foarte neliniştită în privinţa asta.

— Zece degete, atât la mâini cât şi la picioare, şi nimic altceva ce n-ar trebui să fie, a spus cu vioiciune infirmiera.

Copilul a fost adus mai târziu, după-amiază, învelit într-o pătură roz. Îi pusesem deja un nume, în mintea mea. Aimee înseamnă *cea care este iubită,* iar eu sigur că speram să fie iubită, de cineva. Aveam îndoieli cu privire la capacitatea mea de a o iubi, sau de a o iubi atât cât avea nevoie. Aşa cum stăteau lucrurile, nu prea aveam cu ce mă lăuda: nu credeam că rămăsese mare lucru din mine.

Aimee semăna cu oricare alt nou-născut – avea acea faţă turtită, de parcă s-ar fi izbit cu mare viteză de un perete. Părul de pe cap era lung şi negru. Se uita cruciş la mine cu ochii aproape închişi; o privire saşie neîncrezătoare. Ce plasă luăm când ne naştem, m-am gândit; ce surpriză urâtă trebuie să fie acea primă întâlnire supărătoare cu aerul exterior! Chiar îmi era milă de mica făptură; am jurat să fac tot ce pot pentru ea.

În timp ce ne cercetam una pe cealaltă, au sosit Richard şi Winifred. La început, infirmiera i-a luat drept părinţii mei.

— Nu, acesta este mândrul tătic, a spus Winifred, şi au râs cu toţii.

Cei doi duceau flori, şi un trusou sofisticat de copil, numai broderie de mână şi funde de satin alb.

— Adorabilă! a spus Winifred. Dar, Dumnezeule, ne aşteptam la o blondă! Este extraordinar de brunetă. Uită-te la părul acela!

— Îmi pare rău, i-am spus lui Richard. Ştiu că voiai băiat.

— Data viitoare, iubito, a spus Richard.

Nu părea deloc descumpănit.

— Asta e numai părul de la naştere, i-a spus infirmiera lui Winifred. Mulţi îl au, uneori şi pe tot spatele. Cade şi creşte părul adevărat. Puteţi să mulţumiţi stelelor că nu are dinţi sau coadă, aşa cum au unii.

— Bunicul Benjamin era brunet, înainte să-i albească părul, am spus, la fel şi bunica Adelia, şi tata, desigur, deşi nu ştiu dacă şi cei doi fraţi ai lui. Ramura blondă a familiei a fost a mamei.

Am spus asta pe obişnuitul meu ton de conversaţie, şi m-am simţit uşurată să văd că Richard nu era deloc atent.

Eram oare mulţumită că Laura nu era acolo? Că era închisă undeva departe, unde nu puteam să ajung la ea? Şi de unde nici ea nu putea să ajungă la mine; de unde nu putea să stea în picioare lângă patul meu ca o zână neinvitată la botez, şi să spună: *Ce tot zici tu acolo?*

Ar fi ştiut, desigur. Şi-ar fi dat seama pe loc.

Viu strălucea luna

Aseară am văzut la televizor o tânără care şi-a dat foc: o tânără suplă, îmbrăcată în veşminte vaporoase, inflamabile. O făcea în semn de protest faţă de nu ştiu ce nedreptate; dar de ce credea că acest rug în care se transforma ar rezolva ceva? *Oh, nu face asta!* îmi venea să-i spun. Nu-ţi arde viaţa. *Indiferent pentru ce o faci, nu merită.* Însă pentru ea merita, evident.

Ce le apucă pe aceste fete cu talent la autodistrugere? O fac ca să arate că şi fetele au curaj, că pot să facă mai mult decât să plângă şi să suspine, că pot înfrunta moartea cu bravură? Şi de unde impulsul? Oare începe cu sfidare, şi dacă da, sfidarea cui? A marii ordini de plumb, sufocante, a lucrurilor, a măreţului rădvan cu roţi cu spiţe, a tiranilor orbi, a zeilor orbi? Sunt oare aceste fete suficient de nesăbuite sau suficient de arogante pentru a crede că pot opri din drum astfel de lucruri jertfindu-se pe un altar teoretic, sau e un fel de atestare? Destul de admirabilă, dacă admiri obsesia. Şi destul de curajoasă. Dar complet inutilă.

Îmi fac griji pentru Sabrina, în acest sens. Oare ce pune la cale acolo, la capătul pământului? S-a scrântit din cauza creştinilor, sau a budiştilor, sau o avea alţi sticleţi la cap? *Ori de câte ori o faceţi celor mai neînsemnaţi dintre aceştia, Mie mi-o faceţi*[11]*.* Acestea sunt vorbele de pe paşaportul ei spre zădărnicie? Vrea să ispăşească păcatele deplorabilei ei familii dominate de bani, destrămate? Sper că nu.

Chiar şi Aimee avea în ea un picuţ din asta, dar la ea a luat o formă mai lentă, mai ocolită. Laura a căzut de pe pod când Aimee avea opt ani, Richard a murit când ea avea zece. Aceste evenimente n-au putut decât s-o afecteze. Apoi, a fost ruptă în bucăţi între mine şi Winifred. Acum Winifred n-ar fi câştigat bătălia, dar atunci a câştigat-o. Mi-a furat-o pe Aimee şi, oricât am încercat, n-am mai putut să o recapăt.

Nu e de mirare că atunci când a devenit majoră şi a pus mâna pe banii pe care i-i lăsase Richard, Aimee a luat-o razna, şi s-a întors spre diverse forme chimice de alinare şi a schimbat bărbat după bărbat. (Cine, de exemplu, a fost tatăl Sabrinei?

[11] Parafrază la *Matei,* 25:40.

Greu de spus, iar Aimee nu a spus niciodată. *Învârte roata şi alege,* spunea ea.)

Am încercat să ţin legătura cu ea. Am tot sperat o reconciliere – era fiica mea, în definitiv, şi mă simţeam vinovată cu privire la ea şi voiam să mă revanşez faţă de ea – să mă revanşez pentru copilăria ei chinuită. Dar pe atunci se întorsese împotriva mea – şi împotriva lui Winifred, ceea ce a fost barem o consolare. Nu a vrut să o lase pe niciuna dintre noi să ne apropiem de ea, sau de Sabrina – mai ales de Sabrina. Nu voia ca Sabrina să fie contaminată de noi.

Îşi schimba în mod frecvent locuinţa, fără încetare. De câteva ori a fost azvârlită în stradă pentru neplata chiriei; a fost arestată pentru tulburarea liniştii publice. A fost spitalizată de mai multe ori. Presupun că tu ai spune că a devenit o alcoolică înrăită, chiar dacă eu urăsc termenul. Avea destui bani, aşa că nu a trebuit niciodată să-şi ia o slujbă, ceea ce a fost bine pentru că nu s-ar fi putut ţine de niciuna. Sau poate nu a fost bine. Lucrurile puteau fi altfel dacă n-ar fi avut posibilitatea să se lase în voia sorţii; dacă ar fi trebuit să se concentreze asupra a ce avea să mănânce mâine, în loc să stăruie asupra tuturor nedreptăţilor pe care considera că i le făcuserăm. Un venit nemuncit încurajează autocompătimirea la cei care sunt deja predispuşi la ea.

Ultima dată când m-am dus să o văd pe Aimee, locuia într-o casă sărăcăcioasă în apropiere de Parliament Street, în Toronto. Un copil care am bănuit că trebuie să fie Sabrina stătea pe vine în pătratul de ţărână de lângă poteca din faţă – un pui de bogdaproste soios, cu părul numai smocuri, în pantaloni scurţi dar fără tricou. Avea o cană veche de tablă şi îndesa pietriş în ea cu o lingură îndoită. Era o făptură descurcăreaţă: mi-a cerut o monedă de douăzeci şi cinci de cenţi. I-am dat? Foarte probabil. „Sunt bunica ta!” i-am spus, şi s-a uitat la mine ca la o nebună. Sigur nu i se spusese niciodată despre existenţa unei astfel de persoane.

Cu acea ocazie am auzit multe de la o familie vecină. Păreau oameni cumsecade, sau destul de cumsecade să-i dea de mâncare Sabrinei când Aimee uita să vină acasă. Kelly era numele lor de familie, din câte îmi amintesc. Ei au fost cei care au chemat poliţia când Aimee a fost găsită la baza scării cu

gâtul rupt. A căzut, sau a fost împinsă, sau a sărit, nu vom şti niciodată.

În ziua aceea ar fi trebuit s-o înşfac pe Sabrina şi s-o şterg cu ea. Să mă îndrept spre Mexic. O făceam dacă aş fi ştiut ce o să se întâmple – că Winifred avea să-i pună zăbală şi s-o ţină încuiată să nu ajung la ea, exact cum făcuse cu Aimee.

Ar fi dus-o mai bine Sabrina cu mine decât cu Winifred? Cum trebuie să fi fost pentru ea să crească alături de o babă bogată, răzbunătoare, în descompunere? În loc de una săracă şi în descompunere, anume eu? Totuşi, aş fi iubit-o. Mă îndoiesc că Winifred a iubit-o. S-a cramponat de Sabrina doar ca să-mi facă în ciudă; să mă pedepsească; să îmi arate că ea câştigase.

Dar în ziua aceea nu m-am ocupat cu răpitul copiilor. Am bătut la uşă şi, cum nu a răspuns nimeni, am deschis-o şi am intrat, şi am urcat scara abruptă, întunecată şi îngustă spre apartamentul lui Aimee, de la primul etaj. Aimee era în bucătărie, aşezată la masa rotundă şi mică, şi îşi privea mâinile, în care ţinea o cană cu cafea, cu un bumb pe ea. Ţinea cana aproape de ochi, şi o răsucea într-o parte şi în alta. Era palidă la faţă, şi era ciufulită. Nu pot să spun că am găsit-o foarte atrăgătoare. Fuma o ţigară. E foarte posibil să fi fost sub influenţa unui drog, amestecat cu alcool; i-am simţit mirosul în cameră, împreună cu cel de fum stătut, chiuvetă murdară, găleată de gunoi nespălată.

Am încercat să stau de vorbă cu ea. Am început cu blândeţe, dar nu avea dispoziţie pentru ascultat. A spus că se săturase de tot, de noi toţi. Cel mai mult se săturase de sentimentul că i se ascundeau nişte lucruri. Familia muşamalizase treaba; nimeni nu voia să-i spună adevărul; gurile noastre se deschideau şi se închideau şi ieşeau cuvinte, dar nu erau cuvinte care să ducă la ceva.

Totuşi ghicise. Era jefuită, era văduvită de moştenirea ei, fiindcă eu nu eram mama ei adevărată şi Richard nu fusese tatăl ei adevărat. Scria totul acolo, în cartea Laurei, a spus ea.

Am întrebat-o ce naiba voia să spună. A spus că era evident: mama ei adevărată a fost Laura, iar tatăl ei adevărat a fost bărbatul acela, cel din *Asasinul orb.* Mătuşa Laura fusese îndrăgostită de el, dar noi ne puseserăm de-a curmezişul – scăpaserăm cumva de acest iubit necunoscut. Îi băgaserăm frica în oase, îl cumpăraserăm, îl puseserăm pe fugă, lucruri de

felul ăsta; trăise destul de mult în casa lui Winifred ca să-şi dea seama cum se fac treburile de oameni ca noi. Apoi, când s-a dovedit că Laura era însărcinată cu el, o trimiseserăm departe ca să muşamalizăm scandalul, iar când copilul meu murise la naştere, furaserăm copilul Laurei şi îl adoptaserăm, şi îl prezentaserăm ca fiind al nostru.

Nu era deloc coerentă, dar asta era esenţa poveştii. Poţi să îţi dai seama ce atrăgătoare trebuie să fi fost pentru ea această fantezie: cine n-ar vrea să aibă ca mamă o fiinţă legendară, în loc de soiul adevărat care şi-a pierdut aspectul comercial? Dacă are ocazia.

I-am spus că se înşela total, înţelesese totul greşit, dar nu m-a ascultat. Nu era de mirare că nu a fost niciodată fericită alături de Richard şi de mine, a spus. Niciodată nu ne purtaserăm ca părinţi adevăraţi, fiindcă de fapt nu eram părinţii ei adevăraţi. Şi nu era de mirare că mătuşa Laura se aruncase de pe pod – o făcuse din cauză că îi frânseserăm inima. Probabil că Laura lăsase un bilet pentru Aimee, în care îi explica toate astea, ca să-l citească mai târziu, când era mai mare, dar Richard şi cu mine trebuie să-l fi distrus.

Nu era de mirare că fusesem o mamă îngrozitoare, a continuat ea. Nu o iubisem niciodată cu adevărat. Dacă aş fi iubit-o, m-aş fi gândit în primul rând la ea. Aş fi ţinut cont de sentimentele ei. Nu l-aş fi părăsit pe Richard.

— N-oi fi fost o mamă perfectă, am spus. Sunt dispusă să recunosc asta, dar am făcut tot ce am putut în situaţia dată – situaţie despre care, de fapt, ştii foarte puţine.

Ce făcea cu Sabrina? am continuat. O lăsa să alerge aşa pe lângă casă, fără haine pe ea, jegoasă ca o cerşetoare; era neglijat, copilul putea să dispară în orice clipă, tot timpul dispăreau copii. Eram bunica Sabrinei, şi eram mai mult decât dornică să o iau la mine, şi…

— Nu eşti bunica Sabrinei, a spus Aimee. Acum plângea. Mătuşa Laura e. Sau a fost. A murit, şi voi aţi ucis-o!

— Nu fi proastă, am spus.

Acesta a fost răspunsul greşit: cu cât negi mai vehement astfel de lucruri, cu atât sunt mai credibile. Dar de multe ori, când eşti speriat, dai răspunsul greşit, şi Aimee mă speriase.

Când am rostit cuvântul *proastă,* a început să ţipe la mine. Eu eram cea proastă, a spus ea. Eram periculos de proastă, eram

atât de proastă încât nici nu ştiam ce proastă eram. A folosit un număr de cuvinte pe care nu vreau să le repet aici, apoi a luat cana de cafea şi a aruncat cu ea în mine. Pe urmă a venit spre mine, nesigură pe picioare; urla, cu nişte hohote sfâşietoare. Avea braţele întinse, într-un mod ameninţător, aşa am crezut. Eram tulburată, zguduită. Am bătut în retragere, ţinându-mă de balustradă, ferindu-mă de alte obiecte – un pantof, o farfurioară. Când am ajuns la uşa din faţă, am rupt-o la fugă.

Poate că ar fi trebuit să întind şi eu braţele. Ar fi trebuit să o îmbrăţişez. Ar fi trebuit să plâng. Pe urmă ar fi trebuit să mă aşez cu ea şi să-i spun povestea asta pe care ţi-o spun acum ţie. Dar n-am făcut-o. Am ratat şansa, şi regret amarnic.

La numai trei săptămâni după întâmplarea asta Aimee a căzut pe scări. Am jelit-o, fireşte. Era fiica mea. Dar trebuie să recunosc că am jelit fiinţa care fusese la o vârstă mult mai mică. Am jelit ce ar fi putut să devină; i-am jelit posibilităţile pierdute. Mai mult decât orice, mi-am jelit propriile eşecuri.

După moartea lui Aimee, Winifred şi-a înfipt ghearele în Sabrina. Posesia e nouă zecimi din lege, iar ea a fost prima la faţa locului. A înhăţat-o iute pe Sabrina şi a dus-o în vilişoara ei înzorzonată din Rosedale, şi nici n-am apucat să clipesc că se şi declarase tutorele oficial. M-am gândit să mă lupt, dar n-ar fi fost decât repetarea bătăliei pentru Aimee – una pe care eram sortită să o pierd.

Când Winifred şi-a asumat răspunderea pentru Sabrina, nu aveam încă şaizeci de ani. Atunci încă mai şofam. Din când în când mă duceam la Toronto şi o spionam pe Sabrina, ca un detectiv particular dintr-o veche carte poliţistă. Mă învârteam pe lângă şcoala ei primară – noua ei şcoală primară, noua ei şcoală primară exclusivistă – doar ca să o zăresc şi să mă asigur că, în ciuda a toate, era bine.

Eram în magazinul universal, de exemplu, în dimineaţa în care Winifred a dus-o la Eaton’s să-i cumpere nişte pantofi pentru ocazii, la câteva luni după ce o dobândise. Nu încape îndoială că i-a cumpărat Sabrinei alte haine fără să o consulte – acesta era stilul ei – dar pantofii trebuie probaţi, şi dintr-un anumit motiv Winifred nu-i încredinţase corvoada asta slujnicei.

Era sezonul Crăciunului – stâlpii din magazin erau împodobiţi cu ghirlande de ilice artificial, cununi cu conuri de pin aurite şi

panglică roşie de catifea atârnau deasupra uşilor ca nişte aure cu spini – şi Winifred a fost prinsă în capcana colindătorilor, spre marea ei supărare. Eu eram pe intervalul următor. Garderoba mea nu era ce fusese odată – purtam un palton vechi de tweed şi un batic tras pe frunte – şi deşi s-a uitat chiar la mine, nu m-a văzut. Probabil a văzut o femeie cu ziua, sau o imigrantă care vâna chilipiruri.

Ea era îmbrăcată la patru ace ca de obicei, dar în ciuda acestui lucru arăta foarte zdrenţăroasă. Mă rog, trebuie să fi mers pe şaptezeci de ani şi, după o anumită vârstă, stilul ei de a se machia are tendinţa de a te face să arăţi ca o mumie. N-ar fi trebuit să rămână la rujul portocaliu, era prea tare pentru ea.

Am văzut cutele de exasperare dintre sprâncenele ei, muşchii contractaţi ai maxilarelor ei fardate. O trăgea pe Sabrina de un braţ, încercând să-şi croiască drum prin corul cumpărătorilor încotoşmănaţi în haine de iarnă; probabil că nu suporta interpretarea entuziastă, ad-hoc a colindelor.

Pe de altă parte, Sabrina voia să asculte muzica. Acum se târa, lăsându-se grea aşa cum fac copiii – se împotrivea fără să o arate. Ţinea braţul sus, ca o fată cuminte care răspunde la o întrebare la şcoală, dar se uita urât ca un drăcuşor. Trebuie să fi durut, ce făcea ea. Lua poziţie, făcea o declaraţie. Nu pleca steagul.

Cântecul era „Bunul rege Wenceslas”. Sabrina ştia cuvintele: îi vedeam guriţa mişcându-se. „Viu strălucea luna în acea noapte, deşi gerul era crunt”, cânta ea. „Când în zare a apărut un sărac, ce aduna lemne pentru iarnă.”

E un cântec despre foame. Îmi dădeam seama că Sabrina înţelegea asta – probabil că mai ţinea minte cum e să fii flămând. Winifred a smucit-o de braţ, şi s-a uitat nervoasă în jur. Nu m-a văzut, dar m-a simţit, aşa cum o vacă aflată pe un câmp împrejmuit cu gard simte un lup. Chiar şi aşa, vacile nu sunt ca animalele sălbatice: ele sunt obişnuite să fie apărate, Winifred era agitată, dar nu era speriată. Dacă i-am traversat cât de cât mintea, fără îndoială că s-a gândit la mine ca fiind undeva departe, ascunsă vederii, slavă Domnului, în bezna periferică în care mă expediase.

Am simţit un imbold de neînfrânat să o înhaţ pe Sabrina şi să fug cu ea. Îmi imaginam urletul tremurat al lui Winifred în timp

ce îmi croiam drum cu greu printre colindătorii nepăsători, care răcneau atât de liniştitor despre vremea cumplită.

Aş fi ţinut-o bine, nu m-aş fi împiedicat, n-aş fi lăsat-o să cadă. Dar nici n-aş fi ajuns departe. Ar fi venit cu toţii imediat după mine.

Atunci am ieşit singură în stradă, şi m-am plimbat mult, cu capul în jos, cu gulerul ridicat, pe trotuarele din centru. Vântul bătea dinspre lac şi zăpada se învârtejea. Era ziuă, dar din cauza norilor joşi şi a zăpezii lumina era slabă; maşinile treceau încet pe străzile necurăţate, aruncând în lături jeturi de zăpadă; stopurile lor roşii se îndepărtau de mine ca ochii unor fiare cocoşate care fugeau de-a-ndăratelea.

Ţineam în mâini un pachet – am uitat ce cumpărasem – şi eram fără mănuşi. Probabil că le scăpasem în magazin, printre picioarele mulţimii. Nu le prea simţeam lipsa. Odinioară puteam să merg prin viscol cu mâinile goale şi nu simţeam nimic. Iubirea, sau ura, sau groaza, sau pur şi simplu furia te fac să nu simţi.

Înainte aveam o fantezie – încă o mai am, că veni vorba. O fantezie destul de caraghioasă, deşi de multe ori prin astfel de imagini ne modelăm destinele. (Observi ce uşor alunec în limbajul bombastic precum *ne modelăm destinele,* odată ce am luat-o pe panta asta. Dar nu contează.)

În această fantezie, Winifred şi prietenele ei, cu cununi de bani pe cap, sunt adunate în jurul patului alb şi înzorzonat al Sabrinei în timp ce ea doarme, discutând despre ce îi vor dărui. I s-au dăruit deja cupa de argint gravată, tapetul cu friza cu urşi domesticiţi, primele perle pentru colierul de perle cu un singur şirag, şi toate celelalte daruri de aur, perfect *comme il faut,* care se vor preface în cărbuni când va răsări soarele. Acum pun la cale ortodontologul şi lecţiile de tenis şi lecţiile de pian şi lecţiile de dans şi tabăra de vară, selectă. Ce i-a mai rămas de sperat?

În acest moment apar eu într-o scânteiere de lumină sulfuroasă şi o trâmbă de fum şi un fâlfâit de aripi din piele neagră ca funinginea, neinvitata naşă oaie neagră. *Şi eu doresc să-i ofer un dar,* strig. *Am dreptul!*

Winifred şi ceata ei râd, şi mă arată cu degetul. *Tu? Tu ai fost izgonită de mult! Te-ai uitat în oglindă în ultima vreme? Te-ai*

lăsat pe tânjeală, arăţi ca de o sută de ani. Întoarce-te în hruba ta murdară! Ce poţi să ai tu de oferit?

Eu ofer adevărul, spun. *Sunt ultima care o poate face. Este singurul lucru din camera asta care dimineaţă va fi tot aici.*

Braseria Betty's

Au trecut săptămâni şi Laura nu s-a întors. Am vrut să-i scriu, să-i dau telefon, dar Richard a spus că ar fi rău pentru ea. Nu trebuia să fie tulburată de un glas din trecut, a spus el. Trebuia să-şi concentreze atenţia asupra situaţiei imediate – asupra tratamentului în curs. Asta i se spusese. Cât despre natura acestui tratament, nu era doctor, nu avea pretenţia că înţelege astfel de lucruri. De bună seamă, cel mai bine era să fie lăsate în seama specialiştilor.

Mă chinuiam închipuindu-mi-o întemniţată, zbătându-se, prinsă în capcana unei fantezii dureroase, rod al propriilor plăsmuiri, sau în capcana altei fantezii, la fel de dureroase, care nu era deloc a ei ci a celor din jurul ei. Şi când una devenea cealaltă? Unde era pragul dintre lumea interioară şi cea exterioară? Fiecare dintre noi trece zilnic pe această poartă, folosim parole din gramatică – *eu spun, tu spui, el şi ea spun* – plătind pentru privilegiul echilibrului mintal cu monedă obişnuită, cu înţelesuri asupra cărora am căzut de acord.

Dar nici când era mică Laura nu era întru totul de acord. Asta era problema? Că rămânea neclintită la *nu* când lucrul care se cerea era *da?* Şi viceversa, şi viceversa.

Laura se descurca bine, mi s-a spus; făcea progrese. Apoi nu s-a mai descurcat aşa de bine, a avut o recădere. Progrese în ce, recădere în ce? Nu trebuia intrat în asta, m-ar fi tulburat, era important să-mi păstrez energia, aşa cum trebuie să facă o proaspătă mămică.

— Ai să te faci bine cât ai zice peşte, a spus Richard, mângâindu-mă pe braţ.

— Dar nu sunt bolnavă, de fapt, am spus.

— Ştii ce vreau să spun, a zis el. Să revii la normal.

A zâmbit afectuos, aproape pofticios. Ochii i se micşorau, sau carnea din jurul lor înainta, ceea ce îi dădea o expresie şireată. Se gândea la vremea când putea să fie iar unde îi era locul: deasupra. Eu mă gândeam că o să mă turtească, lăsându-mă fără respiraţie. Începuse să se îngraşe; mânca mult; ţinea discursuri la cluburi, la adunări importante, adunări cu greutate. Adunări interminabile, în care bărbaţi importanţi cu greutate se întâlneau şi cumpăneau, pentru că – toată lumea bănuia – ne aşteptau vremuri grele.

Atâta oratorie poate să buhăiască un om. Am urmărit procesul, de multe ori. De vină sunt vorbele care se folosesc în discursuri. Au un efect de fermentare asupra creierului. Poţi să vezi asta la televizor, în timpul emisiunilor politice – cuvintele ies din gura lor ca nişte baloane de gaz.

Am hotărât să fiu bolnavă cât mai mult cu putinţă.

Mă frământam într-una din pricina Laurei. Am întors pe toate părţile povestea lui Winifred despre ea, privind-o din toate unghiurile. Nu îmi venea să o cred întru totul, dar nici să n-o cred.

Laura avusese întotdeauna o putere uriaşă: puterea de a strica lucruri fără să vrea. Nici nu avusese vreodată respect pentru teritorii. Ce era al meu era şi al ei: stiloul meu, apa mea de toaletă, rochia mea de vară, pălăria mea, peria mea de păr. Oare acest catalog se extinsese până la a-l include pe pruncul meu nenăscut? Totuşi, dacă suferea de manii – dacă doar inventa lucruri – de ce îl inventase tocmai pe acesta?

Dar să presupunem că Winifred minţea. Să presupunem că Laura era la fel de zdravănă ca întotdeauna. În cazul acesta, Laura spunea adevărul. Iar dacă Laura spunea adevărul, atunci Laura era gravidă. Dacă într-adevăr avea să se nască un copil, ce avea să se aleagă de el?

Şi de ce nu mi se spusese mie despre asta, în loc să i se spună unui doctor, unui străin? De ce nu mi se ceruse mie ajutorul? Am reflectat un timp la asta. Puteau exista multe motive întemeiate. Starea mea delicată ar fi fost doar unul dintre ele.

Cât despre tată, închipuit sau real, un singur bărbat era cât de cât posibil. Trebuia să fie Alex Thomas.

Dar nu se putea. Cum să se poată?

Nu mai ştiam cum ar fi răspuns Laura la aceste întrebări. Ajunsese să-mi fie necunoscută, la fel de necunoscută cum e interiorul mănuşii când eşti cu mâna în ea. Era tot timpul cu mine, dar nu puteam să mă uit la ea. Puteam doar să simt forma prezenţei ei: o formă scobită, umplută cu propriile mele închipuiri.

Au trecut luni. A venit iunie, apoi iulie, apoi august. Winifred spunea că arăt albă şi secătuită. Trebuia să stau mai mult afară, spunea ea. Dacă nu voiam să mă apuc de tenis sau golf, cum

propusese ea în mod repetat – asta ar fi putut face ceva în privinţa burticii mele, de care se cuvenea să am grijă înainte de a deveni cronică – puteam măcar să lucrez la grădina mea alpină. Era o ocupaţie care se armoniza cu maternitatea.

Nu mă pasiona grădina mea alpină, care era doar cu numele a mea, la fel ca multe altele. (Ca pruncul „meu”, dacă stau să mă gândesc: sigur un copil schimbat, sigur ceva lăsat de ţigani; în mod sigur copilul meu adevărat – cel care plângea puţin şi zâmbea mult – fusese răpit.) Grădina alpină, la rândul ei, opunea rezistenţă în faţa îngrijirilor mele; nu îi plăcea deloc nimic din ce îi făceam. Pietrele ei alcătuiau o privelişte frumoasă – era mult granit roz, alături de piatră de calcar – dar nu reuşeam să fac să crească ceva în ea.

M-am mulţumit cu cărţile – *Plante perene pentru gradina alpină, Plante suculente de deşert pentru clima nordică* şi altele asemenea. Am cercetat amănunţit astfel de cărţi, făcând liste – liste cu ce puteam să plantez, sau liste cu ce chiar plantasem deja; cu ce ar fi trebuit să crească, dar nu creştea. Sânge-de-nouă-fraţi, floarea-miresei, urechelniţă. Numele îmi plăceau, dar după plantele ca atare nu mă prea omoram.

— Nu mă pricep la grădinărit, i-am spus lui Winifred. Nu ca tine.

Devenisem expertă în a mă preface incompetentă, lucrul acesta ajunsese de acum să fie a doua mea natură, nici nu trebuia să mă gândesc. La rândul ei, Winifred încetase să mai considere ineficienţa mea întru totul convenabilă.

— Mă rog, bineînţeles că trebuie să faci *puţin* efort, spunea ea.

La care eu scoteam conştiincioasele liste cu plante moarte.

— Pietrele sunt drăguţe, am spus. N-am putea să spunem că e o sculptură?

Mă gândeam să plec de capul meu să o văd pe Laura. Aş fi putut să o las pe Aimee cu noua doică, pe care o consideram domnişoara Murgatroyd – în mintea mea, toate servitoarele noastre erau Murgatroyd, toate erau mână în mână. Dar nu, doica ar fi alertat-o pe Winifred. Puteam să-i sfidez pe toţi; puteam să plec pe furiş într-o dimineaţă, s-o iau pe Aimee cu mine; puteam să mergem cu trenul. Dar încotro cu trenul? Nu ştiam unde e Laura – unde fusese ascunsă. Clinica BellaVista se

spunea că era undeva la nord, dar *la nord* acoperea un teritoriu mare. Am cotrobăit prin masa de lucru a lui Richard, cea din biroul lui de acasă, dar nu am găsit scrisori de la această clinică. Probabil că le ţinea în biroul de la companie.

Într-o zi, Richard a venit devreme acasă. Părea foarte tulburat. Laura nu mai era la BellaVista, a spus el. Cum aşa? am întrebat.

Venise un bărbat, a spus el. Acest bărbat a pretins că e avocatul Laurei, sau că acţionează în numele ei. Era administrator, a spus el – administrator al banilor domnişoarei Chase. Contestase autoritatea prin care fusese ea internată la BellaVista. Ameninţase cu acţiune judecătorească. Ştiam eu ceva despre aceste întâmplări?

Nu, nu ştiam. (Stăteam cu mâinile adunate în poală. Exprimam mirare, şi un uşor interes. Nu exprimam bucurie.)

Şi pe urmă ce s-a întâmplat? am întrebat.

Directorul de la BellaVista lipsea, personalul era derutat, îi dăduseră drumul Laurei, în custodia acestui bărbat. Se gândiseră că familia ar dori să evite publicitatea nepotrivită.

Ei bine, am spus, cred că au făcut ceea ce trebuie.

Da, a spus Richard, fără îndoială. Dar era Laura *compos mentis?* Măcar asta trebuia să stabilim, pentru binele ei, pentru *siguranţa* ei. Deşi la suprafaţă păruse mai calmă, personalul avea îndoieli. Cine ştie ce pericol putea să prezinte pentru ea sau pentru alţii dacă era lăsată să zburde în libertate?

Nu ştiam eu, întâmplător, unde e?

Nu ştiam.

Nu primisem nicio veste de la ea?

Nu primisem.

N-aş ezita să-l informez, în caz că primeam?

N-aş ezita. Acelea au fost strict cuvintele mele. A fost o propoziţie fără complement, prin urmare din punct de vedere tehnic nu a fost o minciună.

Am lăsat să treacă o perioadă rezonabilă de timp, apoi am pornit spre Port Ticonderoga, cu trenul, să mă consult cu Reenie. Am inventat un apel telefonic: Reenie nu stătea bine cu sănătatea, i-am explicat lui Richard, şi voia să mă mai vadă înainte să se întâmple ceva. Am dat impresia că era cu un picior

în groapă. Ar fi fost recunoscătoare dacă îi duceam o fotografie a lui Aimee. Ar fi vrut să vorbim despre vremurile de odinioară. Măcar atâta puteam să fac. La urma urmei, ea ne crescuse, practic. Mă crescuse pe mine, m-am corectat ca să abat atenţia lui Richard de la Laura.

Am aranjat să mă văd cu Reenie la braseria Betty's. (Pe atunci avea telefon, era în rând cu lumea.) Aşa era cel mai bine, a spus ea. Încă mai lucra acolo, cu jumătate de normă, dar ne puteam întâlni după ce termina programul. Betty's avea alţi patroni; vechilor patroni nu le-ar fi plăcut să şadă deschis la masă ca un client plătitor, chiar dacă şi ea plătea, dar cei noi îşi dăduseră seama că aveau nevoie de toţi clienţii plătitori pe care îi puteau găsi.

La Betty's lucrurile mergeau foarte prost. Copertina cu dungi dispăruse, separeurile întunecoase arătau improvizate şi ţipătoare. Nu mai mirosea a vanilie proaspătă, ci a grăsime râncedă. Eram îmbrăcată prea elegant, mi-am dat seama. N-ar fi trebuit să-mi pun gulerul de vulpe polară. Ce rost avea să mă grozăvesc, în situaţia dată?

Nu mi-a plăcut cum arăta Reenie: era prea umflată, prea gălbejită şi respira cam prea greu. Poate chiar nu stătea bine cu sănătatea: mi-a trecut prin minte s-o întreb.

— Ce bine că îmi mai odihnesc picioarele! a spus ea, în timp ce se aşeza în separeu vizavi de mine.

Myra – câţi ani aveai, Myra? Trebuie să fi avut trei sau patru, am pierdut numărătoarea – Myra era cu ea. Avea obrajii roşii de emoţie, ochii rotunzi şi puţin bulbucaţi, de parcă era strangulată uşor.

— I-am povestit totul despre voi, a spus drăgăstos Reenie. Despre amândouă.

Pe Myra nu o prea interesam, trebuie să spun, însă o intrigau vulpile de la gâtul meu. Copiilor de vârsta aceea le plac de obicei animalele cu blană, chiar dacă sunt moarte.

— Ai văzut-o pe Laura, sau ai vorbit cu ea? am întrebat.

— Vorba e de argint, tăcerea e de aur, a spus Reenie uitându-se în jur, de parcă aici chiar şi pereţii puteau să aibă urechi.

Nu am văzut deloc nevoia unei asemenea precauţii.

— Presupun că tu ai aranjat cu avocatul, am spus.

Reenie arăta prevăzătoare.

— Am făcut ce mi s-a cerut, a spus ea. Oricum, avocatul acela era soţul verişoarei de-a doua a mamei tale, era din familie într-un fel. Aşa că a înţeles despre ce e vorba, odată ce am ştiut ce se petrece, adică.

— De unde ai ştiut?

Am lăsat pe mai târziu *ce ai ştiut.*

— Mi-a scris ea, a spus Reenie. Spunea că ţi-a scris şi ţie, dar nu a primit răspuns. Nu avea voie să trimită scrisori, dar a ajutat-o bucătăreasa. Laura i-a trimis banii după aceea, şi ceva pe deasupra.

— N-am primit nicio scrisoare, am spus.

— Aşa a socotit şi ea. S-a gândit că au avut ei grijă de asta.

Ştiam la cine se referea prin *ei.*

— Presupun că a venit aici, am spus.

— Unde să se fi dus în altă parte? a spus Reenie. Biata făptură! După toate prin câte a trecut.

— Prin ce a trecut?

Voiam tare mult să ştiu; în acelaşi timp, îmi era groază să aflu. Poate că Laura inventa, mi-am spus. Poate că Laura suferea de manii. Asta nu se putea exclude.

Totuşi, Reenie o exclusese: indiferent ce poveste îi spusese Laura, ea crezuse. Mă îndoiam că era aceeaşi poveste pe care o auzisem eu. Mă îndoiam mai ales că era un copil în ea, sub orice formă.

— Sunt copii de faţă, aşa că n-am să vorbesc de asta, a spus Reenie. A arătat cu capul spre Myra, care înfuleca o felie de tort roz, oribil, şi se uita la mine de parcă îi venea să mă lingă. Dacă ţi-aş povesti tot, n-ai mai dormi noaptea. Singura alinare e că tu n-ai avut niciun rol în asta. Aşa a spus ea.

— A spus ea asta?

M-am simţit uşurată s-o aud. Aşadar, Richard şi Winifred fuseseră distribuiţi în rolul de monştri, iar eu fusesem iertată – pe baza slăbiciunii morale, fără îndoială. Totuşi, îmi dădeam seama că Reenie nu mă iertase de tot pentru faptul că fusesem atât de nepăsătoare încât să las să se întâmple toate astea. (După ce Laura a căzut de pe pod, m-a iertat şi mai puţin. După părerea ei, trebuia să fi avut eu o legătură cu asta. După aceea a fost rece cu mine. A murit purtându-mi pică.)

— N-ar fi trebuit să fie băgată deloc într-un loc ca ăla, o fată tânără ca ea, a spus Reenie. Orice ar fi fost. Bărbaţi care umblă

desfăcuţi la pantaloni, tot felul de lucruri care se petrec acolo. Ruşine!

— Muşcă? a întrebat Myra, întinzând mâna spre vulpile mele.

— Să nu te atingi de asta, cu degeţelele tale lipicioase, a spus Reenie.

— Nu, am spus. Nu sunt adevărate. Vezi, au ochi de sticlă. Îşi muşcă doar propria coadă.

— A spus că dacă ai fi ştiut, n-ai fi lăsat-o acolo, a zis Reenie. Presupunând că ai fi ştiut. A spus că orice s-ar putea spune despre tine, numai că n-ai inimă nu. S-a uitat încruntată într-o parte la paharul cu apă. Avea îndoieli în privinţa asta. Cartofi mâncau ei acolo, în cea mai mare parte, a spus ea. Fierţi şi zdrobiţi, spunea. Se caliceau la mâncare, luau pâinea de la gura bieţilor scrântiţi şi nebuni de acolo. Îşi umpleau buzunarele, asta cred eu.

— Unde s-a dus? Unde e acum?

— Asta să rămână între noi, a spus Reenie. A zis că e mai bine să nu ştii.

— Părea… era…

Era vizibil nebună, voiam să întreb.

— Era la fel ca întotdeauna. Nici mai mult, nici mai puţin. Nu arăta a nebună, dacă asta vrei să spui, a zis Reenie. Mai slabă – trebuie să mai pună nişte carne pe ea – şi nu mai vorbea aşa de mult despre Dumnezeu. Sper ca el să o sprijine acum, e rândul lui.

— Îţi mulţumesc pentru tot ce ai făcut, Reenie, am spus.

— Nu-i nevoie să-mi mulţumeşti, a spus înţepată Reenie. N-am făcut decât ce trebuia.

Asta însemnând că eu nu făcusem.

— Pot să-i scriu?

Îmi căutam batista. Îmi venea să plâng. Mă simţeam ca o criminală.

— A zis că e mai bine să nu-i scrii. Dar a vrut să-ţi spun că ţi-a lăsat un mesaj.

— Un mesaj?

— L-a lăsat înainte s-o ducă la locul acela. Ai să ştii unde să-l găseşti, a zis.

— Aia e batista ta? Ai răcit? a întrebat Myra, uitându-se cu interes cum îmi trăgeam nasul.

— Dacă pui prea multe întrebări, o să-ţi cadă limba, a spus Reenie.

— Ba n-o să-mi cadă, a spus Myra, mulţumită de sine.

A început să fredoneze fals, şi să dea cu picioarele ei grăsuţe în genunchii mei, pe sub masă. Avea o încredere în sine neobosită, se părea, şi nu era uşor de speriat – calităţi pe care de multe ori le-am găsit enervante la ea, dar pentru care am ajuns să fiu recunoscătoare. (Ceea ce s-ar putea să fie o noutate pentru tine, Myra. Accept-o ca pe un compliment cât mai ai ocazia. Sunt prea puţine.)

— M-am gândit că poate ţi-ar plăcea să vezi o fotografie de-a lui Aimee, i-am spus lui Reenie.

Aveam măcar această mică realizare pe care puteam s-o arăt, ca să mă răscumpăr în ochii lui Reenie. Reenie a luat fotografia.

— Vai, e bruneţică, nu? a spus ea. Niciodată nu ştii cu cine o să semene un copil.

— Vreau să văd şi eu, a spus Myra, înşfăcând fotografia cu lăbuţele ei lipicioase de zahăr.

— Repede, atunci, şi să mergem. Ne aşteaptă tata.

— Ba nu, a spus Myra.

— Nicăieri nu-i ca acasă, fie ea cât de modestă, a cântat Reenie, ştergând cu un şerveţel de hârtie glazura roz de pe boticul Myrei.

— Vreau să rămân aici, a spus Myra, dar i s-a pus haina, i s-a tras pe urechi căciula de lână împletită, şi a fost scoasă lateral din separeu.

— Ai grijă de tine, a spus Reenie.

Nu m-a sărutat.

Îmi venea s-o iau în braţe, şi să urlu la nesfârşit. Voiam să fiu alinată. Voiam să fiu eu cea care se ducea cu ea.

— Nicăieri nu-i ca acasă, a spus într-o zi Laura, când avea unsprezece sau doisprezece ani. Reenie cântă asta. Eu cred că e o prostie.

— Ce vrei să spui?

— Uite.

Şi Laura a scris asta ca pe o ecuaţie. *Nicăieri = acasă. Prin urmare, acasă = nicăieri. Prin urmare acasă nu există.*

Acasă e unde ţi-e inima, m-am gândit acum, în timp ce mă adunam în braseria Betty’s. Eu nu mai aveam inimă, fusese

frântă; sau nu frântă, pur şi simplu nu mai exista. Fusese scobită cu grijă din mine ca gălbenuşul dintr-un ou fiert tare, lăsându-mă fără sânge şi congelată şi găunoasă.

N-am inimă, m-am gândit. Prin urmare, n-am casă.

Mesajul

Ieri am fost prea obosită ca să fac mai mult decât să zac pe canapea. Aşa cum, fără îndoială, devine un obicei neglijent al meu, m-am uitat la un talk-show de zi, genul la care se comit indiscreţii. Divulgarea secretelor e la modă acum: oamenii îşi divulgă propriile secrete, şi le divulgă şi pe ale altora, divulgă toate secretele pe care le au şi chiar şi unele pe care nu le au. Fac asta din durere şi vinovăţie, şi pentru propria plăcere, dar de cele mai multe ori fiindcă vor să se expună şi alţi oamenii vor să se uite la ei. Eu nu fac excepţie: savurez aceste mici păcate murdare, aceste jalnice încurcături de familie, aceste traume îndrăgite. Îmi place speranţa cu care capacul e smuls de pe cutia cu viermi ca de pe un cadou uimitor de ziua de naştere, şi apoi senzaţia de prăbuşire de pe feţele celor ce se uită: lacrimile stoarse şi mila calică, răutăcioasă, aplauzele crude şi nesincere: Asta e tot? probabil că gândesc ei. *N-ar trebui să fie mai puţin obişnuită, mai sordidă, mai epică, mai cu adevărat chinuitoare, această rană a ta? Spune-ne mai multe! Am putea, rogu-te, mări durerea?*

Mă întreb ce de preferat – să umbli toată viaţa umflat de propriile secrete până plesneşti din cauza presiunii lor, sau să-ţi fie smulse din tine, cuvânt cu cuvânt, frază cu frază, paragraf cu paragraf, astfel încât la sfârşit să fii secătuit de tot ce ţi-a fost odată la fel de preţios ca o comoară de aur, la fel de aproape ca pielea – acel tot care pentru tine a avut cea mai mare importanţă, care te făcea să te crispezi şi pe care doreai să-l ascunzi, acel tot care îţi aparţinea numai ţie – şi să-ţi petreci restul zilelor ca un sac gol care fâlfâie în vânt, un sac gol marcat cu o etichetă fluorescentă pentru ca toată lumea să ştie ce fel de secrete ai avut în tine?

Buzele slobode scufundă vapoarele, spunea un afiş din vremea războiului. Toate vapoarele vor fi scufundate oricum, mai devreme sau mai târziu.

După ce m-am răsfăţat în acest fel, m-am dus agale în bucătărie, unde am mâncat o jumătate dintr-o banană în curs de înnegrire şi două uscăţele făcute cu bicarbonat. M-am întrebat dacă ceva – mâncare de vreun fel – căzuse în spatele găleţii de gunoi – se simţea un miros de carne – dar o verificare rapidă nu a dezvăluit nimic. Poate că mirosul acesta era al meu. N-am

renunţat la ideea că trupul meu miroase a mâncare de pisică, în ciuda parfumului cu care m-am dat azi-dimineaţă – Tosca a fost, sau Ma Griffe, sau poate Je Reviens? Încă mai am câteva fleacuri de soiul acesta de care mă lovesc. Umplutură pentru pungile verzi de gunoi, Myra, când dai de ele.

Richard obişnuia să-mi dăruiască parfum, atunci când considera că trebuia să mă îmbuneze. Parfum, eşarfe de mătase, mici broşe împodobite cu pietre preţioase, sub formă de animale domestice, de păsări în colivie, sau caraşi aurii. Gusturile lui Winifred, nu pentru ea ci pentru mine.

În tren, pe drumul de întoarcere de la Port Ticonderoga, şi apoi multe săptămâni după aceea, am reflectat la mesajul Laurei, cel pe care a spus Reenie că mi-l lăsase. Deci, trebuie să fi ştiut că ce avea de gând să-i spună doctorului străin de la spital putea să aibă repercusiuni. Trebuie să fi ştiut că există un risc, aşa că îşi luase măsuri de precauţie.

Undeva, cumva, îmi lăsase un cuvânt, un indiciu, ca o batistă scăpată sau o dâră de pietre albe în pădure.

Mi-o imaginam scriind acest mesaj, în felul în care se apuca ea mereu de scris. Fără îndoială că a folosit un creion, un creion cu un capăt ros. Deseori rodea creioanele; când era mică, gura ei mirosea a cedru, iar dacă era un creion colorat, buzele ei erau albastre sau verzi sau purpurii. Scria încet, avea un scris copilăresc, cu vocale rotunde şi o-uri închise, şi codiţe lungi şi tremurate la g-uri şi y-uri. Punctele de la i-uri şi j-uri erau circulare şi puse mult la dreapta, de parcă punctul ar fi fost un balonaş negru priponit de litera de bază cu aţă invizibilă; liniuţa de sus de la t-uri era înclinată. Stăteam în gând lângă ea, să văd ce face mai departe.

Ajungea la capătul mesajului, apoi îl băga într-un plic pe care îl lipea şi apoi îl ascundea, cum îşi ascunsese la Avilion bocceaua cu mărunţişuri. Dar unde putea să fi pus acest plic? Nu la Avilion: nici nu se apropiase de Avilion, nu înainte de a fi dusă departe.

Nu, trebuia să fie în casa din Toronto. Undeva unde n-ar fi căutat nimeni altcineva – nici Richard, nici Winifred, nici vreuna dintre Murgatroyde. Am scotocit în diverse locuri – la fundul sertarelor, după dulapuri, în buzunarele hainelor mele de iarnă,

în gentile mele, chiar şi în mănuşile cu un degete, dar n-am găsit nimic.

Apoi mi-am amintit că am dat odată peste ea, în biroul bunicului, când avea zece sau unsprezece ani. Desfăcuse în faţa ei *Biblia* familiei – o chestie uriaşă, legată în piele – şi tăia porţiuni din ea cu foarfecă veche a mamei.

— Ce faci, Laura? am spus. Asta e *Biblia!*

— Decupez părţile care nu-mi plac.

Am netezit paginile pe care le aruncase în coşul de hârtii: paragrafe din *Cronici,* pagini întregi din *Levitic,* micile fragmente din Matei, în care Iisus blestemă smochinul neroditor. Mi-am amintit acum că, pe când mergea la şcoala de duminică, pe Laura o indignase povestea cu smochinul acela. O înfuriase faptul că Iisus fusese atât de rău cu un pom. *Toţi avem zile proaste,* comentase Reenie, în timp ce bătea energic albuşuri într-un castron galben.

— N-ar trebui să faci asta, am spus.

— Nu e decât hârtie, a spus Laura, continuând să taie. Hârtia nu e importantă. Cuvintele de pe ea sunt importante.

— Ai să dai de belea.

— Ba n-am să dau, a spus ea. Nimeni nu o deschide vreodată. Se uită numai la început, la zile de naştere, căsătorii şi decese.

Şi a avut dreptate. N-a fost niciodată descoperită.

Această amintire a fost cea care m-a făcut să scot albumul meu de nuntă, în care erau depozitate fotografiile de la acel eveniment. Bineînţeles că acest album nu prezenta mare interes pentru Winifred, şi nici Richard nu fusese găsit vreodată răsfoindu-l cu duioşie. Laura trebuie să fi ştiut asta, trebuie să fi ştiut că era o ascunzătoare sigură. Dar – trebuie să fi gândit ea – ce m-ar fi făcut pe mine să mă uit în el?

Dacă aş fi căutat-o pe Laura, aş fi făcut-o. Ea ştiuse asta. În album erau o mulţime de fotografii ale ei, lipite pe paginile maro cu triunghiuri negre în colţuri; fotografii în care se încrunta şi se uita la picioare, îmbrăcată în rochia de domnişoară de onoare.

Am găsit mesajul, deşi nu era în cuvinte. În ziua nunţii mele, Laura se dusese în oraş cu materialele de colorat manual, tubuleţele de vopsea pe care le şterpelise din redacţia lui Elwood Murray, în Port Ticonderoga. Probabil că le ţinuse ascunse în tot acest timp. Pentru o persoană care afirma că are mare dispreţ pentru lumea materială, era foarte strângătoare.

Nu modificase decât două fotografii. Prima era o poză de grup. În aceasta, domnişoarele şi cavalerii de onoare fuseseră acoperiţi cu un strat gros de vopsea indigo – fuseseră eliminaţi de tot din fotografie. Eu fusesem lăsată, şi Richard, şi Laura însăşi, şi Winifred, care fusese doamnă de onoare. Winifred fusese colorată într-un verde aprins, ca şi Richard. Mie mi se dăduse o tentă albastru-verzuie. Laura era de un galben strălucitor; nu numai rochia, ci şi faţa şi mâinile. Ce însemna această strălucire? Căci strălucire era, ca şi cum Laura radia din interior, ca un felinar sau ca o fată făcută din fosfor. Nu se uita drept în faţă, ci lateral, de parcă centrul atenţiei ei nu era deloc în fotografie.

A doua era poza formală cu mirele şi mireasa, făcută în faţa bisericii. Faţa lui Richard fusese vopsită în cenuşiu, un cenuşiu atât de închis încât trăsăturile erau aproape şterse. Mâinile erau roşii, la fel ca flăcările care ţâşneau în jurul capului lui şi, cumva, din cap, de parcă ardea chiar craniul. Rochia mea de mireasă, mănuşile, voalul, florile – Laura nu îşi bătuse capul cu aceste găteli. Se ocupase, totuşi, de faţa mea – o decolorase astfel încât ochii şi nasul şi gura arătau înceţoşate, ca o fereastră într-o zi rece şi umedă. Fundalul şi chiar treptele bisericii, de sub picioarele noastre, fuseseră înnegrite de tot, ceea ce făcea să pară că cele două siluete ale noastre pluteau în aer, în cea mai adâncă şi mai neagră noapte.

XII

The Globe and Mail, 7 octombrie 1938

GRIFFEN LAUDĂ ACORDUL DE LA MÜNCHEN

CORESPONDENŢĂ SPECIALĂ PENTRU *THE GLOBE AND MAIL*

Într-un discurs însufleţit şi virulent intitulat „Să ne vedem de treburile noastre”, ţinut la întrunirea de miercuri a Empire Club din Toronto, domnul Richard E. Griffen, preşedinte al Griffen-Chase-Royal Consolidated Industries Ltd, a lăudat extraordinarele eforturi ale primului-ministru britanic, domnul Neville Chamberlain, care au avut ca rezultat Acordul de la München de săptămâna trecută. E important, a spus domnul Griffen, că toate partidele din Camera Comunelor a Marii Britanii au aplaudat vestea, şi şi-a exprimat speranţa că o vor aplauda şi toate partidele din Canada, deoarece acest acord va pune punct Depresiunii şi va inaugura o nouă „eră de aur” de pace şi prosperitate. De asemenea, acordul a dovedit însemnătatea artei guvernării şi a diplomaţiei, precum şi a gândirii pozitive şi a vechiului simţ pragmatic al afacerilor. „Dacă fiecare dă puţin”, a spus el, „atunci fiecare are mult de câştigat.”

Ca răspuns la întrebările cu privire la statutul Cehoslovaciei în urma acordului, domnul Griffen a declarat că, după părerea lui, cetăţenilor acelei ţări li s-a garantat suficientă securitate. O Germanie puternică, sănătoasă este în interesul Occidentului, şi îndeosebi al afacerilor, a afirmat el, şi „va ţine în şah bolşevismul, şi la distanţă de Bay Street”. Mai e dorit un tratat comercial bilateral, a spus domnul Griffen, şi a primit asigurări că acesta este în curs de perfectare. Acum atenţia ar putea fi îndreptată de la zăngănitul armelor la asigurarea de bunuri pentru consumatori, creându-se astfel slujbe şi prosperitate acolo unde e cea mai mare nevoie de ele – „în propria noastră curte”. Cei şapte ani de sărăcie vor fi acum urmaţi de şapte ani de belşug, şi o să avem perspective de aur pentru toată perioada anilor ’40.

Se zvoneşte că domnul Griffen are consultări cu membri de frunte ai Partidului Conservator, şi că ţinteşte poziţia de cârmaci. Discursul lui a fost puternic aplaudat.

Mayfair, iunie 1939

MODA REGALĂ LA UN GARDEN-PARTY REGAL
DE CYNTHIA FERVIS.

Cinci mii de invitaţi de seamă ai Excelenţelor Lor, Lordul şi Lady Tweedsmuir, la petrecerea de ziua de naştere a Maiestăţii Sale, dată la Casa Guvernului din Ottawa, au rămas vrăjiţi când Maiestăţile Lor şi-au făcut graţiosul rond.

La patru şi jumătate ei au ieşit din Casa Guvernului prin Galeria chinezească. Regele era în haine de dimineaţă; regina a ales bej, cu blană moale şi perle şi o pălărie mare, uşor ridicată într-o parte, şi era delicat îmbujorată, iar ochii ei albaştri şi calzi zâmbeau. Toţi au fost fermecaţi de felul ei încântător de a fi.

În urma Maiestăţilor Lor mergeau guvernatorul general şi Lady Tweedsmuir, Excelenţa Sa o gazdă îndatoritoare şi jovială, soţia lui maiestuoasă şi frumoasă. Compleul ei alb în întregime, completat cu blănuri de vulpe din regiunea arctică a Canadei, era scos în relief de pata de culoare turcoaz de la pălăria ei. Maiestăţilor Lor le-au fost prezentaţi colonelul şi doamna F. Phelan, din Montreal; ea purta mătase imprimată cu flori mici şi viu colorate, iar pălăria ei elegantă avea un bor mare şi transparent de celofan. La fel de onoraţi au fost generalul de brigadă şi doamna W.H.L. Elkins şi domnişoara Joan Elkins, şi domnul şi doamna Gladstone Murray.

Au fost remarcaţi domnul şi doamna Richard Griffen; capa ei era din vulpe argintie, blănurile fiind aşezate sub formă de raze pe şifon negru, purtată peste un costum de culoarea orhideei. Doamna Douglas Watts purta şifon *chartreuse* cu o jachetă de catifea, doamna F. Reid era cochetă şi fermecătoare într-o rochie de organdi cu dantelă de Valenciennes.

Nu s-a auzit nicio şoaptă despre ceai până când regele şi regina şi-au luat la revedere, şi aparatele de fotografiat au ţăcănit şi şi-au fulgerat bliţurile, şi toate glasurile s-au înălţat în *Dumnezeu să-l păzească pe rege.* După aceea, vedetele au fost torturile aniversare – torturi albe, uriaşe, cu glazură ca de zăpadă. Tortul servit regelui înăuntru era ornat nu numai cu trandafiri, trifoi alb şi ciulini, ci şi cu stoluri de porumbei de zahăr miniaturali cu flamuri albe în cioc, simbolul păcii şi speranţei.

Asasinul orb: Sala de răcitoare

E o după-amiază înnorată şi umedă, totul e lipicios: doar ţinându-se de balustradă, şi-a şi murdărit mănuşile albe de bumbac. Lumea e grea, o greutate solidă: inima ei se loveşte de ea de parcă s-ar lovi de o piatră. Aerul înăbuşitor i se opune. Nimic nu se mişcă.

Dar apoi vine trenul, şi ea aşteaptă la poartă, cum i s-a cerut şi, ca o promisiune îndeplinită, el intră. O vede, vine spre ea, se ating repede, apoi îşi strâng mâna ca nişte rude îndepărtate. Ea îl sărută scurt pe obraz, fiindcă e loc public şi nu ştii niciodată, şi urcă împreună platforma povârnită, în gara de marmură. Ea se simte stingheră cu el, nervoasă: abia dacă a apucat să se uite la el. Sigur e mai slab. Altceva?

Mi-a fost al dracului de greu să mă întorc. Nu prea aveam bani. Am făcut tot drumul cu cargobotul.

Ţi-aş fi trimis eu nişte bani, spune ea.

Ştiu. Dar nu aveam adresă.

El îşi lasă sacul la magazia de bagaje, ia numai valiza mică. O să ridice mai târziu bagajul, spune el, dar acum nu vrea să-i fie îngrădite mişcările. În jurul lor oameni care vin şi pleacă, paşi şi glasuri; ei stau indecişi; nu ştiu unde să meargă. Ea ar fi trebuit să se gândească, ar fi trebuit să aranjeze ceva pentru că, evident, el nu are cameră, nu încă. Măcar a adus o sticlă de whisky, o are în geantă. Nu a uitat de asta.

Trebuie să meargă undeva, aşa că merg la un hotel, unul pe care îl ţine minte el. Este prima oară când fac asta şi e riscant, dar de îndată ce ea vede hotelul e sigură că nimeni nu i-ar lua drept căsătoriţi sau cel puţin nu căsătoriţi unul cu celălalt. Ea e cu impermeabilul de vară de acum două sezoane, şi are un batic pe cap. Baticul e de mătase, dar altceva mai prăpădit n-a găsit. Poate se va crede că el o plăteşte. Speră să fie aşa. În felul acesta, o să treacă neobservată.

Pe porţiunea de trotuar din faţa hotelului e sticlă spartă, vomă, ceva ce seamănă cu sânge închegat. Vezi să nu calci în aia, spune el.

La parter e un bar, deşi se numeşte Sală de răcoritoare. Numai Bărbaţi, Doamne şi Însoţitori. Afară e o firmă de neon roşu, cu litere verticale şi o săgeată roşie care coboară şi se îndoaie astfel încât vârful arată uşa. Două litere sunt arse, aşa că se citeşte Sala de răcitoare. Becurile mici ca luminile de

Crăciun se aprind şi se sting, alergând pe firmă ca nişte furnici care coboară într-un canal.

Chiar şi la ora asta sunt bărbaţi care se învârtesc prin preajmă, aşteptând să se deschidă barul. El o ia de cot când trec pe lângă ei, o zoreşte puţin. În urma lor, unul dintre bărbaţi imită miorlăitul unui motan.

Pentru hotelul propriu-zis e o uşă separată. Intrarea e placată cu mozaic alb-negru care înconjoară ce a fost, probabil, cândva un leu roşu, dar care acum e ros ca de nişte molii care mănâncă piatră, şi seamănă mai mult cu un polip mutilat. Pardoseala de linoleum galben-ocru n-a mai fost spălată de ceva timp; pete de murdărie înfloresc pe ea ca nişte flori cenuşii, presate.

El semnează în registru, plăteşte; în timp ce el face asta ea stă în picioare, sperând să pară plictisită, păstrându-şi faţa imobilă, ochii deasupra recepţionerului posac, uitându-se la ceasul de perete. Este urât, categoric, fără pretenţii de graţie, ca un ceas de gară: utilitar. *Acesta e timpul,* spune el, *numai un strat, altul nu există.*

El are acum cheia. Etajul întâi. Există un lift ca un sicriu micuţ, dar ea nu suportă gândul acesta, ştie cum o să miroasă în el, a ciorapi murdari şi dinţi stricaţi, şi nu suportă să fie acolo, faţă în faţă cu el, atât de aproape şi în mirosul acela. Urcă pe scări. Un covor, cândva albastru închis cu roşu. O traversă împestriţată cu flori, acum roasă până la urzeală.

Îmi pare rău, spune el. Putea să fie mai bine.

Ce plăteşti, aia capeţi, spune ea, vrând să se dea inteligentă; dar nu trebuia să spună asta, el ar putea crede că e o aluzie la lipsa lui de bani. E un camuflaj bun, totuşi, spune ea, încercând s-o dreagă. El nu răspunde la asta. Ea vorbeşte prea mult, se aude vorbind, şi ce spune nu e deloc atrăgător. Este altfel de cum şi-o aminteşte el, s-a schimbat mult?

În hol e tapet, care nu mai are culoare. Uşile sunt de lemn de nuanţă deschisă, găurite şi scobite cu dalta şi julite. El găseşte numărul, răsuceşte cheia. E o cheie de modă veche, cu tija lungă, ca de la o casă de bani de pe vremuri. Camera e mai urâtă ca oricare dintre camerele mobilate în care au mai fost: acelea cel puţin aveau pretenţia de suprafaţă că sunt curate. Un pat dublu acoperit cu o cuvertură alunecoasă, imitaţie de satin matlasat, de un roz gălbui mat ca talpa piciorului. Un scaun cu spătar, cu tapiţeria ruptă, care poate să fie umplută cu

rumeguş. O scrumieră de sticlă maro, ciobită. Fum de ţigară, bere vărsată şi, sub asta, încă un miros mai deranjant, ca de lenjerie intimă nespălată de mult. Deasupra uşii e o supra-lumină, al cărei geam zgrunţuros e vopsit în alb.

Ea îşi scoate mănuşile, le aruncă pe scaun împreună cu haina de ploaie şi baticul, scoate din geantă sticla. Nu se zăresc pahare, vor fi nevoiţi să bea din sticlă.

Fereastra se deschide? întreabă ea. Ne-ar prinde bine puţin aer curat.

El se duce la fereastră, împinge în sus cadrul mobil. O boare lipicioasă năvăleşte în cameră. Afară, un tramvai trece uruind. El se întoarce, tot la fereastră, se sprijină cu mâinile la spate de pervaz. Din cauza luminii din spatele lui, ea nu poate să-i vadă decât conturul. Ar putea fi oricine.

Ei bine, spune el, iată-ne iarăşi. Pare frânt de oboseală. Ei îi trece prin minte că poate el nu vrea decât să doarmă în camera asta, nimic altceva.

Se duce la el, îşi strecoară braţele pe după mijlocul lui. Am găsit povestea, spune ea.

Care poveste?

Oamenii-şopârlă de pe Xenor. Am căutat-o peste tot, trebuia să mă vezi iscodind standurile de ziare, probabil că am fost socotită nebună. M-am uitat într-una.

Oh, asta! spune el. Ai citit maculatura aia? Uitasem de ea.

Ea nu vrea să arate exasperare. Nu vrea să arate prea multă nevoie. Nu vrea să spună că a fost un indiciu care dovedea existenţa lui; o mărturie, oricât de absurdă.

Bineînţeles că am citit-o. Am tot aşteptat episodul următor.

Nu l-am scris, spune el. Am fost prea ocupat să nu fiu împuşcat, din ambele părţi. Grupul nostru a fost prins la mijloc. Eu fugeam de băieţii buni. Ce măcel.

Braţele lui o înconjoară în cele din urmă. Miroase a malţ. Îşi lasă capul pe umărul ei, glaspapirul obrazului lui îi atinge gâtul. Este numai al ei, cel puţin deocamdată.

Doamne, ce simt nevoia să beau ceva! spune el.

Să nu adormi, spune ea. Să nu adormi încă. Vino în pat.

El doarme de trei ore. Soarele se deplasează, lumina scade. Ea ştie că ar trebui să plece, dar nu suportă să facă asta, şi nici să-l trezească. Ce pretext va invoca, odată întoarsă acasă? Inventează o bătrână care s-a rostogolit pe scări, o bătrână care

a avut nevoie de ajutor; inventează un taxi, un drum la spital. Cum putea s-o lase pe biata bătrână să se descurce singură? Să zacă pe trotuar, fără un prieten pe lume? O să spună că ştie că trebuia să dea telefon, dar în apropiere nu era niciun telefon, iar bătrâna avea dureri mari. Se căleşte pentru morala care o să i se facă, cum că nu şi-a văzut de treaba ei. Clătinatul din cap a „ce să ne mai facem cu tine”. Când o să înveţe să lase lucrurile aşa cum sunt, să nu se bage?

Ceasul de jos ţăcăne minutele. Pe coridor se aud glasuri, zgomot de puls rapid, grăbit de pantofi. Se intră şi se iese. Ea stă trează lângă el, ascultându-l cum doarme, întrebându-se unde a plecat. De asemenea, cât ar trebui să-i spună – dacă să-i spună tot ce s-a întâmplat. Dacă el îi va cere să plece cu el, atunci va trebui să-i spună. Altfel, poate ar fi mai bine să nu-i spună. Sau nu încă.

Când el se trezeşte vrea să mai bea, şi o ţigară.

Cred că n-ar trebui să facem asta, spune ea. Să fumăm în pat. O să luăm foc. O să ardem.

El nu spune nimic.

Cum a fost? întreabă ea. Am citit ziarele, dar nu e acelaşi lucru.

Nu, spune el. Nu e.

Am fost tare îngrijorată că se putea să fii omorât.

Cât pe ce să fiu, spune el. Treaba ciudată e că a fost un infern dar m-am obişnuit cu el, iar acum nu mă pot obişnui cu asta. Te-ai mai îngrăşat puţintel.

Oh, sunt prea grasă?

Nu. E bine aşa. Am pe ce să pun mâna.

Acum e întuneric de-a binelea. De jos de sub fereastră, unde sala de răcoritoare se goleşte în stradă, vin frânturi de cântece false, strigăte, râsete; apoi zgomotul de sticlă făcută ţăndări. Cineva a spart o sticlă. O femeie ţipă.

Se sărbătoreşte ceva.

Ce sărbătoresc?

Războiul.

Dar nu mai e război. S-a terminat.

Îl sărbătoresc pe cel următor, spune el. E pe drum. Acolo sus în lumea perfectă toţi îl neagă, dar jos, la nivelul solului, îl miroşi venind. Cum Spania a ajuns ţintă pentru antrenament de tragere, destul de curând se vor apuca de o treabă serioasă. E

ca tunetul în aer, şi asta îi excită. De asta se tot sparg sticle. Vor să aibă un avans.

Oh, sigur că nu, spune ea. Nu poate fi încă unul. S-au încheiat pacturi şi aşa mai departe.

Pace în vremea noastră, spune el cu dispreţ. Aiureli de doi bani. Ce speră ei este ca Unchiul Joe[12] şi Adolf să se sfâşie între ei şi, pe deasupra, să-i scape de evrei, în timp ce ei stau indiferenţi şi fac bani.

Eşti cinic ca întotdeauna.

Tu eşti la fel de naivă.

Nu prea, spune ea. Să nu ne certăm. N-o să rezolvăm noi treaba asta. Dar cinismul acesta îl face să semene mai mult cu el, să semene mai mult cu el cel de altădată, şi asta o face să se simtă puţin mai bine.

Nu, spune el. Ai dreptate. N-o s-o rezolvăm noi. Noi suntem nişte rataţi.

Dar oricum te vei duce, spune ea. Dacă începe din nou. Fie că eşti sau nu un ratat.

El se uită la ea. Ce altceva pot să fac?

El nu ştie de ce plânge ea. Ea se străduieşte să nu plângă. Aş vrea să fi fost rănit, spune ea. Atunci ar fi trebuit să rămâi aici.

Şi n-ai fi câştigat nimic din asta, spune el. Vino încoace.

Când pleacă, ea nu prea vede. Merge puţin pe jos, să se liniştească, dar e întuneric şi pe trotuar sunt prea mulţi bărbaţi, aşa că ia un taxi. Pe bancheta din spate, îşi dă din nou cu ruj pe buze, îşi pudrează faţa. Când maşina opreşte, scotoceşte în poşetă, plăteşte, urcă treptele de piatră, trece prin intrarea arcuită şi închide uşa solidă de stejar. Repetă în gând: *Îmi pare rău că am întârziat, dar n-o să vă vină să credeţi ce am păţit. Am avut o mică aventură.*

---

[12] Referire la Iosif V. Stalin.

Asasinul orb: Perdelele galbene

Cum s-a furişat războiul? Cum s-a încropit? Din ce a fost făcut? Din ce secrete, minciuni, trădări? Din ce iubiri şi uri? Din ce sume de bani, din ce metale?

Speranţa aruncă o perdea de fum. Fumul îţi intră în ochi, şi astfel nimeni nu e pregătit pentru el, dar dintr-odată apare, ca un foc în aer liber scăpat de sub control – ca asasinatul, doar că multiplicat. Este în plină revărsare.

Războiul are loc în alb şi negru. Pentru cei de pe tuşă, adică. Pentru cei care chiar iau parte la el sunt multe culori, culori exagerate, prea vii, prea roşii şi portocalii, prea fluide şi incandescente, dar pentru ceilalţi războiul e ca un jurnal de actualităţi – zgrunţuros, pătat, cu răbufniri de zgomot sacadat şi mulţimi de oameni cu piele cenuşie care se năpustesc sau se târăsc sau cad, totul altundeva.

Ea se duce la jurnalele de actualităţi, la cinematografe. Citeşte ziarele. Ştie că ea una e la mila evenimentelor, şi ştie de acum că evenimentele n-au milă.

S-a decis. Acum e hotărâtă, va sacrifica tot şi pe toţi. Nimic şi nimeni nu-i vor sta în cale.

Asta o să facă. A plănuit totul în amănunţime. Va părăsi casa într-o zi, ca şi cum ar fi orice altă zi. Va avea bani, bani de vreun fel. Asta e partea neclară, dar sigur ceva se va putea. Ce fac alţi oameni? Se duc la casa de amanet, şi asta o să facă şi ea. O să ia bani amanetând nişte lucruri: un ceas de aur, o lingură de argint, o haină de blană. Fleacuri. Le va amaneta puţin câte puţin, şi nu li se va simţi lipsa.

N-or să fie destui bani, dar va trebui să ajungă. Va închiria o cameră, o cameră ieftină dar nu prea prăpădită – în niciun caz una pe care un strat de vopsea să nu o înviorează. Va scrie o scrisoare că nu se mai întoarce. Ei vor trimite emisari, ambasadori, apoi avocaţi, vor ameninţa, vor penaliza, ei îi va fi frică tot timpul dar se va ţine tare. Va arde toate punţile în urma ei, în afară de puntea care duce la el, chiar dacă puntea aceea este atât de firavă. *Am să mă întorc,* a spus el, dar cum putea fi sigur? Nu poţi să garantezi aşa ceva.

Va trăi cu mere şi uscăţele cu bicarbonat, cu ceşti de ceai şi pahare de lapte. Cu conserve de fasole şi carne sărată de vită. Şi cu ouă prăjite când o să aibă, şi felii de pâine prăjită, pe care o să le mănânce la cafeneaua din colţ, unde mănâncă şi

vânzătorii de ziare şi beţivii matinali. Acolo vor mânca şi veteranii, tot mai mulţi pe măsură ce trec lunile: bărbaţi fără mâini, picioare, braţe, ochi, urechi. Va dori să stea de vorbă cu ei, dar nu o va face fiindcă orice interes din partea ei sigur ar fi greşit înţeles. Ca de obicei, corpul ei va sta în calea liberei exprimări. De aceea, doar va trage cu urechea.

În cafenea se va vorbi despre sfârşitul războiului, care toţi spun că se apropie. Va fi doar o chestiune de timp, vor spune, până ca totul să se isprăvească şi băieţii să se întoarcă. Bărbaţii care vor spune asta nu se vor cunoaşte între ei, dar oricum vor schimba astfel de comentarii, pentru că perspectiva victoriei îi va face vorbăreţi. În aer va fi un alt sentiment, în parte de optimism, în parte de teamă. În orice zi de acum vaporul va veni, dar cine poate spune ce ar putea fi în el?

Apartamentul ei va fi deasupra unei băcănii, cu o chicinetă şi o baie mică. Va cumpăra o plantă de interior – o begonie, sau dacă nu o ferigă. Va ţine minte să ude planta asta, şi nu va muri. Femeia care ţine băcănia va fi brunetă şi dolofană şi ca o mamă, şi va vorbi despre faptul că e slabă şi trebuie să mănânce mai mult, şi despre ce trebuie făcut când ai guturai. Poate va fi grecoaică; grecoaică sau ceva de genul ăsta, cu braţe mari şi pieptănată cu cărare pe mijloc şi cu un conci la spate. Fiul şi bărbatul ei vor fi peste ocean; va avea fotografii ale lor, înrămate în lemn vopsit, colorat manual, lângă casa de marcat.

Amândouă – ea şi această femeie – vor petrece mult timp ascultând cu atenţie să audă: paşi, un telefon care sună, o bătaie în uşă. E greu să dormi în astfel de împrejurări: vor discuta despre remedii pentru insomnie. Când şi când femeia îi va îndesa în mână un măr, sau o bomboană verde-acid din vasul de sticlă de pe tejghea. Asemenea daruri vor fi pentru ea mai încurajatoare decât ar sugera preţul lor mic.

De unde va şti el de unde să o ia? Acum că toate punţile ei sunt arse? Va şti, totuşi. Va afla cumva, pentru că drumurile sfârşesc cu întâlnirea îndrăgostiţilor. Aşa ar trebui. Aşa trebuie.

Va coase perdele pentru ferestre, perdele galbene, culoarea canarilor sau a gălbenuşurilor de ou. Perdele vesele, ca lumina soarelui. Nu contează că nu ştie să coasă, fiindcă femeia de jos o va ajuta. Va apreta perdelele şi le va atârna. Va sta în genunchi cu o măturică şi va aduna excrementele de şoareci şi

muştele moarte de sub chiuveta din bucătărie. Va revopsi un set de cutii de tablă pe care le va găsi într-o prăvălie de vechituri, şi va scrie pe ele: Ceai, Cafea, Zahăr, Făină. În timp ce va face asta, va fredona în surdină. Va cumpăra un prosop nou, un set întreg de prosoape noi. Şi cearşafuri, astea sunt importante, şi feţe de pernă. Îşi va peria mult părul.

Acestea sunt lucrurile vesele pe care le va face, în timp ce îl va aştepta pe el.

Va cumpăra un radio, unul micuţ, la mâna a doua, de la casa de amanet; va asculta ştirile, ca să fie la curent cu evenimentele. Va avea şi un telefon: un telefon va fi necesar în cele din urmă, cu toate că nu o va suna nimeni, nu încă. Uneori va ridica receptorul doar ca să audă că funcţionează. Sau vor fi glasuri pe fir, conversând pe derivaţie. De cele mai multe ori vor fi femei, care vor discuta despre mâncare şi vreme şi cumpărături şi copii, şi despre bărbaţi care sunt altundeva.

Nimic din astea nu se întâmplă, desigur. Sau se întâmplă, dar nu astfel încât să bagi de seamă. Se întâmplă într-o altă dimensiune a spaţiului.

Asasinul orb: Telegrama

Telegrama e înmânată în modul obişnuit, de un bărbat în uniformă neagră, a cărui faţă nu aduce veşti bune. Când sunt angajaţi pentru treaba asta, sunt învăţaţi să afişeze această expresie, rezervată dar melancolică, asemenea unui clopot trist ce bate sec. Expresia de sicriu închis.

Telegrama e într-un plic galben cu o ferestruică de celuloid, şi spune acelaşi lucru pe care îl spun mereu telegramele de acest fel – cuvintele îndepărtate, precum cuvintele unui străin, un intrus, care stă în celălalt capăt al unei încăperi lungi şi goale. Nu sunt multe cuvinte, dar fiecare cuvânt e distinct: *informăm, pierdere, regretăm.* Cuvinte prudente, neutre, cu o întrebare ascunsă în spatele lor: *Ce te aşteptai?*

Ce e cu asta? Cine e ăsta? întreabă ea. Oh! Îmi amintesc. E el. Bărbatul acela. Dar de ce mi-au trimis-o mie? Nu sunt cea mai apropiată rudă!

Rudă? spune unul dintre ei. A avut vreuna? Asta vrea să fie o glumă.

Ea râde. N-are nicio legătură cu mine. Mototoleşte telegrama, pe care presupune că ei au citit-o pe furiş înainte de a i-o da. Citesc toată corespondenţa; asta se înţelege de la sine. Ea se aşază, cam prea brusc. Îmi pare rău, spune ea. Mă simt dintr-odată foarte ciudat.

Poftim. Asta te va remonta. Bea-o până la fund, asta-i ce trebuie.

Mulţumesc. N-are legătură cu mine, totuşi e un şoc. Este ca şi cum cineva ar merge pe mormântul tău. Se cutremură.

Ia-o uşurel. Arăţi cam verde. N-o lua ca pe ceva personal.

Poate a fost o greşeală. Poate au încurcat adresele.

S-ar putea. Sau poate a fost chiar isprava lui. Poate a fost ideea lui de glumă. Era un tip ciudat, din câte îmi amintesc.

Mai ciudat decât am crezut noi. Să faci un lucru atât de mizerabil! Dacă ar fi în viaţă, l-ai putea da în judecată pentru daune.

Poate încerca să te facă să te simţi vinovată. Asta fac cei de felul lui. Invidioşi, toţi. Nici mie, nici ţie. Nu te necăji pentru asta.

Ei bine, nu e un lucru prea drăguţ, indiferent cum îl priveşti.

Drăguţ? De ce ar fi drăguţ? El nu a fost niciodată ce s-ar numi *drăguţ.*

Presupun că aş putea să-i scriu ofiţerului superior. Să cer o explicaţie.

De ce ar şti el ceva? N-a scris-o el, ci vreun funcţionar care se ocupă de asta. Ei folosesc doar ce scrie în rapoarte. El ar zice că a fost o mare gafă, dar nicidecum prima, din câte am auzit.

Oricum, n-are sens să faci tam-tam. Asta n-ar face decât să atragă atenţia şi, indiferent ce ai face, n-ai să afli niciodată de ce a făcut-o.

Nu şi dacă morţii umblă. Ochii lor sunt strălucitori, urmărind-o toţi, cu atenţie. De ce le e frică? Ce se tem că va face ea?

Aş vrea să nu folosiţi cuvântul ăla, spune ea iritată.

Care cuvânt? Oh. Ea se referă la *mort.* Am putea foarte bine să spunem lucrurilor pe nume. N-are sens să n-o facem. De ce să nu-i spunem cazmalei cazma? Acum, nu fi…

Nu-mi plac cazmalele. Nu-mi place la ce se folosesc – la săpatul gropilor în pământ.

Nu fi morbidă.

Dă-i o batistă. Nu e momentul s-o batem la cap. Trebuie să meargă sus să se odihnească puţin. Pe urmă va fi în regulă.

Nu lăsa asta să te supere.

N-o pune la inimă.

Uită de ea.

Asasinul orb: Nimicirea Sakiel-Norn-ului

Noaptea, ea se trezeşte brusc, cu inima bătându-i tare. Se strecoară din pat şi se duce în linişte la fereastră, ridică mai mult cadrul mobil şi se apleacă în afară. E lună, aproape plină, împăienjenită de cicatrice vechi, iar sub ea, incandescenţa uşor portocalie aruncată înspre cer de felinarele de stradă. Dedesubtul ei este trotuarul, peticit cu umbre şi ascuns parţial de castanul din curte, ale cărui crengi se întind ca un năvod des şi tare, şi ale cărui flori ca nişte fluturi de noapte albi licăresc slab.

Afară e un bărbat, care ridică privirea. Ea îi vede sprâncenele negre, scobiturile orbitelor, zâmbetul ca o crestătură albă pe faţa ovală. În V-ul de sub gâtul lui e ceva alb: o cămaşă. El ridică mâna, face semn: vrea ca ea să i se alăture – să iasă pe fereastră, să coboare prin copac. Dar ei îi e frică. Se teme că o să cadă.

Acum el e pe pervazul de afară, acum e în cameră. Florile castanului sclipesc: la lumina lor albă, ea îi vede faţa, pielea cu o tentă cenuşie; bidimensională, ca o fotografie, dar mânjită. Se simte un miros de costiţă arsă. El nu se uită la ea, nu chiar la ea; e ca şi cum ea ar fi umbra ei şi el se uită la asta. La unde ar fi ochii ei dacă umbra ei ar vedea.

Ea tânjeşte să-l atingă, dar ezită: dacă ar fi să-l ia în braţe sigur el s-ar estompa, apoi s-ar dizolva, în fâşii de cârpă, în fum, în molecule, în atomi. Mâinile ei ar trece prin el.

Am spus că mă întorc.

Ce-ai păţit? Ce s-a întâmplat?

Nu ştii?

Apoi sunt afară, pe acoperiş pare-se, uitându-se în jos la oraş, dar nu e un oraş pe care ea l-a mai văzut. E ca şi cum o bombă ar fi căzut pe el, e tot în flăcări, totul arzând în acelaşi timp – case, străzi, palate, fântâni şi temple – sărind în aer, explodând ca artificiile. Nu se aude un sunet. Arde în tăcere, ca într-un tablou – alb, galben, roşu şi portocaliu. Nu se aud ţipete. Nu sunt oameni în el; oamenii trebuie să fi murit deja. Lângă ea, el pâlpâie în lumina pâlpâitoare.

Nu va rămâne nimic din el, spune el. Un morman de pietre, câteva cuvinte vechi. S-a dus acum, e ras. Nimeni nu îşi va aminti de el.

Dar era aşa de frumos! spune ea. Acum i se pare că seamănă cu un loc pe care l-a cunoscut; l-a cunoscut foarte bine, l-a cunoscut ca pe propriul buzunar. Pe cer au răsărit trei luni. Zycron, se gândeşte ea. Planeta iubită, tărâmul inimii mele. Unde cândva, cu mult timp în urmă, am fost fericită. Acum totul s-a dus, totul e distrus. Nu poate suporta să se uite la flăcări.

Frumos pentru unii, spune el. Asta e întotdeauna problema.

Ce s-a întâmplat? Cine a făcut asta?

Bătrâna.

Poftim?

L'histoire, cette vieille dame exaltée et menteuse.

El luceşte ca staniul. Ochii lui sunt fante verticale. Nu e cum îl ţine ea minte. Tot ceea ce îl făcea unic a ars. Nu contează, spune el. Va fi reclădit. Aşa e mereu.

Acum ei îi e frică de el. Te-ai schimbat foarte mult, spune ea.

Situaţia a fost critică. A trebuit să combatem focul cu foc.

Totuşi, aţi câştigat. Ştiu că aţi câştigat!

N-a câştigat nimeni.

A înţeles ea greşit? Sigur au fost veşti despre victorie. A fost o paradă, spune ea. Am auzit despre asta. A fost o fanfară.

Uită-te la mine, spune el.

Dar ea nu poate. Nu se poate concentra asupra lui, pentru că el nu vrea să rămână nemişcat. E vag, pâlpâie, ca o flacără de lumânare dar fără lumină. Ea nu-i vede ochii.

E mort, desigur. Bineînţeles că e mort, fiindcă nu a primit ea telegrama? Dar toate astea sunt numai o născocire. E numai altă dimensiune a spaţiului. Atunci de ce e dezolarea asta?

El se îndepărtează acum, şi ea nu poate să strige după el, gâtlejul ei nu vrea să scoată un sunet. Acum el a dispărut.

Ea simte o apăsare sufocantă în jurul inimii. *Nu, nu, nu, nu,* spune un glas în capul ei. Lacrimile îi curg pe faţă.

Acum se trezeşte, de fapt.

XIII

Mănuşile

Azi plouă, ploaia slabă, cumpătată de început de aprilie. Scila albastră a început deja să înflorească, narcisele galbene au scos nasul din pământ, florile de nu-mă-uita se iţesc, pregătindu-se să acapareze lumina. Iată aşadar încă un an de înghionteală şi înghesuială a vegetaţiei. Par să nu se sature niciodată de asta: plantele nu au memorie, de aceea. Nu ţin minte de câte ori au mai făcut toate astea.

Trebuie să recunosc că e surprinzător că mă mai aflu aici, că mai vorbesc cu tine. Prefer să consider asta conversaţie, deşi bineînţeles că nu e: eu nu spun nimic, tu nu auzi nimic. Singurul lucru dintre noi este acest rând negru: o aţă aruncată pe pagina goală, în aerul liber.

Gheaţa iernii din Defileul Louveteau aproape s-a dus, chiar şi din crevasele umbrite ale stâncilor. Apa, neagră şi apoi albă, se prăvăleşte prin crăpăturile de calcar şi peste bolovani, fără efort, ca întotdeauna. Un zgomot violent, dar liniştitor; ademenitor, aproape. Vezi câţi oameni sunt atraşi către el. Către cascade, către locuri înalte, deşerturi şi lacuri adânci – locuri fără întoarcere.

Până acum, anul acesta, un singur cadavru în râu, o tânără dependentă de droguri, din Toronto. Încă o fată grăbită. Încă o irosire de timp, al ei. Avea rude aici, un unchi, o mătuşă. Ei deja fac obiectul privirilor piezişe, mijite, de parcă ar fi avut o legătură cu asta; deja şi-au luat aerul încolţit, supărat al celor cu conştiinţa nevinovată. Sunt sigură că n-au nicio vină, dar sunt în viaţă, şi cine a rămas în viaţă devine vinovat. Asta e regula în astfel de lucruri. Nedreaptă, dar asta e.

Ieri dimineaţă a venit Walter, să se ocupe de acordajul de primăvară. Aşa numeşte el rutina reparaţiilor prin gospodărie, pe care o parcurge, pentru mine, în fiecare an. Şi-a adus cutia cu scule, ferăstrăul electric manual, bormaşina electrică: nimic nu-i place mai mult decât să zbârnâie de zor ca un motor.

Şi-a parcat toate aceste unelte pe veranda din spate, apoi a tropăit pe lângă casă. Când s-a întors înăuntru, avea o expresie satisfăcută.

— De la poarta grădinii lipseşte un laţ, a spus el. O rezolv azi, şi o vopsesc când n-o să mai plouă.

— Oh, nu te obosi, am spus, aşa cum fac în fiecare an. Totul se prăbuşeşte, dar asta îmi va supravieţui.

Walter ignoră asta, ca întotdeauna.

— Şi treptele din faţă, spune el. Una ar trebui desprinsă – pusă alta nouă în loc. Ai lăsat-o prea mult aşa, intră apă şi putrezeşte. Poate un baiţ, pentru verandă, e mai bine pentru lemn. Am putea pune altă fâşie de culoare pe marginea treptelor, ca lumea să vadă mai bine. Aşa cum e acum ar putea să calce greşit şi să se lovească. Walter foloseşte *noi* din curtoazie, şi prin *lume* vrea să spună eu. Treapta aia nouă pot s-o pun azi, mai târziu, adaugă.

— Ai să te uzi tot, am spus. Buletinul meteo spune că o să fie tot aşa.

— Ba nu, o să se însenineze.

Nici măcar nu s-a uitat la cer.

Walter a plecat să aducă cele necesare – nişte scânduri, presupun – iar eu mi-am petrecut acest timp întinsă pe canapeaua din salonaş ca o vaporoasă eroină de roman uitată în paginile propriei cărţi şi lăsată să îngălbenească şi să mucegăiască şi să se fărâmiţeze precum cartea însăşi.

O imagine morbidă, ar spune Myra.

Ce altceva propui? aş replica.

Realitatea e că inima mea îşi face iarăşi de cap. *Îşi face de cap,* o frază ciudată. Aşa spun oamenii ca să minimalizeze gravitatea stării lor. Asta insinuează că partea supărătoare (inima, stomacul, ficatul şi ce-o mai fi) este un copil neastâmpărat, capricios, care poate fi adus pe calea cea bună cu o palmă sau un cuvânt aspru. Totodată, că aceste simptome – aceste tremolouri şi dureri, aceste palpitaţii – sunt doar teatru, şi că organul în cauză va înceta curând să facă giumbuşlucuri şi să se dea în spectacol, şi îşi va relua existenţa placidă, în culise.

Doctorul nu e mulţumit. Bombăne despre teste şi explorări şi despre drumuri la Toronto unde stau la pândă specialiştii, cei puţini care n-au fugit după păşuni mai verzi. Mi-a schimbat pilulele, a adăugat încă una la arsenal. Ba chiar a sugerat posibilitatea unei operaţii. Ce ar implica, am întrebat, şi ce ar realiza? Prea multe din una, cum se dovedeşte, şi nu destul din cealaltă. Bănuieşte că doar un element cu totul nou – termenul lui, de parcă am vorbi despre un spălător de vase – va rezolva

problema, în plus, ar trebui să stau la rând, aşteptând elementul altcuiva, unul de care nu mai e nevoie. Spus pe şleau, inima altcuiva, smulsă din vreun tinerel: n-ai vrea să montezi una bătrână, şubredă şi zbârcită ca cea pe care intenţionezi s-o arunci. Ce vrei tu este ceva proaspăt şi zemos.

Dar cine ştie de unde se iau acele lucruri? De la copiii străzii din America Latină, bănuiesc; sau aşa umblă zvonul cel mai paranoid. Inimi furate, inimi vândute pe piaţa neagră, smulse dintre coaste rupte, calde şi sângerânde, oferite zeului fals. Care e zeul fals? Noi. Noi şi banii noştri. Asta spunea Laura. *Să nu te atingi de banii ăia,* spunea Reenie. *Nu ştii pe unde au fost.*

Aş putea trăi cu conştiinţa împăcată ştiind că port inima unui copil mort?

Dar dacă nu, ce fac?

Te rog să nu confunzi cu stoicismul această angoasă dezlânată. Îmi iau pilulele, îmi fac plimbările şovăitoare, dar nu pot să fac nimic împotriva groazei.

După masa de prânz – o bucată de brânză tare, un pahar cu lapte dubios, un morcov fleşcăit, Myra neîndeplinindu-şi săptămâna asta sarcina, pe care şi-a asumat-o singură, de a-mi aproviziona frigiderul – Walter s-a întors. A măsurat, a tăiat cu ferăstrăul, a dat cu ciocanul, apoi a bătut la uşa din spate că îi pare rău pentru zgomot, dar că acum totul e în regulă.

— Ţi-am făcut o cafea, am spus.

Ăsta e un ritual în aceste prilejuri de aprilie. O afumasem de data asta? Nu conta. Era obişnuit cu a Myrei.

— Nu refuz.

Şi-a scos cu grijă cizmele de cauciuc şi le-a lăsat pe veranda din spate – Myra l-a instruit bine, nu are voie să care ceea ce numeşte ea *mizeria lui* pe ceea ce numeşte ea *covoarele ei* – apoi a venit în vârful picioarelor, în ciorapii lui imenşi, în bucătărie, a cărei pardoseală este acum, mulţumită frecatului şi lustruitului femeii Myrei, la fel de lucioasă şi înşelătoare ca un gheţar. Înainte avea o utilă pojghiţă adezivă pe ea, o acumulare de praf şi murdărie ca un strat subţire de clei, dar nu mai are. Chiar ar trebui să presar pietriş, altfel am să alunec pe ea şi am să mă rănesc.

Imaginea lui Walter mergând în vârful picioarelor a fost o încântare – un elefant mergând pe ouă. A ajuns la masa de

bucătărie, şi-a pus pe ea mănuşile de lucru din piele galbenă, care arătau acolo ca nişte labe uriaşe.

— Mănuşi noi, am spus.

Erau atât de noi încât mai că străluceau. Şi nici nu aveau vreo zgârietură pe ele.

— Myra a făcut rost de ele. Tipul care stă cu trei străzi mai încolo şi-a retezat vârfurile degetelor cu un ferăstrău de traforaj, şi ea se frământă toată, din pricina asta, de grijă că am să fac la fel, sau mai rău. Dar tipul ăla e un tolomac, s-a mutat aici din Toronto, pardon de expresie dar nu trebuia lăsat să se prostească cu ferăstraiele, putea să-şi reteze capul, şi nici n-ar fi fost mare pierdere pentru omenire. I-am spus Myrei că trebuie să-ţi lipsească o doagă ca să faci o ispravă ca asta, şi oricum eu n-am ferăstrău de traforaj. Dar ea oricum mă face să car afurisitele de mănuşi. De fiecare dată când ies pe uşă, strigă „Hei, uite-ţi mănuşile".

— Ai putea să le pierzi, am spus.

— Ar cumpăra altele, a spus el, posomorât.

— Lasă-le aici. Spune că le-ai uitat şi că ai să le iei mai târziu. Pe urmă nu le mai iei, şi gata.

M-am imaginat în nopţile de singurătate, ţinând una dintre mâinile de piele, părăsite ale lui Walter: ar fi un fel de companie. Jalnic. Poate ar trebui să cumpăr o pisică sau un câine mic. Ceva cald şi necritic şi cu blană – un tovarăş care să mă ajute să stau de veghe noaptea. Avem nevoie de prezenţa ghemuită a unui mamifer: prea multă singurătate dăunează vederii. Dar dacă mi-aş lua aşa ceva, mai mult ca sigur aş călca pe el şi mi-aş frânge gâtul.

Gura lui Walter a tremurat, vârfurile dinţilor de sus s-au arătat: era un rânjet.

— Marile spirite se întâlnesc, aşa-i? a spus el. Atunci poate ai putea să arunci la gunoi porcăriile, întâmplător intenţionat.

— Eşti un pezevenghi, Walter, am spus.

Walter a rânjit mai tare, a turnat cinci linguri de zahăr în cafea, a dat-o pe gât, apoi şi-a pus ambele mâini pe masă şi s-a înălţat în aer ca un obelisc ridicat cu frânghii. În acea mişcare am anticipat care avea să fie ultima lui acţiune legată de mine: va ridica un capăt al sicriului meu.

Şi el ştie asta. Se ţine aproape. Nu degeaba e om bun la toate. Nu va face caz, nu mă va scăpa, va avea grijă să

călătoresc în siguranţă plană, orizontală în acest ultim scurt voiaj al meu. „Hopa sus cu ea!” va spune. Şi voi fi hopa sus.

Lugubru. O ştiu; şi sentimental totodată. Dar te rog să fii îngăduitoare cu mine. Muribunzilor li se permite o anumită libertate, precum copiilor de ziua lor.

Focurile casei

Aseară m-am uitat la ştirile de la televizor. Nu trebuia să fac asta, face rău la digestie. Undeva e un alt război, unul căruia i se spune minor, deşi bineînţeles că nu e minor pentru oricine se întâmplă să fie prins în el. Aceste războaie au un aspect generic – bărbaţii în echipament de camuflaj, cu basmale peste gură şi nas, trombele de fum, clădirile devastate, civilii distruşi, care plâng. Mame fără de număr, cărând copii neputincioşi, fără de număr, cu feţe pătate de sânge; bătrâni uluiţi, fără de număr. Tinerii sunt duşi şi omorâţi, cu intenţia de a împiedica răzbunarea, aşa cum au făcut grecii în Troia. Şi scuza lui Hitler pentru uciderea pruncilor evrei, din câte îmi amintesc.

Războaiele izbucnesc şi se sting, dar pe urmă răbufneşte unul în altă parte. Casele sunt sparte ca ouăle, conţinutul lor e incendiat sau furat sau călcat vindicativ în picioare; refugiaţii sunt nimiciţi din avioane. Într-un milion de beciuri, uluita familie regală înfruntă plutonul de execuţie; nestematele cusute în corsetele lor nu îi vor salva. Soldaţii lui Irod patrulează pe o mie de străzi; în casa de alături, Napoleon o şterge cu argintăria. În urma unei invazii, a oricărei invazii, şanţurile se umplu de femei violate. Pentru a fi cinstiţi, şi bărbaţi violaţi. Copii violaţi, pisici şi câini violaţi. Lucrurile pot scăpa de sub control.

Dar nu aici; nu în această răstoacă blândă, anostă; nu în Port Ticonderoga, în ciuda câtorva consumatori de droguri din parcuri, în ciuda spargerilor ocazionale, în ciuda cadavrului ocazional găsit plutind la praguri. Aici, noi ne vedem neclintiţi de ale noastre, bând paharul cu lapte sau ceaiul de la culcare, ronţăind gustările de la ora culcării, uitându-ne la lume ca printr-un vizor secret, şi când ne saturăm de ea, obturăm vizorul. *Gata cu secolul al douăzecilea,* spunem în timp ce urcăm la etaj. Dar se aude un muget îndepărtat, ca un val de flux ce goneşte spre ţărm. Iată că vine secolul al douăzeci şi unulea, trecând pe deasupra capului ca o navă spaţială plină cu extratereştri cu ochi de şopârlă neîndurători, sau un pterodactil de metal. Mai devreme sau mai târziu ne va adulmeca şi, cu ghearele lui de fier, va smulge acoperişurile micilor noastre vizuini şubrede, şi atunci vom fi şi noi la fel de goi şi înfriguraţi şi înfometaţi şi bolnavi şi neajutoraţi ca restul.

Iartă această divagaţie. La vârsta mea îţi îngădui aceste viziuni apocaliptice. Spui: *Sfârşitul lumii e aproape.* Te minţi –

Mă bucur că n-am să mai fiu aici ca să-l văd – când de fapt nimic nu ţi-ar plăcea mai mult, atâta timp cât poţi să te uiţi la el pe micul vizor secret, atâta timp cât nu vei fi implicat.

Dar de ce să-ţi baţi capul cu sfârşitul lumii? Sfârşitul lumii e în fiecare zi, pentru cineva. Timpul creşte şi creşte, şi când ajunge la nivelul ochilor tăi te îneci.

Ce s-a întâmplat pe urmă? O clipă am pierdut firul, mi-e greu să-mi aduc aminte, dar apoi îmi amintesc. A fost războiul, bineînţeles. Nu eram pregătiţi pentru el, însă în acelaşi timp ştiam că mai fuseserăm acolo. Era aceeaşi înfrigurare, înfrigurare care venea rostogolindu-se ca o ceaţă, înfrigurarea în care m-am născut eu. Ca şi atunci, totul era cuprins de o nelinişte cutremurătoare – scaunele, mesele, străzile şi felinarele din stradă, cerul, aerul. Peste noapte, porţiuni întregi din ceea ce era admis ca fiind realitate au dispărut pur şi simplu. Asta se întâmplă când e război.

Dar tu eşti prea tânără ca să ţii minte despre care război este vorba. Fiecare război e *războiul* pentru cei care l-au trăit. Cel la care mă refer s-a pornit la începutul lui septembrie 1939, şi a ţinut până... Ei bine, scrie în cărţile de istorie. Poţi să cauţi în ele.

Întreţineţi focurile casei era unul dintre vechile sloganuri din vremea războiului. Ori de câte ori auzeam asta, îmi imaginam o hoardă de femei cu părul în vânt şi ochi scânteietori, care îşi croiau drum pe furiş, câte una sau câte două, la lumina lunii, şi dădeau foc propriilor case.

În lunile de dinaintea începerii războiului, căsnicia mea cu Richard şchiopăta deja, deşi s-ar putea spune că a şchiopătat chiar de la început. Pierdusem o sarcină, şi apoi încă una. În ceea ce îl privea, Richard avusese o amantă şi apoi încă una, sau aşa am bănuit eu – lucru inevitabil (avea să spună mai târziu Winifred), ţinând cont de starea fragilă a sănătăţii mele şi de nevoile lui Richard. Pe vremea aceea bărbaţii aveau nevoi stringente; erau numeroase aceste nevoi; trăiau ascunse în cotloanele întunecate ale fiinţei bărbatului, şi din când în când prindeau forţă şi ieşeau la atac, ca o invazie de şobolani. Atât de viclene şi puternice erau ele încât nu te puteai aştepta ca un

bărbat adevărat să le învingă. Asta era doctrina, conform lui Winifred, şi – ca să fiu cinstită – şi a multor altora.

Aceste amante ale lui Richard erau (am presupus) secretarele lui – mereu foarte tinere, mereu drăguţe, mereu fete la locul lor. Le angaja de cum terminau universitatea. O vreme, mă tratau cu un aer patronal, enervant, la telefon, când îl sunam la birou. În plus, erau expediate să cumpere daruri pentru mine şi să comande flori. Lui îi plăcea ca ele să-şi cunoască bine locul: eu eram nevasta oficială, şi nu avea nicio intenţie să divorţeze de mine. Bărbaţii divorţaţi nu ajungeau lideri ai ţărilor lor, nu pe vremea aceea. Această situaţie îmi conferea o anumită putere, dar era putere numai dacă nu o exercitam. În realitate, era putere numai dacă mă prefăceam că nu ştiu nimic. Ameninţarea care atârna asupra lui era că aş putea afla; că aş putea deschide ce era deja un secret deschis, eliberând tot felul de răuri.

Îmi păsa? Da, într-un fel. O jumătate de pâine e mai bună decât nimic, îmi spuneam, iar Richard chiar era un fel de pâine. El era pâinea de pe masă, pentru Aimee ca şi pentru mine. Înalţă-te deasupra, cum spunea Reenie, şi am încercat. Am încercat să mă înalţ deasupra acestui lucru, până la cer, ca un balon scăpat, şi de câteva ori am reuşit.

Mi-am ocupat timpul, învăţasem să fac asta. Mă apucasem de grădinărit, serios de data asta, şi aveam ceva rezultate. Nu totul murea. Aveam plante pentru o grădină perenă umbroasă.

Richard păstra aparenţele. Şi eu la fel. Luam parte la cocteiluri şi dineuri, ne făceam intrarea şi ieşirea împreună din societate, cu mâna lui pe cotul meu. Ne-am făcut un obicei din a bea un pahar sau două înainte de masă, sau trei; începea să-mi placă ginul cam prea mult, în combinaţia asta sau aia, dar nu eram prea aproape de beţie, atâta timp cât îmi simţeam degetele de la picioare şi îmi ţineam gura. Încă mai patinam amândoi pe suprafaţa lucrurilor – pe gheaţa subţire a bunelor maniere, care ascunde sub ea tăul negru: odată ce se topeşte, te duci la fund.

O jumătate de viaţă e mai bună decât nimic.

N-am reuşit să dau o idee despre Richard, în vreun sens întregit. Rămâne un contur de carton. Ştiu asta. Nu pot să-l descriu fidel, nu am o imagine precisă: e neclar, ca faţa dintr-un ziar ud, aruncat. Chiar şi pe atunci mi se părea mai mic decât

viaţa, cu toate că şi mai mare decât viaţa. Asta venea din faptul că avea prea mulţi bani, prea multă prezenţă în lume – erai tentat să aştepţi de la el mai mult decât avea, aşa că ce era normal la el semăna cu o lipsă. Era neîndurător, dar nu ca un leu; mai mult ca un fel de rozător mare. Săpa tunele pe sub pământ; omora lucrurile rozându-le rădăcinile.

Avea cele necesare pentru gesturi măreţe, pentru acte de mare generozitate, dar nu făcea niciunul. Devenise ca o statuie a lui însuşi: uriaş, public, impunător, gol pe dinăuntru.

Nu că ar fi fost plin de el: nu avea destul cât să se umple. Ce avea încăpea într-o coajă de nucă.

La izbucnirea războiului, Richard a fost în mare încurcătură. Fusese prea îngăduitor cu nemţii în afaceri, îi admirase prea mult în discursurile lui. Asemenea multora dintre egalii lui, prea închisese ochii la încălcările lor brutale ale democraţiei; o democraţie pe care mulţi dintre liderii noştri o criticaseră făţiş ca fiind nefuncţională, dar pe care acum o apărau cu patimă.

În plus, Richard risca să piardă o grămadă de bani, întrucât nu mai putea face comerţ cu cei care, peste noapte, deveniseră inamicul. A trebuit să se târască puţin, să se ploconească puţin; asta nu i se potrivea, dar a făcut-o. A reuşit să-şi salveze poziţia şi să reintre în graţii – mă rog, nu era singurul cu mâini murdare, aşa că pentru ceilalţi era mai bine să nu îndrepte acuzator spre el propriile lor degete pătate – şi în scurtă vreme fabricile lui duduiau, lucrând la capacitate maximă pentru efortul de război, şi nimeni nu era mai patriot ca el. Astfel, nu l-a deranjat deloc când Rusia a intrat de partea aliaţilor, şi Iosif Stalin a devenit dintr-odată unchiul iubit al tuturor. E drept că Richard spusese multe împotriva comuniştilor, dar asta a fost cândva demult. Acum totul a fost trecut sub tăcere, pentru că nu erau duşmanii duşmanului nostru prietenii noştri?

Între timp, eu îmi târâm zilele, nu ca de obicei – acest „de obicei” se modificase – dar cât de bine puteam. *Perseverenţă* este cuvântul pe care l-aş folosi acum pentru a mă descrie atunci. Şi buimacă ar merge la fel de bine. Nu mai erau petreceri în aer liber cu care să mă lupt, nu mai erau ciorapi de mătase decât pe piaţa neagră. Carnea era raţionalizată, şi untul, şi zahărul: dacă voiai mai mult din lucrurile astea, mai mult decât primeau ceilalţi, era important să-ţi faci anumite relaţii.

Gata cu voiajele transatlantice pe nave de lux – *Queen Mary* a devenit navă de transportat trupe. Radioul nu mai era o carcasă de orchestră portabilă, şi devenise un oracol frenetic; în fiecare seară îi dădeam drumul să aud ştirile, care la început erau întotdeauna proaste.

Războiul continua şi continua, un motor necruţător. Tensiunea permanentă, îngrozitoare îi uza pe oameni. Era ca şi cum ai asculta cum cineva scrâşneşte din dinţi în întunericul de dinaintea zorilor, în timp ce tu zaci treaz noapte de noapte.

Totuşi, au fost şi nişte avantaje. Domnul Murgatroyd ne-a părăsit pentru a se înrola. Atunci am învăţat să şofez. Am preluat una dintre maşini, Bentley-ul cred că era, şi Richard a pus să fie înmatriculată pe numele meu – aşa aveam mai multă benzină. (Benzina era raţionalizată, bineînţeles, deşi mai puţin pentru cei ca Richard.) În plus, aveam şi eu mai multă libertate, deşi era o libertate de care nu prea mai aveam nevoie.

Am răcit, răceala s-a transformat în bronşită – toată lumea a răcit în iarna aceea. Mi-au trebuit luni întregi să scap de ea. Am stat mult în pat, simţindu-mă tristă. Tuşeam într-una. Nu m-am mai dus la jurnalele de actualităţi cu discursuri, bătălii, bombardamente şi distrugere, victorii, chiar şi invazii. Vremuri agitate, sau aşa ni se spunea, dar nu mă mai interesa.

Sfârşitul războiului se apropia tot mai mult. Pe urmă a devenit fapt împlinit. Ţineam minte liniştea de după sfârşitul războiului trecut, şi apoi dangătul clopotelor. Era noiembrie, atunci, cu gheaţă pe băltoace, iar acum era primăvară. Au fost parade. Au fost proclamaţii. Au sunat trompetele.

Totuşi, n-a fost uşor să se pună capăt războiului. Un război e un foc uriaş; cenuşa lui zboară departe, şi se aşază încet.

Cofetăria Diana

Azi m-am dus pe jos tocmai până la Podul Jubilee, apoi la gogoşerie, unde am mâncat aproape o treime de clătită cu portocale. O porţie mare de făină şi grăsime, care s-a răspândit în arterele mele ca nămolul.

Pe urmă m-am dus la toaletă. Cineva era în cabina din mijloc, aşa că am aşteptat, evitând oglinda. Vârsta îţi subţiază pielea; poţi să-ţi vezi venele, tendoanele. În plus, pe tine te îngroaşă. E greu să te întorci la ce ai fost înainte, când erai fără piele.

În cele din urmă uşa s-a deschis şi a ieşit o fată – o fată bruneţică, în haine posace, cu ochii daţi cu funingine. A scos un mic ţipăt, apoi a râs.

— Scuzaţi-mă, a spus. Nu v-am văzut, m-aţi speriat tare.

Avea accent străin, dar era de aici: era de naţionalitate tânără. Eu sunt cea străină acum.

Cel mai nou mesaj era scris cu marker auriu: *Nu poţi să ajungi în Rai fără Iisus.* Adnotatorii fuseseră deja la treabă: *Iisus* fusese tăiat şi deasupra, cu negru, fusese scris *Moarte.*

Iar sub asta, cu verde: *Raiul e într-un grăunte de nisip. Blake*[13]*.*

Şi dedesubt, cu portocaliu: *Raiul e pe planeta Xenor. Laura Chase.*

Alt citat greşit.

Războiul s-a sfârşit oficial în prima săptămână din mai – războiul din Europa, adică. Ceea ce era singura parte a lui care ar fi avut legătură cu Laura.

O săptămână mai târziu a dat telefon. A telefonat dimineaţa, la o oră după micul dejun, când trebuie să fi ştiut că Richard nu era acasă. Nu i-am recunoscut glasul, renunţasem s-o mai aştept. La început am crezut că e femeia de la croitorie.

— Eu sunt, a spus.

— Unde eşti? am întrebat cu prudenţă.

Trebuie să îţi aduci aminte că la data asta era pentru mine o cantitate necunoscută – poate o constantă îndoielnică.

— Sunt aici, a spus ea. În oraş.

Nu a vrut să-mi spună unde stătea, dar a numit un colţ de stradă de unde puteam s-o iau mai târziu, în acea după-amiază. În cazul acesta puteam să bem un ceai, am spus. Aveam de

---

[13] William Blake, poet englez (1751 – 1827).

gând s-o duc la cofetăria Diana. Era un loc sigur, era retras, şi servea în majoritate femei. Eram cunoscută acolo. Am spus că am să vin cu maşina.

— Oh, acum ai maşină?

— Mai mult sau mai puţin.

Am descris-o.

— Sună ca un car de luptă, a spus ea, voioasă.

Laura era în colţul străzilor King şi Spadina, chiar unde a spus că va fi. Nu era cel mai plăcut cartier, dar nu părea deranjată de asta. Am claxonat, ea mi-a făcut cu mâna, apoi a venit şi a urcat în maşină. M-am aplecat spre ea şi am sărutat-o pe obraz. Imediat m-am simţit trădătoare.

— Nu-mi vine să cred că eşti cu adevărat aici, i-am spus.

— Dar iată-mă-s.

Dintr-odată mi-a venit să plâng; ea părea indiferentă. Obrazul ei fusese foarte rece, totuşi. Rece şi slab.

— Sper că nu i-ai spus nimic lui Richard despre faptul că sunt aici, a zis ea. Sau lui Winifred, a adăugat, pentru că e acelaşi lucru.

— N-aş fi făcut asta, am zis.

Ea nu a spus nimic.

Deoarece conduceam, nu puteam să mă uit la ea direct. A trebuit să aştept până am parcat maşina, apoi până am intrat în cofetăria Diana, şi apoi până ne-am aşezat faţă în faţă. În sfârşit am putut să o văd toată, direct.

Era şi nu era Laura pe care o ţineam eu minte. Mai matură, desigur – amândouă eram – dar mai era ceva. Era îngrijit îmbrăcată, chiar auster, cu o rochie cu cordon, de un albastru sobru, cu corsaj plisat şi nasturi mici în faţă; avea părul strâns la spate într-un coc sever. Părea împuţinată, căzută în ea, lipsită de culoare, dar în acelaşi timp translucidă – de parcă în pielea ei, din interior, erau bătute ţintişoare de lumină, de parcă ieşeau din ea, într-o ceaţă ţepoasă, ghimpi de lumină, ca un ciulin ţinut în soare. Efectul e greu de descris. (Nici nu trebuie să ai mare încredere în asta: vederea mea deja slăbea, deja aveam nevoie de ochelari, deşi n-o ştiam încă. Lumina ceţoasă din jurul Laurei putea să fie doar un defect de vedere.)

Am comandat. Ea a vrut cafea în loc de ceai. Cafeaua era proastă, am avertizat-o – nu puteai bea cafea bună într-un loc ca acesta, din pricina războiului. Dar ea a spus:

— Sunt obişnuită cu cafeaua proastă.

S-a lăsat tăcerea. Nu prea ştiam cum să încep. Nu eram încă pregătită s-o întreb ce caută în Toronto. Unde fusese în tot acest timp? am întrebat. Ce făcuse?

— Am fost la Avilion, mai întâi, a spus.

— Dar era închis tot! Fusese, pe toată durata războiului. Nu mai fuseserăm acolo de ani de zile. Cum ai intrat?

— Oh, ştii tu, a spus ea. Întotdeauna puteam să intrăm când voiam.

Mi-am adus aminte de jgheabul pentru cărbuni, de zăvorul dubios de la una dintre uşile de la beci. Dar acesta fusese reparat cu mult timp în urmă.

— Ai spart o fereastră?

— N-a fost nevoie. Reenie a păstrat o cheie, a spus ea. Dar să nu spui.

— Centrala nu funcţiona. Nu avea cum să fie căldură, am spus.

— Nu era, a zis ea. Dar erau o mulţime de şoareci.

A sosit cafeaua. Avea gust de firimituri de pâine arse şi de cicoare prăjită, ceea ce nu era de mirare întrucât asta se punea în ea.

— Vrei o prăjitură sau altceva? am întrebat. N-au prăjituri rele aici.

Era tare slabă, m-am gândit că i-ar prinde bine o prăjitură.

— Nu, mulţumesc.

— Pe urmă ce ai făcut?

— Pe urmă am împlinit douăzeci şi unu de ani, aşa că am avut ceva bani, de la tata. Aşa că am plecat la Halifax.

— Halifax? De ce Halifax?

— Acolo veneau vapoarele.

N-am insistat. Exista un motiv în spate, la Laura întotdeauna exista; era un motiv pe care m-am ferit să-l aud.

— Dar *ce* ai făcut?

— Ba una, ba alta, a spus ea. M-am făcut utilă.

Asta a fost tot ce a vrut să spună pe tema asta. Am presupus că a lucrat la o cantină pentru săraci, de vreun fel, sau ceva echivalent. A spălat toalete într-un spital, ceva de genul ăsta.

— Ai primit scrisorile mele? De la BellaVista? Reenie a spus că nu.

— Nu, am spus. N-am primit nicio scrisoare.

— Cred că le-au furat ei. Şi n-au vrut să te lase să suni, sau să vii la mine?

— Au spus că ţi-ar face rău.

A râs scurt.

— *Ţie* ţi-ar fi făcut rău, a spus. Zău că nu trebuia să stai acolo, în casa aia. Nu trebuia să stai cu *el.* E foarte rău.

— Ştiu că întotdeauna ai gândit asta, dar ce altceva să fac? Nu mi-ar acorda niciodată divorţul. Şi n-am niciun ban.

— Asta nu e o scuză.

— Poate nu pentru tine. Tu ai un fond de la tata, dar eu nu am aşa ceva. Şi cu Aimee cum rămâne?

— Ai putea s-o iei cu tine.

— Mai uşor de spus decât de făcut. Poate că n-ar vrea să vină. E cam moartă după Richard, în momentul de faţă, dacă vrei să ştii.

— De ce ar fi?

— O perie. Îi dăruieşte diverse lucruri.

— Ţi-am scris din Halifax, a spus Laura, schimbând subiectul.

— N-am primit nici scrisorile alea.

— Cred că Richard îţi citeşte corespondenţa, a spus Laura.

— Şi eu cred, am spus.

Conversaţia lua o turnură la care nu mă aşteptam. Presupusesem că am s-o consolez pe Laura, că am s-o compătimesc, că am să aud o poveste tristă, însă în loc de asta ea îmi făcea morală. Ce uşor alunecam în vechile noastre roluri!

— Ce ţi-a spus despre mine? a întrebat ea acum. Despre faptul că m-a băgat în locul ăla?

Iată, aşadar, cărţile pe masă! Din două una: fie Laura fusese nebună, fie Richard minţise. Nu-mi venea să cred niciuna.

— Mi-a spus o poveste, am zis evaziv.

— Ce fel de poveste? Nu-ţi face griji, n-am să mă supăr. Vreau doar să ştiu.

— A spus că erai… mă rog, tulburată mintal.

— Fireşte. Se putea să nu spună asta? Ce a mai spus?

— A spus că tu credeai că eşti gravidă, dar a fost doar o amăgire.

— *Am fost* gravidă, a spus Laura. Asta a fost toată treaba – de asta m-au făcut dispărută în aşa grabă. El şi cu Winifred – erau paralizaţi de groază. Ruşinea, scandalul – poţi să-ţi închipui ce şi-au zis ei că o să se întâmple cu nemaipomenitele lui ocazii din cauza asta.

— Da. Îmi dau seama.

Şi chiar îmi dădeam – telefonul ultrasecret de la doctor, panica, apoi consfătuirea rapidă dintre cei doi, planul întocmit pe loc. Apoi cealaltă versiune a evenimentelor, cea falsă, inventată doar pentru mine. De regulă eram destul de docilă, însă ei trebuie să fi ştiut că există o limită. Probabil că le-a fost frică de ce aş fi putut face, odată ce ar fi depăşit-o.

— Oricum, n-am avut copilul. Ăsta e unul dintre lucrurile care se fac la BellaVista.

— Unul dintre lucrurile?

Mă simţeam proastă de-a binelea.

— Pe lângă toate prostiile alea, adică, şi pilulele şi aparatele. Fac extracţii. Te scot din circulaţie cu eter, ca dentistul. Pe urmă scot copiii. Apoi îţi spun că ai inventat toată treaba. Apoi te acuză de asta, spun că eşti un pericol pentru tine şi pentru alţii.

Era foarte calmă, foarte credibilă.

— Eşti sigură, Laura? am întrebat. Referitor la copil, vreau să spun. Eşti sigură că chiar a existat?

— Bineînţeles că sunt sigură, a spus ea. De ce aş scorni un lucru ca acesta?

Mai era loc de îndoială dar, de data asta, am crezut-o pe Laura.

— Cum s-a întâmplat? am şoptit. Cine a fost tatăl?

Un lucru ca acesta cerea să vorbeşti în şoaptă.

— Dacă nu ştii deja, nu cred că pot să-ţi spun, a zis Laura.

Am presupus că trebuie să fi fost Alex Thomas. Alex era singurul bărbat pentru care Laura manifestase vreodată interes – pe lângă tata, adică, şi Dumnezeu. Nu-mi plăcea deloc să admit o astfel de posibilitate. Dar chiar nu exista altă alegere. Probabil că se întâlneau pe vremea când ea chiulea de la prima şcoală din Toronto, şi apoi când nu mai mergea deloc la şcoală; când se presupunea că ea îi înveselea pe săracii decrepiţi din spital, purtând şorţuleţul pedant, ipocrit, şi în tot timpul acesta minţind cu neruşinare. Fără îndoială, şorţuleţul îi provocase lui un fior ieftin, era genul de tuşă exagerată care l-ar fi atras.

Poate de asta se lăsase ea de şcoală – să se întâlnească cu Alex. Câţi ani avea atunci – cincisprezece, şaisprezece? Cum a putut să facă el aşa ceva?

— Erai îndrăgostită de el? am întrebat.

— Îndrăgostită? De cine?

— De… ştii tu.

N-am putut să spun.

— Oh, nu, a zis Laura, deloc. A fost oribil, dar a trebuit s-o fac. Trebuia să fac sacrificiul. Trebuia să-mi asum durerea şi suferinţa. Asta i-am promis lui Dumnezeu. Ştiam că dacă o fac, Alex ar fi salvat.

— Ce naiba vrei să spui?

Proaspăt dobândita mea încredere în sănătatea mintală a Laurei se fărâmiţa: eram iar pe tărâmul metafizicii ei nebune. De la ce să-l salveze pe Alex?

— Să fie prins. Ar fi fost împuşcat. Callie Fitzsimmons ştia unde e şi a spus. I-a spus lui Richard.

— Nu-mi vine să cred asta.

— Callie era turnătoare, a spus Laura. Asta a zis Richard – a zis că îl *informa* în permanenţă. Ţii minte când a fost la puşcărie şi Richard a scos-o? De asta a făcut-o. Îi era dator.

Această explicaţie a evenimentelor mi s-a părut absolut uluitoare. Şi monstruoasă, deşi exista o mică, foarte mică posibilitate să fie adevărată. Dar dacă era, Callie trebuie să fi minţit. De unde să fi ştiut ea unde era Alex? El se muta foarte des.

Totuşi, poate ţinuse legătura cu Callie. Era posibil. Ea era unul dintre oamenii în care putea să aibă încredere.

— Am respectat partea mea de învoială, şi a mers, a spus Laura. Dumnezeu nu trişează. Dar pe urmă Alex a plecat la război. După ce s-a întors din Spania, vreau să spun. Asta a zis Callie – mi-a zis mie.

N-am priceput nimic. Mă simţeam foarte ameţită.

— De ce ai venit aici, Laura? am întrebat.

— Pentru că războiul s-a terminat şi Alex se va întoarce curând, a spus Laura, răbdătoare. Dacă n-aş fi aici, n-ar şti unde să mă găsească. N-ar şti de BellaVista, şi n-ar şti că m-am dus la Halifax. Singura adresă pe care o va avea pentru mine e a ta. O să-mi transmită cumva un mesaj.

Avea enervanta încredere de fier a adevăratului credincios.

Îmi venea s-o scutur. Am închis ochii o clipă. Am văzut eleşteul de la Avilion, nimfa de piatră care îşi cufunda în apă degetele de la picioare: am văzut soarele prea fierbinte scânteind pe frunzele verzi, cauciucate, în ziua aceea de după înmormântarea mamei. Îmi era rău de la stomac, de la prea mult tort şi zahăr. Laura şedea pe bordură, lângă mine, fredonând încetişor mulţumită, convinsă pe deplin că totul chiar era în regulă şi că îngerii erau de partea ei, pentru că încheiase un pact secret, absurd, cu Dumnezeu.

Mă mâncau degetele de ciudă. Ştiam ce se întâmplase apoi. O împinsesem în apă.

Acum ajung la partea care încă mă obsedează. Acum ar fi trebuit să-mi muşc limba, acum ar fi trebuit să-mi ţin gura. Din iubire, ar fi trebuit să mint, sau să spun altceva: orice în afară de adevăr. *Să nu deranjezi niciodată un somnambul,* spunea Reenie. *Şocul poate să-l omoare.*

— Îmi pare rău că trebuie să-ţi spun asta, Laura, dar ce ai făcut tu nu l-a salvat pe Alex. Alex a murit. A fost ucis în război, acum şase luni. În Olanda.

Lumina din jurul ei s-a stins. S-a făcut albă ca varul. Era ca şi cum te-ai uita cum se răceşte ceara.

— De unde ştii?

— Am primit telegrama, am spus. Mi-au trimis-o mie. El m-a indicat pe mine ca ruda cea mai apropiată.

Chiar şi atunci mai puteam să schimb cursul; puteam să spun: *trebuie să fi fost o greşeală, trebuie că telegrama era pentru tine.* Dar n-am spus asta. În schimb, am spus:

— A fost un lucru foarte indiscret din partea lui. Nu trebuia să facă asta, ţinând cont de Richard. Dar nu avea rude şi, vezi tu, am fost amanţi – în secret, mult timp – şi pe cine altcineva avea?

Laura nu a spus nimic. Doar s-a uitat la mine. S-a uitat prin mine. Dumnezeu ştie ce vedea. Un vapor care se scufundă, un oraş în flăcări, un cuţit în spate. Totuşi, am recunoscut privirea: era privirea pe care o avea în acea zi în care a fost cât pe ce să se înece în râul Louveteau, chiar când se ducea la fund – îngrozită, rece, frenetică. Strălucind ca oţelul.

După o clipă s-a ridicat, s-a întins peste masă şi mi-a luat poşeta, repede dar aproape cu delicateţe, de parcă ar fi conţinut

ceva fragil. Pe urmă s-a întors şi a ieşit din cofetărie. N-am făcut nicio mişcare să o opresc. Mă luase prin surprindere, iar când m-am ridicat şi eu de pe scaun, Laura dispăruse.

A fost o oarecare încurcătură cu privire la achitarea notei de plată – nu aveam alţi bani în afară de cei din poşetă, pe care – am explicat – sora mea o luase din greşeală. Am promis să achit a doua zi. După ce am stabilit asta, m-am dus aproape în fugă la locul în care parcasem maşina. Dispăruse. Şi cheile maşinii erau în poşetă. Nu ştiam că Laura învăţase să şofeze.

Am mers pe jos mai multe străzi, inventând poveşti. Nu le puteam spune lui Richard şi lui Winifred ce se întâmplase de fapt cu maşina mea: lucrul acela ar fi fost folosit ca o dovadă în plus împotriva Laurei. Aveam să spun că avusesem o pană şi maşina fusese remorcată până la garaj, şi mi se chemase un taxi, şi mă suisem în el, şi abia când ajunsesem acasă mi-am dat seama că îmi lăsasem poşeta în maşină din greşeală. Nimic care să stârnească îngrijorare, aveam să spun. Totul avea să se rezolve dimineaţă.

Pe urmă chiar am chemat un taxi. Doamna Murgatroyd avea să fie acasă să-mi dea drumul înăuntru şi să plătească taxiul în locul meu.

Richard nu a venit acasă la cină. Era la nu ştiu ce club, luând o cină proastă, ţinând un discurs. Acum trăgea din greu, avea un ţel. Acest ţel – ştiu acum – nu era doar bogăţia sau puterea. Ce voia el era respect – respect, în ciuda parvenitismului lui. Tânjea după el, era însetat de el; voia să mânuiască respectul, nu doar ca pe un ciocan, ci ca pe un sceptru. Aceste dorinţe nu sunt condamnabile ca atare.

Acest club anume era numai pentru bărbaţi; altfel aş fi fost şi eu acolo, şezând în fundal, zâmbitoare, aplaudând la sfârşit. În astfel de ocazii îi dădeam seară liberă doicii lui Aimee şi mă ocupam singură de pregătirile de culcare. Am supravegheat baia lui Aimee, i-am citit, apoi am învelit-o bine. În acea noapte anume, spre deosebire de alte dăţi, întârzia să adoarmă; trebuie să fi ştiut că eram îngrijorată de ceva. Am stat lângă ea, ţinând-o de mână şi mângâindu-i fruntea şi uitându-mă pe fereastră, până a aţipit.

Unde plecase Laura, unde stătea, ce făcuse cu maşina mea? Cum puteam să dau de ea, ce puteam să spun ca să îndrept lucrurile?

O gâză de iunie se poticnea de fereastră, atrasă de lumină. Se izbea de geam ca un deget beat criţă. Părea supărată, şi frustrată că nu putea intra, şi neajutorată.

Escarpa

Azi creierul meu mi-a aranjat un lapsus brusc; o absenţă de vizibilitate, ca cea datorată zăpezii. Nu numele cuiva a dispărut – în orice caz asta e ceva obişnuit – ci un cuvânt, care s-a întors cu susul în jos şi s-a golit de înţeles ca o ceaşcă de carton răsturnată de vânt.

Acest cuvânt era *escarpă.* De ce se ivise? *Escarpă, escarpă,* am repetat, posibil cu glas tare, dar nu mi-a apărut nicio imagine. Era un obiect, o activitate, o stare de spirit, un defect trupesc?

Nimic. Vertij. Mă bălăbăneam pe marginea prăpastiei, mă agăţăm de aer. În cele din urmă am apelat la dicţionar. *Escarpă,* fortificaţie verticală, sau, alt sens, povârniş.

La început a fost cuvântul, credeam noi odată. Oare Dumnezeu a ştiut ce lucru firav poate fi cuvântul? Ce subţirel, ce uşor de şters din neglijenţă?

Poate că asta i s-a întâmplat Laurei – a împins-o efectiv în prăpastie. Cuvintele pe care se bazase, clădind pe ele castele din cărţi de joc, crezându-le solide, se răsturnaseră şi îşi arătaseră mijlocul găunos, şi apoi se îndepărtaseră în zbor de ea ca atâta hârtie aruncată la coş.

Dumnezeu. Încredere. Sacrificiu. Dreptate.

Credinţă. Speranţă. Iubire.

Fără să mai vorbim de *soră.* Ei bine, da. Asta-i întotdeauna.

În dimineaţa de după ceaiul meu cu Laura de la cofetăria Diana, m-am învârtit pe lângă telefon. Orele treceau: nici un cuvânt. Aveam o întâlnire la prânz, cu Winifred şi două membre ale comitetului ei, la Curtea arcadiană. Întotdeauna era bine să te ţii de planurile aranjate cu Winifred – altfel devenea curioasă – aşa că m-am dus.

Am vorbit despre cea mai nouă întreprindere a lui Winifred, un cabaret în ajutorul militarilor răniţi. Aveau să fie cântece şi dansuri, şi nişte fete pregăteau un program de cancan, aşa că toate trebuia să ne suflecăm mânecile şi să ne apucăm de treabă, şi să vindem bilete. Avea să ţopăie şi Winifred în jupon cu volane şi ciorapi negri? Speram sincer că nu. Era de acum ogârjită.

— Arăţi cam palidă, Iris, a spus Winifred, cu capul pe-o parte.

— Da? am spus voioasă.

În ultima vreme îmi spunea că nu sunt în formă. Asta voia să însemne că nu făceam tot ce puteam să-l sprijin pe Richard, să-l împing înainte pe calea spre glorie.

— Da, cam ofilită. Te extenuează Richard? Omul ăsta are energie de consumat, nu glumă!

Era foarte binedispusă. Probabil că planurile ei – planurile ei pentru Richard – mergeau bine, în ciuda delăsării mele.

Dar nu puteam să-i acord multă atenţie; eram prea neliniştită din cauza Laurei. Ce făceam dacă nu apărea repede? Nu prea puteam să raportez că mi-a fost furată maşina: nu voiam să fie arestată. Nici Richard n-ar fi vrut asta. Nu era în interesul nimănui.

M-am întors acasă, şi doamna Murgatroyd mi-a spus că Laura fusese acolo în absenţa mea. Nici măcar nu sunase la uşă – doamna Murgatroyd dăduse întâmplător peste ea în holul din faţă. I-a sărit inima când a văzut-o pe Laura în carne şi oase, după atâţia ani, a fost ca şi cum ar fi văzut o stafie. Nu, nu lăsase nicio adresă. Spusese ceva, totuşi. *Spune-i lui Iris că am să vorbesc cu ea mai târziu.* Ceva de genul ăsta. Lăsase cheile de la casă pe tava de scrisori; a spus că le luase din greşeală. Ciudat lucru să iei din greşeală, a spus doamna Murgatroyd, al cărei nas cârn a mirosit că ceva nu e în regulă. Nu mai credea povestea mea cu garajul.

M-am simţit uşurată: totul se mai putea rezolva. Laura era în oraş. Avea să vorbească mai târziu cu mine.

A şi făcut-o, deşi are tendinţa să se repete, aşa cum au morţii obiceiul. Spun toate lucrurile pe care ţi le-au spus în viaţă; dar rareori spun ceva nou.

Mă schimbasem de hainele cu care fusesem la întâlnirea cu Winifred când a sosit poliţistul, cu vestea despre accident. Laura trecuse printr-o barieră de protecţie, apoi ieşise de pe podul St. Clair Avenue, căzând în râpa de dedesubt. A fost un accident îngrozitor, a spus poliţistul, clătinând din cap cu tristeţe. Ea conducea maşina mea: au dat de certificatul de înmatriculare. La început au crezut – normal – că eu eram femeia carbonizată din resturile maşinii.

După plecarea poliţistului m-am străduit să nu mai tremur. Trebuia să-mi păstrez calmul, trebuia să mă adun. Trebuie să

înfrunţi muzica, spunea Reenie, dar la ce muzică se referea? Nu era muzică de dans. O fanfară stridentă, o paradă de vreun fel, cu mulţi oameni de o parte şi de alta, care făceau glume răutăcioase şi arătau cu degetul. La capătul drumului un gâde, cu energie de consumat.

Bineînţeles că avea să fie un interogatoriu din partea lui Richard. Povestea mea cu maşina şi garajul încă ar mai fi ţinut dacă adăugam că luasem ceaiul cu Laura în acea zi, dar nu îi spusesem fiindcă nu voisem să îl supăr fără rost tocmai înainte de un discurs crucial. (Toate discursurile lui erau cruciale acum; se apropia de marele succes.)

Laura era în maşină când aceasta se stricase, aveam să spun; mă însoţise la garaj. Când îmi uitasem poşeta probabil că o luase, şi pe urmă ar fi fost floare la ureche pentru ea să se ducă a doua zi să ia maşina, plătind reparaţia cu un cec falsificat, luat din carnetul meu de cecuri. Aveam să rup un cec, pentru veridicitate. Dacă mi se cerea cu insistenţă numele garajului, aveam să spun că l-am uitat. Dacă se stăruia, aveam să plâng. Cum putea să mi se pretindă să ţin minte un amănunt banal ca acela, aveam să spun, într-un moment ca acesta?

M-am dus sus să mă schimb. Ca să mă duc la morgă, îmi trebuiau o pereche de mănuşi şi o pălărie cu voaletă. Era posibil să fie deja acolo reporteri, fotografi. Aveam să mă duc cu maşina, mi-am zis, dar apoi mi-am adus aminte că maşina mea era acum fărâme. Trebuia să chem un taxi.

De asemenea, trebuia să-l avertizez pe Richard, la birou. De cum se ducea vorba, muştele de hoit aveau să-l asalteze. Era un om prea important ca să fie altfel. Ar fi vrut să aibă pregătită o declaraţie de durere.

Am sunat. A răspuns cea mai recentă secretară tânără a lui. I-am spus că problema e urgentă, şi nu, nu pot s-o transmit prin ea. Trebuie să vorbesc personal cu Richard.

A urmat o pauză, în care timp Richard a fost localizat.

— Ce e? a întrebat el.

Nu-i plăcea să fie sunat la birou.

— A avut loc un accident cumplit, am spus. E vorba de Laura. Maşina pe care o conducea a căzut de pe un pod.

Nu a spus nimic.

— Era maşina mea.

Nu a spus nimic.

— Mă tem că a murit, am spus.

— Dumnezeule! Pauză. Unde a fost în tot timpul ăsta? Când s-a întors? Ce căuta în maşina ta?

— M-am gândit că trebuie să ştii imediat, înainte să afle ziarele, am spus.

— Da, a spus el. Ai făcut bine.

— Acum trebuie să mă duc la morgă.

— La morgă? a zis el. Morga oraşului? De ce dracu'?

— Acolo a fost dusă.

— Ei bine, scoate-o de acolo. Du-o undeva, într-un loc decent. Undeva mai…

— Discret, am spus. Da, aşa am să fac. Trebuie să-ţi spun că există aluzii – din partea poliţiei, un poliţist tocmai a fost aici…

— Poftim? Ce i-ai spus? Ce aluzii?

Părea panicat.

— Doar că a făcut-o intenţionat.

— Prostii! a spus el. Trebuie să fi fost un accident. Sper că aşa ai spus.

— Bineînţeles. Dar au fost martori. Ei au văzut…

— A lăsat un bilet? Dacă da, arde-l.

— Doi, un avocat şi cineva de la o bancă. Ea avea mănuşi albe. Au văzut-o răsucind volanul.

— Le-a jucat lumina feste, a spus. Sau erau beţi. Am să-l sun pe avocat. Mă ocup eu de asta.

Am pus receptorul în furcă. M-am dus să mă îmbrac: îmi trebuia negru, şi o batistă. Va trebui să-i spun lui Aimee, m-am gândit. Am să spun că podul a fost de vină. Am să spun că s-a rupt podul.

Am deschis sertarul unde îmi ţineam ciorapii, şi am dat de caiete – cinci caiete de şcoală, ieftine, de pe vremea domnului Erskine, legate cu aţă de bucătărie.

Pe coperta de deasupra, cu creionul, era scris numele Laurei – cu scrisul ei copilăresc. Sub el: *Matematică.* Laura nu putea să sufere matematica.

Activităţi vechi de clasă, m-am gândit. Ba nu: vechi teme pentru acasă. De ce mi le lăsase?

Puteam să mă opresc acolo. Puteam să aleg ignoranţa, dar am făcut ce ai făcut şi tu – ce ai făcut deja, dacă ai citit până aici. Am ales cunoaşterea.

Cei mai mulţi dintre noi o vor face. Vom alege cunoaşterea indiferent ce ar fi, ne vom mutila în acest proces, vom băga mâna în foc pentru ea, dacă e nevoie. Curiozitatea nu e singurul nostru motiv: ce ne mână înainte este iubirea sau durerea sau disperarea sau ura. Îi vom spiona fără preget pe cei morţi: le vom deschide scrisorile, le vom citi jurnalele, vom căuta prin gunoiul lor, în speranţa unui indiciu, a unui ultim cuvânt, a unei explicaţii, din partea celor care ne-au părăsit – care ne-au lăsat cu traista în mână, care de multe ori e mai goală decât am presupus.

Dar cum e cu cei care lasă intenţionat astfel de indicii, ca să ne împiedicăm de ele? De ce se obosesc? Egocentrism? Milă? Răzbunare? O simplă pretenţie la existenţă, cum e să-ţi mâzgăleşti iniţialele pe peretele unei toalete? Combinaţia dintre prezenţă şi anonimat – spovedania fără penitenţă, adevărul fără consecinţe – asta are farmecul ei. Te speli pe mâini, într-un fel sau altul.

Cei care lasă astfel de dovezi nu se prea pot plânge dacă, după aceea, vin străini şi îşi bagă nasul în toate lucrurile care cândva nu erau deloc treaba lor. Şi nu numai străini: iubiţi, prieteni, rude. Suntem nişte voyeuri, toţi. De ce trebuie să presupunem că ceva din trecut e al nostru şi putem să-l luăm, doar fiindcă l-am găsit? Toţi suntem nişte jefuitori de morminte, odată ce deschidem uşile încuiate de alţii.

Dar numai încuiate. Camerele şi conţinutul lor au fost lăsate intacte. Dacă cei care le-au părăsit ar fi dorit uitare, le-ar fi dat foc.

Bucla aurie

Acum trebuie să mă grăbesc. Văd sfârşitul, licărind departe în faţa mea, de parcă ar fi un motel la margine de şosea, într-o noapte întunecoasă, pe ploaie. Un motel al ultimei şanse, de după război, unde nu se pun întrebări şi niciunul dintre numele din registrul de la recepţie nu e real, şi se plăteşte în avans, cu bani gheaţă. În birou sunt înşirate vechi luminiţe de pom de Crăciun: în spatele lui, un grup de cabine întunecoase, cu perne mirosind a mucegai. Afară, în faţă, o pompă de benzină gălbuie. Totuşi, benzină nu e, s-a terminat cu multe decenii în urmă. Aici te opreşti.

Sfârşitul, un rai cald şi sigur. Un loc de odihnă. Dar n-am ajuns încă acolo, şi sunt bătrână şi obosită, şi merg pe jos, şi şchiopătez. Rătăcită în pădure, şi fără pietre albe să marchez drumul, şi cu un teren înşelător de parcurs.

Lupilor, vă invoc! Moartelor cu păr azuriu şi ochi ca nişte hăuri pline cu şerpi, vă chem! Fiţi alături de mine acum, când ne apropiem de sfârşit. Călăuziţi-mi degetele artritice, tremurânde, pixul cu pastă neagră, vâscoasă; mai ţineţi-mi măcar câteva zile inima pe linia de plutire, până pot să pun lucrurile în ordine. Fiţi tovarăşii mei, ajutoarele mele, prietenii mei; *încă o dată,* adaug, căci n-am fost oare cunoştinţe bune în trecut?

Toate lucrurile au locul lor, cum spunea Reenie; sau, în toane mai proaste, doamnei Hillcoate, *Nu sunt flori fără rahat.* Domnul Erskine m-a învăţat câteva trucuri utile. O invocare bine elaborată a Furiilor se poate dovedi folositoare, la nevoie. Când este înainte de toate o problemă de răzbunare.

La început am crezut că vreau numai dreptate. Credeam că inima mea e curată. Chiar ne place să avem o părere foarte bună despre motivele noastre când suntem pe cale să facem ceva dăunător, altcuiva. Dar cum mai sublinia domnul Erskine, Cupidon cu arcul şi săgeţile lui nu este singurul zeu orb. Justiţia este celălalt. Zei orbi şi neîndemânatici cu arme tăioase: Justiţia poartă o sabie, ceea ce, alături de ochii ei legaţi, e o reţetă destul de bună să te tai.

Bineînţeles că vei vrea să ştii ce era în caietele Laurei. Sunt aşa cum le-a lăsat, legate cu aţa maro murdară, lăsate pentru tine în cufărul meu de călătorie împreună cu toate celelalte. N-

am schimbat nimic. Poţi să vezi cu ochii tăi. Paginile rupte din ele nu au fost rupte de mine.

La ce mă aşteptam, în acea zi de mai, plină de groază, din 1945? La mărturisiri, la reproşuri? Sau poate la un jurnal, care descria întâlnirile de amor dintre Laura şi Alex Thomas? Fără doar şi poate. Eram pregătită pentru tortură. Şi am avut parte de ea, deşi nu în felul în care îmi imaginasem.

Am tăiat aţa, am răsfirat în evantai caietele. Erau cinci: *Matematică, Geografie, Franceză, Istorie* şi *Latină.* Caietele de cunoştinţe.

Scrie ca un înger, se spune despre Laura, pe spatele uneia dintre ediţiile *Asasinului orb.* O ediţie americană, din câte îmi amintesc, cu ornamentaţie cu cartuş auriu pe copertă: prin părţile alea se pune mare preţ pe îngeri. În realitate, îngerii nu prea scriu. Ei consemnează păcate şi numele celor condamnaţi şi a celor mântuiţi, sau apar ca mâini imateriale şi mâzgălesc atenţionări pe pereţi. Sau transmit mesaje, dintre care puţine sunt veşti bune: *Dumnezeu fie cu tine* nu e o binecuvântare pură.

Ţinând seamă de toate astea, da: Laura scria ca un înger. Cu alte cuvinte, nu prea mult. Dar la obiect.

Latina a fost caietul pe care l-am deschis primul. Cele mai multe dintre paginile rămase în el erau goale; se vedeau marginile zimţate ale foilor pe care trebuie să le fi rupt Laura, foile ce conţinuseră lecţii vechi. A lăsat un pasaj, o traducere pe care o făcuse – cu ajutorul meu, şi cu ajutorul bibliotecii de la Avilion – a rândurilor de încheiere din Cartea IV a *Eneidei* lui Vergiliu. Didona s-a înjunghiat pe rugul sau altarul arzând pe care l-a făcut din toate obiectele legate de iubitul ei dispărut, Enea, care a plecat pe mare să-şi împlinească destinul în război. Cu toate că sângerează ca un porc înjunghiat, Didona se chinuie mult să moară. A suferit cumplit. Din câte îmi amintesc, domnului Erskine îi plăcea mult partea asta.

Ţin minte ziua în care a scris traducerea. Lumina soarelui târziu intra pe fereastra camerei mele. Laura era întinsă pe podea, legănându-şi în aer picioarele în şosete, şi transcriind cu trudă în caiet colaborarea noastră plină de mâzgălituri. Mirosea a săpun Ivory şi a aşchii de creion.

Atunci puternicei Iunona i se făcu milă de îndelungatele ei suferinţe şi de călătoria neliniştită, şi o trimise din Olimp pe Iris să despartă sufletul care se chinuia de trupul care îl ţinea încă. Trebuia să se facă asta fiindcă Didona nu murea de moarte naturală sau de una provocată de alţi oameni, ci de disperare, mânată de un impuls nebunesc. Oricum, Proserpina nu tăiase încă bucla aurie de pe capul ei, şi nici nu o trimisese în Infern.

Aşa că acum, învăluită în ceaţă, cu aripile galbene ca şofranul, lăsând în urmă o mie de culori de curcubeu, Iris zbură jos şi, plutind deasupra Didonei, spuse:

Aşa cum mi s-a spus să fac, iau acest lucru sacru care îi aparţine Zeului Morţii, şi te eliberez de trupul tău.

Atunci toată fierbinţeala încetă pe dată, şi viaţa ei dispăru în aer.

— De ce a trebuit acea Iris să taie o şuviţă de păr? a întrebat Laura.

Habar n-aveam.

— A trebuit s-o facă, pur şi simplu, am spus. Ca pe un fel de ofrandă.

Fusesem încântată să descopăr că purtam acelaşi nume ca al unei persoane dintr-o poveste, şi nu eram botezată după vreo floare, cum crezusem mereu. Tema botanică, pentru fete, fusese puternică în familia mamei.

— Asta a ajutat-o pe Didona să iasă din corp, a spus Laura. Nu mai voia să trăiască. A scos-o din suferinţa ei, aşa că a fost ceea ce trebuia făcut. Nu-i aşa?

— Cred că da, am spus.

Nu mă prea interesau astfel de aspecte etice subtile. În poeme se întâmplau lucruri ciudate. Nu avea niciun rost să încerc să le dau de capăt. Deşi chiar m-am întrebat dacă Didona era blondă; în restul poveştii mi se păruse mai degrabă brunetă.

— Cine e Zeul Morţii? De ce îi trebuie părul?

— Destul cu părul! am spus. Am terminat cu latina. Acum să terminăm cu franceza. Domnul Erskine ne-a dat prea mult, ca de obicei. Acum: *Il ne faut pas toucher aux idoles: la dorure en reste aux mains.*

— Ce zici de: nu deranja zeii falşi, ai să iei toată vopseaua aurie pe mâini?

— Nu e nimic despre vopsea.

— Dar asta înseamnă realitate.

— Îl cunoşti pe domnul Erskine. Nu-i pasă ce înseamnă.

— Îl urăsc pe domnul Erskine. Aş vrea să se întoarcă domnişoara Violenţă.

— Şi eu. Aş vrea să se întoarcă mama.

— Şi eu.

Domnul Erskine nu avusese o părere grozavă despre această traducere din latină a Laurei. O tăiase toată cu creionul roşu.

Cum să descriu puţul de durere în care cădeam acum? Nu pot să-l descriu, aşa că n-am să încerc.

Am frunzărit celelalte caiete. *Istorie* era gol, cu excepţia fotografiei pe care Laura o lipise în el – ea şi cu Alex Thomas la picnicul fabricii de nasturi, amândoi coloraţi acum în galben deschis cu detaşata mea mână albastră furişându-se spre ei pe pajişte. *Geografie* nu conţinea decât o scurtă descriere a Port Ticonderoga, pe care o hotărâse domnul Erskine. „Acest oraş de mărime medie este situat la confluenţa râurilor Louveteau şi Jogues şi e vestit pentru pietre şi alte lucruri”, era prima frază a Laurei. Din *Franceză* fusese înlăturată toată franceza. În schimb, conţinea lista cu cuvinte ciudate lăsată de Alex Thomas în podul nostru, şi pe care – am descoperit acum – Laura nu o arsese, la urma urmei. Ancorin, berel, carchineal, diamit, ebonort... O limbă străină, adevărat, dar una pe care am învăţat să o înţeleg mai bine decât am înţeles vreodată franceza.

Matematică avea o lungă coloană de numere, unele dintre ele cu cuvinte în dreptul lor. Mi-a luat câteva minute să îmi dau seama ce fel de numere erau. Erau date. Prima dată coincidea cu întoarcerea mea din Europa, ultima era cu aproximativ trei luni înainte de plecarea Laurei la BellaVista. Cuvintele erau acestea:

Avilion, nu. Nu. Nu. Sunnyside. Nu. Xanadu, nu. Nu.
Queen Mary, nu nu. New York, nu. Avilion. Nu la început.
Water Nixie, X. „Ameţit.”
Toronto iarăşi. X
X. X. X. X.
O.

Asta era toată povestea. Totul era cunoscut. Fusese tot timpul acolo, chiar sub ochii mei. Cum am putut să fiu aşa de oarbă?

Nu Alex Thomas, aşadar. Niciodată Alex. Pentru Laura, Alex aparţinea altei dimensiuni a spaţiului.

Victoria vine şi pleacă

După ce m-am uitat prin caietele Laurei, le-am pus la loc în sertarul cu ciorapi. Totul era cunoscut, dar nimic nu putea fi dovedit. Asta era limpede.

Dar întotdeauna există mai multe feluri în care să jupoi o pisică, cum spunea Reenie. Dacă nu poţi să treci prin, ocoleşti.

Am aşteptat până după înmormântare, şi apoi am mai aşteptat o săptămână. Nu voiam să acţionez prea pripit. Mai bine să fii sigur decât să-ţi pară rău, mai spunea Reenie. O axiomă îndoielnică: de foarte multe ori sunt ambele.

Richard a plecat într-o călătorie la Ottawa, o călătorie importantă la Ottawa. Oameni cu funcţii înalte ar putea pune întrebări, a insinuat el; dacă nu acum, atunci curând. I-am spus, şi i-am spus şi lui Winifred, că am să profit de acest prilej să plec la Port Ticonderoga cu cutia argintie cu cenuşa Laurei. Trebuia să împrăştii această cenuşă, am spus, şi să mă îngrijesc de inscripţionarea pe cubul monumental al familiei Chase. Totul aşa cum se cuvine.

— Nu te învinui, a spus Winifred, sperând că tocmai asta fac – dacă mă învinuiam destul, nu mai ajungeam să învinuiesc pe altcineva. Unele lucruri nu merită să stărui asupra lor, a mai spus.

Totuşi, stăruim oricum asupra lor. Nu ne putem abţine.

După ce l-am văzut pe Richard plecat în călătoriile lui, i-am dat servitoarei seară liberă. Aveam să mă ocup eu de casă, am spus. O mai făcusem în ultima vreme – îmi plăcea să fiu singură în casă, doar cu Aimee, când dormea – aşa că nici chiar doamna Murgatroyd nu a fost bănuitoare. Când n-a mai existat niciun pericol, am acţionat repede, împachetasem deja pe ascuns nişte lucruri – caseta mea cu bijuterii, fotografiile mele, *Plante perene pentru grădina alpină* – şi acum am împachetat restul. Hainele mele, deşi nicidecum toate; nişte lucruri pentru Aimee, însă nici astea toate. Am băgat ce am putut în cufărul de voiaj, acelaşi care conţinuse cândva trusoul meu, şi în geamantanul în ton. Oamenii de la calea ferată au venit să ia bagajul, cum aranjasem. Apoi, a doua zi, mi-a fost uşor să plec la gara Union cu Aimee într-un taxi, fiecare doar cu o trusă de voiaj, şi atâta tot.

Am lăsat o scrisoare pentru Richard. Spuneam că având în vedere ce făcuse – ce ştiam acum că făcuse – nu voiam să-l mai

văd niciodată. Ţinând seama de ambiţiile lui politice, nu aveam să solicit divorţul, cu toate că aveam dovezi din belşug ale purtării lui indecente în caietele Laurei, care – am minţit – erau încuiate într-un seif la bancă. Dacă avea vreun gând să pună mâinile murdare pe Aimee, am adăugat, trebuia să renunţe la el, pentru că atunci aveam să fac un mare, mare scandal, ca şi în cazul în care nu îmi satisfăcea cererile financiare. Acestea nu erau mari: tot ce voiam erau destui bani pentru a cumpăra o casă mică în Port Ticonderoga şi pentru a asigura întreţinerea lui Aimee. Banii pentru nevoile mele îi puteam procura pe alte căi.

Am semnat această scrisoare *A ta sinceră* şi, în timp ce lipeam plicul, m-am întrebat dacă scrisesem corect *indecentă.*

Cu câteva zile înainte de a părăsi Toronto, o căutasem pe Callista Fitzsimmons. Se lăsase de sculptură, şi acum era pictor mural. Am găsit-o la o companie de asigurări – în biroul directorului – unde pusese mâna pe o comandă. Contribuţia femeilor la efortul de război era tema – depăşită, acum că războiul se terminase (şi, deşi niciuna din noi nu o ştia încă, curând avea să fie acoperită cu un strat de vopsea într-o nuanţă liniştitoare, ternă, de gri.)

I se dăduse un perete. Trei muncitoare, în halate şi cu zâmbete curajoase, fabricând bombe; o fată conducând o ambulanţă; două ţărănci cu săpăligi şi un coş cu roşii; o femeie în uniformă, bătând la o maşină de scris; jos în colţ, înghesuită într-o margine, o mamă cu şorţ scoţând o pâine din cuptor, sub privirile aprobatoare a doi copii.

Callie s-a mirat când m-a văzut. Nu o înştiinţasem de vizita mea: nu voisem să fiu evitată. Îi supraveghea pe pictori, cu părul prins cu o bandană, în pantaloni kaki şi tenişi, umblând de colo-colo cu paşi mari şi mâinile în buzunare şi o ţigară lipită de buza de jos.

Auzise de moartea Laurei, citise despre ea în ziare – ce fată fermecătoare, un copil atât de neobişnuit, ce păcat! După aceste preliminarii, i-am explicat ce îmi spusese Laura, şi am întrebat-o dacă era adevărat.

Callie a fost indignată. A folosit foarte mult cuvântul *rahat.* Adevărat, Richard o ajutase când fusese arestată de Detaşamentul Roşu ca agitatoare, dar crezuse că era din partea lui doar o chestie de dragul vremurilor de demult ale familiei. A negat că îi spusese vreodată lui Richard ceva despre Alex sau

vreun alt comunist sau tovarăş de drum. Ce aiureli! Ăştia erau prietenii ei! Cât despre Alex, da, îl ajutase la început, când era în mare încurcătură, dar pe urmă el dispăruse, datorându-i nişte bani, la drept vorbind, şi apoi auzise că e în Spania. Cum ar fi putut să ciripească unde era el, când nici ea nu ştia?

Nimic câştigat. Poate că Richard o minţise pe Laura despre asta, cum mă minţise pe mine despre multe altele. Pe de altă parte, poate că cea care minţea era Callie. Dar ce altceva mă aşteptasem să spună?

Lui Aimee nu îi plăcea în Port Ticonderoga. Îl voia pe tatăl ei. Voia ce îi era familiar, ca toţi copiii. Îşi voia înapoi camera.

I-am explicat că trebuie să stăm aici puţin. N-ar trebui să spun *explicat,* fiindcă nu a fost vorba de nicio explicaţie. Ce puteam să-i spun unui copil de opt ani, care să aibă cât de cât logică?

Port Ticonderoga era altfel acum; războiul lăsase urme adânci. În timpul conflictului mai multe fabrici fuseseră redeschise – femei în halate fabricaseră proiectile – dar acum se închideau iar. Poate aveau să fie convertite la producţia de pe timp de pace, odată ce se stabilea ce ar fi vrut să cumpere militarii întorşi, pentru casele şi familiile pe care acum, fără îndoială, aveau să le achiziţioneze. Între timp, erau mulţi şomeri, şi se stătea în expectativă.

Erau locuri libere. Elwood Murray nu mai conducea ziarul: curând avea să fie un nume nou, lucios, pe Memorialul Eroilor Războiului, după ce intrase în marină şi sărise în aer.

Despre soţul lui Reenie, Ron Hincks, se spunea cu gravitate că fusese ucis în Sicilia, împreună cu un grup de alţi tovarăşi din Port Ticonderoga, care se înrolaseră în Royal Canadian Regiment. Reenie primea pensie, dar altceva nu prea avea, şi închiria o cameră în casa ei micuţă; lucra tot la braseria Betty's, cu toate că spunea că o omora spatele.

Nu spatele o omora, cum aveam să descopăr curând. Avea rinichii bolnavi, şi au dat-o gata la şase luni după ce m-am mutat înapoi. Dacă citeşti asta, Myra, aş vrea să ştii că pentru mine a fost o lovitură cumplită. Mă bazasem pe ea să fie acolo – nu fusese mereu? – şi acum, dintr-odată, nu mai era.

Şi apoi a fost tot mai mult, căci al cui glas auzeam când voiam un comentariu?

M-am dus la Avilion, bineînţeles. A fost o vizită neplăcută. Terenul era lăsat în părăsire, grădinile năpădite de buruieni; sera era o epavă, cu geamuri sparte şi plante deshidratate, încă în ghivecele lor. Mă rog, chiar şi pe vremea noastră fuseseră câteva aşa. Sfincşii păzitori aveau pe ei mai multe inscripţii gen *John o iubeşte pe Mary;* unul fusese răsturnat. Eleşteul cu nimfa de piatră era sufocat de mătasea-broaştei şi bălării. Nimfa era tot în picioare, deşi îi lipseau nişte degete. Totuşi, zâmbetul ei era acelaşi: îndepărtat, secret, indiferent.

Nu a trebuit să intru prin efracţie în casă: atunci Reenie încă trăia, şi mai avea cheia clandestină. Casa era într-o stare jalnică: praf şi excremente de şoareci peste tot, pete pe parchetul acum îmbâcsit, unde cursese ceva. Tristan şi Isolda erau tot acolo, prezidând sufrageria goală, deşi Isolda suferise o stricăciune la harpă, şi câteva rândunele de casă îşi făcuseră cuib deasupra ferestrei din mijloc. Totuşi, fără vandalisme înăuntru: vântul numelui Chase sufla prin casă, oricât de slab, şi în aer zăbovea o aură de putere şi bani, ce pălea.

Am umblat prin toată casa. Mirosul de mucegai domnea peste tot. M-am uitat prin bibliotecă, unde capul Meduzei mai era încă stăpân pe şemineu. Şi bunica Adelia era la locul ei, deşi începuse să se treacă: faţa ei avea acum o expresie de viclenie reprimată dar veselă. Pun pariu că, totuşi, ai umblat prin vecini, i-am spus în gând. Pun pariu că ai avut o viaţă secretă. Pun pariu că asta te-a ţinut pe picioare.

M-am uitat printre cărţi, am deschis sertarele de la birou. În unul era o cutie cu mostre de nasturi de pe vremea bunicului Benjamin: rotocoalele de os alb care, în mâinile lui, se transformaseră în aur, şi care rămăseseră aur atâţia ani, dar care acum se prefăcuseră la loc în os.

În pod am găsit cuibul pe care trebuie să şi-l fi făcut Laura acolo, după ce părăsise BellaVista: plăpumile din cuierele de depozitare, păturile de la patul ei de jos – o dovadă clară dacă cineva ar fi cercetat casa în căutarea ei. Câteva coji uscate de portocală, un cotor de măr. Ca de obicei, nu se gândise să facă ordine. În dulapul de panel era ascunsă traista cu mărunţişurile pe care le adunase în vara aceea cu *Water Nixie:* ceainicul de argint, ceştile şi farfurioarele de porţelan, lingurile cu monogramă. Spărgătorul de nuci în formă de aligator, un buton de manşetă, cu perlă, bricheta stricată, oliviera minus oţetarul.

Am să mă întorc mai târziu, mi-am spus, să mă mai uit.

Richard n-a apărut personal, ceea ce (pentru mine) a fost un semn al vinovăţiei lui. În schimb, a trimis-o pe Winifred.

— Ţi-ai ieşit din minţi? a fost salva ei de deschidere.

Asta, într-un separeu la braseria Betty's: nu o voiam în căsuţa mea închiriată, nu o voiam în apropierea lui Aimee.

— Nu, am spus, şi nici Laura. Sau nu atât de mult cât aţi pretins voi doi. Ştiu ce a făcut Richard.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti, a spus Winifred.

Purta o etolă de nurcă, alcătuită din cozi lucioase, şi îşi scotea mănuşile.

— Presupun că atunci când s-a însurat cu mine şi-a închipuit că a făcut o afacere, un adevărat chilipir – două la preţ de una. Ne-a luat pe o nimica toată.

— Nu fi caraghioasă! a spus Winifred, deşi arăta tulburată. Mâinile lui Richard sunt absolut curate, indiferent ce a spus Laura. E curat ca lacrima. Ai făcut o gravă eroare de judecată. Vrea să îţi spun că e gata să treacă cu vederea această… această rătăcire a ta. Dacă te întorci, e întru totul dispus să ierte şi să uite.

— Dar eu nu sunt, am spus. O fi el curat ca lacrima, dar asta nu e lacrimă. E cu totul altă substanţă.

— Nu ridica glasul, a şuierat ea. Se uită lumea.

— Oricum se uită, când eşti îmbrăcată precum calul lui Lady Astor. Culoarea verde nu te prinde deloc, să ştii, mai ales la vârsta ta. De fapt, nu te-a prins niciodată. Te face să arăţi bolnavă de gălbinare.

Asta a lovit în plin. Winifred o găsea o ieşire dură: nu era obişnuită cu acest nou aspect al meu, de viperă.

— Ce vrei, *precis?* a spus ea. Nu că Richard ar fi făcut ceva. Dar nu vrea tărăboi.

— I-am spus, *precis,* i-am răspuns eu. I-am spus clar şi răspicat. Acum aş vrea cecul.

— Vrea să o vadă pe Aimee.

— N-am să permit aşa ceva orice s-ar întâmpla, am spus. Îi curg balele după fete tinere. Ştiai asta, ai ştiut-o mereu. La optsprezece ani, eu deja deveneam bătrână pentru el. Prezenţa Laurei în aceeaşi casă cu el a fost o tentaţie prea mare, înţeleg

acum. N-a putut să nu se atingă de ea. Dar pe Aimee n-o să pună labele.

— Nu fi dezgustătoare, a spus Winifred. Acum era foarte supărată: i se pătase faţa sub machiaj. Aimee e fiica lui.

Am fost pe punctul de a spune „Ba nu, nu e”, dar mi-am dat seama că ar fi fost o greşeală tactică. Legal, era fiica lui, nu aveam cum dovedi că nu era, nu se inventaseră toate genele alea şi aşa mai departe, nu încă. Dacă Richard ar fi ştiut adevărul, ar fi fost şi mai dornic să mi-o smulgă pe Aimee. Ar fi ţinut-o ostatică, şi aş fi pierdut tot avantajul câştigat până acum. Era o partidă de şah murdar.

— Nu s-ar da în lături de la nimic, nici chiar de la Aimee, am spus. Apoi ar expedia-o la vreo fermă de avorturi clandestine, cum a făcut cu Laura.

— Nu văd niciun rost să mai continuăm discuţia asta, a spus Winifred, culegându-şi mănuşile şi etola şi poşeta din piele de reptilă.

După război, lucrurile s-au schimbat. S-a schimbat şi felul în care arătam noi. După un timp, griurile zgrunţuroase, murdare, şi nuanţele terne au dispărut. Au apărut în schimb cele strălucitoare – stridente, primare. Rozuri aprinse, nuanţe violente de albastru, verdele fluorescent al plasticului, alb şi roşu, galben strălucitor.

La periferiile orăşelelor şi ale marilor oraşe, buldozerele făceau un zgomot infernal şi erau răsturnaţi copaci; în pământ se scobeau gropi mari, de parcă ar fi căzut acolo bombe. Străzile erau pietriş şi noroi. Au apărut pajişti de pământ golaş, cu puieţi fusiformi plantaţi pe ele: mestecenii plângători erau preferaţi. Era mult prea mult cer.

În vitrinele măcelăriilor luceau hălci mari şi felii şi bucăţi de carne. Erau portocale şi lămâi vesele ca un răsărit de soare, şi movile de zahăr şi munţi de unt galben. Toată lumea mânca pe rupte. Se îndopa până la refuz cu carne tehnicoloră şi toate alimentele tehnicolore pe care le găsea, de parcă ziua de mâine n-ar mai fi existat.

Dar exista un mâine, nu exista decât un mâine. Ziua de ieri era cea care dispăruse.

Acum aveam destui bani, de la Richard şi, în plus, din averea Laurei. Îmi cumpărasem căsuţa. Aimee încă îmi mai purta pică pentru că o smulsesem din fosta şi considerabil mai îmbelşugata ei viaţă, dar părea să se fi domolit, deşi când şi când prindeam o privire rece de la ea: hotăra deja că eram nesatisfăcătoare ca mamă. Richard, în schimb, culesese avantajele distanţei mari, şi avea parte de mult mai multă strălucire în ochii ei, acum că nu mai era prezent. Totuşi, potopul de daruri din partea lui se redusese la o dâră, aşa că ea nu avea multe opţiuni. Mă tem că mă aşteptam să fie mai stoică decât era.

Între timp, Richard se pregătea pentru mantaua de comandă, care – conform ziarelor – era ca şi în mâinile lui. Adevărat, eu eram un impediment, dar zvonurile despre o separare fuseseră înăbuşite. Se spunea că sunt „la ţară”, şi asta era oarecum în regulă, atâta timp cât eram pregătită să rămân acolo.

Fără ca eu să ştiu, fuseseră lansate alte zvonuri: că eram instabilă mintal; că în pofida scrântelii mele, Richard mă întreţinea financiar; că Richard era un sfânt. O nevastă nebună nu strică, dacă lucrurile sunt manevrate cum trebuie: asta face ca soţiile celor puternici să fie mult mai solidare cu cauza ta.

În Port Ticonderoga trăiam destul de liniştită. Ori de câte ori ieşeam în oraş treceam printr-o mare de şoapte respectuoase, glasurile amuţind când mă apropiam, ca apoi să reînceapă. Părerea generală era că orice se întâmplase cu Richard, eu trebuia să fiu partea vătămată. Eu trăsesem paiul cel scurt, dar cum nu exista dreptate şi puţină compasiune, nu se putea face nimic pentru mine. Asta a fost înainte să apară cartea, bineînţeles.

Timpul trecea. Eu grădinăream, citeam, şi aşa mai departe. Începusem deja – într-un mod modest şi pornind de la câteva bijuterii în formă de animale, de la Richard – comerţul cu artefacte la mâna a doua, care, după cum s-a dovedit, avea să-mi prindă bine în deceniile următoare. Se instala o aparenţă de normalitate.

Dar lacrimile nevărsate te pot acri. La fel şi amintirile. La fel şi faptul că ţi-ai muşcat limba. Nopţile mele proaste începeau. Nu puteam să dorm.

Oficial, Laura fusese muşamalizată. Încă doi-trei ani şi avea să fie aproape ca şi cum nici n-ar fi existat. N-ar fi trebuit să depun

un jurământ al tăcerii, mi-am spus. Ce voiam? Nu mare lucru. Doar un monument comemorativ de vreun fel. Dar ce e un monument comemorativ, când stai să te gândeşti, în afară de o comemorare a rănilor îndurate. Îndurate şi urâte. Fără amintiri, nu poate exista răzbunare.

Ca să nu uităm. Amintiţi-vă de mine. Cu mâini neputincioase vă acuzăm. Strigăte ale stafiilor însetate.

Nimic nu e mai greu decât să-i înţelegi pe cei morţi, am constatat, dar nimic nu e mai periculos decât să-i ignori.

Grămada de moloz

Am expediat cartea. La timpul potrivit, am primit o scrisoare. Am răspuns. Evenimentele şi-au urmat cursul.

Au sosit exemplarele de autor, înainte de publicare. Pe clapa interioară a supracopertei era o notă biografică înduioşătoare:

> Laura Chase a scris *Asasinul orb* înainte de vârsta de douăzeci şi cinci de ani. A fost primul ei roman; din nefericire, a fost şi ultimul, deoarece a murit într-un tragic accident de maşină în 1945. Suntem mândri să prezentăm opera acestei tinere şi talentate scriitoare, în prima ei înflorire uluitoare.

Deasupra era fotografia Laurei, o reproducere proastă: o făcea să arate pătată de muşte. Cu toate astea, era ceva.

Când a ieşit cartea, la început a fost tăcere. Era o carte foarte mică, în definitiv, şi mai deloc un material de best-seller: şi cu toate că a fost bine primită în cercurile criticilor din New York şi Londra, nu a făcut mare vâlvă aici, nu la început. Apoi moraliştii au pus mâna pe ea, şi au intrat în acţiune predicatorii de amvon şi ţaţele locale, şi a început tărăboiul. Odată ce muştele de hoit au făcut legătura – Laura era cumnata moartă a lui Richard Griffen – au împânzit toată povestea ca o urticarie. La vremea aceea, Richard avea stocul lui de inamici politici. Insinuările au început să curgă.

Povestea că Laura se sinucisese, atât de eficient înăbuşită la vremea respectivă, a ieşit iarăşi la suprafaţă. Oamenii vorbeau, nu doar în Port Ticonderoga, ci şi în cercuri care contau. Dacă o făcuse, de ce? Cineva a dat un telefon anonim – oare cine putea să fie? – şi BellaVista a intrat în peisaj. Mărturia unui fost angajat (bine plătit, s-a spus, de unul dintre ziare) a dus la o investigare completă a practicilor mai necurate de acolo, a cărei urmare a fost săparea curţii din spate şi închiderea întregului stabiliment. I-am studiat cu interes fotografiile: fusese conacul unuia dintre baronii cherestelei înainte să devină clinică, şi se spunea că are nişte vitralii destul de frumoase în sufragerie, deşi nu atât de frumoase ca ale Avilionului.

A existat o corespondenţă între Richard şi director, care a fost deosebit de dăunătoare.

Când şi când Richard mai apare în gând sau în vis. E cărunt, dar are un luciu irizat, ca uleiul pe o băltoacă. Îmi aruncă o privire dubioasă. Încă o stafie plină de reproşuri.

Cu puţin înainte ca ziarele să anunţe retragerea lui din politica la vârf, am primit un telefon de la el, primul de la plecarea mea. Era furios şi înnebunit totodată. I se spusese că din cauza scandalului nu mai putea fi considerat candidat la şefie, şi acum oamenii care contau nu îi mai răspundeau la telefon. Era tratat cu spatele. Era împins la o parte cu brutalitate. Făcusem asta intenţionat, a spus el, să-l ruinez.

— Ce am făcut? am întrebat. Nu eşti ruinat. Eşti încă foarte bogat.

— Cartea aia! a spus el. M-ai sabotat! Cât a trebuit să plăteşti ca să fie publicată? Nu pot să cred că Laura a scris mizeria aia – gunoiul ăla!

— Nu vrei să crezi, pentru că erai nebun după ea. Nu poţi să admiţi posibilitatea că în tot timpul cât ai avut cu ea murdara aventură extraconjugală, ea împărţea patul cu alt bărbat – unul pe care îl iubea, pe când pe tine nu. Sau presupun că asta înseamnă cartea, nu-i aşa?

— A fost comunistul ăla, nu? Jigodia aia împuţită de la picnic!

Richard trebuie să fi fost foarte supărat: de regulă, rareori vorbea aşa urât.

— De unde să ştiu? am spus. N-am spionat-o. Dar sunt de acord cu tine, a început la picnic.

Nu i-am spus că fuseseră două picnicuri în care fusese implicat Alex: unul cu Laura, şi al doilea, un an mai târziu, fără ea, după ce mă întâlnisem întâmplător cu Alex pe Queen Street, în ziua aceea. Cel cu ouă fierte tare.

— O făcea de ciudă, a spus Richard. Nu făcea decât să se răzbune pe mine.

— Asta nu m-ar mira, am spus. Trebuie să te fi urât. De ce n-ar fi făcut-o? Mai ales că ai violat-o.

— Nu-i adevărat! N-am făcut nimic fără consimţământul ei!

— Consimţământ? Aşa numeşti tu asta? Eu aş numi-o şantaj.

Mi-a închis telefonul. Era o trăsătură de familie. Când sunase mai înainte ca să mă facă albie de porci, Winifred făcuse la fel.

Apoi Richard a dispărut, şi pe urmă a fost găsit în *Water Nixie* – în fine, ştii toate astea. Trebuie să se fi furişat în oraş, să se fi

furişat pe domeniul Avilionului, să se fi furişat pe barcă, care, apropo, era în hangarul de bărci şi nu legată de ponton, cum greşit s-a scris în ziare. Asta a fost o muşamalizare: un cadavru într-o barcă pe apa e un lucru destul de normal, dar unul într-un hangar de bărci e ciudat. Winifred nu a vrut să se creadă că Richard se sonase.

Atunci, ce s-a întâmplat de fapt? Nu ştiu. Odată ce el a fost localizat, Winifred şi-a asumat comanda evenimentelor şi le-a prezentat în cea mai bună lumină. Un *atac cerebral* a fost povestea ei. Totuşi a fost găsit cu cartea alături. Asta ştiu, pentru că Winifred mi-a telefonat într-o stare de isterie şi aşa mi-a spus.

— Cum ai putut să-i faci asta? a spus ea. I-ai distrus cariera politică, şi apoi i-ai distrus amintirile despre Laura. A iubit-o! A adorat-o! Cum ar fi putut să suporte moartea ei?

— Mă bucur să aud că a avut nişte remuşcări, am spus cu răceală. Nu pot să spun că, la vremea respectivă, am observat vreuna.

Winifred a dat vina pe mine, fireşte. După aceea, a fost un război pe faţă. Mi-a făcut cel mai rău lucru la care m-aş fi putut gândi. Mi-a luat-o pe Aimee.

Presupun că ţi s-a predat evanghelia după Winifred. În versiunea ei, eu am fost o alcoolică, o otreapă, o târfă, o mamă rea. Nu mă îndoiesc că, odată cu trecerea timpului, am devenit, în gura ei, o hoaşcă nenorocită, o zgripţuroaică nebună, o vânzătoare de gunoaie mizerabile. Totuşi, mă îndoiesc să-ţi fi spus vreodată că eu l-am omorât pe Richard. Dacă ţi-ar fi spus asta, ar fi trebuit să-ţi spună şi de unde i-a venit ideea.

Gunoaie ar fi fost o calomnie. E drept că am cumpărat ieftin şi am vândut scump – dar cine nu o face, în branşa antichităţilor? – dar aveam ochi bun şi niciodată n-am silit pe nimeni să cumpere. A existat o perioadă de băut în exces – recunosc – dar nu înainte de plecarea lui Aimee. Cât despre bărbaţi, au existat şi câţiva dintre aceştia. Niciodată nu a fost vorba de iubire, a fost mai degrabă un fel de bandajare periodică. Eram izolată de totul din jur, incapabilă să ajung cu mâna, să ating; în acelaşi timp, mă simţeam jupuită de vie. Aveam nevoie de alinarea altui trup.

Am evitat orice bărbat din fostele mele cercuri sociale, deşi câţiva dintre aceştia şi-au făcut apariţia, precum musculiţele beţive, de îndată ce au aflat de starea mea solitară şi, posibil, mizerabilă. Astfel de bărbaţi ar fi putut fi îndemnaţi de Winifred, şi fără îndoială au fost. Am rămas la străini, am făcut incursiuni în orăşelele şi oraşele din vecinătate în căutare de ceea ce se cheamă acum *colecţionabili.* Nu mi-am dat niciodată numele adevărat. Dar până la urmă, Winifred a fost prea perseverentă pentru mine. Tot ce îi trebuia era un bărbat, şi l-a găsit. Fotografiile uşii camerei de motel, intrările, ieşirile; semnăturile contrafăcute din registru; mărturia proprietarului, care primise cu bucurie banii. *Ai putea să te lupţi la tribunal, dar eu te-aş sfătui să nu o faci,* a spus avocatul meu. *Vom încerca să obţinem drepturi de vizită, asta e tot ce poţi să speri. Le-ai pus în mână muniţia, şi au folosit-o.* Nici el nu mă vedea cu ochi buni, nu din cauza turpitudinii mele morale, ci a stângăciei mele.

În testamentul său, Richard o desemnase pe Winifred ca tutore al lui Aimee, precum şi unic administrator al deloc neînsemnatei moşteniri a lui Aimee. Aşa că a obţinut şi asta.

Cât despre carte, Laura nu a scris un cuvânt din ea. Însă probabil că ştii asta de ceva timp. Am scris-o eu, în lungile mele seri de singurătate, când îl aşteptam pe Alex să se întoarcă, şi apoi după aceea, când am ştiut că nu avea s-o facă. Nu m-am gândit că ce fac eu este literatură – am scris pur şi simplu. Ce îmi aminteam şi, de asemenea, ce îmi imaginam, tot adevărat şi asta. Consideram că nu fac decât să consemnez. O mână fără trup, care mâzgăleşte pe un perete.

Voiam un memorial. Aşa a început. Pentru Alex, dar şi pentru mine.

De la asta până la a o numi pe Laura drept autoare nu a fost un salt mare. S-ar putea să hotărăşti că am făcut-o din laşitate, sau din lipsă de curaj – nu m-am dat în vânt niciodată după lumina reflectoarelor. Sau din simplă prudenţă: numele meu ar fi garantat pierderea lui Aimee, pe care oricum am pierdut-o. Gândindu-mă însă mai bine, nu am făcut decât dreptate, pentru că nu pot să spun că Laura nu a scris un cuvânt. Practic, lucrul acesta este corect, dar în alt sens – în sens spiritual, cum l-ar fi numit Laura – ai putea spune că a fost colaboratoarea mea. Adevărata autoare nu a fost niciuna dintre noi: pumnul e mai mult decât suma degetelor lui.

Mi-o amintesc pe Laura, când avea zece sau unsprezece ani, stând la biroul bunicului, în biblioteca de la Avilion. Avea în faţă o foaie de hârtie, şi era ocupată cu aranjarea locurilor în Rai.

— Iisus stă la dreapta lui Dumnezeu, a spus ea, aşa că cine stă la stânga lui Dumnezeu?

— Poate că Dumnezeu nu are mână stângă, am spus, ca s-o necăjesc. Sau poate că şi-a pierdut mâna stângă într-un război.

— Suntem făcuţi după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, şi avem mână stângă, aşa că şi Dumnezeu trebuie să aibă. S-a uitat pe schiţă, rozând capătul creionului. Ştiu! a spus ea. Masa trebuie să fie rotundă! În felul acesta fiecare stă la dreapta celuilalt, de jur împrejur.

— Şi invers, am spus.

Laura a fost mâna stângă a mea, şi eu a ei. Am scris împreună cartea. E o carte stângace. De asta, oricum te-ai uita la ea, una dintre noi e mereu ascunsă vederii.

Când am început această relatare a vieţii Laurei – a vieţii mele – habar n-aveam de ce o scriu, sau cine speram să o citească, odată terminată. Dar acum îmi este limpede. O scriam pentru tine, scumpă Sabrina, pentru că tu eşti cea – singura – care are nevoie de ea acum.

Cum Laura nu mai e cine credeai că e, nici tu nu mai eşti cine crezi că eşti. Asta poate să fie un şoc, dar poate să fie şi o uşurare. De exemplu, nu eşti deloc rudă cu Winifred, şi nici cu Richard. N-ai în tine niciun grăunte de Griffen: în privinţa asta, ai mâinile curate.

Adevăratul tău bunic a fost Alex Thomas, şi cât despre cine a fost tatăl lui, ei bine, posibilităţile sunt nelimitate. Bogat, sărac, cerşetor, sfânt, douăzeci de ţări de origine, o duzină de hărţi radiate, o sută de sate făcute una cu pământul – alege. Moştenirea ta de la el este tărâmul speculaţiilor infinite. Eşti liberă să te reinventezi după plac.

XV

Asasinul orb
Epilog: Cealaltă mână

Ea are o singură fotografie a lui, una alb-negru. O păstrează cu grijă, pentru că e aproape tot ce i-a rămas de la el. Fotografia este cu ei doi, ea şi acest bărbat, la un picnic. *Picnic* scrie pe spate – fără numele lui sau al ei, doar *picnic.* Ştie numele, nu are nevoie să le scrie.

Stau aşezaţi sub un pom; trebuie să fi fost un măr. Ea are o fustă largă, strânsă în jurul genunchilor. Era o zi foarte călduroasă. Dacă ţine mâna deasupra fotografiei, încă mai simte dogoarea urcând din ea.

El poartă o pălărie de culoare deschisă, care îi ascunde parţial faţa. Ea e pe jumătate întoarsă spre el, zâmbind cum nu îşi aminteşte să mai fi zâmbit cuiva de atunci. În fotografie, pare foarte tânără. Şi el zâmbeşte; dar ţine mâna ridicată între el şi aparatul de fotografiat, ca şi cum l-ar respinge. Ca şi cum ar împiedica-o pe ea, în viitor, să se uite la ei. Ca şi cum ar apăra-o. Între degetele lui e chiştocul unei ţigări.

Ea scoate fotografia când e singură, o pune pe masă şi se uită la ea. Examinează fiecare amănunt: degetele lui pătate de fum, cutele decolorate ale îmbrăcămintei lor, merele necoapte care atârnă în pom, iarba pârjolită din prim-plan. Faţa ei zâmbitoare.

Fotografia a fost tăiată; o treime din ea a fost îndepărtată. Mai jos, în colţul stâng, se vede o mână, retezată de la încheietură cu foarfecă, odihnind în iarbă. Este mâna celeilalte, a celei care e întotdeauna în fotografie, fie că se vede sau nu. Mâna care va aşterne pe hârtie lucrurile.

Cum am putut să fiu atât de neştiutoare? se gândeşte ea. Atât de proastă, atât de oarbă, atât de nepăsătoare? Dar cum am putea trăi fără această ignoranţă, fără această nepăsare? Dacă ai şti ce o să se întâmple, dacă ai şti tot ce urmează să se întâmple – dacă ai cunoaşte dinainte consecinţele faptelor tale – ai fi condamnat. Ai fi la fel de distrus ca Dumnezeu. Ai fi o piatră. N-ai mai mânca sau bea sau râde sau coborî din pat dimineaţa. N-ai mai iubi, niciodată, pe nimeni. N-ai mai îndrăzni.

Înecată acum – la fel şi pomul, cerul, vântul, norii. Tot ce a lăsat ea e fotografia. Şi povestea ei.

Fotografia este a fericirii, povestea nu. Fericirea e o grădină împrejmuită cu zid de sticlă: nu se poate intra sau ieşi. În Paradis nu există poveşti, pentru că nu există călătorii.

Pierderea şi regretul şi suferinţa şi dorinţa arzătoare sunt cele care mână povestea înainte, pe drumul ei întortocheat.

The Port Ticonderoga Herald and Banner, 29 mai 1999

IRIS CHASE GRIFFEN,
O DOAMNĂ MEMORABILĂ
DE MYRA STURGESS

Doamna Iris Chase Griffen a încetat din viaţă miercuri, la vârsta de 83 de ani, la locuinţa ei de aici, din Port Ticonderoga. „Ne-a părăsit foarte împăcată, pe când şedea în grădina din spate”, a declarat vechea prietenă a familiei, doamna Myra Sturgess. „Nu a fost ceva neaşteptat, întrucât suferea de o boală de inimă. A fost o adevărată personalitate şi un jalon al istoriei, şi minunată pentru vârsta ei. Cu toţii îi vom duce dorul, şi cu siguranţă nu va fi uitată mult timp.”

Doamna Griffen era sora renumitei scriitoare locale Laura Chase. În plus, era fata căpitanului Norval Chase, de care acest oraş îşi va aminti mult timp, şi nepoata lui Benjamin Chase, fondatorul lui Chase Industries care a construit fabrica de nasturi şi altele. De asemenea, a fost soţia răposatului Richard E. Griffen, industriaş proeminent şi remarcabilă figură politică, şi cumnata lui Winifred Griffen Prior, filantroapa din Toronto, care a murit anul trecut, lăsând liceului nostru o donaţie generoasă. În urma sa a rămas nepoata ei Sabrina Griffen, care tocmai s-a întors din străinătate şi este aşteptată să viziteze în scurt timp acest oraş pentru a se ocupa de treburile bunicii ei. Sunt sigură că va avea parte de o primire călduroasă şi de tot ajutorul pe care i-l putem acorda.

Conform dorinţei doamnei Griffen, ceremonia funerară va avea loc în cerc restrâns, cenuşa urmând să fie depusă în cavoul familiei Chase din cimitirul Mount Hope. Totuşi, joia viitoare, la 3.00 p.m., se va ţine o slujbă de comemorare în capela de la Salonul Funerar Jordan, ca recunoaştere a multelor contribuţii la binele oraşului aduse de familia Chase de-a lungul anilor, după care se vor servi gustări la locuinţa soţilor Myra şi Walter Sturgess, toată lumea fiind bine venită.

Pragul

Azi plouă, o ploaie caldă, de primăvară. Aerul este opalescent. Zgomotul pragurilor râului se revarsă peste stâncă, năvăleşte ca un vânt, dar nemişcător, ca urmele de valuri rămase pe nisip.

Stau la masa de lemn pe veranda din spate, la adăpostul consolei, uitându-mă la grădina lungă şi răzleţită. E aproape întuneric. Brumărelele au înflorit, sau cred eu că sunt brumărele; nu văd limpede. Ceva albastru, care luceşte în capătul grădinii, ca fosforescenţa zăpezii la umbră. În straturile de flori mlădiţele se înghiontesc să se înalţe, ca nişte creioane colorate, purpurii, albastre, roşii. Mirosul de pământ reavăn şi vegetaţie tânără vine în valuri spre mine, apos, alunecos, cu un gust acid ca al scoarţei de copac. Miroase a tinereţe; miroase a durere sufletească.

M-am înfăşurat într-un şal: seara e caldă pentru această perioadă a anului, dar eu nu simt căldura, ci doar lipsa frigului. De aici văd limpede lumea – *aici* fiind peisajul zărit de pe coama unui val, cu o clipă înainte ca următorul să te tragă dedesubt: cât de albastru e cerul, cât de verde marea, cât de finală perspectiva.

Lângă cotul meu e teancul de hârtii pe care îl sporesc atât de laborios lună de lună. Când am să termin – când voi fi scris ultima pagină – mă voi ridica de pe acest scaun şi mă voi duce în bucătărie, şi voi cotrobăi după o bandă elastică, sau o bucată de sfoară, sau panglică veche. Voi lega hârtiile, apoi am să ridic capacul cufărului de voiaj şi am să pun acest pachet deasupra tuturor lucrurilor aflate în cufăr. Va rămâne acolo până te vei întoarce din călătoriile tale, dacă te mai întorci vreodată. Avocatul are cheia, şi instrucţiuni.

Trebuie să recunosc că am o reverie cu tine.

Într-o seară se va auzi o bătaie în uşă, şi vei fi tu. Vei fi îmbrăcată în negru, cărând un rucsăcel din acelea pe care le poartă toate în loc de geantă. Va ploua, ca şi în seara asta, dar n-o să ai umbrelă, nu poţi să suferi umbrelele; tinerilor le place ca elementele naturii să le biciuiască faţa, găsesc că asta îi întăreşte. Vei sta în picioare în verandă, într-o ceaţă de lumină jilavă; părul tău negru şi lucios va fi ud, hainele tale negre vor fi

îmbibate de apă, stropii de ploaie vor străluci pe chipul şi pe hainele tale ca nişte paiete.

Vei ciocăni. Eu te voi auzi, mă voi târî pe hol, voi deschide uşa. Inima îmi va sări şi se va zbate în piept; mă voi chiorî la tine, apoi te voi recunoaşte: iubita mea, ultima mea dorinţă. Îmi voi spune în gând că n-am mai văzut fiinţă atât de frumoasă, dar n-am s-o spun cu glas tare; n-aş vrea să crezi că m-am scrântit. Apoi te voi întâmpina, voi întinde braţele spre tine, te voi săruta pe obraz, cu zgârcenie, pentru că ar fi indecent din partea mea să mă las dusă de val. Voi vărsa câteva lacrimi, dar numai câteva, fiindcă ochii celor în vârstă sunt uscaţi.

Te voi invita înăuntru, vei intra. N-aş recomanda unei fete tinere să treacă pragul unei case ca a mea, cu o persoană ca mine în ea – o femeie bătrână, o femeie mai în vârstă, care trăieşte singură într-o căsuţă fosilizată, cu părul ca nişte pânze de păianjen arzânde şi o grădină năpădită de buruieni, plină de Dumnezeu ştie ce. Astfel de creaturi au damf de pucioasă: s-ar putea chiar să te sperii puţin de mine. Dar vei fi un pic nesăbuită, ca toate femeile din familia noastră, aşa că vei intra oricum. *Bunico,* vei spune; şi prin acel unic cuvânt nu voi mai fi renegată.

Te voi aşeza la masa mea, printre linguri de lemn şi coroniţe de nuiele, şi lumânarea care nu e aprinsă niciodată. Vei tremura, eu îţi voi da un prosop, te voi înveli într-o pătură, îţi voi face nişte cacao.

Apoi îţi voi spune o poveste. Îţi voi spune această poveste: povestea a cum ai ajuns să fii aici, în bucătăria mea, ascultând povestea pe care ţi-o spun. Dacă printr-o minune s-ar întâmpla asta, n-ar mai fi nevoie de acest încurcat maldăr de hârtie.

Ce vreau eu de la tine? Nu iubire: ar însemna să-ţi cer prea mult. Nu iertare, pe care nu poţi s-o acorzi tu. Doar un ascultător, poate; doar pe cineva care să mă vadă. Fă ce vrei, numai nu mă împopoţona, totuşi: nu doresc deloc să fiu un craniu decorat.

Dar mă las pe mâinile tale. Am de ales? Când vei citi această ultimă pagină, acesta e singurul loc în care voi fi, nicăieri în altă parte.

Mulţumiri

Aş dori să-mi exprim gratitudinea pentru: nepreţuita mea asistentă, Sarah Cooper; ceilalţi cercetători ai mei, A.S.Hall şi Sarah Webster; Profesorul Tim Stanley; Sharon Maxwell, arhivist la Cunard Line Ltd., St. James Library, London; Dorothy Duncan, director executiv, Ontario Historical Society; Hudson's Bay/Simpsons Archives, Winnipeg; Fiona Lucas, Spadina House, Heritage Toronto; Fred Kerner; Terrance Cox; Katherine Ashemburg; Jonahan F. Vance; Mary Sims; Joan Gale; Don Hutchinson; Ron Bernstein; Lorna Toolis şi echipa ei de la Toronto Public Library's Merril Collection of Science Fiction, Speculation and Fantasy, şi Janet Inksetter de la Annex Books. De asemenea, primii cititori ai cărţii, Eleanor Cook, Ramsey Cook, Xandra Bingley, Jess A. Gibson, şi Rosalie Abella. Pentru agenţii mei literari, Phoebe Larmore, Vivienne Schuster şi Diana Mackey; şi editorii mei, Ellen Seligman, Heather Sangster, Nan A. Talese şi Liz Calder. De asemenea, pentru Arthur Gelgoot, Michael Bradley, Bob Clark, Gene Goldberg şi Rose Tornato. Şi pentru Graeme Gibson şi familia mea, ca întotdeauna.

Toată recunoştinţa mea pentru permisiunea de a include un material deja publicat se îndreaptă către:

Mottouri:

Ryszard Kapuściński, *Shah of Shahs:* **©** Ryszard Kapuściński, tradusă în limba engleză de William R. Brand şi Katarzyna Mroczowska-Brand. Harcourt Brace Jovanovich, 1985. Inclusă cu permisiunea autorului.

Inscripţia de pe urna cartagineză atribuită lui Zashtar, o nobilă minoră (c.210-185 î.Hr.), este citată de Dr. Emil F. Swardsward în „Carthaginian Shard Epitaphs”, *Cryptic: The Journal of Ancient Inscriptions,* vol. VII, nr. 9, 1963.

Sheila Watson: din *Deep Hollow Creek,* © 1992, Sheila Watson. Inclusă cu permisiunea McClelland & Stewart Inc.

Reproducerea în limbaj argotic a cântecelor se bazează pe: „The Smoke Goes Up the Chimney Just the Same” (Cap. *Trotuarul).* Cântec tradiţional.

„Smokey Moon” (Cap. *Brocartul roşu).* Versuri de G. Damorda. Muzica de Crad Shelley. Copyright © 1934 Sticks Inc. / Skylark

Music. Copyright reînnoit 1968 de Chaggas Music Corporation pentru textier şi compozitor. Inclusă cu permisiune.

„Stormy Weather” (Cap. *Rotiseria jobenul).* Versuri de Ted Koehler. Muzica de Harold Arlen. Copyright © 1933 Mills Music Inc. / S.A.Music Co. / Ted Koehler Music/ EMI Mills Music Inc. / Redwood Music. Copyright reînnoit 1961 de Arko Music Corp. Drepturi SUA pentru perioadă extinsă în Statele Unite administrate de Fred Ahlert Music Corporation pentru Ted Koehler Music. Drepturile SUA administrate de S.A. Music pentru Harold Arlen Music. Drepturi în afara SUA administrate de EMI Mills Music Inc. Toate drepturile în interesul lui Ted Koehler în Canada şi teritoriile care implică dreptul de reversiune sunt controlate de Bienstock Publishing Company pentru Redwood Music. Toate drepturile rezervate. Inclusă cu permisiune.

Relatarea voiajului inaugural al vasului *Queen Mary* este extrasă din:

„In Search of an Adjective” de J. Herbert Hodgins. Mayfair, iulie 1936. (Maclean Hunter, Montreal.) Deţinătorul copyright-ului este necunoscut. Inclusă cu permisiunea Rogers Media and Southam Inc.

Atwood nu a scris niciodată cu mai mult fler şi mobilitate spirituală. Un roman sclipitor, de o bogăţie şi o diversitate extraordinare.

Sunday Times

Fertilitatea imaginaţiei lui Atwood este uimitoare. Aceasta este Margaret Atwood în cea mai bună formă a ei. De o forţă emoţională covârşitoare.

Sunday Telegraph

Margaret Atwood este unul dintre cei mai strălucitori şi imprevizibili romancieri în viaţă.

Literary Review

„La zece zile de la sfârşitul războiului, sora mea Laura a căzut cu maşina de pe un pod."

Aşa îşi începe povestea Iris Chase, rememorând după mai bine de cincizeci de ani misterioasa moarte a Laurei. O poveste fascinantă despre două surori şi secretele lor, în care adevărul pândeşte după fiecare pagină, dar abia la sfârşit se arată, năucitor de neaşteptat. Îmbinarea perfectă dintre nota gravă, lirismul bine drămuit şi umorul de la cel frust la cel subtil, precum şi intercalarea unor pasaje de science-fiction de o frumuseţe stranie şi captivantă totodată dau naraţiunii culoare şi dinamism, stimulând permanent interesul. Plasat pe fundalul istoric al secolului douăzeci, *Asasinul orb* este o poveste extraordinară despre aduceri aminte, intrigă şi trădare.

www.ledabooks.ro
www.edituracorint.ro

RECOMANDAT DE

